

1940-1942:
PERIOADA
UNEI MARI
RESTRIȘTI

Partea a II-a

**IZVOARE ȘI MĂRTURII REFERITOARE
LA EVREII DIN ROMÂNIA
(SERIE SPECIALĂ)**

Colectivul de cercetare și selectare a documentelor:

Sergiu Stanciu

prof. dr. Ion Șerbănescu
dr. Lya Benjamin
prof. Paula Litman
Carol Marcusohn
Leon Eșanu
Eugen Glück

Colectivul de documentare: dr. Julieta Alexandru
Emilia Brădățan
Ana Brumfeld
Dorina Herivan

Procesare pe calculator: Cristina Bontaș
Marius Geller

Coordonator științific: prof. dr. Ion Șerbănescu

FEDERAȚIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA
Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor din România

**EVREII DIN ROMÂNIA ÎNTRE ANII
1940-1944**

Vol. III

**1940-1942:
PERIOADA UNEI MARI RESTRIȘTI**

partea a II-a

Cuvânt înainte: acad. prof. dr. NICOLAE CAJAL

EDITURA

HASEFER
București, 1997

Redactor: Sandu SINGER
Tehnoredactare computerizată: Marius GELLER

Carte editată cu sprijinul Guvernului României
Departamentul pentru protecția Minorităților Naționale

Carte editată cu sprijinul Fundației Soros pentru o societate deschisă

ISBN 973-9235-32-8

ISBN 973-9235-34-4

SUMAR

Cap. XII	EVACUĂRI, DEPORTĂRI, MASACRE ÎN BASARABIA ȘI BUCOVINA. SEPTEMBRIE - DECEMBRIE 1941 (doc. 343-373)	6
Cap. XIII	TRANSNISTRIA. SEPTEMBRIE - DECEMBRIE 1941 (doc. 374-409)	53
Cap. XIV	ODESSA. OCTOMBRIE 1941 (doc. 410-423)	103
Cap. XV	MĂSURI DISCRIMINATORII ÎN VECHIUL REGAT, TRANSILVANIA DE SUD ȘI BANAT. IANUARIE - DECEMBRIE 1942 (doc. 424-475)	122
Cap. XVI	SITUAȚIA EVREILOR DIN BASARABIA ȘI BUCOVINA. IANUARIE - DECEMBRIE 1942 (doc. 476-489)	182
Cap. XVII	LAGĂRELE ȘI GHETOURILE DIN TRANSNISTRIA. PROIECT NAZIST DE DEPORTARE A EVREILOR ROMÂNI ÎN GUVERNĂMÂNTUL GENERAL. IANUARIE - DECEMBRIE 1942 (doc. 490-563)	202
Cap. XVIII	MĂSURI PENTRU ROMÂNIZAREA ȘI EXPROPRIEREA BUNURILOR EVREIEȘTI. IANUARIE - DECEMBRIE 1942 (doc. 564-577)	286
Cap. XIX	MUNCA OBLIGATORIE A EVREILOR. IANUARIE - DECEMBRIE 1942 (doc. 578-599)	305
Cap. XX	SITUAȚIA JURIDICĂ A EVREILOR CETĂȚENI ROMÂNI ÎN STRĂINĂTATE ȘI A EVREILOR CETĂȚENI STRĂINI ÎN ROMÂNIA. 1940-1942 (doc. 600-624)	347
Cap. XXI	PROPUNERI ȘI MĂSURI PRIVITOARE LA EMIGRAREA EVREILOR DIN ROMÂNIA. 1940-1942 (doc. 625-656)	377
- Addenda		417
- Indici de nume		451
- Bibliografie		477

**XII. EVACUĂRI, DEPORTĂRI, MASACRE
ÎN BASARABIA ȘI BUCOVINA.
SEPTEMBRIE - DECEMBRIE 1941**

343

1941, septembrie 1, București. Atitudinea guvernului
Antonescu față de evreii din România,
prezentată de Manfred von Killinger, ministrul
Germaniei la București.

Scrisoarea nr. 2771 din 1 septembrie 1941

Secret

Telegrama d-lui von Killinger¹

Către

Ministerul de Externe German

Răspuns la scrisoarea nr. 2309 din 28.8.1941

Pentru Departament Germania

Nu pot să fiu de acord cu punctul de vedere al conducătorului de grupă S.S. Heydrich (locțiitorul lui Himmler). Modul de a proceda al românilor în teritoriile noi ocupate din Est dovedește că nu poate fi vorba de o politică de prietenie pentru evrei. Contra acușării de prietenie pentru evrei vorbesc mai cu seamă următoarele fapte:

1. Strădania guvernului român de a nu lăsa să pătrundă vreun evreu din Ucraina spre Basarabia, pentru că acest lucru ar cauza prejudicii politicii antisemite dusă de guvern.

2. Repetatele încercări ale vicepreședintelui de a-l readuce în țară pe comandantul S.S. Richter, dând importanță deosebită activității acestuia².

3. Acceptarea din partea guvernului român a tuturor proiectelor de legi depuse de consilierul Richter.

4. Măsurile de represalii ale guvernului român contra evreilor care au avut ca urmare că propaganda inamică a declarat că evreii sunt persecutați în mod îngrozitor la granițele României.

5. Printre altele, exterminarea a circa 4 000 evrei la Iași³.

6. Legația americană culege material asupra persecuțiilor îndurate de evrei în România și le transmite în America.

7. O severă încadrare a tuturor evreilor din Vechiul Regat pentru munca obligatorie în provinciile ocupate. Antonescu a dat ordin să se prindă circa 60 000 evrei pentru construirea de șosele.

Vă sfătuiesc de a vă ocupa mai cu seamă odată și de chestia evreilor din Ungaria, căci ungurii declară astăzi că românii au dovedit, prin actele lor neomeneste contra evreilor, că nu pot avea dreptul asupra unei provincii civilizate cum este Transilvania.

O cât mai grabnică detașare a unui specialist în chestiunea arianizării și a evreilor pentru a înlocui pe dl. Richter.

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 10, f. 173-174

¹ Unii reprezentanți ai Germaniei hitleriste la București îl învinuiau pe Ion Antonescu că ar promova o politică prea „blândă” față de populația evreiască. Conducătorul Statului i-a cerut lui Mihai Antonescu să dezmintă asemenea susțineri. (Vezi doc. 359 din volum).

² Într-un demers al lui Mihai Antonescu către Himmler, la 7 august 1941, el solicita ca Richter să revină în România pentru a-și continua „rodnică sa activitate”. (Vezi doc. 274 din volum).

³ Cifra este controversată și nu este clar dacă se referă la evreii asasinați în orașul Iași în zilele pogromului din 28-29 iunie 1941 sau include și evreii care au decedat în „trenurile morții” în zilele următoare. În alte documente, publicate și în volumul de față, numărul evreilor asasinați variază de la câteva sute la cca 13 000.

344

1941, septembrie 4. Ordonanța Comandamentului 4 Teritorial care prevede măsuri severe de limitare a legăturilor dintre evreii internați în lagăre și persoane din exterior.

Ordonanța nr. 5

Noi, general Cernătescu Constantin, comandantul Comandamentului 4 Teritorial,

Având în vedere art. 486 al. II din Codul Justiției Militare,

Având în vedere interesul de a se garanta siguranța armatei, apărarea țării și ordinea publică,

Ordonăm:

Art. 1. Este cu desăvârșire interzis ca persoanele suspecte și evreii internați în lagăre să corespundă (sic!) cu lumea din afară sub orice formă.

Ei nu vor putea fi vizitați de nimeni și nu vor putea primi și nici trimite corespondență.

Art. 2. În afară de alimente și îmbrăcăminte strict necesare ostatecilor, care vor fi primite și distribuite de către organele de pază ale lagărului, sub sever control și strictă supraveghere, internații nu mai pot primi nici un alt obiect, fiind cu desăvârșire interzis de a se introduce în lagăre: reviste, ziare, afișe, cărți etc.

Art. 3. Ostatecii care vor călca dispozițiunile art. 1 și 2 din prezenta ordonanță, precum și cei însărcinați cu paza și controlul, care cu voință vor înlesni comiterea unor asemenea infracțiuni, se vor pedepsi cu muncă silnică pe timp nemărginit.

Art. 4. Persoanele din afară care vor unelti și ajuta prin orice mijloc pe cei internați de a contraveni dispozițiilor prezentei ordonanțe, precum și cei însărcinați cu paza și controlul lagărelor, cari din nebagare de seamă sau din neglijență, vor ajuta la comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 1 și 2 de mai sus, se pedepsesc cu 1 an până la 5 ani închisoare corecțională, pronunțându-se și pedepsele complimentare prev. de art. 25 Codul Penal „Mihai I”.

Art. 5. Complicii la infracțiunile din prezenta ordonanță și orice persoană care va avea cunoștință de vreuna din aceste infracțiuni și cari nu vor aduce în termen de 24 ore la cunoștință autorităților judiciare sau polițienești aceste fapte, se vor pedepsi ca și autorii principali.

Art. 6. Constatarea infracțiunilor prevăzute de prezenta ordonanță cade în sarcina tuturor ofițerilor de poliție judiciară militară și ordinară, care vor dresa procese verbale ce se vor înainta Curții Marțiale C.4.T. În lipsa unor asemenea constatări, dovada se va face prin mijloacele de probațiune prev. de art. 137 Pr. P. [Procedură Penală].

Art. 7. Prezenta ordonanță se va afișa în lagăre, în comunele urbane, pe străzi, în localuri, instituțiuni publice și particulare și va intra în vigoare de la data afișării.

Dată la Comandamentul 4 Teritorial, astăzi 4 septembrie 1941.

Comandantul Comandamentului 4 Teritorial, general Cernătescu Constantin

Prim Procuror instructor militar, maior magistrat Twers Otto

Șef de Stat Major, colonel Caracaș Sava

A.IȘ., Fond Trib. Militar, U.P. 6/1941 f.n.

345

1941, septembrie 9, București. Autorizarea Agenției B.N.R. din Soroca de a schimba rublele colectate de la evreei din lagărul Vertujeni.

Banca Națională a României București, Serv. Inspecțiunii
nr. 2343 din 9 septembrie 1941

Domnului general C. Voiculescu,

Împuternicitul domnului mareșal Ion Antonescu pentru administrația Basarabiei
Chișinău

Domnule general,

În baza telegramei dvs. nr. 359 din 29 august a.c., adresată Președinției Consiliului de Miniștri și în conformitate cu dispozițiunile primite de la dl.

vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, avem onoare a vă aduce la cunoștință că am autorizat agenția noastră din Soroca să schimbe suma de...

Ruble 1 120 000 - colectate de la evreii din lagărul Vârtojani (Vertujeni - n.n.), jud. Soroca, în aceleași condițiuni în care s-a efectuat schimbul până la închiderea Oficiilor.

Vă rugăm să binevoiți a da dispozițiuni să se întocmească un tablou nominativ cu specificarea sumei colectate de la fiecare evreu din lagăr.

Tabloul, certificat de către Comandamentul lagărului, va fi prezentat printr-un delegat la agenția noastră din Soroca, care va elibera adeverințe pentru fiecare din evreii menționați în tablou, plătiind câte un leu de fiecare rublă și maximum 10 000 lei de persoană.

Delegatul lagărului va avea cu sine și o delegație prin care va fi autorizat să depună la Banca Națională a României, Soroca, suma de ruble 1 120 000 și să primească contravaloarea în lei, semnând valabil de primirea sumei.

Primiți, vă rugăm, domnule general, asigurarea înaltei noastre considerațiuni.

Banka Națională a României (ss) Indescifrabil
(ss) Indescifrabil

B.A.R., A.I., Fond XXIV, ds. 3316, f. 598

346

1941, septembrie 11, Cernăuți. Situația grea a internaților evrei din cele două lagăre de pe teritoriul județului Hotin s-ar putea ameliora prin folosirea lor la lucrări de drumuri, creându-li-se astfel posibilități materiale de trai.

Inspectoratul Jandarmi Cernăuți
Nr. 7438 din 11.IX.1941

Către

Administrația provincială a Bucovinei

Avem onoare a raporta cele ce urmează:

Pe teritoriul județului Hotin se găsesc 2 lagăre în care sunt internați evrei. La Securenii un număr de 10 201, iar la Edineți un număr de 12 248 evrei.

Serviciul Marelui Pretor, cu ordinul telegrafic nr. 762 din 26 august a.c. (se anexează în copie) destină o companie de poliție pentru pază, obligând Inspectoratul de a da instrucțiunile și consemnele necesare pentru pază, cazare și hrană. Verbal, telefonic, mi s-a comunicat că statul nu dă bani pentru hrana lor, rămânând ca Prefectura județului să-i întrebuințeze la lucru de folos obștesc și să li se asigure hrana sau să se hrănească din banii lor.

Transportându-mă la fața locului, am dat alăturatul consemn (se anexează în copie)¹.

Față cu cele arătate mai sus, am onoare a supune cunoștinței dvs. următoarele:

- în lagăr se găsesc mulți bătrâni, copii și femei;
- cazarea în momentul de față este acceptabilă, pentru iarnă este nevoie mare de amenajare oarecare și chiar reparațiuni;

- cu toată supravegherea și măsurile de pază, evadările se pot face ușor; în această privință este nevoie de material lemnos și sârmă pentru a se închide grupul de case unde sunt cazați;

- evreii spun că nu mai au bani ca să-și procure alimente - dată fiind situația acestor localități - pe timp rău și în special la iarnă, când transporturile nu se pot face și când locuitorii din satele învecinate nu vor mai putea veni la târg cu alimente, alimentele vor lipsi, internații nu vor mai putea avea nici strictul necesar;

- pentru încălzit și pregătit hrana nu au nimic; o cantitate mică de lemne aflată pe teren s-a terminat, iar în prezent ard gardurile sau rup din acoperiș;

- majoritatea lor nu au îmbrăcăminte și nimic pentru învelit. Cei mai mulți fiind trecuți în Ucraina și apoi retrimiși îndărăt de către germani și-au pierdut sau li s-au luat în Ucraina aproape tot ce aveau;

- pentru pregătut hrană nu au nimic la dispoziție, fiecare gătește în casa unde este cazat;

- medicamente lipsesc;

Față de ordinul nr. 4007 al Comandamentului Etapelor Armatei 3-a (se anexează în copie), rezultă că aceste lagăre depind de armată. Totuși este de neînțeles, deoarece de la Securenii și Briceni am găsit săpături la șosele din Batalionul 7 lucrând oameni valizi concentrați din județele Buzău, Prahova, Ialomița - luați la lucru și de la rosturile lor și trimiși la lucru în sectorul și pe raza acestor etape în care timp în lagărul Securenii și Edineții stau fără întrebuințare evrei.

Față cu cele raportate mai sus, cu onoare vă rog să binevoiți a hotărî și a se interveni către Marele Cartier General pentru a se clarifica această situație și a se hotărî în mod definitiv cu aceste lagăre, cu modul lor de funcționare și administrare etc.

Inspector jandarm, colonel (ss) I. Mănecuță

J. Ancel, op. cit., vol. V, p. 82-83

¹ „Consemnul lagărelor de internare Securenii și Edineții:

- consemnul general este cel prevăzut în R.S.G.;

- consemnul particular;

a. Nimeni nu poate pătrunde în lagăr.

b. Nimeni nu poate ieși din lagăr fără aprobarea domnului general Calotescu, comunicată prin Inspectoratul Legiunii Hotin.

c. Prefectura se poate ocupa de hrană, cazare, asistență medicală, nu poate dispune eliberarea din lagăr.

d. Internații nu pot comunica cu nimeni sub nici o formă.

e. Poliția interioară se face de internați - intervine Comandantul Legiunii când sunt acte de indisciplină.

f. Nu se poate primi și expedia corespondența.

g. Este interzis vânzarea și cumpărarea lucrurilor de valoare de la cei internați în lagăr.
h. Pentru lucru de folos obștesc, cei destinați și ceruți prin Prefectură, se scot cu tabel nominal și cu identitatea stabilită spre a nu se face substituire de persoane“. (*Ibidem*).

347

1941, septembrie 11, Bălți. Prefectura județului Bălți solicită Guvernământului Basarabiei soluționarea problemei evreilor din acest județ, unde este exclusă posibilitatea înființării unui ghetou.

Prefectura jud. Bălți
nr. 3248/941 din 11 septembrie

Către
Guvernământul Basarabiei

Domnule general,

Avem onoarea a reveni cu aceeași insistență pentru rezolvarea problemei evreilor aparținând județului Bălți și aflați încă în lagăre - pădure și conacuri ale moșiilor proprietarilor reînțorși și îndreptățiți a-și reintra în posesiunea proprietății.

Cartierul evreesc din Bălți este culcat la pământ, consecința bombardamentelor și incendiilor. În județ, în acele câteva centre evrești, situația este aceeași.

Deci, posibilitatea de înființare a unui ghetou este cu totul exclusă pentru județul Bălți.

Organele M.S.M. ne plimbă de pe o zi pe alta cu soluționarea.

În situațiunea de cazare de astăzi, mor zilnic în lagăre, iar pentru cei rămași epidemii se vor naște oricât de mare ar fi lupta combaterii lor.

A hrăni mai departe cifra de aproape 10 000 de evrei, recte populațiunea unui oraș de provincie, devine cu totul imposibil.

Se impune, pentru toate considerațiunile posibile, luarea imediată a unor măsuri și intervin pentru soluționare, deoarece ies din cadrul posibilităților proprii și locale de a soluționa.

De la data de 8 august, pe baza dispozițiunilor superioare, evreii au trecut în sarcina Cercurilor de Recrutare.

Totuși, pentru județul Bălți, administrațiile locale au rămas însărcinate cu lagărele și hrana, deci în cele mai grele și responsabile probleme.

Soluțiuni din partea organelor militare nu văd până astăzi.

Rog insistent intervențiunea dvs., timpul precipitându-se cu toată potrivnicia.

Prefectul județului Bălți, colonel (ss) P. Hanciu

B.A.R., A.I., Fond XXIV, ds. 3613, f. 553

1941, septembrie 12, Hotin. Propuneri privind ameliorarea condițiilor de viață ale evreilor internați în lagărele Secureni și Edineța.

Prefectura județului Hotin
- Cabinet -
Nr. 287 1941 sept. 12

Domnule ministru,

Prin raportul nostru nr. 213/1941 am avut onoarea a vă aduce la cunoștință situațiunea evreilor din lagărele Secureni și Edineți.

Cum majoritatea dintre acești evrei sunt de pe acum lipsiți complet de mijloacele materiale cu care să se poată întreține și avându-se în vedere că peste câțva timp, chiar cei ce azi lucrează la drumuri și își câștigă existența, peste puțin timp nu vor mai avea posibilitatea să-și procure cele necesare, este neapărat nevoie ca din timp să se ia măsuri în vederea asigurării hranei lor.

În urma calculărilor făcute, am stabilit că pentru șase luni ar fi necesare următoarele alimente:

Pâinea. Dintr-un amestec de porumb, grâu și secară, socotit pentru 19 300 oameni, câte 250 gr pe zi ar trebui 90 de vagoane = 2 100 000 lei.

Zarzavaturi: morcovi, sfeclă, ceapă a 150 gr pe zi ar trebui 25 vagoane = 5 000 000 lei

Ulei a 20 gr pe zi de persoană a 6 000 kg = 100 000 lei.

Zahăr 20 gr pe zi de persoană 6 000 kg = 192 000 lei.

Carne de oaie, de două ori pe săptămână a 100 gr = 9 000 = 162 000 lei.

Lapte de la 20 vaci pentru copii și bătrâni. Nutrețul pentru aceste vaci ar costa circa = 100 000 lei.

Hrana pentru ambele lagăre ar costa 9 000 000 lei.

Cum însă averile trecute în patrimoniul statului constau și din pământ și vite, am propus ca cerealele pentru fabricarea pâinii, zarzavaturile, oile pentru carne și vacile pentru lapte să se ia din fostele averi evreești trecute în patrimoniul statului și anume:

O cotă din produsele fiecărui hectar de pământ, fost proprietatea evreilor, în cereale și zarzavaturi;

Din oile și vacile rămase, de asemenea câte o mică cotă care să acopere nevoile arătate de noi.

Dar mai rămâne problema zahărului și uleiului care se pot lua de la fabricile județului nostru.

Însă pentru ca această masă care consumă să răsplătească întrucâtva hrana, propunem ca Ministerul Apărării Naționale să predea prin autoritățile locale materiile prime cu care meseriașii și meseriașele din lagăre să confecționeze pentru nevoile armatei încălțăminte și îmbrăcăminte și lenjeria necesară trupei.

De asemenea, să predea spre prelucrare lâna necesară confecționării ciorapilor și flanelelor.

În acest caz, întreținerea lagărelor evreești ar fi o chestiune rezolvată momentan, iar Ministerul Apărării Naționale s-ar vedea degajat de o cheltuială pe care acum o face pentru confecțiunile ce-i sunt necesare

Întrucât în lagărul de la Edineți se găsesc 9 000 evrei proveniți din județele: Cernăuți, Storojineț și Rădăuți, propun ca Prefecturile județelor respective să înființeze lagăre pentru acești evrei și să-i întrebuințeze la lucrări de drumuri sau alte lucrări în cuprinsul județelor unde aparțin, prin acest mod desconggestionându-se lagărele noastre și venindu-ne și nouă mai ușor să le putem administra, rugându-vă să binevoiți a dispune.

Prefectul județului, Inspector general administrativ, (ss) dr. Joe Gherman
Șef de Cabinet, (ss) C. Stan

Domniei sale, Domnului Ministru Împuternicit al Domnului Mareșal Antonescu
pentru administrarea Bucovinei - Cernăuți

A.C.G.G., Universitatea Tel-Aviv, microfilme Cernăuți

Pe document, rezoluția: „12.IV. Soluție foarte greu de realizat. A se vedea pe verso.
(ss) Indescifrabil“.

349

1941, septembrie 15, Chișinău. Interdicția ieșirii evreilor din lagărele și ghetourile din Basarabia. Fac excepție cei ce merg la muncă și numai sub comanda militară.

Guvernământul Basarabiei
nr. 145/C
15 septembrie 1941

Toate Prefecturile

Comunicat: Inspectoratul Jandarmi Basarabia, Inspectoratul Poliție Chișinău,
Comandamentul Militar Chișinău

Cu începere de la 15 septembrie 1941, interzis cu desăvârșire eșirea din lagăre și din ghetouri a evreilor.

Sunt permise numai eșirile pentru munci și numai sub comandă militară.

Orice abatere va fi aspru sancționată, răspunzând în primul rând comandanții de lagăre și ghetouri.

Guvernatorul Basarabiei, general (ss) C. Gh. Voiculescu

B.A.R., A.I., Fond XXIV, ds. 3316, f. 569

1941, septembrie 18, Chișinău. Modul de organizare a pazei evreilor din ghetoul Chișinău și măsurile restrictive impuse acestora.

Nr. 11 A.

1941 septembrie 18

Comandamentul Militar al municipiului Chișinău

Către

Domnul general guvernator al Basarabiei

La ordinul dvs. nr. 156/C din 15 septembrie 1941:

Am onoarea a raporta că de la numirea mea ca Comandant Militar al Municipiului Chișinău, am luat imediate măsuri pentru a organiza paza și viața în ghetou.

Am numit un comitet exclusiv din evrei, pus sub directa supraveghere a Comandamentului ghetoului, care se ocupă cu recensământul populației, cu evidența meseriașilor, cu sănătatea și hrana populației.

Un reprezentant al acestui comitet vine zilnic la mine pentru a primi dispozițiuni, același reprezentant se prezintă și d-lui primar, pentru tranșarea chestiunilor care privesc comuna.

În legătură cu diversele informațiuni prevăzute la nota informativă, raportez:

- nu cunosc personalitățile creștine care să intervină în favoarea evreilor, nu-l cunosc nici pe avocatul A. Gheorghiu.

La mine nu a venit nimeni să ceară vreun favor pentru evrei. Poate să se fi întâmplat acest lucru mai înainte. Am luat însă măsuri de a lămuri acest caz;

- când am luat comanda, am anulat toate autorizațiile de eșire din ghetou date până atunci.

Dra Gherștein a avut o asemenea autorizație de eșire, aceasta însă era folosită ca informatoare, eu m-am lipsit de serviciile sale.

Nu știu dacă și dra Zina Fleișer, pe care nu o cunosc, a avut o asemenea autorizație, dacă a avut, a pierdut-o prin măsura anulării arătată mai sus.

Din ghetou nu s-a eșit decât cu autorizații date de mine, pe timp limitat și numai pentru interese vădite: conform ord. Dvs. nr. 145/C nu se mai iese din ghetou decât în cazurile prevăzute în acest ordin.

În legătură cu această chestiune îmi permit a raporta, rugându-vă a da ordinele dvs.

Sunt cazuri când vom fi nevoiți să aprobăm eșiri din ghetou și anume:

- un membru din comitetul evreesc care vine la mine pentru ordine, același merge și la Primărie pentru alimente, în special pentru făină;

- un delegat al comunității care aduce vânzătorii la piața din ghetou pentru alimente care lipsesc cu desăvârșire în această piață;

- cazurile de boală gravă, în special pentru intervenții chirurgicale urgente.

Vă rog ca pentru aceste cazuri speciale să mi se dea o aprobare de principiu.
Comand. Militar al Chișinăului, Colonel (ss) Eugen Dumitrescu

Ibidem, f. 585

351

1941, septembrie 22, București. P.C.M. este de acord cu constituirea de comitete locale evreiești, controlate de stat, pentru a strânge ajutoare în sprijinul celor aflați în ghetouri.

Președinția Consiliului de Miniștri

București, 22 septembrie 1941

Cabinetul Civil Militar pentru administrarea Basarabiei și a Bucovinei

C.B.B./11759

Domnule guvernator,

Referindu-ne la adresa dvs. nr. 746/1941;

Avem onoarea a vă face cunoscut că dl. general Voiculescu, guvernatorul Basarabiei, în chestiunea evreilor din ghetouri, a făcut propuneri în sensul ca să se permită comitetelor locale evreiești din România ca printr-un comitet central din București, sub controlul Statului, să adune ajutoare printre coreligionarii lor din America sau din țară.

Sumele ce se vor colecta se vor centraliza separat și se vor face venit Statului.

La rândul său, Statul să fixeze, pentru fiecare membru de familie o alocație zilnică de hrană și întreținere, care se va plăti prin Administrația Comunală Locală. Această alocație să nu întrecă în nici un caz alocația soldatului luptător pe front.

Dl. general Voiculescu adaugă că prin măsurile de mai sus se realizează:

- întreținerea evreilor din ghetouri și lagăre nu ar cădea în sarcina Statului;
- nu se permite a acumula sume mai mari, de către evrei, cu care ar avea posibilitatea să corupă aparatul administrativ și polițienesc;
- nu li se dă posibilitatea de a duce un trai prea larg în situația actuală.

Totodată, vă facem cunoscut că propunerile de mai sus ale d-lui Guvernator al Basarabiei au următoarea rezoluție a d-lui profesor Mihai Antonescu, vicepreședintele Consiliului de Miniștri: „De acord“.

Primiți, vă rugăm, Domnule Guvernator, încredințarea distinsei noastre considerațiuni.

Secretar general al Președinției Consiliului de Miniștri, (ss) Ovidiu Vlădescu
Secretar Cabinet, (ss) N. Protopopescu

A.C.G.G., Universitatea Tel-Aviv, microfilme Cernăuți

Pe document, rezoluția: „I.X. Dl. secretar general. Teorie, minciuni, trebuie bani și nu a trimite hârtie. Rog a se ține chestiunea în evidență. (ss) Calotescu“.

1941, septembrie 24, Ismail. Situația lagărelor de muncă pentru evreii de pe raza județului Ismail.

Prefectura județului Ismail

No. 692

1941 septembrie 24

Domnului Ministru al afacerilor interne
Direcția Administrației de Stat București

La ordinul dvs. no. 11308 A/1941, avem onoare a raporta următoarele cu privire la situația evreilor din acest județ:

1. Din comunele rurale din acest județ au fost evacuați doi evrei, unul din Câșlița-Dunăre și altul din Dermendere, fiind înaintați de către Legiunea de Jandarmi Ismail și care au fost internați în lagărul din localitate.

2. Evreii din orașele nereședință Reni și Bolgrad sunt strânși în lagărele existente în aceste orașe.

3. În raza acestui județ avem 3 lagăre de muncă pentru evrei: la Ismail, Reni și Bolgrad, cuprinzând respectiv 96, 29 și 50 de evrei.

Lagărele sunt conduse și administrate de către Cercul de Recrutare Ismail și polițiile respective.

4. Evrei evacuați din raza acestui județ în alte județe nu avem.

5. Paza și supravegherea evreilor din lagăre se face de armată și organele polițienești. În ghetou avem 582 femei, copii și bătrâni.

Prefect,
(ss) T. Pralea

Șef de serviciu,
(ss) Indescifrabil

A.N., Fond M.A.I., ds. 544/1941, f. 341

1941, septembrie, Vertujeni. Situația pe profesii a internaților evrei din acest lagăr.

Confidențial

Lagărul de Internare Vertujeni

Situație
numerică pe profesii a internaților evrei aflați în Lagărul „Vertujeni“

Sexul	Bărbați	Femei
Boiangii	4	-
Brutari	113	14
Frânghieri	6	-
Ceasornicari	18	1
Cofetari	5	-
Cismari	181	1
Cojocari	240	10
Curelari	26	1
Cărnățari	8	-
Croitari	678	968
Dogari	6	-
Fotografi	22	6
Fierari	56	-
Frizeri	126	8
Geamgii	15	-
Legători	11	-
Nuielari	137	1
Lăcătuși-electricieni	79	-
Morari	45	-
Rotari	35	-
Ceaprazari	13	-
Șoferi	10	-
Strungari	6	-
Tâmplari	195	-
Tapiteri	2	-
Tinichigii	49	-
Țesători	12	1
Vopsitori	40	13
Zugravi	7	-
Total general meseriași	2 245	1 024

Meseriași - Total - 3 269
 Mână de lucru (bărbați, femei, necalificați) 11 076
 Total gl meserii și mână de lucru 14 345

A.M.St.M., R.S.E.M. 1184, C0394

354

1941, octombrie 2, Chișinău. Evidența evreilor decedați în perioada 4 septembrie - 2 octombrie 1941 în ghetoul din Chișinău.

Inspectoratul Jandarmi Chișinău

Situația numerică a evreilor decedați în lagărul din Chișinău

evrei	decedați	la 4 sept. 1941	12 pers.
"	"	7 "	3 "
"	"	8 "	5 "
"	"	12-13 "	12 "
"	"	15 "	7 "
"	"	16 "	8 "
"	"	18 "	11 "
"	"	21 "	13 "
"	"	23 "	10 "
"	"	26-27 "	11 "
"	"	1 oct. "	12 "
"	"	2 "	9 (un copil sugar)

Ibidem, C0424-554

1941, octombrie 16, Cernăuți. Instrucțiuni referitoare la strângerea întregii populații evreiești din Cernăuți într-un ghetou, în vederea evacuării din localitate.

F. urgent

Comandamentul Militar al Bucovinei

Am onoarea a face cunoscut că s-a hotărât evacuarea populației evreiești din Bucovina.

Pentru aceasta, populația evreiască din Municipiul Cernăuți va fi mai întâi strânsă în ghetoul fixat de Primărie, de unde apoi va fi transportată cu C.F.R. treptat.

Operațiunea străngerii, paza ghetoului, imbarcarea și transportul până la punctele de frontieră revine aceluși Comandament și Inspectoratului de Jandarmi Cernăuți.

Pentru aceasta aveți la dispoziție:

- Bat. Jand. L.B.I căruia i se va încredința paza ghetoului și escortarea transporturilor;

- Bat. 430 Inf. și Bat. [lipsește în document] Inf. anume aduse la Cernăuți și cari vor asigura ieșirile din oraș și ordinea și siguranța în interior, concurând, după strângerea în ghetou și la paza acestuia toate trupele aflate în garnizoana Cernăuți.

- Garniturile de C.F. necesare, în gara Cernăuți și anume câte 2 trenuri a 50 vagoane zilnic.

Operațiunea străngerii în gheto se va face în ziua de 11 octombrie 1941, după programul anexat (anexa nr. 1).

- În această zi se vor lua din zori toate măsurile de siguranță necesare spre a împiedica orice act dăunător ordinii sau păgubirii Statului, toate averile evreiești devenind din acest moment proprietatea Statului.

Planul ghetoului (anexa nr. 2).

Programul transporturilor pe C.F.R. (anexa nr. 3).

Regulamentul de funcționare a ghetoului (anexa nr. 4).

Ordonanța 38 (Anexa 5)

Veți lua toate măsurile de control asupra aplicării întocmai a acestui regulament¹.

Inspectoratul de Jandarmi Cernăuți a primit copia acestui ordin și toate instrucțiunile necesare unei strânse colaborări și în special pentru efectuarea transporturilor pe C.F.R. până la punctele de primă destinație².

Gubernatorul Bucovinei, (ss) general C. Calotescu

A.Y.V.I., Colecția Matatias Carp, 011/97 A

¹ La 9 octombrie 1941, generalul Calotescu cerea Comandamentului Militar al Bucovinei „până la noi dispozițiuni, să se instituie un cordon de pază în jurul municipiului Cernăuți în scopul de a face imposibilă orice ieșire din oraș a evreilor.

Această măsură urma să fie aplicată din aceeași zi, la ora 19, având în vedere că a doua zi trebuiau deportați evreii din Bucovina“. (*M. Carp, op. cit., vol. 3, f. 152*).

² Cu prilejul anchetei făcute de Tribunalul Poporului în perioada 1945-1946, Marele Pretor, gen. I. Topor, declara:

„La vizita făcută de M.S. Regele și Mareșal la Cernăuți, după reocuparea orașului, la masa dată de Guvernator și la care a luat parte și fostul Mareșal Antonescu, l-am auzit pe acesta din urmă adresându-se fostului guvernator Rioșanu: «să-mi scapi Bucovina de evrei, dacă nu mă scap eu de dumneata». În aceeași zi, la despărțirea de fostul mareșal, mi-a spus: «Voi da ordin de evacuare a evreilor din Bucovina». La masă au fost de față Majestatea Sa Regele, colonelul Mardare, dr. Nicolae Lupu, ca și reprezentanți ai statului german. Prin luna august 1941, am fost trimis de generalul Tătăranu, sub-șeful Marelui Cartier (General), care mi-a atras atenția, spunându-mi că grănicerii dau concurs pentru evacuare, iar jandarmii nu. I-am răspuns că nu știu despre care evacuare este vorba întrucât nu am primit nici un ordin.

Prin luna septembrie 1941, fiind la trenul Mareșalului, Generalul Ioanițiu mi-a spus: «Organizarea evacuării evreilor din Bucovina fiind gata, poate că este necesar să vă duceți acolo pentru a supraveghea evacuarea și a avea grijă să nu se producă întârzieri în mersul trenurilor».

În luna octombrie, col. Petrescu Gheorghe mi-a comunicat de la Marele Cartier General că organizarea evacuării este gata și să mergem la Cernăuți, că s-a fixat data începerii. Ne-am dus la Cernăuți dl. col. Gheorghe Petrescu cu mine“. (*A.S.R.I., F.P. 40011, vol. 5, f. 96*).

356

1941, octombrie 11, Cernăuți. Programul elaborat de Guvernatorul Bucovinei, generalul Calotescu, pentru strângerea în ghetou a evreilor din Cernăuți.

Programul
strângerii în ghetou a evreilor din Cernăuți
11 octombrie 1941

Ora 7 dim. Adunarea membrilor comunității evreiești din Cernăuți și suburbane la Comandamentul Militar (vor fi anunțați între orele 5 și 7 cu concursul Inspectoratului Regional al Poliției Cernăuți).

Li se citește (la ora 7) alăturata încunoștințare, ordonanța nr. 38 și regulamentul ghetoului.

Se anunță că toate autorizările de întrebuițare la muncă de folos obștesc, oricare ar fi autoritatea sau întreprinderea, sunt decăzute. Ca atare, toată populația evreiască intră în ghetou.

Ora 8-9,30. Se face, de către membrii comunității, anunțarea tuturor evreilor din Cernăuți.

În același timp, organe ale Inspectoratului Regional de Poliție vor anunța de asemeni populația evreiască prin citirea la răspântii a încunoștințării.

Ora 9,30-18. Termen acordat pentru strămutarea în ghetou.

Ora 18. Închiderea ghetoului.

Nimeni nu mai poate pătrunde în ghetou decât cu aprobarea scrisă specială a mea (în afară de creștinii ce locuiesc în cartierul respectiv și care vor dovedi aceasta cu acte de legitimație)¹.

Governatorul Bucovinei,
general C. Calotescu

M. Carp, op. cit., vol. III, p. 161

¹ În legătură cu deportarea evreilor din Cernăuți, publicistul Marius Mircu relatează: „În gara Cernăuți, în fața trenului care aștepta pe deportați, erau înșirate o serie de mese, la fiecare câte un funcționar-doi, cu registre. Evreii deportați trebuiau să treacă prin fața fiecărei mese. La prima masă trebuiau să plătească chiria. Chiria locuinței din care au fost ridicați, dar unde mai aveau contract. Trebuiau să plătească diferența de chirie până la expirarea contractului. Dacă evreul n-avea bani destui, se tocmea și obținea mai ieftin. Dacă n-avea nimic, lăsa haina, paltonul, rufe; funcționarii erau oameni înțelegători și primeau orice, numai să primească.

La a doua masă, evreii trebuiau să plătească taxele datorate Primăriei pentru apă. Primăria avea bugetul fixat pe un an, nu puteau pierde veniturile ce le-ar fi adus evreii dacă ar fi rămas în oraș. Și aici te puteai tocmi.

La a treia masă se plătea lumina.

La a patra masă, bărbații (numai ei) plăteau unui funcționar de la Administrația Financiară, taxele militare. S-au făcut reduceri importante celor ce n-aveau decât haina pe ei.

La a cincea masă, un funcționar al Băncii Naționale schimba lei românești în mărci de ocupație, a 60 lei marca.

La a șasea masă se cumpăra de la evrei aurul, argintul, bijuteriile, obiectele prețioase. Pentru o verighetă de aur au dat 3 mărci de ocupație.

În sfârșit, la a șaptea masă, evreii erau percheziționați cu multă băgare de seamă. Li se fura oficial tot ce nu oferiseră de bunăvoie, la celelalte șase mese. Fiind jaf, nu li s-a dat nici o dovadă pentru tot ce li s-a luat“. (*Pogromurile din Bucovina și Dorohoi, Editura Globus, București, 1945, p. 94-95*).

1941, octombrie 11, Cernăuți. Ordonanță a Guvernatorului Bucovinei instituind măsuri represive pentru cei ce comit acte de dezordine, jafuri în locuințele părăsite de evrei.

Ordonanța no. 38
din 11 octombrie 1941

Noi, general Corneliu Calotescu, guvernatorul Bucovinei, având în vedere nevoia de a păstra liniștea și a păzi siguranța statului,

Ordonăm:

1. Vor fi pedepsiți cu moartea:

- a) Toți acei care se vor deda la acte de dezordine, de violență sau nu se vor supune imediat ordinelor și somațiilor autorităților militare;
- b) Toți acei care vor instiga pe alții să facă acte ca cele arătate mai sus;
- c) Toți acei care se vor deda la jafuri sau își vor însuși sub orice formă bunuri din casele părăsite de locuitorii lor;
- d) Toți acei ce vor ascunde în locuințele lor persoane străine de locuință sau vor ușura fuga celor ce nu pot părăsi localitatea.

2. Se interzice până la noi ordine cumpărările, vânzările sau schimbul în natură cu obiecte din metale prețioase ca bijuterii, pietre scumpe etc.

Cei ce vor contraveni, se vor pedepsi cu 10 la 20 ani muncă silnică.

Se interzice, sub aceeași pedeapsă, primirea în păstrare de la alte persoane a bijuteriilor, obiectelor din metale prețioase, pietre scumpe etc. cât și a oricăror altor obiecte de valoare.

3. Cei ce vor lua cunoștință pe orice cale de infracțiuni ca cele arătate mai sus și nu vor anunța imediat autoritățile militare, se fac vinovați de complicitate și se pedepsesc cu muncă silnică de la 5 la 8 ani.

4. Prezenta ordonanță intră în vigoare imediat după afișarea ei, care se va face în ziua de 11 octombrie 1941, orele 7.

5. Autoritățile militare și civile sunt însărcinate cu aducerea la îndeplinire a acestei ordonanțe.

Dată la Cernăuți la 11 oct. 1941

Guvernatorul Bucovinei, general Corneliu Calotescu

A.Y.V.I., Colecția Matatias Carp, 011/97 a

1941, octombrie 12, Cernăuți. Buletin informativ privind aplicarea măsurilor de internare în ghetou a evreilor din Cernăuți.

INSPECTORATUL GENERAL DE POLIȚIE CERNĂUȚI

Nr. 41563/S.

BULETIN INFORMATIV DIN 12 octombrie 1941

Operațiunile de eliminare a elementului evreiesc din porțiunea Municipiului Cernăuți inaccesibile acestora, s-au efectuat în condițiunile prevăzute de instrucțiunile referitoare la înființarea ghetoului.

În cursul zilei de azi, se va proceda la verificarea adreselor unde au lucrat evrei, spre a se stabili dacă toți evreii s-au conformat dispozițiunilor de intrare în Ghetou.

Nu s-au înregistrat acte de nesupunere, rebeliune, cu prilejul acestei operațiuni. Legionarii au fost satisfăcuți de această măsură.

Închiderea în ghetou a culminat ieri cu deznădejdea evreilor, care s-au văzut puși în fața realităților...

Cercurile intelectuale cred a ști că felul cum s-a procedat va stârni ecoul mondial, care va fi speculat atât de Anglia, cât și de America.

În rândurile populației române se discută în expiratele 24 de ore că măsura luată împotriva evreilor, prin izolarea lor în Ghetou, ar fi hotărâtă de interesele Germaniei, care intenționează să trimită în orașele bucovinene un număr de 40 000 germani pentru a fi angajați în activitatea de refacere economică.

Inspector General (ss) Indescifrabil

A.M.St.M., R.S.E.M. 1095, C0340-341

1941, octombrie 14, București. Mihai Antonescu cere Legației României din Berlin să intervină pe lângă ministrul de externe german ca să trimită o delegație de informare în România, spre a se convinge că mareșalul Antonescu aplică cu consecvență măsuri antievreiești.

Nr. 2186

14 octombrie 1941

Telegramă cifrată
Legațiunea Berlin

Fiind informați că unele elemente S.S. (dl. Heydrich) ar fi insinuat că guvernul român ar avea o atitudine de protecție față de evrei, dl. mareșal Antonescu vă roagă să

intervenți pentru a cere d-lui von Ribbentrop să trimită o anchetă pentru a se informa asupra relațiilor neexacte, de rea credință sau ușurință, date de elementele arătate și a sancționa intriga sau ușurința.

Măsurile luate de dl. mareșal pentru eliberarea poporului român de influența și prezența evreilor sunt atât de radicale, încât au dus la o seamă de intervenții care declară tragică situația evreilor din România. Din 350 000 evrei aflați în Basarabia și Bucovina cea mai mare parte a fost evacuată, în câteva zile nu vor mai fi evrei în Basarabia și măsurile vor continua.

Este deci neadmisibil să se mai încerce, ca în trecut, unele îndoieli sau insinuări¹.

Mihai Antonescu

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 10, f. 89

¹ În legătură cu această controversă, vezi și doc. 343 din volum.

360

1941, octombrie 14, București. Guvernul Antonescu cere Legației Române din Washington să contracareze propaganda ungară care susține că în Moldova, Bucovina și Basarabia autoritățile române au săvârșit atrocități contra evreilor.

Nr. 75566/2190
14 octombrie 1941

Telegramă cifrată
Legațiunea Washington

Urmăriți cu atenție toată propaganda maghiară.

Vi se va trimite material pentru contrapropagandă.

După unele informații, se va încerca o propagandă anti-românească făcută de evrei, sprijinită pe fotografii, de atrocități săvârșite în Moldova, Bucovina și Basarabia.

Vă voi trimite fotografii, arătând purtarea evreilor în Basarabia și Bucovina, ofensa și atacarea armatei noastre și solidarizarea cu Rusia și bolșevismul la anul precedent.

Informați, dacă se va pune problema, că guvernul român a făcut câteva reforme cu caracter patrimonial, exproprieri de bunuri evrești, că a făcut-o pentru a întări burghezia românească săracă și amenințată pentru a restabili un echilibru, din cauză că evreii acaparaseră în ultimele două decenii bunuri imobiliare, fără nici o măsură.

În România nu se fac acte de persecuție sau pogromuri, cum s-a spus și guvernul organizează o seamă de măsuri de echilibru economic...

Mihai Antonescu

Ibidem, vol. 15, f. 48-49

361

1941, octombrie 25, Chișinău. Situația numerică a evreilor din ghetourile Chișinău și Tarutino.

Situația numerică
a evreilor din ghetouri la data de 25 octombrie 1941

Nr. crt.	Denumirea ghetoului	Evrei internați în ghetouri				Observațiuni
		Numărul evreilor internați	Bărbați	Femei	Copii	
1.	Ghetoul Chișinău	3 904	1 199	1 700	1 005	Toți sunt în curs de evacuare
2.	Ghetoul Tarutino	2 270	596	940	734	
Total		6 174	1 795	2 640	1 739	

D.O. Director Cabinet, lt. col. (ss) Indescifrabil

Șeful Bir. Mobilizare și adjut., căp. (ss) Indescifrabil

A.N., Fond M.A.I., ds. 479/1941, f. 8

362

1941, octombrie 25, Chișinău. Ordin prin care se dispune ca organele subalterne germane să nu utilizeze evrei în raza Guvernământului Basarabiei.

ROMÂNIA

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

Prefectura județului Lăpușna

Nr. 204

Domnului Chestor al Poliției municipiului Chișinău

În conformitate cu Ordinul Strict secret nr. 16 al Guvernământului Basarabiei.

Cu onoare vi se transmite, în copie, Ordinul d-lui. Mareșal Antonescu semnat de către dl. sub-șef al M.C.G. pentru stricta executare.

Acest ordin se va transmite de către dvs. organelor în subordine cu aceeași mențiune „Strict Secret“ și de a-l executa fără amânare.

Prefectul jud. Lăpușna, colonel (ss) Indescifrabil

Copie. Am onoare a vă face cunoscut:

S-a constatat că multe organe subalterne germane utilizează elemente evreiești, în special din Bucovina, cărora le eliberează autorizații prin care sunt scutiți de muncă pentru folos obștesc, de internare, li se acordă dreptul să circule pe întreg teritoriul țării etc.

Conform ordinului domnului mareșal Antonescu, toate aceste autorizații vor fi considerate ca fără valoare, iar posesorii lor vor fi arestați imediat și trimiși Marelui Cartier General, secția 2-a, pentru anchetă, împreună cu actele ce posedă¹.

Șeful M.St.M., general (ss) Pălângeanu

Șeful Secției a II-a, lt. col. (ss) R. Dinulescu

*Selected Records from the Moldova National Archives, Chișinău, R.G.
540018 Ree1 7(USHMMA), 620/627*

Pe document, rezoluția:

„25.X.1941, Biroul Siguranță, spre strictă conformare (ss) Indescifrabil“.

¹ Circa a II-a Poliție comunică Chesturii Poliției Chișinău, la 27 noiembrie 1941: pe raza acelei circumscripții „nu s-a descoperit nici un caz la care vreun evreu să posede autorizații eliberate de organele subalterne germane, spre a-l scuti de muncă de folos obștesc“. (*Ibidem*, 621/628).

363

1941, octombrie 26, Chișinău. Situația bunurilor materiale lăsate de evreii evacuați și aflate în depozitul ghetoului Chișinău.

ROMÂNIA
PROVINCIA BASARABIA
DIRECTORATUL ROMÂNIZĂRII, COLONIZĂRII ȘI INVENTARULUI,
CHIȘINĂU

Str. Regina Maria nr. 58

Nr. 1848/26 oct. 1941

Către
GUVERNĂMÂNTUL BASARABIEI
CABINETUL MILITAR
LOCO

La ordinul dvs. telefonic,
Avem onoare a vă raporta că în ghetoul municipiului Chișinău a luat ființă un depozit de toate materialele și obiectele lăsate de evreii evacuați.

Materialele sunt în curs de inventariere și toată procedura inventarierii, cât și paza și siguranța acestui depozit și a materialelor din ghetou, este încredințată de către Guvernământ Comandamentului Militar al ghetoului.

Materialele din municipiul Chișinău și din celelalte orașe din Basarabia au fost inventariate și predate în custodie cu forme legale locuitorilor, funcționarilor, organelor militare și refugiaților.

În prezent sunt în curs de revizuire toate imobilele și mobilele din municipiul Chișinău și mobilierul găsit la locuitori cu formele neîndeplinite va fi ridicat și depozitat în depozitul Primăriei municipiului Chișinău.

Locuințele evacuate de către evrei au fost ocupate de către refugiați, armată și funcționari, conform autorizațiilor eliberate de Primărie și Comandamentul Militar al municipiului Chișinău. De asemenea, Comenduirea Pieței a rechiziționat apartamente pentru cartiruirea organelor militare în trecere.

Odată cu revizuirea mobilierului se va face revizuirea imobilelor și cei găsiți instalați abuziv vor fi evacuați.

Directoratul Românizării, Colonizării și Inventarului a luat ființă pe data de 15 septembrie 1941 și până la această dată majoritatea materialelor de toate categoriile au fost inventariate și depozitate de Cercul de Recrutare și o mică parte din Primărie, care ulterior le-am predat în custodie, după cum am raportat mai sus.

În prezent, Primăria municipiului Chișinău are 2 depozite:

1. Un depozit mic de saltele și cearcafuri etc.
2. Un depozit de materiale (lemnoase, cărbuni și fier).

Cercul de Recrutare Lăpușna, după informațiile pe care le avem, are următoarele depozite:

1. Depozitul din str. Alexandru cel Bun nr. 67 (cu fier, sârmă, hamuri, ulei și alte materiale).
2. Depozitul din str. Tighinei nr. 37.

Depozite constituite de Cercul de Recrutare și mutate într-o direcție necunoscută.

1. Depozitul din str. General Averescu nr. 11
2. „ „ Marele Voevod Mihai nr. 10
3. „ „ General Broșteanu nr. 68
4. „ „ Mihai Viteazu nr. 6
5. „ „ Albert Thomas nr. 65
6. „ „ Sf. Haralambie nr. 27
7. „ „ nr. 28
8. „ „ Ștefan cel Mare nr. 19

Directoratul are 2 depozite cu materiale lemnoase în construcție.

Toate materialele din depozitele constituite de Cercul de Recrutare ar trebui să fie depozitate în depozitele noastre și administrate de noi, aceasta în conformitate cu legile în vigoare.

În consecință, vă rugăm să binevoiți a dispune ca toate Cercurile de Recrutare și toate unitățile militare să predea cu forme legale, toate depozitele care nu intră în prevederile ordinului Președinției Consiliului de Miniștri nr. 9873 din 28 iulie 1941, Primăriilor din localitățile respective¹.

P. director, (ss) Indescifrabil

Șeful Serviciului, (ss) Indescifrabil

B.A.R., A.I., Fd. XXIV, ds. 3316, f. 627-628

¹ La 25 octombrie 1941, același Directorat comunica guvernatorului Basarabiei că, deoarece inventarierea bunurilor luate de la evrei „lasă de dorit“, solicită „ca toată procedura inventarierii să fie făcute de organele noastre“, Comandamentul ghetoului urmând a asigura paza și siguranța tuturor acestora, nepermițând nimănui, nici chiar organelor militare, ridicarea obiectelor inventariate sau în curs de inventariere, Directoratul având răspunderea totală asupra păstrării și administrării acestora. (*Ibidem*, f. 739).

364

1941, octombrie 26, București. Notă asupra convorbirii lui Mihai Antonescu cu reprezentanți ai Legăției germane la București.

Notă asupra convorbirii lui Mihai Antonescu cu reprezentanți ai Legăției Germane la București (fragmente)

D-nii von Ritgen, Richter și Rödl au venit să discute cu mine posibilitatea unei colaborări germano-române în soluționarea problemei evreiești.

Am discutat posibilitățile unei soluții internaționale și modul cum Germania a rezolvat problema evreiască.

· Le-am atras atenția d-lor consilieri speciali că problema evreiască în România are cu totul alt aspect decât în Germania, atât prin numărul evreilor, cât și prin poziția lor economică în țara noastră.

Dl. Richter mi-a vorbit despre unele interpretări ce au fost făcute în Germania asupra reformelor antisemite din România, spunându-mi că, deși noi am făcut reforme foarte înaintate, mult înaintate, totuși, în Germania s-a spus că există o tendință de protecție a evreilor bogați și că numai proletarii evrei ar fi supuși unui regim aspru în România.

I-am spus d-lui Richter că nu este prima oară când aud asemenea intrigi și amestecări în actele guvernului român.

Dar din fericire ele nu mi-au venit prin organe oficiale și competente pentru ca să pot lua poziție.

Am aflat însă recent că s-a vorbit despre acest lucru între Legația de la București și între guvernul Reichului, secția S.S. și mi-am făcut datoria să trimit imediat o notă de protest la Berlin, cerând ca să fie rechemat acela care și-a îngăduit nu numai să se ocupe de problemele interne ale României în această privință, dar și să dea informații greșite, încercând adevărate intrigi nepermise¹.

Am folosit acest prilej pentru că știind că toți cei 3 prezenți aparțin serviciilor speciale germane și serviciilor de informații să le cer să interzică tuturor germanilor din România, chiar persoanelor cari n-au nici o autoritate oficială de a se mai introduce în problemele interne românești, pentru a încuraja unele tendințe sau pentru

a încerca ceea ce a fost făcut sub regimul Regelui Carol II de a se lucra cu unii români în spatele guvernului. [...]

Dacă guvernul Reichului dorește o informație asupra unor stări interne, el poate să ne adreseze întrebări prin Legațiune și vom avea de ales între a răspunde sau nu, după cum o vor cere interesele noastre.

Experiența făcută în special de la venirea d-lui von Killinger, în această privință, a fost dintre cele mai rodnice. [...]

Consilierii speciali m-au asigurat că venirea d-lui Richter ca atașat special pe lângă Legație are drept scop tocmai ca serviciul special german să poată urmări el însuși activitatea tuturor germanilor din România și că d-l ministru von Killinger mă va ruga să arestez și să expulzez pe toți cei care prin activitatea lor aici ating bunele relații germano-române.

Că prezența d-lui Richter este o garanție a colaborării germano-române și pe acest plan pentru a curma orice echivocuri și a interzice orice fel de inițiative particulare care și-ar permite să atingă politica internă românească.

D-l Rödl și d-l von Ritgen, la expunerea mea asupra poziției naționale și internaționale a guvernului, program, metode și scopuri, mi-au exprimat satisfacția că au avut prilejul să vadă astfel ce preocupări adânci are mareșalul Antonescu și guvernul său și cât de sincer și serios consideră problemele revoluției naționale românești, astfel că sunt realmente jenați de faptul că au simțit la noi o nemulțumire în ce privește respectul care trebuie convenit strădaniei noastre.

Toți trei consilieri mi-au afirmat că dacă unii legionari pretind că guvernul Reichului întreține față de ei o atitudine de protecție și că guvernul Reichului ar practica vreun echivoc în această privință sau că serviciile speciale ale Reichului i-ar încuraja sau menține în atitudinea lor de până acum, aceasta ar fi un lucru neexact și nedrept, pentru că în toate ocaziunile guvernul Reichului a atras atenția elementului legionar că mareșalul Antonescu este singurul girator al destinelor românești și că ordinea națională românească reclamă încadrarea disciplinată în spiritul și organizarea națională totală, iar [cei] care nu se supun acestui comandament istoric, lucrează împotriva țării lor și împotriva Germaniei însăși.

D-l Richter mi-a transmis din partea d-lui Killinger un gând cordial, asigurându-mă că trimiterea sa în România este cea mai curată mărturie a voinții sale de colaborare întregă cu noi.

A.M.A.E., Fond Germania, ds. 84, f. 448-451

¹ La 14 octombrie 1941, Mihai Antonescu cerea Legației României din Berlin să intervină pe lângă Ministerul de Externe german spre a infirma aceste aserțiuni în contradicție cu politica reală dusă de mareșalul Antonescu. (Vezi doc. 359 din volum)

1941, noiembrie 1, Soroca. Legiunea de Jandarmi Soroca raportează situația lagărelor de evrei din oraș și județ.

LEGIUNEA JANDARMI SOROCA

Nr. 8267 din 1 nov. 1941

Către

CERCUL DE RECRUTARE SOROCA

La ordinul dvs. nr. 30610/1941,

Am onoare a raporta următoarele:

În orașul Soroca nu se găsește nici un lagăr de evrei.

Pe raza județului este lagărul Mărculești, care a fost lichidat de evreii internați

în el.

În prezent lagărul Mărculești primește evreii care sosesc din Bucovina și-i expediază la Cosăuși.

Garda lagărului Mărculești se compune din 12 ofițeri, 17 subofițeri și 249 trupă.

Ofițerii fac parte din Insp. București, iar trupa din Leg. Jand. Vlașca.

De asemeni, în târgul Otaci este o gardă compusă din 5 ofițeri, 20 subofițeri și 300 trupă, care păzesc evreii sosiți pentru triere și trecere peste Nistru.

Toți aparțin Companiei 60 Poliție.

Alte lagăre nu există.

Pentru conformitate, Directorul Siguranței și Ordinei Publice, lt. (ss) I. Corciova

A.N., Fond M.A.I., ds. 36/1941, f. 22

1941, decembrie 2, Chișinău. Raport care înfățișează situația ghetoului Chișinău și măsuri pentru a asigura conducerea și paza evreilor din ghetou.

GUVERNĂMÂNTUL BASARABIEI

Nr. 831/C

2 decembrie 1941

SECRET

Pe baza comunicării verbale a d-lui Secretar General Vlădescu Ovidiu, am onoarea a înfățișa mai jos situația ghetoului Chișinău:

I. Înființarea ghetoului, conducerea și paza

După sosirea noastră la Chișinău (19 iulie 1941), constatând că acest oraș, datorită forfetelii continue a evreilor pe străzi, are o înfățișare specific evreiască, am cerut Comandamentului Militar să porceadă la înființarea unui ghetto, așa cum Marele Cartier General hotărâse pentru alte centre din Basarabia.

În acest scop, am destinat cartierul de Sud (Visterniceni), unde au fost introduși toți evreii din Chișinău, înlăuntrul lui asigurându-li-se: asistența medicală, aprovizionările etc.

Conducerea și paza ghetoului au revenit, conform dispozițiilor M.C.G., Comandamentului Militar Chișinău.

II. Dispozițiuni date de Guvernământ în scopul împiedicării neregulilor semnalate în ghetoul Chișinău

Semnalându-ni-se că ghetoul Chișinău prezintă unele lacune în funcționare (lipsă de vigilență a pazei, ieșiri și intrări neregulate în ghetto etc.), pe măsură ce lacunile au fost semnalate, am dat o serie de ordine, ce se alătură în copie (a se vedea Anexa I).

Se menționează că:

Fiind sesizați că în ghetto se practică pe o scară întinsă traficul cu blănuri, lucruri de valoare, mobile etc., am dispus:

- instituirea unei comisii de către Directoratul Românilor, Colonizării și Inventarului, cu însărcinarea de a inventaria și depozita bunurile mobile rămase de la evrei (a se vedea ordinul nr. 486/C din 27 octombrie 1941 din Anexa nr. 1);

- intrarea și șederea pe rând în ghetto a câte unui procuror-instructor militar de la Curtea Marțială Chișinău, cu misiunea ca la orice seizare personală sau din partea organelor informative, să procedeze la constatări legale, arestări etc.

III. Cazuri caracteristice de încercări din partea evreilor de a anula efectele internării în ghetoul Chișinău, cu arătarea măsurilor luate la fiecare caz în parte

A se vedea tabelul Anexa nr. 2¹.

Din examinarea sumară a acestui tabel rezultă că:

1. Evreii au încercat toate mijloacele de a scăpa de rigorile internării și de trecerea peste Nistru, mergând până la folosirea acțiunii lor dizolvante de totdeauna: cumpărare de conștiințe pentru înlăturarea oricărei piedici și atingerea scopului propus.

2. Cazurile în care erau elemente suficiente de acuzare și convingerea vinovăției era făcută (de exemplu: cazul evadării lui Apoteker, cazul lt. Pop etc.) au fost deferite Curții Marțiale.

3. Restul cazurilor, în care convingerea de vinovăție din indiciile informative date nu era completă, au rămas în supraveghere și adunare de probe, făcând apel și la oficiile Serviciului Special de Informații C.I. Chișinău.

În acest sens, pentru a se da de urma vinovaților, printre care după informațiuni se aflau și ofițeri de la Comandamentul Militar Chișinău, am aprobat, cu participarea Parchetului Militar, întinderea unei curse unui grup de 13 evrei, în frunte cu C. Kremmer, în scopul:

- principal: de a aduna date, ajutând justiția împotriva persoanelor care s-au lăsat cumpărate de evrei;

- secundar: de a stabili procedeul folosit de evrei pentru a evada din ghetto.

Acest eveniment s-a raportat domniei-voastre în darea de seamă pe timpul 15-31 octombrie 1941, înaintată cu nr. 5619 din 2 noiembrie 1941.

4. În cazurile de evadare: Solomon Sur și Michel Schwartzberg apare numele colonelului Dumitrescu [indicat] de a elibera autorizațiunile cu pricina, mai ales când știa punctul de vedere al Guvernământului, în special cazul evreului Solomon Sur, căruia ca urmare a repetate cereri pentru diferite motive, i se hotărâse soarta: a urma pe coreligionarii săi dincolo de Nistru;

- întrucât ordinul Președinției Consiliului de Miniștri nr. 15035 din 22 octombrie 1941, care hotărăște exclusiv chestiunea netrimiterii peste Nistru a unor categorii de evrei, poate sta la baza unei autorizațiuni cu efecte pentru mergere în Palestina (cazul Schwartzberg).

5. De asemenea, în câteva note informative apărând și numele căpitanului Alexandrescu, șeful de St. Major al Comandamentului Militar, în cazurile Apoteker și mai ales Kreimmer, este de stabilit și amestecul acestui ofițer în operațiunile de evadare a evreilor din Ghetou. Este probabil că aceasta se va lămuri cu ocazia cercetărilor ce se fac de către Curtea Marțială, în cazurile arătate.

Guvernatorul Basarabiei, general C. Gh. Voiculescu

A.M.St.M., R.S.E.M. 1183, C0017-18

¹ Tabelul cuprinde 17 acțiuni de urmărire de către organele contrainformative și de trimitere în judecata Curții Marțiale a unor evrei care au încercat „de a anula efectele internării în ghetoul Chișinău“ (*B.A.R., A.I., fond XXIV, ds. 3316, p. 581-583*).

367

1941, decembrie 2, Cernăuți. Memoriu asupra procedurii de triere și evacuare a evreilor din municipiul Cernăuți.

CENTRUL DE TRIERE ȘI EVACUARE
A EVREILOR DIN MUNICIPIUL CERNĂUȚI

Cernăuți, 2 decembrie 1941

MEMORIU

No. 31

Asupra procedurii de triere și evacuare a evreilor din municipiul Cernăuți
(urmare rap. No. 19 confid. din 24.XI.1941 și no. - confid. din
[lipsește în document] 1941)

Acțiunea militară a României pentru desrobirea istoricelor provincii moldovenești, Basarabia și Nordul Bucovinei, cotoprite în luna iunie 1940 de U.R.S.S.

și eliberarea acestor ținuturi de necontestată băștinătate română de sub regimul iudeo-comunist, care era pe cale de a desființa orice urmă de afirmare națională pe aceste meleaguri, a abordat în mod organic atât de spinoasa problemă a evreimii localnice, ce s-a învederat, prin atitudinea ei față de stăpânitorii vremelnici comuniști, a nutri, în covârșitoare majoritate, sentimente de manifestă dușmănie față de statul și poporul român.

De aceea, chiar din primele săptămâni ale reîntronării administrației românești în capitala provinciei, conducerea provincială și municipală a procedat, prin ținerea mai multor consfătuiri „ad-hoc”, la examinarea temeinică a problemei evreiești locale, spre a dicta o soluțiune în această privință, fără însă a periclita interesele economice și sociale de viață ale românismului localnic, strâns legate de posibilitatea organizării unei acțiuni de refacere economică generală a Provinciei, cât și a municipiului.

Plecând de la constatarea situației de fapt, că întreaga viață economică a acestei regiuni stă în funcțiune de elementul evreesc, care, pe lângă corolarul său parazitar, a jucat un rol de căpetenie în valorificarea avuțiilor naționale, în crearea și comercializarea produselor economice, cât și pe piața schimbului de mărfuri și de bunuri - rol pe care evreii l-au deținut cu netăgăduită precumpănire și în rosturile gospodărești și sociale ale municipiului - conducerea municipiului, reprezentată și atunci prin cosemnatarul raportului de față, a susținut în fața reprezentanților diverselor autorități, întruniți la consfătuire, următoarele principii călăuzitoare:

1) Să se dea o satisfacție integrală elementului românesc, prin punerea la punct și sancționarea riguroasă a tuturor evreilor, cari, fie din interes personal, fie atrași de mirajul propagandei comuniste, au pactizat cu regimul sovietic, prin desconsiderarea criminală a unui elementar sentiment de recunoștință, pe care evreimea trebuie să-l nutrească în orice împrejurare pentru statul românesc și poporul român.

2) Să se procedeze de către organele autorităților de ordine publică la identificarea tuturor acelor evrei vinovați de ingraturitate față de ospitalitatea și spiritul de toleranță al poporului român, procedându-se la pedepsirea lor exemplară, fie chiar prin executarea lor.

3) Toate elementele dubioase din rândurile evreiești, precum și întreaga viermină iudaică, din care s-au recrutat masele simpatizanților comuniști, să fie ridicate și duse în lagăre de muncă forțată, în afară de raza jurisdicțională a municipiului.

4) Toți evreii, veniți la Cernăuți după data de 28 iunie 1940, indiferent de natura motivelor care a impus mutarea lor în localitate, să fie identificați și trimiși la urma lor.

5) Pentru restul evreimii, care ar fi rămas după aplicarea acestor măsuri de imperativă epurație, din punct de vedere al intereselor românești și al siguranței statului, să se observe o elementară distincțiune și anume:

a) Să fie selecționate acele elemente din sânul evreimii locale, care, datorită culturii trecutului lor sub regimul românesc, situațiunii sociale și a activității lor politice, nu au avut și nu pot să aibă nici un punct de contact cu ideologia și practicile comuniste. Aceste elemente să fie atrase la colaborare în domeniul vieții economice spre a se asigura, prin capacitatea, experiența și legăturile lor economice un ritm accelerat de refacere a vieții noastre gospodărești provinciale și municipale.

b) Restul elementelor evreiești, utilizabile în întreprinderile de producție industrială, în comerț, în meșteșugărit și în diverse alte ramuri de activitate productivă și lucrativă, să fie supus anumitor îngrădiri și măsuri speciale locale, care să

demonstreze că ochiul autorităților scrutează vigilent activitatea și conduita lor în fiecare zi.

Aplicarea întocmai a acestor principii diriguitoare în soluționarea problemei evreești locale și din Bucovina trebuie să deie în mod automat următoarele rezultate:

- sancționarea celor vinovați cu rigoarea implacabilă a legilor și a autorității neclintite a statului român, dându-se astfel o justificată satisfacție sentimentului public românesc;

- deparazitarea provinciei și a municipiului de toată plebea iudaică, refractară ordinii românești - de toți simpatizanții ideologiei comuniste - de toți indesezirabilii și de toți veneticii, aduși la Cernăuți de împrejurări fortuite sau personale, care nu au nimic comun cu viața acestui oraș;

- rămânerea pe loc a elementelor strict utilizabile, care aveau în fața lor un convingător aparat pentru o eventuală procedură de mână forte;

- colaborarea cinstită cu elementele care meritau încrederea autorităților românești și numai în măsura indicată de interesele statului nostru.

* *

*

În conformitate cu ordinele forurilor superioare, în speță M.C.G., Guvernământul Bucovinei a încunoștințat în ziua de 9/X/1941 Primăria municipiului Cernăuți, iar în ziua de 10/X/1941, Comandamentul Militar al Bucovinei, că în ziua de 11/X/1941, toată populația evreească din municipiu va fi comasată în curs de 11 ore într-un anumit sector al orașului, transformat în ghetou¹.

Măsura aceasta, deși cuprindea în esență ei diverse și grele dificultăți, întrucât era vorba de a proceda la evacuarea unui număr de circa 47 000 locuitori într-un termen excesiv de scurt și mai ales într-un sector urban, care, dată fiind posibilitatea de adăpostire a imobilelor din cuprinsul său, putea la maximum să cuprindă 15 000 de persoane.

În realitate ghetoul a cuprins circa 50 000 de evrei, în afară de populația ariană, evident în cele mai precare condițiuni de igienă și sănătate publică, de locațiune și alimentare, care privesc îndeaproape și cad în sarcina responsabilității municipiului.

Și pentru ca operațiunea comasării evreilor în ghetou să aibă deplină siguranță din punct de vedere al:

- intrării tuturor evreilor în ghetou;

- neevadării evreilor din ghetou și

- evacuării lor în Transnistria,

s-au luat următoarele măsuri:

a) Începând de la data de 9/X/1941, întreg municipiul Cernăuți a fost înconjurat de Bat. 430 Inf., pus la dispoziția Comandamentului Militar pentru ca la data când se va ordona formarea ghetoului, nici un evreu să nu poată evada și fugi din Cernăuți.

b) Cu paza interioară a municipiului, în vederea intrării evreilor în ghetou și paza tuturor bunurilor rămase în urma plecării lor, a fost însărcinat Bat. 780 Inf., pus la dispoziția Comandamentului Militar.

c) Pentru organizarea și paza ghetoului, precum și pentru operațiunile de evacuare, paza trenurilor până la Nistru, a fost adus în garnizoana Cernăuți Bat. 1 Jand. de pe lângă M.C.G. Pentru executarea aceleiași misiuni, a fost desemnat Comandamentul Militar și Inspectoratul Regional de Jandarmi.

d) Organizarea și formarea trenurilor de evacuare, normele de evacuare din ghetou, diverse instrucțiuni și măsuri de luat pe teren au fost încredințate d-lor g-ral Topor, Marele Pretor al M.C.G. și lt. col. Petrescu, delegat al M.St.M.

e) Atât pentru cheazășia siguranței în cuprinsul ghetoului, pentru posibilitatea supravegherii cât mai riguroase a întregii populațiuni din ghetou, cât și pentru paralizarea numeroaselor încercări de evadare din ghetou, s-a ordonat iluminarea completă a cartierului ghetou-ului.

f) Pentru urmărirea tuturor aventurierilor și speculanților de conjunctură, cari invadaseră Cernăuții, fie pentru cumpărarea de valori - valute, monede de aur, bijuterii, pietre și metale prețioase și alte obiecte de preț -, fie pentru specularea situației critice a evreilor prin asigurări de a-i scoate din ghetou, s-a cerut și s-a aprobat intrarea în ghetou a agenților acoperiți ai Poliției, serviciilor speciale acoperite, precum și procurorii Parchetului Civil și Militar, - introducându-se în același timp și autorizațiuni speciale de intrare în ghetou spre a exercita astfel un control cât mai vigilent asupra tuturor persoanelor care voiau să circule în ghetou.

Concomitent s-a atras de repetate ori atențiunea comandantului Bat. 1 Jand., în sarcina căruia a căzut întreaga răspundere a siguranței și pazei ghetou-ului, de a păzi intrările în ghetou prin ofițeri și a identifica toate persoanele, care nu aveau nimic de a face cu ghetoul. Prin însuși regulamentul de organizare al ghetou-ului, Bat. 1 Jand. a fost făcut responsabil de orice infrațiune.

Operațiunea supravegherii ghetou-ului mai comporta o excepțională dificultate, prin faptul că ghetoul cuprindea instituțiuni publice, școli, ateliere, diverse întreprinderi economice, al căror personal era obligat să circule în ghetou, să iasă și să intre în ghetou - în afară de populația creștină domiciliată în ghetou.

Această dificultate s-a accentuat din primul moment, întrucât principala arteră a circulației de la gară spre centrul orașului și invers, era cuprinsă în ghetou și astfel s-a impus necesitatea evacuării întregii populațiuni evreești din cartierul stâng al str. Reg. Ferdinand - I. C. Brătianu - degajându-se în acest mod circulația spre gară.

Operațiunea comasării evreilor în ghetou, trebuind să fie automat urmată de evacuarea lor, în intervalul de la 10-13 oct. 1941 au fost evacuați 7 053 de evrei, cari fuseseră imbarcați în trei trenuri a câte 50 de vagoane.

* *

*

În virtutea instrucțiunilor primite de la Guvernământ și a ordinelor personale ale Domniei Voastre, comunicate nouă verbal, expedierea evreilor în Transnistria a fost suspendată, spre a se proceda la o selecționare a populației evreești din punct de vedere al utilității ei pentru statul român, cu rămânerea pe loc a unui număr de 15 000-20 000 de evrei, aparținând tuturor categoriilor sociale și îndeletnicirilor profesionale.

În același timp cu transmiterea acestor ordine, s-a investit Comandamentul Militar al Bucovinei și Primăria municipiului Cernăuți cu plenitudinea discreționară în ce privește operațiunea selecționării evreilor, care de asemenea s-a desfășurat într-un tempo precipitat și anume din cauza temerii ca garniturile de tren, afectate evacuării evreilor în Transnistria, să nu primească o altă destinație și deci să nu fim puși în situația de a nu putea proceda la evacuarea evreilor. Din acest motiv ni s-a fixat un termen de 4 zile, în care Comandamentul Militar al Bucovinei și Primăria municipiului trebuiau să îndeplinească o copleșitoare operă de statistică și selecționare, care în mod fortuit ar fi trebuit să reclame câteva săptămâni, dacă nu chiar luni, de lucru normal organizat și normal executat.

Spre a face față acestui imperativ de forță majoră, am dispus constituirea unui comitet evreesc ad-hoc, care să ne prezinte în timp de 2 zile un recensământ general al tuturor evreilor din ghetto, cuprinzând tabele nominale pe întreaga diversitate a categoriilor și specialităților profesionale, intelectuale, economice, comerciale, industriale, meșteșugărești și manuale.

În 48 de ore, comitetul evreesc ad-hoc a reușit să întocmească aceste tabele de categorii și specialități profesionale, în număr total de 174, dar care, din cauza scurtului termen, nu au putut fi întocmite nici sincer și nici real; numeroși evrei înscriindu-se în mai multe tabele profesionale cu intenția de a se salva mai ușor.

Aceste tabele profesionale, cuprinzând numele capului de familie și numărul membrilor fiecărei familii, au fost supuse de noi, cosemnatarii raportului de față, domnului guvernator, care, în discuție comună cu noi, a binevoit a fixa procentul evreilor selecționabili din întreaga scară a îndeletnicirilor și specialităților profesionale, intelectuale și manuale, acoperindu-se astfel toate necesitățile de personal, de muncitori și de specialiști, reclamate de normala continuare și dezvoltare a vieții economice și sociale locale.

Bazați pe procentul fixat, s-a procedat, în calitate de comisiune pentru trierea evreilor, cu sediul de funcționare la Primăria municipiului Cernăuți, la eliberarea autorizațiilor de rămânere pe loc, care erau înaintate spre distribuire în ghetto, comandantului Bat. 1 Jandarmi.

Tocmai în momentul în care comisiunea începuse a-și desfășura activitatea ei de eliberare a autorizațiilor, a intervenit o nouă și neașteptată dificultate și anume intervențiile și demersurile tuturor întreprinderilor comerciale, economice, industriale și lucrative, pentru aprobări de rămânere pentru personalul lor, precum și prezentare de tabele nominative din partea unor instituțiuni de stat sau de altă natură, ca Directoratul Românizării, Directoratul Muncii, Inspectoratul de Jandarmi, Spitalele Militare, Spitalul Central, Curtea Marțială, Curtea de Apel, Ateliere de Reparații Auto, Calea Ferată, Liceul Militar, Domenii Militare, P.T.T., S.A.R.T., M.A.T., Cooperația, Consulatul German etc. etc. nemaivorbind de asaltul perpetuu a numeroase persoane din sânul intelectualității românești, care garantau prin cuvântul și autoritatea lor morală pentru anumiți evrei, recomandați pentru rămânere.

Dacă cererile și recomandările persoanelor particulare nu au putut fi luate totdeauna în considerare, provocându-se astfel nemulțumirea și resentimentul lor împotriva comisiunii de triere, demersurile și intervențiile instituțiilor de stat și ale celor cu caracter economic, au trebuit să fie acceptate - după cum Guvernământul însuși a fost nevoit să aprobe tabelele prezentate de directoratul Românizării și a altor forțe economice spre a nu primejdui interesele vieții economice.

În modul acesta s-a ajuns peste noapte ca normele de lucru ale comisiunii de triere să fie răsturnate, dându-se o explicabilă precădere a acestor cereri cu caracter oficial, economic sau de intervenție consulară și în consecință să se producă o involuntară deviațiune de la programul și sistemul de lucru al comisiunii de triere, care își propusese, la eliberarea autorizațiilor, două comandamente esențiale:

- respectarea întocmai a procentajului fixat de domnia voastră și
- rămânerea pe loc a unui maximum de 15 000 de evrei profesioniști intelectuali și manuali.

În desfășurarea acestei operațiuni, cosemnatarii raportului de față au avut prilejul să facă următoarele constatări:

- Că numeroși intermediari români, unii din ei cu situațiuni sociale remarcabile, cari veneau să intervină pentru rămânerea pe loc a cutăruui evreu din ghetu, știau cu anticipație că respectivul este introdus în cutare tabel de specialitate, sau că a fost reclamat de cutare instituție de stat sau economică.

- Că pentru unul și același evreu s-au eliberat două sau chiar mai multe autorizațiuni de rămânere - fie că respectivul avusese de la început grija să se introducă pe mai multe tabele de specialitate, fie că fusese reclamat de mai multe instituții de stat sau întreprinderi.

- Că, prin comasarea evreilor în ghetu, organele ordinii publice au pierdut orice evidență și orice posibilitate de control asupra evreilor comuniști sau a celor indezirabili, astfel că eliberarea autorizațiunilor de rămânere se făcea fără de avizul autorităților și al organelor competente în domeniul siguranței statului.

- Că unele din autorizațiunile, duble sau triple, eliberate pentru unul și același beneficiar, au intrat în mâinile unor terțe persoane cu nume corespunzător, având doar o altă adresă - și că în anumite cazuri adevărații proprietari aprobați au rămas fără autorizații, pe care și-o însușiseră omonimii lor neaprobați.

* *

*

În fața acestei situațiuni speciale, Comisiunea pentru trierea evreilor s-a văzut nevoită să procedeze, cu aprobarea Guvernământului, la luarea următoarelor măsuri:

- edictarea unui avertisment din partea Comandamentului Militar ca toți evreii cari au primit mai multe autorizațiuni, să le deponă pe cele permise în plus, la Bat. 1 Jand. și că nici un evreu nu are voie să posede mai mult decât o autorizație.

- revizuirea tuturor autorizațiilor eliberate, prin impunerea obligației pentru fiecare cap de familie de a se prezenta cu autorizația eliberată și cu două declarații-tip, în care vor fi înscrși toți membrii familiei ce beneficiau de această declarație.

Această revizuire a avut de scop:

- Să se stabilească exact numărul autorizațiilor eliberate;

- Să împiedice întrebuișarea autorizațiilor, duble sau triple, de către cei neaprobați;

- Să verifice dacă cei înscrși în declarațiile-tip sunt membrii familiei beneficiarului autorizației și dacă sunt trecuți ca atare pe autorizație.

- Să se dea posibilitate autorităților de ordine publică să verifice situația fiecărui beneficiar, prin identificarea comuniștilor, indezirabililor, a celor care au renunțat la cetățenia română, trecând în U.R.S.S., precum și a celor cari s-au stabilit la Cernăuți sub regimul sovietic, venind în localitate din alte regiuni.

Operațiunea verificării s-a făcut prin 12 birouri, cu ofițeri de la unități și soldați tineri cu termen redus, în total 48 la număr, precum și în prezența delegațiilor Inspectoratului General de Siguranță, Chesturii de Poliție și ai Siguranței Militare.

Primele birouri ale comisiunii au verificat individul și valoarea autorizației, pe când delegații autorităților de ordine publică au triat pe comuniști, indezirabili și cei veniți sub ocupație.

În modul acesta, toți cei cari au fost puși în supliment pe autorizație și declarație, cei identificați de delegații serviciilor de siguranță, precum și cei care au reușit pe căi dolosive sau prin fals să intre în posesiunea unei autorizații, au fost opriți pe loc de comisiune, fiind predați Batalionului de Jandarmi spre a fi evacuați în Transnistria, întrucât li s-a luat dreptul de a rămâne pe loc.

Această operațiune de verificare a durat 18 zile, evacuându-se indezirabilii și cei trecuți în plus în autorizație până la 15.XI.1941, când evacuările au fost suspendate, în conformitate cu ordinele superioare, din cauza vremii rele.

* *
*

Rezultatele Trierii-Revizuirii-Evacuării.

a) Triere:

- s-au eliberat. 11 000 autorizații
- s-au revocat, anulat 4 000

autorizații

- rămase bune eliberate 7 000 autorizații

b) Revizuirea:

- prezentate la revizuire 5 619 autorizații

restul declarate nule

- totalul persoanelor rămase în Cernăuți prin revizuire 16 569

Restul urma să fie evacuate, dacă nu se producea ordinul de a rămâne pe loc, din cauza vremii rele.

c) Evacuați:

În cele 14 trenuri de evacuare, conduse de Bat. 1 Jandarmi, s-au evacuat de la 13 octombrie - 15 noiembrie 1941, când s-a oprit orice evacuare, un număr de 28 391 evrei.

d) Comuniști indezirabili:

În timpul celor 18 zile de revizuire s-au identificat și evacuat 395 evrei comuniști și indezirabili.

Pentru cei ce s-au identificat după 15 noiembrie 1941, urmează a se hotărî de Guvernământ.

* *
*

Se anexează 2 tabele - situații:

a) Situația evreilor rămași 16 569

pe tabele alfabetice

b) Situația evreilor evacuați 28 391

Comand. Militar Cernăuți, general (ss) C. Ionescu
Primăria municipiului Cernăuți, (ss) Traian Popovici

A. C. G. G., Universitatea Tel-Aviv, Fond microfilme Cernăuți

¹ Vezi doc. 354 și 355 din volum.

1941, decembrie 5, Chișinău. Nemulțumirile autorităților civile ale Guvernământului Basarabiei față de lipsa de colaborare a armatei în acțiunea de preluare a bunurilor evreilor rămase în urma deportării.

ROMÂNIA

PROVINCIA BASARABIA

DIRECTORATUL ROMÂNIZĂRII, COLONIZĂRII ȘI INVENTARULUI

CHIȘINĂU

Str. M. Kogălniceanu nr. 33

Nr. 4799

5 decembrie 1941

REFERAT

Domnule director,

Conform ordinului dvs. verbal, am onoare a vă raporta că în lipsa dvs., dl. Turdeanu și cu mine i-am trimis adresa nr. 1854/941 de mulțumire Comandamentului Militar al Capitalei, pentru concursul pe care „ni-l acordă”, numai ca să-l forțăm pe această cale să ne dea concurs, întrucât atunci când i-am trimis în copie ordinul Guvernământului nr. 5103/941, prin care eram însărcinat a prelua efectiv ghetoul Chișinău, dl. colonel Dumitrescu și dl. căpitan Alexandrescu au avut explozii de furie, admițând cu greu numai intrarea în ghetou.

După ce i-am trimis adresa de mulțumire pentru un concurs pe care de fapt nu l-am avut, măsurile au fost mult mai îndulcite, iar dl. colonel Dumitrescu, cam peste două săptămâni, în clădirea Comandamentului Ghetoului mi-a declarat că nu-l interesează decât evreii ca atare și nu și averile acestora.

Am căutat prin toate mijloacele posibile să accelerăm preluarea totală a acestui ghetou numai ca să salvăm cât se poate de multe lucruri pentru a fi valorificate pentru stat.

Țin să precizez că mulțumirile pe care le-am adus d-lui cpt. Paraschivescu au fost cât se poate de sincere, întrucât din partea d-lui am avut un concurs foarte larg.

Inspector, (ss) I. Andreiaș

NOTĂ

Întrucât nu s-a comunicat Directoratului României data plecării evreilor din ghetou, când ar fi trebuit să procedăm la luarea în primire a bunurilor părăsite de ei și care prin acest fapt au devenit proprietatea statului, am cerut în scris Comandamentului Militar al Chișinăului să permită acest lucru, la care, cu nr. 5354 din 17 octombrie 1941, anexat în copie, ni se comunică că această operațiune se va face după completa evacuare a evreilor.

Intrarea în ghetou era cenzurată de către organele Comandamentului Militar, iar manifestarea oricărui act de administrație pornit de Directorat era oprită pe motivul

că ghetoul, cu tot ce se află în el, se găsește sub autoritatea și administrarea Comandamentului Militar al Chișinăului.

În fața baionetelor de sub comanda Comandamentului Militar, autoritatea civilă a fost pusă în situațiunea de a nu-și putea exercita atribuțiunile.

Pentru a ilustra mentalitatea conducătoare a Comandamentului Militar, redau faptele de mai jos:

Într-una din zilele lunii octombrie 1941, în Cabinetul d-lui cpt. Dimitriu, aghiotant al domnului guvernator, unde mai era și altă lume, am cerut explicații d-lui colonel Dumitrescu, comandantul militar al Chișinăului, în privința posibilităților de a se exercita mandatul de administrator dat de lege. La aceasta, d-sa ne-a afirmat categoric că nimenea în afară de d-sa nu se poate amesteca în ghetou. Întrebând în baza cărui drept sau dispozițiuni lucrează, d-sa mi-a comunicat că execută un ordin confidențial al M.C.G.

Discuția a avut loc în cabinetul aghiotantului Dimitriu, fiind și el de față, putând confirma. Mai mult, chiar tonul întrebuițat de dl. colonel Dumitrescu era foarte autoritar.

În ceea ce privește adresa de mulțumire nr. 1854 din 31 octombrie 1941, făcută în lipsa mea, are un caracter de stratagemă de a îndupleca Comandamentul Militar la o atitudine favorabilă puținței de exercitare a drepturilor Directoratului. Totuși, personal, nu-și însușesc această metodă și nici adresa sus-menționată.

Director, (ss) D. Giurgiuveanu

A.M.St.M., R.S.E.M. 1183, C0638-639

369

1941, decembrie 5, Chișinău. Raportul Directoratului Românzării, Colonizării și Inventarului către Guvernatorul Basarabiei în problema preluării bunurilor rămase de la evreii deportați din ghetoul Chișinău.

ROMÂNIA
PROVINCIA BASARABIA
DIRECTORATUL ROMÂNIZĂRII,
COLONIZĂRII ȘI INVENTARULUI
Str. M. Kogălniceanu nr. 33
Nr. 4764 din 5 dec. 1941

Domnule guvernator,

Completare la rapoartele noastre nr. 1031, 2943 și 4574/941, privind imixtiunea organelor militare în administrarea bunurilor intrate în patrimoniul statului, avem onoarea a vă raporta că în cursul lunii octombrie a.c. s-a comunicat că din ghetoul

Chișinăului, în cursul nopții se scoteau cu camioane mobilier și materiale rămase de la evreii evacuați, fapt constatat și de organele noastre.

În afară de aceasta, conform rapoartelor primite, am stabilit că Corpul III Armată a ridicat materiale din ghetou fără nici o aprobare, fapt care este cunoscut de dvs. și asupra modalității reglementării acestor materiale urmează a se lua măsurile în consecință.

Pentru ca să stabilim abuzurile și pentru ca să putem intra în administrarea acestora în conformitate cu dispozițiunile legilor de românizare, am intervenit la Comandamentul Militar al municipiului Chișinău cu rugămintea să ne permită inventarierea și ridicarea mobilierului și a materialelor din ghetou și depozitarea lor, pentru a le conserva și a le valorifica.

Comandamentul Militar al municipiului Chișinău, cu adresa nr. 5354 din 17 octombrie 1941, ne comunică că nu poate admite ridicarea mobilierului până când nu se va termina evacuarea evreilor.

Cu raportul nostru nr. 1848 din 26 octombrie 1941, am solicitat guvernului aprobarea pentru intrarea în ghetou, inventarierea și preluarea tuturor bunurilor rămase de la evreii evacuați și cu ordinul nr. 5103 din 28 octombrie 1941, Guvernământul a dispus în consecință.

Domnul inspector Andreiaș, delegatul nostru, s-a prezentat cu ordinul Guvernământului la Comandamentul Militar al Chișinăului, unde, după o discuție furtunoasă cu dl. col. Dumitrescu și dl. cpt. Alexandrescu, a obținut numai intrarea în ghetou.

Ulterior a venit și decizia Guvernământului care reglementează inventarierea și evaluarea tuturor bunurilor din Chișinău și din ghetou, prin Comisiunile de inventariere și evaluare de pe lângă Primărie, Comisiuni conduse de magistrați, iar prin desființarea Comandamentului Militar al Chișinăului, toată procedura aprobării intrării în ghetou și a ridicării materialelor o dă Comisiunea de inventariere și evaluare din ghetou și Comandamentul Militar al ghetoului¹.

Director, (ss) D. Giurgiuveanu
Pentru conformitate, (ss) Indescifrabil

Ibidem, C0643

¹ Acest raport vădește controversesele, relevate și în documentul 384 din acest volum, privind răspunderea pentru inventarierea, preluarea și depozitarea bunurilor evreiești, rămase după deportarea acestei populații.

² Se au în vedere bunurile evreiești rămase în urma evacuării acestei populații.

1941, decembrie 10, București. Ordin al P.C.M. de sistare temporară a deportării evreilor în Transnistria.

ROMÂNIA, PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI

10 decembrie 1.
CONFIDENȚIAL

Cabinetul Civil Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei și Transnistriei
Nr. 260 C.B.B.T.

Către
PROVINCIA BUCOVINA
Secretariatul General

Avem onoare a vă aduce la cunoștință că domnul mareșal Antonescu a hotărât oprirea tuturor evreilor pe loc, până la primăvară.

Vă rugăm să binevoiți a da dispoziții pentru executarea ordinului domnului mareșal.

Dispozițiunile date de dvs. se vor comunica și acestui Cabinet.

Secretar General al Președinției Consiliului de Miniștri, Ovidiu Vlădescu

Șeful Secției Militare, maior Stelian Iamandi

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 21, f. 277

1941, decembrie 17, Rădăuți. Neconcordanțe juridice privind bunurile rămase prin deportarea evreilor, semnalate de Parchetul Tribunalului Rădăuți.

ROMÂNIA
PARCHETUL TRIB. RĂDĂUȚI
No. 8864 17 dec. 1941

DOMNULE MINISTRU,

Avem onoare a vă raporta următoarele:

În urma repatrierii germanilor, în toamna anului 1940, a emigrării ungarilor, în primăvara anului 1941, precum și a evacuării evreilor în ultimul timp, s-a creat în

Bucovina o situație de fapt, nereglementată încă de nici un text de lege asupra unor bunuri mobile și imobile rămase de pe urma acestora.

Această stare de lucruri este dăunătoare atât bunului mers al justiției, în lipsa unor forme juridice concrete, cât și justițiabililor.

I. Astfel, prin decretul-lege din august 1940, s-au instituit administratori sechestri asupra averii mobile și imobile a evreilor rămași sau trecuți în U.R.S.S. și cari administratori sechestri sunt în ființă și astăzi. Toate averile mobile rurale au trecut în Patrimoniul statului prin efectul decretului-lege nr. 3347 din 5 octombrie 1940, iar imobilele urbane prin efectul legii de expropriere din martie 1941, modificat în 10 octombrie 1941.

Care este situația bunurilor mobile rămase de la acești evrei și apoi actele de dispoziție le mai fac administratorii sechestri sau toate acestea au trecut de partea Ministerului Colonizării, Naționalizării și Românizării?

II. Prin decretul-lege nr. 3347 din 5 octombrie 1940, art. 5 sunt exceptate de la expropriere locuințele și terenurile din jurul locuințelor evreești, situate în vetrele satelor și târgurilor în întinderea de cel mult 2 000 mp; care este situația acestor imobile, cine le administrează și are răspunderea, ele până azi nefiind expropriate?

III. În urma evacuării evreilor în octombrie a.c. au rămas fonduri de comerț, mobilă, fonduri industriale și în lipsa unei legi care să le fi trecut în proprietatea statului, care este situația lor juridică? Pot acești evrei evacuați în Transnistria, să dispună astăzi prin acte autentice de vindere-cumpărare sau donații, confecționate acolo, asupra averii mobile, fonduri de comerț etc. și în caz afirmativ, ce se va întâmpla când un fond de comerț sau industrial este vândut de evreul evacuat unei persoane, iar aceasta, prezentându-se pentru a prelua fondul (prăvălia) găsește că este vândută prin contract cu toate taxele plătite de către comisia județeană (C.N.C.) unei alte persoane, care continuă comerțul?

Care este situația juridică a evreilor evacuați, pot fi ei citați înaintea instanțelor judecătorești ca martori, părâți, inculpați etc. și care este situația proceselor penale sau civile în curs de judecată unde figurează evrei, cum se îndeplinește procedura și în fine, cum se execută sentințele de condamnare și unde se emit mandatele de arestare, unde se dau în debit pentru cheltuielile de procedură și cum se valorifică pretențiunile civile?

Vă rugăm să binevoiți a dispune.

Procuror, (ss) Vasile Moloco
secretar, (ss) Indescifrabil

Domniei Sale, domnului ministru al justiției - Direcția Judiciară București
A.N., fond M.J.D.J., ds. 116/1942, f. 292-294

Pe document, rezoluția:

„30.12.1941

1) În copie Subsecretariatului de Stat al Colonizării, Naționalizării și Românizării, cu rugămintea de a ne comunica avizul asupra acestor chestiuni.

2) În privința stării evreilor evacuații (pct. 3 și final) se va răspunde că toate procesele în care figurează evreii evacuați (ca reclamanți, părâți, martori etc.) se vor putea audia dacă partea potrivnică nu se opune, în care caz procedura se va îndeplini la ultimul domiciliu pe riscul părții care înțelege a se judeca în astfel de condițiuni. Mandatele de arestare se vor executa când va fi posibil, executarea lor se va amâna, fixându-se termen pro-memoria“.

1941, decembrie, Chișinău. Raportul comisiei de anchetă pentru cercetarea neregulilor din ghetoul Chișinău.

RAPORT DE ANCHETĂ NR. 2 AL COMISIUNII INSTITUITĂ
CONFORM ORDINULUI DLUI MAREȘAL ION ANTONESCU,
CONDUCĂTORUL STATULUI, PENTRU CERCETAREA
NEREGULILOR DE LA GHETOUL DIN CHIȘINĂU
(Decembrie 1941)

II. Împușcarea evreilor

A. În timpul internării

1. Din ghetoul Chișinău.

La 1 august 1941 se prezintă la președintele comunității din ghetoul Chișinău un lt. german care a cerut să-i predea pentru lucru, în câteva ore, un număr de 250 bărbați și 200 femei.

Evreii au fost adunați, iar la ora hotărâtă s-a prezentat ofițerul german însoțit de 3 soldați care, după ce i-a triat, alegând în special intelectuali și femei frumoase - în care scop, dintr-o declarațiune din dosar, rezultă că a fost folosit chiar binoclu - a plecat acest grup de 450 evrei. În seara aceleiași zile s-au întors dintre cei plecați un număr de 39 evrei bătrâni, care au declarat că restul de 411 evrei au fost împușcați lângă Visterniceni și că ei au fost special trimiși ca să anunțe acest eveniment.

A doua zi, a venit în ghetou chiar locotenentul german, care a confirmat săvârșirea acestui fapt.

Verificarea s-a făcut de către însuși președintele comunității, însoțit de 20 evrei, care au fost trimiși la groapa comună unde fuseseră înmormântate cadavrele celor împușcați pentru a o acoperi chiar ei, deoarece înhumarea se făcuse cu totul superficial.

Acest fapt e confirmat și de col. Tudose, comandantul militar al Chișinăului.

Menționăm că, cu acest prilej, a fost omorât și creștinul Ion Carmen din Ploiești, care se afla în ghetou împreună cu soția sa evreică, Fenia Carmen, el fiind venit în Basarabia încă din luna decembrie 1940, la familia sa, pe care o lăsase sub ruși.

Alt caz este acela întâmplat la 7-8 august 1941, când un inspector de drumuri s-a prezentat în ghetou și a cerut pentru lucru la șantierul Ghidighici un număr de 500 bărbați. I s-au dat acești evrei și în plus 25 femei, ca să le pregătească hrana. După vreo săptămână, s-au întors din dânsii 200 evrei, care deveniseră cu totul inapți pentru muncă, iar restul de 325 nu s-au mai întors nici până astăzi.

2. În lagărul Tătărești, jud. Cetatea Albă.

În ziua de 9 august 1941, se prezintă comandantului lagărului din Tătărești cpt. Rez. Vetu Gh. Ioan, slt. german Fröhlich din Marele Comandament al unității germane din Chișinău și îi comunică că din ordinul dlui mareșal I. Antonescu, toți cei 451 evrei aflați în sus-menționatul lagăr trebuie să fie executați imediat.

Cpt. Vetu aduce faptul la cunoștința Comandamentului Legiunii care îi ordonă să execute această dispozițiune și urmare căreia evreei au fost împușcați.

S-a încheiat un proces verbal între ofițerul german și cpt. de jandarmi, proces-verbal care se alătură în copie la acte¹.

Menționăm că, cu prilejul acestei executări, cpt. Vetu și-a însușit de la evreei omorâți următoarele obiecte de valoare: trei ceasuri, un inel de aur, patru verighete de aur, un lanț de metal și suma de 20 000 lei. Inspectoratul Regional de Jandarmi a intervenit la Inspectorul General al Jandarmeriei pentru ca ofițerul să fie trimis înaintea Consiliului de Reformă.

Urmează să se hotărască:

a) Dacă procesul verbal original trebuie păstrat la Inspectoratul Jandarmeriei sau depozitat în altă parte.

b) Dacă este oportun ca ofițerul vinovat de jefuire a cadavrelor să fie trimis și în fața Curții Marțiale, unde s-ar desfășura un proces public sau este suficientă reforma.

B. În parcursul evacuării

Cu privire la chipul în care organele de execuție a evacuării urmau să se poarte față de evreei care nu se supun, instrucțiunile din 7 septembrie 1941 ale generalului Topor conțin următoarea dispozițiune:

„Modul de comportare față de cei ce nu se supun” (Alexianu).

Declarația locotenentului Roșca Augustin din Legiunea de Jandarmi Roman și însărcinat cu evacuarea evreilor de la Securenii și Edineți, este edificatoare asupra înțeleșului dispozițiunii menționate mai sus.

Într-adevăr, ofițerul declară în esență următoarele:

„Fiind chemat de către lt. colonel Palade, delegatul Marelui Cartier General, pentru a-i(mi) da instrucțiuni asupra modului de evacuare, i-am comunicat cu acest prilej că va mai primi, fie prin Jandarmerie, fie prin cpt. Popescu, ofițer informator de la Atachi, un consemn special”.

Acest consemn special i-a fost comunicat de către comandantul Legiunii Hotin, maiorul Drăgulescu, care i-a spus că din ordinul Marelui Cartier General, evreei care nu se vor putea ține de convoaie fie din neputință, fie din boală, să fie executați. În acest scop i-a ordonat să trimită cu două zile înainte de plecarea fiecărui convoi câte un reangajat pe traseu, care cu ajutorul posturilor de jandarmi din localitățile pe unde urmau să treacă evreei, să facă din 10 în 10 kilometri câte o groapă pentru cca 100 persoane, unde vor fi adunați acei rămași de coloane, împușcați și înhumați. La facerea gropilor și înhumarea celor împușcați trebuiau să ajute și premilitarii din satele aflate pe traseul de evacuare.

Locotenentul Roșca a executat întocmai dispozițiunile date, care au avut drept rezultat împușcarea a circa 500 evreei, dintre cei evacuați pe traseul Securenii-Cosăuți.

Același sistem a fost întrebuițat și pentru convoaiele din traseul Edineți-Cosăuți, unde executarea evacuațiilor a avut-o locotenentul Popovici, din aceeași unitate și de sub ordinele locotenentului Roșca Augustin.

Din cauza procedurii urmate pentru facerea gropilor și executarea înhumărilor, au luat cunoștință de evenimentele care urmau să se întâmple țărani din satele de pe traseu, și care așteptau pe la margine de drumuri prin porumburi și diferite ascunzișuri faptul executărilor, pentru a se arunca asupra cadavrelor spre a le jefui.

Din declarația verbală a locotenentului Roșca Augustin reiese că operațiunea de pregătire și mai ales executarea ordinelor date au înregistrat momente așa de dramatice

încât cei ce au luat parte vor purta multă vreme impresiunile reținute în acele împrejurări.

Președintele comisiei, (ss) gl. G. Niculescu

(ss) I. Preușescu

Gl. Magistrat (ss) St. Stroe

(ss) Traian Niculescu

Președintele Curții de Apel, (ss) L. Păunescu

Procuror general, lt. col. magistrat, (ss) A. Madarjac

Inspector General

M. Carp, op. cit., vol. III, p. 62-65

¹ Vezi doc. 354 din volum.

373

1941, decembrie, Chișinău. Memoriu al Guvernământului Basarabiei privind situația ghetoului Chișinău¹.

Memoriu asupra problemei evreilor din Basarabia

I. GHETOUL DIN CHIȘINĂU

Sosit la Chișinău în ziua de 19 iulie a.c. pentru executarea unei dispozițiuni a dvs.², transmisă telegrafic de Marele Cartier General prin Comandamentul Militar Iași, am găsit în Basarabia situația inerentă unei zone pe unde a trecut războiul.

Este de remarcat însă că însărcinarea ce ni se încredinșase la acea dată nu putea să capete o investitură oficială și categorică, precizându-se atribuțiunile, raporturile de conlucrare, subordonare etc.

Așa încât, din acest punct de vedere, condus numai de directivele mari primite de la dvs., am pornit la lucru, pentru a mă încadra în însărcinarea primită.

Prima problemă care s-a pus în mod imperios, ținând seama de starea de spirit a populațiunii, de ideile directoare de la Centru, precum și de faptul că evreii trebuiau supuși unui regim corespunzător atitudinii și faptelor din epoca cedării Basarabiei, a timpului petrecut sub dominațiunea sovietică și a comportării lor pe timpul operațiunilor militare din iunie și iulie 1941, a fost problema evreească.

În această ordine de idei, constatând că evreii forfotesc în întreaga Basarabie și în special la Chișinău, numai la 5 zile după sosirea subsemnatului la Chișinău, am dat ord. nr. 61 din 24.VII.1941 (se alătură în copie), privitor la înființarea de lagăre și gheto-uri. Prin același ordin am prescris ca operațiunile de înființarea gheto-ului Chișinău să fie accelerate.

Aceste dispozițiuni au fost luate cunoscând ideea de bază a dvs. asupra felului cum trebuiau să fie tratați evreii.

După sosirea mea în localitate, s-a prezentat colonelul Tudose D., în calitate de comandant militar al Chișinăului, cu atribuțiunile specificate în ordinul Armatei IV-a ce se alătură în copie.

Din el rezultă că acest Comandament nu avea nici un raport de subordonare Împuternicitului dvs. în Basarabia.

Se menționează că acest ordin al Armatei IV-a nici nu a fost comunicat în scris nouă (conținutul lui a fost adus verbal la cunoștința mea).

În cadrul ordinului nostru nr. 61/1941 și pe baza instrucțiunilor ce Comandamentul Militar avea de la Marele Cartier General, paza și conducerea ghetoului Chișinău au revenit de drept autorităților militare, fiind în zona de operațiuni, respectiv Comandamentului Militar Chișinău, iar în alte lagăre oțiferilor numiți în acest scop.

În raport de necesități operative și de ordinele ce a primit de la Marele Cartier General, Comandamentul Militar Chișinău a făcut paza ghetoului cu o serie nesfârșită de unități, din care unele nu au concurat la această pază decât câteva zile.

Dintre unitățile ce au participat la paza, se citează:

- Compania 1 din Reg. 50 Inf.; o unitate din Reg. 68 Inf.; Bat. 20 M.D. lt. col. Grigorescu N.; Comp. 10 Poliție Sublt. Pușcașu; Comp 23 Poliție cpt. Paraschivescu.

Succedarea multor unități la paza ghetoului nu putea să ducă decât la rezultate nesatisfăcătoare din punct de vedere al executării dispozițiilor de pază în ghetou.

Consecință a acestei stări de lucruri, a determinat Guvernământul să intervină în mod repetat prin ordine și măsuri ce se cereau a se lua, ca rezultat al informațiilor de abuzuri semnalate și cari nu se încadrau în ideile dvs. în privința problemei evreești.

Pentru ilustrare, se alătură anexele nr. 1, 2 și 3.

Se accentuează și de astă dată, cum am făcut-o și în alte rânduri, că hoții au fost foarte mulți, depășind mijloacele noastre de a ne informa și a putea lua toate măsurile de sancționare.

De asemenea, se accentuează că în întreaga această activitate de urmărire a hoților, am cerut concursul Serviciului Special de Informații, C.I. Chișinău, singurul element pe care l-am socotit capabil să ne ajute în această operă de purificare.

Concursul acestui Serviciu a dus la descoperirea majorității cazurilor arătate în anexele 2 și 3.

II. EVACUAREA EVREILOR.

Această operațiune ne-a fost hotărâtă de dvs. într-un Consiliu la Tighina, la care au luat parte și ceilalți guvernatori de provincii, cu care ocazie am primit indicațiuni precise de felul cum urmează să se execute operațiunea trimiterii evreilor pe Bug.

Executarea acestei operațiuni cădea asupra Marelui Cartier General, care prin Marele Pretor a luat măsuri de executare.

Într-adevăr, la baza acestei operațiuni stă instrucțiunea Marelui Pretor General Topor de la Marele Cartier General din 7 septembrie.

Pornind de la această instrucțiune, Inspectoratul Jand. Basarabia, în unire cu delegatul Marelui Cartier General lt. colonel Palade, a întocmit instrucțiunile necesare, cari urmăreau ca operațiunea evacuării să fie făcută în cât mai bune condițiuni.

Din examinarea documentelor ce constituie această anexă, rezultă că:

- evacuarea evreilor a fost ordonată, organizată și condusă de Marele Cartier General, prin Inspectoratul Jand. Basarabia și un delegat al Marelui Cartier General;

- dispozițiunile Marelui Pretor, precum și ale Inspectoratului Jand. Basarabia, supuse nouă, au fost aprobate pentru că operațiunea era bine organizată și în mod civilizată (este suficient să se indice că numai pentru ghetoul Chișinău s-au pus la dispoziție circa 1 000 căruțe). Deși această operațiune ca executare cădea în sarcina organelor Marelui Cartier General, am urmărit modul cum s-a desfășurat și am satisfăcut diferitele cereri ce mi s-au făcut pentru înlăturarea piedicilor ce surveneau, astfel că astăzi se poate afirma că programul de evacuare a fost executat întocmai - deci

a fost bine organizat - și că în mod practic în Basarabia nu se mai află decât circa 130 evrei în ghetto-ul Chișinău (din care aproape jumătate copii și bolnavi).

III. OPERAȚIUNILE ORGANELOR B.N.R.

Călăuzit de grija de a nu se risipi valori importante de la evrei, am luat următoarele măsuri:

- am dat Ordonanța nr. 4 (se alătură) privitoare la aur sub orice stare sau formă, precum și la bancnote ori monede străine;

- am cerut în mod repetat ca organele B.N.R. să vie pe teren pentru a proceda la ridicarea valorilor de la evrei, cu împlinirea formelor legale. O parte din corespondența purtată în jurul acestei chestiuni se alătură în copie;

- am cerut sucursalei B.N.R. Chișinău verbal de a înființa în ghetto-ul Chișinău un oficiu de schimb. Aceasta, din cauza informațiilor pe cari le primeam în legătură cu neregulile ce se săvârșeau în ghetto.

Din activitatea desfășurată de organele B.N.R. se poate constata că:

- Aceste organe s-au prezentat cu întârziere pe teren, deși intervențiile noastre au fost făcute la timp. Când au venit, o bună parte din evrei fuseseră evacuați (lagărul Vertujeni, iar evreii din Chișinău și Mărculești - primele transporturi - au fost prinși pe drum la Orhei și Rezina).

Operațiunea de evacuare fiind organizată de Marele Cartier General, Guvernământul nu o putea opri, întrucât nu primise de la B.N.R. nici o comunicare, deși era interesată în cauză.

Acțiunea delegaților B.N.R. locali cari cunoșteau Ordonanța nr. 4 și care ca oameni de finanțe trebuiau să știe că la evreii din ghetouri și lagăre se găsesc valori pe care aceștia nu le declaraseră, potrivit ordonanței citate - a fost inexistentă.

Din această cauză, operațiunea transporturilor de evrei din ghetto-ul Chișinău a început fără asistența organelor B.N.R.

- În modul de a lucra, organele B.N.R. nu au luat toate măsurile de a fi ferite de suspiciuni.

În această ordine de idei, se alătură copie de pe raportul nr. 38 din 22 octombrie 1941 al Companiei 23 Poliție.

Sesizat de acest raport, am chemat în aceeași zi la Guvernământ pe directorul B.N.R. Chișinău și delegatul B.N.R. pentru schimb, cetindu-le raportul de mai sus, accentuând asupra procedurii întrebuițat, pe care ofițerul îl considera ca defectuos.

Mi s-a replicat de către ambii că persoanele delegate sunt de foarte mare încredere, că nu se pot juca și compromite situația pe care o au în B.N.R. și că propunerile făcute de ofițer nu pot fi satisfăcute față de posibilitățile cari le au.

În ceea ce privește șoferii, mi-au afirmat că sunt persoane de încredere, pe care pot conta, deși au făcut oarecari mici nereguli.

M-au asigurat că totul se petrece în ordine și legal.

Totuși, analizând și cercetând astăzi procedul întrebuițat de delegații B.N.R., se desprind următoarele:

1. Comisia a lucrat la Chișinău pe baza unei delegații dată de Ministerul de Finanțe și nu pe bază de lege.

2. Comisia de luarea aurului de la evrei n-a avut o constituire cu un magistrat care să procedeze legal.

3. Nu s-a consemnat într-un proces verbal, semnat de toți membrii comisiei cantitatea aurului precum și evaluarea bijuteriilor ridicate de la fiecare, astfel că nu se poate controla de nimeni dacă nu s-au comis sustrageri.

4. Nu s-a sigilat pe loc aurul ridicat zilnic astfel ca seara să nu se poată sustrage.

IV. INVENTARIEREA ȘI DEPOZITAREA BUNURILOR MOBILE

Din momentul care evreei au început a pleca peste Nistru, punându-se problema inventarierii și depozitării bunurilor mobile ce rămâneau de la aceștia, în grija de a nu se risipi nimic din tot ce trebuiau să aparțină statului, am dat o serie de dispozițiuni. Conținutul lor se arată în anexa nr. 5.

Din examinarea acestor documente rezultă că:

Gvernământul a întâmpinat rezistență din partea Comandamentului Militar Chișinău. În această privință, este cu totul caracteristică Nota conducătorului Directoratului Românilor Giurgiuveanu, care fixează atitudinea comandantului militar al Chișinăului, colonel Dumitrescu Eugen, din care reese în mod evident tendința de independență față de Gvernământ, ca o consecință a dispozițiilor primite de la Marele Cartier General³.

V. IMIXTIUNEA DE ATRIBUȚIUNI

Vă este cunoscut dvs. ce grave consecințe decurg din imixtiunea de atribuțiuni pentru rezolvarea multor probleme ce se pun în Basarabia.

Rezolvarea problemei evreești a suferit de același neajuns pentru că:

- evacuarea a fost organizată și condusă de Marele Cartier General, folosind Inspectoratul Jand. Basarabia;

- Gvernământul a ajutat când i s-a cerut ca operațiunile să nu fie stingherite;

- deci, lipsa unei acțiuni unitare.

Totuși, pe răspundere proprie, de câte ori am constatat că se petrec lucruri neregulate, am intervenit imediat prin ordine și măsuri (a se vedea raportul nr. 831/0 din 2 decembrie 1941).

Este locul să înfățișez aci și situația Curții Marțiale Chișinău, care:

- a fost înființată la cererea mea, așa cum făcusem și la Cernăuți;

- ca funcționare a fost dată însă Comandamentului Militar Chișinău (a se vedea D.M. nr. 1552 din 29.VII.941 dată de Ministerul Apărării Naționale și instrucțiunile relative ce se alătură în copie).

Se citează cazurile de clasare a dosarelor fostului prefect de Ismail, Stoenescu și fostului chestor al Poliției Chișinău, maior Vasilescu, pe care n-am putut să le urmăresc neavând calitatea (se alătură ordonanțele de clasare).

Am socotit întotdeauna că în concepțiunea dvs. și din toate ordinele verbale ce ați dat, respiră că guvernatorul este atotputernic și autorizat pentru măsuri generale asupra tuturor autorităților ce există și funcționează în cuprinsul provinciei.

Statutul Basarabiei - art. 6 și 7 - contravine însă acestei concepțiuni, de o manieră cu totul desarmantă, pentru că: a) Poliția și siguranța aparțin Centrului; b) Jandarmeria - idem; c) Justiția - idem; d) Armata - idem; e) Învățământul superior; f) Porturile și căile de comunicație pe apă; g) Drumurile naționale; h) Vămile; i) Regiile publice; l) Casele Autonome; m) Administrațiile comerciale cu caracter general; n) Propaganda; precum și toate serviciile de competența celorlalte ministere, pentru cari nu s-au creat Directorate corespunzătoare.

Responsabilitățile guvernatorului sunt de cadrul general însă.

În consecință, este normal că dacă guvernatorului i se cere întreaga responsabilitate să i se dea și întreaga autoritate și mijloacele de a conduce.

Măsurile luate în ultimul timp de dvs. prin oprirea categorică de a se mai amesteca autoritățile centrale în conducerea și administrarea Provinciilor, precum și normele de coordonare prin Președinția Consiliului de Miniștri, sunt foarte binevenite.

VI. ACȚIUNEA DE PURIFICARE

Ținând seamă de directiva dvs. de a pune pe baze noi de cinste, muncă, dreptate, abnegație și omenie nouă orânduire în Basarabia, am căutat prin toate mijloacele să imprim elementelor chemate să activeze în această provincie punctul dvs. de vedere. În același timp să sancționez fără milă pe toți cei care nu înțeleg să se încadreze în aceste idei fundamentale.

În acest scop, pe lângă elementele (9 detectivi) pe cari dvs. personal mi le-ați pus la dispoziție, jandarmerie și poliție, am făcut apel și la ajutorul Serviciului Special Informații C.I. Chișinău.

Astfel, în ceea ce privește problema evreiască, acțiunea de purificare pe care am dus-o constă din:

1. Înlocuirea colonelului Tudose D. din fruntea Comandamentului Chișinău.

2. Respingerea cererii colonelului Tudose, ofițer activ, de a i se da în arendă via Weissberg, în suprafață de circa 10 ha.

Acest ofițer, încă de pe când se găsea ca comandant militar, luase în custodie această vie, fără nici o aprobare.

De altfel, acest fapt a stat la baza cererii mele de a fi înlocuit.

3. Pentru cei găsiți că au făcut fapte reprobabile în legătură cu valorile [luate] de la evrei, i-am trimis la curtea Marțială (a se vedea anexele 2 și 3).

4. Pentru cei împotriva cărora nu au fost probe suficiente, am dispus să fie urmăriți și când convingerea va fi făcută, să fie trimiși și aceștia în fața Curții Marțiale. Între aceștia figurează și colonelul de Stat Major Eugen Dumitrescu, comandantul militar al Chișinăului.

5. Pentru a putea executa opera de purificare, în special în ghetoul Chișinău, am cerut Marelui Stat Major să ni se pună la dispoziție 2 magistrați militari. Ni s-a comunicat că ni se dau 4, cari s-au și prezentat, însă cu destinațiunea Curtea Marțială, iar nu Guvernământul cum se ceruse. Totuși, am utilizat acești ofițeri, introducându-i în ghetou, cu misiunea de aresta pe oricine ar fi contravenit legilor.

Acțiunea acestora nu a putut fi la înălțime, întrucât unii din ei erau căsătoriți cu evreice.

6. Urmărindu-se aceeași acțiune de purificare, în special pentru a stabili vinovățiile ofițerilor, Serviciul Special de Informații semnalează că un grup de 13 evrei încearcă să părăsească ghetou-ul oferind o sumă importantă. Se propune a li se întinde o cursă, ceea ce s-a aprobat, cu asistența Parchetului Militar și executat în scopul:

- principal: de a se identifica ofițerii care ar fi amestecați în operațiunile de evadare a evreilor din ghetou;

- secundar: de a stabili procedeele folosite de evrei pentru evadare.

Această operațiune s-a raportat dvs. prin darea de seamă pe timpul 15-31 octombrie a.c., înaintată cu nr. 5619 din 2 noiembrie 1941.

Modul cum s-a executat această operațiune se arată mai jos:

Parchetul Militar Chișinău a fost sesizat de Guvernământ de evadarea unor evrei din ghetoul Chișinău și din informațiunile S.S.I. reeșind că sunt amestecați și ofițeri în această înlesnire de evadare, s-a dat asistența unui procuror militar pentru dovedirea faptelor.

- La 28 octombrie 1941, funcționarul Madan de la S.S.I. însoțit de un procuror militar s-au transportat în apropierea ghetou-ului, unde într-adevăr s-au prezentat 13 evrei, în frunte cu Kremer Kisil;

Au fost urcați într-o mașină militară și după puțină vreme după plecarea mașinii, evreii prin Kisel Kremer achită lui Madan suma de 120 000 lei în bancnote de hârtie și 40 piese în monede de aur, în asistența procurorului.

- debarcați la S.S.I., au fost identificați și li s-a făcut o percheziție de către procurorul militar, care după încheierea actelor i-a lăsat la dispoziția S.S.I. pentru cercetarea lor în legătură cu ofițerii care erau amestecați la evadarea evreilor din ghetou.

După plecarea procurorului, pe la orele 23 noaptea, funcționarii S.S.I. (Madan, Nodu, Cojocar) fac o nouă percheziție, fără a mai cere autorizația și fără a înștiința Parchetul Militar.

- Evreii fiind trimiși pentru a fi evacuați, la punctul de control Visterniceni, au declarat că au avut aur mult, dar le-a fost luat de S.S.I. când li s-a efectuat a 2-a percheziție.

Cercetarea își urma cursul la Parchetul Militar.

Aurul și bijuteriile de la percheziție s-au predat cu forme legale Băncii Naționale Chișinău.

- La 21 decembrie 1941, S.S. raportează direct Serviciului Control de pe lângă Președinție, că au găsit 352 monede aur într-o hrubă la sediul serviciului.

- la 22 noiembrie curent, dosarul cu cercetarea penală este luat de la Parchetul Militar de Inspectorul Băncii Naționale, domnul Păunescu și nu l-a mai înapoiat cu toate că la venirea șefului Parchetului Militar din permisie, la 26 noiembrie a.c. i-a cerut în repetate rânduri pentru a continua cercetările.

- Parchetul Civil în posesia dosarului luat de la Parchetul Militar de Inspectorul Păunescu, care l-a dat acestuia, arestează 3 funcționari de la S.S.I. bănuți că ar fi furat aurul de la evrei și cărora le-a deschis acțiune penală pentru furt calificat (funcționarii Madan, Nodu și Cojocar).

7. În sfârșit, în afara cadrului problemei evreești, toate cazurile din domeniul administrației, jandarmeriei, poliției etc. ce s-au semnalat, au fost sancționate pe loc și fără cruțare.

VII. CONCLUZIUNI

Este posibil ca unele din măsurile luate să nu-și fi atins în mod total ținta.

Este cert însă că n-au scăpat atenției noastre.

De asemenea, este posibil ca unele măsuri să nu fi fost pe placul anumitor persoane interesate sau de rea credință.

În această ordine de idei, se alătură câteva decupări din ziarul „Raza”, condus de cunoscutul legionar preot V. Tepordei, care este și șeful redacției din Chișinău al ziarului „Basarabia” editat de Ministerul Propagandei.

Ca rezultat, în Basarabia este obiect de discuție curentă chestiunea inutilității Guvernământului ca organ administrativ și aceasta din cauza neîntrebuințării elementelor autohtone.

Guvernatorul Basarabiei, general C. Gh. Voiculescu

A.M.St.M., R.S.E.M. 1183, C0055-C0060

¹ Vezi doc. 265 din volum.

² Acest document a fost înaintat, după cum rezultă din conținutul său, mareșalului Antonescu.

³ Vezi doc. 363 din volum.

XIII. TRANSNISTRIA. SEPTEMBRIE - DECEMBRIE 1941

374

1941, septembrie, Chișinău. Instrucțiuni cu privire la evacuarea evreilor din lagărul Vertujeni-Soroca.

Strict secret

Instrucțiuni
cu privire la evacuarea evreilor din lagărul Vertujeni-Soroca.

Evreii din lagărul Vertujeni se evacuează la Est de Nistru, conform dispozițiilor superioare.

Evacuarea se face pe la podurile Cosăuți-Iampol și Rezina-Râbnița.

Până la podurile Cosăuți și Rezina, transportul evreilor cade în sarcina comandantului lagărului Vertujeni și a comandanților de legiuni jandarmi Soroca și Orhei.

După trecerea la Est de Nistru, grupurile de evrei sunt luate în primire de organele jandarmerești ale Inspectoratului Jandarmi Transnistria, care le conduce în regiunile de destinație.

Trecerile peste poduri se vor efectua cu începere din ziua de... (care se va comunica ulterior de M.C.G. prin lt. colonel Palade) aceasta fiind în funcție de data când podurile de la Cosăuți și Rezina vor fi reparate și redat circulației.

ORGANIZAREA ȘI EXECUTAREA MĂSURILOR PÂNĂ LA PUNCTELE DE TRECERE PESTE NISTRU

a. Trei etape astfel ca în ziua hotărâtă pentru trecere, coloanele să fie prezente la poduri.

b. Constituirea coloanelor: din două în două zile se expediază de la lagărul Vertujeni coloane de câte 1 600 evrei (în care se va socoti bărbați, femei și copii) din care o coloană de 1 600 se expediază spre podul Cosăuți-Iampol, iar altă coloană tot de 1 600 se expediază spre Rezina.

Din grupele de 1 600 ce ajung la pod, se trec în prima zi numai 800, rămânând ca restul de 800 să fie trecuți în a 2-a zi.

La fel se va proceda cu grupul ce sosește la celălalt pod.

c. În principiu, pentru cei ce merg la Cosăuți, prima etapă până la Alexandru cel Bun, a 2-a etapă până la pădurea Reditu (nord-vest Soroca), iar a 3-a etapă până la platoul Sud-Cosăuți (conform schiței alăturate). Pentru cei ce merg la Rezina, prima etapă până la pădurea Sud Cuhurești, a 2-a etapă până la Mihăileni, iar a 3-a etapă până la Rezina (conform schiței alăturate).

Aceste etape pot suferi modificări după o recunoaștere la fața locului de către comandanții legiunilor Orhei și Soroca, justificate de mijlocul de cazare (adăpostirea contra intemperiilor).

d. Itinerarii

Pentru punctul de trecere Cosăuți-Iampol se va urma drumul: Vertujeni, Slobozia, Vorâncău, Racovăț, Voloasele, Ceolina, Cosăuți (pe platoul Sud-Cosăuți), conform schiței anexate.

Se va evita marșul pe șoseaua principală Florești-Soroca, și trecerea prin orașul Soroca.

Pentru punctul de trecere Rezina, se va urma drumul: Vertujeni-Vertujeni-Sat, Cosăuți-Unchitești-Cuhurești-Cobâlănia-Otaci-Szibiko-Miguleni-Mateuți-Cioara-Rezina (conform schiței anexate).

e. Trecerile

Se vor face în grupe de câte 800 evrei zilnic sub supravegherea căpitanului Ramadan Victor de la Legiunea Soroca pentru punctul Cosăuți și a locot. Popoiu de la Legiunea Jandarmi Orhei pentru punctul Rezina¹.

Predarea grupelor jandarmilor de la Est de Nistru fără nici o formalitate, care au deja ordin pentru primirea și escortarea lor.

Ofițerii de la punctele de trecere sunt obligați ca din ziua începerii trecerilor să raporteze în fiecare seară la orele 20 prin Legiunea Jandarmi respectivă la Inspectoratul Jandarmi Chișinău, numărul celor ce au trecut în ziua respectivă.

Această comunicare se va transmite de Inspectorat la Marele Pretor.

Comandanții de Legiuni, în acord cu autoritățile administrative, vor dota fiecare convoi cu câte 50-60 căruțe, pentru transportul celor ce nu pot executa marșul pe jos (bătrâni, bolnavi, copii mici etc.).

De asemenea, vor lua măsuri pentru curățirea terenului, adunând pe cei rămași în urmă și pentru îngroparea imediată a celor ce eventual vor înceta din viață în timpul marșului.

f. Hrănirea pe timpul mersului până la punctul de trecere

Prin mijloacele bănești de care dispun evreii la lagăr și prin mijloacele proprii la care vor concura și Prefecturile de județ, înlesnind procurarea pâinii și făinii de porumb contra cost.

g. Tratatment din punct de vedere disciplinar

Pentru cei ce nu se vor supune, se va proceda conform normelor stabilite în lege, ordonanțele și decret-lege în vigoare.

Se atrage atenția comandanților de convoaie a supravegherea și aplica cele mai severe sancțiuni jandarmilor care pe timpul marșului vor comite acte de jaf asupra evreilor din convoaie.

h. Prescripțiuni diverse

Executarea marșului se va face în cea mai perfectă ordine, evitându-se pe cât posibil trecerile prin sate și contactul cu populația.

Cartiruirea la sfârșitul etapelor de marș se va face în localități numai în caz de timp nefavorabil. Pe timp frumos, coloanele se vor repauza în câmp, la ferme izolate sau la adăpostul improvizat de Legiuni.

Trecerile peste Nistru se vor efectua în principiu între orele 7-9 în fiecare zi, dându-se posibilitatea ca și escortele de la est de Nistru să îndepărteze grupul de evrei la o distanță de 10 km de punctele de trecere².

Inspector Jandarmi Chișinău, colonel, (ss) T. Meculescu

B.A.R., A.I., Fond XXIV, ds. 3 316, f. 605-606

¹ Postul de Jandarmi Cosăuți comunica, la 6 octombrie 1941, căpitanului Ramadan: „Conform ordinului nr. 30 și 31 al domnului colonel Palade, cu începere de mâine, trecerile zilnice se măresc la 10 000 în loc de 800. Maior (ss) Indescifrabil“. (*A.N., Fond M.A.I., ds. 36/1941, f. 21*).

² La data de 30 septembrie 1941, Legiunea de Jandarmi Soroca comunică Spitalului de izolare Soroca: „La adresa dv. nr. 90/1941, cu onoare vă comunicăm că evreei din județul Soroca au fost strânși în lagărul Vertujeni, care în prezent este în curs de deplasare pe direcția Ucraina și nu putem să vă trimitem meseriașii ceruți“. (*Ibidem, f. 18*).

375

1941, octombrie 1, București. Evacuarea lagărului Vertujeni, înființarea lagărului Mărculești și măsuri pentru transportul evreilor.

Nr. 25

NOTĂ

Către

Legiunea Jandarmi Soroca

Începând de joi 2 oct. 1941, lagărul Vertujeni nu va mai expedia transporturi de evrei decât într-o singură direcție și anume în direcția Cosăuți.

Deci de joi, 2 oct. 1941, lagărul Vertujeni nu va mai expedia transporturi spre Rezina.

Transporturile ce se expediază spre Rezina vor fi tot de 1 600 și se vor expedia tot din 2 în 2 zile.

2. Începând de joi, 2 oct. 1941, se vor transporta spre Rezina transporturi de la lagărul Mărculești.

Mărimea coloanelor va fi de câte 1 600 și se vor expedia tot din 2 în 2 zile.

Joi, 2 oct. va pleca de la Mărculești primul transport spre Rezina.

Marșul se va executa în 3 etape și anume:

Etapa I până la
Etapa II până la
Etapa III până la

Cele ce am stabilit verbal în legătură cu dl. col. al
Legiunii în ziua de 29.IX. dimineața.

Itinerariul de urmărit: Mărculești-Florești-Gara Camenca-Bedești-Cobâlניה-
Sziștaci-Mateuți-Rezina.

Rog luați următoarele măsuri:

a. Să se înștiințeze lagărul Vertujeni asupra celor arătate la punctul 1 de mai
sus.

b. Să se dea ordinele necesare comandantului lagărului Mărculești în vederea
pregătirii și expedierii în ziua de 2 oct. a transportului ce urmează a pleca spre Rezina.

c. Să se dea dispozițiunile necesare posturilor de jandarmi interesate, pentru a
scoate căruțele ce urmează a însoți transportul, a concura la îndrumarea coloanelor pe
itinerariu și a face curățirea terenului de cei ce ar înceta din viață în mers.

Delegatul M.C.G., lt. col. (ss) Palade

Pentru conformitate, șeful Biroului II Ordine Publică, locot. I. Corciova

Copie: nr. 3

D-lui lt. colonel Agapie

Din ordinul d-lui general Topor, luni, 6 octombrie 1941, după ce se va expedia
ultimul transport de la Vertujeni, întreg efectivul lagărului nr. 5, ofițeri și trupă se
deplasează la Mărculești, unde se ia în primire lagărul de acolo.

2. Lagărul Vertujeni se va preda cu proces-verbal încheiat între dl. colonel
Agapie ca predător și notarul comunei Vertujeni ca primitor.

În proces verbal se va specifica următoarele:

Lagărul se va păstra în starea în care se găsește în vederea unei eventuale
întrebuințări ulterioare în același scop.

- Nu se va putea ridica din lagăr nici un fel de material spre a fi dat la populație
sau autorităților, ca lemne de construcție, cărămidă, mobilier etc. și nu se va putea
aduce nici un fel de modificare clădirilor existente.

Gardul de sârmă ce înconjoară lagărul va fi păstrat complet în starea actuală și
nu i se va putea aduce nici o modificare în ceia ce privește forma perimetrică.

Nu se vor putea instala în interiorul lagărului locuitori sau autorități de nici o
categorie.

Delegatul M. Cartier G-I., lt. col. (ss) Palade

3 oct. 1941, ora 9,10

P. conformitate, Com. Legiunei Jandarmi Soroca, maior (ss) D. Iliescu

A.N., Fond M.A.I., ds. 36/1941, f. 15, 17

1941, octombrie 6, București. Ordinul marelui mareșalului Ion Antonescu pentru internarea în lagărele de pe Bug a tuturor evreilor aflați în Transnistria, averile acestora urmând a fi preluate de autoritățile locale.

M.C.G., Secția II nr. 6761 B. din 6 octombrie 1941

Către
Armata IV-a

În conformitate cu ordinul Domnului Mareșal Antonescu, toți evreii aflați în Transnistria vor fi internați imediat în lagărele de pe Bug, stabilite de dl. Guvernator al Transnistriei prin grija autorităților administrative.

Averile se iau în primire de autoritățile locale, după dispoziția Guvernatorului Transnistriei.

Rugăm a da tot concursul executării acestor măsuri.

Subșeful Marelui Cartier General, gen. (ss) N. Pălăngeanu

Șeful Secției a II-a, lt. col. (ss) R. Dinulescu

A.M.St.M., R.S.E.M. 1079, C0222

Pe document, adnotarea: „În ziua de 9.X., ora 12 s-a vorbit cu Guvernământul și s-au cerut dispozițiunile ce le-au dat în privința evreilor, precum și inclusiv care se cer recomandate“.

1941, octombrie 8, Chișinău. Ordinul marelui mareșalului Ion Antonescu privind modalitatea de plată de către B.N.R. a bijuteriilor și metalelor prețioase luate de la evreii care se evacuează din Basarabia și Bucovina.

Guvernământul Basarabiei
Nr. 9 din 8.10.1941

Către,
Comandamentul Militar și Banca Națională - Chișinău

Avem onoare a vă face cunoscut că Domnul Mareșal Antonescu ordonă ca în înțelegere cu Banca Națională să se procedeze la schimbul bijuteriilor și metalelor

prețioase pe care le posedă evreii ce se evacuează din Basarabia și Bucovina, după următoarele norme:

Se vor plăti aceste valori la cursul oficial Kassenschein, eventual în ruble, în nici un caz nu în lei.

Se vor lua toate măsurile necesare pentru a se evita vânzările pe sub mână și dosirea prin îngropare sau distrugere.

Operațiunile de schimb se vor face înainte de plecarea evreilor din lagăre și la punctele de trecere în Ucraina.

Cu această ocazie li se vor schimba și lei contra Kassenschein în mod obligatoriu.

Comunicându-vă cele ce preced, vă rugăm să binevoiți a lua măsuri pentru executare¹.

p. Guvernator, (ss) Indescifrabil

B.A.R., A.I., Fond XXIV, ds. 3316, f. 599

¹ Acest ordin este urmarea Notei trimise la 5 octombrie 1941 de către B.N.R., Serviciul Relațiilor cu Străinătatea, către Guvernământul Basarabiei și cel al Bucovinei. (*M. Carp, op. cit., vol. III, p. 144*).

La 3 octombrie 1941, filiala Soroca a B.N.R. comunica Legiunii de Jandarmi Soroca următoarele: „Suntem autorizați a primi de la autorități valorile, numerarul, bijuteriile etc. confiscate de pe teritoriul Basarabiei și Bucovinei de Nord. Aceste valori urmând a fi remise Centralei noastre”. (*A.N., Fond M.A.I., ds. 36/1941, f. 24*).

378

1941, octombrie 10, Chișinău. Instrucțiuni referitoare la evacuarea peste Nistru a evreilor din ghetoul Chișinău și a celor din sudul Basarabiei.

Nr. 2830

Anul 1941, luna oct. ziua 10

Inspectoratul Jand. Chișinău

Către

Leg. Jand. Cahul, Chilia, Ismail, Orhei,

Compania 23 Pol. și 82

Vi se înaintează anexat instrucțiunile strict secrete, referitoare la evacuarea evreilor din ghetoul Chișinău și a celor din sudul Basarabiei, de care veți lua cunoștință și urgent măsuri de executare¹.

În Tarutino se va forma temporar un ghetou², iar de la Tarutino înspre Tighina, convoiul va pleca numai când veți primi ordin în acest sens, întrucât trecerea la podul Tighina s-a întrerupt temporar.

Confirmați primirea cu prima poștă.

Inspector jandarmi Chișinău, colonel (ss) Meculescu

Șeful Biroului Poliției, locot. (ss) E. Lujanschi

INSTRUCȚIUNI

Referitor la evacuarea evreilor din ghetoul Chișinău și a celor din sudul Basarabiei

Evreii din ghetoul Chișinău și cei din ghetourile din sudul Basarabiei, Bolgrad, Cahul, Chilia, Ismail și Vâlcov se evacuează la Est de Nistru, conform dispozițiilor superioare.

Trecerea lor peste Nistru se face astfel:

Pentru ghetoul Chișinău, la punctul de trecere Rezina-Râbnîța și Tighina-Tiraspol.

Pentru cei din ghetourile din sudul Basarabiei, la punctul de trecere Tighina-Tiraspol.

După trecerea la Est de Nistru, convoiurile de evrei sunt luați în primire de organele Jandarmeriei, ale Inspectoratului Jandarmi Transnistria, care le conduc în regiunile de destinație.

Trecerile peste punctele de mai sus se vor efectua cu începere din ziua de 16 octombrie 1941.

A. EVACUAREA GHETOULUI CHIȘINĂU

1. ORGANIZAREA EVACUĂRII

Evacuarea evreilor din ghetoul Chișinău, se va face în convoiuri de 1 500 suflete fiecare (în care se socotesc bărbați, femei, copiii) sub paza Jandarmeriei Inspectoratului Jandarmi Basarabia, Chișinău, Companiei 23 Poliție și Companiei 82 Poliție.

Convoaiele se deplasează spre punctele de trecere peste Nistru, în marș pe jos. Pentru transporturile celor neputincioși (bolnavi, copii și bătrâni) și al bagajelor, fiecare convoi se va dota prin grija comandantului de lagăr, respectiv în unire cu autoritățile administrative, cu 100-120 căruțe de rechiziție.

2. CONSTITUIREA COLOANELOR

Cu începere din ziua de 12 octombrie 1941, orele 7,30 se expediază zilnic din ghetoul Chișinău coloane de 1 500 evrei, din care o coloană se îndrumează spre podul Rezina, iar coloana zilei următoare spre podul Tighina. În consecință, coloanele spre punctele de trecere Rezina vor pleca din Chișinău în ziua de 12, 14 și 16 octombrie a.c., unde vor ajunge conform tabelii de marș alăturată prezentelor instrucțiuni.

Din convoaiele de 1 500 ce ajung la podul Rezina, se trec în prima zi numai 750, urmând ca restul de 750 să fie trecute în a doua zi.

La fel se va proceda și cu convoiul ce vine la punctul de trecere Tighina, dacă se pot trece toți 1 500, se vor trece toți.

Constituirea coloanelor în ghetoul Chișinău, se va face de organele Comandamentului Militar Chișinău, iar primirea acestora de către escortele de jandarmi, se va face în afară de ghetou.

3. ITINERARII

Evacuarea către cele două puncte de trecere - Rezina și Tighina, se va executa după două itinerare:

A) ITINERARUL NR. 1: Chișinău-Perisecina-Orhei-Chiperceni-Rezina.

Acest itinerar se va parcurge în 4 etape:

- Chișinău-Perisecina, 28 km; - Perisecina-Orhei, 14 km; - Orhei-Chiperceni, 20 km; - Chiperceni-Rezina, 18 km.

Escortarea convoiului până la Orhei se va executa de Compania 23 Poliție, iar de aici cade în sarcina Legiunii Jandarmi Orhei, care ia măsurile necesare în vederea rechiziționării cărușelor și constituirii escortei. Legiunea Orhei destină un ofițer care pornește convoiul și-l conduce până la punctul de trecere Rezina. Primirea convoiului se va face în afara orașului Orhei.

Compania 23 Poliție va primi convoiurile constituite de organele Comandamentului Militar Chișinău, la 500 metri dincolo de C.F.R. Visterniceni, unde Legiunea Jand. Lăpușna va trimite și cele 120 căsuțe necesare convoiului.

B) ITINERARIUL 2: Chișinău-Mereni-Bulboaca-Tighina. Acest itinerar se va parcurge în 3 etape:

- Chișinău-Mereni, 18 km; Mereni-Bulboaca, 22 km; Bulboaca-Tighina, 16 km.

Escortarea convoiului până la Bulboaca se va executa de Compania 82 Poliție, iar de aici cade în sarcina Legiunii Jandarmi Tighina, care ia măsurile în vederea rechiziționărilor de căruțe și constituirea escortelor. Compania 82 Poliție va primi convoaiele constituite de Comandamentul Militar Chișinău, în afară de ghetou 300 metri, dincolo de bariera Tighinei, unde Legiunea Jand. Lăpușna trimite și cele 120 căruțe necesare convoiului.

Legiunea Tighina destină un ofițer care primește convoiul de la Compania 82 Poliție și-l va conduce până la punctul de trecere.

C) TRECEERILE

Treckerile evreilor peste Nistru se vor executa zilnic în grupe de câte 750, sub supravegherea locot. Popoiu de la Legiunea Orhei pentru punctul Rezina și a slt. Strat de la Legiunea Jandarmi Tighina de la punctul Tighina.

Operațiunea propriu-zisă a trecerilor peste Nistru se va executa în dimineața zilei următoare ajungerii convoiului la punctul de trecere, între orele 7-12, în principiu.

Primirea convoiurilor de evrei, de către organele jandarmeriei de la Est de Nistru se va face fără nici o formalitate, acestea având deja ordin pentru primirea lor și ducerea mai departe.

Ofițerii de la punctele de trecere sunt obligați să raporteze în fiecare seară la orele 18 prin Legiunile respective Inspectoratului numărul evreilor ce au trecut Nistrul în ziua respectivă.

B. EVACUAREA EVREILOR DIN SUDUL BASARABIEI.

1. Organizarea evacuării

Evacuarea evreilor din ghetourile Cahul, Ismail, Bolgrad, Chilia și Vâlcov se va face într-un singur convoi, care va pleca din localitatea respectivă în direcția Tarutino, jud. Chilia Nouă, unde aceste convoiuri rămân până când sosesc toate convoiurile din localitățile sus-amintite.

De la Tarutino se va face un singur convoi, care se îndrumă spre punctul de trecere Tighina.

Convoiurile se deplasează în marș pe jos. Pentru transportul celor neputincioși, fiecare convoi se va dota prin grija Comand. Leg. respective în unire cu aut. ad-tive, cu

numărul de căruțe necesare transportării bolnavilor și copiilor mici și bătrânilor, cât și a bagajelor strict necesare.

2. Constituirea coloanelor

Expedierea coloanelor de evrei din sudul Basarabiei se va executa după cum urmează:

a. Din orașul Cahul, cu începere din ziua de 15 octombrie 1941, orele 7,30, cu direcția Tarutino pe următorul itinerar: Cahul, Taraclia, Congaz, Benzi-Ghioz-Tarutino.

Acest itinerar se va parcurge în 4 etape:

- Cahul-Taraclia, 18 km; Taraclia-Congaz, 20 km; Congaz-Bezghioz, 22 km; Bezghioz-Taraclia, 18 km.

Din toți evreii aflați în ghetoul Cahul se va forma un singur convoi.

b. Din orașul Ismail, cu începere din ziua de 15 octombrie 1941, orele 7,30, cu direcția Tarutino, pe următorul itinerariu: Ismail-Caraclia-Dermendere-Vaisal-Cubei-Traianul Nou-Maldiarosaliva-Tarutino.

Aceste itinerare se va parcurge în 4 etape:

- Ismail-Dermendere, 20 km; Dermendere-Cubei, 30 km; Cubei-Traianul Nou, 18 km; Traianul Nou-Tarutino, 30 km.

Din toți evreii aflați în ghetoul Ismail se va forma un singur convoi care în comuna Cubei va primi și convoiul de la Bolgrad, contopindu-se cu acesta și continuând deplasarea spre Tarutino împreună.

c. Din orașul Bolgrad, cu începere în ziua de 16 octombrie 1941, orele 7,30, cu direcția Tarutino, pe următorul itinerar: Bolgrad-Cubei-Traianul Nou-Tarutino.

Acest itinerar se va parcurge în 3 etape:

- Bolgrad-Cubei, 18 km; Cubei-Traianul Nou, 18 km; Traianul Nou-Tarutino, 30 km.

Din toți evreii aflați în ghetoul Bolgrad se va forma un singur convoi cu direcția Tarutino. Acest convoi în comuna Cubei se contopește cu convoiul sosit de la Ismail, predându-se evreii escortați ai Ismailului, iar escorta venită de la Bolgrad se înapoiază la Bolgrad.

d. Din orașul Chilia Nouă, cu începere din ziua de 15 octombrie 1941, orele 7,30, cu direcția Tarutino, pe următorul itinerar: Chilia Nouă-Dumitrești-Burgugii-Ploțk-Teplița-Crasna-Tarutino.

Aceste itinerare se vor parcurge în 4 etape:

- Chilia N.-Dumitrești, 24 km; Dumitrești-Burgugii, 22 km; Burgugii-Ferșampenhau, 22 km; Ferșampenhau-Tarutino, 24 km.

Din toți evreii aflați în ghetoul Chilia, se formează un singur convoi cu direcția Tarutino. Acest convoi, în comuna Dumitrești primește convoiul venit de la Vâlcov, cu care se contopește, continuând împreună deplasarea spre Tarutino.

e. Din ghetoul Vâlcov, cu începere din ziua de 15 octombrie 1941, ora 7,30, cu direcția Tarutino, cu următorul itinerar: Vâlcov-Jibrieni-Dumitrești-Burgugii-Ploțk-Teplița-Crasna-Tarutino.

Acest itinerar se va parcurge în 4 etape:

- Vâlcov-Dumitrești, 34 km; Dumitrești-Burgugii, 22 km; Burgugii-Ferșampenhau, 22 km; Ferșampenhau-Tarutino 24 km.

Din toți evreii aflați în ghetoul Vâlcov, se va forma un singur convoi cu direcția Tarutino. Etapa Vâlcov-Dumitrești se va parcurge începând din comuna Jibrieni cu căruțele, luând în considerare mărimea etapei (34 km) și numărul mic de evrei ce se

află internați în ghetoul Vâlcov, pentru transportarea cărora ar necesita un număr redus de căruțe, care se vor scoate de Legiunea Chilia din comuna Jibrieni.

Acest convoi din comuna Dumitrești se va contopi cu convoiul venit de la Chilia Nouă. Evreii se predau escortei venite de la Chilia, iar escorta de la Vâlcov se înapoiază.

Escorta convoiurilor de la localitățile Cahul, Ismail, Bolgrad, Chilia Nouă și Vâlcov se vor face de către jandarmii Legiunilor respective cu o escortă dată de Poliția orașului respectiv.

În acest scop, Comandanții de Legiuni iau contact cu Poliția orașului de reședință și hotărăsc de comun acord tăria escortelor pentru fiecare convoi. Se va cere ca pentru fiecare convoi, poliția respectivă să detașeze un comisar.

În Tarutino se va forma un singur convoi, care va pleca de aici în ziua de 19 octombrie 1941, orele 7,30, cu direcția Tighina, pe următorul itinerar: Tarutino-Borodino-Manzir-Căușani-Tighina.

Acest itinerar se va parcurge în 4 etape:

- Tarutino-Borodino, 18 km; Borodino-Manzir, 21 km; Manzir-Căușani, 20 km; Căușani-Tighina, 21 km.

Escorta acestui convoi până în comuna Manzir se va face de o unitate a Legiunii Chilia Nouă, sub comanda unui ofițer pe care-l va desemna Legiunea; în comuna Manzir acest convoi va fi luat în primire de escorta Legiunii Jandarmi Tighina, sub comanda unui ofițer destinat de Legiune. Parcurgerea itinerariului până la Tarutino și de aici până la Tighina se va executa conform tabelului de marș alăturat prezentelor instrucțiuni. Legiunea Jandarmi Chilia Nouă va asigura din timp paza, cazarea și hrana la Tarutino a convoaielor ce vor sosi aici. De asemeni, va concentra din timp la Tarutino un număr de 60 căruțe necesare transportului bolnavilor, copiilor și bătrânilor de la Tarutino la Manzir.

Idem Legiunea Tighina va concentra din timp în Manzir 60 căruțe necesare transportului neputincioșilor pe distanța Manzir-Tighina.

PRESCRIPTIUNI DIVERSE

a. Hrănirea pe timpul marșului

Prin mijloace bănești de care dispun evreii la lagăr și prin mijloace proprii.

b. Tratament din punct de vedere disciplinar

Pentru cei ce nu se vor supune, se va proceda conform normelor stabilite în lege, ordonanțele și decretele-legi în vigoare.

Se atrage atenția comandanților de convoaie a supraveghea și aplica cele mai severe sancțiuni jandarmilor care pe timpul marșului vor comite acte de jaf asupra evreilor din convoaie.

c. Executarea marșului

Se va face în cea mai perfectă ordine, evitându-se pe cât posibil trecerea prin sate și contactul cu populația.

Comandanții coloanelor iau măsuri în timpul marșului pentru curățirea terenului, adunând pe cei rămași în urmă și îngropând imediat pe cei ce eventual vor înceta din viață.

Se atrage atenția că operațiunea de evacuare se execută de Comandantul de Legiuni, în unire cu poliția locală (în cazul evacuării din sudul Basarabiei). Ambele aceste organe rămân răspunzătoare dacă se va mai găsi un singur evreu pe teritoriul urban sau rural, după executarea acestor operațiuni.

Pentru transportul jandarmilor, a Companiei 23 Poliție de la Orhei la Chișinău, i se pune la dispoziție căpitanului Paraschivescu un număr de două camioane ale Inspectoratului, în care scop acesta va lua contact cu locot. Zahalca Traian de la Bir. Armament al Inspect.

Inspector Jandarmi Chișinău, colonel (ss) Meculescu

Comunicat: M. Pretor cu raport, Leg. Jand. Lăpușna, Orhei, Tighina, Chilia, Ismail, Cahul, Comp. 23 Poliție, Comp. 82 Poliție

P. conformitate, Inspector jandarmi Chișinău, colonel (ss) Indescifrabil

Ibidem, ds. 3316, f. 608-612

¹ În aceeași zi, Inspectoratul de Jandarmi Chișinău comunica Legiunilor de Jandarmi în subordine și Companiilor de Poliție 23 și 82: „În Tarutino se va forma temporar un ghetou, iar de la Tarutino înspre Tighina, convoiul va pleca numai când veți primi ordin în acest sens, întrucât trecerea la podul Tighina s-a întrerupt temporar”. (*Ibidem, f. 608*).

Același Inspectorat de Jandarmi comunica Legiunii de Jandarmi Cetatea Albă și Chilia Nouă, la 23 octombrie 1941: „Evacuarea la Est de Nistru a evreilor aflați în ghetoul Tarutino va începe în ziua de 25 octombrie 1941, ora 8. După trecerea la Est de Nistru, convoaiele de evrei vor fi luate în primire de organele Jandarmeriei, ale Inspectoratului de Jandarmi Transnistria”.

În continuare se dau indicații și sunt anexate schițele privind traseul ce trebuie urmat în conformitate cu instrucțiunile de mai sus (*A.M.St.M., R.S.E.M. 1183, C0619*).

² La 22 octombrie 1941, s-a întocmit „situația numerică nr. 3” privind evreii ce nu se evacuează, rămânând în continuare în Basarabia, ca urmare a ordinului P.C.M. nr. 15035, din 22 octombrie 1941, 753 de evrei (71 bărbați, 196 femei și 486 copii). (*A.M.A.E., Probl. 33, vol. 21, f. 134*).

1941, octombrie 13, Chișinău. Ordinul Guvernământului Basarabiei de preluare de către Direcția Românzării a bunurilor evreiești din ghetoul Chișinău, în urma deportării proprietarilor.

Guvernământul Basarabiei
Nr. 2711 13 octombrie 1941

Către
Comandamentul Militar al Municipiului Chișinău

Pentru executarea dispozițiilor Decretului-Lege de intrare în patrimoniul statului a bunurilor evreiești și pe baza hotărârii relative la luarea măsurilor de intrare în patrimoniul statului, prin Direcția Românzării, a bunurilor evreiești din ghetoul Chișinău, în urma plecării acestora și pentru a nu se irosi sau a intra în mâna speculatorilor pe căi lăturalnice;

Avem onoare a vă ruga să binevoiti a dispune:

1. Să se detașeze 30 oameni de la Com. Garniz. C.F. Lăpușna, care să fie întrebuințați pentru patrulare pe străzi în ghetou.
2. Să se interzică cu desăvârșire intrarea în ghetou a celor ce nu au nici o legătură cu autoritățile din ghetou.
3. Să se interzică circularea vehiculelor de orice fel, în ghetou.
4. Să se dea tot concursul, atât de dv., cât și de Comandamentul ghetoului, delegaților Directoratului Românzării pentru inventarierea și depozitarea tuturor bunurilor evreiești.

Pentru executarea acestei dispozițiuni, s-a detașat pe lângă Directoratul Românzării, căpitanul E. Hașdeu, de la acest Guvernământ cu misiunea de a dirija și identifica bunurile evreiești ce se iau în primire de delegații Directoratului Românzării.

Guvernatorul Basarabiei,
general (ss) C. Gh. Voiculescu

Ibidem, f. 29

1941, octombrie 15, Chișinău. Ordin de „curățire totală” a teritoriului Basarabiei de evrei.

Guvernământul general al Basarabiei
15 octombrie 1941

Ordin

Cu ocazia ultimei operațiuni de curățire a pământului Basarabiei de evrei, atrag atenția asupra următoarelor:

Curățirea va fi totală, nefiind îngăduit sub nici un motiv ca după ce operațiunea va fi încheiată, să se mai găsească pe teritoriu vreun evreu, indiferent din ce cauze. În consecință, se vor lua măsuri de strângerea lor de peste tot (de la muncă de folos obștesc, împrumutați la germani etc.). Din încălcarea acestei dispozițiuni, vor decurge grave răspunderi și sancțiuni¹.

Guvernatorul Basarabiei,
(ss) gen. C. Gh. Voiculescu

Arhivele de Stat ale Moldovei, Chișinău, USHMMA, RG - 5400 M, rola 2, f. 214

¹ La 24 noiembrie 1941, Poliția orașului Orhei raporta Inspectoratului Regional de Poliție Chișinău că „problema evreiască în sector și în județ nu mai există, deoarece toți evreii au fost trecuți în Transnistria. Șeful Poliției Orhei, (ss) P. Mășcov”. (*Ibidem*, f. 270). Vezi și nota la doc. 378 din volum.

1941, octombrie 15, Suceava. Prefectura județului Suceava raportează rezultatul evacuării evreilor și unele acte de jaf săvârșite de militari și civili, după deportarea populației evreiești.

România

Prefectura județului Suceava

Nr. 1065/Rez/41

21 oct.

539/inf.

Conf.

Domnule guvernator,

Conformându-ne ordinelor și dispozițiilor date de dv. referitoare la evacuarea evreilor din cuprinsul județului Suceava, avem onoarea a vă raporta următoarele:

În ziua de 9 octombrie 1941 au fost evacuați din:

Suceava .	1 386 evrei
Solca .	113 „
Burdujeni	982 „
Ițcani .	300 „
Total .	2 781 evrei

În ziua de 10 octombrie 1941 au fost evacuați din Suceava 1 295 evrei

În ziua de 11 octombrie au fost evacuați din Suceava 957 evrei

Total . 2 252 evrei

În total deci, din Suceava au fost evacuați 3 638

evrei,

iar din comunele din județ și anume: Solca, Burdujeni și Ițcani, au fost evacuați în total 1 395 evrei.

Au mai rămas izolați și internați în spitalul din localitate 2 evrei și anume: 1). Grossman Eisig și 2). Dr. Marcovici Lazăr, cari n-au fost evacuați, fiind absolut intransportabili.

De asemenea, conform ordinelor transmise de dv. telefonic, au rămas în Suceava 3 evreice botezate și anume: d-na Rica Schlafer, căsătorită cu Bogdan Bănățeanu, d-na Rudolfină Ana Maria Hoffman, căsătorită cu d-l dr. Eduard Kinel și d-na Berta Maria Parola, căsătorită cu d-l Gheorghe Dorofteiu, precum și evreul botezat dr. Leon Wachtel.

Au fost evacuați dr. Lupu Heinrich și soția Rosalia, deoarece ordinul dv. telefonic s-a primit prea târziu și anume în ziua de 14 octombrie 1941, iar numiții au fost evacuați în ziua de 11 octombrie 1941.

De asemenea, în ziua de 11 octombrie 1941, cu transportul al treilea, au fost evacuați și supușii străini Nuchim Beer, Leinburd, Gavon Herșlich și Abraham Noe Neuberger, precum și supusa germană Engler cu fiul ei, evacuarea acestora din urmă făcându-se cu consimțământul lor.

De la evacuarea evreilor din acest oraș, terminată în ziua de 11 octombrie 1941, diverși săteni din împrejurimi au pătruns în oraș pe cărări puțin frecventate sau peste câmp, încercând să comită furturi, cu toate măsurile de pază luate de organele Poliției.

Au fost identificați și în curs de cercetare, până în prezent, următorii indivizi:

1. Maftai Mihai Reguș, din comuna Ipotești, județul Suceava.

2. Strugaru Dumitru, din comuna Iaslovăț, județul Suceava, prinși cu lucruri de furat.

3. Plutonierul Morar Ioan din Regimentul 3 Grăniceri Pază, care a fost surprins de către gardianul public Oloeru Petru, pe când încerca să fure dintr-o casă evacuată de evrei și sigilată de Comisiune, situată în strada Știrbului nr. 19.

Numitul a fost înaintat Comendurii Pieții Suceava.

Diferiți militari au ocupat casele evacuate de evrei, fără aprobarea Comisiunii, săvârșind o serie de alte abuzuri, cari sunt în curs de verificare de către Poliție și Comenduirea Pieții Suceava.

Raportându-vă cele de mai sus, vă rugăm să binevoiți a decide, comunicându-vă că verificarea și inventarierea bunurilor evreiești decurg în mod normal¹.

P. prefect. (ss) subprefect, I. Ioachimescu

A.C.G.G., Universitatea Tel-Aviv, microfilme Cernăuți

¹ Buletinul inspectoratului regional de jandarmi Cernăuți nr. 41841/S din 13 oct. 1941, relatea, la rubrica „Evenimente”: „În ziua de 12 octombrie 1941, orele 19, din orașul Câmpulung au fost evacuați ultimii 29 evrei din acel oraș și din jud. Câmpulung. În total au fost evacuați 7 200 evrei din acel județ”. După ce se precizează că din Rădăuți au plecat în aceeași zi 2 500 evrei cu 50 de vagoane, două femei decedând pe drum în timpul evacuării, se arată în continuare: „În aceeași zi s-a găsit de către Comisiunea care sigila casele evreiești evacuate, pe str. Regina Maria nr. 13, o evreică în etate de 80 de ani, care era încuiată în casă, iar cheia se afla la Comisiune”.

În B.I. din 14 octombrie 1941, se arată că Mitropolitul Bucovinei ar fi fost impresionat de exodul evreilor din Cernăuți. (*A.M.St.M., R.S.E.M. 1095, C0342, 346*).

382

1941, octombrie 17, București. S.S.I. relevă acțiunea conducătorilor evrei în legătură cu deportarea coreligionarilor lor din Bucovina și Basarabia.

S.S.I. 17 octombrie 1941

Președinția Consiliului de Miniștri

Secret

NOTĂ

ACȚIUNEA CONDUCĂTORILOR EVREI ÎN LEGĂTURĂ CU EVACUAREA
CORELIGIONARILOR LOR DIN BUCOVINA ȘI BASARABIA

Știrea că evreii din Bucovina și Basarabia sunt trimiși în Polonia și Transnistria, a produs în cercurile evreești din Capitală o efervescență excepțională.

Dr. Filderman, care a încercat în ultimele trei zile să facă personal o intervenție, a întocmit un memoriu prin care „imploră să nu trimită la o moarte sigură 100 000 de oameni nevinovați”.

În după amiaza zilei de 13 octombrie a.c., dr. Filderman a fost primit de către Iuliu Maniu¹.

Șeful Rabin Al. Șafran a fost primit de S.S. Patriarhul Nicodem.

În cercurile evreești se discută că întrevederea a avut loc într-o atmosferă cordială, ca între doi prelați cari, deși reprezintă două culturi [culte] diferite, au deplină condescendență unul față de celălalt.

Cercurile evreești comentează că S.S. Patriarhul a declarat Șefului Rabin că sub regimul legionar s-a sesizat de excesele unor elemente legionare radicale față de evrei și că a făcut personal unele intervențiuni, ceea ce i-a atras neplăceri.

În ce privește măsurile luate recent pentru evacuarea populației evreești din Bucovina și Basarabia, aceleași cercuri afirmă că S.S. Patriarhul a avut cuvinte dezaprobatore și a făgăduit că va face intervenții pe lângă guvern, adăugând însă că este nevoie ca cele două Biserici Creștine să facă demersuri în același timp.

În acest scop, S.S. Patriarhul a îndemnat pe Șeful Rabin să viziteze și pe Nunțiul Papal.

De asemeni - discută cercurile menționate - S.S. Patriarhul l-a îndemnat pe Șeful Rabin să solicite o audiență d-nei Maria Mareșal Antonescu, ceea ce Al. Șafran a făcut.

Dr. Filderman a fost primit în dimineața de 14 octombrie a.c. la Președinția Consiliului de Miniștri, unde a înfățișat situația evreilor din Bucovina și Basarabia, solicitând să se suspende măsura de evacuare forțată.

În cercurile evreești se discută că dr. Filderman a obținut unele ameliorări și excepțiuni.

Dr. Filderman a afirmat colegilor săi din conducerea Uniunii Comunităților că deși guvernul ia măsuri de evacuare, totuși la demersul său a întâmpinat „un spirit de mare omenie”².

Comunicat: vicepreședintelui Consiliului de Miniștri, Președinției Consiliului de Miniștri, Cabinetul Militar - Biroul Informații

A.N., Fond P.C.M., Cabinet, ds. 86/1941, f. 226, 227

¹ A se vedea și doc. 383 din volum.

² Liderii PNL și PNTJ adoptau o atitudine ambiguă față de politica antisemită a guvernului Antonescu. În unele memorii adresate Conducătorului Statului, ei atrăgeau atenția asupra riscurilor pe care le comportă măsurile represive față de populația evreiască și a consecințelor pentru România după încheierea războiului.

Serviciul Special de Informații analiza aceste comportamente ale conducătorilor celor două partide și ecoul în opinia publică. Astfel, într-o notă informativă din 5 octombrie 1942, se arată: „Înainte de a părăsi Capitala, Maniu a declarat intimilor săi că e timpul să se cunoască în mod limpede în opinia publică atitudinea grupării național-țărăniște față de măsurile luate împotriva evreilor.

Maniu a cerut deci ca partizanii săi să răspândească, prin mijloacele care le foloseau de obicei, că a făcut o intervenție pe lângă dl. mareșal Antonescu, căruia i s-a pus chestiunea în felul următor: «Dacă Germania va câștiga războiul, guvernul Antonescu va avea posibilitatea, fără să atragă vreo primejdie pentru țară, de a rezolva problema evreiască prin orice măsuri ar crede de cuviință (subl. ns.).

Dacă însă nu câștigă războiul, măsurile luate împotriva evreilor se vor răsfrânge în mod grav asupra țării, nu numai asupra celor care au conceput și executat măsurile antievreiești.

Este deci în interesul țării ca orice noi măsuri antievreiești să fie curmate până la sfârșitul războiului»'. (A.S.R.I., F.D. 8180, ds. 6, f. 280).

Într-o altă notă, din 1 oct. 1942, în legătură cu un discurs al lui Hitler și ecoul acestuia în România, se arată: „Cu privire la amenințările pe care Führerul le adresează din nou evreilor, manștii observă că conducătorul Germaniei își arogă dreptul de a dispune și de soarta evreilor din țările aliate, ca România de pildă, dar că urmările acestei politici de exterminare vor fi mai puternic resimțite de statele mici, care mâine vor rămâne la discreția evreilor influenți din Anglia și America.

Evreii din America îndeosebi nu vor lăsa nerăzburate crimele ce se săvârșesc împotriva coreligionarilor lor din Europa sud-estică, mai ales că aproape toți evreii din aceste părți au rude apropiate peste ocean”. (Ibidem, f. 4).

383

1941, octombrie 19, București. Noi intervenții ale conducătorilor evrei pentru salvarea vieții celor deportați din Bucovina și Basarabia.

S.S.I.

19 octombrie 1941

Secret

Notă

Demersuri ale conducătorilor evrei pentru coreligionarii lor evacuați din Bucovina și Basarabia

1. Șeful Rabin dr. Al. Șafran, căruia d-na Maria Mareșal Antonescu consimțise să-i acorde o audiență, întârziind de la ora fixată, nu a mai putut fi primit.

În cercurile conducătoare evreești se afirmă că dr. Șafran a trimis o scrisoare de scuze.

Aceleași cercuri arată că dr. Șafran intenționează a solicita din nou o audiență d-nei Mareșal Antonescu, iar că întârzierea a fost datorită faptului că în ziua când solicitase audiența fiind sărbătoare religioasă evreiască nu a putut - conform prescripțiilor mozaice - să se deplaseze cu un automobil, așa încât, mergând pe jos și calculându-și greșit timpul, a sosit cu întârziere.

2. După audiența avută de dr. W. Filderman în ziua de 14 octombrie a.c. la Președinția Consiliului de Miniștri, cercurile conducătoare evreești s-au crezut îndreptățite a spera în unele ameliorări și excepțiuni privind situația populației evreești evacuată din Bucovina și Basarabia.

Întrucât, după această audiență, informațiile primite din provincie de Uniunea Comunităților Evreești arătau că nu se luase vreo măsură în sensul speranțelor manifestate de cercurile conducătoare evreești, dr. Filderman a făcut un nou demers, scris, la Președinție, rugând a se lua aceste măsuri.

Ca urmare, dr. Filderman a căpătat unele asigurări, iar informațiile primite ulterior de Uniunea Comunităților au arătat că măsurile solicitate au început a se aplica, prin instituirea unor criterii de triere a celor evacuați.

3. În dimineața zilei de 16 octombrie a.c., Șeful Rabin dr. Șafran a fost primit de I.P.S.S. Mitropolitul Tit Simedrea, care i-a dat asigurări că împreună cu fruntașul bucovinean Flondor, au intervenit pentru evreii din Bucovina, invitându-l ca ori de câte ori va socoti necesar, să-l viziteze, promițându-i sprijinul său.

Sursă serioasă.

Comunicat: Vicepreșed. Cons. de Miniștri, Președ. Cons. de Miniștri, Cabinetul Militar - Bir. 2 Inform.

Ibidem, f. 234-235

384

1941, octombrie 19, București. Scrisoarea mareșalului Ion Antonescu adresată președintelui F.U.C.E., ca răspuns la intervențiile făcute împotriva deportărilor din Basarabia și Bucovina.

Domnule Filderman,

În două petiții succesive îmi scrieți „de tragedia sguuitoare și mă implorați”, în cuvinte impresionante, reamintind de „conștiință” și de „omenie” și subliniind că sunteți „dator iar să apelați la mine” și „numai” la mine, pt. evreii din Basarabia care sunt trecuți în ghetouri pregătite pentru ei pe Bug.

Pentru a amesteca și tragicul în intervenția dvs., subliniați că această măsură „este moartea, moartea, moartea fără vină, fără altă vină decât aceea de a fi evrei”.

Domnule Filderman, nimeni nu poate să fie mai sensibil ca mine la suferința celor umili și fără apărare. Înțeleg durerea dvs., dar trebuie, mai ales trebuia, să înțelegeți și dvs., toți la timp, pe a mea care era aceea a unui neam întreg.

Vă gândiți, v-ați gândit ce s-a petrecut în sufletele noastre anul trecut la evacuarea Basarabiei și ce se petrece astăzi, când zi cu zi și ceas cu ceas, plătim cu

mărinimie și cu sânge, cu foarte mult sânge, ura cu care coreligionarii dvs. din Basarabia ne-au tratat la retragerea din Basarabia și ne-au primit la reîntoarcere și ne-au tratat de la Nistru până la [indescifrabil]* și pe meleagurile Mării de Azov?

Dar, potrivit unei tradiții, voiți să vă transformați și de astă dată din acuzați în acuzatori, făcându-vă că uitați pricinile care au determinat situațiile pe care le plângeți. Să-mi dați voie să vă întreb și pe dv., să întreb pe toți coreligionarii dvs., care au aplaudat cu atât mai frenetic cu cât suferințele și loviturile primite de noi erau mai mari.

Ce-ați făcut dvs. anul trecut când ați auzit cum s-au purtat evreii din Basarabia și Bucovina față de trupele românești care se reîntorceau și care până atunci apăraseră liniștea și belșugul acelor evrei? Vă reamintesc eu:

Înainte chiar de apariția trupelor sovietice, evreii ce apărați, din Basarabia și Bucovina, au scuipat ofițerii noștri, le-au smuls epoleții, le-au rupt uniformele și când au putut, au omorât mișelește soldații cu bâtele. Avem dovezi.

Aceiași ticăloși au întâmpinat venirea trupelor sovietice cu flori și au sărbătorit-o cu exces de bucurie. Avem fotografii doveditoare.

Pe timpul ocupației bolșevice, aceia pentru care vă înduioșați astăzi, au trădat pe bunii români, i-au denunțat urgiei comuniste și au adus jalea și doliul în multe familii românești.

Din pivnițele Chișinăului se scot zilnic, oribil mutilate, cadavrele martirilor noștri, care au fost astfel răsplățiți pentru că 20 de ani au întins o mână prietenească acestor fiare ingrate.

Sunt fapte ce se cunosc, pe care le cunoașteți desigur și dvs. și pe care le puteți afla oricând în amănunt.

V-ați întrebat dvs. de ce și-au incendiat evreii din Basarabia casele, înainte de a se retrage? Vă puteți explica de ce înaintea noastră am găsit copiii evrei de 14-15 ani, cu buzunarele pline de grenade?

V-ați întrebat câți din ai noștri au căzut omorâți mișelește de coreligionarii dvs., câți din ei au fost îngropați înainte de a fi morți? Voiți și în această privință dovezi, le veți avea.

Sunt acte de ură, împinsă până la nebunia pe care evreii dvs. au afișat-o împotriva poporului nostru tolerant și ospitalier, dar astăzi demn și conștient de drepturile lui.

Drept răspuns la mărinimia cu care au fost primiți în mijlocul nostru și tratați, evreii dvs. ajunși comisarii sovietici, împing trupele sovietice din regiunea Odessei printr-o teroare fără seamăn, mărturisită de prizonierii ruși, la un masacru inutil, numai pentru a ne provoca nouă pierderi.

În regiunea Mării de Azov, trupele noastre retrăgându-se temporar și-au lăsat câțiva ofițeri și soldați răniți pe loc. Când au reluat înaintarea și-au regăsit răniții mutilați îngrozitor.

Oameni care puteau fi salvați și-au dat ultimul suspin în chinuri goaznice.

Li s-au scos ochii, li s-au tăiat limba, nasul și urechile.

Îți dai domnule Filderman seama de spectacol?

Te îngrozești? Te îngrozești?

* În textul manuscris, cuvântul este indescifrabil. În ziarul „Universul” din 27 octombrie 1941, scrie „Odessa”.

Te întrebi de ce atâta ură, din partea unor evrei ruși cu care nu am avut niciodată nimic de împărțit?

Dar ura lor este ura tuturor, este ura dvs¹.

Nu vă înduioșați, dacă aveți cu adevărat suflet, de ceea ce nu merită, înduioșați-vă de ceea ce merită.

Plângeți cu mamele care și-au pierdut în astfel de chinuri copiii și nu cu aceia care și-au făcut și lor și vă fac și dvs. atâta rău².

Mareșal Antonescu, 19.X.1941

Ibidem, ds. 104/1941, f. 134-138

¹ Acuzele aduse întregii populații evreiești din Basarabia și Bucovina și mai mult chiar, din întreaga Românie, reflectă teza larg răspândită în anii 1940-44 și, din păcate, reluată de unii istorici în lucrări publicate după 1989, după care: „numai“; „în special“; „în majoritate“ evreii au agresat trupele românești în retragerea din vara anului 1940 și în evenimente petrecute în timpul războiului declanșat în 1941.

Documentele de care dispunem, publicate în parte și în prezentul volum, pun în evidență faptul că printre agresori au fost și membri ai altor etnii, inclusiv de origine etnică română.

De asemenea, un rol important, dacă nu chiar principal, în actele de agresiune împotriva armatei române, l-au jucat trupele sovietice, care n-au respectat perioada și ritmul înaintării lor în Basarabia și Bucovina. A se vedea documentele din cap. II, VI, XIV.

Prejudicata răspunderii exclusiv evreiești a dus și la pogromul de la Dorohoi și Iași, la masacrul din Odessa, fără a mai vorbi de deportarea totală a populației evreiești din teritoriile redobândite după declanșarea războiului din 22 iunie 1941.

² Scrisoarea mareșalului Antonescu către dr. Filderman, președintele F.U.C.E.R. a apărut în ziarul „Universul“ cu următorul comentariu:

„D-l. W. Filderman, președ. «F.U.C.E.» din România, a adresat d-lui mareșal Ion Antonescu multe cereri în care se plângea de tratamentul aplicat evreilor din Basarabia și Bucovina și de măsurile luate pentru trimiterea și instalarea lor în ghetouri pe Bug“. (*Ziarul „Universul“ nr. 292, 27 octombrie 1941*).

În legătură cu răspunsul conducătorului statului, Legația României din Berlin informa M.A.S., la 28 octombrie 1941:

„Scrisoarea deschisă a domnului mareșal Antonescu către președintele Comunității Evreiești de la noi s-a publicat *in extenso* de întreaga presă germană, cu comentarii extrem de favorabile.

Atitudinea fermă a României în chestiunea colonială evreiască, prezentată ca un îndreptar care ar trebui să servească ca model și altor state pentru rezolvarea aceleiași probleme, constituie pentru presa locală evenimentul politic al zilei de azi. Stănescu“. (*A.M.A.E., Probl. 33, vol. 10, f. 184*).

1941, octombrie 21, București. Ordinul mareșalului Ion Antonescu de a fi informat asupra măsurilor luate pentru paza caselor și avutului evreilor deportați din Basarabia și Bucovina și dispoziția ca „puful și lâna din perne și saltele să fie strânse și folosite pentru armată”.

Confidențial-personal

Domnului general C. Voiculescu, guvernatorul Basarabiei
Domnului general C. Calotescu, guvernatorul Bucovinei

În conformitate cu ordinul domnului mareșal Antonescu, Conducătorul Statului, cu onoare vă rugăm să binevoiți a dispune să se comunice cât mai grabnic Cabinetului Militar al Conducătorului Statului (Biroul 2), măsurile luate de dumneavoastră pentru paza caselor și avutului evreilor evacuați.

Totodată, se face cunoscut că s-a hotărât ca puful și lâna din saltele, pături și efectele diverse din locuințele evacuaților să se strângă și să se curețe, pentru a nu se irosi. Toate acestea vor fi folosite pentru nevoile armatei.

D.O. Șeful Cabinetului Militar, colonel (ss) R. Davidescu

Ibidem, ds. 107/1941, f. 3

1941, octombrie 23, Chișinău. Telegramă adresată mareșalului Ion Antonescu de „români creștini basarabeni”, cu apelul de a nu li se „ridica tovarășele de viață născute din părinți evrei”.

Telegramă

Excelenței Sale,

mareșal Ion Antonescu

București

Chișinău

În numele românilor creștini basarabeni care au soții născute din părinți evrei, vă implorăm sprijinul Excelenței Voastre să nu ne distrugă căminurile încheiate de

mai mulți ani, să nu ne ridice tovarășele de viață care au îndurat și suferit alătura de noi mizeria și jugul bolșevic și au intrat în familiile noastre.

Implorăm să fim tratați ca frații de peste Prut; dați-ne liniștea căminului nostru, soțiile noastre să rămână cu noi. Rugăm dispozițiuni către Guvernământul Basarabiei.

Împuternicitul suplicanților și personal, avocat Stepancovschi
Chișinău, str. Broșteanu nr. 51

Ibidem, ds. 554/1941, f. 34

Pe document, în rezoluția pusă de mareșalul Antonescu: „D-lui. Gl. Voiculescu pt. a opri trimiterea peste Nistru a acelor care sunt în această situație, cât și pentru creștinării mai de mult sau care au fost cu adevărat buni români. La fel în Bucovina. M.șal Antonescu”.

387

1941, octombrie 26, Soroca. Legiunea de jandarmi nu acceptă solicitarea Prefecturii județului Soroca de a retrage căruțele ce trebuiau să transporte „evreii neputincioși” în Ucraina.

Nr. 7739 din 26 octombrie 1941
Legiunea jandarmi Soroca

Către
PREFECTURA JUDEȚULUI SOROCA

La ordinul dvs. nr. 5964/1941:

Am onoarea a comunica că folosirea căruțelor pentru transportul evreilor neputincioși este ordonată de Marele Cartier General, prin organele în subordine, respectiv Biroul Militar Bălți, caz comunicat de Guvernământ.

Evacuarea evreilor impune măsuri excepționale și căruțele sunt absolut necesare.

Contrar, ne expunem ca neputincioșii să rămână pe itinerar¹.

COMANDANT LEG. JAND. SOROCA

(ss) D. Iliescu

Ibidem, Fond M.A.I., ds. 36/1941, f. 22

¹ Această comunicare constituie un răspuns la demersul Prefecturii județului Soroca de a se retrage căruțele afectate transportului evreilor ce urmau să fie deportați în Ucraina. (*Ibidem, f. 19*).

1941, octombrie 28, Cernăuți. Guvernământul provinciei Bucovina transmite Prefecturii județului Dorohoi criteriile pentru deportarea evreilor.

GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BUCOVINA
Nr. 45 din 28 octombrie 1941
Secret

Copie

Către
PREFECTURA JUDEȚULUI DOROHOI

Domnule prefect,

Pentru executarea dispozițiilor în legătură cu evacuarea evreilor din Bucovina, vă rog ca împreună cu delegatul Marelui Cartier General - lt. colonel Petrescu Gh. - să binevoiți a dispune de urgență măsurile necesare pentru evacuare.

Vor fi evacuați în ordinea de urgență:

- toți evreii veniți pe teritoriul județului din alte părți;

- toți evreii comuniști;

- toți evreii ce nu execută, într-un loc stabil, o profesiune bine definită și de folos general și de a căror prezență ne putem dispensa fără repercusiuni imediate și grave asupra vieții economice a orașului Dorohoi.

În aprecierea evreilor ce urmează a fi opriți - cât mai puțini - se va ține seama ca aceștia să fie:

- din cei mai bătrâni, cu mai puțini membri în familie, cu sentimente mai apropiate de Neamul Românesc;

- dintre acei care prin cultura și situația lor, nu s-ar putea preta ideologiei comuniste sau la acte contra statului român.

Legiunea de Jandarmi Dorohoi a primit ordin să dea tot concursul.

Se vor aduce încă forțe, la nevoie, prin grija delegatului M.C.GI.

Guvernatorul Bucovinei, (ss) general Calotescu
pt. conformitate, căpitan (ss) V. Păcuraru

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 21, f. 263

1941, octombrie 29, Tighina. Comandantul Companiei 23 Poliție raportează evacuarea din ghetoul Chișinău a 1 004 evrei.

Nr. 57

1941, luna octombrie, ziua 29

Compania 23 Poliție

Către
Serviciul Pretoral Gloria I
Tighina

Am onoare a raporta că în ziua de 29 octombrie 1941, Compania 23 Poliție a evacuat din ghetoul Chișinău un număr de 1 004 evrei cu 123 căruțe.

Transferarea lor pe itinerarul stabilit se face de Batalionul 20 Mitraliere, conform Ordinului prezent nr. 24206 din 26.X.1941 al Corpului III Armată¹.

Comandantul Companiei 23 Poliție, (ss) Indescifrabil

J. Ancel, op. cit., vol. V., p. 131

¹ La 31 octombrie 1941, aceeași companie de poliție raporta evacuarea a 882 de evrei din ghetoul din Chișinău, cu 123 de căruțe și a altor 257 de evrei, cu 80 de căruțe (*Ibidem*, p. 132-133).

1941, octombrie 31, Moghilău. Memoriul adresat mareșalului Ion Antonescu de un grup de evrei din comuna Burdujeni, deportați cu familiile lor în Transnistria.

Domnule mareșal,

Subsemnații, în numele unui număr de 360 familii evrești din comuna Burdujeni, actualmente aparținând jud. Suceava, cu cel mai profund respect venim înaintea Domniei Voastre, rugându-vă să binevoiți a asculta justa noastră plângere:

Evreii din comuna Burdujeni, odată cu ordinul de evacuarea Bucovinei, au fost și dâșii evacuați, ca făcând parte din jud. Suceava.

Prin această măsură, ni s-a făcut o nedreptate strigătoare la cer, pentru că noi, evreii din comuna Burdujeni, suntem născuți în Vechiul Regat, din părinți și strămoși de asemeni născuți în Vechiul Regat și niciodată în decursul existenței noastre în Țara Românească n-am dat ocazia vreunui act ostil față de țara în care ne-am născut.

Părinții noștri în 1877 și o mare parte din noi în 1916-1918 am luat parte la Războaiele României pentru independență și întregire, mulți din noi căzând ca eroi pe câmpul de luptă, și o mare parte fiind decorați pentru fapte de vitejie pe câmpul de onoare.

Până în anul 1927 am aparținut județului Botoșani, încă de la înființarea târgușorului nostru și odată cu reforma administrativă, am fost repartizați județului Suceava.

Credem deci că nouă, evreilor născuți în Vechiul Regat, cari întotdeauna am dat dovezi de înalt patriotism ni s-a făcut o mare nedreptate prin faptul că am fost evacuați de la casele noastre și trimiși în Transnistria.

Ne permitem deci, cu cel mai profund respect, să vă adresăm un călduros apel și să vă rugăm din adâncul sufletului să reveniți asupra acestei nedrepte măsuri și să dispuneți retrimiterrea noastră la vetrele noastre unde suntem născuți și crescuți de multe generații și unde ne-am făcut datoria față de țară în toate ocaziunile.

În credința că apelul nostru disperat și just va găsi ecou în inima domniei voastre bună și dreaptă și nu veți lăsa să moară în cea mai neagră mizerie atâtea familii nevinovate, împreună cu micii noștri copilași.

Vă rugăm să primiți asigurarea recunoștinței noastre veșnice.

Moghilău, 31 oct. 1941

Urmează 11 iscălituri.

Domniei-Sale, domnului mareșal Ion Antonescu, conducătorul statului român - București

A.F.C.E.R., Fond C.E.R., ds. 157/VI, f. 542 f/v

Pe document, rezoluția: „D.M. - nu se aprobă”.

391

1941, noiembrie 2, București. Ministerul Justiției sesizează unele consecințe ale deportării evreilor din Basarabia și Bucovina.

Buletin rezumativ
asupra situațiunii interne alcătuit de Ministerul Justiției,
după rapoartele Parchetelor Generale și Parchetelor Tribunalelor
27 octombrie - 2 noiembrie 1941 (fragmente)

Starea de spirit:

a) Evreii. Parchetul General Iași semnalează că evreii sunt îngrijorați din cauza informației că coreligionarii lor din Basarabia și Bucovina au fost transportați în ghetouri pe Bug. Din această cauză, comercianții evrei nu-și mai aprovizionează magazinele.

Parchetul Tribunalului Storojineț raportează că cu ocazia plecării evreilor din orașul Vijnița, peste 90% din imobile rămânând goale, se comit zilnic numeroase furturi, majoritatea prin efracțiunea ferestrelor sau ușilor sigilate de primărie. Ele se comit în mare parte de locuitorii ucraineni din comunele învecinate, cari, constituiți în grupuri de 2 până la 3 persoane, se introduc în locuințe pe cari le devalizează complet. Aceste furturi se comit însă și de militari, cum a fost cazul unor grăniceri ce a fost semnalat de Primăria Vijnița. Printre autori ai devalizării sunt bănuși și jandarmii ce au fost detașați de la posturile de jandarmi din apropiere, pentru a executa paza în oraș, precum și unii dintre gardienii publici de la Poliția Vijnița. Față de această situațiune, s-a ordonat ca accesul în orașul Vijnița să fie permis numai persoanelor ce vor fi verificate.

Parte din bunurile mobiliare rămase de la evrei au fost sustrate de la inventarierea prevăzută de lege, prin diferite acte de vânzare fictivă. (Cazul d-lui secretar al Preturii Vijnița, care pretinde că a cumpărat mobilierul aflat în imobilul fost proprietatea evreului Moses Șnap, de la acesta, în baza unui act de vindere-cumpărare sub semnătură privată cu data de 4 septembrie 1941, actul neavând data certă.)

Acest caz nu este izolat, sustragerile sunt foarte numeroase, ele realizându-se prin diferite acte fictive, lipsite de orice valoare juridică.

A.C.T., Fond Parchet Curtea de Apel, ds. 38/1941, f. 72-77

392

1941, noiembrie 2. Cercul de Recrutare propune M.C.G. clasarea definitivă a lucrărilor privind evreii din raza C.R. Câmpulung, aceștia fiind deportați în totalitate din oraș.

Nr. 37646 din 2 noiembrie 1941
Cercul de Recrutare Câmpulung Sv.
Biroul M.O.

Către
Marele Cartier General
Secția I-a, Bir. 7 B.

La ord. Nr. 50305 din 25 oct. 1941, am onoare a raporta următoarele:

Toți evreii, fără nici o excepție, de pe teritoriul acestui cerc, au fost evacuați în zilele de 10, 11 și 12 octombrie 1941 de către Prefectura și Legiunea de Jandarmi și transportați într-un loc necunoscut.

Fără de această stare de fapt, cu onoare vă rugăm să binevoiți a ordona dacă chestiunea evreilor mai este actuală pentru acest Cerc sau urmează să fie definitiv clasată, căci Cercul, odată cu evacuarea evreilor, a sîstat orice lucrări în legătură cu ei.

Comand. Cerc. Recrutare Câmpulung Sv., lt. col. (ss) I. Gheorghiu
Șeful Biroului 1 Recrutare și Mob., (ss) Indescifrabil

A.M.St.M., R.S.E.M. 894, C0580

Pe document, rezoluția: „M.C.G. Secția I-a, Biroul 7 B. Telegrama către Cercul de Recrutare Câmpulung. La nr. 37646/1941. Clasați definitiv chestiunea. Stop. D.O. Șeful Secției I-a, colonel Georgescu, nr. 57800 din 11 noiembrie 1941”.

393

1941, noiembrie 4, București. Legația Statelor Unite ale Americii la București sesizează acțiunile represive și masacrele la care sunt supuși evreii din România.

Raportul Ministrului S.U.A. la București

către Departamentul de Stat (fragmente)

LEGAȚIA STATELOR UNITE ALE AMERICII

București, 4 noiembrie 1941

Nr. 2108

Referitor la: Evenimente recente în situația evreilor din România: Evacuarea forțată din Bucovina și Basarabia; Masacre raportate, brutalități și spoliere (prădare); contribuția exorbitantă forțată cu cantități foarte mari de îmbrăcăminte pentru cerințe publice.

Telegramele mele nr. 931 și 934 din 1 noiembrie, 6 p.m. și respectiv 4 noiembrie, 10 a.m. arătau că problema evreiască în România trece iar printr-o etapă critică. Rapoartele oficiale anterioare, în special nr. 2015 din 19 august 1941 și telegramele de la Legație se refereau la diferite atrocități împotriva populației evreiești din România în timpul ultimilor ani, în special în timpul regimului violent antisemit al lui Goga de la începutul anului 1938, rebeliunea legionară din luna ianuarie și dezlănțuirea ostilităților cu Rusia sovietică în vara aceasta. Prin prezenta am onoarea să dau o anumită informație fundamentală care ar trebui să ușureze o înțelegere mai clară a evenimentelor.

În aceste timpuri de conflict sângeros, când creșterea numărului de români morți, răniți și dispăruți a devenit un fapt aproape obișnuit, când relatări despre teroare și barbarie răsună de-a lungul Europei, se poate presupune că denunțarea unui program de exterminare a evreilor, prin împușcare și masacre, ca să nu menționăm deportările în masă și spolierea generală, ar atrage mai puțin atenția opiniei publice mondiale decât în vremuri normale.

Oricum, devine din ce în ce mai evident că românii - desigur, cu sprijinul moral al germanilor - se folosesc de perioada actuală pentru a manipula problema evreiască într-un mod specific. Dețin din sursă autorizată că mareșalul Antonescu, într-o declarație și afirmație făcută în cadrul unei audiențe a ministrului spaniol (care este în mod special interesat de problemă din cauza evreilor spanioli din România), că „acum este vreme de război și un moment bun pentru a se soluționa problema evreiască odată pentru totdeauna”.

Departamentul [de Stat] cunoaște deja că ocuparea militară a Basarabiei și Bucovinei de Nord a fost urmată de concentrarea evreilor în ghetouri în orașele mai mari și că un mare număr, în special din Basarabia, a fost evacuat treptat într-un teritoriu de dincolo de Nistru. Aceste măsuri au fost înfăptuite în condiții îngrozitoare și au fost însoțite de nenumărate grozăvii, incluzând jaf, înfometare, omoruri și alte brutalități. Se crede acum că numai un număr relativ mic de evrei au fost lăsați în Basarabia - estimările variind de la 10 000 la 30 000 dintr-un total de peste 200 000 care au trăit acolo înainte de ocuparea rusească a Basarabiei în iunie 1940 -, în timp ce în Bucovina există, după unele surse evreiești demne de încredere, cca 15 000 până la 20 000 de evrei care așteaptă acum deportarea spre est, în Transnistria și în alte părți ale Ucrainei. Mulți, fără îndoială zeci de mii, au fost deja evacuați.

În timpul ultimelor trei săptămâni s-au acumulat marturii - întâi sub forma unor zvonuri vagi și a unor relatări neconfirmate, apoi din surse de informație substanțial sporite și în final dintr-un schimb de scrisori între mareșalul Antonescu și șeful Comunității Evreiești locale - că cei rămași din populația evreiască în Bucovina și Basarabia au fost evacuați spre est în teritoriul devastat de război al Ucrainei, în condiții atât de îngrozitoare, încât ar fi puține șanse de supraviețuire pentru o parte importantă a evacuaților. Mi-au parvenit zilnic relatări persistente privitoare la acești oameni nenorociți - bărbați, femei și copii, incluzând bătrâni și bolnavi - care au fost anunțați numai cu câteva ore înainte despre dreptul de a lua cu ei numai niște bagaje minime cuprinzând zece kilograme de bunuri și o sumă echivalentă cu doi dolari. Relatările adaugă aproape invariabil că aceste bunuri și banii li se iau pe drum, iar oamenii sunt mânați spre est pe jos, în căruțe sau în vagoane de marfă spre regiunile devastate de război unde clădirile au fost distruse, iar hrana și alte necesități nimicite sau mutate; foarte curând în aceste zone va domina vremea de iarnă. Această captivitate modernă ar părea calculată deliberat să servească un program de virtuală exterminare. Pare sigur că multe mii vor pieri, chiar dacă zvonurile persistente precum că evacuații, în nenumărate cazuri, sunt prădați de bunurile lor, că zeci și sute sunt împușcați pe drum, îmbrânciți de pe poduri sau morți de epuizare, sunt mult exagerate sau neadevărate. Desigur, așa cum se sugerează în ultimul paragraf al primei telegrame citată mai sus, multe din aceste relatări și zvonuri sunt neconfirmate sau chiar propagandă făcută de persoane interesate - de exemplu, un individ mi-a pasat o poveste „autentică” precum că cinci mii de evrei au fost înecați în Nistru - dar eu trebuie să spun că chiar minimul de adevăr care sunt sigur că se găsește în aceste povești este suficient pentru a constitui o preocupare serioasă pentru lumea civilizată.

Dr. Filderman, președintele Comunităților Evreiești din România, a adresat câteva scrisori mareșalului Antonescu, protestând contra acestor atrocități împotriva evreilor¹.

Dr. Filderman, într-o discuție cu un secretar al Legației, a făcut referire la cei 15 000 - 20 000 de evrei care așteaptă acum deportarea și a afirmat că nu există îndoială că toți acești oameni se vor confrunta cu moartea în caz că ar fi trimiși în Transnistria. El spunea că primise asigurări de la mareșalul Antonescu că evreii din Transilvania și Vechiul Regat nu vor fi deportați, deși el și-a exprimat temerile sale personale că mareșalului i s-ar putea forța mâna în legătură cu aceasta și că, așa cum se tem mulți evrei acum, măsuri de evacuare similare se vor lua contra tuturor evreilor din țară². (Dr. Filderman estimează numărul evreilor din Transilvania, în prezent, la treizeci de mii și al celor din Vechiul Regat la două sute patruzeci de mii).

În ziua de 20 octombrie, s-a publicat în ziarele românești un decret-lege care cerea tuturor evreilor, sub pedeapsa unor amenzi grele și a închisorii, să aducă o „contribuție” autorităților românești în interval de 30 de zile, pentru distribuirea către săraci a unor cantități exorbitante de haine și alte articole, proporțional cu veniturile lor. [...] Desigur, aceste cereri lipsite de sens au panicat din nou populația evreiască, i-au șocat pe toți observatorii serioși și au atras chiar o critică ascutită și jenată din partea românilor raționali și inteligenți.

Așa cum știți, eu am susținut constant și persistent față de cele mai înalte oficialități românești inevitabila reacție a guvernului american și a poporului american față de un astfel de tratament inuman și față de masacrarea unor oameni inocenți și fără apărare, citând pe larg atrocitățile comise contra evreilor din România.

Observațiile mele au smuls de la mareșalul Antonescu și de la premierul în funcție, Mihai Antonescu, vii declarații de regret pentru fostele excese comise „din greșeală” sau de către „elemente iresponsabile” și de moderație în viitor. (Vă rog să vedeți telegrama mea nr. 874 din 3 octombrie, ora 9 p.m.). Programul de exterminare sistematică continuă și eu văd puțină speranță pentru evreii români atâta timp cât este la putere regimul controlat de Germania. Politica sa hăituieste indiscutabil fiecare evreu din provinciile recucerite ale Bucovinei de Nord și Basarabiei și, de asemenea, din Transilvania și chiar din Vechiul Regat, exceptându-i, desigur, cei care îi sunt sau îi pot fi utili după ce le-au luat practic toate bunurile; această politică va fi tradusă în viață cu condiția ca să nu le lipsească timpul necesar, afară de cazul în care - ceea ce pare foarte improbabil (vă rog să vedeți telegrama mea nr. 931 din 1 noiembrie, ora 6 p.m.) - se găsește un refugiu undeva în străinătate către care acest nefericit popor ar avea posibilitatea să emigreze, chiar fără nici un fel de bunuri materiale.

Cu respect, Franklin Mott Gunther

J. Ancel, op. cit., vol. III, p. 334-339

¹ Unele rezoluții și scrisoarea mareșalului Antonescu în legătură cu demersul dr.-ului W. Filderman sunt publicate în prezentul volum. Vezi doc. 382-384.

² O încercare de evacuare a evreilor din Transilvania și Vechiul Regat, în lagărele de exterminare de pe teritoriul polonez a fost făcută de autoritățile hitleriste în vara anului 1942. Deși a existat agreementul lui Mihai Antonescu în acest sens, proiectul nazist nu a fost pus în aplicare. (Vezi doc. 542 din volum).

1941, noiembrie 6, București. Raportul guvernatorului Transnistriei privind modul în care au fost primite eșaloanele de evrei deportați peste Nistru.

Președinția Consiliului de Miniștri
Cabinetul Militar pentru Administrarea
Basarabiei și a Bucovinei și Transnistriei

Secret
București, 6 nov. 1941
Cabinetul Militar

Avem onoarea a vă înainta alăturat, în copie, capitolul VII „Evreii”, din raportul d-lui profesor Alexianu, guvernatorul Transnistriei, cuprinzând situația generală din 1 noiembrie 1941 pe care dl. mareșal Ion Antonescu a pus următoarea rezoluție: „Da! Ordin Voiculescu și Calotescu. Mareșal Antonescu”.

Șeful Secției Militare, maior Stelian Iamandi
Copic. VII. Evreii

Problema evreiască se prezintă în condiții destul de grave. Mi s-a adus un număr de evrei mult mai mare decât m-am așteptat și cu împrejurările de azi, pe vremea rea, cu drumuri impracticabile, așezarea lor la locurile destinate se face în condițiuni foarte grele.

Numai în Basarabia și Bucovina mi-au trecut prin punctul de Nord peste Nistru 50 000 evrei, iar acum încep să-mi vină de la Isaccea, convoaie de 10 000-15 000 o dată, deși m-am înțeles cu toată lumea să-mi dea treptat spre a-i putea hrăni, mai ales în regiunea de sud, care este secătuită și unde nu am posibilitate să le dau o bucată de pâine.

Starca sanitară a evreilor este foarte proastă. Toți medicii mei sunt la fața locului, pentru a asigura izolarea celor bolnavi și pentru a feri populația de contaminare.

Rog ca în privința aceasta să dați dispoziție tuturor organelor care sunt însărcinate cu trecerea evreilor în Transnistria să respecte normele stabilite fiindcă altminteri se produce dezordine, autoritatea nu poate să mai facă față împrejurărilor și nu vreau ca să se spună apoi că această evacuare a evreilor în Transnistria s-a făcut în condiții neomenoase.

Primesc pe toți evreii care îmi sunt trimiși din țară, dar am de luptat cu rezistența populației locale și nu am suficiente mijloace de a putea stăpâni convoaie mai mari decât acele convenite.

Nu vreau să ajungem la rezultate contrarii acelorora dorite, atunci când s-a hotărât această măsură.

A.N., Fond P.C.M. Cabinet, ds. 86/1941, f. 288

1941, noiembrie 10, Chișinău. Situația epidemiei de tifos exantematic din lagărele de evrei deportați peste Nistru și măsurile de carantină luate.

Nr. 1020 din 10 noiembrie 1941
INSPECTORATUL DE JANDARMI CHIȘINĂU

Către
INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI

Raportăm:

1. Compania 60 Poliție nu are nici un caz de „tifos exantematic”. Bagajele rămase acolo se inventariază de o comisie locală sub președinția locot. Roșca, comandantul Companiei.

2. La Mărculești sunt 1 200 evrei sosiți cu ultimul tren, în curs de transportare peste Nistru.

Am comunicat telegrafic Inspectoratului Cernăuți să nu mai dirijeze evrei prin Mărculești. Cele 10 vagoane cu bagaje triate de Comandamentul 4 Teritorial au plecat.

Au rămas numai mărunțișuri și lucruri fără valoare.

Au dispus intrarea detașamentului în carantină timp de 15 zile cu începere de la 14.XI.1941, cu măsuri de izolare absolută și deparazitare completă.

Carantina pe loc în cantonament.

Dacă în 15 zile nu se va mai ivi nici un caz se va putea dispune dislocarea detașamentului acolo unde se va hotărî.

3. Am mai pus în carantină Plotonul 3 Iampol și Plot. 5 Râbnița din Compania 23 Poliție și 15 jandarmi din Plotonul de Poliție al Legiunii Jandarmi Orhei, aflați la Rezina, unde de asemenea s-au ivit cazuri de tifos exantematic.

Col. (ss) Meculescu

A. Y. V. I., Colecția Matatias Carp, 011/97 a

Pe document, adnotarea:

„Am intervenit la Marele Stat Major și s-a dat dispozițiuni să dirijeze transporturile la Atachi. (ss) Indescifrabil“.

1941, noiembrie 12, Odessa. Ordonanța numărul 23,
emisă de guvernatorul Alexianu, privind
regimul evreilor în Transnistria.

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI

ORDONANȚA Nr. 23

Noi, Ion Antonescu, mareșal al României, comandant de căpetenie al armatei;
Prin profesor G. Alexianu, guvernator civil;

Văzând că pe teritoriul Transnistriei se găsește o numeroasă populație
evreiască, care a fost evacuată din diferite zone de luptă, pentru a asigura spatele
frontului;

Văzând necesitatea organizării traiului în comun a acestei populații evacuate;

Văzând că această populație trebuie să-și poată găsi un mijloc de existență pe
proprie socoteală și prin muncă;

În virtutea deplinelor puteri acordate prin decretul nr. 1 din 19 august 1941, dat
la Tighina;

ORDONĂM

Art. 1. Toți evreii veniți din zonele de luptă ale frontului din Transnistria,
precum și evreii din Transnistria, cari pentru aceleași considerațiuni au fost deplasați
în anumite centre, sau acei care vor mai fi deplasați, sunt supuși regulilor de viață
stabilite prin prezenta ordonanță.

Art. 2. Inspectoratul Jandarmeriei din Transnistria fixează localitățile unde
evreii pot fi cazați.

Evreii vor fi cazați, ținându-se în seamă numărul membrilor familiilor, în
locuințele părăsite de refugiați ruși sau evrei.

Fiecare familie de evreu care primește o locuință va avea îndatorirea să o pună
de îndată în bună stare și să o țină curat.

Dacă aceste locuințe nu vor fi suficiente, evreii vor fi cazați și în locuințele
particularilor ce se vor destina, urmând a plăti chiria ce se va stabili.

Art. 3. Toți evreii dintr-o comună vor fi înscriși într-un registru special, în care
se va trece:

Numele și pronumele, naționalitatea, religia, vârsta, profesiunea, și localitatea
de unde vine.

Fiecărui evreu i se va elibera un bilet de identitate, cu arătarea tuturor acestor
date.

Art. 4. Nici un evreu nu poate părăsi comuna în care i-a fost fixat domiciliul,
decât cu autorizația prefectului județului.

Art. 5. Toți evreii dintr-o comună formează o colonie, care se administrează de
șeful de colonie, numit dintre evrei de pretorul raionului.

Şeful de colonie este ajutat de conducătorii de grupuri.

Fiecare şef de colonie va numi dintre evrei, la un grup de 20 de evrei, un conducător de grup care răspunde de prezenţa tuturor membrilor grupului, îngrijeşte de buna stare a grupului şi aduce la cunoştinţa autorităţii orice abatere a vreunui membru al grupului.

Art. 6. Şeful coloniei şi conducătorii grupului răspund personal de prezenţa tuturor evreilor din colonie şi de executarea tuturor dispoziţiunilor ce se ordonă de Administraţie şi Jandarmerie.

Şeful coloniei este obligat a da tablou de toţi profesioniştii, meseriaşii şi oamenii valizi buni de muncă ai coloniei. Pe baza tablourilor date de şeful coloniei, primarul comunei va organiza munca în colonie şi în comună astfel:

Meseriaşii vor fi obligaţi a presta oricăre muncă ce s-ar cere potrivit specialităţii lor.

Profesioniştii vor sta la dispoziţia autorităţilor comunale şi vor fi întrebuinţaţi ori de câte ori nevoia va cere.

Muncitorii cu braţele vor sta la dispoziţia primăriei şi vor presta orice muncă li se va cere, în folosul coloniei şi în folosul comunei sau la munci de folos obştesc.

Ei vor fi utilizaţi la muncile agricole, la reparaţiuni de drumuri sau poduri, la tăiatul lemnului în păduri, cărat de piatră sau alte materiale.

În schimbul lucrului real efectuat, muncitorul va primi un bon de alimente în valoarea unei zile de muncă, socotindu-se ziua de lucru la una marcă pe zi pentru muncitorii cu braţele şi două mărci pe zi pentru profesioniştii calificaţi.

Organele Jandarmeriei vor inspecta şi controla încontinuu coloniile evreieşti aducând la cunoştinţă organelor superioare constatările făcute.

Art. 7. Întrebuinţarea evreilor la muncă dintr-o comună într-alta se face cu aprobarea prefectului de judeţ.

Aducerea specialiştilor dintr-un judeţ într-altul pentru a presta munci se face numai cu aprobarea directorului Administraţiei şi Muncii din Guvernământ.

Art. 8. Orice evreu găsit în altă localitate decât aceea în care li s-a fixat domiciliul, fără să aibă aprobarea autorităţii, va fi considerat spion şi sancţionat imediat după legile militare în timp de război.

Art. 9. Evreii specialişti vor putea fi utilizaţi, cu aprobarea Guvernământului, în toate lucrările necesare refacerii industriei distruse de război, punerii în funcţiune a fabricilor sau în orice alte întrebuinţări se vor socoti necesari.

Art. 10. Domnii prefecţi de judeţe şi dl. inspector al Jandarmeriei sunt însărcinaţi cu aducerea la îndeplinire a prezentei ordonanţe.

Data în cabinetul nostru astăzi, 11 noiembrie 1941.

Guvernator, (ss) profesor G. Alexianu

Ziarul „Transnistria”, anul I, nr. 19/I, decembrie 1941

1941, noiembrie 18, București. Sinteza convorbirii avute de secretarul general al M.A.S. cu Mgr. Cassulo, Nunțiul Apostolic, privind situația evreilor deportați.

NOTĂ

ASUPRA CONVORBIRII AVUTE

în ziua de 18 noiembrie 1941 de dl. Secretar General Gh. Davidescu cu Mgr. Cassulo, Nunțiul Apostolic, la Ministerul Afacerilor Străine

1) Mgr. Cassulo, Nunțiul Apostolic, m-a rugat să transmit la locul competent rugămintea sa de a fi autorizat să viziteze lagărele de prizonieri sovietici.

Vizita sa nu ar avea decât un scop spiritual, Sf. Părinte dorind a-și manifesta interesul ce poartă soartei acestor prizonieri.

Nunțiul Apostolic ar face aceste vizite însoțit de un secretar care să vorbească rusește. Dacă i s-ar da această autorizare, dânsul ar dori să aibă o listă a lagărelor și să fie încredințat că s-au dat instrucțiuni autorităților competente în ceea ce privește primirea sa în lagăre.

2) Nunțiul Apostolic m-a rugat de asemenea a întreba autoritățile competente dacă poate vizita lagărele evreiești.

În legătură cu problema evreească la noi, Nunțiul Apostolic se întreabă dacă nu s-ar putea avea în vedere, în noile legi, situația evreilor încreștinați.

3) Nunțiul Apostolic m-a rugat a-i procura lucrarea „Pe marginea prăpastiei”, pe care a căutat-o fără rezultat în librării.

4) În legătură cu Episcopul Glaser care a plecat la Odessa și este asistat de preoții Pigar și Kampe, Nunțiul Apostolic roagă guvernul român să aprecieze dacă nu s-ar putea găsi modalitatea să li se acorde un subsidiu.

Am răspuns Mgr. Cassulo că voi ruga Ministerul Culturii să examineze această dorință a sa.

(ss) Gh. Davidescu

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 10, p. 209

1941, noiembrie 22, Suceava. Starea de spirit a populației creștine din Suceava după evacuarea evreilor.

NOTĂ INFORMATIVĂ (fragmente)

Nr. 1765

Pe cât de mare satisfacție și destindere a produs la începutul lunii trecute în rândurile populației românești din circumscripția noastră, evacuarea evreilor, recunoscuți ca elemente de permanentă dezagregare, sabotaj și piedică în reclădirea vieții naționale din această regiune a țării, unde întreaga economie, comerțul și industria le dețineau aproape exclusiv aceștia, pe atât de multă îngrijorare manifestă în prezent cei mai mulți locuitori din diferite păuri sociale sau care au aparținut la diferite grupări politice, cu roluri mai importante sau mai mici, față de consecințele la început neprevăzute ale evacuării.

Din informațiile ce am obținut, aceeași părere o au chiar și cercurile germane, atât ale locuitorilor băștinași, cât și ale militarilor, care se găsesc în cantonament de iarnă. Astfel, pe lângă faptul că aproape întreaga viață economică a încetat brusc, lovind în primul rând pe românii de la oraș, care din cauza stării lor materiale precare nu aveau provizii suficiente pentru un timp mai îndelungat, până ce să se poată umple golul mare lăsat de evrei, populația simte și se plânge în prezent din numeroase motive, din care se remarcă mai ales nemulțumirea și părerea că măsura evacuării n-a fost precedată sau imediat succedată de una corespunzătoare a înlocuirii evreilor cu români cel puțin în cele mai urgente și importante compartimente ale vieții de toate zilele, menite să perpetueze un curs pe cât de posibil normal al vieții.

De asemenea, se resimt nemulțumiri mari și de pe urma perturbațiilor provocate în raporturile juridice, fie economico-comerciale, fie de drept civil, care existau în mod fatal între evreii evacuați și populația băștinașe, care nu numai că n-a avut timpul necesar să le reglementeze în vreun mod dar nici n-a aflat despre plecarea evreilor decât ulterior, rămânând astfel mulți români păgubiți, fără mijloace de existență, fără o posibilitate de a-și realiza un câștig din desfacerea produselor lor etc.

O altă consecință comentată mult și care a produs mari nemulțumiri, învrăjpire între români cum de mult nu se mai produsese și o stare de permanentă agitare, cu acuzațiuni, procese, condamnări etc. este și cea a bunurilor rămase de pe urma evreilor, pentru administrarea cărora abia în ultimul timp încep să se primească oarecare instrucțiuni mai clare.

După evacuarea evreilor fiind totul aproape improvizat, sigilarea caselor, inventarierea bunurilor mobile și măsurile de conservare ale acestora s-au luat cu totul defectuos și rapid, cu oameni neinstruiți suficient, rămânând fără voie sau și cu intenție, multe imobile deschise, de unde, în urma tentației unora, a sărăciei celor mai mulți, a lipsurilor aduse de un început de iarnă aspră etc. s-au sustras diferite obiecte, îmbrăcăminte, alimente și lemne. Cercetările se fac cu cea mai mare asiduitate și toți cei identificați cu probe sunt înaintați instanțelor de judecată.

Din cauza spiritelor agitate și a pretențiilor exagerate cu care au sosit în localitate unii militari - mai ales reangajați de pe front - și păreri greșite pe care o aveau alții că bunurile rămase după evrei nu trebuiesc atât de mult respectate, s-au ivit mari dificultăți și din acest punct de vedere, întrucât multe imobile cu bunuri în ele au fost ocupate fără forme, fără asistența membrilor comisiei, astfel că nu se mai poate ști ce a fost în ele, ce a mai rămas.

[...] Românii care în primele zile asaltau comisiunea administrării bunurilor cu cereri pentru locuințe, prăvălii, ateliere se retrăgeau cu încetul, aflând că impozitele sau chiria pentru acestea sunt mai mari cu 25% față de cele ce le plăteau evreii. De aceea, mulți cari ar fi dorit să deschidă câteva magazine așteaptă să vadă dacă se vor scădea aceste dări sau chirii pe care ei ca începători fără capitaluri și fără legăturile pe care le aveau evreii în viața comercială și industrială, nu le pot plăti.

Foarte mulți români își exprimă mirarea asupra acestui fapt, spunând că dacă este vorba de românizare, apoi statul ar trebui să înlănească totul în acest scop, credite ieftine și pe termen lung, chirii scăzute față de evrei, funcționarilor să li se fie permis să-și cumpere bunuri mobile, ieftine chiar de la evrei, cu un timp oarecare înainte de evacuare etc. în care caz nu s-ar fi petrecut atâtea abuzuri și ilegalități, de pe urma cărora au de suferit toți românii și care ar fi fost de dorit să fie ajutați și avantajați.

[...] În general, intelectualii sunt îngrijorați că problema evreiască n-a fost soluționată în această regiune după un plan bine studiat, cum afirmau germanii că s-a făcut în Reich sub regimul național-socialist prin timp de 7 ani, când orice evreu scos din locul său a fost înlocuit cu un german pregătit, din care cauză există temerea că pe lângă nevoile actuale mai pot surveni și altele neprevăzute.

Problema aceasta, comportă o deosebită atențiune.

.....
Informațiunea sigură.

B.A.R., A.I., Fond XXIV, ds. 2115, f. 245

399

1941, noiembrie 22, Dorohoi. Ancheta privind evacuarea populației evreiești din orașul și județul Dorohoi.

REFERAT
asupra modului cum s-a făcut evacuarea populației evreiești
din județul și orașul Dorohoi

La 25 octombrie a.c. s-a primit la Garnizoană un ordin de la Marele Stat Major, în care se spunea că din ordinul personal al domnului mareșal Antonescu s-a interzis evreilor să părăsească localitatea sub orice motiv; prin acest ordin se anulau excepțiile

la prohibiția ce exista înainte (adică copii la școală, cei mușcați de câini turbați, justițiabilii etc.).

Între timp, s-a încheiat un proces verbal semnat de secretarul Guvernământului din Bucovina, Lupu, primarul orașului Dorohoi, Pascu și prefectul județului, colonel Barcan, în care stabileau absoluta necesitate de a se evacua din orașul Dorohoi pe cei evacuați din orașele din județ, anume: Darabani, Săveni și Rădăuți și Mihăeni, care constituie, spuneau, un surplus de populație dăunător vieții normale a orașului Dorohoi.

După aceasta a urmat o epocă de zvonuri că Dorohoiul se evacuează etc. În seara de 5 noiembrie au fost chemați la Prefectură reprezentanții Comunităților din Dorohoi și județ și li s-a pus în vedere că averea lor rămasă în orașele evacuate în luna iunie, constând din îmbrăcăminte și așternut, li se va aduce în termen de 2 zile la Dorohoi, pentru a fi distribuite celor în drept. Aceste obiecte n-au fost aduse nici până astăzi.

Joi, 7 noiembrie, la orele 5 1/2 a fost chemat reprezentantul Comunității din Dorohoi la Poliție, unde șeful Poliției reîntors de la Prefectură, a citit o ordonanță privitoare pe evreei bășinași la Dorohoi, în care se spunea că în termen de 24 ore să predea Băncii Naționale toate obiectele din aur, argint, bijuterii, precum și toate sumele în numerar, titluri, valute străine, fiecare persoană neavând drept a-și opri decât suma de una mie lei. Cu această ocazie li s-a citit ordonanța no. 6, dată de către Comandamentul Militar al Bucovinei, în care era prevăzut că cei ce nu se vor supune somației vor fi împușcați pe loc, de asemenea și cei ce vor ascunde persoane etc.

În schimbul leilor prezențați la casă, s-au dat ruble calculate 40 de lei o rublă, iar pentru obiectele de metal prețios sau bijuterii era un funcționar expert, care stabilea prețuri derizorii ce trebuiau plătite. Un exemplu edificator. Pentru trei ceasuri de aur, dintre care unul cu trei capace, s-a evaluat și s-a plătit suma de 40 de ruble, adică lei una mie șase sute lei.

Un funcționar al Băncii Naționale, în special controlorul Munteanu, s-a comportat de o sălbăticie nemaipomenită, smulgând din degete până și verighetele de cununie. La protestul vicepreședintelui Comunității, acesta a fost chemat într-o cameră separată și bătut crunt. În gară, înainte de imbarcare, li s-au făcut percheziții și li s-au luat și ultimele obiecte de valoare ce mai aveau, de asemenea păturile, hainele, cămășile și toate alimentele, fără a li se da în schimb nici o despăgubire, chiar ridicolă.

După ce s-a enunțat cuprinsul acestei ordonanțe date de Primăria Dorohoiului, dar nesemnată de nimeni, care a fost anunțată în oraș prin bătăi de tobă. După aceasta a urmat aproape o devastare a magazinelor și caselor, lumea intrând prin magazine și luând fără nici un control mărfuri, patronii nemaiputând exercita nici un control, făcându-se o risipă aproape revoluționară (?) a tuturor mărfurilor și valorilor din magazine și farmacii. După reprezentantul Comunității evreilor din Dorohoi, au fost chemați reprezentanții Comunităților din orașele din provincie cărora li s-a pus în vedere că, începând din ziua de 8 noiembrie, vor fi evacuați toți, fără nici o distincție sau triere de către Poliție. Primul lot și anume cel din Darabani și Rădăuți, plecând chiar în ziua de vineri 7 noiembrie, cu această ocazie li s-a citit ordonanța no. 6 a Guvernământului, în care se spunea că cei ce nu se vor supune vor fi împușcați pe loc etc.

Nu s-a permis rămânerea nici celor bătrâni de 80-90 ani, a bolnavilor, copiilor mici, a infirmilor, demenților, decorații de război, invalizii și văduvele de război,

ofițeri de rezervă, medici, avocați, farmaciști, dentiști, în sfârșit nu li s-a permis nici un fel de amânare în privința plecării.

Condițiunile plecării: i-au dus în căruțe angajate de evacuări, plătindu-se sume ce variau între 2-3 000 lei, pentru o distanță de la 5-800 m. La gară, înainte de imbarcare au fost percheziționați și li s-a luat tot ce mai aveau asupra lor, după cum s-a descris mai sus și băgați în vagoane de marfă 50-60 la un loc și apoi încuiați. Aceștia fiind evacuați din orașele lor încă din luna iunie, nu aveau majoritatea din ei, decât o cămașă pe dânsii, desculți și în haine rupte de vară, copiii mici și bătrânii înghețați de frig, [ceea ce] a prilejuit un spectacol care făcea lumea să plângă când îi vedea.

A doua zi, sâmbătă, 8 noiembrie, cu același spectacol au plecat și cei din Săveni și Mihăileni, de asemenea fără nici o amânare. Duminică 9 noiembrie au început măsurile pentru evacuare, cu așa-zisă triere din Dorohoi. Comisiunea de triere care funcționa la Prefectură, era compusă din prefectul jud. colonel Barcan, inginerul Jean Pascu, primarul orașului, șeful Poliției Panfil, președintele Camerei de Muncă și doi ofițeri veniți de la Cernăuți. Comisiunea a lucrat două zile, populația dând petiții individuale prin care cereau exceptarea de la evacuare pe motiv că sunt comercianți, intelectuali, infirmi, bătrâni, decorați de război, orfani și văduve de război etc.

Comisiunea a lucrat cu un arbitrar desăvârșit, neținând seama de nici un criteriu obiectiv, li s-a refuzat bătrânilor de 90 ani o amânare de la un astfel de drum distrugător. Persoane paralitice sau cu proteze (picioare de lemn) n-au căpătat nici o amânare, în schimb toți pașaportarii străini au rămas pe loc, anunțându-se aceasta prin anunț special, iar pe de altă parte, oameni tineri sub 50 ani, mulți fără nici o ocupație, fără nici o utilitate, fără nici un merit, au fost autorizați a rămâne pe loc, mijloacele lor de stăruință întrecând valoarea unui certificat medical oficial, întrecând merite și activitatea în linia de foc din marele război. Fiindcă la Comisiunea de triere aveau influență decisivă anumite persoane din oraș, funcționari, doamne, care au traficant cu sume ce variau între 200 000 și un milion lei, obiecte de preț în natură, ca paltoane de astrahan, bijuterii etc., pentru a obține câte o autorizație provizorie, care peste 24 ore era anulată.

Astfel că nimeni nici din cei triați și cu autorizație nu aveau măcar o relativă speranță de rămânere. Ordinul de evacuare după toate indicațiunile a fost dat de Guvernământul Bucovinei, în colaborare cu autoritățile militare. Deși aproape 1 200 capi de familie erau plecați la munca de folos obștesc, la Brăila și Cetatea Albă, Svorîștea etc., totuși, femeile și copiii și părinții acestora au fost evacuați singuri, cu toate implorările lor, ca măcar să plece împreună cu soțiile, copiii și tații lor. Astăzi sunt reînțorși la Dorohoi, numai o parte din cei plecați la munca de folos obștesc, care venind și negăsindu-și familia și neștiind unde se află, iar casele fiind sigilate, sunt în disperarea cea mai cumplită, nu știu ce să facă. Unii din ei au cerut să fie trimiși la familiile lor.

Miercuri, 12 noiembrie, a început evacuarea orașului Dorohoi pe străzi, anunțarea pentru plecare s-a făcut în timpul nopții așa că toată lumea să fie prezentă la ora 8 dimineața. Așa că, temându-se și de ordonanța no. 6, toată lumea a plecat la gară în convoaie, ce înnebunea de durere pe cel mai rău om. În urma lor, funcționarii Primăriei, aplicau sigilii pe ușa caselor celor evacuați, punând pe ușă un bilet cu inscripția: averea statului cine se va atinge va fi împușcat pe loc. Dar în case n-a mai putut să rămână nici o avere deoarece 90% din avere, mobilierul vechi, casnice, au fost risipit și însușit de diferiți indivizi, în condiții ce au constituit o anarhie și un dispreț la ceea ce se numește drept de proprietate.

Mai reamintesc că autoritățile [autorizațiile] de rămânere se dau nu la întreaga familie, ci numai la o parte din membrii familiei, astfel că mulți renunțau la autorizațiile de rămânere spre a merge cu surorile și părinții lor. Joi 13 noiembrie a plecat al doilea lot, în aceleași condiții descrise mai sus, iar Poliția anunța că este ultimul transport, pentru a putea presa ca să plece cât mai multă lume cu aceeași încunoștințare că cei ce vor rămâne vor fi executați.

Vineri, 14 noiembrie, ultima treime din populație se îndrepta spre gară, trenul era garat și la ora 9 dimineața lumea a fost reîntoarsă în oraș, comunicându-li-se că ar fi sosit un ordin de suspendare a plecării, provizoriu, în lipsă de vagoane. Membrii comisiunii, în răutatea lor, dezmințeau că ar fi vorba de o suspendare sau renunțare a plecării și spuneau că este o amânare de 24 ore. De subliniat că în oraș circula zvonul revocării încă de miercuri seara, când primul lot de dorohoieni era scos și pornit la gară, lucru confirmat și de unii funcționari care spuneau că l-au văzut și citit.

Numărul celor evacuați este următorul: Darabani, Rădăuți, Mihăileni, circa 6 000, iar din Dorohoi băștinași cca 3 000 suflete. Astăzi se mai găsesc în Dorohoi cca 2 500 suflete. Președintele Camerei de Comerț, farmacistul Timuș, care nu vroia să apară un învins [probabil „inviniut” - n.n.] de scoaterea tuturor evreilor scoși din Dorohoi, cerea comercianților rămași, făcând adevărate presiuni, ca să-și predea magazinele lor soțiilor de funcționari sau altor persoane fără nici o chemare pentru comerț, fără ca d-sa să-și dea seama că în acest mod se distruge și ultimul rest de viață comercială. În orașele sus-amintite nu mai este nici un comerț.

Din cauza evacuării și a risipei tuturor efectelor de îmbrăcăminte, restul populației rămase, oricâtă bunăvoință ar avea, nu are posibilitatea în termen legal să satisfacă obligațiunile prevăzute de d.l. din 21 octombrie 1941. De asemenea, pe piața Dorohoiului nu se găsesc nici o pereche de bocanci, pături, flanele de lână, care au ajuns în zilele de evacuare să se cumpere de ocazie cu sume și în condiții fabuloase, astfel se plătea între 15-20 000 lei o pereche de bocanci, 30 000 lei o pereche de cizme, sau în natură, un pian pentru o pereche de bocanci. Comisiunea de triere nu a exceptat de la triere nici Comitetul restrâns al Comunității, decidând ca președintele și toți funcționarii să plece. Autoritățile, printr-un arbitrar neexplicabil, reținând 3-4 persoane ca reprezentanți ai Comunității, persoane la dispoziția lor pentru manopere favorabile lor.

N-au fost lăsați reprezentanții Comunității să pătrundă la nici o autoritate. Locul unde au fost îndrumați cei evacuați nu se știe, o parte prin punctul Ungheni și o parte prin punctul Atachi, de acolo, după cum suntem informați de la cei ce au însoțit transportul, urmează să mergă mai mult pe jos. Astfel că, din acest punct de vedere, au fost lăsate în vagoane majoritatea obiectelor care au fost luate cu dâșii. Pe drum, unii au înghețat de frig și au murit, așa că la al doilea transport s-a luat din orașul Dorohoi târnăcoape și cazmale, pentru a fi înmormântați cei căzuți în drum.

Printre cei evacuați se află întreg clerul cu rabinul șef David Schachter în frunte. Pentru persoanele care au rămas în localitate și n-au fost evacuate, li s-a refuzat eliberarea obiectelor de preț, pentru care li se plățiseră în ruble, obiectându-se că aceasta a fost o vânzare, nu un depozit, li s-au schimbat însă numai rublele, dându-li-se înapoi lei.

Averile celor plecați se ridică în fiecare zi de organele primăriei, fără nici o inventariere și fără să ia parte vreun delegat al Comunității (cum s-a făcut la Cernăuți), toată operația făcându-se de funcționarii inferiori, iar casele celor rămași se dau în

custodie, au fost sigilate și unele dintre sinagogi, unde au locuit evacuații din județ, punându-se pe uși bilete cu inscripția „Averea Statului”.

Până în ziua de 22 noiembrie, afară de o notă telefonică dată de la Guvernământul Bucovinei, în care se spunea că se suspendă evacuarea evreilor băștinași și era semnat Secretar General Florescu, din ordinul domnului guvernator al Bucovinei, general Calotescu.

În ultima zi [înaintea] plecării mele din Dorohoi circula zvonul că a sosit o comisie din București pentru a cerceta modul cum s-a făcut evacuarea¹.

(ss) av. C. Mușat^{2,3}

J. Ancel, op. cit., vol. III, p. 412-415

¹ Publicăm telegrama trimisă de Comitetul celor evacuați din Dorohoi la Moghilev, la 26 noiembrie 1941, către

FEDERAȚIA UNIUNILOR DE COMUNTĂȚI EVREEȘTI DIN ROMÂNIA
BUCUREȘTI

INTERVENIȚI URGENT LOCULUI ÎN DREPT PENTRU REÎNTOARCEREA URGENTĂ A EVREILOR DIN ORAȘUL DOROHOI, CARE ÎN PARTE AU FOST EVACUAȚI PESTE NISTRU DEȘI FAC PARTE DIN VECHIUL REGAT. MAJORITATEA SUNT FEMEI ȘI COPII A CĂROR BĂRBAȚI ȘI FII SUNT LA MUNCA DE FOLOS OBȘTESC. PÂNĂ LA REZOLVAREA ÎNTOARCERII NOASTRE OBȚINEȚI RĂMÂNEREA NOASTRĂ ÎN ORAȘUL MOGHILEV. (*Ibidem*).

² Avocatul C. Mușat a fost mandatat de F.U.C.E.R. să întreprindă o cercetare privind deportarea evreilor din Dorohoi.

³ Vezi și doc. 209 și 406 din volum.

400

**1941, noiembrie 23, Tiraspol. Ordinul Armatei a III-a
de a expedia toți evreii din Tiraspol în lagărele
de pe Bug.**

ARMATA A III-A

STATUL MAJOR Nr. 27988/25.XI.1941

Către

Serviciul Pretoral al Armatei a III-a

La numărul 122448 din 20.XI.1941.

„În scopul de a expedia pe toți evreii din Tiraspol în lagărele de pe Bug, cu onoare vă rugăm să cercetați dacă în afară de cei 21 meseriași utilizați de Guvernământ și 27 evreice de la Primărie se mai găsesc și alți evrei în Tiraspol”¹.

D.O., Șeful de Stat Major, (ss) col. Chirnoagă

Șeful Secției a II-a, lt. col. (ss) Grosu

A.M.St.M., R.S.E.M. 1095, C0684

¹ Serviciul Pretoral răspunde: „Să fie trimiși toți pe Bug, mai ales că unii sunt bolnavi de tifos exantematic și pot molipsi populația. (*Ibidem*, C0686). Primăria orașului Tiraspol vrea să le mențină pe cele 25 de evreice. (*Ibidem*, C0688). Disputa este tranșată de Secția a II-a a Armatei a III-a. (Vezi doc. 403 din volum).

401

1941, noiembrie 26, Odessa. Înființarea lagărelor pentru evrei pe Bug.

Nr. 2501

26 noiembrie 1941

Inspectoratul Jand. Transnistria

Către

Comandamentul Armatei a 3-a
Statul Major, Secția 2-a

La Ordinul nr. 27808

Am onoare a raporta următoarele:

1. Lagărele pentru evrei pe Bug au luat ființă încă din septembrie 1941.

2. Lagărele sunt înființate după cum se arată mai jos.

a. Pentru evreii veniți prin punctul Moghilev, în comunele Cuciucik-Goroj-Kerishov-Kopaj-Gorod-Kudievke-Kütki.

b. Idem pentru cei veniți prin Iampol, comunele: Balanovka-Obodovka-Teraconovka-Zabacnita-Pinteoska-Lorena (cuvânt indescifrabil)-Voitovka-Ustije și Mankova.

c. Idem prin punctul Râbnița, comunele: Krizkipina-Slobodca-Kitovilauca-Lucariovka-Gozdovka-Sirova-Velaschina-Agerejovka-Stepanovka-Beurik-Zezenova-Golbinova-Liubosvka-Poznevka-Gereopova.

d. Idem pentru punctul Iaska, în comunele: Bogihnovka.

e. Idem pentru cei veniți din Tiraspol: în ghetoul din Tiraspol.

Afară de aceste lagăre, mai sunt ghetouri în: Odessa, Tiraspol, Balta și Golta.

3. Numărul evreilor depuși în lagăre este după cum urmează:

a) În comunele unde sunt internați cei veniți prin Moghilev	49 545
b) Idem Iampol	30 981
c) Râbnița	27 113
d) Tiraspol	163
e) Jeska	2 200
În total	110 002 evrei.

4. Comunele unde sunt aceste lagăre nu mai pot suporta alt număr de internabili evrei, plasându-se un număr mult mai mare decât capacitatea de cartiruire a comunelor.

Efective de pază nu sunt destinate, evreii sunt predați în supravegherea Primăriilor și a plutoanelor de jandarmi respective, care prin patrulările ce fac asigură paza lor.

Inspector jandarmi Transnistria, colonel (ss) B. Broșteanu

Ibidem, C0700

402

1941, noiembrie 26, Dorohoi. 300 de evrei foști în detașamente de muncă obligatorie în alte localități, reîntorși în Dorohoi, solicită să li se readucă familiile deportate în lipsa lor sau să fie trimiși și ei alături de familii.

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI

Cabinetul Civil Militar

PENTRU ADMINISTRAREA BASARABIEI ȘI BUCOVINEI

Nr. 16473, data 19.XII.1941

TIMBRATĂ 9 FISCAL 1 AVIAȚIE EP. 20 CUVINTE

DOMNULUI MAREȘAL ANTONESCU CONDUCĂTORUL STATULUI
BUCUREȘTI

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI

Nr. 17251 26.XI.1941

Dorohoi 1763 94 22 11

Evreii evacuați din orașele Săveni, Darabani, Mihăileni și Rădăuți din județul Dorohoi, întorcându-se în orașul Dorohoi de la munca de folos obștesc, am găsit familiile noastre, soții și copiii, evacuați într-o direcție ordonată de autorități. Vă rugăm să binevoiți a dispune sau să ni se readucă familiile în Dorohoi, dacă este posibil sau să fim și noi trimiși acolo unde au fost trimise soțiile și copiii noștri. În numele a trei sute evrei întorși de la munca de folos obștesc, Haim Buimovici.

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 21, f. 33

Pe document, rezoluția: „Evreii să plece după familiile evacuate. (ss) Indescifrabil”⁴¹.

¹ Această rezoluție se bazează pe un ordin al M.C.G. din 19 noiembrie 1941, care cerea ca evreii din Dorohoi aflați în detașamente de muncă din alte localități să fie retrimiși în oraș pentru a pleca împreună cu familiile în Transnistria. (Vezi doc. 406 din volum).

Oficiul Județean Dorohoi al Centralei Evreilor din România a întocmit un dosar cu numele și prenumele celor aflați la muncă obligatorie în diferite detașamente de muncă, ale căror familii au fost deportate în Transnistria și care au fost readuși la Dorohoi în noiembrie 1941, pentru a-și urma familiile peste Nistru, precum și componența familiei deportate.

Dosarul cuprinde 818 capi de familie din diferite localități ale județului, aduși de la Șantierul de îndiguiri Brăila, Terasament Pod Lipcani, detașamentele Zvoriștea, Craiova, București, Serpenița, Batalionul 7 drumuri Edinița, Atelier confecții Iași. (A.S.R.I., F.P. 7638, f. 1-42).

403

1941, decembrie 9, Tiraspol. Propuneri de internare într-un lagăr de pe Bug a 85 de evrei rămași încă în Tiraspol.

Armata a III-a
Secția a II-a

REFERAT Nr. 28798
9 decembrie 1941

Am onoare a refera următoarele:

În orașul Tiraspol se găsește și azi un număr de 85 evrei, bărbați, femei și copii.

Aceștia sunt grupați astfel:

a) 34 persoane (19 bărbați, 13 femei și 2 copii) în lagărul nr. 1, la dispoziția Guvernământului Transnistriei; bărbații sunt folosiți ca meseriași.

Acest grup este păzit de ostași din Batal. 8 Jand.

Printre acești evrei s-a ivit tifosul exantematic și au fost câteva cazuri mortale; unul dintre sanitarii batalionului, care a lucrat la deparazitarea evreilor, s-a îmbolnăvit și el de tifos exantematic.

b) 45 persoane (36 femei și fete între 15-35 ani și 9 copii) în lagărul nr. 2, la dispoziția Primăriei pentru diferite lucrări.

Acest grup este deținut într-o singură încăpere situată lângă baia comunală, iar lângă ușa localului sunt cazați, într-o altă încăpere, cei 4 ostași care fac paza lor.

Starea lor igienică lasă foarte mult de dorit, lipsindu-le strictul necesar pentru întreținere.

c) La Spitalul nr. 6 se găsesc internate 6 femei bolnave.

La Tiraspol nu există un ghetou propriu-zis, unde evreii să fie izolați de restul populației. În situația actuală prezintă un pericol permanent atât pentru sănătatea locuitorilor, cât și a ostașilor cari îi păzesc.

Acești evrei sunt ținuți în parte ca meseriași, iar restul pentru diferite munci și pot fi ușor înlocuiți cu meseriași și femei din oraș.

Propunem:

Să se intervină la Guvernământul Transnistriei, ca toți evreii din orașul Tiraspol - 85 la număr - să fie expediați cât mai grabnic, într-un lagăr de pe Bug¹.

Șeful Secției II-a, lt. colonel N. Stănescu

A.M.St.M., R.S.E.M. 1095, C0698

Pe document, rezoluțiile:

„Sunt de părere să se intervină pentru aprobare. Col. (ss) Indescifrabil“.

„10.XII.1941. A se interveni la Guvernământ. (ss) Indescifrabil“.

¹ Referatul este însoțit de nota: „Transportarea evreilor se face prin îngrijirea Legiunii de Jandarmi Tiraspol și anume: cei valizi merg pe jos, bătrânii, copiii mici și neputincioșii sunt transportați cu căruțe de rechiziție“. (*Ibidem, C0697*).

404

1941, decembrie 10, București. Ion Antonescu aprobă trimiterea de ajutoare în bani și medicamente evreilor deportați în Transnistria.

ROMÂNIA

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI

CONFIDENȚIAL
10 decembrie 1941

Cabinetul Civil Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei și Transnistriei
Nr. 259 C.B.B.T.

Către
FEDERAȚIA UNIUNILOR DE COMUNITĂȚI
EVREEȘTI DIN ROMÂNIA

Avem onoare a vă aduce la cunoștință că domnul mareșal Antonescu a aprobat ca Federația Uniunilor de Comunități să poată trimite oficial ajutoare în bani și medicamente evreilor deportați în Transnistria¹.

Secretar General al Președinției Consiliului de Miniștri, (ss) Ovidiu Vlădescu
Șeful Secției Militare, maior (ss) Stelian Iamandi

A.Y.V.I., Colecția Matatias Carp, 011/95 b

¹ Într-o comunicare, tot din decembrie 1941, se precizează: „Ulterior s-a încuviințat trimiterea de diferite materiale, obiecte casnice și îmbrăcăminte tot prin intermediul Guvernământului“ (A.M.A.E., *Probl.* 33, vol. 21, f. 212).

405

1941, decembrie 15, Chișinău. Numărul evreilor deportați din Basarabia în Transnistria.

INSPECTORATUL JANDARMI TRANSNISTRIA

Extras din Buletinul Informativ nr. 6373 din 15 decembrie 1941:

„Până în prezent au fost aduși în Transnistria pentru plasare la Bug 118 847 evrei“¹.

Inspector Jandarmi Basarabia-Chișinău,
colonel (ss) T. Meculescu

A.M.St.M., R.S.E.M. 1094, C0530-531

¹ Rapoarte succesive ale aceleiași inspectorat de jandarmi, către Guvernământul Basarabiei-Chișinău, arată: în ziua de 27 sept. 1941, de la Legiunea de Jandarmi Orhei au trecut peste Nistru 794 de evrei, de la Soroca 650; la 29 septembrie, de la Soroca 567, de la Orhei 38. (*Arhiva de Stat a Republicii Moldova (C0206)*; document obținut prin amabilitatea USHMA din Washington).

Un alt document indică numărul de evrei trecuți zilnic în Transnistria: la 30 sept., de la Orhei 739, de la Soroca 744; la 1 octombrie, Orhei 784, Soroca 717; 2 octombrie, Orhei 764, Soroca 700; 3 octombrie, Soroca 700, Orhei 666; 4 octombrie, Soroca 800, Orhei 787; 5 octombrie, Soroca 700, Orhei 598; 6 octombrie, Soroca 730, Orhei 800; 7 octombrie, Soroca 800, Orhei 795; 8 octombrie, Soroca 1 000, Orhei 771; 9 octombrie, Soroca 1 000, Orhei 800; 10 octombrie, Soroca 1 200, Orhei 800; 11 octombrie, Orhei 554, Soroca 1 120; 12 octombrie, Orhei 807, Soroca 1 190; 13 octombrie, Orhei 795, Soroca 2 001; 14 octombrie, Orhei 0, Soroca 2 195; 15 octombrie, Orhei 785, Soroca 777; 16 octombrie, Orhei 547, Soroca 76. (*Ibidem, C0207-212*).

Aceste deportări s-au făcut pe baza instrucțiunilor Inspectoratului de Jandarmi Chișinău din 25 septembrie 1941. În acest document, care indică parcursul și punctele de trecere peste Nistru, se spune, între altele: „Predarea grupelor (de evrei) jandarmilor de la est de Nistru fără nici o formalitate (subl. ns.), care au deja ordin pentru primirea și escortarea lor“. De asemenea, se preciza „îngroparea imediată a celor ce eventual vor înceta din viață în timpul marșului“. Totodată, se atrăgea atenția că vor fi aplicate „severe sancțiuni jandarmilor care în timpul marșului vor comite jafuri asupra evreilor“. (*Ibidem, C1065-1606*).

1941, decembrie 30, Dorohoi. Raportul Prefecturii județului Dorohoi despre modul în care s-a desfășurat acțiunea de evacuare a evreilor din acest oraș.

ROMÂNIA
 PREFECTURA JUD. DOROHOI
 Nr. 1555
 1941 decembrie 30

Confidențial-personal

Către
 GUVERNĂMÂNTUL BUCOVINEI
 CERNĂUȚI (fragmente)

La ordinul Domniei Voastre nr. 92 din 22/XII/1941, de a raporta detaliat cum s-a făcut operațiunea „evacuării evreilor din Dorohoi” am onoare a raporta cele ce urmează¹:

În dimineața zilei de 5/XI a.c. abia sosisem de la convocarea din ziua de 4/XI.1941 de la Ministerul Afacerilor Interne.

Sosise la Prefectură dl. lt. col. Petrescu și maior Tarnavski de la M.C.GI. împreună cu colonel Măneucă. Inspectorul Jandarmeriei Provinciei și Inspectorul Marin Florescu de la B.N.R., cu câțiva funcționari.

Lt. col. Petrescu îmi înmânează ordinul Domniei-Voastre secret nr. 45 din 28 octombrie 1941 și îmi comunică verbal că are ordinul de a începe imediat o conferință a șefilor autorităților interesate în această operațiune [...]

Am cerut ca conferința și pregătirea evacuării să se țină după amiază pentru a putea lua parte. (Această solicitare era determinată de faptul că prefectul județului pregătea desfășurarea plebiscitului ce trebuia să aibă loc la 9.XI.1941, cu menirea de a da un suport politic de masă mareșalului Antonescu - n.n.).

[...] am trecut imediat la cealaltă [operațiune - n.n.], evacuarea, cu atâtea răspunderi, dat fiind mai ales graba cu care trebuia să se facă deoarece primele două transporturi mi s-au anunțat pentru zilele de 7 și 8/XI/1941.

Cum vestea acestui eveniment a produs o mare fierbere în oraș și pentru a pune stavilă criticilor acerbe și bănuielilor ce circulau, am instituit o comisiune compusă din primarul orașului, șeful Poliției și președinții Camerelor de Comerț și Muncă, care a lucrat continuu, sub conducerea mea, pentru trierea populației evreești și pentru a stabili cine vor fi exceptați de la evacuare, având în vedere normele stabilite prin ordinul d-stră sus-citat nr. 45/1941.

Față de dificultățile ivite, acest triaj s-a făcut de două ori, analizând cu toată comisiunea fiecare caz în parte pentru ca nici echitatea și nici viața economică a orașului să nu fie lezate, iar numărul de evrei rămași să fie minim.

La unele din aceste ședințe au asistat și colonelul Măneucă, inspectorul Jandarmeriei provinciei Bucovina, împreună cu maiorul Tarnavski din M.C.GI.

Evacuarea s-a făcut în următoarele condițiuni:

Cu primele două transporturi din zilele 7 și 8 au fost evacuați toți evreii „pe teritoriul orașului din alte părți”, adică acei veniți din târgurile și satele din județ sau de aiurea. Aceasta, conform ordinului Domniei Voastre nr. 45/1941 și accentuat de lt. colonel Petrescu care mi l-a înmănat.

Parte din aceștia și toți cei localnici din Dorohoi au fost trecuți prin minuțioasă și repetată triere făcută de comisiune împreună cu mine, pentru a nu face vreo eroare nici de omenie, nici în dauna interesului general.

Au fost examinate nu mai puțin de 905 cereri cu certificatele și actele sprijinitoare respective.

Au fost reținuți 16 invalizi de război, după tabloul dat de I.O.V.R., au fost reținuți bolnavi din spital care crescuseră repede la 40.

Au fost reținuți bătrâni care au fost internați în azil al căror efectiv a crescut de la 17, câți erau în ajunul evacuării, la 170 în timpul evacuării.

În fine, au fost reținuți decorații cu „Bărbăție și Credință” sau „Virtutea Militară”.

Nu s-au putut reține toți acei ce au luat parte la războiul din 1916-1918 (cei din 1877 nu mai sunt), deoarece aceștia cu familiile lor însumează mai bine de 2/3 din efectivul total al evreilor și în acest caz evacuarea ar fi fost aproape anihilată (subl. ns.).

Cu toată minuțiozitatea trierii făcută de noi s-au strecurat desigur și excepții de la norma ce am urmat-o, adică au fost cazuri din cele arătate în ordinul Președinției Consiliului de Miniștri nr. 259 din 11 decembrie al. 1, care ar fi fost îndreptățiți să fie scutiți de evacuare.

Aceștia însă au plecat din proprie inițiativă cu familii sau cunoscuți de care erau legați, fără să-i silească nimeni.

Avem de asemenea cazuri de profesioniști reținuți ca foarte necesari și cu toate acestea au plecat în dauna interesului general.

Plecarea transporturilor de evacuare s-a făcut după cum urmează:

Evreii aflați în Dorohoi din târgurile din județ au plecat în două transporturi în zilele de 7 și 8, iar cei localnici din oraș urmau să plece în trei transporturi în zilele de 12, 13 și 14 [noiembrie].

Din aceștia s-au executat numai transporturile din zilele de 12 și 13, căci în ziua de 14, înainte de plecarea ultimului transport, evacuarea s-a oprit din ordin superior...

Cu această ocaziune li s-a confiscat: stofe, pânzeturi, piele, pentru motivul, afirmă inspectorul Marin Florescu, că acestea, după Legea vânilor, nu puteau fi trecute peste frontieră.

Nu este adevărat că li s-a luat haine, iar alimentele s-au confiscat numai surplusurile considerate ca stocaj.

Li s-au mai confiscat de asemenea lucruri voluminoase ca: saltele, perne, covoare etc., lăsându-li-se numai ce puteau duce cu ei fiecare.

Această măsură inspectorul Florescu a motivat-o prin faptul, constatat de domnia sa, că de la Atachi evacuații sunt porniți peste Nistru în coloană pe jos în mai multe etape până spre Bug.

Din această cauză, la transporturile anterioare de evrei din Bucovina, aceștia au luat cu dânzii fel de fel de bagaje grele, care au rămas în găurile Atachi și Mărculești.

Au trebuit apoi inventariate și înapoiate localității de plecare, producând o mulțime de perturbări.

Neregulile din acele stații au fost cercetate de ofițerii special trimiși de M.C.Gl.

În vagoanele de transport nu au fost puși mai mulți de 50, pentru că nici nu ar fi încăput, iar ușile vagoanelor au fost încuiate numai pe o parte a trenului, lăsând libere numai ușile dintr-o parte pentru a se putea supraveghea mai ușor de către garda însoțitoare la opririle din stații.

Din cauza grabei cu care s-a făcut evacuarea s-a mai petrecut un accident supărător.

La primirea ordinului de evacuare (5.X.1941), se găseau vreo 800 de evrei la munci în diferite localități din țară, iar cei suspecți erau internați în diferite lagăre.

Cu începere din ziua de 6.XI.1941 am intervenit în mai multe rânduri telegrafic și telefonic la Ministerul Afacerilor Interne să ne fie înapoiți pentru a fi evacuați².

Nu am primit nici un răspuns.

După terminarea evacuării, care s-a oprit în ziua de 14, nu am mai intervenit ca evreeii răspândiți prin țară să fie înapoiți, în credința că Ministerul Afacerilor Interne cunoaște situația.

Rezultatul a fost că la începutul lunii decembrie a.c., [după] aproape o lună de zile, ne-am pomenit sosind pe rând toți evreeii plecați, creându-se următoarea situație:

Cei ce fuseseră internați ca suspecți a trebuit să-i internăm și să-i păzim noi aici, fără a-i putea izola completamente de restul populației evreești rămase.

Cei ce fuseseră la lucru (cca 1 000), mulți au găsit familiile lor evacuate și casele sigilate.

În urma ordinului domniei voastre aceștia au fost cazați la coreligionarii lor.

Raportându-vă cele de mai sus, vă rugăm să binevoiți a dispune.

Prefectul județului Dorohoi, colonel (ss) Ion Barcan

Pt. conformitate, căpitan (ss) Păcuraru

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 21, f. 264-266 f/v

¹ Documentul de mai sus constituie detalierea unui alt raport, trimis Guvernământului Bucovinei la 20 decembrie 1941, menit a contesta o reclamație împotriva prefectului după care „Comisiunea pentru trierea evreilor în vederea evacuării din luna trecută... a lucrat „cu părtinire, iar prin Ordinul dvs. sus-citat este acuzată chiar de «incorectitudine»“. (*Centrul Goldstein Goren - T.A., Arhiva Microfilme, Guvernământul Bucovina*). (Vezi și doc. 209, 399).

² Vezi doc. 402 din volum.

407

1941, decembrie, Transnistria. Numărul persoanelor deportate, ucise sau decedate în ghetourile din Transnistria, majoritatea acestora fiind evrei.

Notă

Evrei împușcați în Transnistria.

1941, evacuați din Basarabia și parte din Bucovina din ghetouri până la Tiraspol și din Tiraspol peste Grebenic

- Catargii - spre Berezovca cca	40 000
com. Bogdanovka, jud. Golta	48 000
com. Dumanovka	14 000
com. Ahmecetka	14 000
com. Mostovoi jud. Berezovca	32 600
Evacuați din Nicolaev, Herson și Odessa prin etape și prin trenuri și executați de SS și parțial de jandarmi	150 000
în coloniile germane Reichstat, Lichtenfeld etc. raionul Mostovoi.	
La Odessa arși de vii în barăci	10 000
” ” spânzurați drept represalii după explozia în clădirea comandamentului german din Odessa	25 000
țigani evacuați în com. Covaliovka	20 000
Raion Mostovoi, jud. Berezovca	
Ridicați și împușcați de SS la gara Trihațka	11 500
Morți de exantimaticus	7 000
Întorși în țară	1 500

NOTĂ. Acest document a fost găsit după război în dosarele lui Radu Lecca, împuțernicitul pentru problemele evreiești din România, cuprinzând numărul de evrei și țigani asasinați în Transnistria.

A.Y.V.I., fond Matatias Carp, 011/47. Vezi și Jean Ancel, op. cit., vol. 5, p. 541

408

1941, decembrie, Moghilev. Situația evreilor deportați la Moghilev și în alte lagăre din Transnistria, consemnată într-un raport al comandantului Armatei a 3-a, pe luna decembrie 1941.

Comandantul Armatei a III-a
Stat Major, Secția II-a
Raport contrainformativ pe luna decembrie 1941

[...] Corpul 2 Armată semnalează că la Moghilev pentru a se da viață orașului, Prefectura a dat magazinele, farmaciile și industriile pe mâna evreilor, care și-au completat întreg personalul tot cu evrei, ceea ce este contrariu scopului ce urmăresc și produce nemulțumirea în rândurile populației [...]

Evreii

Continuă a fi elementul cel mai PRIMEJDIOS (în text) și alarmist [...]

Evreii evacuați din România intervin zilnic, în special de la Moghilev, pentru întorcerea în țară sau rămânerea lor la Moghilev.

Cei plasați în lagărele din Transnistria sunt într-o situație critică deoarece populația ucraineană refuză a-i primi sau a le da vreun ajutor.

Plasarea evreilor în lagărele fixate de-a lungul Bugului nu s-a terminat complet. Se mai găsesc evrei în orașe, cum sunt Odessa, Moghilev, Iampol, Balta, Pervomaisk. Inspectoratul Jandarmi Transnistria comunică că se vor evacua și aceștia de îndată ce se termină transporturile din Basarabia.

Între timp s-au primit ordine categorice ca toți evreii din Odessa să fie evacuați, măsurile sunt în curs de executare [...]

Inspectoratul de Jandarmi semnalază că în lagăre sunt foarte multe cazuri de dezinterie, boli pulmonare și tifos exantematic.

A.M.St.M., R.S.E.M. 1094, C0285-287

409

1941, decembrie, București. Raport al P.C.M. referitor la eliberarea din lagărele din Transnistria a 23 de evrei din 200 de cereri supuse aprobării mareșalului Ion Antonescu și rezoluția acestora.

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI

DOMNULE MAREȘAL,

Am onoare a supune aprecierii domniei-voastre alăturatul tabel cuprinzând 23 cazuri, alese din circa 200 de cereri, înaintate Președinției Consilului de Miniștri, de diferiți evrei, prin care solicită eliberarea din lagăr sau strămutarea domiciliului.

Primiți, vă rog, domnule mareșal, asigurarea profundului meu respect¹.

Secretar General. (ss) O. Vlădescu

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 21, f. 328

Pe document, rezoluția:

„Nu pot examina fiecare caz în parte. Am pus principiile. Ele să se aplice strict. Acei care descind din Vechiul Regat și din părinți care și-au făcut datoria pe front sau față de țară, nu trebuie să intre în categoria deportaților. În târguri nu mai sunt tolerați însă nici un jidan. M.A. (Mareșal Antonescu)”.

¹ Între 16 mai și 4 iunie 1942, au fost eliberați din lagărele din Transnistria, ca urmare a ordinelor C.B.B.T. și ale lui Radu Lecca, 48 de evrei. (*B.A.R., A.I., Fond XXIV, ds. 3342, f. 49*).

XIV. ODESSA. OCTOMBRIE 1941

410

1941, octombrie 22, Odessa. Telegrama generalului Trestioreanu, care anunța aruncarea în aer a clădirii în care a fost instalat Comandamentul Militar Român din Odessa.

Telegramă
Gorun către Vrancea
22.X.1941

La orele 17,35 clădirea în care a fost instalat Comandamentul Militar Odessa și „Gorun”, a sărit în aer. Sunt morți și răniți.
General, (ss) Trestioreanu

A.M.St.M., R.S.E.M. 1080, C0661

411

1941, octombrie 22, Odessa. Raport adresat P.C.M. în legătură cu explozia de la Odessa.

Armata 4-a
către
Președinția Consiliului de Miniștri
Cabinetul Militar

La ordinul nr. 3154 din 22.X.1941:
Până la ora 20,40, generalul Glogojanu - comandantul militar al Odesei - nu a fost găsit.

Este probabil sub dărâmături.
Numărul morților și răniților nu s-a putut stabili.
Operațiunile de salvare continuă.

Din clădirea ocupată de Comandament a sărit în aer partea centrală și aripa dreaptă.

Trupele din Odessa sunt la locurile lor, în stare de alarmă.

Până la ora 22 nu s-a mai semnalat nici o altă explozie și nici un eveniment de altă natură.

Pentru a conduce opera de salvare și a lua la fața locului măsurile impuse de evenimente, s-au trimis la Odessa:

- generalul Macici, comandantul C.2 A.; - subșeful de Stat Major al Armatei 4-a; - șeful Secției II-a de la Armata 4-a; - comandantul Transmisiunilor Armatei 4-a, cu echipele necesare restabilirii imediate a transmisiunilor.

Ca represalii și pentru a da un exemplu populației, s-au luat măsuri a spânzura în piețele publice un număr de evrei și comuniști suspecți.

Comandantul Armatei IV, general de corp de armată adjutant, I. Iacobici
Nr. 302827 din 22.X.941, ora 23,25

Ibidem, C0662

412

1941, octombrie 23, Odessa. Text parțial al unei telegrame privind cauzele și consecințele exploziei, precum și represaliile împotriva populației.

Telegramă^{*}

32 ranitzi - 3 represiunea s-a executat in interiorul orasului prin impuscare si spanzurare si afisarea unei plancarde pentru prevenirea tuturor celor ce se vor deda la acte teroriste... iar executarea evreilor din ghetouri este in curs pentru efectivul raportat - 5/colonelul stanescu in colaborare cu col ciocan studiind modalitatea atentatului au gasit o usa de casa de bani care prin forma capatată in urma exploziei duce la concluzia aproape sigura ca explosivul a fost chiar in casa de bani, cu aprindere de ceasornic electric -: se va continua cu examinarea chimica a reziduurilor ramase pe usa casei de bani, urmarindu-se in acelasi timp si alte piste - 6/maiorul german weidemann seful grupului de legatura cu armata germana pe langa comand odessa a sugerat diviziei 10 prin dl general trestioreanu sa se permita aducerea unui batalion de pionieri pentru dominare ca avand dotarea tehnica completa precum si a unui batalion s s pentru curățirea evreilor si a bolsevnicilor - dl general a supus chestiunea d-lui gral macici care va roaga a hotara si da raspuns urgent

7/ comandamentul militar este in curs de a stabili totalul pierderilor in ofitleri si trupa in acest atentat - sub daramaturi se afla inca sigur dl general glogojeanu.

^{*} Telegramă găsită în arhivă fără punctele 1, 2 și 4.

colonel badulescu, lt. colonel manescu, maior belcic eugen, cpt. popescu alex, cpt magistrat felea ion, locot rez tautu gh, sublt rez dumbraveanu cornel si cpt guha. 8/ am vizitat pe cei de la spital... multzi din ei fiind oribil mutilatzi cu lovituri grave la craniu - medicii spitalului 101 si ambulantele locale au dat tot ajutorul medical.

Ibidem, C0677

413

**1941, octombrie 23, București. Ordinul de represalii al
mareșalului Ion Antonescu în legătură cu
explozia de la Odessa.**

Președinția Consiliului de Miniștri, nr. 562, din 23.X.1941, ora 12.30,
Cabinetul Militar al Conducătorului Statului
Către
Vrancea I

Ca urmare a celor petrecute la Comandamentul Militar Odessa, în ziua de 22 octombrie a.c., d-l. Mareșal Antonescu ordonă:

1. Comandamentele Militare și autoritățile [...] din Odessa se vor instala în afara orașului sau în clădiri din oraș, care au fost în prealabil și în mod perfect și sigur curățate de echipe speciale și deminate, se vor cerceta cu atenție și împrejurimile lor.

2. D-l. mareșal Antonescu ordonă să se raporteze cine este responsabil de neexecutare [...] sau de incompleta executare [...] a ordinului [...]

3. Deoarece este aproape sigur că acțiunea de la Odessa a fost pusă la cale de către comuniștii locali și pentru a se înlătura pe viitor o asemenea acțiune, d-l Mareșal ordonă să se treacă la represalii severe, astfel:

a. Pentru fiecare ofițer român sau german, mort în urma exploziei, vor fi executați 200 comuniști; pentru fiecare soldat mort, câte 100 comuniști; execuțiile vor avea loc în cursul zilei de astăzi.

b. Toți comuniștii din Odessa vor fi luați ca ostatici, de asemenea câte un membru din fiecare familie evreiască.

Li se vor aduce la cunoștință represaliile ordonate ca urmare a actului terorist săvârșit și li se vor pune în vedere, lor și familiilor lor, că la un al doilea act asemănător, vor fi toți executați.

c. Măsurile luate vor fi date publicității și afișate în Odessa și împrejurimi chiar în cursul zilei de astăzi.

D.O. Șeful Cabinetului Militar, semnat (ss) col. Davidescu

Nr. 3161 din 23 octombrie 1941, ora 12,30¹

„Procesul mareșalului Antonescu, documente”, ediție prefațată și îngrijită de Marcel Dumitru Ciucă, Editura Saeculum, L.O., Editura Europa Nova, București, 1995, p. 106-107

¹ În interogatoriul de la Tribunalul Poporului, Ion Antonescu a dat cifra de 3 000 de evrei uciși după ce au fost închiși în patru barăci. De asemenea, a susținut că în Consiliul de Miniștri nu s-ar fi discutat niciodată despre cele petrecute la Odessa.

În ședința Consiliului de Miniștri cu guvernatorii, din 13 noiembrie 1941, când Alexianu l-a informat pe Antonescu despre represaliile împotriva populației evreiești din Odessa, acesta ar fi replicat: „Ce s-a întâmplat la Odessa s-a întâmplat, dar să nu se mai întâmple. Du-i într-un loc sigur, să se pună regulă.

Represiunea a fost destul de severă?

Alexianu: A fost, domnule mareșal.

Domnul mareșal: ... ce înțelegeți prin „destul de severă“? Dumneavoastră sunteți cam miloși cu alții, nu cu neamul românesc.

Dl. prof. Alexianu: ... a fost foarte severă, domnule mareșal.

Domnul mareșal: ... am spus să se împuște câte 200 evrei pentru fiecare mort și 100 evrei pentru fiecare rănit. S-a făcut așa?

Dl. prof. Alexianu: ... au fost și împușcați și spânzurați pe străzile Odesei.

Domnul mareșal: ... să faceți așa pentru că eu răspund în fața țării și a istoriei. Să vină evreii din America să mă tragă la răspundere!

[...]

Evreii nu trebuiesc menajați pentru că dacă ar putea, nici ei nu ne-ar menaja pe noi, nici pe mine, nici pe dumneata, nici pe dumnealor ... nu-i las eu pe evrei. Să nu credeți că ei n-au să se răzbune atunci când vor avea posibilitate. Dar ca să n-aibă cine să se răzbune, termin eu cu ei mai înainte. Și aceasta n-o fac pentru mine personal, ci pentru populația acestei țări. (*A.S.R.I., F.P., ds. 40010, vol. 45, f. 320-321*).

Discuția din Consiliul de Miniștri contrazice afirmațiile lui Antonescu, care și la procesul din 1946 a declarat că nu cunoaște câți evrei au murit la Odessa.

Generalul Macici declară, la ancheta de la Tribunalul Poporului, că și-ar fi manifestat nemulțumirea față de măsurile luate de Treștioreanu. Ordinul lui Antonescu pentru represalii a fost descifrat în prezența lui Treștioreanu și Ghineraru și apoi ars. Generalul Macici spune că a băgat ordinul în buzunar și nu i-a dat nici o urmărire. (*Ibidem*, vol. 2, f. 98-100).

Iacobici comunică P.C.M. - la 14 noiembrie 1941 - că, sub supravegherea generalului Nicolae Macici, s-au executat represaliile ordonate. Tot el declară că generalul Treștioreanu a început și Macici a amplificat represaliile. (*Ibidem*, f. 101-104).

Declarațiile generalului Iosif Iacobici la Tribunalul Poporului, în anul 1946:

„După explozie a fost numit general Treștioreanu, care putea să ia măsurile dictate de împrejurări fără să ceară aprobarea superiorilor. Dacă ar fi primit un ordin de la gen. Macici, trebuia să-l execute. Când l-am trimis pe gen. Macici la Odessa, nu s-a dat ordinul să-l înlocuiască pe gen. Treștioreanu cu gen. Ghineraru. Pe gen. Ghineraru cred că l-a numit Marele Cartier.

Nu-mi amintesc să-l fi văzut pe generalul Macici și ordinul cred că l-a primit de la generalul Tătăranu, șef de Stat Major, dar e posibil să-l fi văzut. În raportul primit de la Treștioreanu, în fraza finală, se spune: «am luat măsuri de spânzurarea câtorva evrei și suspecti comuniști», iar în raportul primit de la gen. Macici se menționează că s-au luat măsuri de represalii. Raportul pe care l-am văzut la Președinția Consiliului de Miniștri spune că represaliile de la Odessa au avut loc sub supravegherea generalului Macici.

Din acest raport nu rezultă că la orele 7 din dimineața zilei de 23 octombrie, măsurile de represalii erau declanșate. Știu că șeful meu de Stat Major, Tătăranu, a avut o convorbire cu gen. Treștioreanu.

N-am fost de acord cu cele întâmplate la Odessa". (*Ibidem*, vol. 6, f. 158 f/v).

Maiorul Ovidiu Oncu, martor al apărării, fost olițer de Stat Major la Odessa înainte și după explozie, declară că Trestioreanu ar fi dat următorul ordin: „Du-te și raportează situația și că se vor lua măsuri de represalii.

Ajunși la Poștă, colonelul Moldoveanu a raportat, adăugând de la d.s.a următoarele cuvinte: «prin spânzurătoare», la care am replicat: «când se vor face spânzurători», când generalul Trestioreanu îmi va comunica acest lucru, iar în timp de 2 ore nu s-au putut ridica aceste spânzurători, la care colonelul Moldoveanu (m-a întrebat): «de unde știi dumneata?».

Până a doua zi dimineață și până la sosirea d.lui general Macici, nu s-a făcut altceva decât s-au scos cadavrele de sub dărâmături.

După sosirea generalului Macici, l-am văzut cu generalul Trestioreanu și din gesturi am văzut că era o discuție agitată. Aceasta se întâmpla la locul exploziei.

Grupul s-a deplasat spre colțul străzii, unde am auzit următoarele cuvinte spuse de dl. general Macici: «sunteți niște lași, niște fricoși, până la această oră Odessa trebuia să fie întoarsă pe dos». După aceasta, a venit un olițer de la Poșta Centrală și a adus un ordin, probabil secret, iar generalul Macici l-a chemat pe dl. căpitan Marian Ionescu de la descifrat. Aceasta s-a petrecut cam la jumătate de oră de la venirea generalului Macici în dimineața zilei de 23 octombrie 1941. După aceasta, a ieșit gen. Trestioreanu, roșu la față, spunând că i s-a luat comanda...

Accentuez că în noaptea 22/23 octombrie 1941, nu s-a luat nici o măsură de represalii. Am auzit însă că au venit ordine încă din seara de 22 octombrie, după explozie s-au făcut execuții de către trupele germane". (*Ibidem*, f. 161-162).

414

1941, octombrie 23, Odessa. Armata a IV-a raportează executarea ordinului mareșalului Ion Antonescu.

Armata 4-a
Către
Președinția Consiliului de Miniștri
Cabinetul Militar

La ordinul nr. 3161 din 23.X.1941:

1. S-a dat ordin ca toate Comandamentele Militare și autoritățile din regiunea Odessa să se instaleze la periferia orașului, în clădiri cari au fost perfect și sigur curățate de mine și dispozitive de distrugere; clădiri care se pot ușor păzi și supraveghea.

În același timp s-a dispus evacuarea populației civile, pe o rază care va fi găsită necesară, din jurul clădirilor alese pentru Comandamente și autorități.

2. S-a ordonat generalului Macici să ancheteze și să stabilească vinovații de nenorocirea întâmplată.

Divizia 10-a raportează însă că, înainte de instalarea Comandamentului Militar, clădirea a fost deminată de germani și apoi verificată amănunțit cu detectorul de mine, de către un ofițer din Batalionul de Pionieri al Diviziei.

3. S-au luat măsuri pentru executarea imediată a celor ordonate de către Domnul Mareșal Antonescu cu ordinul nr. 3161, punctul 3, literele a, b, c.

4. La ora 13,10 a fost scos de sub dărâmături generalul Glogojan I.

Comandantul Armatei IV, general de corp de armată adjutant, I. Iacobici
Nr. 302858 din 23.X.941, ora 16,45

A.M.St.M., R.S.E.M. 1080, C0658

415

1941, octombrie 23, Odessa. Telegramă care confirmă ordinul de reprimare a celor circa 18 000 de evrei din ghetouri și spânzurarea în piețe publice a cel puțin 100 de evrei în fiecare sector al orașului.

Telegramă

23 oct. 1941, ora 9,45

Colonel Stănculescu către dl. gen. Tătăranu - șef de Stat Major Vrancea.

La ora 3 prezentat la Comandamentul Militar și predat d-lui gen. Trestioreanu ord. nr. 302826.

Dl. gen. Trestioreanu, convocând comandanții de regimente, a dat dispozițiuni pentru represalii imediate între care intră reprimarea celor aproximativ 18 000 evrei din ghetouri și în fiecare sector suprimarea a cel puțin 100 evrei prin spânzurarea în piețe...

Ibidem, C0675-676

1941, octombrie 23, Odessa. Raportul comandantului Armatei a IV-a cu privire la explozia de la Comandamentul Militar Odessa și numărul morților și răniților.

URGENT

Vrancea
către
Carpați
pentru domnul general Mazarini Nicolae

Spre știință se comunică următoarele:

1. În ziua de 22.X. ora 17,45, clădirea în care a fost instalat în Odessa Comandamentul Militar, a sărit în aer.

Nenorocirea este asemănătoare prăbușirii blocului Carlton, adică dărâmarea până la pământ^{*}.

Sunt morți și răniți.

Până la 23.X. seara, s-au scos de sub dărâmături:

- 41 morți;

- 39 răniți.

Morți:

A. Români

a) Ofițeri

1. General Glogojanu I., comand. militar
2. Colonel Ionescu Mangu, comand. militar
3. Lt. col. rez. Davila Teodor, prefect poliție
4. Lt. comandor rez. Balaș Alexandru, comand. Odessei
5. Maior Bucur Ștefan, divizia 10
6. Căpitan Guha Felix, comand. militar
7. Sblt. Gospodin Dumitru, divizia 10
8. Sblt. Iorgulescu P., divizia 10

b) Subofițeri

1. Serg. Maj. Adm. Spătaru C-tin, divizia 10

c) Funcționari civili

1. Arhitect Măcărescu Nicolae, Ministerul Interne

d) Grade inferioare: 22

e) Sub dărâmături se mai află încă sigur:

1. Colonel Bădulescu Gr.

* Această clădire din București s-a prăbușit din cauza cutremurului ce-a avut loc la 10 noiembrie 1940.

2. Lt. col. Mănescu Ștefan
3. Maior Belcic Eugen din Jandarmi
4. Căpitan Popescu Gh. din Jandarmi
5. Căpitan Magistrat Felea Gh.
6. Locot. rez. Axene C-tin, Jandarmi
7. Locot. rez. Trăilă
8. Locot. rez. Costăchescu
9. Locot. Ionescu Haralambie
10. Locot. Ionescu Nicolae, Jandarmi

B. Germani

a) Ofițeri

1. Comandor Hervard Schmidt, Marină
2. Căpitan corvetă Walter Reichart Facilide
3. Cpt. Comandor Valentin Kern
4. Sublt. Iordan Hanscort, R. 196 A
5. Sublt. Gültner Walter.

b) Funcționari civili

1. Novicov Eugen, marina germană

c) Se află sub dărâmături

1. Locot. rez. Weber Peter

C. Civili străini: 3

Răniți

A. Români

a) Ofițeri

1. Medic lt. col. Marta C-tin, divizia 10
2. Maior Nisipeanu Mihai, Comand. Militar
3. Căpitan Covrig Petre, Reg. 1 Transm.
4. Locot. Comșa Val., comand. militar
5. Locot. Ionescu Ion, Reg. 59 Inf.
6. Lt. colonel Vlad, Divizia 10
7. Locot. Goran, Comand. Militar Odessa
8. Un căpitan intendență, divizia 10

b) Subofițeri

1. Plot. Adj. Lupu Manolache, Comand. Militar
2. Plot. Gălățeanu Manolache, Batal. 13 Pion.
3. Serg. Maj. Tarău Ilie, Diviz. 36 A.G.

c) Funcționari civili

1. Inginer Danielencu Ilie Slănic Prahova

d) Trupă: 27

C. Civili străini: 3

Răniții sunt internați în spitalul nr. 101 din Odessa.

Majoritatea au răni foarte grave.

2. Pentru a se împiedica pe viitor repetarea unor asemenea acte, s-au ordonat represalii severe asupra comuniștilor și evreilor în proporția:

- pentru fiecare ofițer sau funcționar român sau german mort sau rănit, se vor executa 200 comuniști;
- pentru fiecare soldat mort sau rănit se vor executa 100 comuniști.

Executații sunt expuși în piețele publice, cu placarde pentru avertizarea celor ce s-ar mai gândi la executarea unor asemenea atentate.

3. În oraș domnește liniște.

4. S-au luat măsuri ca toate comandamentele militare și autoritățile să se instaleze la periferia orașului în clădiri care vor fi în prealabil în mod perfect și sigur curățate de mine și de dispozitive de distrugeri.

În același timp se va evacua din jurul acestor clădiri populația civilă pe o zonă cât va fi apreciată necesară la fiecare caz în parte.

S-a raportat direct Președ. Cons. de Miniștri.

Comandantul Armatei IV, general de corp de armată adjutant, I. Iacobici
Nr. 302890 din 23.X.1941, ora 1,45/24/x

Ibidem, C0667-669

1941, octombrie 27. Armata a IV-a raportează P.C.M.
„executarea întocmai a ordinului cifrat nr.
563/24.X.1941“.

Armata 4-a
Către
Președinția Consiliului de Miniștri
Cabinetul Militar

La nr. 3218/1941;
Raportăm că ordinul cifrat nr. 563 din 24.X.1941 a fost executat întocmai.
D. 39 X.B.
Nr. 302997 din 27.X.941, ora...

Ibidem, C0706

1941, octombrie 24, Odessa. Telegramă care confirmă
primirea și distrugerea prin ardere a telegramei
nr. 563.

aici dl kapit Ivănescu

Rog confirmați primirea cu mențiunea să fie arse toate 3 benzile de dl căpitan -
?=:+ aici kapitan ivănescu da am intzeles si primit telegrama no. 563, -... ku trei benzi
pe care o voi distruge prin ardere + - ... s s am onoare să vă salut... dle kapitan
telegrama este strict secreta--- după descifrare se va preda numai dlui gl Iacobici sau in
lipsa dlui gl. tataranu fara intermediari. dl gral iacobici si dl gral tataranu au plekat
acum o jumătate de ora la tyghina + eu voiu retransmite telekrama aceasta la gloria
tyghina pentru a o preda dlui gral iacobici - dupa transitarie voi distruge textul
cifrat/toate benzile/ fara a le mai decripta urmand ca decriptare sa se faca numai zlc n
urmand tct pardon + cine e mai mare la dvs. acuma? Si cat stau la tyghina dnii
gșgeneraliț?

gorun catre vrancea

24 oct. orele 21,30, confirmare telekrama cifrata pentru dl general macici a fost
predata la ora 21 = d 3 9* b +

Ibidem, C0704

1941, octombrie 27, Odessa. Raportul generalului Nicolae Macici, despre evenimentele de la Odessa, adresat generalului Iacobici.

Corpul 2 Armată
Stat Major
CONFIDENȚIAL-PERSONAL

Nr. 37459
27 octombrie 1941

Generalul Macici Nicolae (comandantul Corp 2 Armată)
Către
Domnul general de C.A. adjutant Iacobici Iosif

La ordinea (ilizibil în text - n.n.) nr. 302832 din 22.X.1941 și nr. 302858 din 23.X.1941, am onoare a raporta:

Am sosit la Odessa la orele 6 în dim. de 23.X. 1941 și m-am dus direct la locul clădirii foste a Diviziei 10-a Inf. și a Comandamentului Militar al Odesei, aruncată în aer.

Până la acca oră, se scosese deja de sub dărâmturi câteva cadavre.

Operațiunea deblocării am găsit-o bine organizată și bine condusă.

Identificarea cadavrelor se făcea pe loc și se continua la Spitalul nr. 101 din Odessa, unde se transportau și răniții.

Cadavrele se îmbălsămau cu mijloacele de care dispunea spitalul.

În zilele de 23, 24 și 25 oct. 1941, m-am informat continuu la fața locului, am interogat diferiți ofițeri de la ambele Comandamente și am luat în scris și 9 declarațiuni (pe care le alătur), spre a mă convinge cât mai pozitiv:

- dacă ordinele Armatei IV-a nr. 302320 din 16 oct. și nr. 78994 din 18.X.1941 s-au primit la Divizia 10 Inf.;

- dacă au fost transmise unităților;

- cum s-a executat controlul operațiunilor dictate de acele ordine;

- cum s-a procedat la deminarea orașului în general;

- cine a ales ca local de comandament fostul local al G.P.U.-ului;

- dacă și cum s-a deminat el;

- asupra cui cad răspunderile și eventual.

- vinovații de neglijența că nu s-a putut preveni dezastrul produs.

Am constatat:

- La Divizia 16-a Inf. nu s-a primit decât ordinul Armatei IV-a nr. 302320 din 16.X.1941 și anume în ziua de 16 oct. ora 16.50.

Ordinul Armatei IV-a nr. 78994 din 18 oct. nu s-a primit la Divizia 16-a.

- Generalul Glogojeanu a dat în chiar după-amiaza zilei de 16 oct. instrucțiuni verbale comandanților de unități; apoi Divizia 10-a a dat în scris (în copie) ordinul nr.

302320/941 al Armatei IV-a cu instrucțiunile sale anexe la unități cu nr. 23276 din 17 oct. 1941.

În afară de aceasta, Divizia 10-a a mai dat în scris și alte instrucțiuni tehnice (alăturate) cu ord. nr. 23968 din 18 oct. 1941, referitoare la modul de comportare al trupelor în Odessa și la operațiunea de curățire și deminare.

- În după-amiaza zilei de 16 oct. pătrunseseră în Odessa primele elemente ale Diviziei 10 Inf.; grosul Diviziei a intrat în dimineața de 17.X.

- Divizia 10-a nu a avut și nici nu are până astăzi nici Batalionul său organic de pionieri; i se pusese la dispoziție Compania 3-a (2 plot.) din Batal. 61 Pionieri.

Operațiunile dictate de ordinele de mai sus au fost executate de unitățile de pionieri regimentare și de cele două plutoane ale Batal. 61 Pionieri.

- Inițial Divizia 10-a Inf. se instalase într-o școală de ucenici aflată la bariera intrării la vest și lângă C.F., iar Comandamentul Odessei l-am găsit instalat inițial în dim. de 18 oct. în localul închisorii G.P.U. Această închisoare este instalată în oraș, însă la bună distanță de localul fost al G.P.U.

- Localul în care se instalase definitiv P.C. al D. 10 Iași al Comandamentului Militar al Odessei a fost ales personal de către răposatul general Glogojeanu, ajutat fiind de prefectul Poliției (lt. colonel Davilla) și de colonel Ionescu Mangu, decedați și ei sub dărâmturi.

Răposatul general Glogojeanu s-a interesat personal de deminarea acestui local.

Prima operație de deminare a clădirii G.P.U. a fost executată de către un batalion de pionieri germani, venit în Odessa în după-amiaza zilei de 17 oct., însă care a plecat imediat după deminarea aceluia local.

Aceeași operațiune destul de amănunțită a fost executată a 2-a zi (19 oct.) de către căpitanul Niculescu cu unitatea sa (Comp. 3/Batal. 61 Pi).

Deși deminarea părea sigură, localul acela era încă suspect, că se primise la ambele Comandamente indicațiuni de la informatori cum că localul este minat și periculos.

Notez că deși răposatul colonel Ionescu Mangu și-a exprimat părerea față de generalul Glogojeanu că este suspect, căci ceasornicele din pereți mai funcționează încă, cum o casă de fier de dimensiuni respectabile nu a fost înlăturată, localul a fost totuși ocupat.

De altfel, camerele (birourile) din acel local erau complet amenajate, mese de scris și birouri complete, fotoliuri de birouri ademenitoare, scaune rânduite în jur de masă așteptând numai instalarea membrilor unui consiliu, nici tablourile mari din pereți nu fuseseră înlăturate.

Din toate informațiile și declarațiile ce am adunat, rezultă în mod categoric că i s-a atras atențiunea generalului Glogojeanu încă din ajun de a se instala acolo, de către colaboratorii săi direcți, între alții general Trestioreanu, comandantul secund al Diviziei 10 Inf., lt. colonel Nițulescu, șeful de Stat Major al Diviziei, lt. colonel Vlad, șeful Biroului 2 Informații, colonel Moldoveanu, comand. R. 32 I. și fost șef al Secției 16-a din M.S.M. și chiar de către răposatul colonel Ionescu Mangu.

La Comandamentul Odessei s-a primit de la S.S.I. o schiță cu rețeaua de subterane (catacombe) de sub orașul Odessa.

Cred că nu s-a studiat îndeajuns această schiță înainte de a se alege localul, că s-ar fi văzut că sub clădirea fostă a G.P.U. se întretăiau mai multe ramuri de catacombe, catacombe care reclamă încă de azi înainte o operațiune specială pentru o curățire quasi radicală.

După deducțiile mele, explozibilul s-ar fi găsit introdus în casa de fier (bani) și în peretele din spate, în afară de alte puncte minate cu explozibile puternice și în mare cantitate.

Nu se poate preciza dacă focul a fost dat la comandă de la distanță (prin fir) sau prin dispozitiv cu întârziere (ceasornic special). S-a mai găsit unul într-un dispozitiv de peste 600 kg trotil, așezat de teroriști pe C.F., la 200 m sud bariera Tatarca.

Tuturor celor care își arătau teama, le-a răspuns generalul Glogojeanu că operațiunea de deminare a fost făcută de specialiștii germani sau altora că ar fi fricoși.

Localul a fost ocupat în dim. de 20 octombrie.

În aceeași zi, pe la prânz, când fusesem pentru a 2-a oară la Odessa, am găsit în fața localului pe toți ofițerii de la ambele Comandamente ieșiți în stradă, în frunte cu generalul Glogojeanu, din cauză că se primise cu câteva momente înainte o informație cum că în curând localul va sări în aer.

Cu toate cele arătate mai sus, s-a continuat rămânerea în local, până în seara zilei de 22 octombrie, când a sărit în aer.

Măsurile de deminare au fost luate în felul arătat mai sus, totuși alt vinovat nu poate să fie găsit decât fatalitatea, care a tras de mână pe generalul Glogojeanu, încăpătânându-l să se permanentizeze în localul periculos.

Ordinele și instrucțiunile autorităților superioare referitoare la deminări au fost transmise la timp unităților pentru execuție: operațiunea însăși a deminărilor s-a executat cu mijloacele pe care le-au avut la îndemână (specialiști și aparate detectoare).

În această privință, nimeni nu poate fi acuzat de vreo neglijență sau neexecutare a dispozițiilor date.

În prezent și conform instrucțiunilor verbale ce am primit de la dl. comandant al Armatei IV-a, am readus și s-a instalat atât P.C. al Comand. Div. 10 Inf., cât și al Comandamentului Militar al Odesei în clădirile foste ale Școlii de ucenici ruși de la bariera Tatarca. Aceste clădiri sunt cu încăperi numai la parter și se amenajează continuu pentru a corespunde scopului.

Tot astfel am dat dispozițiuni ca toate posturile de comandă și localele autorităților noastre din Odessa să părăsească clădirile cu multe etaje și mai ales acelea pe care bolșevicii le-au lăsat aproape intacte și nelocuite¹.

Comandantul Corpului 2 Armată, general de divizie N. Macici

Ibidem, C0563-568

¹ La 4 noiembrie 1941, Împuternicitul Germaniei pentru probleme de informații, Rödler, a înaintat autorității germane următorul raport privind evenimentele din Odessa:

„Director, Biroul de Informații al Forțelor Armate Germane din România

Până la 22 octombrie, întreaga activitate militară s-a desfășurat pe strada Engels, Cartierul central militar român era localizat în fosta clădire a NKVD-ului (Poliția secretă sovietică) de pe această stradă. În timpul perioadei bolșevice, toate clădirile din jur erau locuite de cei care favorizau sistemul comunist. Chiar din prima zi a ocupației, Serviciul Secret Român a prezentat, pe baza materialului adunat, rapoarte de avertisment Cartierului General. Fără nici o excepție, rapoartele arătau că clădirile de pe strada Engels erau minate. În ziua de joi, 21 octombrie, în urma unei alarme false, Cartierul General a fost evacuat temporar. În după-amiaza zilei de 22 octombrie, la orele 15,30 se spune că doi comuniști și-au făcut apariția avertizând că clădirea va fi aruncată în aer într-o jumătate de oră. Acest avertisment nu a fost luat în seamă din pricina alarmei false din ziua precedentă. La orele 17,30 clădirea a fost efectiv aruncată în

aer. În momentul exploziei, în clădire se aflau ofițeri germani: căpitanul (de marină) Reichart, căpitanul artileriei de coastă Kern și un locotenent al artileriei de coastă. Au murit cu toții. Potrivit unor rapoarte neconfirmate, în clădire au mai fost doi ofițeri germani ai trupelor de blindate. În ceea ce-i privește pe români, în clădire se afla generalul maior Glogojeanu cu întreaga suită. În momentul plecării mele au fost găsite 46 de cadavre, dintre care 21 de ofițeri. Alte cadavre vor fi descoperite după degajarea dărâmăturilor în camerele de la parter. Numărul estimativ de morți este de 80. Degajarea dărâmăturilor s-a făcut cu eficiență deosebită și foarte repede. La 10 minute după explozie, două reflectoare ale artileriei antiaeriene române au fost duse la locul exploziei. După catastrofă au fost evacuate clădirile din vecinătate. Acest lucru a fost necesar deoarece se zvonea că toate clădirile din jur urmează să fie aruncate în aer în aceeași noapte.

Nu există nici urmă de îndoială că detonarea s-a făcut electric din control de la distanță. În primele ore ale dimineții din 23 octombrie a fost descoperită în imediata vecinătate a clădirii distruse, o centrală telefonică completă, plasată sub patul unui evreu, despre care se spune că era conectată cu oamenii NKVD-ului din catacombe. Evreul arestat a declarat că activitățile partizanilor erau direcționate din catacombe.

Ca represalii pentru asasinatul comis, au avut loc împușcări în masă în timpul nopții din 22 sau 23 octombrie. În timpul dimineții de 23 octombrie, aproximativ 19 000 de evrei au fost împușcați în piața de lângă port, care era înconjurată cu un gard de lemn. Corpurile lor au fost stropite cu benzină și arse. Supraveghetorul sistemului telefonic român mi-a spus că vineri, alți 40 000 de evrei au fost duși din Odessa la Dalnic. Acolo, ei au fost băgați în tranșeele pentru tancuri și împușcați". (*National Archives, U.S.A., Record Group 242, T. 501, rola 278*).

421

1941, noiembrie 11, București. Măsurile Guvernământului Transnistriei și ale M.C.G. pentru internarea tuturor evreilor din Odessa într-un ghetou.

CABINETUL MILITAR
B. 2

NOTĂ
1941 luna noiembrie ziua 11

Marele Cartier General raportează următoarele:

1. În cadrul măsurilor de curățire a Odesei de elementele suspecte, Marele Cartier General luase măsura ca evreii din acel oraș să fie organizați într-un ghetou, unde ar fi putut mai bine să fie triați și supravegheați.

2. Guvernământul Transnistriei - de acord cu Comandantul Corpului 2 Armată - a suspendat executarea măsurii ordonate de Marele Cartier General și evreii - cari fuseseră strânși în ghetou - au fost puși în libertate.

Acest fapt a produs îngrijorare în rândurile populației creștine și prezintă un pericol pentru viața funcționarilor și a ostașilor români.

Se semnalază astfel că, în ultimul timp, un ofițer și un soldat au fost răniți pe stradă, iar câteva imobile au fost incendiate.

3. Pentru a preîntâmpina noi atentate la viața românilor și a asigura liniștea populației, Marele Cartier General roagă a se aproba strângerea tuturor evreilor din Odessa și internarea lor într-un ghetou, într-un cartier periferic al orașului.

Ulterior, acești evrei urmează a fi transportați în ghetourile de pe Bug.

A.N., Fond P.C.M., Cabinet, ds. 86/1941, f. 295

Pe document, rezoluția: „Va discuta cu dl. Alexianu și de acord vor lua o măsură. Dl. Alexianu are primul cuvânt în această privință. Mareșal Ion Antonescu”.

422

1941, noiembrie 18, București. Telegramă cifrată adresată de Mihai Antonescu Legației României la Washington, prin care încearcă să diminueze semnificația măsurilor represive luate împotriva evreilor.

Nr. 2936/84554

18 noiembrie 1941

TELEGRAMĂ CIFRATĂ

Legațiunea Washington

Rog desmințiți telegrama apărută în ultima vreme privitoare la persecuțiile evreilor.

La Odessa a fost o explozie gravă a clădirii Comandamentului care a omorât pe generalul comandant al Odesei (generalul Glogojeanu - n.n.), mai mulți generali, colonei și funcționari superiori administrativi.

Ca urmare și pentru a evita atentate au fost executați ostateci¹.

Aceasta însă nu a fost un masacru ca în imaginația transmițătorilor de știri false.

De asemenea, evreii din Vechiul Regat nu vor avea nici un regim greu de suferit.

Dimpotrivă, lucrez la un statut al evreilor care să așeze poziția lor în stare de drept și să evite de acum înainte orice fel de interpretare sau alte atacuri împotriva noastră.

Vă voi trimite copia unei note adresate Ministrului Statelor Unite la București ca răspuns la două Note diplomatice, care exagerând mici incidente locale aveau ca concluzie dificultatea de a-și exercita misiunea în România, atunci când d-l Gunther

s-a bucurat și se bucură de o largă atenție din partea guvernului și chiar a Conducătorului statului.

Insistați asupra faptului că România a avut până azi o atitudine plină de deferență față de Statele Unite și că totuși a fost supusă unui regim de grave prejudicii prin blocarea disponibilităților și a vaselor.

Mihai Antonescu

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 10, f. 205

¹ Mihai Antonescu se referă la demersurile ministrului plenipotențiar al S.U.A. la București, care lua atitudine împotriva persecutării evreilor din România. Vezi doc. 413, 415, 417, 420, 421, 423 din volum.

423

1941, decembrie 5, Odessa. Scrisoarea lui Gherman Pântea, fost primar general al orașului Odessa, adresată mareșalului Ion Antonescu, referitor la represaliile contra evreilor.

Domnule mareșal,

Folosesc împrejurarea că doamna Cantacuzino^{*} a venit la Odessa, pentru a vă înainta prin ea un raport detaliat asupra celor petrecute în ultimele zile în acest oraș. Îmi îngădui să mă adresez direct dumneavoastră, domnule mareșal și nu prin d-l guvernator Alexianu, bazat pe motivul că d-l general Iacobici, comandantul Armatei a IV-a, venind în ziua de 22 octombrie la Odessa pentru a pregăti venirea Maestății Sale Regelui și a dumneavoastră în această localitate, la sfârșitul conferinței ne-a declarat următoarele: „Pe răspunderea mea, vă dau cuvântul de onoare că guvernatorul Alexianu nu va ști nimic din această pregătire”.

Domnule mareșal,

Desigur că organele militare v-au raportat despre cele petrecute în ziua de 22 octombrie în Odessa. Dar, domnule mareșal, cred de datoria mea de a vă relata și eu faptele acum așa cum s-au petrecut ele, poate sub alt aspect. În ziua de 21 octombrie, pe la orele 11, subsemnatul fiind în cabinet la d-l general Glogojeanu, comandantul militar al Odesei, s-a anunțat o femeie bătrână rusă, care cu o înfățișare speriată a spus că vrea să comunice ceva urgent personal d-lui gen. Comandant. Subsemnatul servind ca interpret, doamna a declarat d-lui general că știe precis că organele I.K.V. (?) la plecare au minat această clădire cu scopul de a fi aruncată în aer, când se va crede necesar. D-l general a mulțumit doamnei pentru informații și a dat ordin imediat

^{*} Alexandrina Cantacuzino a fost delegată de Crucea Roșie din România pentru a vizita Transnistria.

d-lui colonel Ionescu Mangu să ia măsuri pentru o nouă verificare a clădirii, chemând pentru aceasta pionieri români și germani. A doua zi dimineața, pe 22 octombrie, d-l general mi-a spus că organele de specialitate au controlat clădirea din nou și au raportat că nu există nici un pericol. Am rugat totuși pe d-l general să schimbe localul, căci femeia care a dat informațiunii nu putea să mintă, neavând nici un interes. D-l general a convenit, dar nenorocirea s-a întâmplat în aceeași zi la orele 7 seara. Deci, dacă era puțină prudență din partea Comandamentului, toată catastrofa cu toate consecințele ei era desigur evitată. Am asistat până noaptea târziu la dezgroparea cadavrelor. Plecând spre casă și așipind câteva clipe, m-am trezit dimineața având în față o scenă îngrozitoare și anume, pe toate străzile principale și pe la colțuri stăteau spânzurați câte 4-5 oameni, iar populația înspăimântată fugea din oraș în toate părțile. Revoltat, am întrebat cine a făcut această barbarie, această rușine de care noi nu ne vom spăla niciodată în fața lumii civilizate. Cei în drept mi-au spus că ei nu știu nimic. Pe de altă parte, pe zidurile Odessei a apărut un comunicat fără semnătură al Comandamentului Militar, prin care se dispunea ca toți evreii să părăsească orașul în cursul zilei de 23 octombrie și să plece în coloane spre Dalnic. Evreii îngroziți de cele petrecute în oraș au părăsit locuințele și avutul lor și s-au îndreptat cu miile spre Dalnic, iar populația rămasă în oraș a început o jefuire totală a locuințelor.

Dându-mi seama, în calitate de primar al orașului, că am și eu o răspundere față de populația aceasta și fiind informat că în localitate a venit d-l gl. Macici, comandantul Corpului II Armată, m-am prezentat domniei sale. D-l general avea însărcinarea de a supraveghea și cerceta situația din Odessa. L-am găsit la locul catastrofei și fiind îngrijorat de situația populației, l-am întrebat dacă din ordinul d-sale a apărut ordonanța pentru evacuarea totală a evreilor din oraș. D-l general mi-a răspuns categoric că el nu a dat nici un ordin de asemenea natură și nici nu știe nimic de acest ordin. L-am arătat d-lui general pericolul ce va decurge din această evacuare neomenoasă și i-am cerut aprobarea d-sale ca pe cale administrativă să iau măsuri pentru întoarcerea evreilor în oraș. D-sa mi-a dat cuvenita aprobare. Am rugat de asemeni pe d-l gen. Macici să-i dea delegație d-lui prefect de Poliție, maiorului în rezervă Dimitrie Bogos, fost ministru, care, cunoscând limba rusă, va putea contribui la liniștirea spiritelor agitate. D-l general i-a dat în scris această delegație până la numirea titularului. După instalarea noului prefect, am plecat spre Dalnic pentru a înapoia evreii în oraș. Până în momentul de față circa 50 000 de evrei rămași în oraș [neclar în text] coloanele de mii de oameni le-am oprit și le-am vorbit rusește, arătând că s-a produs o greșeală și că domnul mareșal a dat ordin să vă înapoiați la casele voastre. S-au petrecut cu această ocazie scene sfâșietoare. Au năvălit asupra noastră, sărutându-ne mâinile, hainele, mașinile și strigând cu toții: Trăiască mareșalul Antonescu, salvatorul lor. Era un act drept, căci populația nu a avut nici un amestec în catastrofa de la 22 octombrie. Coloana înaintată de evacuați a fost însă reținută de organele militare. Mi s-a spus că aceștia vor fi executați ca represalii în urma ordinului dv. Sunt convins, domnule mareșal, că dumneavoastră nu erați informat asupra situației și anume că populația nu a avut nici un amestec în actul de la 22 octombrie, totul fiind pregătit de organele I.K.V.; revocați ordinul de represalii și nu lăsați să fie pedepsiți oameni care nu aveau nici o vină. Sunt convins, domnule mareșal, că măsurile acestea pripite și nedrepte mai târziu ne vor face mare rău. Dar situația nu este mai bună nici acum, d-l general Ghineraru, noul comandant al Div. 10

* Adăugat cu mâna: „nu sunt apărătorul evreilor”.

retrăgându-se cu Divizia la Tatarca a dispus că și primarii să se evacueze, d-sa fiind informat că toate clădirile mari din oraș sunt minate și orașul va fi aruncat în aer. Am răspuns d-lui general că retragerea autorităților din oraș va produce o și mai mare panică și situația se va agrava mai mult. Insistând ca pe răspunderea mea să rămân cu primarii în oraș, în mijlocul populației, d-sa pe un ton supărat mi-a spus textual următoarele: „N-am nevoie nici de oraș, nici de cetățenii d-tale. Dacă eu aș fi în locul mareșalului, aș da foc acestui infect oraș cu toți cetățenii d-tale în 24 de ore”. Am răspuns d-lui general că probabil d-l mareșal are o altă părere decât domnia sa în această chestiune, de îndată ce a jertfit atâta lume pentru ocuparea acestui oraș.

Domnule mareșal,

Mă iertați pentru îndrăzneală, dar cu asemeni comandanți ai Odessei și cu asemenea mentalități nu vom putea aduce liniște în Odessa. Ca basarabean cunosc bine rușii, cu binișorul, cu vorbă bună faci cu ei ce vrei, cu brutalitate și teroare nu faci decât să-i îndârjești și mai mult. Am dorit să conduc Odessa cu blândețe, după cum mi-ați recomandat și d-voastră, căci mi-ați dat această însărcinare, dar toate bunele mele intenții sunt nesocotite de organele militare. Față de această situație, vă rog respectuos domnule mareșal să numiți o altă persoană în locul meu ca primar al Odessei, subsemnatul cu toată bunăvoința fiind pus în imposibilitate de a-mi îndeplini misiunea încredințată în condițiile create¹.

(ss) Gherman Pânteau²

A.S.R.I., F.D. 21401, vol. 2, f. 98-100

¹ O scrisoare cu conținut asemănător a fost adresată de Gherman Pânteau guvernatorului general al Transnistriei, G. Alexianu. G. Pânteau a fost militant pentru independența Basarabiei, făcând parte din Statul Țării în anii 1917-1918, îndeplinind și unele funcții în domeniul militar. După revenirea Basarabiei în cadrul României, a fost deputat din partea P.N.Ț., primar al orașului Chișinău. În august 1941, a fost numit de mareșalul Antonescu primar general al Odessei.

² La ancheta întreprinsă de instanțele judecătorești, după 23 august 1944, Macici recunoaște că Pânteau a cerut, pe răspunderea sa, întoarcerea coloanei formată din zeci de mii de evrei, în ziua de 23 octombrie 1941, pentru fi împușcați. Macici ar fi admis această cerere, aprobând lui Pânteau „ca acesta, personal, pe cale administrativă, să ia măsuri pentru întoarcerea coloanei de evrei de la Dalnic”. (*Ibidem*, vol. 4, f. 8).

Tribunalul Militar București, Secția a IV-a, cu unanimitate de voturi, achită pe Pânteau de orice penalitate, acesta fiind eliberat în 1955, după zece ani de detenție.

XV. MĂSURI DISCRIMINATORII ÎN VECHIUL REGAT, TRANSILVANIA DE SUD ȘI BANAT. IANUARIE - DECEMBRIE 1942

424

1942, ianuarie 14, București. Precizări referitoare la aplicarea de către organele judecătorești a D.L. privitoare la exproprierea bunurilor mobile și imobile evreiești.

SUBSECRETARIATUL DE STAT AL
ROMANIZĂRII COLONIZĂRII ȘI INVENTARULUI

Către
MINISTERUL JUSTIȚIEI
Direcția Judiciară - Loco -

023849/14.ian.1942

Răspunzând adresei dvs. nr. 622/3 Ianuarie 1942, avem onoare a vă comunica următoarele în legătură cu problemele ce formează obiectul preocupărilor consemnate în raportul Parchetului de pe lângă Trib. Rădăuți.

1. Toate bunurile imobile - rurale și urbane - prevăzute în Decretele-Lege din 3 Octombrie 1940, 17 Noiembrie 1940 și 28 Martie 1941, au intrat în patrimoniul Statului și sunt administrate de către Centrul Național de Românzare prin organele sale exterioare, cari sunt Comisiunile Județene, în conformitate cu dispozițiunile Decretului-Lege Nr. 1256/Mai 1941; chiar dacă aceste bunuri nu au avut numiți administratori sequestri potrivit Decretului-Lege din August 1940.

2. În ce privește chestiunea locuințelor și terenurilor evreiești mai mici de 2.000 m.p. situate în vatra satelor și a târgurilor, conform art. 32 din Legea Nr. 903 din 10 Oct. 1941, ele pot fi vândute românilor etnici, cu aprobarea Subsecretariatului de Stat până la 10 Aprilie 1942, dată de la care trec în proprietatea și administrarea Statului prin Centrul Național de Românzare.

Până la data de 10 Aprilie 1942 se înțelege că administrarea acestor categorii de bunuri o au evreii dacă sunt în localitate, iar pentru cei absenți o lege specială va reglementa situația acestor bunuri.

3. Cu privire la fondurile de comerț, bunuri mobile, bunuri industriale și altele ce nu au format obiectul nici unei exproprieri, o lege specială în curs de elaborare va decide exproprierea lor. Până atunci este recomandabil ca autoritățile judecătorești, notarii publici și Directorii Cărilor Funciare, să refuze perfectarea și intabulara actelor de înstrăinări.

4. În sfârșit problema proprietăților ce au aparținut Germanilor și Ungurilor repatriați, este rezolvată de Comisiunile mixte de repatriere în a căror competență intră această chestiune.

MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT,
(ss) Rizescu

DIRECTOR,
(ss) Indescifrabil

A.N., Fond M.J.D.J., ds. 116, f. 228

425

1942, ianuarie 20, Rădăuți. Propunere ca evreii rechiziționați să fie scutiți de a purta la lucru steaua galbenă. Pe document, rezoluția: „Aprob. Să se poarte în oraș”.

„Alcoolul” Soc. Anonimă Bucovineană pentru comerțul și industria alcoolului și derivatelor București.

Rădăuți, 20.I.1942

Domnule Prefect,

Subsemnatele Întreprinderi ALCOOLUL S.A.R. București Exploatare Rădăuți și RABOT, Industria și Comerțul Lemnului Rădăuți, vă rugăm respectuos să binevoiți a aproba ca funcționarii specialiști evrei ocupați în aceste întreprinderi să fie scutiți de a purta semnul distinctiv în timpul exercitării serviciului lor¹.

Menționăm că acest personal evreesc este rechiziționat la aceste întreprinderi, purtând insigna fabricii militarizate.

Acest procedeu este uzat și la Cernăuți, unde evreii rechiziționați la diferite întreprinderi nu poartă în timpul serviciului semnul distinctiv².

„RABOT”
COMERȚUL ȘI INDUSTRIA LEMNULUI
Rudici & CO.

Cu profund respect
„ALCOOLUL” S.A.R.
Exploatare Rădăuți
(ss) Indescifrabil

A.SV., Fond Pref. Jud. Rădăuți, ds. 34/1942, f. 3

Pe document, rezoluția: „Cabinet Aprob. Să se poarte în oraș. (ss) Indescifrabil”.

¹ Deși generalul Antonescu a dat ordinul de a nu se mai purta semnul distinctiv, la 9 septembrie 1940, măsura discriminatorie a fost menținută. Vezi doc. 317 din volum.

² Cererea medicilor Taitelbaum Samuiel, Schwitzer Maximilian, Brecher Isac din Rădăuți, adresată la aceeași dată prefectului jud. Rădăuți, a fost soluționată astfel: „Vi se face cunoscut că aprobăm să fiți scutit de a purta semnul distinctiv în timpul deplasării la bolnavi în cuprinsul Orașului Rădăuți“ (*Ibidem*, f. 4).

426

1942, ianuarie 28, București. Deplasările evreilor dintr-o localitate în alta se pot face numai cu aprobări ale M.A.I. sau Prefecturilor de județ, în cazuri deosebite.

ROMÂNIA
MINISTERUL JUSTIȚIEI
DIRECȚIUNEA JUDICIARĂ
Nr. 14.435 din 28 Ianuarie 1942

Domnule

Potrivit instrucțiunilor privitoare la reglementarea călătoriei pe calea ferată pe care le-am primit de la Ministerul Afacerilor Interne, autorizațiile de călătorie pe căile ferate au fost desființate cu începere de la 25 Ianuarie 1942.

Se exceptează însă evreei care, în regulă generală, sunt opriți a se deplasa dintr-o localitate în alta.

Totuși, în mod excepțional, se poate admite, în anumite cazuri și deplasarea evreilor dintr-o localitate în alta, dar numai pe baza unei aprobări prealabile, dată după caz fie de Ministerul Afacerilor Interne, fie de către Prefectura Poliției Capitalei și prefecturile de județ.

Astfel, evreei chemați de instanțele judecătorești civile sau militare se vor putea deplasa, pe baza aprobării prealabile a Ministerului Afacerilor Interne, cu următoarele restricțiuni:

Implicații în penal, care vor fi conduși numai cu mandate de aducere și sub escortă.

Acci cu procese civile, numai pe baza unei adeverințe eliberate de președintele instanței respective, care să confirme necesitatea prezenței la judecată a celui condamnat.

În ce privește martorii în penal sau civil nu se vor transporta la instanțele respective, ei urmând a fi audiați numai prin comisie rogatorie.

Aducându-vă la cunoștință cele de mai sus, am onoarea a vă ruga să le aveți în vedere la ocaziune și a lua măsuri de executare atunci când este cazul¹.

P. Ministru,
Paul Porumbeanu

Director: N. Dumitrescu

A.N., Fond M.J.D.J., ds. 111/56, f. 54

¹ La data de 28 februarie 1942, Prefectura județului Bacău, serviciul administrativ, a făcut cunoscut Comunității Evreilor din Bacău să pună în vedere evreilor din acest oraș să nu mai adreseze cereri pentru autorizații de călătorie pe C.F.R. decât pentru următoarele cazuri: „nebunii furioși; moarte în familie ca tată, mamă, frate și surori; boală gravă care să necesite o intervenție urgentă pe bază de certificat medical eliberat de Dl. Medic Primar al județului Bacău și învinuții chemați telefonic sau telegrafic de instanțele respective”... (*A.B.C., Fond Comunitatea Israelită Bacău, ds. 7/1941, f. 422*).

427

1942, ianuarie 31, Bucecea. Se propune folosirea cărămizilor rezultate din dărâmarea celor trei sinagogi din Bucecea, județul Botoșani, la construirea unei biserici.

ROMÂNIA
PRIMĂRIA COMUNEI BUCECEA
JUDEȚUL BOTOȘANI
Nr. 336 din 31 Ianuarie 1942

REFERAT

Subsemnatul Theodor Fottea, Primar al Comunei Bucecea, Județul Botoșani, văzând memoriul C.S. Preot Paroh Gh. Al. Cojocaru, din Tg. Bucecea către Dl. Ministru al Economiei Naționale, adevăresc că Sfatul Comunal, compus din toți funcționarii și intelectuali acestei comune, în ședința din 28 Decembrie 1941, am constatat cu strângere de inimă că în această frunțușă comună îi lipsește un locaș de închinăciune corespunzător, care să domine întreaga vale a Siretului din această regiune. au adoptat întru totul propunerea făcută de S-sa Preot Gh. Al. Cojocaru Paroh și Președintele Comitetului de Construcție a bisericii proiectate și-au înscris această lucrare în planul de activitate al comunei.

Mijloacele de realizare ar fi:

a. Piatra existentă depozitată pe terenul destinat construcției pentru zidirea temeliei.

b. Cărămida recuperată din clădirea fostelor sinagogi din Târgul Bucecea¹.

c. Pietrișul și nisipul din albia apropiată a râului Siret.

d. Transportul și mâna de lucru, salahari, cu muncă de folos obștesc a enoriașilor.

e. Var. ciment, lemnărie și maiștri specialiști cu plata din ofrande și donațiuni de la enoriași și stat.

PRIMAR,
(ss) Th. Fottea

J. Ancel, op.cit., vol. III, p. 513

¹ Subsecretariatul de Stat al României, Colonizării și Inventarului a trimis lui Radu Lecca referatul de mai sus, pe care acesta a pus următoarea rezoluție: „7 martie 1942: Tot materialul care rezultă din dărâmarea celor 3 sinagogi de la Bucecea să fie întrebuințat la construirea bisericii proiectate”.

Această hotărâre a fost comunicată Primăriei Bucecea, la 13 martie 1942. (*Ibidem*, f. 558, 559).

428

1942, februarie 6, București. Scrisoarea Conducătorului Statului adresată arhitectului Clejan (proiectantul vilei de la Predeal a lui Ion Antonescu).

CONDUCĂTORUL STATULUI ROMÂN

București, 6 Februarie 1942

DOMNULE CLEJAN,

Am primit scrisoarea Dvs. în care îmi cereți asentimentul de a prelua conducerea obștei evreești din România.

Vă cunosc de mult și vă știu un om de treabă și în consecință n-ași avea nimic împotriva alegerii Dvs. la conducerea acestei obști. Vă anunț însă că nu mă amestec în această chestiune. Comunitatea evreiască trebuie să-și aleagă șef pe cine crede ea de cuviință.

Fiindcă îmi vorbiți însă de un mănunchi de evrei „cu sentimente patriotice” cu cari voiți „să vă opuneți oricărei manifestări politice și oricărei influențe ce ar putea să prejudicieze sau să anihileze înaltele țeluri urmărite de Mareșalul Antonescu”, țin să atrag atenția că nu cerem de la evrei sentimente patriotice, fiindcă nu este normal a le cere, dar cerem tuturor cari trăiesc în mijlocul nostru să nu ia drept slăbiciune toleranța noastră și să nu abuzeze de ea fiindcă acei cari vor încerca de acum înainte să se opună în orice fel, intereselor noastre naționale, vor fi loviți fără de nici o cruțare.

Evreii cari nu se vor încadra total și în adâncime pe linia intereselor Statului Român, se exclud singuri de la beneficiul de a mai fi tolerați pe teritoriul țării.

Nu aveți dreptul să vă plângeți fiindcă Statul Român nu a făcut și nu face decât să se apere împotriva dușmăniei evreilor. Fiindcă ei sunt aceia cari au scumpit viața sabotând măsurile guvernului; ei au fost și sunt colportatorii svonurilor alarmiste: ei au întreținut spionajul, au practicat defăimarea și defetismul; ei au încurajat pe comuniști. Toți cei ce s-au făcut vinovați de asemenea acte s-au plasat deci în tabăra dușmanilor țării și nu pot fi considerați decât ca atare.

Dacă evreii sunt urâți aceasta se datorește numai faptelor și atitudinii lor fiindcă, deși au prosperat și s-au îmbogățit în această țară în care Românii au sărăcit, ei n-au arătat decât dușmănie și rea credință pentru Statul Român. Și dacă s-ar întreprinde să avem o înfrângere, evreii aceștia ar fi cei dintâi cari ar căuta să exploateze nenorocirea noastră și să-și bată joc de acest neam. Este datoria noastră să ne apărăm și o vom face fără cruțare.

La cele de mai jos adaog că ce i-am spus d-lui Filderman vă repet și Dvs.

Dacă evreii se hotărăsc să se încadreze sincer și fără de ezitare pe linia intereselor Statului Român, dacă atitudinea lor va fi aceea pe care o datoresc țării acesteia care le-a dat o atât de largă ospitalitate, cei așezați în România înainte de 1914 vor găsi înțelegere și îngăduire, vor fi ocrotiți prin legi ca și celelalte elemente străine și nu vor avea nimic de suferit. Posibilitățile lor de trai și de dezvoltare vor fi asigurate după criteriile de proporționalitate în domeniul economic și în unele compartimente ale vieții publice.

Aceasta bun înțeles până se va găsi o soluție echitabilă pe plan mondial a chestiunii evreiești și numai pentru acei care sunt cu adevărat de treabă și încetează total cu sistemele de corupție, de intrigă și de acțiuni subversive, la cari s-a recurs până acum de foarte mulți dintre evrci pentru a ne slăbi ființa națională și a ne domina viața economică și politică.

Aceasta nu o voi mai tolera și nu o va mai tolera nimeni fiindcă nu o mai tolerează Poporul Românesc care s-a desmeticit și s-a săturat de farisei și de lipitori.

Cei care au venit însă după 1914 și s-au îmbogățit aci pe căi necinstite, prin corupție și prin jefuirea banului public și exploatarea muncii și sărăciei românești, alimentând mereu dezordinea și sprijinind acțiunile dăunătoare intereselor Neamului Românesc pentru ca apoi să se ridice chiar împotriva armatei care le-a asigurat liniștea și prosperitatea, așa cum au făcut în Basarabia, Bucovina de Nord și dincolo de Nistru, vor fi loviți fără de milă și vor fi aruncați dincolo de hotarele țării.

Aceștia nu au dreptul să invoace spiritul de omenie, fiindcă omenie nu însemnează slăbiciune. După ce au răsplătit cu dușmănie și crimă toleranța fără de limite pe care au găsit-o în România, unde au prosperat mai sus de visurile lor, evreii aceștia nu mai pot afla omenie nicăieri. Ei își iau numai plata dreaptă pentru faptele și mișelia lor și cei ce se solidarizează cu ei vor avea aceiași soartă. Ceilalți pot să stea liniștiți. Soarta lor se va decide, în spirit de obiectivitate și dreptate. Iar acei cari au adus servicii țării pe câmpurile de luptă sau în alte domenii de viață publică, se vor bucura de toată considerația și protecția noastră.

Antonescu
MAREȘAL AL ROMÂNIEI
și
CONDUCĂTORUL STATULUI

J. Ancel, op.cit., f. 521-523

1942, februarie 6, București. M.St.M. dispune rechiziționarea și trecerea în proprietatea armatei a autovehiculelor proprietatea evreilor.

6 februarie 1942

MARELE STAT MAJOR GENERAL

Secția I-a

Biroul Studii-Legi

NOTĂ

Prin ordinul Nr. 213.544 din 22.XI.1941, Marele Stat Major (Secția I-a) a dispus rechiziționarea definitivă și trecerea în proprietatea armatei, a tuturor autovehiculelor foste proprietatea evreilor și care nu obținuseră până la acea dată, permise de circulație.

În executarea acestui ordin, s-au produs unele dificultăți semnalate prin:

- raportul telegrafic nr. 36.230 din 4.III.1941 al Cercului de Recrutare Suceava, prin care arată că unele autovehicule evreiești din acel județ se dețin de către comisia de administrare a bunurilor evreiești, care refuză predarea lor;

- raportul nr. 43.162 din 2.XII.1941 al Comandamentului 4 Teritorial, prin care arată că unele autovehicule proprietate evreiască sunt folosite de Institutul Național al Cooperăției, fiind scutite în acest scop de rechiziție cu ordinul nr. 213.574 din 27.XI.1941 al Marelui Stat Major, altele rechiziționate în folosul ocoalelor silvice pentru cărat lemne, conform ordinului nr. 208.758/B din 27.IX.1941 al Marelui Stat Major.

Pentru îndreptarea neajunsurilor semnalate cât și pentru lămurirea principiului general de tratare și soluționare a problemei autovehiculelor proprietate evreiască, propunem aprobarea normelor următoare:

1). Toate autovehiculele proprietate evreiască și care până la data de 1 martie 1942 nu vor fi obținut permise de circulație trec în proprietatea armatei, pe baza juridică a unui ordin de rechiziție definitivă. Ridicarea și luarea în posesiune a tuturor acestor autovehicule se va face numai în raport cu folosirea și destinația lor actuală, așa cum se arată la punctul 2.

2). Autovehiculele prevăzute la punctul 1 și care se găseau în folosința întreprinderilor, instituțiilor economice, instituțiilor și autorităților de stat sub orice formă juridică precum : închiriere, rechiziție, folosință de fapt și pentru care s-a cerut și obținut cel mai târziu până la 1 martie 1942 permisul de circulație, vor rămâne mai departe în folosința celor ce le dețin. Pentru aceste autovehicule care de drept sunt proprietatea statului, cei ce le folosesc vor plăti o chirie ce se va fixa de Comandamentele Teritoriale, după directivele Marelui Stat Major.

3). Marele Stat Major, Secția I-a/ Biroul Rechiziții va ține evidența tuturor autovehiculelor foste proprietate evreiască ce au trecut în proprietatea statului atât acele ce s-au ridicat sau se vor ridica de la foștii lor proprietari pentru Armată cât și

acele ce sunt lăsate mai departe în folosința proprietarilor sau altor persoane fizice sau juridice sub formă de închiriere (punctul 2 de mai sus).

Revocarea sau suspendarea folosinței acestor autovehicule, se va face de Marele Stat Major cu cea mai mare atențiune, veghind la fiecare caz a nu se paraliza activitatea instituțiilor sau întreprinderilor economice de orice fel pe lângă care sunt afectate¹.

SEFUL SECȚIEI I-a
Colonel, E. Borcescu
Șeful Bir. Studii-Legi
Colonel, I.V. Georgescu

A.M.St.M., R.S.E.M. 886, C0254-255

¹ Ca urmare a dispozițiilor de mai sus, la propunerea M.A.I., a fost adoptată Decizia Consiliului de Miniștri nr. 283/16 martie 1942 pentru retragerea permiselor de conducere autoeliberate evreilor. (Vezi E.R., vol. I, doc. 63).

430

1942, februarie 19, București. Jurnal al P.C.M. pentru rechiziționarea unui imobil al Comunității Evreiești din București pentru Curtea Marțială a Capitalei.

JURNAL

Consiliul de Miniștri în ședința sa de astăzi 19 Februarie 1942, luând în deliberare referatul Domnului Ministru al Apărării Naționale sub Nr. 51464 10 Feb. 1942 și văzând motivele expuse printr-însul;

DECIDEM:

Jurnalul Consiliului de Miniștri Nr. 119 din 2 Februarie 1942 publicat în M. Of. nr. 30 din 5 Februarie 1942 se modifică în sensul că imobilul Comunității Evreiești din București str. Negru Vodă nr. 3 rămâne rechiziționat pentru instalarea Curții Marțiale a Capitalei, așa cum s-a aprobat anterior prin Jurnalul Consiliului de Miniștri Nr. 1428 din 10 Decembrie 1941, publicat în M. Of. Nr. 293/1941.

Domnii Miniștri ai Apărării Naționale și Sănătății sunt însărcinați cu executarea dispozițiilor din prezentul Jurnal.

(ss) Mareșal Antonescu, M. Antonescu, Gral Sichitiu, Dr. Tomescu, I. Marinescu, T. Dragoș, Const. C. Stoicescu, I. Petrovici, Gl. D. Popescu.

A.N., Fond P.C.M., Jurnale, ds. 564, f. 50-51

1942, februarie 19, București. Aprobarea apariției ziarului „Gazeta Evreiască” și anularea autorizației de publicare a ziarului „Renașterea noastră”.

ROMÂNIA
MINISTERUL PROPAGANDEI NAȚIONALE
Serviciul Central al Cenzurii presei
Str. Academiei nr. 17
Nr. 422 A.

Către
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI PENTRU
REGLEMENTAREA REGIMULUI EVREILOR

La Nr. 1104 din 12 Februarie 1942,

Am onoarea a face cunoscut că în ședința din 16 Februarie 1942, Comisiunea Permanentă de Control, Revizuire și Aprobare a Autorizațiilor Publicațiilor, ținând seama de cererea Dvs., cât și de art. 14 din regulamentul Nr. 4, apărut în Monitorul Oficial Nr. 26 din 31 Ianuarie 1942, a aprobat:

a. Apariția ziarului „GAZETA EVREIASCĂ”

b. A luat act de adresa Dvs. și de stipulațiunile regulamentului mai sus menționat, prin care autorizația de apariție a ziarului „RENAȘTEREA NOASTRĂ” devine nulă de drept.

Am onoare a ruga să binevoiți a dispune, să ni se comunice ce se face cu stocul blocat, conform dispozițiunei Dvs., la tipografia „TIMPUL”, întrucât proprietarii fostului ziar „RENAȘTEREA NOASTRĂ” solicită deblocarea acestui stoc, pentru a-l putea vinde ca hârtie-maculatură, acoperindu-și astfel cheltuielile făcute cu tipărirea numărului blocat¹.

Șeful cenzurei presei
Maior Magistrat D. D. Athanasiu

Șeful Serviciului Autorizații
Anchete și Cercetări
(ss) Indescifrabil

J. Ancel, op. cit., p. 541

¹ Documentul are rezoluția: „Hârtia fiind proprietatea gazetei «RENAȘTEREA NOASTRĂ» nu ne opunem deblocării și vânzării ca maculatură. (ss) Indescifrabil”.

1942, februarie 20, București. Internarea în lagăre nu se poate face de către prefecturi și primăriile municipiilor decât cu aprobarea M.A.Î.

ROMÂNIA
 MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
 Subsecretariatul de Stat
 Cabinet
 Nr. 25369 din 20 feb. 1942

DOMNULE PREFECT,

Am onoarea a vă aduce la cunoștință că acest Departament a hotărât că, de la primirea prezentului ordin, Prefecturile și Primăriile Municipiilor nu mai pot dispune internări în lagăr, fără aprobarea Ministerului Afacerilor Interne, care se va cere cu raport motivat, căruia i se va anexa datele necesare stabilirii situației celui propus la internare.

După ce Ministerul Afacerilor Interne își va da aprobarea, se va executa trimiterea la lagărul Tg.-Jiu, care are ordin a nu primi pe nimeni fără ordinul acestui Departament.

Se anexează modelul de fișă de situație.

Față de cele de mai sus, vă rugăm să binevoiți a lua măsuri de conformare.

SECRETAR GENERAL
 Colonel Magistrat,
 V.T. Gelep

Comunicat:

- Toate Prefecturile, Toate Primăriile de Municipii.

A.AR, Fond Pref. Jud. Arad, Cabinetul Prefectului, ds. 82/1942, f. 3

1942, februarie 23, Iași. Se propune interzicerea frecventării zilnice de către populația evreiască a băii comunale, accesul fiind permis numai în dimineața zilei de sâmbătă.

CHESTURA POLIȚIEI IAȘI

Nr. 95066

23.II.1942

STRICT CONFIDENȚIAL

Către
PRIMĂRIA MUNICIPIULUI IAȘI

Avem onoare a vă aduce la cunoștință că modul cum funcționează baia comunală a făcut și continuă să facă obiect de discuție și comentarii în rândurile populației românești și mai ales în rândurile militarilor români și germani.

Ceea ce dă naștere la nemulțumiri și indignare este faptul că evreii sunt admiși să facă în fiecare zi bae la un loc cu creștinii.

Faptul devine cu atât mai grav, cu cât evreii obișnuiesc să vină în număr f. mare tocmai în zilele în care populația românească vine în mai mare măsură.

Astfel Duminica dimineață, când militarii, funcționarii, profesorii și intelectualii în general au posibilitatea să vină la baie, aceasta este găsită complet invadată de evreii care așteaptă de la ora 7,30.

Pe lângă acest fapt populația evrească n-are cea doză de bun simț, ca fiecare să se ducă la baia de rangul său, ci din contră vin muncitori, birjari, covrigari etc., care stau la un loc cu profesorii universitari, ofițeri superiori, fapt care atentează deopotrivă la sănătatea publică și la buna cuviință.

Astăzi 23.II. la ora nouă a sosit un domn Lt. Col. român însoțit de un domn Cpt. din armata germană, care au plecat indignați, arătându-și surprinderea, cum de se tolerează această stare de lucruri.

Așteaptă la aceeași cabină acești doi ofițeri împreună cu vopsitorul Druker, care se găsea într-o stare de necurățenie indescritibilă.

Credem că această stare de lucruri trebuie înlăturată, pentru că ar putea da naștere la incidente, care ușor degerează în tulburări mai grave.

Soluționarea care o propunem noi este ca evreilor să li se fixeze o zi pe săptămână la baia comunală și anume sâmbătă dimineață.

Aplicarea acestei dispozițiuni nu va lipsi administrația de venituri, întrucât în aceste timpuri baia are suficientă clientelă, chiar dacă s-ar interzice cu desăvârșire ca evreii să frecventeze baia comunală.

Dacă aceste propuneri intră și în vederile Domniei-Voastre cu onoare vă rugăm să binevoiți a da o Decizie în acest sens cu toată publicitatea necesară.

CHESTORUL POLIȚIEI IAȘI

(ss) Leahu

SECRETAR

(ss) Indescifrabil

A.IȘ., Fond Chestura de Poliție, ds. 166/1941, f. 488/489

1942, martie 2, București. M.A.I. aprobă eliberarea autorizațiilor de călătorie pe C.F.R. delegaților Comunităților Evreiești pentru a depune la Comandamentele Teritoriale obiectele de îmbrăcăminte strânse de la evrei.

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

Direcțiunea Administrației de Stat

Nr. 40725 din 2 Martie 1942

„ DOMNULE PREFECT,

Motivat de petițiunea Centralei Evreilor din România primită pe lângă adresa Președinției Consiliului de Miniștri, Însărcinatul Guvernului pentru reglementarea regimului evreesc din România cu No.1124/942, avem onoarea a vă face cunoscut că Ministerul aprobă să eliberați autorizații pentru o singură călătorie pe C.F.R. - până la data de 15 Martie 1942, inclusiv - pe un număr de zile ce veți crede necesare, delegaților Comunităților Evreiești din acel județ, cari urmează a se deplasa la sediile Comandamentelor Teritoriale în vederea depunerii efectelor strânse, potrivit prevederilor Decretului-Lege No. 2909/941 și Legii No. 5 din 3 Ianuarie 1942.

p. MINISTRU
SECRETAR GENERAL

Colonel Magistrat
(ss) V.T. Gelep

Director
(ss) Indescifrabil

Acest ordin s-a comunicat: Dlor Prefecți ai județelor, afară de cei din Basarabia și Bucovina.

A.G.L., Fond Insp. G-ral Administrativ, ds. 10/1941/1942, f. 261

1942, martie 6, București. Hotărârea Guvernului de a se lua ostateci dintre fruntașii evrei.

CABINETUL MILITAR
al
CONDUCĂTORULUI STATULUI
Biroul 2

6 Martie 1942

PENTRU DOMNUL PROFESOR
MIHAI ANTONESCU
Vicepreședinte și Președinte
ad-interim al Consiliului de Miniștri

NOTĂ

(extras din Buletinul de Informații din 4 Martie 1942)

În ziua de 27 Februarie 1942, Centrala Evreilor din România a invitat pe mai mulți fruntași și bogătași evrei, în localul Templului Coral din București.

Cu această ocaziune, Doctorul Gingold, Secretarul General al Centralei, le-a citit comunicarea Guvernului, prin care mai mulți fruntași evrei, mari industriași și comercianți, sunt considerați ca ostateci, în cazul când se vor produce în Capitală acte de sabotaj sau acțiuni subversive de către comuniștii evrei.

Printre cei vizați ca ostateci sunt:

- Doctor W. Filderman, Avocat Bimberg, Avocat Schwefelberg, Frații Karmitz, Karniol și alți fruntași evrei.

Din cauză că nici unul dintre actualii conducători ai Centralei evreilor din România nu au fost propuși ca ostateci, evreii făcuți responsabili de actele de sabotaj comentează măsurile luate și manifestă nemulțumiri, criticând Comitetul central, care a înțeles să se eschiveze de la răspundere¹.

(Serviciul Special de Informații)

A.N., Fond P.C.M., Cabinet, ds. 104/1941, f. 226

Pe document, rezoluția: „Conducătorii trebuie luați ostateci, nu alții. (ss) Mareșal Antonescu”.

¹ La 9 februarie 1942, M.A.I., Direcția administrației de stat, comunica tuturor prefecturilor că Ministerul a hotărât desființarea imediată a tuturor lagărelor de ostateci și cerea să aducă la cunoștința C.E.R. această decizie. Ca urmare, conducerea C.E.R. a comunicat telefonic tuturor oficiilor județene conținutul acestui ordin al M.A.I. (*A.B.R., Fond Pref., ds. 115/1942, f. 30*).

1942, martie 7, Gura Humorului. Proces-verbal al Comisiei de verificare a cererilor pentru repartizarea prăvăliilor rămase de la evreii evacuați.

PROCES-VERBAL

Dresat în ședința Comisiunii de Verificare a cererilor pentru repartizarea de prăvălii evreiești de la 7 Martie 1942 orele 17.

PREZENȚI

DI. Dr. Grosariu Vasile, Președinte, E. Gramatovici Prim Pretor,

DI. Lt. Col. rez. Popovici Dumitru, Primar, Onișor Ioan Administratorul Bunurilor Statului, E. Buzdugan Delegatul Poliției.

ORDINEA DE ZI

1) Darea avizelor asupra cererilor incurse [înscrise] pentru repartizarea prăvăliilor rămase de la evreii evacuați.

2) Eventuale

Ad. 1

Comisiunea în unanimitate avizează favorabil pentru închirierea, respectiv vânzarea mărfurilor rămase în prăvăliile evreilor din Gura Humorului după cum urmează:

Aviz favorabil pentru aprobarea cererii Dlui Ierhan Dionisie, invalid de război din comuna Sadova, pentru închirierea hotelului Royal, rămas de la evreul evacuat Rachmuth Chaim.

Aviz favorabil pentru aprobarea cererii Dlui Stamatiu Eugen, pentru vânzarea mărfii și închirierea magaziei de fierărie rămasă de la evreul evacuat Genzer David.

Aviz favorabil pentru aprobarea cererii refugiatului Pop Gheorghe, pentru închirierea tinichigeriei evreului evacuat Doliner Aron.

Aviz favorabil pentru aprobarea cererii refugiatului Timcu Iftimie pentru închirierea unei camere din localul evreului evacuat Iurgrau Israel.

Aviz favorabil pentru aprobarea cererii Dlui Gemerariu Grigore din comuna Găinești (Gălănești) pentru închirierea localului evreului evacuat Kostiner Otto, din piața I. G. Duca No. 4.

Aviz favorabil pentru aprobarea cererii Dlui Vasilovici Octavian din comuna Valea-Seacă, pentru închirierea localului evreului evacuat Ludwak Solomon, din str. Regina Maria.

Acest local se va putea preda după evacuarea obiectelor ce se află depozitate în el.

Aviz favorabil pentru aprobarea cererii Dlui Olariu Gheorghe, pentru aprobarea vânzării articolelor de pielărie ridicate de la evreul evacuat Katz Marcus, depozitate la Casa Germană.

Aviz favorabil pentru aprobarea cererii Dlui Căpitan Ioan Atanasiu pentru vânzarea mărfii din magazinul de sticlărie al evreului evacuat Ostfeld Iechil str. Regina Maria.

Aviz nefavorabil pentru aprobarea cererilor următorilor petenți:
Bulexa Emilian, Marcu Gavril, Cotfas Vasile, Monoreanu Dumitru.
Terminându-se ordinea de zi, Dl. Președinte închide ședința la orele 18.

Președinte,
Grosăriu Vasile

Membri,
Lt. col. Popovici Dumitru, E. Gramatovici,
E. Buzdugan, I. Onișor

Secretar
Ioan Spănu

A.SV., Fond Primăria Gura Humorului, ds. 207, f. 99f/v

437

1942, martie 15, Brașov. Comunicat al Prefecturii județului Brașov care anunță internarea în lagăr a evreilor care nu vor evacua până la 31 martie 1942 imobilele expropriate.

PREFECTURA JUD. BRAȘOV
Serviciul Bunurilor Expropriate
Nr. ad. 3.922 - 1942

COMUNICAT

Fiind informați că unii dintre chiriașii și locatarii evrei intenționează să nu execute dispozițiunile notificării noastre Nr. 3.922 - 1942, făcută în baza D.L. 903 și 1.216, prin care li s-a pus în vedere să evacueze pe ziua de 30 martie a.c., locuințele ce ocupă în imobilele expropriate și că unii dintre foștii proprietari evrei, plecând din locuințe, duc cu ei mașinile de gătit, băile și alte obiecte afectate folosirii acestor bunuri și considerate imobile prin destinație.

În baza dispozițiilor D.L. 175 din 6 martie a.c., punem în vedere, tuturor evreilor cărora li s-a înmănat notificarea de evacuare că în cazul când nu vor evacua locuințele pe ziua de 31 martie a.c., precum și în cazul când vor duce cu ei vreun obiect ca: sobe de gătit, băi, instalații electrice etc., vom califica aceste fapte ca acte de sabotaj la aplicarea operei de românizarea bunurilor foste evrești și vom lua pe loc măsurile necesare de internare imediată în lagăr a celor vinovați.

Aceeași sancțiune se va aplica și românilor, care, încheind vreun act, vor face să beneficieze evreii chiar cu titlul de chiriaș de vreun bun expropriat.

Nu fac nici o excepție, nici chiar medicii evrei rechiziționați pentru muncă de către organele militare¹.

Brașov 15 martie 1942.

PREFECT
(ss) Col. D. Craiu

Adm. General
General, (ss) Ion Schmidt

A.F.C.E.R., Fond C.E.R., Contencios, ds. 208/II, f. 699

¹ La data de 19.II.1942, Comunitatea evreilor de rit occidental din Brașov se adresa Centralei Evreilor din România:

„Avem onoare a vă comunica că serviciul exproprierilor evreești, de pe lângă Prefectura Județului Brașov prin înștiințări publicate în ziarele locale, precum și prin somațiuni individuale somează pe toți foștii proprietari și chiriași evrei de a evacua la data de 1 aprilie 1942, apartamentele ce ocupă și între altele s-au trimis somațiuni și comunității noastre.

Având în vedere că în localitate este o mare criză de locuințe, că locatarii evrei, care au fost evacuați în luna octombrie 1941 au fost nevoiți să închirieze locuințe la marginea orașului, iar în prezent nici măcar la periferie nu se pot obține apartamente, astfel că un număr de circa de 150-200 familii vor rămâne pe stradă.

Ceea ce este însă mai trist este situația Comunității noastre, ale cărei imobile în cea mai mare parte sunt folosite de Academia de Înalte Studii Comerciale, astfel că am fost nevoiți să ne restrângem într-o casă veche unde avem: Templul, birourile, comisia pentru recepționarea hainelor, birourile de colaborare cu Cercul de Recrutare pentru chestiunile militare, etc., etc. și acum ne vedem somați să părăsim și aceste încăperi, așa încât nu vom mai putea activa.

În ceea ce privește coreligionarii noștri, deși au fost expropriați de bunurile lor, în urma apelului nostru au subscris și vărsat ultimele lor rezerve la Împrumutul Reîntregirii, astfel încât în prezent chiar dacă ar găsi vreo locuință nu și-ar permite cheltuielile de mutare.

Din cercetările ce le-am făcut la Oficiul de închiriere de pe lângă Prefectura Jud. Brașov, am constatat că nici măcar camere mobilate nu se pot găsi în localitate spre închiriere, cu atât mai puțin apartamente goale.

Având în vedere cele de mai sus expuse, vă rugăm foarte mult a interveți la Centrul Național de Românilizare ca să se revină asupra somațiunilor trimise și să nu fie evacuați la 1 Aprilie 1942.

Ținând seama de importanța acestei chestiuni, vă rugăm să ne comunicați de îndată rezultatul demersurilor ce veți întreprinde².

Cu deosebită stimă.

PREȘEDINTE,
(ss) Indescifrabil
(*Ibidem*, f. 700)

JURIST CONSULT,
(ss) Indescifrabil

SECRETAR,
(ss) Indescifrabil⁴

² La data de 18 martie 1942, Comunitatea evreilor de rit occidental din Brașov, adresându-se din nou C.E.R., solicită să se intervină în problema evacuării evreilor proprietari sau chiriași; „îndeosebi situația medicilor este foarte gravă, deoarece o mare parte dintre aceștia se află concentrați în județ.

Cu toate că Cercul de Recrutare recunoaște că medicii evrei concentrați sunt asimilați, în ce privește situația lor, cu medicii creștini, totuși serviciul Bunurilor Expropriate refuză să amâne executarea acestora, cel puțin până la data când vor reveni din concentrare. Spre orientarea dvs. vă semnalăm că toți medicii evrei sunt concentrați în județ, fiecare serie câte două luni⁴. (*Ibidem*, f.703 f/v).

1942, martie 16, București. Consilierul Curții de Apel Iași, Vasile Panu, evreu după mamă, refuză să se supună D.L. privitor la contribuția în obiecte de îmbrăcăminte și Legii recensământului celor de sânge evreiesc.

MINISTERUL JUSTIȚIEI
Cabinetul Ministrului
Nr. 35.693 din 16 Martie 1942

DOMNULE MAREȘAL,

Domnul Prim Președinte al Curții de Apel Iași îmi comunică că a primit o reclamațiune în contra unui Consilier al acelei Curți, Domnul Vasile Panu, care ar fi contravenit dispozițiilor Decretelor-Legi din 21 Octombrie și 18 Decembrie 1941, privitoare la obligațiunile de contribuțiune cu obiecte de îmbrăcăminte și de recensământ impuse evreilor și celor de sânge evreiesc, prin aceea că deși, după mamă evreu, a refuzat să se supună legilor țării, și-mi cere să decid cu privire la măsurile de luat față de această gravă acuzațiune.

Cazul acesta aduce în discuțiune întreaga problemă a magistraților și a funcționarilor care sunt considerați evrei pentru că au un părinte sau un bunic evreu.

Situațiunea acestora este din cele mai grele, atât pentru ei, pentru că toți sunt creștini și sunt totuși obligați să se înscrie la comunitățile religioase evreiești, cât și pentru instituțiune, căci este inadmisibil ca un înalt magistrat al Țării să fie obligat să facă parte dintr-o comunitate evreiască.

Cred că această situațiune ar trebui să înceteze, modificându-se legea, fie în sensul că toți cei care sunt considerați evrei prin definițiunile date prin legile actualmente în vigoare urmează să fie puși în disponibilitate, fie în sensul că funcționarii publici creștini vor fi puși pe picior de egalitate cu funcționarii de origine etnică română chiar dacă au un ascendent evreu, în caz când au fost botezați în anul nașterii lor.

Nu văd o a treia soluțiune și cred că ar trebui să se aleagă între cele ce propunem.

În ipoteza că vă veți opri la prima soluțiune, adică concedierea funcționarilor creștini ce au un părinte sau un bunic evreu este necesar, cred, să se decidă dacă li se acordă pensie pentru anii serviți sau dacă li se acordă vreo despăgubire care să reprezinte cel puțin reținerea ratelor ce li s-a făcut pentru pensie.

În situațiunea Domnului V. Panu sunt 3 magistrați și anume:

1). Vasile G. Panu - consilier Curtea de Apel Iași, cu o vechime de 21 ani, una lună, 5 zile la 1 Aprilie 1942;

2). Gheorghe G. Panu, Consilier Curtea de Apel Galați, cu o vechime de 21 ani, 9 luni și 23 zile la 1 Aprilie 1942.

3). Gheorghe A. Cerban, Consilier Curtea de Apel Timișoara, cu o vechime de 17 ani, 9 luni și 7 zile.

Domnii Vasile G. Panu și Gheorghe G. Panu sunt evrei numai de mamă, iar Domnul Gh. Cerban este evreu după tată. Toți sunt creștini de la naștere.

Nici unul nu s-a conformat celor două decrete-legi mai sus menționate, așa că ar urma să fie trimiși în judecată ca infractori.

În sfârșit, trebuie să vă semnalez că primii doi sunt copiii lui Gheorghe Panu, cunoscutul și mult apreciatul publicist și om politic.

*

Odată cu rezolvarea acestei probleme, vă rog să hotărâți definitiv și cu privire la cei patru magistrați evrei, dintre care trei aflați în cadrul supranumerar, iar unul încadrat, care intră în excepțiile prevăzute de Decretul-Lege din 9 August 1940 și ca atare au fost menținuți în magistratură.

Situațiunea acestora este și mai grea căci unii din ei au rămas la religia mozaică.

Cred că și pentru această categorie de funcționari este necesar un text de lege, care să ne dea posibilități de a aplica măsuri legale.

Primiți, vă rog, Domnule Mareșal, asigurarea înaltei mele considerațiuni.

MINISTRUL JUSTIȚIEI,

(ss) Stoicescu

A.N., Fond P.C.M., ds. 179/1942, f. 9 - f/v

Pe document, rezoluția mareșalului Antonescu: „Cei care sunt evrei și de religie mozaică să fie îndepărtați. Cei botezați descendenți dintr-unul din părinți sau bunici evrei să fie menținuți și considerați români.

Să se studieze modificările legale, ținând seamă de fapte concrete și de alte contribuții în baza actualei legislații“.

439

1942, martie 16, București. Somație pentru evacuarea imobilului Școlii primare evreiești „Progresul Culturii“, rechiziționată de Ministerul Muncii.

ROMÂNIA,
MINISTERUL MUNCII SĂNĂT. ȘI OCROT. SOCIALE,
SERVICIUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI MUNCITORESC
CURSUL PROF. PT. UCENICI INDUST. Nr. 19
BUCUREȘTI
Nr. 79 din 16 martie 1942

DOAMNĂ DIRECTOARE,

În conformitate cu Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 1.371 din 11 noiembrie 1941, publicat în Monitorul Oficial nr. 275, partea I, din 19 noiembrie 1941, imobilul din str. Salvator nr. 30, fost proprietatea Soc. Evreiești „Progresul Culturii“ și în care a

funcționat Școala primară de fete, a fost rechiziționat pe seama Ministerului Muncii, pentru Școala industrială de ucenici nr. 19.

În consecință, vă invităm și pe această cale a vă prezenta luni 16 martie, ora 16, cel mai târziu pentru:

1/. A asista la inventarierea imobilului și mobilierului.

2/. A vă ridica arhiva școlii dvs.

3/. A depune cheile de la dulapuri - cheile de la uși ne-au fost predate de Comenduirea Germană.

În cazul când nu vă prezentați nici de această dată, și având în vedere că v-am invitat și pentru altă zi în urmă fără a vă prezenta, școala noastră având ordin a fi instalată foarte urgent în acest local, vom proceda în conformitate cu cele legale în asemenea cazuri.

DIRECTOR,

(ss) Indescifrabil

Domniei sale Doamnei Directoare a Școlii Evreiești de Fete de pe lângă Soc. „Progresul Culturii“ Loco.

A.F.C.E.R., Fond C.E.B., rechiziții, ds. 57, f. 185

440

1942, martie 18, Fălticeni. Condamnarea unui evreu pauper din Fălticeni la 5 ani închisoare corecțională și 100 000 de lei amendă, pentru nerespectarea dispozițiilor privind pierderea unor efecte de îmbrăcăminte, impusă evreilor.

Proces-Verbal

Astăzi, 19 Martie anul 1942

Noi Mihail Tanasievici, comisar ajutor la Poliția de reședință Fălticeni.

Având în vedere ordinul No. 3416/1942 al Parchetului Trib. Baia, prin care ne înaintează actele primite de la Batalionul 4 Administrativ, pentru a se dresa procese verbale separate, conform art.138 proc. penală, în parte pentru fiecare din cei arătați în tabelă, care nu și-au îndeplinit obligațiunea prevăzută de legea No. 936 din 21 Oct. 1941, publicată în Mon. Oficial No. 250, sau nu le-a îndeplinit complect sau tardiv.

În baza celor de mai sus, am luat cazul în cercetare și am interogat la oficiul poliției pe învinuitul Cismaru Lupu..., înscris în lista Comisiunii la No. 247, care nu a depus efectele următoare: una cămașă, una pereche ismene, una pereche ciorapi, 2 batiste și un prosop, în valoare de lei 1 850 și care ne declară:

Mă numesc Cismaru Lupu, de 43 ani, de religie mozaică, născut în com. Fălticeni, domiciliat în Fălticeni, str. Meseriași No. 92, de profesie cismar, căsătorit, fără avere, până în prezent necondamnat. Declar următoarele:

N-am predat efectele cerute de lege din cauza situației materiale de mare sărăcie în care mă aflu, neavând nici un fel de venituri, trăind din mila publică și mâncând o dată pe zi la Cantina Comunității, nu am decât un singur rând de rufe și acestea rupte, iar hainele și ghețele complet distruse. Nedepunerea efectelor se datorează totalei lipse de mijloace în care mă aflu.

Susțin și semnez
(ss) Cismaru Lupu

Din cercetările făcute, rezultă că numitul Cismaru Lupu n-a depus efectele din cauza totalei lipse de mijloace materiale¹.

Drept care am dresat prezentul proces verbal, spre cele legale².

Comisar ajutor
(ss) M. Tanasievici

Asistenți
(ss) Indescifrabil

Ibidem, ds.101 a/VI, f. 341

¹ La 20 octombrie 1941, a fost emis D.L. nr. 936 pentru obligarea evreilor de a contribui la constituirea de stocuri de îmbrăcăminte în interes social. (*Vezi E.R., vol. I, doc. 47*).

² La data de 26 martie 1943, s-a judecat recursul în termen: Cab. II. compl. 2, dos. Nr. 778/943, termen la 5 Aprilie 1943.

Recurent: Lupu Cismaru, din Fălticeni str. Meseriași No. 92. Recursul în termen, insuficient timbrat cu 10 lei judiciar.

Condamnat, în prezență, de Tribunal la 5 ani închisoare corecțională și 100 000 lei amendă, apelul respins în lipsă, după ce s-a respins, în prealabil, cererea de amânare, prin telegramă, pentru lipsa autorizației de călătorie pe C.F.R.

Referent (ss) Indescifrabil. (*A.F.C.E.R., Fond C.E.R., ds. 101, A VI, f. 341*).

La 15 mai 1942, Lazăr Liza din Ploiești este condamnată la 5 ani închisoare și 100 000 lei amendă pentru că nu a depus o pereche de ciorapi și o batistă. (*J. Ancețel, op.cit., vol. III, p. 612-613*). Curtea de Apel Secția II Iași emite deciziile Nr. 382 din 16 octombrie 1942 și deciziile Nr. 47/10.01.1943 și Nr. 65/21.01.1943 prin care respinge ca nefondate apelurile declarate de Hava Nadler din Botoșani, Fișer Avram și Iancu Nusem din Bacău, menținând sentințele de condamnare la câte 5 ani închisoare și 100.000 lei amendă (*A.B.C., Fond Com. Evr. Bacău, ds. 17/1943, f. 156, 230*).

Curtea de Apel din Iasi Sectia 2

Com după decizia penală nr. 428/16.1

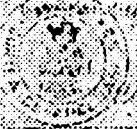
DECIZIE

Respinge ca nelegitim apelul declarat de inculpatul *Fruker Aurelia* si *Stancu Ion* si *Stancu S. S.*

In cauza se aplica *Tratatul de pace* din 1947 din 29 iunie 1947 prin care este considerat nul tratatul de pace din 1918 si toate actiunile care au fost realizate in baza acestui tratat, inclusiv procesul de pace, cu toate ca in prezent...

Incetarea procesului de pace... *Stancu Ion* si *Stancu S. S.*

Procurorul general al Republicii *Stancu Ion* si *Stancu S. S.*

Stancu Ion si *Stancu S. S.*

Curtea de Apel din Iasi Sectia 1

Com după decizia penală nr. 65 din 12 iunie 1943

DECIZIE

Respinge ca nelegitim apelul declarat de inculpatul *Stancu Ion* si *Stancu S. S.*

In cauza se aplica *Tratatul de pace* din 1947 din 29 iunie 1947 prin care este considerat nul tratatul de pace din 1918 si toate actiunile care au fost realizate in baza acestui tratat, inclusiv procesul de pace, cu toate ca in prezent...

Incetarea procesului de pace... *Stancu Ion* si *Stancu S. S.*

Procurorul general al Republicii *Stancu Ion* si *Stancu S. S.*

Stancu Ion si *Stancu S. S.*

A.BC, Fond Com. Evr. Bacău, ds. 17/1943, f. 156, 230

1942, martie 27, Bacău. Colegiul Medicilor - secția județeană Bacău - face cunoscut textul legii care interzice medicilor evrei a da îngrijiri și consultații creștinilor.

REGATUL ROMÂNIEI COLEGIUL MEDICILOR Secția Jud. Bacău
Nr. 130 Luna Mart. ziua 27

Domnule Prefect,

Am onoare a vă aduce la cunoștință următoarele:

Conform legii pentru organizarea și funcționarea Colegiului Medicilor, nr. 3789, publicată în Monitorul Oficial Nr. 269 din 15 Noembrie 1940, este oprit medicilor evrei a da îngrijiri și consultațiuni românilor creștini (art. 42).

Conform circulării nr. 257 din 27 Martie 1941, a Comitetului Colegiului Medicilor, Colegiul Medical Județean poate autoriza în cazuri excepționale asemenea consultațiuni.

Conform legii și sus-zisei circulări, numai Colegiul Medical județean este în drept de a da aceste autorizațiuni excepționale și nici o altă autoritate nu i se poate substitui.

Primiți, vă rog, Domnule Prefect, vechea și întreaga mea stimă¹.

Președintele Colegiului Medicilor Bacău, Medic primar radiolog, (ss) Indescifrabil

A.BC., Fond Com. Isr. Bacău, ds. 12/1942, f. 10

¹ La 23 octombrie 1942, Directoratul Sănătății și Ocrotirilor Sociale al Bucovinei comunica Guvernământului Bucovina: „La nr. 7358 din 18 oct. a.c., avem onoare a vă face cunoscut următoarele: În principiu medicii evrei nu sunt îndreptățiți, conform legilor în vigoare, a trata creștini decât în cazuri de urgență. Considerând situația excepțională în care ne aflăm și care nu oferă posibilitatea de a pune la dispoziția primăriei un număr atât de mare de medici creștini, se dă aviz favorabil cererii Primăriei Cernăuți, dacă conform instrucțiunilor ce le-a primit acea autoritate, e de fapt necesar acel număr de medici. Restituim corespondența. Directorul Sănătății și Ocrotirilor Sociale (ss) Dr. Octavian Lupu“. (*A.C.G.G. Universitatea Tel Aviv, microfilme Cernăuți*).

442

1942, martie 29, Iași. Biroul Siguranței din Chestura Poliției Municipiului Iași relatează despre o percheziție efectuată de militari germani și civili la o sinagogă. Sunt informații că un grup de legionari intenționează să înceneze acțiuni împotriva evreilor.

ROMÂNIA
MINISTERUL DE INTERNE
CHESTURA POLIȚIEI MUNICIP. IAȘI
Biroul Siguranței
Nr. 67.951 din 29.III.1942

CONFIDENȚIAL
SECRET

DOMNULE PREFECT

Avem onoarea a vă raporta că în seara de 26 martie 1942, trei militari germani și doi civili au efectuat o amănunțită percheziție la Sinagoga din str. Nemțească nr. 12, care a durat o oră și 20 de minute.

Nu se știe cine a făcut-o și ce s-a urmărit, însă avem informațiuni că un grup de legionari urmăresc să organizeze anumite înscenări împotriva evreilor ca să se găsească la ei arme și material subversiv, cu scopul de a se crea un pretext pentru noi dezordini de genul celor din iunie 1941.

Este necesar să se intervină la Comandamentul Militar German ca să ne comunice cine a ordonat percheziția, cine a efectuat-o, ce s-a urmărit și care este rezultatul.

De asemenea, să li se facă cunoscut că pe viitor să nu se mai procedeze în nici o acțiune cu caracter judiciar, fără asistența organelor polițienești legale, în conformitate cu acordul intervenit între România și Germania.

Chestorul Poliției Iași,
(ss) Constantin Leahu

Șeful Biroului Siguranță
(ss) Indescifrabil

Domniei Sale Domnului Prefect al județului Iași

A.IȘ., Fond Chestura de Poliție, ds. 127/1941, f. 69

443

1942, martie 30, București. M.C.N. respinge cererea C.E.R. ca elevele Gimnaziului israelit de fete din Timișoara să poată urma, în anul 1942, cursurile clasei a V-a.

Centrala Evreilor din România
București, 1942, martie 30

DOMNUL MINISTRU,

Întemeiați pe dispozițiunile D.L. Nr. 3.415 publicat în M.O. Nr. 299 din 17.12.1941 și ale Regulamentului Nr. 4 de organizarea și funcționarea Centralei Evreilor din România, publicat în M.O. nr. 26 din 31.I.1942, avem onoarea a vă supune următoarele:

Datorită faptului că elevele israelite au fost excluse din școlile și atelierile Statului, Comunitatea Israelită de Rit Occidental din Timișoara a solicitat la 30/7 1941 onor Ministerului aprobarea ca absolventele israelite din școlile de Stat să poată continua, de la 1 Septembrie 1941, cursul superior la Liceul Teoretic și Comercial Israelit de Băieți, din acea localitate.

La această cerere, onor Ministerul cu adresa Nr. 191.163 din 11/9.1941 nu a aprobat „înscrierea fetelor în cursul superior la Liceul Comercial Israelit din Timișoara, întrucât «coeducația» nu s-a admis la cursul superior“.

Față de acestea, Comunitatea din Timișoara a scindat clasa a V-a de liceu teoretic, separând elevele, prin înființarea unei clase noi, ce funcționează atașată Gimnazului Israelit de Fete din Timișoara, raportând în acest sens Ministerului.

Prin ordinele Nr. 227.496 din 28 Octombrie 1941, respectiv 2.712 din 12 Februarie 1942, onor Ministerul nu aprobă transformarea în liceu a actualului gimnaziu.

Întrucât cursurile școlare sunt acum spre sfârșite și întrucât cl. a V-a de fete atașată Gimnaziului de Fete din Timișoara a funcționat tot timpul, cerem respectuos, Domnule Ministru, să binevoiți a autoriza provizoriu funcționarea clasei a V-a fete pentru anul acesta, pentru ca astfel să nu se prăbușească un an de muncă și sacrificii.

Primiți, vă rugăm, Domnule Ministru, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

Secretariatul general al Centralei Evreilor din România, (ss) Dr. N. Gingold
Domniei - Sale Domnului Ministru al Culturii Naționale
București

A.N., Fond M.C.N., ds. 1.698/1942, f. 10

Pe document, rezoluția: „S-a conformat art. 11 din Legea învățământului particular, nu se aprobă”. (ss) Indescrifabil.

444

1942, aprilie 6, Rădăuți. Raport al Prefecturii județului Rădăuți privind numărul evreilor evacuați din acest județ.

ROMÂNIA
PREFECTURA JUDEȚULUI RĂDĂUȚI
Cabinet
Nr.419 din 6 Aprilie 1942

Domnule Guvernator,

La ordinul Dvs. cu No. 603/42, am onoare a raporta situația numerică a evreilor evacuați din județul Rădăuți, bărbați, femei, copii, precum și situația numerică a evreilor rămași neevacuați până în prezent.

I. Evreii evacuați din Rădăuți și Siret: Bărbați 3624, femei 3773, copii 1772. Total 9169.

II. Evreii rămași neevacuați până în prezent: bărbați 36, femei 29, copii 9. Total 74.

III. Justificarea evreilor neevacuați de la punctul II.

1. Cu aprobarea Prefecturii județului Rădăuți: bărbați 17, femei 22, copii 9. Total 48.

2. Cu aprobarea Guvernământului Bucovinei, transmis cu ordinul Inspectoratului de Poliție Rădăuți No. 51083 din 29.XI.1941: bărbați 5, femei 2. Total 7.

3. Cu aprobarea Președinției Consiliului de Miniștri No. 159/161 din 13 Decembrie 1941 și No. 4109/41: Bărbați 1, femei 2. Total 3.

4. Concentrați și menținuți în localitate de Cercul de Recrutare Rădăuți: bărbați 12.

5. Trimiși la urmă prin Cercul de Recrutare Rădăuți: bărbați 1, femei 1. Total 2 de la Constanța.

6. Au încercat să se sinucidă din care cauză au fost internați în spital: femei 2; o nouă triere se va face în curând, când se va raporta¹.

PREFECT

Lt. colonel (ss) Gh. Benția

D-sale Domnului Guvernator al Provinciei Bucovina

Cabinetul Militar - Cernăuți

*A.SV., Fond Pref. Jud. Rădăuți, ds. 34/1942, f. 7**

¹ La 9 mai 1942, Prefectura județului Rădăuți raporta Guvernământului Basarabiei următoarea situație:

„În total în orașul Rădăuți se găsesc prezenți 72 evrei...”

Urmează să fie evacuați, NEFIIND NECESARI, sub nici o formă 32... Urmează a fi menținuți pentru nevoile întreprinderilor ca specialiști 40st. (*Ibidem*, f. 20).

445

1942, aprilie 8, Bacău. Peste 1 200 de imobile evreiești din Bacău au fost expropriate.

ROMÂNIA

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

PRIMĂRIA ORAȘULUI BACĂU

Către

Ministerul Afacerilor Interne

Direcția Administrației Locale

BUCUREȘTI (fragmente)

Răspuns ordinului circular No. 46.714 din 4 Martie 1942, avem onoarea a raporta următoarele:

În localitate sunt expropriate peste 1 200 imobile evreești, din care se vor putea împroprietări, credem, aproape toți îndreptățiii români, demobilizați la vremea lor și conform normelor ce se vor stabili pentru asemenea împroprietăriri.

Primar,
(ss) M. Văgăunescu

Secretar General
(ss) Indescifrabil

A.BC., Fond Primăria Bacău, ds. 20/1942, f. 100

446

1942, aprilie 10, Iași. Poliția Iași sesizează prefectura județului despre situația unui general român (căsătorit cu o evreică) și a unui moșier român (având bunică evreică).

ROMÂNIA
MINISTERUL DE INTERNE
CHESTURA POLIȚIEI MUNICIPIULUI IAȘI
BIROUL SIGURANȚEI
No. 2883
Anul 1942, Luna IV, Ziua 27

Confidențial

Către
PREFECTURA JUDEȚULUI IAȘI

La Nr. 673 din 21 Aprilie a.c.

Avem onoare a vă comunica, că în tabelul înaintat Dvs., cu adresa noastră No. 501/1942, de ofițerii din Garnizoana Iași căsătoriți cu evreice, n-a fost trecut și numele D-lui Comandor Gheorghiu de la Flotila I Aviație, deoarece acesta forma obiectul unui raport special, raportul Nr. 67367, din 31 Martie a.c., cunoscut de Dvs., fiind primul identificat de noi dintre militari și raportat Prefecturei pentru a dispune, întrucât era vorba de ofițer activ și general, înțelegându-se prin acest caz că urmează a ni se da dispozițiuni, care este modalitatea de ridicare a aparatelor de radio de la militarii căsătoriți cu evreice.

În ceea ce privește proprietarul Barbu, utilizând informația Dvs., din verificările făcute, am stabilit că în str. Carol nr. 41, locuiește proprietarul moșiei Scobinți, anume Gh. Barbu, căsătorit cu o creștină cu numele de Maria, născută din părinții colonel Ioan Dumitru, fost comandant al Reg. 23 inf. și Ergas Carolina Maria, de origină mozaică, botezată la ortodoxie la vârsta de 16 ani de mitropolitul Ghenadie.

Chestorul Poliției Iași
(ss) Gh. Leahu

Șeful Bir. Pol. Sig.
Comisar, (ss) Indescifrabil

A.IȘ., Fond Pref. Jud. Iași, ds. 3/1942, f. 107

1942, aprilie 13, București. Comandamentul V Teritorial somează Cercul de Recrutare Bacău să colecteze de la evrei valoarea în bani a efectelor pe care sunt obligați să le predea.

Comandamentul V Teritorial

Ordin telegrafic Nr. 60.031 din 13 aprilie 1942

Către

C. R. Bacău

Ca urmare la nr. 509 din 3 aprilie 1942 stop întrucât din unele Cercuri de Recrutare, Comunitățile evreiești locale nu au depus nici o stăruință pentru a aduna de la evrei valoarea în bani a efectelor ce trebuiau să predea conform legii nr. 936 și 46/1941 stop.

Comandamentul acordă ultimul termen pentru colectarea acestor sume prin grija Comunităților și supravegherea Cercurilor până la 10 mai 1942. Dacă aceștia se obligă a strânge cel puțin un sfert din valoarea acestor efecte stop în caz contrar conducătorii acestor Comunități vor fi trimiși în judecată conform D.L. nr. 2090/1942 stop.

Raportați măsurile luate și rezultatul obținut¹.

Comandantul Comandamentului VT.

General (ss) I. Teodorescu

p. Conformitate Șeful Biroului Rechiziții
Maior (ss) C.Poly

A.F.C.E.R., Fond C.E.R., ds. 101, f. 664

¹ Oficiul Bacău al C.E.R. informează C.E.R. București: „În legătură cu aceste chestiuni, asupra cărora ne interesează în cel mai înalt grad opinia dvs., vă facem cunoscut că Tribunalul local a fost sesizat de către Cercul de Recrutare Bacău cu un număr de circa 3 000 de acte de dare în judecată a celor ce nu au depus efecte pentru constituirea stocului social, rugându-vă să binevoiți a ne comunica de urgență care urmează a fi soarta acestor procese, deoarece marea majoritate a acelor ce nu au depus efecte sunt pauperi și înscriși la asistența socială a Comunității [...]

(ss) Mișu Grad
(*Ibidem*, f. 664).

Secretar General (ss) Henrich Rabinsohn

1942, aprilie 21, București. Tineri evrei, condamnați pentru activitate sionistă.

(Extras din raportul Biroului Informativ al Ministerul Afacerilor Interne)

Curtea Marțială a Capitalei a judecat procesul organizației comuniste clandestine Hașomer Hațair în care a activat și un grup de elevi evrei de la Liceul Cultura din București, pronunțând în ziua de 21 aprilie, 15 sentințe de condamnare.

Au fost condamnați:

- la moarte 3 elevi evrei;
- la câte 25 de ani muncă silnică 2 elevi evrei;
- la câte 20 ani muncă silnică 6 elevi evrei și 3 eleve evreice;
- 1 elevă evreică la 10 ani închisoare corecțională.

Condamnații la moarte au făcut cerere de grațiere¹.

A.N. București, Fond P.C.M., Cabinet, ds. 329/1942, f. 152

¹ Într-un document din arhiva F.C.E.R., sunt menționate numele a 18 sioniști condamnați în anul 1942 și pedepsele primite: 1. Moșe Ghitler, 25 ani închisoare, 2. Abraham (Zisman) Ada, 25 ani închisoare, 3. Paht Rina (Rahel), 25 ani închisoare, 4. Elias Sandu, 20 ani închisoare, 5. Bercovici Lițiu, 20 ani închisoare, 6. Bronfman Emil, 20 ani închisoare, 7. Blumer Iacob, 20 ani închisoare, 8. Goldemberg Mihal, 20 ani închisoare, 9. Horovitz Carol, 20 ani închisoare, 10. Haimsohn Mundi, 20 ani închisoare, 11. Haimsohn (Friș) Medi, 20 ani închisoare, 12. Rozenkrantz Mariana, 20 ani închisoare, 13. Tiodor Rita, 20 ani închisoare, 14. Calman Chitai, 10 ani închisoare, 15. Goren David, condamnat la moarte, 16. Buium Carol, condamnat la moarte, 17. Dascălu Abraham, condamnat la moarte, 18. Suler Izu, condamnat la moarte. (*A.F.C.E.R., Fond VI, Comunitatea Evr. Bacău, ds. 26, f. 155*).

1942, aprilie 26, New York. Cuvântarea lui Carol A. Davila, ținută la Convenția anuală a U.E.R. din America.

Cuvântarea d-lui Carol A. Davila fost ministru al României în Statele Unite și conducător al Mișcării Românilor Liberi din Statele Unite (Free Romanian Movement), ținută la Convenția Anuală de la Hotel Edison, New York (fragmente)

Este o onoare foarte tristă pentru mine să vorbesc astăzi la Uniunea Evreilor Români (din S.U.A. - n.t.). Am avut legături bune cu Organizația dvs. de când am

venit în această țară, în 1929. Am găsit atunci un grup de bărbați care, după ce au devenit cetățenii unei țări mari și libere, au reușit să capete o autoritate morală care să le permită să apere drepturile umane, politice și economice ale neamurilor lor care trăiesc în România. Era foarte natural ca să nu vă uitați propriul neam care trăiește într-o țară mai puțin norocoasă ca aceasta, întrucât nu a atins încă nivelul de civilizație democrată a Statelor Unite. Încercând să-i ajutați pe ei, vă ajutați țara de origine prin faptul că vă aduceți contribuția la progresul ei pe calea democrației.

Da, prietenii mei americani, ochii voștri se umplu adesea de lacrimi la gândul nobilelor idealuri ale țării voastre. Dar, cât de des s-au umplut oare de lacrimi la vestea rușinoșelor suferințe ale oamenilor din rasa și religia dvs. în țara de origine, țara mea!

În trecut, când România mai avea încă un regim constituțional, am colaborat adesea ca să corectăm greșelile în aplicarea legilor care garantează drepturile evreilor români. Am amintiri foarte satisfăcătoare privind consultările mele cu oficialitățile dvs., dl. Wolfson, pe atunci președinte, acum președinte de onoare; dl. Speier, fostul secretar executiv, împreună cu care am fost odată la primul-ministru în București, pentru a stabili contribuția bugetară legală pentru credința evreiască; dl. Sonnenreich, care a devenit președintele dvs. în 1937, când eu am demisionat pentru că fostul rege l-a adus la putere pe conducătorul pronazist, antisemit, Goga.

Când mă gândesc la toți acești ani, în care împreună ne-am îngrijorat de amănunte în aplicarea legii, nu-mi vine să cred că de atunci, legea, umanismul, decența au dispărut și că cea mai mare parte a Europei trece printr-o perioadă mai rea decât Evul Mediu. Hitler a făcut din poporul evreu țapul ispășitor pentru toate relele din lume. Ultima izbucnire a imperialismului german a găsit, în diferite țări, numeroși așa-zii naționaliști, orbiți de teoriile rasiste susținute de propaganda nazistă, jucând în mod incoștient jocul lui Hitler și întinzând focul nazist.

În România, am fost martorii spectacolului de necrezut al unor autointitulați „naționaliști” ca Goga sau Stelian Popescu, netezind drumul Herren-Volk-ului în acțiunea de înrobire a propriilor națiuni. Stelian Popescu a atins limitele absurdului când a pretins simultan a fi prieten al Franței democrate și sprijinitor al lui Nicolae Titulescu, în timp ce simpatiza cu Garda de Fier și cu toți antisemiții. Acest susținător al ideologiei naziste și al teoriilor rasiste era șeful „Ligii Antirevizioniste”. Paradoxul a devenit complet când fostul rege, pentru a-și apăra prietena, i-a lăsat pe antisemiți să-și facă jocul. Totul s-a încheiat cu aventura lui Codreanu și a Gărzii de Fier și ororile ce au urmat, nedemne de îndelungata tradiție de toleranță și umanism a poporului român.

Putem afirma azi că dacă ar fi fost menținut regimul democratic; dacă, la fel ca Iuliu Maniu, creșterea revoluționară a Gărzii de Fier ar fi fost controlată prin acceptarea ei ca un partid politic legal; dacă fostul rege ar fi înțeles că trebuie să ducă o viață particulară morală și să împrăștie clica exploatoare din jurul lui, România ar fi avut forța internă pentru a duce, pe plan extern, o politică de securitate colectivă și, dacă acest plan ar fi eșuat din cauza miopiei marilor puteri, să folosească forța zăcămintelor ei petrolifere pentru a evita invazia și a-și menține independența. Dar, așa cum stăteau lucrurile, dominarea României de către Germania era inevitabilă, iar aceasta a dat Rusiei sovietice singura justificare posibilă pentru ocuparea Basarabiei și Bucovinei.

În actuala situație, singura speranță de viitor este la democrației români. Ei se opun regimului lui Antonescu, aservit lui Hitler și protestează în mod deschis față de fiecare act care duce poporul român mai aproape de propria sa înrobire ajutându-l pe

Hitler împotriva Națiunilor Unite. Ei protestează în mod deschis împotriva exploatării țării de către germani, a înfometării poporului român și împotriva tratamentului inuman și a persecutării ipocrite și revoltătoare a evreilor. În fiecare din memorandumurile lor primite aici, ei condamnă cu energie activitățile antisemite ale actualei dictaturi românești aservite lui Hitler.

Nu mai trebuie să facem deosebire între fasciști cumsecade și acceptabili și necumsecade și inacceptabili. În fiecare țară, bărbații și femeile care au cochetat cu ideile fasciste au fost trădători ai propriului lor popor. În fiecare țară, evreii care au cochetat cu regimurile dictatoriale au fost trădători ai poporului evreu.

În România, pe lângă evrei ca decedatul Constantin Graur sau prietenii noștri prezenți aici, domnii Rosenthal și Labin, care n-au făcut niciodată compromisuri de la principiile democratice, vedem mulți dintre bancherii, industriașii sau oamenii de afaceri evrei, ca și majoritatea românilor creștini din aceeași categorie, stând alături de regimul lui Carol, din motive de profit personal, în ciuda politicii lui antisemite. Probabil că și-au înăbușit conștiința cu afirmații că în felul acesta își ajută propriul popor. Am văzut cu toții rezultatul final.

Sper că acei evrei români care n-au întors spatele democrației și-au învățat lecția până în prezent. Dacă există un popor pe lume a cărui supraviețuire depinde de supraviețuirea democrației, acela e al dvs. Ca și rana lui Amfort, care nu încetează să sângereze din cauza păcatului neizbăvit, dumneavoastră sunteți rana omenirii care nu se oprește din sângereare din cauza păcatului neizbăvit al Europei împotriva umanității și libertății. Dar, oricât de tragică și cumplit de chinuitoare ar fi ea, aveți misiunea de a aduce, prin suferințe, lumea la realitate.

American Jewish Archives, Cincinnati, Ohio, Colecția W.J.C., Cutia H 289, ds. Rumania 1944

450

1942, mai 4, București. Somație către C.E.R. de a strânge de la populația evreiască diferite obiecte pentru dotarea spitalelor.

CENTRUL DE STRÂNGEREA RECHIZIȚIILOR

Nr. 6784 1942 luna mai ziua 4

Către

CENTRALA EVREILOR DIN ROMÂNIA

Str. D. Burgelea nr. 3

Cu onoare vă facem cunoscut:

Marele Stat Major cu Ordinul Nr. 224564/B din 10/4/1942, a aprobat rechiziționarea dela evreii simpli particulari, fără plată, a unei serii de materiale necesare dotării spitalelor.

Centrul de Strângerea Rechizițiilor București, spre a veni în ajutorul populației evreești, a dat tot ceea ce a avut disponibil, împlinind astfel mai bine de 75% din nevoile spitalelor.

Restul este o sarcină exclusivă a populației evreești și vă rog a proceda de îndată la instituirea comisiilor pe cartiere, care să treacă imediat pe teren, pentru ca în maximum 10 zile să colecteze aceste materiale.

Ceea ce populația evreească are obligația de a da sunt următoarele: 1.000 perechi sandale sau papuci; 1.000 halate de baie; 1.000 pijamale; 500 prosoape; 1.000 batiste; 2.000 cearcaefuri; 500 ismene; 400 pățuri; 100 cuiere mobile cu picior și late, de perete, din fier și lemn; 20 cărucioare pentru mării mutilați; 100 mese pentru 12 persoane; 200 scaune, bănci pentru 6 persoane; 1.200 metri mușama pentru mese; 100 coșuri pentru pâine; 200 tăvi pentru servit, de lemn; 1.100 lingurițe bune; 200 polonice; 300 linguri, lopeți strecurătoare; 30 oale email de câte 8Q și 100 litri; 30 crățițe email de câte 80 și 100 litri; 20 strecurători; 20 site; 5 tigăi cu coadă; 2 cântare automate Berkel; 2 decimale de 1 000 și 500 kg.; 4 furtune cauciuc: 2 a 40 m. și 2 a 50 m cu accesoriile necesare; 6 cazane fontă a 100 l cu pirostriile respective; 50 cuțite bucătărie.

Cearcaefurile și păturile sunt din cele restante conf. ord. M.S.M. din septembrie 1941.

Veți lua măsuri pentru accelerarea vopsirii celor 1.100 bucăți pățuri, care trebuie să fie gata la 12 mai a.c.

Materialul necesar pentru confecționarea a 500 saltele, îl veți procura, cât și zegras pentru 1.000 saltele, ce se vor confecționa în atelierul Centrului.

În cazul când prin colectare de la populația evreească nu se vor găsi cantitățile de materiale mai sus specificate sau calitativ acestea vor fi inferioare scopului, aveți obligația de a le procura din comerț.

În ceea ce privește mesele și scaunele tip, vă rugăm a desemna chiar în cursul zilei de astăzi, meseriași de specialitate, luând totodată măsuri pentru procurarea materiilor prime necesare (scânduri, clei, cuie).

Dacă eventual veți întâlni dificultăți la procurarea materialelor, vă rog a interveni imediat la Centru, care va face uz de autoritate, spre a obliga pe negustori să vândă la preț de rechiziție.

Materialele colectate și confecționate se vor centraliza la sediul dumneavoastră, iar predarea lor se va face Slt. Costache, care va emite proces-verbal de primire, cu mențiunea „fără plată“.

Transportul acestor materiale la spitalele ce se vor indica la timp, se va face prin mijloacele dvs¹.

Șeful Centrului de Strângerea Rechizițiilor
Căpitan (ss) Indescifrabil

J. Ancel, op.cit., vol. VII, p. 17-18

¹ Această solicitare depășea, printr-o serie de obiecte prevăzute a fi predate, dispozițiile Legii nr. 936 din 20 octombrie 1941, care se referă la „stocuri de îmbrăcăminte“. (Vezi *E.R.*, vol. I, doc. 47).

1942, mai 22, București. M.A.I. nu revine asupra măsurii de evacuare a evreilor din orașul Tg.-Ocna.

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
Direcțiunea Administrației de Stat

CĂTRE COMUNITATEA EVREILOR DIN TÂRGU-OCNA

373

Bacău

9138 A 22MAI 1942

Ca rezultat la petiția Dvs. înregistrată sub Nr. 56.358/942, vă facem cunoscut că, întrucât motivele de îndepărtare a evreilor din acea localitate, nu au încetat, Ministerul nu revine asupra măsurii de evacuare¹.

p. Ministru Secretar General, și Colonel Magistrat V.T. Gelep.
Ibidem, vol. III, p. 624

¹ La finele anului 1941, reprezentanții comunităților evreiești din Moinești și Tg.-Ocna, evacuate la Bacău, reședința județului, în iulie 1941, pe baza Ordinului M.A.I., elaborat din directiva generalului Ion Antonescu, au solicitat Ministerului de Interne aprobarea de a se întoarce în localitățile de unde au plecat. În memoriu se scrie: „Vă rugăm, Domnule Ministru, a examina situațiunea expusă mai sus, examinând dacă nu au încetat rațiunile care au pricinuit îndepărtarea noastră de la căminurile și îndeletnicirile noastre și dacă nu ar fi folositor pentru Țară a se reveni asupra acestei măsuri“. („Curierul Israelit“, organ al Uniunii Evreilor din România, anul XXV, seria II, nr. 23, 25 februarie 1945).

1942, mai 27, București. Măsuri menite să-i împiedice pe evrei de a trece la alte culte.

P.C.M.
CABINETUL MILITAR
B.2

NOTĂ
1942, luna mai, ziua 27

1. Domnul Mareșal, fiind informat că un preot reformat a botezat, în cursul unui an, 39 evrei în religia reformată - a ordonat ca : „Evreii botezați să fie trimiși pe Bug, imediat ; la fel, cu cei din restul Țării“.

2. Evacuarea pe Bug a acestei categorii de evrei este în faza de pregătire a lucrărilor, urmând ca după identificarea evreilor botezați în religia reformată și adunarea lor, să fie îmbarcați în trenuri speciale și evacuați în Transnistria, pe Bug.

3. De asemenea, Domnul Mareșal a fost informat - printr-o notă informativă - că numeroși evrei s-au înscris la biserica maghiară catolică din București (str. Bărăției), pentru a fi botezați în religia catolică.

Pe această notă, Domnia Sa a pus următorul ordin în rezoluție:

„Cu sistemul acesta, toți evreii se fac unguri. Deci, problema trebuie studiată și soluționată, prin măsuri preventive. Justiția, împreună cu Cultura Națională și Internele vor face propuneri, pentru împiedicarea acestei acțiuni specific evreoungară”.

4. Ministerul Culturii Naționale și al Cultelor raportează:

a) La 30 aprilie 1942, s-au întrunit - la Ministerul Culturii Naționale - Secretarii Generali ai Ministerelor Justiției, Afacerilor Interne și Culturii Naționale și al Cultelor, pentru a întocmi propuneri cu privire la măsurile legale de luat, pentru împiedicarea acțiunii de convertire a evreilor la catolicism în general, precum și la celelalte culte.

b) La Conferința Secretarilor Generali, s-a aprobat în unanimitate avizul Consiliului Superior Juridic al Statului, constatând că rațiunea de a fi a Statului Român îi dă dreptul suveran, ca - în limita hotarelor sale - să restrângă anumite libertăți unei categorii de locuitori de alt sânge și credință.

c) În consecință, conferința reprezentanților autorizați ai celor trei ministere a hotărât:

- inadmisibilitatea convertirii evreilor la catolicism, sau oricare alt cult istoric;
- slujitorilor și organelor bisericești, care vor înfrânge această interdicție, trebuie să li se aplice atât sancțiuni disciplinare, cât și penale;
- această hotărâre trebuie comunicată Eparhiilor și reprezentanților tuturor cultelor din Țară, spre știință și conformare.

d) Domnul Profesor Petrovici, Ministrul Culturii Naționale și al Cultelor - și-a însușit în totul propunerile arătate mai sus.

e) Roagă a se hotări asupra acestei probleme, pentru a se putea traduce în realitate - cât mai neîntârziat - soluția adoptată¹.

A.N., Fond P.C.M., ds. 179/1942, f. 174-175

¹ M.A.I. comunică, în aceeași zi, Președinției Consiliului de Miniștri: „Pentru executarea Ordinului Domnului Mareșal Antonescu, comunicat acestui departament cu ordinul Dvs. nr. 5.656/1942, am dat dispozițiuni Direcțiunii Generale a Poliției și Prefecturii Poliției Capitalei de a ne înainta tablouri nominale cu numele, pronumele, vârsta, membrii familiei și ocupația evreilor botezați, în vederea trimiterii lor peste Bug”. (*Ibidem, f.181*). A doua zi, 28 mai, Ministerul Afacerilor Străine înainta cu adresa nr. 39.422, Pro-Memoriul Nunțiatarii Apostolice din România, care, referindu-se la faptul că unii evrei, cetățeni români, doctori în filosofie etc. au primit ei înșiși (copiii lor) „Sfânta Binecuvântare a Botezului” după 9 august 1940 (data la care a fost publicat noul statut juridic al evreilor, mergând până la sfârșitul lui ianuarie 1942, fiind admiși prin marea milostivenie a Sfintei Biserici Catolice și conform comunicării oficiale din 9 mai 1941, către Ministerul Regal al Afacerilor Străine către Nunțiatura Apostolică a Sfântului Scaun, în sânul bisericii.

Dat fiind că soarta căminelor lor și viitorul copiilor lor este în joc, ei își iau permisiunea de a solicita cu mare umilință pentru a se face o intervenție ca să fie puși pe picior de egalitate cu cei botezați înainte de 9 august 1940, având aceleași sentimente și calitate față de Sfânta Biserică“. (A.F.C.E.R., Fond C.E.R., f. 110-111).

La 13 iulie 1942, mareșalul Antonescu, fiind informat că trecerea evreilor la alte religii continuă, a luat decizia „ca toți evreii care recurg la acest procedeu să fie trimiși pe Bug“. Ca urmare, M.A.I. a întocmit tabele cu evreii convertiți din toate localitățile, pentru a-i strânge pe cei vizați și familiile lor „și a-i îndruma spre regiunea care le este destinată“. (A.N., Fond P.C.M., ds. 179/42-43, f. 23).

453

1942, iunie 16, București. Situația întocmită de C.R. București, privind numărul evreilor sancționați de C.M., precum și al celor urmăriți în justiție.

CERCUL DE RECRUTARE BUCUREȘTI

Situația numerică a evreilor trimiși în judecata C.M. și pedepsiți disciplinar, cum și a celor negăsiți la domiciliul indicat¹.

Numărul dosarelor întocmite și trimise la Curtea Marțială	Numărul dosarelor soluționate	Numărul dosarelor nesoluționate până astăzi 16 iunie 1942	Evrei ce urmează a fi trimiși în judecata Curții Marțiale	Numărul evreilor pedepsiți disciplinar	Numărul total al evreilor negăsiți, care au indicat adresa fictivă	Numărul total al evreilor urmăriți cu telegrame la domiciliu	Observațiuni
268	20	248	106	471	443	4535	

Comandamentul Centrului de Recrutare
București
Colonel, (ss) COLAN

Șeful Bir. II
Locot. Colonel, (ss) Costescu

A.M.St.M., R.S.E.M. 900, C0166

¹ În noiembrie 1942, Cercul Teritorial Botoșani a trimis spre judecare Curții Marțiale a C4 Armată 15 evrei. (Ibidem, R.S.E.M. 1161, C0645).

1942, iunie 19, București. P.C.M. aprobă rechiziționarea în folosul armatei a două imobile ale Comunității Evreilor din Ploiești.

JURNAL NR. 630

Consiliul de Miniștri în ședința sa de astăzi 19 iunie 1942, luând în deliberare referatul Domnului Ministru al Apărării Naționale sub nr. 10903 - 5 iunie 1942 și văzând motivele expuse printr-însul.

Având în vedere dispozițiunile art.2, 8, 10 și 12 din D. Lege asupra rechizițiilor;

DECIDE

Aprobă rechiziționarea în folosul armatei, pentru mărirea capacității Spitalului Militar Ploiești, a următoarelor imobile din Ploiești:

Imobilul școlii evreești din str. Vlad Țepeș Nr. 11.

Imobilul denumit Casa Administratorului, Templul evreesc din Str. Vlad Țepeș Nr. 14.

Imobilele de mai sus se vor utiliza pentru Spitalul Militar Ploiești.

Rechiziția se va efectua cu începere de la data Jurnalului de față și pe tot timpul cât localele vor fi necesare.

Domnii Miniștri ai Apărării Naționale, Justiției și Interne sunt însărcinați cu aducerea la îndeplinire a prezentului Jurnal.

(ss) Mareșal Antonescu, Gral Pantazi, grl. D. I. Popescu, I. Marinescu, Const. C. Stoicescu, N. Marinescu, A. Pană, Titus Dragoș

A.N., Fond P.C.M., Jurnale, ds. 571, f. 281

1942, iulie 1, Dorohoi. Evreii nu pot participa la licitația pentru vânzarea unor bunuri rămase de la evreii evacuați.

COMISIUNEA JUDEȚEANĂ C.N.R. DOROHOI

PUBLICAȚIUNE

Nr. 765 din 1 Iulie 1942

Se aduce la cunoștința generală că în ziua de 16 Iulie 1942, orele 9, Comisia județeană va ține licitația publică orală, la fața locului în strada Piața Unirei No... din

orașul Dorohoi, pentru vânzarea mobilelor și mărfurilor rămase de la evreii evacuați, depozitate în magazine și arătate în tabelul ce se găsește la sediul Administrației Generale din Dorohoi strada Grigore Ghica nr. 43.

Prețul de la care începe licitația se va fixa de Comisiune în ziua licitației pentru fiecare obiect în parte.

Dacă vânzarea nu se va termina, se va continua în zilele următoare.

La licitație nu pot lua parte decât cei de origine etnică română, germană și italiană^{1,2}.

Președintele Comisiunii Județene

Prefect
Colonel (ss) Barcan

Administrator G-ral
Colonel (ss) Indescifrabil

A.BT., Fond Pref. Jud. Dorohoi, ds. 27/1942, f. 69

¹ La aceeași dată s-a emis publicația C.N.R. Dorohoi pentru închirierea unor imobile evreiești, preluate de C.N.R. (*Ibidem*).

² Condițiile de participare la licitație prevedeau, între altele: „Persoanele cari participă la licitație vor trebui să facă următoarele dovezi cu acte oficiale: Persoanele fizice vor dovedi: 1/. Că sunt de naționalitate română, care se va dovedi cu certificatul de naționalitate. 2/. Că sunt de origine etnică română, care se va dovedi cu certificatul de origine etnică. 3/. Să nu fi manifestat sentimente și atitudini contrarii intereselor Statului Român (certificat de la org. polițienești) [...]

Persoanele juridice vor dovedi: 1/. Că societatea este românească și are capital exclusiv românesc. 2/. Membrii componenți ai societăților trebuie să îndeplinească condițiunile cerute oricărei persoane fizice [...] Nu sunt primiți să ia cu arendă: a/. Funcționarii publici și ofițerii activi, celălalt soț precum și copiii minori. b/. Persoanele de origine etnică română, căsătorite cu un evreu sau evreică, calitatea de evreu stabilindu-se potrivit normelor fixate prin art. 2 al Decretului Lege nr. 3347, din 5 octombrie 1940. Director (ss) D. Giurgiuveanu”. (*Ibidem*, ds. 26/1942, f. 33).

456

1942, iulie 10, București. Articol vehement antisemit
apărut în ziarul „Universul” împotriva
lucrărilor scrise de autori evrei.

O literatură netrebnică

Gândul mi se duce la una din literaturile care în scrisul european a înflorit până ieri: la acea producție literară evreiască, alcătuită de scriitori, dată la lumină de editori și răspândită de librari și colportori de aceeași origine etnică, hotărâți - pe de o parte - să pună în valoare sufletul artistic al acestui popor, iar pe de alta, să strecoare în conștiințele omenirii fie idei revoluționare, comuniste, care tindeau la distrugerea temeliiilor naționale, fie numai simpatie pentru poporul ales.

Fără îndoială că astăzi ni se pare curios, dacă nu de-a dreptul revoltător, că a putut înflori o astfel de literatură chiar la noi, unde conștiința publică luminată de câțiva bărbați aleși începuse să vadă pericolul. Nu numai atât, dar - bucurându-se de avantajele unei prese coreligionare - ea era sprijinită oficial și, deci, preferată. Autorii ei împănaseră S.S.R. - de unde dădeau decrete de acceptare ori respingere literară - îndeosebi a celor care nu se împăcau cu aerul pestilențial al unui anumit scris.

Cutezanța lor creștea mai ales în ziua cărții, când își camuflau lipsa de talent ori intențiile neliterare cu aparatul iscusit al oficialității, în suita căreia apăreau.

Acest fapt făcea să fie înregistrați în documentele cărții românești, să fie trecuți la rând cu marii cititori ai scrisului național în acel „Îndreptar bio-bibliografic” tipărit de „Uniunea Fundațiilor”, ba încă să li se dea biletul alb de trecere liberă spre nemurire, spre unele istorii literare contemporane sau generale menite să aleagă neghina de grâu.

Nu am pretenția de a vorbi despre lucruri necunoscute. Dacă le amintesc, o fac și pentru cetitori și pentru unii dintre confrății cari trebuie să înțeleagă - o dată pentru totdeauna - că purificarea, pe care a dus-o până la capăt regimul naționalist în toate domeniile, în literatură urmează să înceapă cu izgonirea cărților ovreești, chiar dacă, în cuprinsul lor, s-ar putea descoperi, ici și colo, unele calități de fond sau de formă. Cu cât o facem mai repede și mai complet, cu atât ne dăm mai bine seama de imperativele vremii, cu atât ajutăm, cu un ceas mai înainte, goana după literatura aleasă clasică sau modernă, punând în mâinile celor iubitori de lectură, în locul literaturii netrebnice, prin origina și scopurile ei lăaturalnice, cartea simțită și trăită, pornită din adâncurile de nepătruns ale roborilor de veacuri, pe care au plâns și s-au jertfit atâția dintre mucenicii neamului nostru.

E gândul cel mai stăruitor care trebuie să stea, ca o candelă veșnic aprinsă, în vederea celor ce - cu mâini pioase - oficiază în templul literaturii naționale¹.

PAUL I. PAPADOPOL²

Ziarul „Universul”, nr. 185, 10 iulie 1942

¹ Acest articol vehement antisemit se înscrie pe linia altora, ca, de pildă, „Judeii în literatura noastră”, publicat în „Universul literar”, nr. 29 din 13 iulie 1940, „Judeii, editorii literaturii noastre”, nr. 31 din 27 iulie 1940, în aceeași publicație, semnate de Ladmiss Andreescu. Ambele enumeră autori evrei care și-au dobândit un nume în literatura română și edituri de mare prestigiu, ca „Naționala-Ciornei”, „Cartea Românească”, „Socec”, „Adevărul”, „Cultura Națională”, ș.a., cerându-se eliminarea acestora din viața culturală. Regimul antonescian a trimis tuturor prefecturilor liste cu date biografice amănunțite și titlurile cărților autorilor evrei, pentru a fi șterse în toate bibliotecile în vederea eliminării lor din circulație. (Vezi doc. 497 din volum).

² Profesor și publicist, fost conducător al revistei „Universul literar”.

1942, iulie 18, Bacău. Primăria oraşului Bacău interzice tăierea rituală a animalelor și păsărilor de curte.

PRIMĂRIA ORAȘULUI BACĂU

PUBLICAȚIE
Nr. 34 din 18 Iulie 1942

Noi, Primarul Oraşului Bacău;

Având în vedere Deciziunea Secretariatului de Stat al Departamentului Agriculturii și Domeniilor Nr. 12.502, publicată în Monit. Of. Nr. 162 din 15 iulie 1942

DISPUNEM:

Art. 1. Cu începere de la publicarea prezentei publicații, se interzice tăierea rituală a animalelor și păsărilor de curte, atât pentru consumul public cât și cel particular, fie chiar cu o amețire prealabilă.

Art. 2. Autoritățile comunale și polițienești vor lua măsuri pentru respectarea dispozițiilor prevăzute în Deciz. Nr. 12.502 mai sus menționată, anulând totodată autorizațiile date hahamilor, conform art. 72 din regulamentul pentru abatoare.

Art. 3. Nerespectarea dispozițiilor prevăzute în Deciziunea sus-menționată constituie o contravenție și se poate pedepsi în conformitate cu art. 8 din Legea pentru protecția animalelor.

Domnii ofițeri și agenți ai Poliției Generale a Statului, Organele Serviciului Sanitar-Veterinar, precum și Poliția Comunală, sunt însărcinate cu aducerea la îndeplinire a prezentei publicații.

Primar, M. Văgăunescu, Lt. Colonel în retr.

A.BC., Fond Primăria Bacău, ds. 21 / 1942, f. 66

1942, iulie 22, București. Referat al Curtii de Apel București în legătură cu activitatea folcloristului și istoricului literar M. Schwarzfeld.

Dos. Nr. 341/942

CURTEA DE APEL BUCUREȘTI
INSTANȚA SPECIALĂ PENTRU JUDECAREA LITIGIILOR IZVORÂTE
DIN APLICAREA LEGILOR DE TRECERE A BUNURILOR EVREEȘTI
ÎN PATRIMONIUL STATULUI

COMPLETUL V

Instanța compusă din d-nii: C. Sinevici Președinte, Gr. Pleșoianu Consilier, I. Gavrilescu Consilier

Referat

Având în vedere că prin deciziunea acestei instanțe cu nr. 250/942, s-a încuviințat a se întocmi în cauză referatul prevăzut de art. 6 din D.L. 842/941;

În susținerea acestui referat, petiționarul^{*} arată că:

Din frageda tinerețe și până la zilele bătrâneții sale, a cultivat cu dragoste limba, cultura și literatura română;

Că, din lucrările sale cele mai importante, ar fi cercetarea asupra poeziilor populare, colecția V-le Alecsandri;

Că din lucrările sale au fost publicate:

1. O schiță sentimentală, în „Buciumul Românesc“, la Iași, în 1874.

2. Un studiu larg despre poeziile populare române de Vasile Alecsandri așa cum trebuiesc culese și publicate, în „Contemporanul“ lui Ion Nădejde, apărut în 1888.

3. O cercetare din punct de vedere estetic a poeziilor populare române, nemodificate, din care reese superioritatea lor față de cele modificate de V. Alecsandri, apărute în 1889 în Craiova.

4. O serie de cercetări folklorice în legătură cu lucrări apărute.

5. O serie de legende și poezii populare din Muntenia, publicate în „Contemporanul“, revista „Oltenia“, din 1888 și 1889 și în „Șezătoarea“ din 1890.

6. O vastă monografie asupra dr.-ului Iulius Barasch.

În sprijinul celor de mai sus depun o serie de manuale și anume:

a) Momente din Istoria Evreilor din România;

b) Evreii în Literatura Populară Română;

c) Poeziile Populare Colecția Alecsandri (așa cum trebuie culese și publicate cântecile populare)

d) „Dr. Iuliu Barasch“ de M. Schwarzfeld.

e) „Chazari sau evrei“, reflexii critice pe tărâmul folkloric, de M. Schwarzfeld.

* Este vorba de folcloristul și istoricul literar M. Schwarzfeld, care, la data întocmirii referatului, avea vârsta de 85 de ani. A decedat la 14 septembrie 1943.

f) „Scrisoarea către Dumnezeu“, cercetare folcloristică de M.Schwarzfeld.

g) Poezii Populare din Muntenia.

h) „Basmul cu minciunile“, schiță comparativă din domeniul folkloric, de M. Schwarzfeld.

I) „Gaster Anniversary Volume“ edited by Bruno Schindler Ph. d., in collaboration with A. Marmorstein Ph. D.

j) „Evreii în literatura lor populară“, studiu etnico-psihologic de M. Schwarzfeld.

Pentru constatarea căroră s-a încheiat prezentul referat în camera consiliu, azi 22 Iulie 1942¹.

(ss) C. Sinevici, (ss) Gr. Pleșoianu, (ss) I. Gavrielescu Grefier - (ss) Indescifrabil

A.N., Fond P.C.M., ds. 1241/1942, f. 28 f/v

¹ Nu deținem, până în prezent, documente care să arate cum s-a soluționat cererea lui M. Schwarzfeld.

459

1942, iulie 25, București. Decizia S.S.R.C.I. privind exproprierea imobilelor aparținând comunităților evreiești.

EXPROPRIEREA IMOBILELOR APARTINÂND COMUNITĂȚILOR EVREEȘTI A ÎNCEPUT

Eri dimineață d. Titus Dragoș, ministru subsecretar de Stat al românizării, colonizării și inventarului, a semnat o decizie prin care se expropriează, în folosul Centrului Național de Românizare, toate imobilele situate în Capitală și aparținând comunităților evreiești.

În scurt timp, imobilele tuturor comunităților evreiești, situate pe cuprinsul întregii țări, vor trece în patrimoniul C.N.R.-ului.

Textul deciziei semnate eri de d. ministru Dragoș, are următorul cuprins:

Se declară trecute în patrimoniul Centrului Național de Românizare următoarele imobile, situate în Municipiul București și aparținând comunităților evreiești de rit spaniol și comunității mozaice de rit occidental:

- 1) Grădinița de copii „Eckstein“, teren și construcție situate în str. Argeș nr. 10.
- 2) Școlile unite teren și construcție situate în str. Col. Orero nr. 30.
- 3) Școala „Fraternitatea Zion“, teren și construcție situate în str. Sf. Vineri nr. 13.
- 4) Școala Moria, teren și construcție situate în str. Epureanu nr. 17.
- 5) Școala primară „Cultura“, teren și construcție, situate în str. Sevastopol nr. 19.
- 6) Școala de meserii „Ciocanul“, teren și construcție situate în str. Calea Dudești, nr. 24.

- 7) Spitalul Caritas, teren și construcție, situate în str. Bradului nr. 53, 55.
- 8) Școala Focșăneanu, teren și construcție, situate în str. Anton Pann 44.
- 9) Școala Ronetti-Roman, teren și construcție, situate în str. Antim 13.
- 10) Școala Instrucțiunea teren și construcție situate în str. Poetul Cerna nr. 1.
- 11) Fabrica de azime, teren și construcție, situate în str. Procopiu nr. 33.
- 12) Liceul Cultura A, teren și construcție, situate în str. Sborului 13.
- 13) Școala Progresul Culturii, teren și construcție, situate în str. Salvador nr. 30.
- 14) Școala Voința, teren și construcție, situate în str. G. Palade. nr. 53/55.
- 15) Liceul Cultura B, teren și construcție, situate în str. Mircea Vodă 28-30.
- 16) Spitalul „Caritas-Noua Maternitate“, teren și construcție, situate în str. Traian nr. 27-29.
- 17) Azilul de bătrâni „Elisabetheu“, teren și construcție, situate în str. Ion Filipiliu nr. 9.
- 18) Școala primară „Instrucțiunea“ și internatul școlii Ciocanul, teren și construcție, situate în str. Bradului nr. 19.
- 19) Școala Malbim, teren și construcție, situate în Prelung. Trinității fost Parfumului nr. 31.
- 20) Sanatoriul Coloniei de vară al comunității, teren și construcție, situate în Techirghiol-Constanța, Bul. Ghica nr. 2.
- 21) Imobil de raport, teren și construcție, situate în Fundătura Făurei nr. 12.
- 22) Imobil de raport, teren și construcție, situate în str. Anastase Panu 20.
- 23) Imobil de raport, teren și construcție, situate în stradela Mircea Vodă nr. 4.
- 24) Imobil de raport, teren de construcție, situate în str. Căuzași nr. 1-3.
- 25) Imobil de raport, teren și construcție, situate în str. Prof. Ion Bogdan 23.
- 26) Imobil de raport, teren și construcție, situate în str. Lucaci nr. 20, fost 50.
- 27) Imobil de raport, teren și construcție, situate în str. Udricani nr. 18.
- 28) Imobil de raport, teren de construcție, situate în str. Dr. Felix 95.
- 29) Imobil de raport, teren și construcție, situate în str. Oituz 4.
- 30) Imobil de raport, teren și construcție, situate în str. Popa Farcaș 15, fost 20.
- 31) Imobil de raport, teren și construcție, situate în str. Calea Dudești nr. 15.
- 32) Imobil de raport, teren și construcție, situate în Bdul. Maria nr. 39.
- 33) Imobil de raport, teren și construcție, situate în str. Filomela nr. 10.
- 34) Imobil de raport, teren și construcție, situate în str. Traian 92.
- 35) Imobil de raport, teren și construcție, situate în str. Unirii 14, fost 98.
- 36) Azilul de bătrâni, teren și construcție, situate în str. Splaiul Unirii 36.
- 37) Vilele coloniei școlare, teren și construcție, situate în Techirghiol.
- 38) Școala primară de fete, teren și construcție, situate în Fundătura Negru Vodă 5 (7).
- 39) Școala primară de băieți, teren și construcție, situate în str. Epureanu nr. 19.
- 40) Cancelaria Comunității și Policlinica, teren și construcție, situate în str. Banu Mărăcine 49.
- 41) Soc. mutuală Ezra Bethzaroth, teren și construcție, situate în str. Spaniolă nr. 3.
- 42) Școli de băieți și de fete, teren și construcție, situate în str. Radu Vodă și Splaiul Uniri 22.
- 43) Imobil de raport, teren de construcție, situate în str. Alex. Ciurcu 7.
- 44) Imobil de raport, teren și construcție situate în str. Schultzer 16.

- 45) Imobil de raport, teren de construcție, situate în str. Banu Mărăcine nr. 11 (13).
- 46) Imobile de raport, teren și construcție situate în str. Sf. Apostoli nr. 64.
- 47) Imobil de raport, teren și construcție, situate în str. Negru Vodă 3.
- 48) Imobil de raport, teren și construcție, situate în str. Negru Vodă 17 colț cu Sf. Ion Nou 38.
- 49) Imobil de raport, teren și construcție, situate în șoseaua Giurgiului nr. 2.
- 50) Imobil de raport, teren și construcție, situate în str. Negru Vodă nr. 1 colț cu Str. 8.
- 51) Imobil de raport, teren și construcție situate în str. Carol 18.
- Directorul general al C.N.R.-ului este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a prezentei decizii și a tuturor formalităților legale prevăzute de legea nr. 499 din 3 Iulie 1942.

Ziarul „Universul”, nr. 200, 25 iulie 1942

460

1942, august 18, București. Elevii aflați în detașamente de muncă obligatorie primesc aprobarea de a se prezenta la examenul de bacalaureat.

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a, Biroul 10

Nr. 71.832 din 18 August 1942

NOTĂ

Părinții mai multor elevi evrei de liceu cari se găsesc în detașamente de muncă obligatorie nu s-au putut prezenta la a doua parte a examenului de bacalaureat în sesiunea de vară, roagă să se dea posibilitatea acestora să dea examen, în sesiunea de toamnă.

Cum în această situație se găsesc și alți tineri evrei, Secția I-a este de părere că în răstimpul de la 25 August la 15 Septembrie 1942, aceștia să fie lăsați liberi de către detașamentele de lucru pentru a se putea prezenta la examene, cu atât mai mult, cu cât părinții au plătit taxele respective și au făcut cheltuieli cu întreținerea copiilor, în școală¹.

ȘEFUL SECȚIEI I-a
Colonel (ss) E. Borcescu

Șeful Biroului 10
Lt. Col. (ss) Ilie Dumitrescu

A.M.St.M., R.S.E.M. 903, C0574

Pe document, rezoluția: „Aprob propunerea din notă. Se vor lua măsuri să nu plece decât acei care dau examene. (ss) Indescifrabil”.

¹ La 21 august 1942, Marele Stat Major - Secția I transmite Comandamentelor 1-7 Teritorial: „Se aprobă un concediu de la 25 august la 25 septembrie 1942, elevilor evrei în clasa VII-a liceu, aflați în detașamente locale sau exterioare și care vor să depună examene parțiale, de corectitudine sau bacalaureat. Vor pleca numai cei care depun examene stop. La înapoiere vor prezenta certificat de felul examenelor și data când au fost depuse stop“. (*Ibidem*, C0573).

461

1942, august 19, București. Lista imobilelor aparținând comunităților evreiești din țară, puse la dispoziția Ministerului Muncii de către P.C.M.

ROMÂNIA

București 19 august 1942

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINISTRI

ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI PENTRU

REGLEMENTAREA REGIMULUI EVREESC DIN ROMÂNIA

CENTRALA EVREILOR DIN ROMÂNIA

Loco

Vă comunicăm următoarele:

Am aprobat ca imobilele mai jos arătate, care aparțin Comunităților Evreiești, să fie puse la dispoziția Ministerului Muncii în scopul instalării școlilor profesionale de ucenici și ucenice:

1. Timișoara, imobilele din str. Luca Caragiale nr. 1 și Fröbl (școala); 2. Brăila, imobilul din B-dul. Cuza nr. 114; 3. Turda, imobilul din str. Avram Iancu nr. 11; 4. Iași, imobilul din str. Mârzescu nr. 22-24; 5. Nădlac, imobilul Comunității Evreiești; 6. Tecuci, imobilul din str. Asache nr. 3; 7. Arad, imobilul din Piața Luptei; 8. Fălticeni, imobilul școala evreească; 9. Lugoj, imobilul din str. Cuza Vodă nr.12; 10. Pitești, imobilul din str. Titu Maiorescu; 11. Rm. Sărat, imobilul din str. Principele Ferdinand; 12. Șiria (Arad), imobilul fost sinagogă; 13. Sibiu, imobilul din str. Sării nr. 25.

Vă rog să comunicați de urgență Oficiilor Județene respective să predea imobilele de mai sus delegaților Ministerului Muncii, care sunt Inspectorii de muncă sau Directorii cursurilor profesionale de ucenici acolo unde nu există Inspectori de Muncă.

De asemenea, vă rog să ne trimiteți copii după adresele dvs. către Oficiile Județene, deoarece trebuie să le comunicăm Ministerului Muncii.

Împuternicitului Guvernului pentru Reglementarea Regimului Evreesc din România, (ss) M. Eftimiu

A.Y.V.I., Colecția Matatias Carp, 011/96 a

1942, august 31, București. Document statistic privind starea demografică a populației evreiești din România. Adnotări ale mareșalului Ion Antonescu pe document.

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
SECRETARIATUL GENERAL

NOTĂ

1942, luna august 31

Domnul Mareșal a dat dispozițiuni să se întocmească o situație de evreii veniți în țară după 1914, cu arătarea profesiei și a locului de origină.

În executarea dispoziției Domnului Mareșal, Institutul Central de Statistică prezintă un referat cuprinzând situația numerică a populației evreiești în România în anul 1941.

Materialul documentar ce se prezintă, cuprinde o serie de 5 grafice și 3 tablouri numerice, întocmite pe baza rezultatelor provizorii ale Recensământului General al României, din 6 aprilie 1941, pentru teritoriul redus al Țării din acea dată, precum și pe baza rezultatelor inventarierii populației și bunurilor, efectuată în august-septembrie 1941, pe teritoriile eliberate de sub ocupația Sovietică, adică Bucovina de Nord, inclusiv Herța și Basarabia.

Situația populației evreiești în 1941

1. Pe teritoriul actual al României, s-a înregistrat în 1941, un număr de 375.422 locuitori de origine etnică evreiască, reprezentând o proporție de 2,2% față de totalul populației țării de 16.767.567 suflete.

Din acești 375.422 evrei, 314.714 evrei, se aflau pe teritoriul redus al României, din Aprilie 1914 și 60.708, s-au numărat în provinciile eliberate cu prilejul inventarierii.

„Nu se poate. Să se verifice. Ordinul meu a fost să se lase în Bucovina numai 10 mii. Să se verifice din nou“.

Nu sunt cuprinși în această ultimă cifră cei 41.742 evrei aflați la acea dată în curs de deportare din lagărele de la: Securenii, Edineț, Mărculești, Vertujeni sau Ghetoul din Chișinău.

Cei 60.708 evrei înregistrați la inventariere se repartizau astfel: în Bucovina de Nord și Herța 53.802, reprezentând 10,5% din populație și numai 6.900 evrei sau 0,3%, în Basarabia istorică.

2. Imensa majoritate a acestei populații evrești era populație urbană.

Din 375.422 evrei, un număr de 374.089, adică 92,5% se aflau localizați în orașe.

Tendența evreilor a fost de a se stabili la orașe, probabil din cauza măsurilor de expropriere rurală, survenite înaintea operațiunilor de recensământ.

Situația numerică a evreilor în cele 12 orașe mai importante din țară în anul 1941

	București.....	101.728.....	10,2%	din populație			
	<u>Cernăuți</u>	45.759.....	58,1%	“	“	“	
	<u>Iasi</u>	33,135.....	29,8%	“	“	“	
	<u>Galați</u>	13.511.....	14,1%	“	“	“	
Fantastic. Orașe pur jidovești.	<u>Timișoara</u>	10.950.....	9,9%	“	“	“	
(Se referă în orașele	<u>Botoșani</u>	10.902.....	36,8%	“	“	“	
subliniate - n.n.).	<u>Bacău</u>	10.333.....	26,5%	“	“	“	
	<u>Arad</u>	7.835.....	9,0%	“	“	“	
	<u>Piatra-Neamț</u>	7.207.....	20,0%	“	“	“	
	<u>Roman</u>	5.540.....	21,0%	“	“	“	
	<u>Dorohoi</u>	5.389.....	34,6%	“	“	“	
	<u>Brăila</u>	5.097.....	5,1%	“	“	“	

Aceste orașe, singure, concentrează un număr de 257.386 evrei, adică mai mult de două treimi (68,6%) din totalul de 375.422 evrei, numărați în 1941, restul orașelor și mediul rural, totalizând 31,4% adică 118.036 evrei.

Din punct de vedere al repartiției geografice, importanța populației evrești față de totalul populației respective este variabilă:

În 1941 Bucovina avea 8,6%, Moldova 4,9%, Muntenia 2,3%, Oltenia 0,2% și Basarabia 0,3%.

Deși Bucovina are procentul cel mai ridicat, numărul absolut cel mai ridicat de evrei îl are Moldova, unde s-a înregistrat 136.940 evrei.

[În al doilea rând Muntenia cu 114.173, din care Bucureștiul are 101.728, Bucovina cu 70.731.]

În nici una din toate celelalte provincii numărul total al evreilor nu depășește cifra de 16.000.

4: Pe județe, repartiția evreilor este și mai inegală:

1. Iasi.....	16,6%	10. Rădăuți.....	4,3%
2. Câmpu Lung.....	7,5%	11. Suceava.....	3,9%
3. Ilfov.....	7,2%	12. Baia.....	3,7%
4. Botoșani.....	6,9%	13. Vaslui.....	3,0%
5. Covurlui.....	6,1%	14. Putna.....	2,4%
6. Dorohoi.....	5,2%	15. Timiș.....	2,4%
7. Piatra-Neamț.....	5,0%	16. Arad.....	2,2%
8. Roman.....	4,4%	17. Tutova.....	2,0%
9. Bacău.....	4,3%	18. Brăila.....	2,0%

Restul județelor prezintă procente inferioare lui 2%.

5. De menționat este că cifrele populației de „origine etnică evreiască“ sunt superioare numărului locuitorilor declarați ca fiind de „religie mozaică“.

Evoluția numerică a evreilor între 1930 și 1941

Cifra totală de 728.115, evrei rezultată la recensământul din 1930, s-a redus cu 139.607 suflete, din care 138.800 evrei (sau 5,8%) luați de Ungaria și 807 evrei (0,1%) reveniți Bulgariei.

Deci, după recensământul din 1930 pe teritoriul actual al României s-ar fi aflat 588.308 evrei, reprezentând 3,8% din populația la acea dată.

În 1941, s-au numărat 375.422 evrei sau 2,2%.

Deci în decurs de 10 ani populația evreiască s-a redus cu 213.086 suflete.

Se prezintă evoluția numerică a evreilor între 1930 și 1941, pe provincii. Din această situație se poate vedea că numai două provincii din cele nouă, au avut o creștere a evreilor și anume: Muntenia și Banat. Cauza este atracția pentru evrei ce o oferă Bucureștiul, 101.728 evrei și Timișoara cu 10.950 evrei.

În toate celelalte provincii numărul evreilor este în scădere.

„Nu se poate. Ordinul meu a fost să se deporteze toți evreii“. Mareșal Antonescu

Scăderi neînsemnate sunt în: Crișana, Dobrogea, Oltenia, Transilvania; scăderi mijlocii în Bucovina și Moldova și reduceri masive de evrei în Basarabia, unde de la 204.850 în 1930 a ajuns la 6.900 în 1941, deci o reducere de 96,6%.

În Basarabia și Bucovina cauzele reducerii sunt, între altele și exodul voluntar al evreilor, la venirea românilor, cât mai ales măsurile de epurare luate de autoritățile române.

„Să se organizeze de statistică verificarea pentru a se vedea care din cele două date sunt exacte. Verificarea să se facă pe baze serioase. Fiecare evreu va primi un carnet, studiat special, de identitate, numerotat și verificat lunar (pentru a nu fi falsificate).

Verificarea se va face pe contul evreimii.

Se va începe cu populația Bucovinei, ordinea de urgență fiind: Bucovina, Banatul, Moldova, Muntenia etc. “.

Pe teritoriul actual al țării, mișcarea actuală a populației evreești de la 1 ianuarie 1931 la 1 ianuarie 1940, s-a soldat cu un deficit natural de 2.851 suflete, numărul deceselor depășind nașterile cu această cifră.

De la 1 septembrie 1941 și până astăzi, numărul evreilor a scăzut probabil simțitor.

Statistica publicată ca fiind a Centralei Evreilor din România, îi evaluează la 273.000 suflete.

Dacă în acest recensământ s-a cuprins și Basarabia și Bucovina, rezultă că în prezent, se află în țară cu 103.000 evrei mai puțin decât în 1941 și cu 316.000 evrei mai puțini ca în 1930.

În acest caz, populația evreiască a Țării s-ar fi redus nu cu 36,2%, ci cu mai mult de jumătate, adică cu 53,7%.

Se prezintă grafice pentru documentare,

Institutul Central de Statistică arată că alte date statistice, în afară de acestea, nu posedă pentru a putea prezenta o expunere analitică asupra greutății specifice, sociale și economice a populației evreești în ansamblul actual al vieții românești, după 1941.

Se mai arată că este în curs de executare o lucrare privind evreii veniți în țară după 1914, pe profesii, care va fi prezentată ulterior.

A.N. București, Fond P.C.M., ds. 290/1943, f. 17 - 21

Pe lângă adnotările de mai sus ale mareșalului Antonescu pe document este o rezoluție de ansamblu:

„Să mi se facă propuneri concrete în sensul rezoluției mele până, la 10 Septembrie.

Să se publice structura orașelor pentru ca să vadă și țara cât era de compromisă și de amenințată viața economică și dezvoltarea spirituală din cauza ticăloșiei politicianiste iudeo-masonice, a căror exponenți erau partidele intitulată «naționaliste» din Transilvania și Regat.

Dacă voi lăsa moștenitorilor regimului aceeași situație, voi face și regimul meu părtaș la această crimă. Voi trece peste toți și peste orice greutate pentru a purifica total nația de această neghină. Voi înfiera la timp pe toți acei care au venit - ultimul Dl. Maniu - și vor veni să mă împiedice a răspunde dorinței majorității imense a acestei nații.

Excepție fac acei care au trăit gras, parazitiți pe corpul evreilor, de unde și-au tras și bogățiile și sprijinul și sugestii politice.

Să se publice integral această rezoluție a mea, odată cu publicarea statisticei și memoriului de față.

Publicarea până la 10 septembrie. Dl. Vlădescu responsabil. Mareșal Antonescu“.

463

1942, septembrie 1, București. Dispoziție ca toți evreii veniți în București după 27 iunie 1940 să părăsească orașul.

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Bir. 10

Nr. 77.778 din 1 septembrie 1942

MARELE STAT MAJOR

SECȚIA I-a

Către

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINISTRI

Cabinetul Militar

Am onoare a se face cunoscut următoarele:

Potrivit dispozițiilor date de Ministerul Afacerilor Interne, Prefectura Poliției Capitalei a dat o ordonanță prin care obligă să plece la urmă, pe toți evreii care au venit în București după data de 1 septembrie 1940.

Exodul majorității evreilor din Bucovina și Basarabia în Capitală a avut loc la 27 iunie, când am fost siliți să cedăm cele două provincii.

Acești evrei sunt cei mai periculoși, deoarece atunci în grabă, nu au plecat decât cei bogați, care au întins și adânci legături cu societatea și finanța românească.

Cercul Teritorial București, numai pe timpul de la 1 septembrie 1941 la 1 iulie 1942 a înregistrat o creștere de 3.932 a evreilor bărbați între 18 - 50 de ani.

Pentru motivele arătate mai sus, vă rugăm a aprecia dacă nu este cazul ca ordonanța Prefecturii Poliției Capitalei, să modifice data trimiterii la urmă, a evreilor pripășiți în București, pentru 27 iunie 1940 în loc de 1 septembrie 1940¹.

Direcția Marelui Stat Major
General, (ss) Arhip

Șeful Secției I-a
Colonel, (ss) Borcescu

A.M.St.M., R.S.E.M. 900, C0 1222 - 1223

¹ Cabinetul Militar al Conducătorului Statului comunică, la 8 septembrie 1942: „La nr. 77778 din 1.IX.1942 am onoare a vă face cunoscut că Domnul Mareșal Antonescu a aprobat ca data de 1.IX.1940 din Ordonanța Prefecturii Poliției Capitalei, relativă la trimiterea la urmă a evreilor pripășiți în București, să fie modificată și înlocuită din 27 iunie 1940. S-a comunicat această dispoziție și Ministerului de Interne D.O. p. Șeful Cabinetului Militar lt. Colonel (ss) Gh. Corivan“. (*Ibidem*).

464

1942, septembrie 15, Iași. Evrei agresați de un soldat român, pe când se întorceau de la munca obligatorie. Un evreu ucis și altul rănit.

CHESTURA POLIȚIEI IAȘI
15 septembrie 1942
Nr. 15.803

Telefonic

DOMNULE PREFECT

Comisariatul Poliției Tg. Frumos cu raportul nr. 2703 telefonic de azi ne raportează că astăzi 15 septembrie a.c. orele 5,30 dim. pe când veneau la lucru echipa de evrei la Tg. Frumos, a ieșit din corpul de gardă al Haltei Petruș, soldatul Ionescu V-le. din Compania 1 Pază și a tras cu arma asupra evreilor împușcând mortal pe evreul Leibovici Beluc și rănind la umărul stâng pe evreul Tejghetaru Talic, ambii din Tg. Frumos.

S-a anunțat Comenduirea Pieții Iași pentru a trimite un delegat pentru anchetă.
Chestor, (ss) Indescifrabil

15 sept. 1942 Cab. raport

A.IȘ., Fond Chestura de Poliție, ds. 127/1941, f. 162

1942, septembrie 20, București. Ordinul mareșalului Ion Antonescu prin care se interzice evreilor să angajeze personal casnic creștin.

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
Nr. 11.893 bis/1942

COMUNICAT

În conformitate cu Ordinul Domnului Mareșal Ion Antonescu, se face cunoscut că începând de la 1 Octombrie a.c., se interzice, fără nici o excepție, în întreaga țară, ca evreii să aibă angajați servitori sau meseriași creștini, pe care să-i folosească fie direct, fie indirect (folosirea servitorului altuia, închirierea unei camere unui meseriaș sau servitor, care în fond îl servește etc.).

Evreii care vor contraveni acestor dispozițiuni vor fi sancționați cu deportarea peste Nistru, iar românii vor fi trimiși la lagăre de muncă¹.

București, 20 Septembrie 1942 nr. 384.

A.N., Fond P.C.M., ds. 1115, f. 65

¹ La 30 septembrie 1942, mareșalul Antonescu a pus următoarea rezoluție: „Ministerul de Interne să se pună de acord cu Ministerul Muncii și cu toți cei interesați înainte de a trece la executarea dispoziției mele. Rolul meu este de a da directive generale și dispoziții de principiu. Executarea cade în sarcina organelor tehnice pe care le am la dispoziție. Aceste organe în acord perfect, trebuie să stabilească modalitatea de executare.

Cum puteam să iau o dispoziție în contra intereselor românești economice și individuale? Am cerut ca Românii să nu mai fie servitori la evrei.

Nu am cerut nimănui ca să dea dispoziții ca Românii să nu mai fie meseriași la evrei sau în fabricile și magazinele evreești, unde au fost trimiși tot de mine ca să învețe comerțul. Mareșal Antonescu“. (*Ibidem*, ds. 1278, f. 42 - 43).

La 8 martie 1941, a fost dat publicității Decretul-Lege nr. 504 pentru evidența, plasarea și controlul personalului din serviciile casnice, care, între altele, prevedea: „Evreii sunt opriți a menține în serviciu, a angaja sau utiliza sub orice formă în serviciile casnice alt personal decât cel de religie mozaică“. (Vezi *E.R.*, vol. I, doc. 87, inclusiv nota).

1942, septembrie 29. S.S.R.C.I. cere o informare asupra realizării programului de descongestionare a Capitalei, prin evacuarea sau deportarea evreilor.

ROMÂNIA
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
SUBSECRETARIATUL DE STAT AL ROMÂNIZĂRII,
COLONIZĂRII ȘI INVENTARULUI
Oficiul de Studii, Documentare și Îndrumare
Diviziunea SECRETARIAT

Domniei-Sale
Domnului Radu Lecca
Împuternicitul Guvernului pentru
Problema Evreească

020741
29 SEP. 1942

Avem onoare a vă înainta în copie Referatul înreg. cu Nr. 304 Of. S. din 23 Septembrie a.c. al D-lui Elizeu Dumitrescu, Referent la Oficiul de Studii din acest Subsecretariat de Stat, rugându-vă să binevoiți a ne informa în ce măsură s-a realizat sau este în curs de realizare descongestionarea Capitalei, deci a locuințelor, de evrei, prin expulzări și emigrări¹.

Ministru
(ss) Indescifrabil

Director
(ss) Indescifrabil

J. Ancel, op.cit., vol. IV, p. 276

Pe document, rezoluția: „În programul nostru este de a evacua toți evreii găsiți inutili în câmpul muncii naționale în Polonia. (ss) Radu Lecca“.

¹ Ministerul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor a trimis S.S.R.C.I. lucrarea „Problema construirii de locuințe ieftine în România“.

Acest departament a elaborat un referat, în care se arată, printre altele: „În această lucrare, la punctul 8 (referatul D-lui V. Bogdan), se cere: «expulzarea celor câteva sute de mii de evrei, cari au fost găsiți inutili țării, dintre care numai în Capitală sunt circa 100.000, fapt ce ar rezolva această problemă pentru mai mulți ani».

Întrucât, singur acest punct e în legătură cu opera de românizare a acestui Subsecretariat de Stat, relevăm faptul că prin legile de românizare existente s-a făcut deja exproprierea proprietăților evreești, rurale și urbane (în marea majoritate construcții de orice natură), cu scopul de a fi atribuite numai cetățenilor de origine etnică română“. (*Ibidem*, p. 277).

1942, octombrie 1, București. Opinia colonelului de poliție german Böhme în problema evreiască din România.

Nota convorbirii avută în ziua de
1 octombrie de Mihai Antonescu cu Colonelul de Poliție german Böhme
(fragmente)

.....
În ceea ce privește problema evreiască, Col. Böhme a ajuns la convingerea că în România mai sunt multe de făcut în direcția aceasta. Dânsul și cu Dl. Consilier Richter vor studia măsurile ce ar fi nimerit să se ia și sunt gata să colaboreze în această chestiune cu autoritățile românești. Aceasta ar avea avantajul că ar ușura soluționarea problemei evreiești în cadrul european, așa cum a fost preconizată și în ultimul discurs al Führerului.

Este informat că recent, cu ocazia ultimelor deportări de evrei în Transnistria, au fost făcuți scăpați 7 evrei bogați, pentru a fi înlocuiți cu primii evrei săraci găsiți la îndemână de autoritățile respective.

Mai știe, de asemenea, că Dl. General Vasiliu lucrează în dezacord cu Dl. Lecca în ceea ce privește chestiunea evreiască, și este de părere că ar fi mult mai bine dacă Dl. Lecca ar fi lăsat să lucreze mai liber.

D-sa va studia temeinic problema evreiască în România, expunând punctul de vedere și concluziile la care va ajunge, într-un raport către Hitler, raport pe care ar urma să-l prezinte, înainte de expediere, și D-lui Vicepreședinte al Consiliului de Miniștri.

Ibidem, vol. IX, p. 461 - 463

Pe document, rezoluția:

„Dacă se mai înființează organizații asemănătoare «Batalioanelor SS germane». În caz afirmativ trebuiește o adresă oficială în acest sens adresată d-lui ministru v. Killinger“.

1942, octombrie 1, București. M. St. M. solicită Cabinetului Militar al Conducătorului Statului dispoziții pentru trimiterea în localitatea de origine sau în Transnistria a evreilor stabiliți în București după 27 iunie 1940.

Foarte urgent

905.869 / 1 OCT. 1942

2907

Prin curier

Marele Stat Major, către

CABINETUL MILITAR

Conducătorul Statului

La ordinul Nr. 9.336/ M.1 din 24 Septembrie 1942, am onoare a raporta Domnului Mareșal următoarele:

1/ Ordonanța Nr. 352 din 11 August 1942, dată de Prefectura Poliției Capitalei, prevede că toți străinii și evreii stabiliți clandestin în Capitală, în intervalul de la 1 Septembrie 1940 și până la 11 August 1942, să se întoarcă împreună cu familiile lor în localitățile din țară de unde au plecat¹.

În încheere, prescrie sancțiunea cu trimiterea în Transnistria a evreilor care nu se vor întoarce la urmă în termen de 30 zile.

2/ Adresa Ministerului Afacerilor Interne Nr. 3568 din 20 Septembrie 1942 - în legătură cu aplicarea ordonanței Nr. 352/1942 - se referă de asemenea la evreii stabiliți clandestin în Capitală după data de 1 Septembrie 1940, prevăzând evacuarea pe Bug a tuturor evreilor din această categorie, fapt ce nu este în concordanță cu ordonanța dată de Prefectura Poliției Capitalei.

3/ Intervenția făcută de către Marele Stat Major prin raportul Nr. 77.778 din 1 Septembrie 1942, a avut în vedere ca să fie trimiși la urmă toți evreii stabiliți în Capitală după data de 27 Iunie 1940, adică, atât cei clandestini cât și cei cu acte în regulă, având în vedere următoarele considerațiuni:

a)- Dispozițiunile Ministerului Afacerilor Interne se referă numai la evreii stabiliți calandestin în capitală;

b)- Exodul majorității evreilor din Bucovina și Basarabia în Capitală s-a produs la 27 Iunie 1940, când am fost siliți să cedăm cele două provincii.

Dispozițiunile date în primele zile după refugiu referitoare la autorizații de fixarea domiciliului, înscrieri în cartea de imobil, biroul populației etc., au privilegiat atât pe români cât și pe străinii refugiați în București;

c)- Numărul enorm de mare al evreilor stabiliți în București în ultimii doi ani (într-un interval de 9 luni Cercul Teritorial București a înregistrat o creștere de 3 932 a evreilor bărbați între 18 - 50 ani, ceea ce ar reprezenta un total aproximativ de 12 000 - 15 000, socotindu-se și ceilalți membri ai familiei).

d)- O mare disproporție a intelectualilor evrei din Capitală, față de cei din provincie, de exemplu:

- Arhitecți: 97 din Capitală, 17 în provincie.

e)- Întrețin în Capitală curente puternice comuniste și defetiste, care minează ordinea și siguranța publică.

4/- Față de cele expuse mai sus, Marele Stat Major vă roagă să apreciați necesitatea descongestionării Capitalei de evrei - elemente dizolvante și alarmiste - și să aprobați trimiterea la urmă sau în Transnistria a tuturor evreilor pripășiți în București după data de 27 Iunie 1941, atât a celor stabiliți clandestin cât și a celor cu acte în regulă, așa după cum am propus cu Nr. 77.778 din 1 Septembrie 1942².

Șeful Marelui Stat Major, General Arhip
Șeful Secției I-a, Colonel (ss) Borcescu

A.M.St.M., R.S.E.M. 900, C1224

Pe acest document, rezoluția: „Secția I-a. Se va urmări executarea. General (ss) Indescifrabil“. (*Ibidem, C1222*).

¹ Vezi doc. 463 din volum.

² La 8 octombrie 1942, Cabinetul Militar al Conducătorului Statului trimitea următoarea notă Marelui Stat Major - Cabinet:

„La nr. 905869, 1.X.1942. Pe „Nota“ de prezentare a raportului Dvs. relativ la trimiterea la urmă a tuturor evreilor stabiliți în București (clandestin sau cu acte în regulă) după 27 Iunie 1940.

Domnul Mareșal Antonescu a dat în rezoluție următorul ordin:

«De acord cu Marele Stat Major, să fie trimiși toți la urma lor. Capitala să fie descongestionată»¹. DO Șeful Cabinetului Militar, Colonel (ss) R. Davidescu

469

1942, octombrie 21, București. Rezoluția marelui Ion Antonescu privind atitudinea sa față de evreii din România.

REZOLUȚII

cu caracter de instrucțiuni ale Domnului
Mareșal Antonescu

21 octombrie 1942

Împuternicitul Guvernului pentru reglementarea regimului Evreilor din România.
Nr. 15.394 cc.

REZOLUȚIA

„Cu cât evreii se vor purta mai bine, cu atât vor fi tratați mai bine.
Viața economică și morală a acestei țări a fost în mare parte tulburată și viciată de ei.

Plătesc toți scump greșelile unor netrebnici de ai lor și de ai noștri.
Să intre în ordine și vor fi tratați legal și omenește.

Viața și averea le este asigurată¹.

Pe cine însă îl voi prinde în defect, nu-l voi cruța.

Pe cât sunt de bun cu cei buni, pe atât sunt de rău cu cei răi. Dacă sunt șantajati de ticăloși români, să-mi înlesnească să-i prind și să fie siguri că nu voi menaja“.

A.N., Fond P.C.M., Cabinet, ds. 163/1940, f. 189

¹ Această afirmație este în contradicție cu diferitele D.L. și măsuri de confiscare a bunurilor mobile și imobile evreiești, de deportări în lagăre, puse în aplicare în anii 1940-1942.

470

1942, octombrie 28, București. Interdicția de a vinde cărți de autori evrei.

MINISTERUL PROPAGANDEI NAȚIONALE

Nr. 47/28.oct.1942

DOMNULE PREFECT,

Alăturat avem onoare a Vă trimite un comunicat¹ privind scriitorii evrei din România și una mie exemplare din lista Nr. 1 a. și nr. 1 b.

Vă rugăm să luați măsuri ca lista să fie afișată la toate instituțiile și întreprinderile care editează sau vând cărți, precum și la acelea care au biblioteci școlare ori publice de orice categorie.

În cazul când stocul de liste nu Vă este îndestulător, Vă rugăm să ne comunicați, arătând și numele exemplarelor de care mai aveți nevoie.

Primiți, Vă rugăm., Domnule Prefect, asigurarea înaltei noastre considerațiuni.

/Director,

Șeful Serviciului

(ss) C. D. Munteanu

(ss) Indescifrabil

Politia Dorohoi

Preturi

500

100

100

500

100

100

A.BT., Fond Pref. Jud. Dorohoi, ds. 26/1942, f. 113

Pe document, rezoluția: „30 Noem. 1942. Conformare. Comunicatul și lista se va publica și în Buletinul județului. (ss) Indescifrabil“.

¹ COMUNICAT

Ministerul Propagandei Naționale publică o întâie listă a scriitorilor evrei din România. Vânzarea operelor acestor scriitori este oprită cu desăvârșire în librăriile românești“.

Bibliotecile școlare și cele publice de orice categorie, precum și bibliotecile diverselor instituții de stat și particulare vor înlătura definitiv aceste lucrări.

Fac excepție de la această măsură depozitele legale și următoarele biblioteci: Biblioteca Societății Scriitorilor Români, Biblioteca Fundației Al. și Aretia Aman din Craiova, Biblioteca I. C. Bibescu din Tr. Severin, Biblioteca Comunală din Timișoara, Biblioteca Palatului Cultural din Arad, Bibliotecile Seminarilor de limbă și literatură de pe lângă Universități, Biblioteca Astei din Brașov și Biblioteca Ureche din Galați. Aceste biblioteci ca și depozitele legale sunt însă îndatorate să scoată din cataloage fișele cuprinzând lucrările acestor scriitori, întocmind un fișier deosebit, accesibil numai în interes științific și cu aprobarea specială a directorilor acestor biblioteci.

Lista va fi afișată la toate instituțiile și întreprinderile românești care editează și vând publicații de orice fel sau care au biblioteci.

În București listele se ridică de la Dir. Propagandei, Bdul. Lascăr Catargiu 31; în provincie distribuirea lor se face prin prefecturile de județ.

Autoritățile și întreg publicul românesc sunt rugate:

1. Să arate orice abateri de la dispozițiile de față;

2. Să comunice, în scris, numele adevărate și pseudonimul scriitorilor evrei cari nu sunt cuprinși în această listă, Dir. Propagandei, Bdul. Lascăr Catargiu 31, București. (*Ibidem*, f. 114).

Ordinul Ministerului Propagandei cuprinde listele cu un număr de 45 de scriitori evrei, inclusiv pseudonimul lor literar și principalele lor opere interzise și scoase din circulație. Listele complete se află și la Muzeul de Istorie a Evreilor din România al F.C.E.R.

471

1942, noiembrie 13, București. Ordinul mareșalului Ion Antonescu care interzice aprovizionarea populației evreiești de pe piața țărănească. Încălcarea acestor dispoziții este sancționată cu deportarea evreilor în Transnistria.

CHESTURA POLIȚIEI MUNICIPIULUI ARAD
BIROUL POLIȚIEI ADMINISTRATIVE
Nr. 64922 A. din 3 Decembrie 1942

F. urgent

CĂTRE
COMISARIATUL CIRC. I VII DE POLIȚIE ȘI POLIȚIA GĂRII.
Șeful Bir. Pol. Ad-tive.

Direcția Generală a Poliției Nr. 43470 S. din 13 Noemvrie 1942,
Către Inspectoratul Regional de Poliție T-șoara.

Domnul Mareșal ION ANTONESCU, Conducătorul Statului, ordonă:

1. - Aprovizionarea populației evreiești cu alimente să se facă de Primărie, numai prin comunitățile respective, în raport cu numărul persoanelor fiecărei familii;

Evreii nu mai au voie să cumpere nimic de la țărani;

Această dispoziție se va aduce la cunoștința populației prin „Ordonanțe“, adăugându-se că, evreii cari vor călca dispozițiunile de mai sus, vor fi trimiși în Transnistria, iar țărani internați în lagăr.

2. - Primăriile vor alege la fiecare barieră a orașului câteva case din acelea rămase disponibile de la evrei, pe care le vor amenaja în scopul de a găzdui pe țărani cari rămân peste noapte în oraș.

Nu se admite sub nici un motiv ca țărani să locuiască peste noapte la evrei.

Pentru controlul acestei dispozițiuni, organele polițienești locale, vor face din când în când razie cu toată urbanitatea necesară, iar rezultatul acestor razii ni se va raporta lunar¹.

p. Director: (ss) Bădulescu V. Șeful Serviciului (ss) Mateescu

A.AR, ds. 72/1942, f. 192

¹ Pentru îndeplinirea acestui ordin, prefecturile și chesturile de poliție județene au luat măsurile corespunzătoare.

La 17 decembrie 1942, Subsecretariatul de Stat al Aprovizionării cerea prefectilor de județe informații fulger despre rezultatul aplicării acestor dispozițiuni, „răspunsul fiind cerut de Președinția Consiliului de Miniștri“.

Ca răspuns, Prefectura județului Putna comunica:

„1. Evreii s-au izolat complet de pe piață. 2. Pâinea o primesc de la o singură brutărie. 3. Carnea de la un singur măcelar de la periferia hălei. 4. Delegatul comunității însoțit de un funcționar al primăriei intră în piață, după ora 10 și procură pentru toată populațiunea evreiască din oraș zarzavaturile necesare“. (A.VN., *Fond Pref. Jud. Putna, ds. 151/1942, f. 196-197*).

472

1942, noiembrie 23, București. Stabilirea de către M.St.M. a condițiilor în care se pot trimite sume de bani evreilor din detașamentele de muncă obligatorie.

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Biroul 10

Nr. 919.532 din 23 nov. 1942
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a

Către,
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
C.B.B.T.

Urmare la nr. 902.502/1942;

Am onoare a face cunoscut că s-a aprobat trimiterea de bani evreilor din detașamentele exterioare de lucru, în următoarele condițiuni:

- Sumele maxime ce vor fi admise nu vor depăși 100 lei pe zi (total 3.000 lei lunar).

- Expedierea banilor nu se poate face decât prin poștă.

- Mandatele destinate evreilor din detașamente vor fi predate de către organele poștale la comandanții detașamentelor, care le vor preda destinatarilor.

Comandanții detașamentelor vor lua măsuri a se ține o evidență a sumelor primite de evrei și vor veghea pe a lor răspundere ca sumele stabilite mai sus să nu fie depășite sub nici un motiv.

Rugăm dispuneți de urmare.

D.O. Șeful Secției I-a, Colonel (ss) Borcescu

Șeful Biroului 10, Căpitan, (ss) Apostolide Ion

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 22, f. 224

473

1942, decembrie 7, Iași. Semnalarea unei acțiuni menite a provoca tulburări împotriva populației evreiești din Iași, similare celor din iunie 1941.

Șeful Bir. Pol. Sig. Comisar Șef (ss) A. Zglobiu

NOTĂ

Suntem informați că anumiți agenți, din rândurile foștilor legionari, caută să arunce fel de fel de acțiuni defetiste în sarcina evreilor, pentru a provoca turburări împotriva populației evreiești din Iași, similare aceloră din 29 iunie 1941, cu scopul de a jefui.

Acești indivizi ar avea de partea lor militari germani, precum și studenți români, pe care îi informează că populația evreiască din orașul Iași în prezent duce o acțiune defetistă, cu scopul de a slăbi rezistența morală a populației și crea neîncredere în victoria Germaniei, contra Rusiei Sovietice și Anglo-Americanilor.

O atare acțiune de dezordine ar fi justificată și prin susținerea că în România problema evreiască nu s-a rezolvat integral, atribuind Guvernului și tuturor autorităților române vina de a nu avea o concepție clară și sinceră în această privință, ceea ce ar prezenta un pericol pentru operațiunile de război viitoare, în care sunt angajate și interesate deopotrivă Germania și România.

Această stare de lucruri inspiră îngrijorare în rândurile populației evreiești. Mulți dintre ei stau ascunși și nu vin nici la magazine.

S-au luat măsuri de identificare a agenților provocatori.

Se impune măsuri pentru ca ordinea publică să nu fie turburată.

Informațiunea sigură¹.

Iași 7 Decembrie 1942

A.IȘ., Fond Pref. Jud. Iași, ds. 3/1942, vol. II, f. 160

1942, decembrie 7, Arad. Memoriu adresat Curții Regale de către Ecaterina Ardelean, etnică română, căsătorită cu un evreu, pentru ca să fie considerați creștini cei patru copii ai săi.

Dos. 305/1942

Majestatea Sa Regele Mihai și Majestatea Mamă Regina Elena,

Subsemnatele Ardelean Ecaterina atât în numele meu, cât și în numele subsemnatei fiică a mea Lefcovici Maria cu supușenie mă adresez Către Majestățile Voastre cu următoarea cerere:

Eu Ardelean Ecaterina sunt de origine etnică română, născută din părinți români, m-am căsătorit cu un evreu și din căsătoria mea au rezultat 4 copii, 2 fete și 2 băieți. Acești copii ai mei nici un moment n-au fost evrei, la naștere i-am botezat în biserica greco-ortodoxă și i-am crescut creștini și români, ce dovedesc cu actele anexate la această cerere.

Fetița mea Maria a ajuns la vârsta de măritiș. Prezentându-ne la Primăria Municipiului Arad, pentru a se cununa, am fost respinși cu aceia că fetița mea, pe lângă toate, că în extrasul de naștere este de religie ort. română, totuși se consideră evreică și nu se poate cununa cu bărbat român.

Cu aceia umilită cerere, ne adresăm către Majestățile Voastre să binevoiți a dispune forurilor competente ca să scoată copiii mei din tabloul evreilor și să i se admită fetei mele să se poată cununa cu logodnicul ei care este român și de religie ort. română.

Eu, de altcum, m-am divorțat legal de soțul meu evreu și locuiesc separat, numai cu copiii mei.

Totodată, cu umilință, vă rog ca să binevoiți a da dispoziție și în aceia privință, ca să poată copiii mei merge la muncă, că declarându-se copiii mei evrei, nu-i angajează la nici o muncă sau fabrică, așa cum am ajuns cu copiii mei în situația cea mai disperată.

Majestate Mamă Regina Elena! Cu umilință Vă roagă o disperată mamă să-i dați mâna de ajutor în cele de mai sus.

Arad, la 7 Decemvrie 1942.

Cu supușenie: (ss) Ecaterina Ardelean, (ss) Maria Lefcovici

A.N., Fond M.J.D.J., ds. 116/142, f. 344

Pe document, rezoluția:

„8.1/1943 Să se răspundă petiționarei că situația copiilor rezultați din căsătoria cu un evreu este reglementată de legile în vigoare. (ss) Indescifrabil“.

1942, decembrie 19, Iași. Rezoluția mareșalului Ion Antonescu privind trimiterea în lagăr a persoanelor care „colportează propaganda anglo-saxonă și a evreilor”.

CABINETUL PREFECTULUI

Nr. 2032/Cab. 19 dec. 1942

Către

OFICIUL JUDEȚEAN IAȘI

Centrala Evreilor din România

Vi se comunică următoarele:

Marele Cartier General Român a prezentat Domnului Mareșal Antonescu o notă informativă, referitoare la propaganda făcută în țara noastră de către organele anglo-saxone și evrei, prin lansarea de știri subversive, colportare de știri false, etc. Cum această propagandă dușmănoasă este dăunătoare intereselor superioare naționale, Conducătorul Statului a pus pe această notă următorul ordin în rezoluție:

„Domnul Ministru de Interne - cu organele sale - și Marele Stat Major, prin Ministerul de Interne, să trimită imediat în lagăr orice ticălos știut sau prins că face astfel de ticăloșenii.

Să se comunice comunităților evreiești din toată țara că jidanii, „ce vor comite asemenea acte, vor fi pedepsiți conform Decretului-lege nr. 236/941¹, care prevede pedeapsa cu moartea pentru astfel de infracțiuni”.

Comunicându-vă cele ce preced, găsim că este obligatoriu din partea dvs., de a atrage atențiunea tuturor coreligionarilor asupra sancțiunilor aspre de care se fac pasibili în caz când se dedau la astfel de acte.

Vor fi puși în cunoștință de cauză atât evreii de la Iași cât și cei din orașul Tg. Frumos.

Prefectul județului Iași,
Colonel (ss) I. Adam

A.IȘ., Fond Pref. Jud. Iași, ds. 3/1942, vol. II, f. 189

¹ Referirea se face la D.L. din 5 febr. 1941 pentru reprimarea faptelor ce pun în primejdie existența și interesele statului. (Vezi E.R., vol. I, doc. 30).

XVI. SITUAȚIA EVREILOR DIN BASARABIA ȘI BUCOVINA. IANUARIE - DECEMBRIE 1942

476

1942, ianuarie 1, București. Evoluția situației numerice a evreilor din Basarabia, între 28 iunie 1940 - 1 ianuarie 1942.

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI

Situația evreilor din Basarabia

la 28 iunie 1940:		la 1 ianuarie 1942:	
223.926	evrei	401	evrei
66.990	români	1.469.227	români
324.345	ruși	201.325	ruși
119.726	ucraineni	171.719	bulgari
77.228	găgăuzi	111.206	găgăuzi
83.600	bulgari		

A.M.St.M., R.S.E.M. 1183, C0501- 502

477

1942, februarie 17, București. Proces-verbal încheiat de Comisia de anchetă instituită de M.A.N. privind situația bunurilor rămase de la evreii deportați la Mărculești în noiembrie 1941 (fragmente).

PROCES-VERBAL

astăzi 17 februarie 1942, București

[...] Marele Cartier General a propus ca materialele necesare armatei să fie ridicate urgent prin delegații Direcției Intendenței, deoarece locuințele unde se aflau depozitate erau invadate de șoareci. Pe această corespondență Dl. Ministru al Apărării

Naționale, General Pantazi, a pus următoarea rezoluție: „Urgent. Intendența măsuri imediate. Mi se va raporta, Trebuie vorbit și cu B.N.R. 25 Oct. 1941“.

Direcțiunea Intendenței cu adresa nr. 77.233 din 25 Oct. 1941, a comunicat B.N.R. să dea dispozițiuni Sucursalei Soroca ca bagajele lăsate de evrei în Mărculești să fie predate organelor militare ce se vor prezenta în acest scop. În același timp Direcția Intendenței cu ordinul nr. 77233 din 23 Oct. 1941, către Comandamentul IV Teritorial Serviciul Intendenței a ordonat să trimită la Mărculești un ofițer activ destoinic, pentru a lua în primire și expedia la București la Depozitul central echipament efectele alegând numai pe acelea necesare armatei. În același ordin s-a comunicat ca ofițerul să ia contact cu delegatul B.N.R. Sucursala Soroca.

Comandamentul IV Teritorial primind ordin a delegat pe Ad-trator Cpt. Pârvulescu Gheorghe, dându-i ordinul nr. 181.993 din 27 Oct. 1941, pentru a se prezenta în comuna Mărculești unde va proceda la luarea în primire a materialelor lăsate de evrei.

2. Modul cum și-a executat ofițerul misiunea:

Ad-trator Cpt. Pârvulescu Gheorghe s-a prezentat în comuna Mărculești în ziua de 28 Oct. 1941 și a luat contact cu delegatul B.N.R., care i-a arătat unde sunt depozitate obiectele.

Pentru a încărca efecte, Ad-trator Cpt. Pârvulescu Gheorghe a cerut vagoane de la delegatul M.St.Major, de la Inspectoratul Regional Chișinău, și apoi la M.C. General, Secția Transporturi.

Ofițerul raportează că nu a luat contact cu autoritățile administrative deoarece nu a avut ordin în acest sens, ci numai de a lua contact cu delegatul B.N.R.

Ofițerul s-a limitat să-și execute ordinul ce a avut.

Delegatul B.N.R. a arătat Dlui Ad-trator Cpt. Pârvulescu Gheorghe unde sunt depozitate obiectele și apoi a început să le trieze.

Între timp soseau zilnic coloane de evrei, așa că nu a fost posibil trierea tuturor obiectelor aflate prin case și primirea celor lăsate de evrei.

După sosirea vagoanelor Dl. Inspector Ioan Mihăiescu, văzând situația în care se afla ofițerul și imposibilitatea trierei conform dispozițiunilor ce primise, i-a dat sfatul de a le încărca așa cum se găseau, urmând ca trierea să se facă la descărcarea vagoanelor. O parte din efecte au fost triate de la 28 Oct. până la 3 Noiembrie 1941, când au sosit două vagoane și ulterior au mai sosit opt vagoane. Menționăm că nu s-a făcut inventarierea obiectelor triate în zilele de 28 Oct. - 3 Noiembrie 1941, deoarece ar fi reclamat un timp mult prea lung și din lipsă de oameni.

Pentru trierea și încărcarea obiectelor i-au fost dați 6 oameni de la depozitul Subsistență Florești, iar pentru transportul la Gara Mărculești căruțe de rechiziții de către postul de jandarmi. Drumul de la lagăr la gară este de circa 4 km.

Încărcatul obiectelor în trei vagoane a durat dela 3 la 9.XI.1941. Cele trei vagoane încărcate cu obiecte, au fost predate gării Mărculești, cari le-a plumbuit.

Delegatul a pus la fiecare ușă a vagonului câte un lacăt pentru siguranță. După ce s-a terminat încărcarea și predarea celor trei vagoane (9.XI.1941) s-a ivit tifosul exantematic în lagăr și a împiedicat încărcarea restului de obiecte în cele 7 vagoane, puse la dispoziția delegatului.

În ziua de 7 Noiembrie 1941, au sosit 3 delegați ai Guvernământului Bucovinei pentru a lua în primire efectele, invocând motivul că ar fi proprietatea aceluia Guvernământ.

Ad-trator Cpt. Pârvulescu Gheorghe, arătându-le ordinul ce avea, unul din cei trei delegați a plecat la Guvernământul Bucovinei pentru a expune situația și a primi noul ordin.

În ziua de 9 Noiembrie 1941, când se împlinise două zile de la plecarea delegatului, fără a se înapoia cu ordinul Dlui Guvernator, se declarase tifosul exantematic. Cele trei vagoane încărcate cu efecte au fost expediate la Depozitul central de echipament, renunțându-se la încărcarea restului de vagoane.

La câteva zile după expedierea celor trei vagoane din Gara Mărculești, Prefectura Soroca s-a sesizat. Dl. Prefect ducându-se la fața locului însoțit de Dl. Pretor Pelinescu și Maiorul Iliescu din Jandarmerie, au constatat starea de fapt. Dl. Prefect a luat numerile celor trei vagoane expediate și a dat dispozițiuni telegrafice ca vagoanele să fie reținute pe drum. În acelaș timp intenționa să institue o comisiune din care ar fi făcut parte și dl. Pretor Pelinescu, pentru a tria și inventaria restul de efecte. Această intențiune nu a putut fi pusă în practică, deoarece se declarase tifosul exantematic, iar medicul lagărului a oprit această măsură (Declarația Dlui Pretor Pelinescu). Restul efectelor au rămas în grija Comandantului Lagărului Mărculești.

Dl. Prefect a sesizat Ministerul Apărării Naționale, Ministerul de Interne și Guvernământul Basarabiei și-a trimis în urmărire celor trei vagoane pe Dl. Pretor Pelinescu și Maior Pișculescu.

Cei doi delegați s-au prezentat la Iași la Comandamentul Teritorial, unde dl. șef de Stat Major le-a comunicat că ofițerul delegat a procedat bine și conform ordinului ce a avut, iar la obiecțiunea Dlui Pretor Pelinescu că nu ar fi încheiat proces verbal de primirea materialelor, dl. șef de Stat Major a răspuns că ofițerul este vechi și nu crede că nu ar fi îndeplinit formele legale.

Dl. pretor Pelinescu a raportat telegrafic Ministerului Afacerilor Interne, cerând inventarierea la locul de destinație. Între timp cele trei vagoane trecuse prin gara Iași, iar dl. Pelinescu a plecat spre București. Cele trei vagoane au sosit în București la 24 Noiembrie 1941. Prefectul Jud. Soroca, cu adresa Nr. 7672/941 deci în ziua sosirii vagoanelor în București, către Ministerul Apărării Naționale, arată între altele, că la sosirea Dlui Pretor Pelinescu la București, efectele se găseau luate în primire de depozitul central echipament, astfel că nu s-a mai putut proceda la inventarierea lor.

Rezultă că Dl. Pretor Pelinescu a sosit la București, înainte de 24.XI.1941, data sosirii vagoanelor și interesându-se de soarta lor, a fost informat greșit că vagoanele s-ar fi descărcat.

Descărcarea vagoanelor a început la 28 Nov. 1941, în fața unei comisii instituită de Ministerul Apărării Naționale, Direcția Intendenței și compusă din: delegatul M.A.N., delegatul Ministerului de Interne și Ad-trator Cpt. Pârvulescu Gheorghe. Comisiunea a constatat că cele trei vagoane au plumburile intacte și lacătele puse în gara Mărculești de Ad-trator Cpt. Pârvulescu, deci efectele încărcate au ajuns intacte la București.

Inventarierea și predarea obiectelor a durat de la 28 noiembrie 1941, și până la 11 Februarie a.c., în care timp s-a făcut și deparazitarea efectelor găsite cu paraziți de corp.

Inventarierea efectelor s-a făcut la scoaterea lor din vagoane și predarea la delegații: Depozitului central echipament, depozitului central sanitar și Consiliului de Patronaj prin încheierea proceselor verbale.

Procesele verbale încheiate se află în posesia Dlui Ad.tor Cpt. Pârvulescu Gheorghe care le-a îndosariat și le va preda Direcției depozitului de echipament pentru a le înainta Direcției intenđenței.

CONCLUZIUNI:

1. Guvernământul Bucovinei a dat drumul evreilor cu efecte mai multe decât puteau duce (mașini cusut, cărucioare copii, saltele, plăpumi, etc. etc.). Nu s-a dat nici o dispozițiune precisă de modul cum trebuie procedat la punctul de triere în ce privește ridicarea și depozitarea obiectelor părăsite de evreii evacuați. Din acest motiv, Dl. Inspector Ioan Mihăiescu, delegatul B.N.R., a fost nevoit ca din proprie inițiativă să adune efectele părăsite și aruncate de evrei și să le depoziteze în casă, pentru a nu se irosi bunuri de o valoare considerabilă și care puteau fi folosite pentru nevoile armatei. [...]

3. Nu s-a putut face inventarierea tuturor efectelor la ridicare, din lipsa oamenilor necesari executării acestei lucrări a unui local propriu și a timpului defavorabil. Autoritățile civile sau militare locale ar fi trebuit să ia măsuri imediate pentru strângerea, depozitarea și inventarierea obiectelor părăsite sau aruncate pe drum. Constatăm însă că această măsură nu s-a luat. Comisiunea nu poate constata cine e vinovat de această omisiune.

4. Învindându-se tifosul exantematic la începutul lunii noiembrie 1941, nu a mai fost posibilă inventarierea.

5. Ad-trator Cpt. Pârvulescu Gh. s-a conformat însărcinării date executând ordinul primit, acesta ar fi trebuit, potrivit dispozițiilor legale, să ia în primire obiectele ridicate cu proces verbal, dar după cum declară nu a avut de la cine.

6. Vagoanele cu efecte au sosit la Depozitul Central Echipament așa cum au fost expediate din Gara Mărculești cu plumburile intacte și lacățele la uși. Efectele nu au fost irosite și li s-a dat destinația stabilită de ordinul Dlui Ministru al Apărării Naț.

7. În ceea ce privește dreptul de proprietate a acestor efecte, Comisiunea nu se consideră în drept a se pronunța, credem însă că ele aparțin Statului și ca atare organele superioare puteau să dispună de ele.

Drept care s-a încheiat prezentul Proces-Verbal spre cele legale¹.

Delegatul Ministerului Apărării Naționale, Ad-tor Lt. Col. (ss) Georgescu Ioan
Delegatul Ministerului Afacerilor Interne, Director (ss) V. Rusu
Asistent, Pretor (ss) Gh. Pelinescu

A.Y.V.I., Colecția Matatias Carp, 011/97 b

¹ Concluziile anchetei au fost înaintate conducerii M.A.N., care a pus pe acest referat următoarea rezoluție: „24/2 1942 Comunicat Pref. Soroca rezultatul anchetei și că obiectele aparținând statului, M.Ap.Naț. a fost în drept a le ridica și da întrebuițare în folosul armatei. (ss) Indescifrabil“.

1942, martie 11, Cernăuți. Ordonanța Guvernământului Bucovinei pentru efectuarea recensământului cetățenilor având sânge evreiesc.

GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BUCOVINA

ORDONANȚĂ Nr. 15

Noi, General C. CALOTESCU, Guvernatorul Provinciei Bucovina, Având în vedere Decretul Lege Nr. 3416 din 17 Decembrie 1941, modificat la 20 Februarie 1942, pentru recensământul locuitorilor având sânge evreesc¹,

Având în vedere drepturile conferite nouă prin Decretul Lege pentru administrarea Basarabiei și Bucovinei din 4 Septembrie 1941;

ORDONĂM:

Art. 1. Toți locuitorii cu domiciliul pe teritoriul Provinciei Bucovina din județele Cernăuți, Storojineț, Câmpulung, Rădăuți, Suceava, Hotin și Dorohoi, având sânge evreiesc, indiferent de cetățenia lor, sunt obligați să se prezinte la sediul Oficiului județean al evreilor din capitala fiecărui județ spre a primi un formular tip „foaie de recensământ pentru locuitorii având sânge evreiesc“, pe care îl vor complecta în condițiunile Decretului Lege Nr. 3416 din 17 Decembrie 1941 și vor preda declarațiile respective astfel:

a) La Comisariatele de Poliție sau Posturile de Jandarmi din raza domiciliului toți locuitorii care au numai unul din bunici de sânge evreesc;

b) La Oficiul Județean al evreilor din capitala fiecărui județ, toți locuitorii care au amândoi sau unul din părinți de sânge evreiesc;

La Sediul Guvernământului Provinciei Bucovina din Cernăuți vor prezenta declarațiile cu foile de recensământ respective numai locuitorii care vor socoti că nu au o situație clară. Cererile împreună cu foile de recensământ, urmând, după soluționare a fi repartizate într-una din categoriile fixate de Lege.

Art. 2. La depunerea foii de recensământ completată, recenzații vor obține o dovadă contrasemnată de un delegat al poliției sau de Jandarmeria locală.

Termenul de predarea declarațiilor expiră la 20 Aprilie 1942.

Art. 3. În conformitate cu Decretul Lege pentru recensământul locuitorilor având sânge evreiesc, sunt considerați părinți și bunici de sânge evreiesc aceia care aparțin sau nu au aparținut vreodată religiei mozaice sau sunt sau au fost înscriși vreodată la o comunitate israelită.

Copiii având sânge evreiesc și nebotezați în religia creștină până la vârsta de un an se consideră că au aparținut religiei mozaice.

Art. 4. Copiii până la vârsta de 18 ani vor fi înscriși de părinții lor sau de tutorii lor.

Bătrânii și bolnavii în imposibilitate de a se deplasa vor fi înscriși de copiii lor majori, sau în lipsa lor, de soțiile (soții) lor sau în lipsa acestora vor cere prin

scrisoarea recomandată la Oficiul Județean al evreilor din capitala județului trimiterea unui delegat.

Art. 5. Acei care nu vor completa declarațiunile cerute de art. 1 în termenul prevăzut de mai sus sau care vor da declarațiunile false, vor fi pedepsiți - conform Decretului Lege pentru recensământul locuitorilor având sânge evreesc - cu 10 ani închisoare și 200.000 lei amendă.

Data astăzi, 11 Martie 1942

GUVERNATORUL BUCOVINEI, General C. CALOTESCU

A.C.G.G., Tel-Aviv, microfilme Bucovina

¹ Vezi E.R., vol. I, doc. 5.

479

1942, mai 6, Chișinău. Măsurile luate de Guvernământul Basarabiei în vederea deportării ultimilor evrei rămași în această provincie.

ROMÂNIA

GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BASARABIA
CABINETUL MILITAR

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
CABINETUL CIVIL MILITAR

Nr. 799/C

6 Mai 1942

La ordinul Nr. 462/C.B.B.T., am onoare a raporta:

1. După primirea ordinului Nr. 462 din 30 Martie 1942, am intervenit cu Nr. 518 la Guvernământul Transnistriei pentru a ni se preciza:

- Localitatea pe care o destină acel Guvernământ pentru Ghetto-uri.
- Stația de debarcare cea mai apropiată de localitățile-ghetto.

2. Am luat dispozițiuni pentru accelerarea instrucției care se face la Parchetul Tribunalului Chișinău în legătură cu Banca Națională - instrucție în cari erau amestecați un număr de 13 evrei, așa fel ca aceștia să nu poată rămâne în Basarabia, ci să urmeze soarta coreligionarilor lor.

La 22 Aprilie 1942, Parchetul Tribunalului Chișinău ne-a făcut cunoscut cu Nr. 8.524 că instrucția a fost terminată și că cei 13 evrei au reintrat în ghetto.

3. Până la primirea rezultatului cerut Guvernământului Transnistriei, s-au dat dispozițiuni Inspectoratului de Poliție și Jandarmi a se organiza în mod minușios

această operațiune pentru a înlătura orice puțință de nereguli, dezordine, abuzuri sau excese.

În principiu, s-a fixat pentru data de 20 mai 1942, plecarea primului convoi de 257 evrei cu calea ferată.

Restul de 753 evrei (96 de pe teritoriul urban și 657 de pe cel rural) cari urmează a rămâne în Basarabia, potrivit dispozițiilor ordinului Nr. 15.035/1941 al Președinției Consiliului de Miniștri, urmează a fi revizuiți pentru a se stabili definitiv dacă îndeplinesc cu adevărat și în mod doveditor condițiunile prevăzute în acest ordin.

Cei cari se vor fi dovedit că nu îndeplinesc acele condițiuni, vor fi evacuați la rândul lor.

GUVERNATORUL BASARABIEI
GENERAL (ss) C. Gh. Voiculescu

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 21, f. 271, 272

480

1942, iunie 13, București. Dr. W. Filderman este avertizat de Radu Lecca să nu mai intervină pentru a opri deportarea evreilor „indezirabili” din Bucovina.

ROMÂNIA
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE
MINIȘTRI

București, 13 Iunie 1942
Nr. 2561/R.D.L.

Împuternicitul Guvernului
pentru Reglementarea Regimului
Evreesc din România

DOMNULE PREȘEDINTE¹,

În repetate rânduri, în ultimele zile, ați intervenit prin Domnul Secretar General al Centralei Evreilor din România Dr. N. Gingold, cerându-mă să determin Guvernul să renunțe la evacuarea evreilor indezirabili, aflați în Guvernământul Provinciei Bucovina.

Vă atrag atenția că, solidarizându-vă cu indezirabilii acestei țări, deveniți și Dvs. indezirabil.

Dacă acesta este scopul pe care-l urmăriți, cred că sunteți pe calea cea mai bună de a-l atinge.

Să nu vă mirați, deci, că Guvernul primește cu scepticism declarațiile Dvs. de devotament pentru această țară, când în acelaș timp îmbrățișați cauza acelor care și-au arătat adevăratele sentimente, față de țara noastră, în grelele momente prin care a trecut, mai ales în toamna anului 1940.

ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI PENTRU REGLEMENTAREA REGIMULUI EVREESC DIN ROMÂNIA, Radu Lecca

J. Ancel, op. cit., vol. IV, p. 13

¹ La data respectivă, dr. W. Filderman, căruia îi este adresată această scrisoare, nu mai deținea o funcție oficială în instituțiile comunitare evreiești.

481

1942, iulie 14, București. Memoriul lui Traian Popovici, fost primar al municipiului Cernăuți, privind deportarea evreilor din Bucovina.

O sfântă datorie față de Țară, îmi impune, să vă aduc, având în vedere locul de frunte, ce-l dețineți între factorii cei mai influenți, pe care-i are astăzi Țara Românească și apoi marea parte de răspundere, ce aveți s-o purtați și Dvs., pentru cele, ce n-ar trebui să se petreacă actualmente, în viața noastră publică, la cunoștință cele ce urmează:

Eliberându-se, în vara anului trecut, întreaga Basarabie și teritoriul Bucovinei, care fusese cedat U.R.S.S., de sub ocupația bolșevică, armatele noastre biruitoare și-au luat la intrare, revanșa cuvenită pentru gravele insulte, ce i se aduseseră de către o parte a evreimii din teritoriile menționate, împușcând o bună parte a evreilor din Basarabia și un număr de ceva peste 15.000 evrei din Nordul Bucovinei.

Pentru a pune capăt măcelului sângeros, ce se deslănțuise și care bineînțeles lovea și în nevinovați, DOMNUL MAREȘAL ANTONESCU a binevoit să ordone în luna lui Octombrie a anului trecut, cu privire la evreii ce mai rămăsese, circa 85.000 de capete la număr, ca o măsură de pedeapsă, împotriva acelor asupra cărora ar putea să cadă numai o umbră de bănuială, că ar fi avut o atitudine reproșabilă, „DEPORTAREA LOR ÎN TRANSNISTRIA“, reținându-se ceilalți, cari sunt necesari din punct de vedere al utilității publice.

Cu nespusă părere de rău însă operațiunile de deportare, ce s-au efectuat, de atunci, și anume acele din toamna anului trecut și acele din luna Iunie a anului curent, fără ca ele să fi luat nici până astăzi sfârșit, au decurs în condițiuni din cele mai profund viciate și arbitrare posibile, deportându-se bunăoară, din Sudul Bucovinei, va să zică din un teritoriu ce nu fusese ocupat și în care, deci, evreii nici nu aveau posibilitatea să-și manifeste în masă sentimentele lor ostile, față de armatele noastre în

retragere, deportându-se toți evreii, fără nici o deosebire, nelăsându-se nici măcar câte un meseriaș sau profesionist liber, în orașele Suceava, Câmpu Lung, Vatra Dornei, Gura Humorului, Solca și Rădăuți, astfel, că între timp s-a ivit necesitatea de a-i readuce pe unii din acești evrei meseriași deportați înapoi, iar în partea de Nord a Bucovinei, în condițiuni atât de arbitrar și viciate, încât ele au produs prin faptul că au mai excelat pe deasupra și prin o tendință evidentă, de a servi în prima linie poftelor nesățioase de îmbogățire ale organelor de executare și ale interpușilor lor, neținându-se seama deloc de consecințele catastrofale și repercusiunile incalculabile, ce pot să le aibă asemenea metode asupra intereselor noastre naționale, economice și morale, în sufletul populației române din Bucovina, cea mai profundă durere și explicabilă mâhnire.

Prin aceste metode, neobișnuite în țări civilizate, cu totul străine de structura sufletească a populației române din această provincie, crescută prin aproape 150 de ani la respectul legii și a celei mai desăvârșite morale publice, s-a întreținut, fără de nici un motiv binecuvântat, fără de nici un rost, care să frizeze măcar în aparență un cât de palid interes național, în rândurile acestei populații, ca osândită fiind să vadă, cum erau duși, mii și sute de evrei, pe străzile Cernăușilor, în cea mai mare parte cunoscuți personali, cu cari au conviețuit o viață întreagă, în diminețile zilelor de câteva Duminici, pe când clopotele bisericilor chemau la sfânta liturghie, formați în convoiuri flancate de gardieni și soldați înarmați și purtând tot avutul ce îl luase cu sine în spinare, strigând și răcnind în cumplita lor disperare, de-ți era mai mare mila, la locurile lor de control și în vagoane, o atmosferă de cea mai nevănuită depresiune și întristare, iar în rândurile evreimii, prin faptul că aceștia erau ridicați, fără de nici un preaviz prealabil, în timp de miez de noapte, organele publice intrând prin surprindere în casele lor, exact după sistemul bolșevic, fără nici o deosebire dacă între timp, ei erau sau nu rechiziționați și încadrați deja în viața economică astfel că nici unul din ei nu mai era sigur, nici o singură clipă, de ziua de mâine, o nemaipomenită spaimă și indescriptibilă groază, cari toate se puteau evita, obținând pe lângă aceasta și un rezultat incomparabil mai respectabil din toate punctele de vedere, chiar soluționându-se până astăzi în mod definitiv întreaga problemă evreească, dacă s-ar fi aplicat metode europene.

Ceea ce interesează viața noastră românească, în legătură cu rezolvarea acestei probleme, este descătușarea ei din ghearele economice ale evreilor, și dacă este dată posibilitatea să atingem acest obiectiv în mod mult mai perfect, pe căi legale și civilizate, nu poate să existe nici un interes de ordin național să demonstrăm lumii că noi suntem, din principiu refractari de a aplica metode potrivite gradului de cultură, ale unor țări mai civilizate.

Prin aceleași metode, profund reprobabile, de mai sus, s-a despoiat completamente întreaga evreime de tot avutul ei în valoare de multe milioane, care, deși erau menite să intre în patrimoniul Statului, au devenit aproape pe de-a întregul prada acelor, ce au executat deportările, s-a jignit, prin faptul că datorită acestor metode au fost deportate elemente utile și ireproșabile, prea bine cunoscute ca elemente loiale, babe bătrâne de peste 70 de ani, infirmi și invalizi, femei gravide și nebuni, în schimb însă reținuți, deoarece se plăteau sume fabuloase de sute de mii, până la 1.000.000 lei, pentru fiecare cap de evreu reținut în țară, dușmani ai ei, comuniști dovediți și alte elemente periculoase, cu o îndrăzneală de neînchipuit și o lipsă înspăimântătoare de orice scrupul, în modul cel mai grav demnitatea noastră națională, și s-a stirbit, prin faptul că cei deportați au fost expuși, ajunși la locul destinației, la

cele mai inimaginabile chinuri, ținute fiind în unele cazuri, nefiind pregătit pentru ei nici cel mai rudimentar adăpost, până în mijlocul iernii, ca bunăoară în comuna BARSAT (BERȘAD) din Județul BALTA, până la 20 Decembrie sub cerul liber, murind din această cauză în medie 60-70 procente, în cazul din urmă chiar 85 procente din evreii deportați, într-o măsură extrem de dureroasă, toată importanța noastră, ca factor civilizator în S-E Europei.

Datorită tuturor acestor principii, de cea mai crudă barbarie, de care au fost călăuziți executorii ordinului DOMNULUI MAREȘAL, rezolvarea problemei evreiești din România, acest mare act de importanță istorică, cel mai important act de guvernământ al regimului actual, acest act, care era chemat să steie la baza reînvierii întregii noastre vieți de Stat, acest act, care putea să fie un act de cea mai josnică ticăloșie, un act, de permanentă mândrie națională, a ajuns să fie un act de cea mai josnică ticăloșie, un act de veșnică rușine, care să întrunească toate elementele pentru ca să fim expuși, poate chiar pentru vecie, disprețului și urei întregii omeniri.

E o chestiune extrem de gravă, o chestiune de o gravitate atât de uriașă, încât ea nu poate să nu fie adusă, cu extremă urgență, la cunoștința DOMNULUI MAREȘAL, care, abstracție făcând de faptul că Domnia-Sa va desaproba indubitabil, în modul cel mai sever și cu tăria marei sale personalități, aplicarea tuturor acestor proceduri astatice, cari s-au petrecut, se va strădui cu siguranță să aducă prin măsuri imediate și categorice, oarecare îndreptare și să îndepărteze, măcar în parte, oribila pată de rușine și de decadentă, ce au aplicat-o o mână de inconștienți și criminali, pe obrajii națiunii noastre întregi.

Eu personal, neavând, cu regret, posibilitatea să-i pot vorbi DOMNULUI MAREȘAL în această privință, deși i-am solicitat încă din luna lui Octombrie a anului trecut, o audiență în acest scop, nu fără a-i adresa între timp și un memoriu bine documentat cu privire la toate întâmplările de până astăzi, iar memoriile și adresele oamenilor de rând, adresate DOMNULUI MAREȘAL, nefiind sortite să poată ajunge totdeauna la cunoștința Domniei-Sale, cu onoare vă rog să binevoiți a-mi da cel mai larg concurs posibil, pe care sunteți dator să mi-l dați atât ca român, cât și ca creștin și nu în cele din urmă și ca om civilizată, de o cultură apuseană perfectă, Domnia Voastră fiind în același timp și un factor de cea mai mare importanță la plâsmuirea destinelor noastre, pentru ca DOMNUL MAREȘAL să afle neapărat și cât se poate de urgent, de toate întâmplările relatate și pentru ca Domnia Sa să binevoiască de a pune, în consecință, printr-un act de cea mai supremă autoritate, cu toată urgența, capăt sistemului arătat mai sus, iar populația română din Bucovina la adăpost de posibilitatea unei eventuale repetări ale unor întâmplări similare, și de a întrona, deodată cu stabilirea răspunderilor celor vinovați de faptele petrecute și cea mai aspră pedepsire a lor, în sfârșit după atâtea experiențe triste, un regim de cea mai perfectă dreptate și civilizație.

Cum aplicarea unor sisteme, de natura celor menționate și în deosebi acelor cari revoltă simțul nostru religios, cu caracter pur bolșevic, au creat deja până acum în Bucovina o atmosferă insuportabilă, o ambianță sufletească din cele mai potrivnice pentru menținerea ordinii publice, eu personal fiind de cel puțin de douăzeci de ori martor ocular al unor agresivități sălbatice petrecute ziua mare, în plin centru al orașului Cernăuți, din partea plebei de pe stradă împotriva unor intelectuali evrei, trecători, cu totul nevinovați, foști magistrați înalți, medici și avocați, necesitatea de a lua măsurile preconizate, cu toată urgența posibilă, este cu atât mai imperioasă, cu cât stările actuale din Bucovina încep să nu se mai deosebească întru nimic de cele din Uniunea

Sovietelor și în consecință să infirme pe de-a întregul rostul războiului actual, pe care îl ducem alături de aliații noștri rostul „RĂZBOIULUI SFÂNT”, împotriva hainilor de bolșevici.

Admițând chiar cazul, că interesele Țării ar reclama îndepărtarea și a ultimului evreu din Bucovina, mergând chiar până la desmoștenirea lor de ultimul drept pe care îl mai au în prezent, numai de a respira, deoarece toate celelalte, chiar și dreptul cel mai elementar al pensionarilor la plata pensiilor lor, un drept care, de altcum, li se recunoaște actualmente, și în Germania, nu li se mai respectă, acest ultim favor însă, de a se bucura, până la cea de pe urmă suflare, măcar de acel minim scut și de acea infimă protecțiune, protecțiune de carte se bucură în statele civilizate, chiar animalele de rând, fiind incompatibil cu însăși ideea de Stat, nemaivorbind cu noțiunea unui stat civilizat, nu li se poate lua, în nici un caz, fie doar că voim să ajungem pe ultima treaptă a celor mai barbare popoare de pe glob.

În legătură cu aceasta, e absolut necesar să știe toată lumea, că mulți evrei din Bucovina aparțin unor familii vechi, unor familii cari viețuiesc de sute de ani pe acest pământ, încă înainte de încorporarea Bucovinei la imperiul austriac, deci evrei cari au trăit și au fost crescuți în tradiția unei absolute ordine și discipline, ca acea recunoscută de toată lumea, de cea mai exemplară, care a domnit sub imperiul numit, mulți membri de ai lor, ocupând posturi înalte în viața de Stat atât în administrația publică, cât și în Justiție, înaintând uneori până la a fi membri valoroși ai Curții de Casație din Viena și că ei prin urmare sunt în mod firesc, atât de înrădăcinați și strâns legați de acest pământ, încât ei nu pot să fie făcuți responsabili în nici un caz sub nici un raport, în mod sumar, cum se desprinde din metodele practicate de până acum, pentru actele criminale, de care s-au făcut vinovate cu totul alte elemente evreești și să fie căsăpiți acum, învinuiți fiind în totalitatea lor, fără de nici o excepție și fără de nici o umbră de cercetare sau judecată, ca niște turme de vite, mai ales dacă actele incriminate, de cari ei sunt bănuți, cad în partea lor covârșitoare cum se poate ușor constata, în sarcina evreilor, intrați cu mult mai târziu, abia după actul Unirei, foarte mulți veniți sub regimul decedatului Goga în Țară, din Polonia, în cea mai mare parte însă, asupra celor intrați deodată cu trupele bolșevice.

Dacă principiul dreptății și umanității prevede, ca, colectivitatea să nu sufere niciodată de pe urma unor acte răzlețe, comise numai de câțiva indivizi criminali, atunci acest principiu ar fi fost și trebuie să se aplice neapărat și cu ocazia operațiunilor de evacuare, ce vor mai fi necesare, în ce privește evreii din Bucovina și să li se dea acestora câtă vreme ei sunt încă cetățeni plini, neavând altă vină, decât că sunt evrei dar cărora nu li se poate aduce nici o umbră de culpă, tot scutul ce li se cuvine după lege.

Un Stat, care nu-și respectă legile, ordinele și regulamentele sale proprii nu se respectă pe sine însuși, și pierde dreptul la acest respect și din partea celui de pe urmă cetățean.

„Justitia fundamentum omnium regnorum”. Tolerând cumva, ca și de acum înainte, cetățeni evrei să poată fi la discreția oricărui, fie el organ public sau simplu particular, fără ca acest sistem sălbatec să fie imediat sistat, vom ajunge, fără discuție, într-o bună zi, nu prea îndepărtată, ca fiecare din noi, fie el român sau străin, să fie la discreția oricărui derbedeu și măturător de stradă.

Să nu uităm, nici o singură clipă, că Statul Român este un Stat creștin, că biserica noastră dominantă este biserica ortodoxă, că cetățenii români sunt oameni

evlavioși, cu un foarte pronunțat simț religios, oameni, care ori de câte ori ar trece pe lângă un locaș sfânt, se închină întotdeauna în fața lui și fac sfânta cruce.

Este o adevărată aberație, o pură demență, o nebunie fără margini, o sinucidere națională, de a tolera, ca acest sentiment de cea mai rară și profundă religiozitate, să poată fi batjocorit și terfelit de însăși organele Statului, de însăși acei în a căror seamă se găsește apărarea celor mai mari bunuri ce le avem, ca popor.

Nereglementându-se de cu vreme, după principii civilizate, rezolvarea problemei evrești, pe baza unor principii umane și adevărat creștinești, pe care este bazat și întregul nostru edificiu statal, s-ar putea, foarte ușor întâmpla, continuând din nenorocire, de a deporta și mai departe, în condițiunile sălbătice de până acum, și cele câteva mii de evrei, câți au mai rămas în Bucovina, neținând cont nici măcar de interesele noastre cele mai ardente economice, să ne găsim dintr-odată într-un moment neașteptat în fața unei complete prăbușiri naționale, înstrăinate fiind sufletește de noi acele milioane de cei mai buni români cari mai țin încă la sfânta noastră biserică, sau eventual în fața pericolului, să fim osândiți a suferi, la sfârșitul războiului, cu ocazia conferinței păcii, la așa-zisa „MASĂ VERDE“ din cauza barbariilor petrecute, cea mai gravă știrbire a independenței noastre, ca Stat suveran.

Drept urmare îmi permit să concretizez, în fața situațiunii date, atât în numele meu cât și în numele tuturor Românilor de bine din Bucovina, doleanțele noastre, după cum urmează:

„EVACUAREA EVREILOR DIN BUCOVINA“ să se execute având în vedere că avem instalat de peste un an, un regim normal în această provincie cu cea mai conștiincioasă respectare ale strictelor noastre necesități economice și apoi, în condițiuni cari să nu vateme întru nimic, simțul de dreptate și de religiozitate a populației române din această provincie, pentru a nu-i distruge acesteia, prin continuarea metodelor viciate și samavolnice de până acum, încrederea în organizația noastră de Stat și a o împinge în brațele bolșevismului.

În consecință, ar fi să se procedeze, cu cea mai mare urgență posibilă, la:

I. REGLEMENTAREA EVACUĂRII EVREILOR BĂȘTINAȘI DIN BUCOVINA:

1) în sensul pe care-l are măsura deportărilor și pe care l-a precizat DOMNUL MAREȘAL însuși, printr-o scrisoare publicată în luna lui Octombrie a anului trecut în ziarele mai principale din Țară, mai ales, având în vedere, că reducându-se numărul evreilor prin deportări arbitrar peste limita impusă de necesitățile noastre economice, se periclitează orice posibilitate de refacere economică a acestei provincii greu încercate;

2) nemaioperând deportări din teritoriul ce nu fusese ocupat, în care s-a ivit din cauza deportărilor arbitrar din toamna anului trecut, cu care ocazie au fost evacuați toți evreii, fără excepție, din aceste regiuni, deja nevoia de a reduce, în scopul reînviiorării vieții economice, din nou un număr de foști evrei deportați;

3) deportând, din teritoriile eliberate și din cele ce n-au fost ocupate, numai pe aceia contra cărora s-au adus dovezi concrete de vreo culpabilitate;

4) efectuând deportările viitoare, care vor mai fi necesare cu cea mai strictă respectare a principiilor de legalitate și religiozitate, încredințându-se executarea unor persoane cu o cultură superioară și cu o reputație ireproșabilă sub raportul moral.

II. SISTAREA EXCESELOR NECONTENITE, ÎMPOTRIVA CETĂȚENILOR EVREI, ele animalizând masele și punând în pericol siguranța personală a tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate.

III. RESPECTAREA DREPTURILOR EVREILOR PENSIONARI LA PLATA PENSIILOR: nefiind compatibil cu prestigiul Țării, de a lăsa cetățenii nevinovați, după ce și-au făcut, viața lor întreagă, datoria către Stat, în mod ireproșabil, unii deținând chiar decorații înalte, să piară acum la bătrânețe de foame, pe drumuri, mai ales că pensiile se plătesc din rețineri de salarii li s-a făcut și dreptul acesta li se recunoaște evreilor pensionari, de altcum și în Germania.

IV. SANȚIONAREA CEA MAI SEVERĂ A ORGANELOR PUBLICE VINOVAȚE cari au realizat profituri, sub orice formă, cu ocazia deportărilor, ce le-au operat, nici o pedeapsă putând fi prea aspră pentru oribila crimă națională, ce au comis-o acești trădători, cari au vândut pentru câțiva arginți, cinstea neamului nostru întreg.

V. EVACUAREA NEAPĂRATĂ A DEȚINĂTORILOR DE LOCUINȚE EVREEȘTI cari posedă imobile sau apartamente proprii în Cernăuți și sfilează, prin deținerea abuzivă de apartamente mai luxoase cu chirii derizorii și cu mobile luate în custodie de la Primăria orașului, în mod gratuit, întreaga opinie publică, și în sfârșit.

VI. VALORIFICAREA LUCRURILOR RĂMASE DE LA EVREI, DATE ÎN CUSTODIE, prin organizarea unor licitații publice și crearea unui fond din sumele realizate pentru despăgubirea foștilor refugiați români, cari și-au pierdut avutul sub ocupația bolșevică.

Acestea sunt măsurile, pe care noi Românii din Bucovina, le socotim de cele mai potrivite și recomandabile, pentru a duce la bun sfârșit rezolvarea problemei evreiești și pe care m-am ținut dator să le indic, la îndemnul celei mai elementare obligații de conștiință, ce trebuie s-o aibă fiecare român, față de soarta poporului său și punând destinul lor în mâinile Domniei Voastre, nutresc ferma speranță, că apreciind Domnia Voastră după merit importanța excepțională a chestiunii de față, care privește binele neamului întreg, îmi veți da cu plăcere și în cea mai largă măsură, prea prețiosul Domniei Voastre concurs, pentru ca ele să triumfe și să fie acceptate, în toată întregimea lor, de către DOMNUL MAREȘAL și rămân în această credință neștrămutată, mulțumindu-vă anticipativ, pentru toate ce veți binevoi, să faceți pentru reușita acestei cauze drepte, cu cea mai distinsă stimă și cu cea mai desăvârșită considerațiune¹.

Al Domniei Voastre sincer și profund devotat, (ss) avocat Traian Popovici

Ibidem, vol. V, p. 278 - 287

¹ Într-un document prezentat Tribunalului Poporului în 1946, pe care Traian Popovici îl apreciază ca o spovedanie în fața întregului său neam, „care nu este pornită din voința de a acuza pe cei care îi acuză faptele, nici de a reliefa o atitudine pentru care am fost ostracizat prin trei ani și pe urma căreia am suferit ingenunchieri, spovedania unei conștiințe, care în tragedia umană ce-a trăit-o, a făcut tot ce i-a fost cu putință să zăgăzuiască furia, să îmblânzească pe cel sălbatec, să încurajeze pe cel înfricoșat, să mângâie pe cel disperat și să toarne nădejde în cel plecat în surghiun“. Textul mai amplu este publicat în M. Carp, *op. cit.*, vol. III, p. 158 - 182.

1942, august 17, București. Evreii din Bucovina și Basarabia nedeportați nu pot trimite sau primi bani și pachete în afara provinciei în care sunt stabiliți.

ROMÂNIA
PREȘEDINȚIA CONS. DE MINIȘTRI
ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI
PENTRU REGLEMENTAREA REGIMULUI
EVREESC DIN ROMÂNIA

București 17 august 1942
Nr. 3582/R.D.L.

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
C.B.B.T.

La adresa dvs., nr. 9667/1942, avem onoare a vă comunica că, până la apariția Statutului Evreilor, evreii rămași în Bucovina și Basarabia neinternați nu pot primi sau trimite bani și pachete în afară de provincia în care sunt stabiliți.

ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI PENTRU REGLEMENTAREA REGIMULUI
EVREESC DIN ROMÂNIA, (ss) Radu Lecca

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 22, f. 162

1942, august 24, București. Autorizațiile de călătorie pentru evreii în Basarabia și Bucovina se vor acorda numai cu aprobarea P.C.M.

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA Administrației de Stat
CĂTRE
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
Cabinetul B.B.T.

031575 A 24 Aug. 1942

La adresa Nr. 7773 din 30 Iunie 1942, avem onoare a vă face cunoscut că am dat dispozițiuni organelor în subordine ca să nu mai elibereze nici o autorizație de

călătorie evreilor către Basarabia și Bucovina decât cu aprobarea prealabilă a Președinției Consiliului de Miniștri.

Totodată, am comunicat Domnilor Guvernatori ai celor două Provincii ca să nu mai elibereze autorizații de călătorie evreilor din provincii spre Vechiul Regat decât numai cu aprobarea prealabilă a acestui Departament, cerută prin Președinția Consiliului de Miniștri.

MINISTRU, SUBSECRETAR DE STAT
GENERAL DE CORP DE ARMATĂ, C.Z. Vasiliu
DIRECTOR (ss) Indescifrabil

Ibidem, f. 83

484

1942, septembrie 2, București. Se cere extinderea prevederilor D.L. 209/1941, care legiferează execuțiile ca „acte de guvernământ” în Basarabia și Bucovina de Nord, absolvindu-i astfel de pedeapsă pe cei care au asasinat evrei fără sentințe judecătorești.

ROMÂNIA

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
SERVICIUL PERSONALULUI

Nr. 283.949

1942 Luna Septembrie Ziua 2

Biroul 3 Juridic
Ds. 173

Către
MINISTERUL JUSTIȚIEI

Am onoare a raporta următoarele:

După eliberarea Basarabiei și Bucovinei, armata de operații și unii șefi de posturi, cari primeau ordine verbale de la comandanții de unități, au executat mulți comuniști notorii cunoscuți ca atare înainte de evacuare (Iunie 1940) și cari în timpul ocupației sovietice, au contribuit la deportarea sau omorârea românilor înstăriți și naționaliști, precum și dintre acei cari s-au evacuat cu trupele sovietice și mai apoi au fost găsiți prin păduri și porumbiști făcând semnalizări, acte de terorism și nu s-au oprit la somațiunile legale.

În prezent la Curtea Marțială a Corpului 3 Armată se instruește aproape de 8 luni cazul plutonierului Stavăr Balmuș, din legiunea jandarmi Cetatea Albă, care în noaptea de 5/6 Septembrie 1941 a executat cu jandarmii postului un număr de 11 comuniști notorii.

Cazul instruindu-se atâta vreme dă prilej și speranțe celor interesați ca să reclame drepturi de pensie, despăgubiri etc., sesizând justiția militară despre executarea unora din membrii familiilor.

Ca urmare a cazului jandarmului plutonier Stavăr Balmuş sunt în prezent în curs de instruire şi alte numeroase reclamaţii, cari prin numărul lor şi a consecinţelor penale ce ar atrage dau azi o notă de satisfacţie morală şi materială mai apoi, elementului comunist în dauna intereselor superioare de Stat şi autorităţii militare, care se vede într-o stare de inferioritate pentru faptele împlinite spre binele Patriei.

Actele execuţiile săvârşite în teritoriile ocupate până la 4 Septembrie 1941, s-au executat în conformitate cu dispoziţiile de guvernământ prin Decretul Lege nr. 2507 publicat în M.O. nr. 100 din 27 Septembrie 1941.

De la data de 4 Septembrie 1941 s-a creat totuşi situaţia de interes naţional, până ce s-a instalat şi s-a organizat un sistem de ordine şi onoare vă rugăm să binevoiţi a dispune extinderea pe încă o lună de zile, adică până la data de 4

COMANDANTUL JÂNDARMERIEI

General de Corp de Armată, (ss) C. Z. Vasiliu
Colonel (ss) N. Pavlid

A. I.

142, f. 1

Pe data 27 Septembrie 1941

„Legea nr. 2507/1941 (Decret No. 2507/1941) pentru unele măsuri legislative privind Basarabia şi Bucovina de Nord, M. Of. 209 din 4 Sept. 1941 la art. 8, prevede: «Art. 8. „Sunt socotite acte de guvernământ, toate actele Comandamentelor militare şi ale administraţiilor civile, săvârşite în intervalul de la 22 Iunie 1941, până la data publicării prezentei legi, în teritoriile eliberate»“.

¹ Această lege era menită să justifice asasinarea a mii de evrei din Basarabia şi Bucovina după eliberarea acestor teritorii de către armata română, în colaborare cu Einsatzgruppen naziste, prin culpabilizarea întregii populaţii evreieşti. (Vezi E.R., vol. I, doc. 46).

485

1942, septembrie 3, Bucureşti. Evreii din Cernăuţi sunt obligaţi - fără excepţie - să poarte „Steaua lui David“ la loc vizibil.

Evreii din Cernăuţi
obligaţi să poarte „Steaua lui David“

Încă de acum un an guvernatorul de atunci al provinciei Bucovina a luat măsura de a impune evreilor din oraşul nostru să poarte ca semn distinctiv „steaua lui David“ în partea stângă a pieptului. Măsura s-a dovedit foarte bună, căci evreii numeroşi, cari mai rămăseseră în oraşul nostru şi cari începuseră să-şi reia vechile apucături

obraznice, văzându-se recunoscuți la orice moment, și-au impus o conduită conformă cu situația care li s-a creat.

Cu toate că măsura era clară și generală, se mai găseau evrei cari, sub diferite pretexte, nu purtau acest semn.

Pentru a pune capăt oricărui fel de răstălmăcire, guvernatorul Bucovinei a dat o nouă ordonanță, prin care impune ca evreii de orice vârstă și sex să poarte în partea stângă a pieptului - în mod vizibil - semnul distinctiv, steaua evreească, formată din două triunghiuri echilaterale cu bazele de 6 cm, confecționată din pânză galbenă.

Orice abatere de la această ordonanță va fi sancționată cu internare într-un lagăr de muncă.

Nu sunt supuși prevederilor acestei ordonanțe evreiibotezați înainte de 4 Septembrie 1941, dacă trecerea lor la creștinism a fost înscrisă în registrele de stare civilă, și femeile căsătorite cu creștini înainte de 4 Septembrie 1941.

Prin această ordonanță s-a pus capăt diferitelor răstălmăciri cari se dau acestei dispoziții de către cei interesați.

C. L.

Ziarul „Universul”, nr. 240, 3 septembrie 1942

486

1942, septembrie 18, Cernăuți. Guvernământul Bucovinei consideră ca ineficientă măsura de a lua ostateci evrei.

ROMÂNIA
GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BUCOVINEI
CABINETUL MILITAR
No. 554 Cernăuți la 18 Septembrie 1942

SECRET

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a

La adresa Nr. 96554 din 12.IX.1942;

Am onoare a face cunoscut că, chestiunea evreilor din Bucovina este de resortul exclusiv al Guvernământului Bucovinei și orice măsură se dorește a se aplica, ea nu se poate face fără consimțământul Guvernământului.

Măsura de a se lua ostateci nu am admis-o, fiindcă această măsură nu are nici o urmare practică.

Dacă ea se poate aplica în Vechiul Regat, de unde nu s-au făcut evacuări de evrei în Transnistria, în Bucovina, de unde evreii se evacuează periodic, după ordinele

și măsurile Guvernământului și cu aprobarea Președinției Consiliului de Miniștri, măsura ostategilor este inoperantă, fiindcă nu are nici o influență un ostatic evreu asupra altui evreu care s-ar sustrage de la M.F.O.

Guvernământul a încercat măsura cu ocazia evacuărilor și nu a reușit.

GUVERNATORUL BUCOVINEI
GENERAL (ss) C. CALOTESCU

A.M.St.M., R.S.E.M. 900, C1004

487

1942, **septembrie 23, București.** Delimitări ale atribuțiilor organelor militare și de siguranță privind evreii de pe teritoriul Bucovinei.

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI București, 23 Septembrie 1942
ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI PENTRU Nr. 4561/R.D.L.
REGLEMENTAREA REGIMULUI EVREESC DIN ROMÂNIA

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
C.B.B.T.

Referitor la adresa Dvs. Nr. 12784/942, avem onoare a vă comunica următorul nostru aviz:

Marele Stat Major, în adresa Nr. 74.096/942, arată că Siguranța teritoriului Provinciei Bucovina revine Corpului 4 Armată. Cred deci că nimeni nu este mai în măsură de a stabili dacă evreii vizați în sus-menționata adresă, sunt sau nu periculoși siguranței Provinciei Bucovina, decât Dl. Dir. Gral. al Serviciului Special de Informații, Eugen Cristescu.

În ceea ce privește atribuirea evreilor la întreprinderile industriale și comerciale, suntem de părere că este numai de competența Domnului Guvernator Calotescu de a judeca cazul.

ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI PENTRU REGLEMENTAREA REGIMULUI EVREESC DIN ROMÂNIA, (ss) Radu Lecca

Ibidem, C1007

1942, septembrie 28, Cernăuți. Eliberarea de carnet
speciale de identitate pentru evrei, prevăzute
„cu fotografie și cu semnul distinctiv «Steaua
lui David»“.

ROMÂNIA
GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BUCOVINA
CABINETUL MILITAR
Nr. 6848 Cernăuți, la 28 Septembrie 1942

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
Cabinetul B.T.T. pentru Împuternicitul Guvernului pentru reglementarea
regimului evreilor din România

Comisia pentru Revizuirea Evreilor din Bucovina, instituită cu ocazia
evacuărilor din Octombrie 1941, a stabilit să se elibereze carnetele speciale de identitate
pentru evreii rămași provizoriu neevacuați din Bucovina, carnetele prevăzute cu
fotografie și cu semnul distinctiv „Steaua lui David“, semn prevăzut special pentru
evreii din Bucovina conform ordonanței Provinciei Nr. 43/1942.

Carnetele respective de identitate pentru evreii din Bucovina, fiind
confectionate și distribuite, conform art. 3 al. n din regulamentul pentru regimul
evreilor din România, publicat în Monit. Oficial Nr. 26/1942;

Cu onoare vă rugăm să binevoiți a aproba ca - în schimb - retragerea carnetelor
eliberate de birourile de populație și apoi și anularea lor să se facă de Chestura Poliției
Cernăuți, așa cum a stabilit la timpul respectiv Comisiunea pentru Revizuirea Evreilor
din Bucovina.

GUVERNATORUL BUCOVINEI,
GENERAL (ss) C. CALOTESCU

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 22, p.146

Pe document, adnotarea:
„Bl La Dl. Leca (ss) Indescifrabil“.

1942, noiembrie 28, București. Reglementarea raporturilor dintre Guvernământul Bucovinei și Comandamentul 4 Teritorial, cu privire la competența repartizării evreilor la munca obligatorie.

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
B.10

Nr. 923.689 din 28 Noembrie 1942

NOTĂ

Raporturile dintre Guvernământul Bucovinei și Comandamentul 4 Teritorial s-au înrăutățit, din cauza chestiunii evrești.

- Domnul Guvernator arată, în adresa către Corpul 4 Teritorial, că întrebuintarea evreilor în diferite întreprinderi din Bucovina este exclusiv de resortul Guvernământului și că orice imixtiune a unei alte autorități se va isbi de sancțiunile ce se vor lua de Domnul Mareșal.

Pentru curmarea acestei stări de lucruri, propunem a se comunica Guvernământului și Corpului 4 Teritorial următoarele:

- Repartizările de evrei în industriile și instituțiile de pe teritoriul Bucovinei să se facă de Guvernământ prin Cercul Teritorial respectiv.

- Corpul 4 Teritorial va avea în sarcină numai formarea detașamentelor de lucru, în care caz va informa și Guvernământul asupra măsurilor ce ia.

ȘEFUL BIROULUI 10,
Căpitan (ss) I. Apostolide

A.M.St.M., R.S.E.M. 900, C0099

Pe document, adnotările:

„Raport P.C.M. pentru ca Dl. Mareșal să hotărască:

În org. muncii obligatorii de către M.St.Major, nu s-a precizat nimic că în Guvernămintele se va proceda astfel.

Autonomia Guvernămintelor nu trebuie să știrbească prestigiul puterii militare, care e unică în toată țara“.

XVII. LAGĂRELE ȘI GHETOURILE DIN TRANSNISTRIA. PROIECT NAZIST DE DEPORTARE A EVREILOR DIN ROMÂNIA ÎN GUVERNĂMÂNTUL GENERAL. IANUARIE - DECEMBRIE 1942

490

1942, ianuarie 2, Tiraspol. Ordonanța nr. 35 a Guvernământului Transnistriei de evacuare a evreilor din Odessa și împrejurimi, în zona Oceakov și Berezovka, conform ordinului lui Ion Antonescu.

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTULUI GUVERNATORULUI CIVIL AL TRANSNISTRIEI

ORDONANȚA Nr. 35

NOI, ION ANTONESCU, Mareșal al României și Comandant de Căpetenie al Armatei.

Prin Profesor G. ALEXIANU, Guvernator Civil al Transnistriei;

Pentru motive de ordine și siguranță a trupelor, administrației și populației;

În virtutea deplinelor puteri, acordate prin Decretul Nr. 1 din 19 August 1941, dat la Tighina;

ORDONĂM:

Art. I. Toți evreii aflați în Municipiul Odessa și împrejurimi se evacuează din acest oraș și se plasează în regiunea de Nord a județului Oceacov și Sudul județului Berezovca, în localitățile stabilite de administrație.

Art. II. Evreii sunt îndatorați să lichideze avutul lor numai prin intermediul birourilor instituite în circumscripțiile polițienești și în conformitate cu instrucțiunile stabilite.

Art. III. Toate bunurile rămase de la evrei se vor vinde populației prin concurență orală.

Sumele rezultate din aceste vânzări se vor restitui evreilor.

Art. IV. Evreii evacuați își vor lua cu dânsii efecte de îmbrăcăminte, gospodărie și hrană.

Art. V. În regiunea de plasare, evreii evacuați vor trăi pe cont propriu.

Ei vor putea fi folosiți pentru orice muncă de folos obștesc în întreprinderile agricole, industriale sau ateliere profesionale în schimbul hranei și întreținerii, în conformitate cu ordonanța nr. 23¹.

Art. VI. Autoritățile administrative și polițienești din regiunea de plasare le vor asigura buna conviețuire în mijlocul populației băștinașe.

Art. VII. Evacuarea evreilor va începe în ziua de 10 ianuarie 1942 în conformitate cu planul ce se va stabili.

Art. VIII. Domnul Inspector General al Jandarmeriei, D-nii Prefecți ai județelor Odessa, Oceacov și Berezovca și Dl. Prefect al Poliției Odessa, sunt însărcinați cu aducerea la îndeplinire a prezentei ordonanțe.

Dată în Cabinetul nostru la Tiraspol, astăzi 2 ianuarie 1942².

GVERNATOR, Profesor, (ss) G. Alexianu

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 21, f. 220

¹ Vezi doc. 396 din volum.

² Ca urmare a acestei ordonanțe, Inspectoratul de jandarmi Transnistria a trimis nota informativă nr. 76 din 17 ianuarie 1942: „Evreii ce urmează a fi evacuați se strâng în ghetouri, după ce fiecare trece pe la comisia de Evaluarea Averilor (bijuterii) și schimbarea monedelor ce posedă în mărci germane R.K.K.S.

Din ghetou se formează convoiuri de 1 500-2 000 de indivizi care se imbarcă în trenurile germane și se transportă în regiunea Mostovoi-Vasilievo, din județul Berezovca. Din gara Berezovca se escortează în regiunea de deplasare. Până în prezent au fost evacuați 6 000, transportul continuându-se zilnic.

În comunele de deplasare, li se găsește cu foarte mare greutate loc de cartuire întrucât populația ucrainiană nu-i primește, astfel că mulți rămân o zi adăpostiți în grajdurile colhozurilor.

Din cauza gerului care coboară până la -20° precum și din cauza lipsei de hrană, a vârstei și stărei lor șubrede, mulți cad pe drum unde îngheață...

Pe traseul ce se parcurge rămân cadavre care se îngroapă în șanțurile antitanc din acea regiune. Pentru îngroparea acestor cadavre oamenii din regiune se scot cu greutate căci caută pe cât posibil a se sustrage de la asemenea operațiuni.

Cu mersul acestei operațiuni vom ține Inspectoratul General la curent.

Inspector Jandarmi Transnistria, Colonel, (ss) Broșteanu“. (*J. Ancel, op.cit, vol. V, f. 222*).

1942, ianuarie 4, București. Notă privind acțiunea de evacuare a evreilor din Transnistria la est de linia ferată Jmerinka-Odessa și situația numerică a acestora în județele respective.

CABINETUL MILITAR AL CONDUCĂTORULUI
STATULUI
Biroul 2

NOTĂ

1942, Luna Ianuarie, ziua 4

1. În buletinul din 30 Noiembrie 1941, semnându-se că nu toți evreii din Transnistria au fost evacuați la Est de linia ferată Jmerinka - Odessa, Domnul Mareșal Antonescu, Conducătorul Statului, a hotărât ca:

- Evreii din Transnistria să fie evacuați la Est de linia arătată mai sus și
- Serviciul Special de Informații să controleze dacă se execută această dispoziție.

II. Serviciul Special de informații raportează că situația evreilor din Transnistria, cari se găsesc încă la Vest de linia Jmerinka - Odessa, este următoarea:

1. În județul Moghilev sunt în total aproximativ 70.000 evrei, dintre care 56.000 evrei evacuați din țară și 14.000 evrei băștinași.

- Din acest total, se găsesc 75% din evreii stabiliți în acest județ la Vest de linia ferată Jmerinka-Odessa și numai 25% la Est.

- În orașul Moghilev, sunt aproximativ 9.000 evrei veniți din țară și 4.000 evrei băștinași.

Din totalul de 257 firme evreești înregistrate la Moghilev, 41 sunt ale localnicilor și 216 ale celor veniți în acest oraș prin evacuare.

2. În județul Iampol sunt 6.494 evrei, repartizați astfel:

- în orașul Iampol: 1.086 evrei, dintre care 814 localnici și 262 evrei aduși din țară și opriți în calitate de specialiști;

- restul de 5.408 evrei se găsesc în cele 4 raioane: Iampol, Crijopol, Cernovți și Tamaspol.

3. În județul Dubăsari, nu este nici un evreu.

4. În județul Râbnița sunt 1.414 evrei, dintre cari 427 evrei aduși din Basarabia și Bucovina, opriți pentru lucru.

5. În județul Tiraspol, din cei 3.072 evrei, cari se găsesc în acest județ, au fost transportați 3.002 la Bogdanova pe Bug, iar în orașul Tiraspol au mai rămas 70 evrei, întrebuițați de Primărie și Guvernământ, ca specialiști.

6. CONCLUZIUNI

- Până la 19 Decembrie 1941, din totalul de 107.729 evrei aflați în Transnistria (afară de cei 44.417 evrei de la Odessa) 55% erau la Vest de calea ferată Jmerinka-Odessa și 45% la Est de această linie¹.

Evreii rămași în lungul acestei căi ferate și în special în regiunea Jmerinka, prin sate și cei rămași în orașe la Vest de linia Jmerinka-Odessa, întrețin o permanentă stare de colportare de svonuri false, care este dăunătoare siguranței Statului.

A.N., Fond P.C.M., Cabinet, ds. 86/1941, f. 323-324

Pe document, rezoluția:

„Pentru Consiliul de colaborare cu guvernatorii. (ss) Mareșal Ion Antonescu“.

¹ La 3 ianuarie 1942, guvernatorul Transnistriei se adresa P.C.M., C.C.M., B.B.T., comunicând: „planul de evacuare a evreilor este prevăzut în art. 11 din Instrucțiuni. Numărul celor ce vor fi scoși zilnic e în funcție de vagoanele ce ne pune la dispoziție administrația germană.

N-am primit până acum confirmarea numărului trenurilor ce ni se pun zilnic“. (*USHMMA, RG 25007/M01, f. 119*).

492

1942, ianuarie 18, București. Constatări ale delegatului M.St.M. privind evacuarea evreilor din Odessa.

URGENT
GUVERNĂMÂNTUL TRANSNISTRIEI

Am onoarea a trimite - spre știință - alăturata Notă referitoare la constatările făcute la fața locului de ofițerul de Stat Major trimis de Armată a supraveghea evacuarea evreilor din Odessa.

Rugăm să binevoiți a dispune să se dea o urmare la ordonanța Nr. 35 fixând termenul de prezentare a evreilor în ghetou precum și măsurile ce credeți mai nimerite pentru remedierea neajunsurilor semnalate.

D.O. Șeful de Stat Major

Colonel Dumitrescu Polichron

Șeful Secției a II-a, Lt. Colonel, Grosu I.

Transportându-mă la Odessa pentru a controla modul cum se face evacuarea evreilor am luat contact cu:

- Maior Nicolicescu N. din C.2 A. care dirijează și supraveghează întreaga operațiune;

- D-I. Lt. Colonel Popovici Prefectul Poliției ;

- D-I. Ciurea Inspector de Poliție de pe lângă Guvernământ.

Am constatat următoarele :

1). În urma ordonanței Nr. 35 a Guvernământului, evreii trebuie să se prezinte la ghetoul din cartierul Slobotka.

În ordonanța Nr. 35 nu se prevede termenul în care evreii trebuie să se prezinte.

Din această cauză nu se observă o mare afliure în ghetto, fapt care va determina poliția să facă razii pentru aducerea tuturor evreilor în ghetto.

2). În ghetto funcționează 7 Comisii (corespunzătoare celor 7 circumscripții de Poliție).

La aceste Comisii (compuse din 1 ofițer președinte, 1 reprezentant al B.N., 1 reprezentant al M.F., 2 cetățeni din circumscripție și o moașă) se prezintă toți evreii pentru a declara sumele de bani și obiectele de preț.

Aici li se face o inspecție corporală. Obiectele de aur, argint și pietrele prețioase, se evaluează de Comisie și se dă suma convenită. Rublele se schimbă la cursul de 1 leu însă numai până la valoarea de maximum 5.000 ruble. Obiectele și sumele nedeclarete, se confiscă.

Observațiuni

a. Operațiunea se execută în mod corect întrucât chiar dacă vreun membru ar voi să-și însușească ceva, tentativa nu-i poate reuși, pentru că ar trebui să fie de convență cu toți membrii.

În general am constatat că membrii și în special ofițerii care prezidează comisiile, merită toată încrederea.

b. Evaluarea obiectelor din metale prețioase se face cu totul neechitabil. Astfel un ceasornic de aur (lucrat de mână, ceea ce constituie un obiect de artă) și care a fost evaluat de subsemnatul împreună cu maiorul Nicolicescu și d-l. inspector Ciurea, la suma de minimum 60.000 lei, comisia l-a evaluat la 20 mărci (1 200 lei). Alt ceasornic de aur evaluat de noi la minimum 20.000 lei, comisia l-a evaluat la 420 lei. Un lanț de aur, pentru damă, care se poartă la gât a fost apreciat de comisie la 420 lei.

S-a atras atențiunea comisiilor să fie mai prudente în evaluare.

c. Nu se face un control amănunțit și al bagajelor; la observația făcută de subsemnatul, maiorul Nicolicescu a promis că va da, imediat, instrucțiuni în sensul observațiilor mele.

3. Imediat ce s-a realizat în ghetto un număr de cca. 1 000 evrei controlați de comisii, sunt încolonați și transportați pe jos, la gara Sortirovocinaia situată la cca. 10 km. de ghetto. Deși ordonanța Nr. 35 prevede că transportul se poate face și cu căruțele, plătind costul cei interesați. Din cauza lipsei mijloacelor de transport, toți evreii trebuie să meargă pe jos ducându-și și bagajele.

- Din cauză că în ghetto locuitorii din cartier nu vor să cazeze pe evrei, o parte din ei au stat noaptea pe stradă. Datorită acestui fapt precum și faptului că merg pe jos până la gară pe un timp foarte defavorabil, s-au înregistrat :

În ziua de 13.I. din 1 600 evrei au murit în ghetto și pe drum până la gară 13.

În ziua de 14.I. din 1 201 au murit 6.

- Ordonanța Nr. 35 prevede ca evreii să-și procure hrană. Aceasta nu se poate realiza, întrucât nu s-au luat măsuri să se înființeze în ghetto magazine, de unde evreii să-și procure cel puțin pâine pe câteva zile. Din această cauză pleacă pe drum și până la locul de destinație, fără nici un aliment.

- M-am transportat împreună cu maiorul Nicolicescu în stația Sortirovocinaia spre a vedea dacă nu este o posibilitate de a îmbarca în tren pe evrei la o altă stație sau în plină cale, însă mai aproape de ghetto. Am constatat că aceasta nu se poate realiza, întrucât linia este întreruptă fiind sub apă. De asemenea, îmbarcarea nu se poate face în gara Odessa din cauză că această stație nu are legătură cu gara Sortirovocinaia de pe linia Odessa - Berezovka. Cu această ocazie, am găsit în stația Sortirovocinaia, 2 cadavre de evrei, care urmau să fie transportați de familii cu trenul.

Se comite o mare greșală că se dă voie familiilor să transporte cadavrele. Cei morți trebuie să fie înmormântați de Serv. Sanitar al orașului, la cimitir sau în alt loc.

4. Evreii s-au plâns la comisii că în ghetou sunt jefuiți de către populație și chiar de militari. Acest fapt este posibil, din cauză că jandarmii pe care îi are Prefectura Poliției sunt insuficienți. Împreună cu maiorul Nicolicescu și cu d-l. inspector Ciurea am ajuns la concluzia că este absolut necesar ca Guvernul să mai dea 2 Comp. jandarmi care să fie întrebuințați numai în ghetou.

5. În gara Sortirovocinaia, evreii sunt îmbarcați în vagoane închise de marfă, germane. Sunt transportați până la Berezovka, iar de acolo pe jos către localitățile fixate ca lagăre, în nordul județului Oceakov și în sudul județului Berezovka. Din cauza frigului, parte din evrei mor în tren.

Astfel Brigada 1 Cav. cu telegrama Nr. 16715 din 14.I. a.c. a raportat Corpului 2 Armată :

În primul transport de cca. 1 000 evrei, din ziua de 12.I. a.c. au fost găsiți morți, în tren, 10 evrei.

În al doilea transport au fost găsiți morți 30 evrei. Din acest transport au mai murit în drum (de la gara Berezovka spre lagărul din acea localitate) încă 30 de evrei. Aceasta din cauza frigului și viscolului puternic.

6. Observații generale:

a. Toți evreii care se prezintă la ghetou-uri sunt :

- bărbați bătrâni, nici unul sub 41 de ani, iar între 41- 50 ani sunt extrem de puțini;

- copii sub 16 ani ;

- femei.

Toți sunt în stare de mizerie ceea ce arată în mod prea evident că sunt din evreii cei mai săraci din Odessa. Obiectele de valoare și sumele de bani găsite asupra lor sunt prea puține.

Probabil că evreii bogați au fugit din Odessa. Din informații, parte din evrei și-ar fi procurat acte cu nume rusești și ar fi încă în Odessa.

Corpul 2 Armată și Prefectura Poliției, vor proceda la identificarea lor, după ce se va termina operația de evacuare a celor care se prezintă la ghetou-uri.

b. Din recensământul făcut la Odessa, a rezultat că ar fi în oraș cca. 35.000 evrei. Acest număr nu pare a fi cel real din cauză că în acest oraș au fost cca. 200.000 evrei și nu a fost posibil ca să se fi evacuat un număr atât de mare.

c. Zona fixată de Guvernământ (nordul județului Oceakov și sudul județului Berezovka) nu rezolvă în condițiunile cele mai bune problema siguranței, întrucât această zonă este destul de aproape de Odessa și de Marea Neagră. Ar fi mai indicată o zonă mai la nord spre exemplu regiunea Balta - Birezula - Ananiev.

d. Față de timpul cu totul defavorabil pentru transport și avându-se în vedere și impresia făcută de numărul destul de însemnat de evrei morți în ghetou, pe drum și pe C.F., ar fi mai bine ca transporturile să nu se efectueze în zilele prea friguroase.

e. Populația din ghetou să fie forțată să găzduiască pe evrei.

f. Primăria Odessa să dea posibilități evreilor să-și procure, contra cost, pâine pe 5 zile, cantitățile fixate prin cartelă (200 gr. zilnic).

g. Să se facă o evaluare mai rezonabilă a obiectelor ce se ridică de la evrei.

h. Să se identifice evreii ascunși în oraș și cei care și-au procurat acte false.

i. Să se dea o ordonanță de Guvernământ prin care să se fixeze un termen de prezentare a evreilor, în vederea evacuării lor.

j. Să se interzică ridicarea și luarea de către familii, a cadavrelor celor căzuți în ghetou sau pe drum¹.

Maior, Apostolescu

A.M.St.M., R.S.E.M. 1095, C0711-713

Pe document, rezoluțiile: „17.II.1942. Comunicare până mâine 18.I.1942 în copie la guvernământ cerând a lua măsuri de urmărire a neajunsurilor semnalate. (ss) Indescifrabil“.

„Interveniri la guvernământ să dea o urmare la ord. fixând data“.

¹ La 21 ianuarie 1942, Corpul IV Armată comunica Guvernământului Transnistriei:

„În urma afișării ordonanței Nr. 35 a Departamentului Dvs., foarte mulți jidani și în special tinerii între 18-40 ani (bărbați și femei) au fugit din Odessa, fiind ajutați la aceasta de țărani ucraineni, care i-au transportat cu căruțele în diferite localități din Transnistria.

Cum prin această situație nu se poate executa în prezent ordinul Domnului MAREȘAL ANTONESCU, evreii sustrăgându-se temporar de la închiderea lor în lagăr, pentru a reveni ulterior în Odessa;

Cu onoare vă rugăm a ordona Inspect. Jand. al Transnistriei să execute, prin unitățile în subordine, un control sever al tuturor localităților pentru a aresta pe toți jidanii scăpați până în prezent de internare.

Aceștia, conform ordonanței Nr. 23 art. 8 dată de Departamentul Dvs. vor fi tratați ca spioni și sancționați în consecință.

Vă rugăm să binevoiți a ordona Inspect. de Jandarmi să ne raporteze măsurile luate și rezultatul cercetărilor.

Comandantul Corpului 2 Armată, General de divizie, M. Dăscălescu“. (*USHMMA, Document aflat în Arhiva F.C.E.R., Fond III, ds. 441/1942, f. 26*).

493

**1942, ianuarie 12, Cernăuți. Raportul guvernatorului
Bucovinei privind executarea ordinului de
evacuare a evreilor în Transnistria.**

ROMÂNIA
GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BUCOVINA
CABINETUL MILITAR
Nr. 144/1941 Cernăuți, la 12 Ianuarie 1942
CONFIDENȚIAL-PERSONAL

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
Cabinetul Civil-Militar pentru administrarea B.B.T. BUCUREȘTI

La Nr. 259/1941

Am onoare a comunica următoarele:

1/ Evacuarea evreilor din Bucovina s-a făcut în baza unui ordin al Marelui Cartier General dat personal delegatului M.C.Gl. Lt. Col. Petrescu și delegatului Inspectoratului General al Jandarmeriei, General Topor.

2/ Guvernământul nu posedă nici un ordin în această privință, decât că a luat cunoștință de ordinul M.C.Gl. prin delegații săi care s-au prezentat la Guvernământ pentru executare.

3/ În acest ordin, după care s-a refuzat a mi se da o copie, se specifica, după câte îmi amintesc, următoarele:

„Din ordinul Domnului Mareșal Antonescu, toți evreii din Bucovina vor fi evacuați în Transnistria, în termen de 10 zile“.

4/ Evacuarea s-a început cu Bucovina de Sud (Suceava, Câmpulung, Rădăuți) între 10-15 Octombrie 1941, în timp ce subsemnatul mă găseam la București la Consiliul de Miniștri.

5/ Înapoiindu-mă la Cernăuți, deși nu aveam nici un fel de ordin sau instrucțiuni asupra acestor operațiuni de evacuare, am luat cunoștință de ordinul M.C.Gl. dat din ordinul Domnului Mareșal și de acord cu delegații M.C.Gl. am crezut că nu mă pot dezinteresa de acest mare eveniment istoric și am luat asupra Guvernământului grija de a dirija evacuarea, urmând ca execuția să revină organelor însărcinate direct cu această operațiune. În acest scop Marele Cartier General organizase deja transporturile pe C.F.R. (2 trenuri pe zi) și deplasase la Cernăuți 1 Bat. de Jandarmi și 2 Bat. de Infanterie.

6/ Cu această ocazie semnez două fapte:

a/ Cu mult înainte de evacuare, aflându-mă la Tighina chemat de Domnul Mareșal, Domnia Sa ne-a atras atenția - Guvernatorilor - că are intenția de a evacua evreii din Bucovina și Basarabia și că la această evacuare să avem grijă să nu fie evacuați cei bătrâni, intelectualii, care prin activitatea lor științifică pot aduce servicii și cei cu o stare materială bună și care sunt necesari economiei generale a Statului.

Se va evacua însă în special pleava evreimii.

b/ Față de ordinul categoric al M.C.Gl. ca toți evreii să fie evacuați, ne-am găsit într-o dilemă, care a fost însă înlăturată în urma unei convorbiri avută cu domnul Mareșal la telefon și care a repetat ceea ce mi se comunicase deja la Tighina.

În acest timp însă evreii din Bucovina de sud (afară de jud. Dorohoi), fuseseră deja evacuați, după ordinele și măsurile luate de delegații M.C.Gl.

7/ Evacuarea evreilor din Cernăuți s-a făcut conform directivelor date de dl. Mareșal și pe baza instrucțiunilor Guvernământului, de o comisiune numită în acest scop, supravegherea și execuția revenind delegaților M.C.Gl. și trupelor dislocate la Cernăuți.

8/ Evacuarea evreilor din Dorohoi urmând să se execute după ce se termină Cernăuții, din motive în legătură cu posibilitățile căilor ferate, s-a înmănat Lt. Col. Petrescu, delegatul M.C.Gl., pentru prefectul de Dorohoi, ordinul alăturat în copie (Anexa 1, doc. din 28 octombrie 1941), încă de la 28. oct. 1941, pentru a se lua măsurile de evacuare din timp, astfel încât atunci când căile ferate vor putea pune vagoane la dispoziție, prin M.C.Gl., evacuarea să se poată efectua repede.

9/ Ordinul Guvernământului a fost înaintat prefectului de Dorohoi în ziua de 5.XI.1941 de față fiind: Col. Mănecuță, inspectorul regional al Jandarmeriei, Maior Tarnovski, delegatul M.C.Gl., Serviciul de informații al Bucovinei și Inspectorul Marin Florescu de la B.N.R. (raportul prefectului Dorohoi nr. 1.555/1941).

10/ Operațiunile de evacuare au decurs așa după cum se arată în raportul alăturat în copie (Anexa 2, doc. din 30 dec. 1941) al Prefecturii de Dorohoi, Colonel Barcan¹.

11/ Suntem de părere ca în această privință să ceară lămuriri și Lt. Col. Petrescu de la M.St.Major, care desigur că a întocmit o dare de seamă asupra misiunii cu care a fost însărcinat de M.C.Gl.

GUVERNATORUL BUCOVINEI, General C. Calotescu

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 21, f. 378-379

¹ Vezi doc. 406 din volum.

494

1942, ianuarie 22, București. Autorizarea a cinci delegați ai C.E.R. de a se deplasa în Transnistria în vederea organizării asistenței evreilor deportați. (Ulterior s-a aprobat deplasarea numai a doi delegați).

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
Direcțiunea Ad-ției de Stat

CĂTRE
CENTRALA EVREILOR DIN ROMÂNIA

BUCUREȘTI

Str. Dr. Burghilea nr. 3

No. 034190A

22 ianuarie 1942

Ca rezultat la petiția D-niei Voastre, înaintate Președinției Consiliului de Miniștri, vă facem cunoscut că d-l Ministru Subsecretar de Stat, General C. Vasiliu a aprobat ca delegații Dvs.

- Fred Saraga, Ing. Iacob Schächter, Abramovici Iancu, Ichil Marcovici din București și Guttman Landau din Chișinău să se deplaseze în Transnistria, județele Moghilău și Balta, pentru organizarea asistenței evreilor deportați.

Delegații dvs. se vor prezenta d-lui Guvernator al Transnistriei, la Tiraspol, cu care vor lua înțelegere asupra felului cum D-sa hotărăște să se facă această asistență.

Pentru obținerea permiselor de călătorie la Tiraspol, urmează să vă adresați Prefecturii Poliției Capitalei.

În vederea obținerii autorizației de călătorie pentru delegatul Dvs. din Chișinău, vă veți adresa Guvernământului Provinciei Basarabiei.

Călătoria în Transnistria se va face în baza vizei acordată de d-l Guvernator al Provinciei¹.

p. MINISTRU
SECRETAR GENERAL
(ss) Colonel Magistrat (ss) Indescifrabil

DIRECTOR
(ss) Indescifrabil

A.Y.V.I., Colecția M. Carp, 011/94 B

¹ La 26 ianuarie 1942, Ministerul Afacerilor Interne, Direcțiunea Administrației de Stat comunică P.C.M., C.C.M., B.B.T.:

„Urmare a adresei noastre Nr. 34.193/942 avem onoarea a vă face cunoscut că acest Departament a revenit asupra aprobării date Centralei Evreilor din România, de a trimite cinci delegați în Transnistria, hotărând ca numai două persoane să se deplaseze în Transnistria până la Tiraspol, putând transporta medicamente și bani pentru evreii deportați.

Delegații se vor prezenta D-lui Guvernator al Transnistriei cu care vor lua înțelegere asupra felului cum D-sa hotărăște să se facă această asistență“. (*A.M.A.E., Probl. 33, vol. 21, f. 375*).

În legătură cu această aprobare, la 10 februarie 1942, Departamentul Guvernatorului Civil al Transnistriei, Direcția Administrației, transmite P.C.M. - Cabinetului Civil-militar B.B.T.: „nu credem că este bine a se vizita lagărele evreiești din această provincie, în scopul de a se organiza asistența necesară evreilor deportați.

În privința acestei asistențe, am arătat Centralei Evreilor din România cu sediul în București, prin adresa noastră Nr. 4687 din 5 februarie 1942 [...] în ce condiții pot trimite evreilor din lagăre tot ce s-a admis de noi“. (*Ibidem, f. 249*).

495

1942, ianuarie 23, București. Sinteza informativă referitoare la numărul evreilor deportați în Transnistria și la epidemia de tifos exantematic.

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI

-Serviciul Jandarmeriei-

INFORMAȚIUNI DIN TRANSNISTRIA

SINTEZA INFORMATIVĂ (fragmente)

15 Decembrie 1941 - 15 Ianuarie 1942

.....
2) Starea sanitară

Datorită pe de o parte lipsurilor și a condițiilor grele de trai, iar pe de alta suprapopulării unor regiuni cu mase compacte de evrei evacuați din Basarabia și Bucovina de Nord, pe teritoriul Transnistriei tifosul continuă a face victime.

Astfel până în prezent s-au semnalat epidemii în următoarele județe:

- Județul Tulcin 200 cazuri
- Județul Ovidiopol 86 cazuri
- Județul Ananiev 10 cazuri
- Județul Golta 22 cazuri

În total 318 cazuri.

Febra tifoidă de asemenea s-a semnalat în județul Ovidiopol, înregistrându-se un caz mortal în comuna Pesterovca, iar anghina difterică și tifosul abdominal au apărut în județele Tiraspol și Berizovca.

În afară de condițiunile de trai insuficiente atât din punct de vedere al alimentării cât și al igienei, această stare sanitară precară se datorește și lipsei totale de asistență medicală, atât în ceea ce privește medicii cât și farmaciile și medicamentele.

Ca o consecință a serviciului zilnic s-au înregistrat și în rândurile jandarmilor dislocați în Transnistria 34 cazuri tifos exantematic.

Contaminarea a fost constatată în special în rândurile jandarmilor care au făcut paza convoaielor de evacuați evrei.

V. POPULAȚIA EVREEASCĂ

Problema evreească pe teritoriul Transnistriei continuă a se menține pe de o parte de către evreii din teritoriul rămas neevacuat; iar pe de altă parte de cei aduși din Basarabia și Bucovina de Nord și colonizați în centre pe Bug.

Deși populația privește cu simpatie măsura străngerii evreilor în centre separate, totuși colonizarea acestora într-o regiune transnistriană a provocat îngrijorări în rândurile localnicilor pe motiv că foarte multe alimente vor fi consumate de acești evrei. Teama pare a fi justificată deoarece în localitățile unde evreii au fost plasați prețurile alimentelor s-au ridicat considerabil¹.

Până în prezent au fost aduși de peste Nistru pentru amplasare pe Bug un număr de 118.847 evrei, trecuți prin punctele Iampol (35.276), Moghilev (55.913), Tiraspol (872), Râbnița (24.570), Iasca (2.216). Din cauza gerului care înregistrează 20°, a lipsei de hrană, a vârstei etc., mulți cad și îngheață pe drum.

Până la data de 22 Ianuarie a.c. au fost evacuați un număr de 12.234 evrei, dintr-un total de aproximativ 40.000 câți se presupune a locui în orașul Odessa, deoarece un recensământ precis al acestora nu s-a putut face din cauză că mulți evrei s-au ascuns, s-au retras în catacombe.

Transporturile continuă zilnic².

J. Ancel, op.cit., vol. V, f. 228, 216 (paginație inversată în sursa citată)

¹ Într-o dare de seamă din 31 ianuarie 1942, Legiunea de Jandarmi Balta, Biroul de Siguranță și Informații, arăta: „c) Starea sanitară. Datorită măsurilor luate tifosul exantematic în armată este în continuare descreștere. În rândurile populației civile continuă cu aceeași intensitate, în special în raioanele Obodofka și Berșad unde sunt ghetouri“. (A.N., Fond M.A.I., ds. 24/1942(I), f. 156 f/v).

² Această sinteză informativă are la bază nota din 17 ianuarie 1942 a aceluiași inspectorat de jandarmi.

1942, ianuarie 26, București. Stadiul evacuării pe Bug a evreilor din Odessa.

ROMÂNIA
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
Nr. 13111

București 26 Ian. 1942
SECRET

Către
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
CABINETUL MILITAR
Biroul 2

Am onoare a vă raporta următoarele asupra situației din Odessa:

I. STADIUL EVACUĂRII EVREILOR DIN ODESSA.

Până în prezent au fost evacuați din ghetoul Slobotka - Odessa, spre Bug, un număr de 10.673 evrei, în majoritate bătrâni femei și copii.

Repartizați pe zile, evacuarea lor s-a făcut astfel:

a/.	în ziua de 15 Ianuarie	- 1 000 evrei;
b/.	" " " 16 Ianuarie	- 1 746 evrei;
c/.	" " " 17 "	- 1 104 "
d/.	" " " 19 "	- 1 010 "
e/.	" " " 20 "	- 916 "
f/.	" " " 22 "	- 4 807 "

II. CAZURI DE OTRĂVIRE A POPULAȚIEI.

În oraș s-au semnalat câteva cazuri de otrăvire cu zahăr, cumpărat de pe piața Odesei. În mod cert, bolșevicii au otrăvit câteva depozite de alimente, înainte de a părăsi Odessa.

ȘEFUL SERV. SPEC. DE INFORMAȚII
DIRECTOR GENERAL, Cristescu

COMUNICAT: Președ. Consiliului de Miniștri.

USHMMA, RG 25007 M01, f. 28/1

1942, ianuarie 26, Tiraspol. Ordinul de prezentare în ghetou a evreilor din Odessa a fost dat de armată și nu de Guvernământul General al Transnistriei.

Referindu-ne la adresa D-vs. Nr. 20420/942 avem onoare a vă face cunoscut că ordonanța cu prezentarea în Ghetou a evreilor din Odessa, nu-i dată de Guvernământ, ci de Armată.

De noi s-au luat toate măsurile pentru prezentarea acestor evrei.
Vom da dispozițiuni telefonice pentru suspendarea evacuării în zilele prea friguroase.

GVERNATOR, (ss) G. Alexianu
DIRECTOR, (ss) Indescifrabil

Ibidem, R. 31004, MX, f. 28/2

498

1942, ianuarie 28, București. P.C.M. nu aprobă cererea
Consulatului German din Cernăuți de a admite
înapoierea din Transnistria a 35 de evrei,
aceasta fiind de competența M.A.E.

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI

Cabinetul Civil Militar Pentru Adm. și Org. Basarabiei, Bucovinei și Transnistriei
SECȚIA MILITARĂ București, 28 Ianuarie 1942
SECRET Nr. 138/C.B.T.

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE
Subsecretariatul General

Avem onoarea a vă înainta în rezumat, părțile din stenograma Consiliului de
Miniștri din ziua de 23 Ianuarie 1942 și care privesc Ministerul Dvs.

.....
2/ La cererea Consulatului German din Cernăuți de a se admite înapoierea din
Transnistria a unui grup de 35 de evrei, Domnul Vice-Președinte al Consiliului de
Miniștri a dispus ca Dl. General Calotescu să facă adresă către Ministerul Afacerilor
Externe, în acest sens, iar până atunci să nu ia vreo măsură, spunând că această
problemă aparține Afacerilor Externe.

SECRETARUL GENERAL AL PREȘEDINȚIEI CONSILIULUI DE MINIȘTRI,
(ss) Ovidiu Vlădescu
ȘEFUL SECȚIEI MILITARE, Maior (ss) Stelian Iamandi

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 15, f. 55

1942, ianuarie 31, București. Între 15-24 ianuarie, 14 069 de evrei din Odessa au fost trimiși la Berezovka.

ROMÂNIA
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
Nr. 13.128

SECRET

către
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
CABINETUL MILITAR
Biroul 2

Urmare la Nr. 13.11 din 26.I.1942;

Am onoare a vă raporta următoarele asupra stadiului evacuării evreilor din Odessa:

În cursul zilei de 23 Ianuarie 1942 au mai fost evacuați cu destinația Berezovka 1 396 evrei, iar în ziua de 24 Ianuarie un număr de 2 000.

Totalul evreilor evacuați între 15 și 24 Ianuarie a.c. se ridică astfel la 14.069.

ȘEFUL SERV. SPECIAL DE INFORMAȚII
DIRECTOR GENERAL, Cristescu

USHMMA, RG 25007 M01, f. 30

1942, ianuarie, Berezovka. Situația evreilor deportați din Odessa în direcția Berezovka, unde băntuie tifosul și evreii sunt jefuiți de către germani.

LEGIUNEA JAND. BEREZOVKA

Bir. Inf. și siguranță

DARE DE SEAMĂ

Asupra activității desfășurate de Biroul de Informații al Legiunei de Jandarmi Berezovka în cursul lunii Ianuarie 1942. (fragmente)

.....

Autoritățile germane și poliția comunală din satele nemțești nu permit trecerea convoaielor de evrei ce se trimit de la Odessa pentru plasare în acest județ, motivând că această măsură au luat-o pentru prevenirea răspândirii în satele lor a tifosului exantematic care ar bântui printre evrei. În realitate nu este adevărat că aceasta o fac cu scopul de a se feri de tifos exantematic, deoarece s-a semnalat multe cazuri când populația germană jefuia de îmbrăcăminte pe evreii ce au degerat de frig.

De exemplu: În ziua de 21 ianuarie 1942 pe la orele 17 un număr de 20 nemți civili din comuna Vorms, printre care era și o femeie, toți înarmați cu arme mitraliere, au ieșit înaintea convoiului de evrei pe drumul spre satul Vinohradovka, jefuind pe evreii căzuți în nesimțire și morți de îngheț, având cu ei două sănii trase de câte doi cai în care puneau diferite lucruri jefuite de la evrei.

- În noaptea de 21-22 ianuarie 1942, sosind un tren cu evrei de la Odessa în gara Berezovka, care evrei urma să fie plasați prin comunele din raza acestui județ, în timpul debarcării evreilor din acel tren, doi cefești (?) germani împreună cu niște frânari de la acel tren au jefuit pe evrei dezbrăcându-i de haine. Deci contrariu celor motivate, că vor să prevină răspândirea tifosului ci din contră, prin astfel de operațiuni dau loc la răspândirea tifosului exantematic¹.

EVREII

În prezent în raza acestui județ se fac plasări de evrei de la Odessa, a căror plasare se face anevoie, din cauza gerului mare, din care cauză mulți din evrei mor de îngheț pe timpul transferării.

- Printre evreii evacuați din Odessa și trimiși pentru plasarea în acest județ, mulți arată că sunt creștini, însă nu li s-a luat în seamă de către autoritățile din Odessa cele spuse de ei, neavând acte, ar fi fost ridicăți și trimiși pentru plasare, fără a se cerceta dacă într-adevăr sunt sau nu evrei.

Evreii ce trec în convoi prin satele din acest județ dau copiii lor minori la creștini cu scopul de a-i înfia pe numele lor.

De exemplu: În ziua de 19 ianuarie 1942 locuitorii Gancearuc Nicolae și Garcovenco Timofei din comuna Cazimirovka au luat câte un copil în vârstă de 3-4 ani, de la evreii din convoaiele ce treceau prin acea comună spre comuna Vasilinova pentru plasare.

Idem locuitorul Bogaciuc din Berezovka a primit un copil în vârstă de 6 ani de la evreul Zehler Mihail din Odessa, cu scopul de a-l boteza și înfia pe numele său.

- Mulți evrei se botează de preoți ruși, cu scopul de a nu fi internați în lagărul de evrei.

De exemplu: evreica Ana căsătorită cu ucrainianul Vasile Ivanov din Berezovka, a fost botezată de preotul din Berezovka în luna septembrie 1941.

Idem evreica Hristiana căsătorită cu ucrainianul Cramerenco Andrei din comuna Balaiciuc, acest județ, a fost botezată tot prin luna septembrie 1941 de același preot din Berezovka.

- Evreii constituie un permanent pericol pentru populație pe unde trec, deoarece vând haine de îmbrăcăminte, de la care se pot molipsi de tifos exantematic care bântuie printre evrei.

Parte dintre locuitori dezbracă și le ia hainele de la cei căzuți morți de îngheț.

Exemplu: În ziua de 21 ianuarie 1942 locuitorul Garbatei Alexei din Berezovka a fost găsit pe drum cu căruța în care avea diferite haine luate de la evreii morți.

- Aceasta constituie un mijloc de propagarea boalei de tifos exantematic, care bântuie printre evrei și chiar printre populația de prin satele din acest județ.

COMANDANTUL LEGIUNEI JAND. BEREZOVKA,
Maior, Ioan Popescu
p. Șeful Bir. Inf. și sig.
jand. plot., T. Nicolaiciuc

A.N., Fond M.A.I., ds. 24/1942 I, f. 71-74, 76

¹ Informația este reluată în „Buletin Informativ pentru Transnistria“, de la 15 ianuarie 1942 la 15 februarie 1942 și iscălită de Inspector de Jandarmi - Colonel Broșteanu. (*Idem, f. 166, 170*).

501

1942, ianuarie, Moghilău. Situația evreilor deportați în județul Moghilev. Sunt semnalati sute de morți de inaniție, ger și tifos.

INSPECTORATUL JANDARMI TRANSNISTRIA
LEGIUNEA JANDARMI MOGHILEV

DARE DE SEAMĂ

Asupra activității informative desfășurată de Legiunea Jandarmi Moghilev în cursul lunii ianuarie 1942. Întocmită în conformitate cu ordinul Nr. 48285/1941 al Inspectoratului General Jandarmi

Legiunea a ținut contactul informativ cu rezidența locală a S.S. de informațiuni și cu organele Biroului statistic militar Chișinău, care a trimis în misiune un ofițer superior pentru a cerceta chestiunea transportului de evrei de către germani, semnalată prin notele noastre informative.

D. PROBLEMA EVREIASCĂ

Evreii evacuați din Bucovina și Moldova de Nord în județul Moghilev au ajuns într-o situație rea din toate punctele de vedere.

Din punct de vedere al resurselor de trai, majoritatea au terminat banii, dat fiind că li s-a schimbat leii în ruble la cursul de 40 lei o rublă, iar populația ucrainiană i-a speculat în mod grav.

Din cauza lipsei posibilităților de alimentare, se remarcă un început de inaniție, vizibil prin efectul ce se citește pe fața fiecărui evreu.

Evreii sunt terorizați de spectrul foamei, locuiesc în condițiuni grele, majoritatea în locuințe insalubre și fără foc.

Din cauzele arătate mai sus, cei mai mulți caută să cumpere alimente și articole de contrabandă, aduse de ostașii de la Otaci, pe care la rândul lor le speculează pe piață spre a-și procura mijloace de existență.

Caută prin orice mijloc să-și procure bani din țară și se folosesc de ofițeri, subofițeri sau funcționari civili - care în schimbul unor comisioane importante încearcă să aducă banii din țară.

Datorită înghetului Nistrului, mulți dintre acești curieri reușesc să treacă în Transnistria, aducând bani și scrisori evreilor.

Pe lângă cazul Domnului Colonel Coliban, care se află în judecata Curții Marțiale Cernăuți, în luna ianuarie au fost prinși de Postul de jandarmi Otaci doi curieri: Măndiță Simionescu din Dorohoi și individul Lavrov din București.

Legiunea de jandarmi Moghilev a reușit să descopere în luna ianuarie 1942 o organizație pentru aducerea banilor din țară evreilor evacuați din Dorohoi.

În urma cercetărilor executate de Locot. Marin Cristache Șeful Biroului Informații, Plotonerul Major Morariu Petre de la Manutanța Dorohoi, care a adus evreilor 565.500 lei, a fost arestat și înaintat Curții Marțiale Cernăuți, împreună cu evreii organizatori ai strângerii banilor. Cazul a fost raportat prin nota informativă nr. 102 din 29 ianuarie 1942.

Din cercetările în curs la Legiunea de Jandarmi Moghilev rezultă că evreii primesc și distribuie bani din țară, iau comision 10% din suma adusă, speculând pe ceilalți.

Tot în luna ianuarie 1942, au fost înaintați Curții Marțiale Tiraspol, indivizii: Constantin Dinu și Teodor Galea, care în complicitate cu evreica Carmen Dikman și Sergentul Major T.R. Boțan Vsevolod, din Reg. 3 Roșiori, au comis traficul de valută, actele și indivizii au fost înaintați cu raportul Nr. 133 din 28 ianuarie 1942¹.

Întrucât condițiunile de trai pentru evreii evacuați sunt mai grele la sate, unde nu au posibilitatea să primească bani și să speculeze, se remarcă în ultimul timp fuga lor din sate pentru a se stabili la Moghilev.

Prin satele unde sunt plecați trăiesc în mizerie din care cauză mortalitatea în rândurile lor este în creștere. Aceași mortalitate este și în Moghilev.

Pentru a-și procura lemne, distrug gardurile și casele nelocuite.

Pe zi ce trece se observă un număr mare de cerșetori evrei, care umblă din casă în casă cerând pâine.

- Tifosul exantematic, celelalte boli și inaniția măresc pe fiecare zi numărul morților. Atât la Moghilev cât și la Sargorod sunt sute de morți, care nu pot fi îngropați, neputându-se face gropile.

.....

COMANDANTUL LEGIUNII DE JANDARMI MOGHILEV,

Maior, (ss) Dănulescu Aurel

ȘEFUL BIR. SIGURANȚEI

Locot. (ss) Indescifrabil

Ibidem, f. 19, 25, 26, 28

¹ Într-un Buletin Informativ alcătuit de M.J. pentru perioada 23-28 febr. 1942, se arată: „Secția și postul Jandarmi Otaci, a prins pe când controlorul P.T.T. Spize Ioan din București voia să treacă în Transnistria cu suma de lei 1.159.000, pentru evreii din Moghilev. La percheziția corporală a numitului s-a găsit și un număr mare de scrisori adresate evreilor, în diferite limbi străine. Cu actele dresate cel în cauză a fost deferit Curții Marțiale Chișinău.

De asemenea s-a mai prins și individul Constantinescu, din București (originar din Brăila) cu suma de 44.000 lei, ce îi avea cu scopul de a le da evreilor din lagăr, dresându-i-se acte, a fost deferit aceleiași Curți Marțiale“. (*A.C.T., Fond Parchetul General al Curții de Apel, ds. 48, f. 200-216*).

La 4 aprilie 1942, Legiunea de jandarmi Câmpulung semnală Inspectoratului de jandarmerie București un tabel cu numele a 10 evrei din Gura Humorului, V. Domei și C-lung care ar fi transmis prin lt. col. Coliban „bani și corespondență pentru jidanii din Transnistria“. (*A.N., Fond M.A.I., ds. 24/1942, f. 195*).

502

1942, februarie 4, Golta. Aviz medical de examinare macroscopică a cinci cadavre, moartea fiind produsă prin împușcare.

Aviz medical

La adresa No. 28 din 4.II.942 a poliției Golta, am examinat macroscopic 5 (cinci) cadavre, 4 bărbați și 1 femeie - dintre care 2 creștini, restul evrei. Moartea a fost provocată prin împușcarea în ceafă, unul din cadavrele creștine prezintă o distrugere a ramurei drepte a maxilarului drept, probabilă din cauza loviturilor primite. Cadavrele neintrate încă în putrefacție.

Medic Șef județ,
Cpt. Dr. Ion Tomescu

Golta în 4.II.942

USHMMA, R. 31008 M 26, f. 35

1942, februarie 5, Tiraspol. Sumele de bani destinate evreilor deportați în Transnistria se vor expedia numai prin Banca Națională, iar medicamentele se vor trimite la Prefectura județului Moghilev.

5 Februarie 1942

Guvernământul Transnistriei Nr. 4687

Către
Centrala Evreilor din România,
str. Dr. Burghilea nr. 3

La adresa Dvs. Nr. 387 din 29 Ianuarie 1942, vă facem cunoscut că toate sumele de bani ce urmează a se trimite evreilor deportați în Transnistria se vor depune în contul Guvernământului la Banca Națională București, cont 1930 și veți înainta recipisa la acest Guvernământ, urmând a face plata după indicațiile date de Centrala Dvs. prin comitetele locale evreești, cursul de schimb fiind 1 R.K.K.S., 60 lei.

Medicamentele se vor trimite la Prefectura jud. Moghilev și se vor împărți după dispozițiile ce se vor lua de Direcțiunea Farmaciilor din Transnistria, tot prin Comitetele de evrei.

Uneltele vor fi trimise la acest Guvernământ, care le va repartiza tot prin Comitete. Geamurile vor fi trimise la Moghilev.

Pentru trimiterea îmbrăcămintei și a articolelor de menaj, este nevoie de autorizarea Guvernului, pentru export.

p. Guvernator
(ss) Octav Gheorghiu

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 21, f. 367

1942, februarie 12, Transnistria. Evacuarea evreilor din Odessa se va face fără nici o excepție.

În conformitate cu rezoluția Domniei Voastre, pusă pe adresa Nr. 88 a Biroului Central de Evacuare a Evreilor din Odessa, avem onoare a vă referi următoarele:

Prin ordonanța Nr. 23 din 19 Noiembrie 1941, s-au luat dispozițiuni referitoare la organizarea traiului comun al populației evacuate din Transnistria, pentru motive de

ordine și siguranță a intereselor militare, cât și a administrației, dispozițiuni care au primit o reglementare specială prin ordonanța Nr. 36, referitoare la evacuarea Evreilor din Odesa.

Prin aceste ordonanțe nu s-a făcut nici o distincție la anumite categorii de Evrei.

Faptul că un evreu a putut primi o decorație de război, oricât de înaltă ar fi ea, în cadrul ordonanțelor date nu-i poate conferi un regim special de tratament, față de regimul impus coreligionarilor săi.

La noi în țară s-a recunoscut prin Decretele Legi, privitoare la starea juridică a Evreilor și exproprierea bunurilor urbane, pentru evreii care au luptat în linia de foc în războaiele României și pentru România, pentru cei care au fost răniți sau decorați, intrând în așa numita categorie a doua a evreilor, că-și păstrează toate drepturile câștigate și sunt exceptați de la exproprierea urbană.

Ulterior prin legile de organizare a diferitelor organizațiuni profesionale, aceste drepturi au fost restrânse și chiar suprimate.

Supunându-vă cele de mai sus, vă rugăm să binevoiiți a dispune.

REFERENȚI, (ss) Indescifrabil

USHMMA, R. 31004 m/7, f. 38

Pe document, rezoluția: „12 feb. 1942. Vor fi toate evacuate. (ss) G. Alexianu“.

505

1942, februarie 26, Berezovka. În raza Legiunii de Jandarmi Berezovka s-au fixat multe colonii evreiești, dar numărul evreilor s-a redus simțitor, din cauza decesului acestora.

Inspectoratul Jandarmi Transnistria
Bat. IV Jandarmi

Leg. Jand. Berezovca

Studiu Sintetic Informativ (fragmente)
pe luna februarie 1942

4/. Problema evreiască.

- În această regiune avem fixate colonii evreiești în majoritatea localităților.

Plasarea acestora s-a efectuat conform ordonanțelor nr. 23 și 35 ale Guvernământului Transnistria¹.

Numărul inițial al celor plasați s-a redus simțitor din cauza deceselor datorate gerului și faptului că în majoritate erau bătrâni și infirmi.

În prezent se continuă cu transferarea spre județul Golta a restului de evacuați evrei din Odesa, conform ordinului Inspectoratului Jandarmi Transnistria².

- S-a constatat că unii dintre evrei au răspândit șovonuri printre populația localnică că aceleași măsuri ce li se aplică lor, se vor lua în viitor și față de populația ucrainiană.

Toate cazurile dovedite s-au reprimat pe loc.
(Nota informativă nr. 94 din 26.II.1942)

Comand. Legiunei jand. Berezovca
Maior, (ss) Ioan A. Popescu

Şeful bir. Siguranței
Subl. (ss) Alexandru Gavra

A.N., fond M.A.I., ds. 24/II/1942, f. 133, 135, 136

¹ Vezi doc. 396 și 490 din volum.

² Buletinele Informativale ale Serviciului Pretoral al Odesei, din perioada 12-23 februarie 1942, arată: „În cursul zilei de 12 februarie 1942 au fost evacuați din Ghetou cu destinația Berezovka 48 evrei, majoritatea bătrâni, femei și copii”; la 16 februarie 1942, „au fost evacuați din Ghetou cu destinația Berezovka un număr de 53 evrei, majoritatea bătrâni, femei și copii”, iar la 23 februarie 1942, „au fost evacuați din Ghetou, cu destinația Berezovka un număr de 210 evrei dintre care 59 bărbați, majoritatea bătrâni, 113 femei și 38 copii”. La 5 februarie 1942: „În cursul zilei de 31 ianuarie 1942, au fost evacuați din Ghetoul Odessa, cu destinația Berezovka, un număr de 1.200 evrei, majoritatea bătrâni, femei și copii. Idem în ziua de 1 februarie 1942, un număr de 2256 evrei”. (*J. Ancel, op. cit., vol. V, f. 231-232*).

506

1942, februarie 27, București. M.F. nu a aprobat cererea C.É.R. pentru scutirea de faxe a medicamentelor necesare deportaților evrei din Transnistria.

București, 27 Februarie 1942

ROMÂNIA
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
Nr. 1187

ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI PENTRU
REGLEMENTAREA REGIMULUI EVREESC
DIN ROMÂNIA

CENTRALA EVREILOR DIN ROMÂNIA
LOCO

Ref. cererea Dvs. Nr. 530 din 10 Februarie 1942

Vă comunicăm că Ministerul Finanțelor Direcțiunea Vămilelor ne-a remis adresa Nr. 765476 din 25 Februarie 1942 cu următorul cuprins:

„Referindu-ne la adresa Dvs. Nr. 1113 din 14 Februarie a.c. cu privire la cererea Centralei Evreilor din România de a se permite exportul în scutire de taxe al unei cantități de medicamente ce urmează a fi expediate în Transnistria, avem onoare a vă aduce la cunoștință că nu se poate acorda scutirea de taxe solicitată, întrucât prin Decretul Lege Nr. 1059/1941, se acordă scutiri de taxe pentru mărfurile ce trec în Transnistria numai dacă sunt destinate autorităților sau militarilor.

ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI
PENTRU
REGLEMENTAREA REGIMULUI EVREESC
DIN ROMÂNIA
(ss) Radu Lecca

J. Ancel, op. cit., vol. III, p. 549

507

1942, februarie, Golta. Organele de poliție și jandarmerie semnaleză că epidemia de boli contagioase se datora condițiilor de viață ale evreilor în această zonă.

SECRET

INSPECTORATUL JANDARMI
TRANSNISTRIA

LEGIUNEA JANDARMI
GOLTA

DARE DE SEAMĂ

asupra Activității Biuroului de Siguranță al Legiunii jandarmi Golta în cursul lunii Februarie 1942 (fragmente)

10. Evreii

Și astăzi se mai dirijează spre județul Golta convoaie de evrei care constituesc o permanentă plagă privind epidemia de tifos exantematic și din care convoaie majoritatea bărbaților valizi sunt reținuți în alte județe pentru nevoile de muncă, aci ajungând numai femeii și copiii, elemente inapte pentru îndeplinirea vreunei munci, în schimb constituind un pe cât de important pe atât de grav mijloc de propagarea maladiilor contagioase.

- Prin unul din acești evrei s-a ajuns la descoperirea în orașul Odessa a unei cantități de aur, care s-a ridicat și depus la Prefectura județului Golta, fapt semnalat Inspect. Transnistria prin nota informativă No. 199 din 2 Martie 1942.

Un număr destul de însemnat de evrei botezați sau de copii de evrei lăsați de convoaiele în trecere, care au fost luați de localnici, înfiați și botezați, se găsesc pe raza județului.

Legiunea a dispus identificarea tuturor, urmând a fi strănși ulterior și internați în lagăr¹.

COMANDANTUL LEGIUNEI JANDARMI GOLTA

(ss) Indescifrabil

ȘEFUL BIR. SIGURANȚĂ ȘI INFORMAȚII

Locotenent (ss) Davidescu

A.N., Fond M.A.I., 24/II/1942, f. 187, 190-191

¹ Vezi doc. 500 din volum.

508

1942, februarie, Tiraspol. Inspectoratul de Jandarmi Transnistria despre problema evreiască în Ucraina.

INSPECTORATUL JANDARMI TRANSNISTRIA

Biroul siguranței și poliției

DARE DE SEAMĂ (fragmente)

10. Problema evreiască în Ucraina

Această problemă este aproape total lichidată. Evrei la sate nu mai sunt deloc, iar la orașe au rămas numai meseriași calificați și din cei mai buni, care sunt încorporați și lucră pe bresle. Restul se va lichida până la data de 4 martie 1942. Ghetouri nu sunt, iar evreii pâine nu primesc. Din Kiev s-au retras toți evreii odată cu retragerea trupelor sovietice, în alte orașe nu sunt, singur în Vinița au rămas din cei 60.000 de evrei cca. 5.100.

Locot. în rezervă (ss) Cucu V. Ilie

Ibidem, ds. 24/1942 (I), f. 96-101

1942, martie 2, București. Arestarea de către grănicerii din Otaci a unei persoane care încerca să ducă evreilor din Moghilev bani și scrisori.

S.S.I.
2 Martie 1942
34887

NOTĂ¹

Pe la începutul lunii Ianuarie 1942, a apărut în Moghilău un oarecare Ilarie Ionescu, fost căpitan în armata austriacă. Din informațiile pe care le deținem, numitul venea din București și intenționa să deschidă un hotel în Moghilău.

A fost văzut în mai multe rânduri în cabinetul D-lui Prefect Băleanu cu care era în relații de bună prietenie.

Numitul a făcut mai multe drumuri în țară, revenind la intervale de timp relativ mici.

În ziua de 17-18 Februarie a.c., a fost prins de către grănicerii din Otaci încercând să treacă Nistrul la Moghilău cu suma de un milion și ceva de lei și un număr mare de scrisori pentru jidanii de aici.

Ibidem, ds. 24/II.1942, f. 93

¹ Nota este întocmită la solicitarea M.A.I., Cabinetul Subsecretariatului de Stat și adresată Inspectoratului General al Jandarmeriei. (*Ibidem, f. 92*).

1942, martie 12, Piatra-Neamț. P.C.M. a respins cererea a doi evrei din Buhuși de readucere a mamei din deportare, cu indicația că, dacă vor să stea împreună, să plece și ei în Transnistria.

Prefectura Județului Neamț
Serviciul Administrativ
Nr. 8.879 din 12 martie 1942

DOMNULUI ȘEF AL COMISARIATULUI DE POLIȚIE BUHUȘI

În conformitate cu ordinul Președinției Consiliului de Miniștri - Cabinetul Civil-Militar nr. 21.697 C.B.B.T./1942, cu onoare vă comunicăm să puneți în vedere

numiților Oișie și Sura Ițic zis Herșcu din acest oraș, ca rezultat petiției ce au făcut către Președintele Consiliului de Miniștri, că nu s-a aprobat eliberarea mamei lor din lagăr.

Dacă vor să stea împreună, atunci sus-numiții pot pleca în Transnistria.

/PREFECT, (ss) Indescifrabil

Șef serviciu, (ss) Indescifrabil

A.S.R.I., F.D. 9705, vol. 7, f. 360

Pe document, adnotările: „Siguranță executare Dosar Evrei, 20 martie 1942“. La 24.03.1942, evreii au fost chemați la Siguranță, unde au dat următoarea declarație:

„Luat cunoștință de acest ordin și declarăm că nu mergem în Transnistria la mama noastră Roza Ițic zis Herșcu care se află în lagăr, ci vrem să rămânem în Buhuși, str. Piatra nr. 88 cu tatăl nostru Herșcu Ițic. (Textul scris de poliție - n.n.).

Pus în vedere de noi

Șeful Biroului,

(ss) Indescifrabil

Semnat

Ițic Herșcu, Oișie Avram“

511

**1942, martie 13, Tiraspol. Informarea Inspectoratului
Jandarmeriei Transnistria privind evreii
deportați pe Bug.**

INSPECTORATUL JANDARMERIEI TRANSNISTRIA

Nr. 10213 13 MART. 1942

SECRET

BULETIN INFORMATIV

pentru Transnistria (fragmente)

De la 15 Februarie la 15 Martie 1942.

PROBLEMA EVREIAȘCĂ

Colectarea lor din teritoriul Transnistriei și plasarea lor în regiuni destinate ca atare, a continuat.

Evreii plasați pe Bug, din cauza unei insuficiente paze, părăsesc localitățile de plasare, cei din Țară îndreptându-se spre Nistru cu scop de reînapoiere.

S-au dat ordine severe ca toți cei ce vor fi prinși că părăsesc localitatea de plasare, să fie executați pe loc, conform Ordonanței Nr. 23 a Guvernământului, fiind considerați ca spioni, cărora urmează a li se aplica legile de război.

Evreii din lagărul de la Trapova, județul Moghilev, pleacă prin comune după alimente și răspândesc șovonul că rușii au recucerit Odessa și Tiraspolul, iar Transnistria în curând va fi eliberată.

Contra celor dovediți, s-au luat măsurile dictate de legile în vigoare, aplicându-li-se tratamentul dictat de situația de război.

PRETOR, Lt. colonel (ss) M. Niculescu

A.N., Fond M.A.I, ds. 24/1942 II, f. 194, 203

1942, martie 13, București. Legația germană din România sesizează că mii de evrei din Basarabia și Bucovina ar fi deportați peste Bug în mod neorganizat.

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE

NOTĂ ASUPRA CONVORBIRII AVUTE în ziua de 13 Martie 1942 de Dl. Gh. Davidescu, Secretar General cu Dl. Steltzer, Consilierul Legațiunii germane la Ministerul Afacerilor Străine (fragmente)

Dl. Steltzer mi-a vorbit azi despre următoarele chestiuni:

1/ Îmi semnaleză că după cum rezultă din telegramele primite din străinătate, mari grupuri de evrei din Basarabia și Bucovina ar fi trecuți peste Bug.

Comisariatul General Nicolaev telegrafiază că un grup de 6.500 de evrei și altul de 8.000 ar fi fost trecuți recent și că, după unele informațiuni, la Berezovka ar fi încă un grup de 60.000 de evrei care ar urma să fie trecuți peste Bug.

Guvernul Reichului roagă a se înceta imediat cu aceste treceri neorganizate cari, pe lângă alte dificultăți, pot prilejui și contaminarea armatei cu tifos exantematic.

.....
A.M.A.E., Probl. 33, vol. 15, f. 58

Pe document, rezoluția: „Dir Pol Urgent. (ss) Davidescu.

Marelui Stat Major, întrebare dacă este exact (ss) M. Antonescu“.

1942, martie 17, Chișinău. Ordin de evacuare peste Nistru a 425 de evrei rămași în Basarabia după deportările din toamna anului 1941.

GUVERNĂMÂNTUL BASARABIEI
Cabinetul Militar Nr. 2.141/R 17 Martie 1942

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
CABINETUL CIVIL-MILITAR

Am onoare a vă raporta că pe teritoriul Basarabiei se mai găsesc 425 evrei în ghetouri sau lăsați liberi conform dispozițiilor superioare.

Prezența acestor evrei în Basarabia întreține încă o stare de nedumerire în rândurile populației, așa că plecarea și trecerea lor peste Nistru este o necesitate.

Afară de aceasta, ghetoul din Chișinău răpește un număr de 40 gardieni publici, pentru pază și control, deci un efectiv mare care este sustras rosturilor lui firești.

Pentru aceste motive, am onoare a vă ruga să binevoiți a hotărî o dată cât mai apropiată pentru reluarea evacuării lor dincolo de Nistru.

Până atunci, am luat dispozițiunea ca evreei din ghetou să fie scoși din oraș și mutați în lagărul din Onești-Lăpușna, unde vor fi puși sub paza organelor jandarmeriei¹.

GUVERNATORUL BASARABIEI
GENERAL (ss) C. Gh. Voiculescu

Ibidem, vol. 21, f. 275

¹ La data de 30 martie 1942 s-a primit la Guvernământul Provinciei Basarabiei, Cabinetul Militar, următoarea comunicare:

„Avem onoare a vă face cunoscut că Domnul Mareșal Ion Antonescu a aprobat ca cei 425 evrei să fie trecuți în Transnistria și transportați cu calea ferată până în apropiere de ghetou. De executare, vă rugăm să binevoiți a dispune să se comunice acestui Cabinet“.

SECRETAR GENERAL AL PREȘEDINȚIEI CONSILIULUI DE MINIȘTRI (ss) Ovidiu Vlădescu

SECRETARUL CABINETULUI, (ss) Maior Stelian Iamandi (*Ibidem, f. 274*).

514

1942, martie 24, București. Direcțiunea Poliției de Siguranță din M.A.I. semnaleză că un grup de evrei din Basarabia și Bucovina, deportați la Râbnîța-Transnistria, circulă nestingheriți prin oraș.

ROMÂNIA

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A POLIȚIEI
DIRECȚIUNEA POLIȚIEI DE SIGURANȚĂ

Nr. 88114/S.

24 Mart. 1942

SECRET

-Confidențial-

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

- Cabinetul Domnului Subsecretar de Stat -

Avem onoare a vă înainta alăturat o notă privitoare pe un grup de evrei din Bucovina și Basarabia, cari, deși au fost duși în orașul Râbnîța-Transnistria cu scopul de a fi internați într-un ghetou, totuși ei circulă nestingheriți de nimeni prin oraș.

Această notă ne-a fost transmisă de Serviciul Special de Informații.

DIRECTOR GENERAL
(ss) indescifrabil

DIRECTOR
(ss) P. Negulescu

A.N., Fond M.A.I., ds. 502/1942, f. 295

Pe document, adnotarea:

„27/3 Guv. Transnistriei și Insp. Jd. Transnistriei și Pref. Jud. Râbnîța. (ss) Indescifrabil“.

515

**1942, martie 28, Bucuresti. Lege promulgată de
mareșalul Ion Antonescu privitoare la
„prohibirea poștei clandestine în Transnistria“.**

Legea 252
ANTONESCU
MAREȘAL AL ROMÂNIEI
și
CONDUCĂTORUL STATULUI

În baza dispozițiilor decretelor-legi Nr. 3052 din 5 Septembrie și Nr. 3072 din 7 Septembrie 1940.

Asupra raportului d-lor Miniștri Secretari de Stat la Departamentele Lucrărilor Publice și Comunicațiilor și Justiției cu Nr. 43.194 din 1942,

Am decretat și decretăm:

DECRET-LEGE privitor la măsuri pentru prohibirea poștei clandestine în Transnistria.

Art. 1. Acei care vor primi în scopul de a transporta și distribui, sau vor transporta sau vor distribui obiecte de corespondență, bani sau valori ori colete intrând în monopolul Statului asupra poștei, destinate locuitorilor de dincolo de Nistru, dacă expediția se face din Transnistria, vor fi pedepsiți cu închisoare corecțională de la 3-5 ani.

Cu aceeași pedeapsă se pedepsesc instigatorii, complicitii și tănuitorii la aceleași fapte.

Corespondența, obiectele, pachetele, banii ori valorile care fac obiectul poștei clandestine se vor confisca.

Art.2. Dacă infractorul este funcționar public sau militar, pedeapsa prevăzută de art.1 se va îndoi.

Art.3. Cercetarea și judecarea infracțiunilor prevăzute de această lege se va face potrivit regulilor pentru judecarea delictelor flagrante.

Dat în București la 28 Martie 1942.

ANTONESCU
MAREȘAL AL ROMÂNIEI
și
CONDUCĂTORUL STATULUI

Ministrul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor,
Constantin D. Bușilă

Ministrul Justiției
Const. G. Stoicescu

Nr. 944

USHMMA, R. 31004 m/1, f. 71

516

1942, martie 30, București. Ordinul mareșalului Ion Antonescu privind rechiziționarea medicilor evrei din țară, pentru a fi trimiși la spitalele civile din Transnistria.

CONFIDENȚIAL

M. 3.

Către

MARELE STAT MAJOR

Secția I-a

Avem onoare a vă aduce la cunoștință că Domnul Mareșal Antonescu a hotărât rechiziționarea medicilor evrei din toată țara și în special din București, cari să fie trimiși în Transnistria la spitalele civile.

În consecință, vă rugăm să binevoiți a dispune executarea ordinului Domnului Mareșal.

Secretar General al Președinției Consiliului de Miniștri, Ovidiu Al. Vlădescu
Secretarul Cabinetului, (ss) Maior Stelian Iamandi

A.N., Fond P.C.M., ds. 350/1942, f. 1

1942, martie, Golta. Inspectoratul de Jandarmi Transnistria despre situația evreilor din raza județului Golta.

INSPECTORATUL JANDARMI
TRANSNISTRIA
STRICT SECRET

LEGIUNEA JANDARMI
GOLTA
UNICAT

DARE DE SEAMĂ (fragmente)

Asupra activității informative în cursul luni martie 1942 de către biroul de siguranță a Legiunei Jud. Golta.

7. Evreii

- Problema evreiască este privită și urmărită pe raza județului Golta din următoarele puncte de vedere:

- Ca factori de contaminare ai maladiilor contagioase, sunt un mijloc permanent de întreținere a tifosului exantematic, toate satele situate de-a lungul traseului pe unde s-au scurs convoaiele în trecere, resimțându-se de pe urma acestui fapt.

- Sunt un permanent mijloc de propagandă, de colportare de știri denaturate, de îndemn la rezistență, la reacțiune, cunoscându-și soarta, având de altfel în parte și posibilitatea, întrucât din cauza lipsei de organizare a lagărelor pentru internare, privind paza și cazarea acestora, fug și cutreeră prin județ.

- Diferite unități administrative sunt încadrate în unele funcțiuni de evrei care pot lua astfel cunoștință de lucrări cu caracter secret, contravenindu-se deci prescripțiunile ordonanței Nr. 23¹ care prevede repartizarea evreilor pe la colhozuri, după nevoile de muncă.

- Din convoaiele în trecere spre județul Golta se rețin pe traseu, în celelalte județe, bărbații valizi pentru acoperirea nevoilor de muncă, aci ajungând numai femeii și copii care nu pot fi întrebuințați pentru prestarea vreunei munci serioase și deci constituind o povară pentru raioane în ceea ce privește hrana, îngrijirea acestora, situație raportată prin nota informativă Nr. 236 din 26 Martie 1942.

COMANDAMENTUL LEGIUNEI JAND. GOLTA
(ss) Căpitan Lascu Ambrozie

Ibidem, Fond M.A.I., ds. 24/II/1942, f. 309, 312-313

¹ Vezi doc. 396 din volum.

1942, mai 12, București. Asasinarea de către Poliția germană a 4 047 de evrei, internați în lagărele din județul Berezovka.

CABINETUL MILITAR
B. 2

NOTĂ
1942 Luna Mai ziua 12

I. Marele Stat Major raportează:

1. În județul Berezovka (Transnistria) polițiștii germani au împușcat 4.047 evrei, internați în lagărele din acest județ și anume:

- 1.725 evrei în ziua de 10 Martie
- 1.742 evrei în ziua de 20 Aprilie
- 550 evrei în ziua de 22 Aprilie
- 30 evrei în ziua de 24 Aprilie

2. După executare poliția germană a dat foc cadavrelor, iar efectele - fără a fi fost desinfectate - au fost date populației germane, din care cauză într-o comună s-a ivit tifos exantematic.

II. Marele Stat Major roagă a i se comunica, dacă polițiștii germani pot să aibe astfel de inițiative, pe teritoriul sub administrație românească¹.

Ibidem, Fond P.C.M., ds. 104/1942m, f. 306

Pe document, rezoluția mareșalului Antonescu:

„Nu este rolul M.S. Major a se ocupa de aceste probleme. I-am mai atras atenția și ptr. alte chestiuni. Am dat în această privință instrucțiuni Dlui. Alexianu. M. Antonescu“.

¹ Această sinteză a Cabinetului Militar de pe lângă Consiliul de Miniștri a fost realizată pe baza unor rapoarte primite de la Inspectoratul de Jandarmi Transnistria în perioada 1-14 aprilie 1942. În afară de numărul victimelor și data execuției, menționate în sinteza C.M. Biroul 2 de mai sus, aceste informări mai menționează: la 9 martie, au fost executați 362 de evrei din lagărul Khrin (Berezovka); la 13 martie - asasinarea a 650 de evrei din lagărul Cunievka (Berezovka); 483 de evrei evacuați din Odessa în com. Bernandovka; la 16 martie, 120 de evrei din lagărul Tafonska (Berezovka). (*Ibidem, Fond M.A.I., ds. 24/II 1942, f. 264-266, f. 5, f. 289*).

1942, mai 4, București. Înaintarea spre judecata Curții Marțiale Cernăuți a unor evrei și militari români, care au încercat să transporte alimente evreilor deportați și trimiterea în Transnistria a unor evrei bănuți a fi complici ai acestora.

Dați în judecată și internați în tabere de muncă pentru contrabandă destinată evreilor din Transnistria

Comunicat

În gara Cernăuți au fost descoperite - în trenul de București - 7 lăzi mari de câte 1 000 kilograme fiecare, conținând alimente și băuturi alcoolice destinate evreilor evacuați la Moghilev în Transnistria, constatându-se ca principali vinovați pentru această frauduloasă expediție următoarele persoane:

a) Fruntașul Fundeanu Victor și sergentul Pascu Iosif, ambii din legiunea de jandarmi Moghilev și evreii: dr. Treitelbaum Samuel, dr. Brecher Isac, Rudich Iacob și Weiner Meier; primul ca autor, iar ceilalți în calitate de complici.

Toți aceștia au fost trimiși în judecata Curții Marțiale Cernăuți.

b) Evreii Kurtzeberg Melich, Guttman Paul, Stein Abraham, Hilsenrath Simon, Margulis Iosif și Stern Solomon, bănuți ca complici, cari însă n-au putut fi încadrați în vreun text de lege, au fost trimiși în taberele de muncă din Transnistria.

Evreica bănuită Mina Rudich care n-a fost găsită la domiciliu a fost pusă în urmărire, pentru a fi trimisă în Transnistria.

Ziarul „Universul”, nr. 119, 4 mai 1942

1942, mai 7, București. B.N.R. solicită precizări în legătură cu sumele de bani primite pentru a fi trimise evreilor din Transnistria, operațiune interzisă de P.C.M.

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

București, 7 Mai 1942

Capital Social 600.000.000.

Adresa telegrafică: BANCA NAȚ.

Nr. 6275

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI

Cabinetul pentru administrarea și organizarea

Basarabiei, Bucovinei și Transnistriei

Secția C Biroul 4 - LOCO -

În posesiunea scrisorii Dv. nr. 27004/CBBT, vă facem cunoscut că prin scrisoarea Comandamentului de Căpetenie al Armatei, Departamentul Guvernatorului Civil al Transnistriei din 2 Martie a.c. semnată de Dl. Guvernator Alexianu, am fost autorizați a primi sume de la diferite persoane, spre a fi trimise evreilor din Transnistria. Aceste sume sunt colectate în contul de virament No. 1230 al Guvernământului Civil al Transnistriei, care urmează să achite evreilor sumele respective în R.K.K.S.

Întrucât din scrisoarea Dv. ar reeși că trimiterile de bani pe numele evreilor din Transnistria sunt oprite, fapt ce nu ne-a fost comunicat de Guvernământ până în prezent, vă rugăm a ne arăta dacă mai putem continua colectarea sumelor pentru sus-zisul cont al Guvernământului, pentru a putea comunica aceasta Sucursalelor noastre.

Rambursarea sumelor indicate în scrisoarea Dv. de mai sus, o putem face numai în urma unei adrese din partea Guvernământului Civil al Transnistriei, singurul care poate dispune de sumele intrate în contul său.

Părerea noastră ar fi să interveniți ca Guvernământul Civil al Transnistriei să înapoieze direct sumele în chestiune, întrucât Guvernământul este singurul în măsură a cunoaște dacă a executat sau nu plățile pentru care a primit sume în cont.

În așteptarea răspunsului Dv. vă rugăm să primiți asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

(ss) D. Ghilezan

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 21, f. 224

1942, mai 22, București. Principiile fixate de mareșalul Ion Antonescu pentru exceptarea internării evreilor în lagăre.

PRINCIPIILE FIXATE DE DOMNUL MAREȘAL
RELATIVE LA EXCEPTAREA INTERNĂRII EVREILOR ÎN LAGĂR
(Comunicate Domnilor Guvernatori cu Nr. 5748 din 22 Mai 1942, Secret)

- a/ Invalizii de război și urmașii lor direcți (ascendenți sau descendenți).
- b/ Văduve și orfani de război.
- c/ Părinții celor căzuți pe câmpul de onoare.
- d/ Cei care au luat parte activă la războaiele României, pentru România, în liniile de foc și au fost răniți sau decorați cu ordine de vitejie.
- e/ Foștii militari activi în armata română.
- f/ Pensionari ai statului Român, care în adevăr au depus o activitate în folosul Țării.
- g/ Evreii sau evreicele căsătoriți cu creștini sau creștine, indiferent dacă au sau nu copii.
- h/ Evreii botezați înainte de anul 1920.
- i/ Bătrânii de peste 70 de ani, cari au familii în țară și îi poate întreține.
- j/ Cazuri excepționale de oameni merițiși, care nu intră în nici una din categoriile de mai sus, vor fi supuse aprecierii Domnilor Guvernatori.

Cererile care se încadrează în principiile enunțate mai sus urmează a fi trimise de D-nii Guvernatori pentru a fi supuse, de la caz la caz, atât Domnului MINISTRU al Justiției, cât și Domnului MINISTRU al Afacerilor Interne¹.

B.A.R., A.I., Fond XXV, ds. 342, f. 47

¹ Aceste principii au fost stabilite în urma nenumăratelor reclamații privind modul în care s-au efectuat deportările, formulate de veterani, decorați, invalizi, orfani de război și descendenții lor, evrei botezați și căsătoriți cu creștini. La 8 decembrie 1941, mareșalul pune următoarea rezoluție pe un astfel de memoriu: „Domnul Mihai Antonescu, care s-a ocupat de problemă, să dea instrucțiuni domnului Lecca. Statutul definitiv trebuie prezentat cât mai curând pentru a clarifica unele anomalii și a înlătura unele erori care s-au comis“. (*A.M.A.E., Probl. 33, vol. 21, f. 264*).

1942, iunie 2, Cernăuți. Un grup de 20 de evrei din Rădăuți vor fi internați în lagărul Sadagura, pentru a fi ulterior deportați în Transnistria.

Nr. 117

TELEGRAMĂ FULGER
PREFECTURA RĂDĂUȚI

Prezentat la Cernăuți Nr. 131, cl. st. cuv. 140, data 2 ora 13,10

Evreii propuși de Dumneavoastră pentru evacuare împreună cu familiile lor, vor fi expediați și predați în ziua de cinci Iunie anul curent ora 12, de către un delegat al Dumneavoastră Inspectoratului de Poliție Cernăuți, pentru a fi internați în lagărul Sadagura. Ei urmează să fie evacuați în Transnistria.

Numiții vor avea bagaj strictul necesar, lăncierie în greutate de cincizeci kilograme fiecare familie. Leii vor fi schimbați la Cernăuți. Locuințele lor vor fi luate în primire de dumneavoastră, prin îndeplinirea formelor legale.

Delegatul Dumneavoastră va avea un tabel nominal în dublu exemplar de toți acești evrei.

Transportul lor la Cernăuți prin grija Dumneavoastră și cu ajutorul Poliției locale. Cei necesari și aprobați cu ordine superioare nu vor fi evacuați¹.

GUVERNATORUL BUCOVINEI
General Calotescu No. 275

A.SV., Fond Pref. Jud. Rădăuți, ds. 34/1942, f. 36

¹ Un ordin similar a fost dat de către P.C.M. C.B.B.T., la 24 iunie 1942, către M.A.I., cu referire la 46 de ostateci din orașul Dorohoi ce trebuiau „evacuați în primă urgență”. (*A.N., Fond M.A.I., ds. 502/1942, f. 162*).

1942, iunie 5, Dorohoi. La cererea unui evreu, veteran de război, de a i se readuce familia deportată în Transnistria, se pune rezoluția: „Să-și urmeze soția“.

DOMNULE PREȘEDINTE¹

Subsemnatul AIZIC VĂTARU, domiciliat în Dorohoi str. I. C. Brătianu nr. 102, cu lacrimi în ochi vin a vă ruga următoarele:

În luna noiembrie 1941, în timp ce subsemnatul mă aflam la muncă de folos obștesc la digurile din Brăila, soția mea Fany Vătaru, împreună cu trei copii ai mei: Liza Vătaru de 19 ani, Froim Vătaru de 12 ani, Ghizela Vătaru de 7 ani, au fost evacuați în Transnistria la Moghilev.

Când am venit acasă, nu am mai găsit pe nimeni. Am luat parte la războiul 1916-1918, făcând parte din Regimentul 8 Vânători, am luptat în liniile de foc, posedând decorațiile „Crucea Comemorativă a Războiului“ cu baretele Ardeal, Carpați, Oituz și Tg.-Ocna, cât și medalia „Victoria“ a marelui război pentru civilizație.

Calitatea de combatant în linia de foc mi-a fost recunoscută de Curtea Administrativă Cernăuți, care prin Decizia nr. 279/1941, mi-a fost recunoscută categoria a II-a din Legea pentru recunoașterea juridică a evreilor².

Atât eu, soția și copiii mei suntem cetățeni români și ne-am îndeplinit toate obligațiunile către țară. Mi-am câștigat în mod cinstit existența cu munca de toate zilele, am fost și sunt atașat cu trup și suflet acestei țări.

Pentru aceste motive vă rog să binevoiți a-mi aproba cererea și a salva sufletele de oameni pașnici ai familiei mele și a aproba întoarcerea la Dorohoi a soției mele Fany Vătaru și a copiilor mei Liza Vătaru de 19 ani, Froim Vătaru de 12 ani și Ghizela Vătaru de 7 ani.

Vă mulțumesc în genunchi pentru marea faptă ce veți face, rugând a primi plecăciunea mea³.

Să trăiți Majestate Mulți Ani.

Să trăiți

Al Domniei Voastre preasupus
Aizic Vătaru

Dorohoi 5 iunie 1942

A.F.C.E.R., Fond C.E.R., ds. 6, f. 188, 189 f/v

Pe document, rezoluția: „Să-și urmeze soția“.

¹ Acest memoriu a fost adresat mareșalului Ion Antonescu, care stabilise pentru persoanele pasibile de a fi deportate o serie de excepții, în care era inclusă și situația de mai sus. Vezi doc. 521 din volum.

² Titlul exact este: „Decret-Lege nr. 2650, din 8 august 1940, privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România“.

³ Cereri similare au fost adresate, în mod individual, de deportați evrei sau rudele lor rămase în țară care au primit un răspuns negativ.

524

1942, iunie 7, Golta. Situația evreilor strănși în ghetouri, la Akmecetka.

PREFECTURA JUDEȚULUI GOLTA

No. 4128

7 Iunie 1942

GUVERNĂMÂNTUL TRANSNISTRIEI

Direcția Administrației

La ordinul Dvs. No. 30149/1942 referitor ca toți evreii să fie strănși în ghetouri și întrebuințați la munci;

Avem onoare a vă comunica:

1. Majoritatea evreilor, femei, copii și neputincioși se găsesc în ghetoul de la Acmecetca, izolați și puși sub pază polițienească.

2. Cei valizi și nemeseriași lucrează la munca câmpului.

3. Meseriașii lucrează în meseria lor, fiind cazați în case comune sub supraveghere polițienească.

Lt. Colonel (ss) ISOPESCU MODEST

USHMMA, R. 31004 m/7, f. 52

525

1942, iunie 7, București. Memoriul dr. N. Lupu în favoarea evreilor aflați în deportare la Moghilău și pentru oprirea altor deportări.

București 7 Iunie 1942

Episcopiei nr. 5

Domnule Prim Ministru¹

Nu numai convingerea ce o am în magnanimitatea și patriotismul Dvs. și al Mareșalului, cu care vă identificați, dar cei 2 000 ani aproape de practică creștină a străbunilor mei și ai poporului nostru și cele câteva mii de ani anteriori de religie umană ai precursorilor străbunilor noștri, cum și firea mea rezultantă a acelor mii de suflete

creștine, nu mă pot lăsa nesimțitor, ci mă obligă a vă face cunoscută cruzimea ce se pregătește câtorva mii de oameni din Moghilău².

Vă rog citiți alăturata adresă din Moghilău către Comandantul legiunii de jandarmi.

Nu se pot lua în asemenea condiții convalescenții infectați și infectanți de tifos și transportați.

Vă rog inspirați umanitate subalternilor Dvs. și cereți-le urgent să îndulcească și să omenească condițiile.

E și în interesul sufletului și al poporului nostru, permanent larg și omenesc.

Vă implor a face acestea cât de curând.

În același timp îmi permit a vă reaminti că, conform ordinului Dvs. personal din 14 Oct. anul trecut, deportarea din Bucovina a restului ce nu fusese deportat să fie oprită, ceea ce s-a și efectuat.

Azi se pare că din motive divergente între Guvernator și Primar, 7.000 din cei din Cernăuți vor fi deportați, începând de mâine³.

Vă rog să binevoiți ca hotărârea Dvs. din 14 Oct. 1941 să fie respectată.

Aș avea multe de spus, dar mi le rezerv pentru o eventuală audiență ce voi cere, Dvs. și D-lui Mareșal.

Încrezător că apelul meu, pornit din inimă curată și superioare interese ale Patriei, va fi ascultat, Vă rog a primi, Domnule Președinte, asigurarea înaltului meu respect.

(ss) Dr. Lupu

B.A.R., A.I., Fond XXIV, ds. 3319, f. 64

¹ Acest memoriu a fost trimis de fruntașul politic național-țărănist dr. Nicolae Lupu lui Mihai Antonescu.

² Vezi doc. 501 din volum.

³ Vezi doc. 367 din volum.

526

1942, iunie 12. Instituirea pedepsei cu împușcarea pentru evreii care părăsesc, fără autorizație, lagărele și ghetourile unde au fost internați.

DIVIZIA I PAZĂ
STATUL MAJOR
Biroul II

Nr. 1314
1942 luna Iunie, ziua 12
DIVIZIA I PAZĂ

Către
PREFECTURA JUDEȚULUI MOGHILEV

Avem onoare a face cunoscut că pentru aplicarea cu strictețe a prescripțiilor No. 23¹ a Guvernământului Transnistriei, Armata 3-a ne ordonă următoarele măsuri pentru a împiedica pe evreii de a mai părăsi coloniile și lagărele de internare:

a) Să se pună în vedere șefilor evrei de colonie, sub luare de semnătură, că vor fi împușcați, dacă evreei de sub autoritatea lor nu respectă dispozițiunile ordonate.

b) Să fie executați de fiecare colonie câte un evreu care a fost prins de mai multe ori părăsind domiciliul fixat.

În acest sens am dat ordine Batalioanelor acestei Divizii, care trebuie să ia legătura cu Prefectura, pentru a li se preciza unde sunt aceste lagăre și colonii și a se pune în vedere evreilor sancțiunile la care se expun.

D.O.

Șef Stat Major

Colonel (ss) BALDOVIN

Șef Birou II

Maior (ss) GHEORGHIADÉ

M.Carp, op. cit., vol. III, p. 370-371

Pe document, rezoluția:

h13/6 1942

„Serv. Ad-tiv. Se vor lua măsuri de executare când se va da ordin cu privire la organizarea ghetourilor. Prefect, Colonel (ss) NĂSTURĂȘ“.

¹ Vezi doc. 396 din volum.

527

1942, iunie 16, Tiraspol. Executarea prin împușcare, de către Poliția SS, a 1 200 de evrei din localitatea Suha-Verba (județul Berezovka).

INSPECTORATUL JANDARMI TRANSNISTRIA

NOTĂ INFORMATIVĂ

Nr. 189 din 16 iunie 1942

În zilele de 27-30 mai a.c., au fost transferați în raza Sectorului Jandarmi Huliaoovka circa 1 200 evrei pentru a fi plasați în castelul Mostovoi, conform ordinului Nr. 3560/1942 Prefectura Berezovca. Deoarece în castel nu aveau ce lucra și erau expuși foamei, au fost plasați la colhozul Suha-Verba pentru a fi întrebuințați la munca câmpului.

Toți acești evrei au fost ridicați de către poliția S.S. din colonia germană Lichtenfeld și executați prin împușcare.

Informație sigură.

INSPECTOR JANDARMI TRANSNISTRIA

Colonel (ss) Indescifrabil

Comunicat: Guvernământul Transnistriei; Inspectoratul General Jandarmi.

A.Y.V.I., Fond Matatias Carp, 011/601

**1942, iunie 18, București. Nota P.C.M., C.B.B.T privind
deportarea unor evrei din Bucovina în
Transnistria.**

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
SECRETARIATUL GENERAL
CABINETUL PENTRU BASARABIA,
BUCOVINA ȘI TRANSNISTRIA

NOTĂ
1942, Luna Iunie, ziua 18

În primul lot au plecat indezirabilii și acei cari s-au sustras de la ultima revizuire. Bunurile, rămase de la evrei, au fost luate în primire de echipele de evacuare cari au inventariat și sigilat locuințele, întocmind procese verbale¹.

Sumele de bani, cari au fost declarate de evrei, au fost schimbate în R.K.K.S. la paritatea de 60 lei = 1 R.K.K.S., cele nedeclareate, precum și obiectele prețioase, cari au fost găsite la percheziția făcută, au fost confiscate, iar valoarea lor s-a făcut venit de Stat.

Obiectele prețioase au fost evaluate de comisiuni, plătindu-se sumele respective în R.K.K.S.

Evreii au primit pâine pe trei zile, fiind apoi îmbarcați în tren spre Moghilău.

Guvernământul Provinciei Transnistria a confirmat primirea evreilor.

Spiritul de umanitate a predominat această operațiune.

Numărul evreilor evacuați a fost:

Din orașul Cernăuți în ziua de 8 Iunie²:

Bărbați	Femei	Copii	Total
619	691	395	1.705

Din județele Câmpulung, Hotin, Storojineț, Suceava și Rădăuți evreii au fost aduși în ziua de 5 Iunie la Cernăuți și internați până în ziua de 7 Iunie în lagărul Sadagura, iar în ziua de 8 Iunie au fost evacuați:

	Bărbați	Femei	Copii	Total
Câmpulung	16	13	7	36
Hotin	3	5	5	13
Storojineț	3	2	2	7
Suceava	2	2	1	5
Rădăuți	8	5	2	15
	<hr/> 32	27	17	76

Operațiunea s-a făcut de perfecții respectivi.

Din orașul Dorohoi, în ziua de 11 Iunie au fost evacuați:

	Bărbați	Femei	Copii	Total
Dorohoi	176	70	62	308

În total au fost evacuați:

Bărbați	Femei	Copii	Total
827	788	474	2.089

Schimbul leilor și evaluarea obiectelor prețioase:

Suma schimbată în lei	6.604.350
Suma plătită pentru bijuterii și obiecte prețioase	194.880
Suma confiscată făcută venit la Stat	636.468
Diferența de schimb rezultată din cauză că n-a fost monedă divizionară potrivită și care urmează a se vărsa la Stat.....	34.529

TOTAL : 7.470.227

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 21, f. 218- 219

¹ Această Notă a fost întocmită în urma unui raport secret al Guvernământului Provinciei Bucovina, Cabinetul Militar, înaintat P.C.M., la 12 iunie 1942. (*Ibidem, f. 196-197*).

² Cabinetul Militar al Provinciei Bucovina comunica numărul evreilor evacuați la 15 iunie 1942 din municipiul Cernăuți: 1 139. Din județul Hotin (comune rurale) au fost evacuați 12 evrei. La 21 iunie 1942, guvernatorul Bucovinei, generalul C. Calotescu, comunica cifra totală a evreilor deportați în vara anului 1942 din Bucovina: 4 290. (*Ibidem, f. 213*).

529

1942, iunie 20, București. M.St.M. solicită relații asupra
locului și condițiilor existente în vederea
trimiterii în Transnistria a evreilor care se
sustrag de la munca obligatorie.

MARELE STAT MAJOR

SECȚIA I-c

Bir. 10.

Nr. 49.364 din 20 JUN. 1942

MARELE STAT MAJOR

Secția I-a

Către

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI

Cabinetul Basarabiei, Bucovinei și Transnistriei

Am onoare a vă aduce la cunoștință următoarele:

Domnul Mareșal Antonescu a hotărât ca evreii care se sustrag de la munca obligatorie sau care sabotează diferite întreprinderi să fie trimiși automat, în lagăre, în Transnistria.

În același scop, Marele Stat Major a rugat Guvernământul Transnistriei prin adresa Nr. 49.364 din 8 Iunie 1942, să comunice cât mai neîntârziat localitățile unde pot

fi trimiși evreii din categoria de mai sus. Neprimindu-se nici un răspuns, s-a revenit telegrafic cu Nr. 49.364 din 19.VI.942.

Guvernământul Transnistriei, de asemeni, nu a răspuns, nici până la această dată, la adresa M.St.M. telegrafică Nr. 39.966 din 19.V. a.c., prin care a fost rugat să comunice, care este regimul de muncă al evreilor evacuați din Bucovina și Basarabia, ce se află în ghetourile din Transnistria, deși acest rezultat a fost cerut din nou telegrafic, la 23 Mai a.c.¹.

Cum pentru rezolvarea acestor chestiuni urgente, Marelui Stat Major îi sunt necesare aceste date, vă roagă să binevoiiți a interveni pe lângă Guvernământul Transnistriei, pentru a ni se răspunde cât mai urgent, indicându-ni-se localitățile din Transnistria, unde să fie îndrumați evreii trimiși în lagăre.

Subșeful Marelui Stat Major, Gen. I. Arhip
Șeful Secției a I, Col. E. Borcescu

A.M.St.M., R.S.E.M. 900, C1249 - 1250

¹ Reproducem mai jos această telegramă:

„4502-49-19/5-1940

Marele Stat Major

Secția I, Bir. I

Telegramă

către Guvernământul Transnistriei

Rugăm a ne comunica telegrafic care este regimul de muncă la care sunt supuși evreii evacuați din Basarabia și Bucovina și care se găsesc în ghetourile din Transnistria și de care autoritate depind.

Subșeful Marelui Stat Major, General I. Arhip“. (*Ibidem*).

530

1942, iulie 5, Moghilev. Măsuri severe pentru a înlocui evreii din raza județului Moghilev cu ucrainenii, în întreaga activitate economică.

Nr. 192 din 5 Iulie 1942

Confidențial

PREFECTURA JUDEȚULUI MOGHILEV

către

PRETURI, LEGIUNE ȘI PRIMĂRIILE DIN JUDEȚ

Problema evreiască în județul Moghilev trebuie rezolvată după cum am ordonat. Nu admit nici o abatere.

Veți lua măsuri ca toți evreii din întreprinderi să fie înlocuiți cu specialiști și lucrători ucraineni, aduși chiar din alte localități.

Nu trebuie să tolerăm permanentizarea evreilor la întreprinderi.

Dacă la începutul înfiripării industriei noastre, am avut nevoie de specialiști evrei, acum nu mai este nici o rațiune de a-i menține când îi putem înlocui.

Noi, aici, vom rămâne cu Ucrainenii, iar nu cu Evreii.

Toate localurile de consumație deschise de evrei, găsite inutile, vor fi închise imediat.

Cu ocazia inspecțiilor ce fac, mă voi convinge de executarea acestui ordin.

Este o chestiune de demnitate românească de a îndepărta pe evrei din acele locuri unde se crede că utilitatea lor este indispensabilă¹.

Prefect, (ss) Col. NĂSTURĂȘ

M.Carp, op. cit., vol. III, p. 373

¹ În volumul memorialistic „Topitoria lui Jägendorf“, fostul președinte al Comitetului Evreiesc din Moghilev, Sigmund Jägendorf, descrie pe larg acțiunea desfășurată de conducerea ghetoului pentru salvarea a numeroși evrei, prin punerea în funcțiune a unor ateliere, magazine și alte servicii publice unde lucrau evrei. Cartea va apărea în Editura „Hasefer“. Dispoziția prefectului Năsturăș este o încercare de a anihila efectele pozitive ale unor inițiative curajoase ale deportaților.

531

1942, iulie 11, București. Evreii refugiați din Ungaria și Cehoslovacia și stabiliți clandestin la Constanța vor fi deportați în Transnistria.

ROMÂNIA

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A POLIȚIEI

Direcțiunea Poliției de Siguranță
Nr. 14145 S. 11 IUL.1942

- Confidențial -

MINISTERULUI AFACERILOR INTERNE
-Cabinetul d-lui Secretar General-

Din anul 1940, au venit în Constanța în mod clandestin, fără acte de călătorie, 21 evrei refugiați din Ungaria, Cehoslovacia (teritorii cari în prezent sunt sub stăpânirea Ungariei).

De atunci și până în prezent, acești evrei nu au nici un act valabil.

Avem onoare a vă ruga să binevoiți a hotărî și a ne comunica dispozițiunea Dvoastră, în ceea ce privește situația acestor evrei.

Se alătură un tabel nominal al acestor evrei.

DIRECTOR GENERAL

(ss) Indescifrabil

DIRECTOR
(ss) Negulescu

A.N., Fond M.A.I., ds. 502/1942, f. 258

Pe document, rezoluția: „13 IUL.1942. Vor fi trimiși Inspectoratului Jand. Transnistria, pentru internare în lagăre. (ss) Indescifrabil“.

532

**1942, iulie 17, Brailov. Masacrul de la Brailov, în care
au fost asasinați 247 de evrei.**

Divizia I Pază Stat Major Biroul II

Către,
Armata a 4-a

În după-amiaza zilei de 3 iulie 1942, au fost predați autorităților germane, la Brailov, 247 evrei, care au fost executați, la orele 18,30, la Est de Bug¹.

Comandantul Div. I. Pază Col. (ss) Irimescu

A.M.St.M., R.S.E.M. 1079, C0025

¹ La 18.VII.1942, Armata a IV-a cerea Diviziei I Pază să raporteze de urgență cine i-a predat autorităților germane pe acești evrei, de unde erau aceștia și de ce au fost predați autorităților germane (*Ibidem, C0024*). Răspunsul a fost că evreii erau refugiați din Brailov (10 km. nord de Jmerinka), de pe teritoriul german pe teritoriul român, predarea făcându-se pe baza ordinului nr. 272 din 3 iulie 1942 al Legiunii de Jandarmi Moghilev. (*Ibidem, C0023*).

George Tomaziu, scriitor și scenograf, care a lucrat la Opera din Odessa în anul 1942, relatează modul în care s-a desfășurat masacrul de la Brailov, în cartea „Însemnările unui figurant“, 1995, Editura „Eminescu“, p. 64-70.

1942, iulie 18, București. Ordin al lui Ion Antonescu de a fi deportați pe Bug evreii presupuși a fi comis infracțiuni economice.

ROMÂNIA
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
Direcțiunea Relațiilor cu Departamentele
Nr. 9.396

București, 18 iulie 1942

Confidențial
Foarte urgent

DOMNULE MINISTRU,

Conform dispoziției Domnului Mareșal, avem onoarea a vă ruga să binevoiți a dispune să se ia măsuri ca toți evreii care înfrâng dispozițiunile legale în vigoare, privitoare la prețuri și restricțiuni la vânzarea unor anumite produse, să fie deportați pe Bug.

Această măsură, ca și celelalte măsuri similare, au de scop nu numai combaterea nerespectării legilor, ci și degajarea centrelor aglomerate de elementele iudaice parazitare, care trăiesc din înfrângerea legilor economice și de ordine internă.

Deportarea acestor evrei se va face pe baza unui decret sau unei decizii întocmite de Ministerul Economiei Naționale¹, de acord cu Subsecretariatul de Stat al Aprovizionării Armatei și Populației Civile, Ministerul Afacerilor Interne urmând să execute numai deportarea.

Formalitățile pentru aplicarea și executarea pedepsei vor fi reduse la minimum și, în cazurile de flagrant delict, să fie urmate de deportarea infractorului împreună cu familia, chiar fără judecată.

Domnul Mareșal dorește ca decretul sau decizia să aibă caracter retroactiv și să nu se acorde nici o îngăduință acestor elemente. Decretul sau decizia va fi întocmită și prezentată Domnului Mareșal până la 25 Iulie a.c.

Evreii deținători, în mod nepermis, de mărfuri trebuie să le declare în termen de 10 zile; cei care nu se vor supune vor fi pedepsiți cu confiscarea mărfurilor și deportarea împreună cu familiile.

Primiți, vă rugăm, Domnule Ministru, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

SECRETAR GENERAL, (ss) Ovidiu Al. Vlădescu
DIRECTOR, (ss) Gr. Basarabeanu
Domniei Sale Domnului Ministru al Justiției

A.N., Fond M.J.D.J., ds. 183 / 1942, f. 13 f/v

Pe document, adnotarea: „Notă. Basarabeanu fiind întrebat la telefon, a afirmat că cele cuprinse în prezenta au fost comunicate Internelor și aprovizionării și trebuie să întocmească

dispozițiile legale. Ministerul Justiției își va da avizul numai asupra legii. 21.7.942 (ss) Indescrifabil“.

¹ La data de 28 iulie 1942, M.E.N. face P.C.M. propunerea pe care o redăm în continuare:

„La adresa Dvs. nr. 9.396 a.c. din 18 iulie 1942, privitor la dispozițiunile date de către DOMNUL MAREȘAL în legătură cu deportarea pe Bug a evreilor contravenienți la dispozițiunile legale cu caracter economic, avem onoarea a vă răspunde următoarele:

a) Departamentul Justiției urmează a întocmi un Decret-Lege modificator al legii pentru reprimarea speculei ilicite și a sabotajului economic, în sensul că instanțele judecătorești urmează să pronunțe odată cu sentința de condamnare a evreului contravenient și deportarea sa și a familiei sale peste Bug.

Pedeapsa deportării va fi pronunțată și în contra evreilor care înfrâng legile cu caracter financiar sau monetar.

Este necesar ca decretul-lege să conțină o definițiune a «familiei», întrucât pedeapsa deportării urmează a se aplica atât evreului contravenient, cât și familiei sale. Suntem de părere ca întinderea noțiunii de «familie» să cuprindă pe soția și pe descendenții care locuiesc și sunt întreținuți de către evreul contravenient.

b) În ceea ce privește sancționarea pe cale de decizie ministerială a contravenientului evreu, în caz de flagrant delict suntem de părere ca constatarea să se facă de către organele prevăzute de art. 25 al decretului-lege pentru reprimarea speculei ilicite și a sabotajului economic, iar hotărârea de deportare să fie pronunțată tot de către instanțele judecătorești.

Aceasta pentru faptul că, pe de o parte, aproape toate infracțiunile la legile cu caracter economic sunt constatate sub flagrant delict, iar pe de altă parte, înlocuirea instanțelor judecătorești cu Ministerul Economiei Naționale ar atrage aglomerarea acestuia și creerea unor servicii speciale pentru verificarea proceselor verbale, constatarea contravenienței și aplicarea sancțiunii.

c) În ceea ce privește obligațiunea pentru evreii necomercianți de a nu deține mărfuri și produse în mod nepermis precum și sancționarea lor cu deportarea peste Bug, avem onoarea a vă propune:

- Ministerul Justiției urmează să stabilească, prin același Decret-Lege, că evreii nu pot depozita pentru ei sau pentru alții și face acte și fapte de comerț cu mărfuri și produse, fără a avea firmă înscrisă. Contravențiunile vor fi constatate de către organele prevăzute de art. 44 al Decretului-Lege pentru combaterea speculei ilicite și a sabotajului economic, iar Tribunalele ordinare vor pronunța pedeapsa deportării.

Decretul-Lege va cuprinde și enumerarea stocului de lucruri de îmbrăcăminte, încălțăminte, medicamente și alimente pe care fiecare evreu le poate deține. Cantitățile vor fi stabilite, avându-se în vedere minimum necesar iar surplusul urmează a fi declarat în termen de 10 zile Ministerului Economiei Naționale. Tot astfel urmează a fi reglementat care sunt autoritățile competente a primi de la evreii necomercianți cantitățile de mărfuri și produse ce le au actualmente în plus².

MINISTRUL ECONOMIEI NAȚIONALE

(ss) C. Marinescu

Pe document, adnotarea:

„Raportul de față reprezintă punctul de vedere al Min. Ec. Naț. și al Aprov., Min. Just. urmează a întocmi Decretul, Min. Af. Interne îi revine numai sarcina executării disp. de internare în lagăre. (ss) Petriceanu“ (*Ibidem*, f.14, f/v).

² În legătură cu „deportarea evreilor infractori“ din domeniul economic, mareșalul Antonescu a dat următoarea rezoluție: „Foarte bine. Să se treacă la executare de către Subsecretariatul de Stat al Aprovizionării în legătură cu Ministerul Internelor, care să ia cunoștință de această notă“. (*Ibidem*, f. 6).

534

1942, iulie 21, Chișinău. Raport asupra situației evreilor din Basarabia și Bucovina deportați în Transnistria.

ROMÂNIA
GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BASARABIA
CABINETUL MILITAR
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI,
CABINET C.B.B.T., BUCUREȘTI

Nr. 3028/C.
21 August 1942

La ordinul Nr. 1228/1942, am onoare a raporta următoarele:

I. Până la primirea ordinului Domniei Voastre Nr. 462/C.B.B.T. referitor la reluarea operațiunii de evacuare a evreilor în Transnistria, situația evacuării lor era următoarea:

- 55.867 evrei din Basarabia, evacuați în Transnistria.

- 45.867 evrei din Bucovina, evacuați în Transnistria prin Basarabia.

La data când au fost făcute aceste evacuări nu s-a stabilit categoriile prevăzute în ordinul Domniei Voastre Nr. 508 din 27.III.1942 (bărbați, femei, copii), deoarece la acea dată nici un ordin nu a prevăzut ținerea acestei evidențe.

Acest lucru s-a arătat în situația numerică Nr. 1, anexată la raportul nostru Nr. 257 din 9.IV.1942.

De asemenea, din aceleași motive, nu se pot stabili nici categoriile indicate în ordinul Domniei Voastre Nr. 1228 din 22.VII.1942 (comuniști, refugiați).

II. După primirea ordinului Domniei Voastre Nr. 452/C.B.B.T., reluându-se operațiunea de evacuare, s-au mai trimis, la Est de Nistru, următoarele loturi de evrei:

1. La data de 20.V.1942: 204

2. La data de 10.VII.1942: 27

Din totalul de 231, erau :

- 81 bărbați; 105 femei; 45 copii.

- 10 veniți din Rusia odată cu regimul sovietic.
- 5 trimiși de Direcțiunea Generală a Poliției.
- 14 trecuți la religia catolică în anul 1942.

Nu s-a putut găsi și aduce dovezi concludente că ar fi fost comuniști; este însă în afară de orice îndoială că toți erau adepți înfocați ai ideologiei comuniste.

III. În ceea ce privește deportările ce urmează a se mai face, chestiunea este în studiul Comisiunii care a fost instituită de Guvernământ pentru a tria restul de evrei cari au rămas în Basarabia și cari urmează a fi evacuați la rândul lor, dacă nu se încadrează în dispozițiunile ordinului Nr. 5748 al Președinției Consiliului de Miniștri, care a fost luat ca bază și pentru cazurile din Basarabia.

Pe măsură ce se realizează un lot de 25 persoane, cărora nu li se aplică dispozițiunile acestui ordin, urmează și evacuarea lor la Est de Nistru.

Ultimul lot de 27 persoane, evacuat la 10.VII.1942, a fost rezultat în urma acestei noi revizuirii.

GVERNATORUL BASARABIEI
GENERAL (ss) C. Gh. Voiculescu

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 21, f. 154-155

535

1942, iulie 28. Starea morală a evreilor din detașamentul de lucru Tg.-Neamț, ale căror familii au fost deportate în Transnistria, din Dorohoi.

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA II, B. 10
FOARTE URGENT

64.278 28.JUL.1942

GVERNĂMÂNTUL BUCOVINEI

Am onoare a face cunoscut că evreii prevăzuți în tabelul alăturat, care în prezent sunt repartizați la Detașamentul de lucru Tg.-Neamț al Regimentului 4 Pionieri, manifestă o stare morală scăzută, pe motivul că membrii familiilor lor (părinții, soțiile, copii) sunt evacuați în Transnistria, cerând ca să fie și ei trimiși acolo¹.

Deși comandamentele teritoriale au primit ordine ca să lase liberi pe evreii din detașamentele exterioare de lucru, cari erau originari din județele supuse evacuării, totuși se poate ca unele cercuri teritoriale să nu fi fost înștiințate la timp sau să fi interpretat greșit executarea.

Pentru a clarifica această situație, vă rugăm să binevoiți a da dispozițiuni organelor de resort (teritoriale și polițienești) ca să ne comunice de urgență dacă, în adevăr, membrii familiilor acestor evrei, - prevăzute în tabelul alăturat - au fost evacuați

în total sau în parte, pentru ca în caz afirmativ, să dăm dispozițiuni ca și acești evrei să fie trimiși în localitățile respective, în vederea evacuării².

D.O.

ȘEFUL SECȚIEI I-a
Colonel (ss) Indescifrabil

Șeful Biroului 10
Lt. Col. Ilie Dumitrescu

A. M.St.M., R.S.E.M. 903, C0143

¹ Tabelul anexat cuprinde un număr de 36 de evrei concentrați pentru munca obligatorie și 97 de membri ai familiilor acestora.

² Vezi doc. 523 din volum.

536

1942, iulie 29, Tiraspol. C.E.R. a depus la B.N.R. suma de 7 146 000 de lei pentru ajutorarea evreilor evacuați în județele Moghilev și Balta.

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNĂMÂNTULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI

REFERAT
29 Iulie 1942.

Pentru plata borderourilor Nr. 62425 de lei 2713800 însoțit de chitanța de depunerea sumei la B.N.R. Nr. 182721; Nr. 66029 de lei 1.476.720 însoțit de chitanțele Nr. 182767, 182768, 182769 și borderoul Nr. 68732 de lei 2.954.820 însoțit de chitanțele Nr. 182860, 182861, 182862, 182863, 182864 și Nr. 182965, borderouri trimise de Centrala Evreilor din România pentru plata evreilor evacuați în Transnistria, necesită suma de 119.100 - R.K.K.S., reprezentând echivalentul a sumei de lei 7.146.000, sumă depusă în contul acestui Guvernământ prin chitanțele sus-menționate și confirmate de B.N.R. de primire.

Pentru aceasta cu onoare vă rog să binevoiți a dispune să se acorde ca avans suma de 110.000 R.K.K.S. avans necesar plății depunerilor făcute pe seama evreilor evacuați în Județele Moghilev și Balta conform borderourilor trimise de Centrala Evreilor din România, plată ce se va face de către delegatul Direcției Financiare a acestui Guvernământ.

Diferența depunerilor la B.N.R. a acestor borderouri în valoare de 9.100 R.K.K.S., se va ordona ulterior pe seama Prefecturilor Tulcin, Jugustru și Golta, când

ni se vor înainta chitanțele de predarea sumelor pe seama beneficiarilor indicați în tablourile trimise acestor Prefecturi.

p. ȘEFUL SERVICIULUI

USHMMA, R-31004 m/8, f. 128

537

1942, iulie 30, Tiraspol. Ordonanța nr. 69 pentru interzicerea circulației leilor în Transnistria, acolo fiind valabilă numai marca RKKS.

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI

Departamentul Guvernatorului Civil al Transnistriei

Dirrecția Financiară

Ordonanța Nr. 69

Noi, ION ANTONESCU, Mareșal al României și Comandant de Căpetenie al Armatei.

Prin Profesor G. ALEXIANU, Guvernator Civil al Transnistriei.

Văzând raportul Direcției Financiare Nr. 59734, privitor la calificarea ca infracțiuni a deținerii și folosinței leilor la traficul de monetă în Transnistria și la sancționarea lor ca atare;

În virtutea deplinelor puteri acordate prin Decretul Nr. 1 din 19 August 1941, dat la Tighina, privitor la administrarea Transnistriei și în baza Decretului Nr. 4 din 16 Octombrie 1941, pentru încorporarea Odessei.

ORDONĂM:

Art. 1. Este interzis cu desăvârșire deținerea și circulația leilor în Transnistria, singura monetă circulatorie în această provincie fiind marca RKKS.

Art. 2. Deținătorii de lei în Transnistria vor fi obligați a-i trimite în Țară sau schimba în RKKS la casierile Guvernământului până la data de 15 August a.c.

Art. 3. După acea dată, deținătorii de lei în Transnistria vor fi sancționați cu confiscarea sumelor și cu internarea în lagăr, de la 1 lună la 3 luni.

Art. 4. Acei cari, începând de la data acestei ordonanțe, vor întrebuința leii pentru operațiuni de orice fel, vor fi sancționați cu confiscarea sumelor și a obiectelor eventual date în schimb și cu internarea în lagăr de la 3 luni la 6 luni.

Pedeapsa privește deopotrivă și pe cei ce dau leii și pe cei care primesc.

De asemeni vor fi sancționați, în aceleași condițiuni, toți acei care pretind lei și refuză vânzarea pe mărci RKKS a mărfurilor în Transnistria.

Art. 5. Traficul de monetă în Transnistria se pedepsește cu confiscarea sumelor și cu internarea în lagăr de la 6 luni la 1 an.

Art. 6. Domnii Directori ai Finanțelor și Justiției sunt însărcinați cu aducerea la îndeplinire a acestei ordonanțe.

Dată la Tiraspol, astăzi 30 iulie 1942.

GUVERNATOR, Prof. G. ALEXIANU

Ibidem, f. 129

1942, august 21, Cernăuți. Propuneri privind deportarea în continuare a evreilor din Cernăuți și Dorohoi.

GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BUCOVINA
CABINETUL MILITAR

Cernăuți, la 21 August 1942

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINISTRI
Cabinet B.B.T.

În referire la adresa Dvs. 1228 din 22 Iulie 1942;

Avem onoare a vă face cunoscut că în luna Iulie a.c., s-au evacuat din Bucovina 4.094 evrei rămânând încă pe teritoriu 19.475 evacuabili.

În vederea evacuării evreilor propunem a se evacua toți evreii rămași neevacuați exceptându-se:

- evreii repartizați în cadrul muncii obligatorii;
- evreii angajați pentru lucru la diferite întreprinderi locale în cadrul românizării întreprinderilor;

- evreii exceptați de la evacuare prin diverse aprobări acordate de Dvs. și Guvernământ în cadrul dispozițiilor prevăzute în adresa Președinției Consiliului de Miniștri Nr. 5748/942.

Verificându-se datele recensământului recent al evreilor și ținând seamă de categoriile de evrei propuse mai sus pentru exceptarea acestora de la evacuare, se găsesc susceptibili pentru evacuare:

- În orașul Cernăuți circa 6.234.
- În orașul Dorohoi circa 592.

Operațiunea evacuării este în curs de pregătire pentru luna Octombrie a.c.

Se anexează situația numerică cu statistica și studiul deportărilor de evrei din Transnistria.

GUVERNATORUL BUCOVINEI
GENERAL (ss) C. CALOTESCU

A.M.A.E, Probl. 33, vol. 21, f. 261

1942, august 29, Moghilev. Distribuirea vaccinurilor
antitific și antidizenteric trimise de C.E.R.
pentru evreii din lagărele Transnistriei.

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNĂMÂNTULUI CIVIL AL TRANSNISTRIEI
PREFECTURA JUDEȚULUI MOGHILEV
Serviciul Sanitar

Către
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
Cabinetul pentru administrarea și organizarea Basarabiei, Bucovinei și Transnistriei
BUCUREȘTI

Avem onoare a raporta primirea adresei Nr. 3984/R.D.L./1942 a îputernicitului
Guvernului pentru reglementarea regimului evreesc din România, precum și predarea
prin proces-verbal, Comitetului evreesc din Moghilău, a celor 3 (trei) lăzi conținând:

1.000 (una mie) fiole ser antidizenteric.

700 (șapte sute) fiole ser bacteriofag antidizenteric.

20 (douăzeci) kg. vaccin anti. inf. paratific

trimise de Centrala Evreilor din România.

Preparatele sunt în curs de distribuire Comitetelor evrești din întregul județ,
proporțional cu procentul evreilor și în raport cu nevoile.

Se anexează un tablou cu procentajul pe comune al evreilor din județul
Moghilev, după care se va face distribuirea medicamentelor.

PREFECTURA JUDEȚULUI MOGHILEV
(ss) C. Năsturaș

MEDIC PRIMAR
Cpt. (ss) Indescifrabil

Ibidem, vol. 20, f. 282

1942, septembrie 4, București. Corespondența dintre evreii deportați și cei din țară era permisă numai prin oficiile C.E.R., pe tabele colective.

MARELE STAT MAJOR

Secția II-a

Biroul Contrainformații

Către

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINISTRI

Cabinetul B.B.T. - Secția Militară

Marele Stat Major a fost sesizat că evreii obișnuiesc să transmită prin corespondență știri nepermise.

Scrisorile care conțin astfel de știri scapă ușor de la cenzură, pentru că sunt scrise într-un limbaj convențional, camuflat într-o formă care nu dă nimic de bănuț.

Pentru a împiedica schimbul știrilor nepermise pe calea corespondenței, între evreii din țară și cei din Transnistria, Marele Stat Major a dispus ca evreii din țară să nu poată face comunicări sau întrebări celor din Transnistria, decât prin oficiile județene ale Centralei Evreilor care le va formula colectiv.

Apreciem că este necesar să se adopte și în Transnistria o măsură similară.

Vă rugăm să binevoiți a dispune să se aducă cele de mai sus la cunoștința guvernământului Transnistriei - Direcția P.T.T. - pentru a hotări măsurile de restricțiune respective¹.

D.O.

ȘEFUL SECȚIEI II-a,
Colonel (ss) C. Ionescu

ȘEFUL BIROULUI 2,
Lt. Colonel (ss) V. Nicolau

Ibidem, f. 54

Pe document, rezoluția: „B.1. Comunicare Transnistria; Să ne raporteze numărul; (ss) Indescifrabil“.

¹ La 29 septembrie 1942, Guvernământul Transnistriei comunică P.C.M. că a dat un ordin circular tuturor legiunilor de jandarmi conform căruia orice corespondență directă între evreii deportați și cei din țară este interzisă, „comunicările ce au de făcut se vor face de către șeful coloniei prin sectoarele de jandarmi și acestea le vor trimite lunar în țară la polițiile sau legiunile de jandarmi unde se face comunicarea pentru a fi predate destinatarilor prin Centralele județene ale evreilor“. Semnalează G. Alexianu. (*A.N., fond M.A.I., ds. 34/V/1942, f. 122*).

Împuternicitul Guvernului pentru reglementarea regimului evreiesc din România, Radu Lecca, comunica, la 16 octombrie 1942, C.E.R. următoarele: „Domnul Mareșal a aprobat propunerea M.St.M. privitoare la corespondența între evreii din țară și cei din Transnistria, în

sensul că [...] aceste comunicări se vor trimite prin oficiile județene ale C.E.R., care le vor formula colectiv. Răspunsurile vor fi primite tot prin aceste oficii". (J. Ancel, op. cit., vol. V, p. 295).

Ca urmare a acestei decizii, comitetele evreiești din ghetourile Transnistriei comunicau oficiilor județene ale C.E.R. tabele cuprinzând numele adresantului, al autorului scrisorii și un succint rezumat al acesteia.

În continuare, publicăm facsimilul unui asemenea document din lagărul Grossulovo.

Numele și prenumele trimițătorului	Numele prenumele și adresa destinatarului	Comunicări
Avramovici Mendel SA	Comitetul Evreilor Bacău	Pe rog să vă interesez de părinții mei, de la care nu am primit până în prezent niciun fel de știri. Dacă este posibil, trimiteți-mi o scrisoare să-mi înștiințeze despre starea lor. Mulțumesc mult. Mendel Avramovici
Avramovici Mendel	100200 Iași Str. Leaca	Pe rog să vă interesez de părinții mei, de la care nu am primit niciun fel de știri. Mendel Avramovici
Ștef Solomon SA	Gela Ștef Str. Dracoveș	Am primit o scrisoare de la părinții mei prin C.E.R. Iași. Dacă este posibil, trimiteți-mi o scrisoare să-mi înștiințeze despre starea lor. Mulțumesc mult. Ștef Solomon
Rasela Dancaș SA	Familia Dancaș Fabrica Șorocani	Am primit o scrisoare de la părinții mei prin C.E.R. Iași. Dacă este posibil, trimiteți-mi o scrisoare să-mi înștiințeze despre starea lor. Mulțumesc mult. Rasela Dancaș
Boali Boale SA	Comitetul Evreilor Bacău	Pe rog să vă interesez de mama mea, de la care nu am primit niciun fel de știri. Dacă este posibil, trimiteți-mi o scrisoare să-mi înștiințeze despre starea ei. Mulțumesc mult. Boali Boale
Perșev Ivan SA	Bărbăneș Avramovici Fabrica nr. 5	Am primit o scrisoare de la părinții mei prin C.E.R. Iași. Dacă este posibil, trimiteți-mi o scrisoare să-mi înștiințeze despre starea lor. Mulțumesc mult. Perșev Ivan
Ștef Solomon SA	Ștef Solomon Str. Operei nr. 5	Am primit o scrisoare de la părinții mei prin C.E.R. Iași. Dacă este posibil, trimiteți-mi o scrisoare să-mi înștiințeze despre starea lor. Mulțumesc mult. Ștef Solomon

Deportații evrei din lagărele Transnistriei, scriu rudelor, sub cenzura comandantilor lagărelor.

1942, septembrie 9, București. Aprobarea deschiderii cursurilor libere de școală primară pentru copiii evreilor deportați.

București, 9 septembrie, 1942
Nr. 4.472/R.D.L.

ROMÂNIA
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI PENTRU
REGLEMENTAREA REGIMULUI EVREESC DIN ROMÂNIA

CENTRALA EVREILOR DIN ROMÂNIA

Loco

Referitor la adresa Dvs. 9004/1942, vă comunicăm că Guvernământul Provinciei Transnistriei, prin adresa Nr. 58.407 din 1 septembrie a.c., ne-a făcut cunoscut că a aprobat deschiderea cursurilor libere de școală primară pentru copiii evreilor deportați¹.

Împuternicitul Guvernului pentru
Reglementarea Regimului Evreesc
din România
L.S. (ss) Radu Lecca

J. Ancel, op. cit., vol. V, p. 284

¹ Răspunzând acestei comunicări, C.E.R. solicită lui Radu Lecca, la 3 octombrie 1942, să intervină pe lângă guvernatorul civil al Transnistriei pentru a permite să trimită la aceste școli cărți românești și rechizite școlare. (*Ibidem*, vol. VII, p. 125).

1942, septembrie 15, București. Studiu al lui G. Richter privind deportarea tuturor evreilor din Vechiul Regat, Transilvania de Sud și Banat.

Deportarea evreilor din România (fragmente)

B. Linii directoare. Pentru deportarea evreilor din România spre Răsărit, se stabilesc următoarele norme:

I. Oficiul de evacuare competent

Spre a se ajunge la o evacuare sistematică a evreilor și fără dificultăți în ce privește organizarea, este recomandabil a însărcina cu înfăptuirea acestei acțiuni pe Împuternicitul guvernului pentru reglementarea regimului evreiesc din România, ca

singur organ competent și răspunzător. Delegatul guvernului poate face apel în acest scop la departamentele de resort și la alte autorități.

I. Precizarea categoriilor de persoane ce vor fi deportate. Se vor evacua:

1. Toți evreii care au fost înscrși pe baza Decretului-Lege Nr. 1091 din 16 decembrie 1941 (Recensământul evreilor)*, cu excepția celor din categoriile mai jos enumerate;

2. Toți evreii care nu s-au prezentat la recensământul ordonat prin Decretul-Lege din 16 decembrie 1941, chiar dacă fac parte din una din categoriile exceptate de la evacuare;

3. Evreii foști supuși: a) germani; b) cehi; c) slovaci; d) croați. Acești evrei au pierdut cetățenia anterioară pe baza legilor de deportare, decretate între timp de țările respective.

4. Pentru moment nu vor fi expatriați: 1. căsătoriile mixte; 2. evreii botezați până la 31 decembrie 1941; 3. evreii supuși străini, care posedă un pașaport valabil; 4. evreii necesari economiei naționale:

a) care posedă o dovadă eliberată de șeful comisiei de verificare a îndeplinirii obligațiilor de muncă ale evreilor, cu excepția patronilor sau proprietarilor de întreprinderi; b) medici, farmaciști, ingineri și chimiști evrei.

5) Evreii trecuți de 65 de ani; b) cei între 60-65 de ani grav bolnavi și netransportabili.

În familiile evreiești în care un soț are sub 65 de ani și celălalt peste 65 de ani, nu se va proceda pe moment la evacuare, de asemenea nici în cazul copiilor acestor familii care au sub 14 ani.

La evacuarea familiilor se va evita separarea soților și a copiilor sub 14 ani.

6. Evreii care a) posedă următoarele decorații militare: Virtutea Militară; Bărbăție și Credință cu spade; Meritul Sanitar cu spade; Steaua României cu spade; b) cei care au merite deosebite (membri în Garda Națională din Transilvania în anii 1918-1919).

7. Evreii funcționari la Oficiile județene ale Centralei Evreilor (președintele și doi membri).

III. Bazele legale. Ca fundament legal al deportării sunt necesare publicarea, respectiv decretarea, următoarelor ordonanțe, respectiv legi, înaintea acțiunii de evacuare:

1. Măsurile organelor de poliție interzicând orice călătorii pentru evrei.

2. Dispoziția organelor de poliție care interzice schimbarea domiciliului;

3. Legea pentru pierderea cetățeniei române, la o dată precizată și declararea exproprierei averilor în folosul statului român.

4. Lege a Subsecretariatului de Stat al României, care să dispună preluarea și administrarea bunurilor și altor averi evreiești, intrate în patrimoniul statului român.

IV. Probleme organizatorice

1. Lagăr de trecere Spre a evita ca evreii evacuați să sosească, în urma călătoriei lungi, într-o stare de epuizare fizică în lagărele din răsărit, se recomandă înființarea unui lagăr de trecere pe linia Pașcani-Cernăuți, sau în apropiere de Cernăuți, în care evreii vor fi cazați una-două zile și apoi transportați mai departe spre răsărit.

La înființarea lagărelor de trecere să fie luate în considerare următoarele puncte de reper:

* Se are în vedere recensământul celor de sânge evreiesc.

a) terenuri de fabrică, respectiv clădiri industriale nefolosite, cazărmi etc., ce pot fi folosite ca lagăre de trecere;

b) capacitatea de cazare a 3 000 de evrei;

c) amenajarea unui punct de subsistență și a unor instalații sanitare;

d) organizarea unei echipe de pază.

2. Transportul Transporturile vor cuprinde câte 2 000 de evrei. Căile ferate germane (Reichsbahn) pun la dispoziție pe tot timpul evacuării materialul rulant (vagoane de mărfuri închise și locomotive), necesare pentru transport. Rutele trenurilor vor fi stabilite de comun acord cu Căile Ferate Române.

La pregătirea și executarea transporturilor pot fi antrenate Centrala Evreilor și Oficiile ei județene.

Echipamentul evreilor: 1 geamantan sau 1 rucsac cu echipamentul necesar și anume: 1 pereche de bocanci de lucru; 2 perechi de ciorapi, 2 cămăși; 2 buc. indispensabili; 1 haină de lucru; 2 pături de lână; 2 garnituri de lenjerie de pat; 1 castron; 1 pahar; 1 lingură și 1 pulovăr. Alimente pentru 14 zile.

Este interzis a se lua: hârtii de valoare, devize, carnete de economii etc., obiecte de valoare de orice fel (aur, argint, platină, cu excepția verighetelor) și inventar viu.

Înainte de plecării transporturilor se vor face pecheziții, căutându-se arme, muniții, explozibil, otravă, devize, bijuterii etc.

3. Însoțirea transporturilor

Pentru fiecare garnitură de tren va fi repartizată o echipă de însoțire (militari sau jandarmi, respectiv 1 ofițer și 20 de ostași) care va fi înzestrată cu toate cele necesare. Conducătorului echipei de însoțire i se va preda pentru oficiul de destinație a transportului o listă nominală în dublu exemplar cu persoanele care fac parte din transport. Alte două exemplare se vor înainta, după plecarea transportului, Împuternicitului guvernului pentru reglementarea regimului evreiesc din România. În listele de transport se va indica în afară de datele personale și profesiunea fiecăruia.

Pentru organizarea în bună ordine a transporturilor se va forma câte o echipă de conducere, care va desemna din rândul ei pentru fiecare vagon câte un supraveghetor cu eșarfă la braț.

Acești supraveghetori sunt responsabili pentru menținerea liniștii și ordinii în timpul călătoriei și curățirea vagoanelor după părăsirea trenului. Echipei de însoțire a transporturilor îi va fi repartizat câte un îngrijitor evreu pentru bolnavi, cu materialul necesar.

4. Predarea transporturilor Predarea transporturilor se va face la granița dintre Guvernământul General și România, Stația de frontieră Snyatin. Preluarea transporturilor se va face de către Poliția germană de siguranță. Comandantului Poliției germane de siguranță i se va înmâna de către Șeful echipei române de însoțire, lista de transport prevăzută la punctul 3.

V. Dispozițiuni financiare

Toate cheltuielile necesitate de expatrierea evreilor din România vor fi suportate de evreii din România. Răspunzătoare pentru finanțarea acestui proiect este Centrala Evreilor din România, cu sediul în București.

București, la 15 septembrie 1942¹.

(ss) Richter

Hauptsturmführer și Consilier pentru probleme evreiești²

Ibidem, vol. IV, p. 197 - 202

¹ La 11 septembrie 1942, Radu Lecca trimitea P.C.M. un proiect de deportare a evreilor din Banat și vestul Transilvaniei pe cale maritimă, „prin ambarcațiunile disponibile și aprobate de Ministerul Marinei“. Totodată, el propunea măsuri pentru a împiedica deteriorarea activității economice în zonele din care erau deportați evreii. (*Ibidem*, p. 165-167).

² Traducere revăzută de redactorii acestui volum.

543

1942, septembrie 23, București. Informare a Direcției Generale a C.F.R. privind conferința ce va avea loc la Berlin pentru elaborarea planului de deportare a evreilor din Vechiul Regat, Transilvania de Sud și Banat.

București, septembrie 23/1942

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A CĂILOR FERATE ROMÂNE
DIRECȚIUNEA MIȘCĂRII

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI

D-lui Radu Lecca Împuternicitul Guvernului pentru afaceri evreiești

nr. 896/212 col. SIC

București, 23 Septembrie 1942

Avem onoare a vă aduce la cunoștință că Direcțiunea C.F. Germane Ost Berlin a convocat pentru zilele de 26-28 septembrie 1942 o conferință la Berlin, pentru întocmirea orariilor trenurilor speciale cu evrei din România ce urmează să fie transportați în Guvernământul General.

Pentru ca delegații noștri la această conferință să fie în măsură a lua o hotărâre în această chestiune, cu onoare vă rugăm să binevoiți a ne comunica care este programul întocmit.

/DIRECTOR GENERAL,
(ss) Indescifrabil

DIRECTORUL MIȘCĂRII,
(ss) Indescifrabil

Ibidem, p. 250

1942, septembrie 24, București. Mareșalul Ion Antonescu, răspunzând acestui demers al Direcției Generale a C.F.R. a ordonat: „evacuarea evreilor din Țară se pregătește în cele mai mici amănunte de Ministerul Afacerilor Interne, pe baza indicațiilor date de domnul Mihai Antonescu”.

24 Septembrie
4754/R.D.L.

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A CĂILOR FERATE ROMÂNE
Direcțiunea Mișcării

La adresa dvs. nr. 896/212 col. SIC., avem onoare a vă face cunoscut că Domnul Mareșal Ion Antonescu, a ordonat „că evacuarea evreilor din Țară se pregătește în cele mai mici amănunte de Ministerul Afacerilor Interne, pe baza indicațiilor date de domnul Mihai Antonescu”.

Vă rugăm deci să vă adresați pentru soluționarea chestiunilor ce fac obiectul adresei dvs. mai sus menționate, Ministerului Afacerilor Interne¹.

ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI PENTRU
REGLEMENTAREA REGIMULUI EVREILOR
DIN ROMÂNIA
Radu Lecca

Ibidem, p. 252

¹ Deportarea nu a mai avut loc datorită intervenției liderilor comunității evreiești, a unor personalități politice și religioase române și unor presiuni internaționale.

1942, septembrie 25, Arad. Parchetul General din Arad relatează despre consecințele în rândurile populației ale zvonului despre eventuala deportare a evreilor din Transilvania în Polonia. Reacția lui Mihai Antonescu.

ROMÂNIA
PARCHETUL GENERAL DE PE LÂNGĂ
CURTEA DE APEL ARAD
2760/1942

STRICT CONFIDENȚIAL
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI
DE MINIȘTRI

No. 7917 - 27.OCT.1942 - 516 SECRET

(fragmente)

Domnule PRIM - MINISTRU

Respectuos avem onoarea a Vă raporta, că în ultimul timp următoarele 2 probleme au preocupat în mod deosebit opinia publică din această regiune a Țării:

I.

Se comentează cu multă insistență, că în curând populația evreiască din Transilvania va fi evacuată de aci și internată în Transnistria, iar în locul celor plecați ar fi aduși germani din Germania.

Nu cunoaștem care este intențiunea Guvernului în ceea ce privește evacuarea populației evreești, însă suntem siguri - cunoscând perfect de bine opinia publică locală - că plecarea lor nu va lăsa nici un regret.

În schimb, însă, suntem obligați a Vă raporta, că întreaga opinie publică românească comentează cu nemulțumire vădită eventualitatea de a se aduce - chiar temporar - în locul evreilor, germani din Germania, pentru că prin această măsură s-ar întări temerea că politica de expansiune germană ar tinde spre o dominare viitoare în această regiune a Țării Noastre.

Această problemă preocupă în mod special opinia publică de la orașe¹.

.....
PROCUROR GENERAL,
(ss) Alexandru Vașvary

A.N., Fond P.C.M., ds. 240, f. 328

¹ Această informare era adresată lui Mihai Antonescu, care, într-o ședință a Consiliului de Miniștri cu guvernatorii, ce a avut loc la 29 septembrie 1942, scandalizat de aceste „zvonuri“ declara: „Vedeți câtă abilitate și informare, precum și ce sistem de difuzare perfecționat. Convingerea mea este că principalul organizator al acestui aparat este jidanul. Și dacă acest sistem va continua, să știți că trecem la măsuri din cele mai aspre. Am verificat acest lucru după un fapt. La un moment dat s-a discutat problema trimerii unor evrei din țara noastră în altă parte.

N-a știut despre acest lucru decât Domnul Mareșal Antonescu și cu mine și încă cineva, de legătură cu guvernul Reichului. Nu s-a scris decât trei rânduri, foarte vagi și n-a știut despre

ele decât cineva din Serviciul secret german. Ei bine, exact la cinci zile după ce s-a produs această conversațiune, toată Transilvania a fost inundată de știrea că Guvernul român izgonește toată populația jidovească din Transilvania, pentru ca să aducă în loc 20.000 sau 100.000 de familii germane, din orașele bombardate de englezi.

Prin urmare, dacă la măsurile de înțelegere și generozitate pe care le-a aplicat guvernul, se răspunde cu această acțiune de disoluțiune, vom răspunde cu acțiunea care se cuvine, pentru că nu înțegem să lăsăm în aceste împrejurări ca ordinea publică românească să fie supusă tuturor acțiunilor subversive“. (*A.S.R.I., F.P. 40010, vol. 73, f. 182 - 183*).

În memoriile sale, Șef-Rabinul Alex. Șafran descrie pe larg acțiunea desfășurată de lideri ai populației evreiești, de fruntași politici români, înalți prelați, diplomați străini pentru a împiedica realizarea proiectelor hitleriste. Vezi *Un tăciune smuls flăcărilor*, București, 1996, Ed. „Hasefer“.

546

1942, octombrie 1, Berezovka. Dare de seamă asupra stării sanitare din județul Berezovka (fragmente).

Starea sanitară a populației era deplorabilă.

Nici o măsură de igienă; populația civilă plină de paraziți și murdară. Casele, atât la interior cât și la exterior - nevăruite. Curțile și grajdurile pline de băligar. Latrine aproape inexistente, mai în toate camerele.

Fântânile, din cari se lua apa de băut, erau complet neîngrijite, nu aveau găleți, iar împrejurul lor bălți și noroaie, din care cauză erau infiltrațiuni.

Măsuri luate

Prin medicii de circumscripții și personalul sanitar auxiliar, cu concursul autorităților locale, s-au asanat fântânile, s-au construit latrine, s-au văruit casele și s-au curățit curțile și grajdurile de băligar și gunoaie, dându-se instrucțiuni pentru păstrarea curățeniei în permanență.

În județ nu s-a semnalat nici un focar epidemic.

Numai în sectorul Vaselinova acum o lună s-au semnalat 2 cazuri de scarlatină la 2 copii, având origina probabilă în Odessa, cazuri cari au fost izolate în spitalul raionului astăzi găsindu-se vindecate.

Printre ostașii români și germani cantonați în diferite comune din acest județ nu s-au semnalat cazuri de boale contagioase, afară numai la câțiva jandarmi din posturile de pază a convoaielor de evrei ce s-au scurs prin acest județ.

Epidemia de tifos exantematic din acest județ localizată în cele trei focare: Mostovoi, Vaselinovo, sudul raionului Berezovka, înglobând comunele: Zlataustova, Lesiucovo, Sofievka, Satino Balca; constatări epidemiologice întreprinse în acest oraș ne-au arătat că epidemia se datorește infiltrării de evrei ce au fost aduși în diferite lagăre aci în județ.

Aceste lagăre evreiești neavând nici o pază serioasă, mai mult încă unii din ei au fost așezați în diferite comune pe la locuitori, s-a putut în felul acesta transmite boala de la unii la alții, mai ales că gradul de curățenie, atât corporală cât și al vesmintelor lăsa mult de dorit.

În urma intervențiilor energice făcute de serviciul nostru pe lângă Prefectura județului s-a putut ajunge la strângerea acestor evrei răslețiți și trimiterea lor sub pază serioasă în convoaie la centrul Mostovoi și Suha-Balta pentru a fi ținuți în lagăre.

Pe teren sanitar activitatea serviciului de igienă și profilaxie No. 5 s-a îndreptat asupra măsurilor de igienă individuală și colectivă, măsurilor de menținere a curățeniei locuințelor și dependințelor, igiena apei de băut și construirea latrinelor acolo unde n-au fost.

8. Să se doteze cu medicamentele necesare a farmaciilor raioanelor spre a putea face față cerințelor medicale.

9. Să se dispună crearea unui ambulator veneric în orașul Berezovka în scop de a depista și trata bolnavii cu atari boale care în ultimul timp s-au înmulțit (ambulatorul să fie sub conducerea medicului de oraș).

10. Să se înființeze subcentrul antirabic pe lângă spitalul județean din orașul Berezovka.

11. Să se dispună ca primăria orașului să deie materialul și fondul necesar reparării și punerii în bune condițiuni a băii comunale din orașul Berezovka în prezent nefuncționând.

USHMMA, R. 31008 M/54, f. 36-41

547

1942, octombrie 3, București. Ordin de deportare a unor evrei în Transnistria.

**PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
SECRETARIATUL GENERAL**

**3 Octombrie 1942
Nr. 1.680**

**Către
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a**

La Nr. 904.260/942;

Avem onoare a vă comunica: Cei 30 - 40.000 evrei infractori, pot fi evacuați în Transnistria.

Dirijarea lor urmează a se face prin Tighina - Tiraspol. Plasarea se va face în județele: Golta și Berezovka.

Numărul evreilor evacuați, vă rugăm a dispune, să fie comunicat și acestui Cabinet.

SECRETAR GENERAL AL
PREȘEDINȚIEI CONSILIULUI DE MINIȘTRI
Ovidiu Al. Vlădescu

SECRETARUL CABINETULUI
Maior Stelian Iamandi

A.M.A.E., Fond 33, vol. 20, f. 44

548

1942, octombrie 7, București. Convorbirea ministrului german la București cu Mihai Antonescu, asupra „problemei evreiești“.

Consilierul pentru problema
evreilor

București, 8 octombrie 1942
Secret

I. Notă

Referitor: Convorbirea ministrului plenipotențiar german von Killinger cu vicepreședintele Consiliului de Miniștri Mihai Antonescu, la 7 octombrie 1942 la Consiliul de Miniștri.

La 7 Octombrie, ministrul von Killinger a avut o convorbire cu Vicepreședintele Consilului de Miniștri, Prof. Mihai Antonescu, în cursul căreia s-a referit la problema evreilor. Ministrul von Killinger a declarat că, după părerea sa, nu se va mai putea continua pe calea actuală. Cunoaște faptul că înalte personalități din domeniul politic și din cel economic nu se pot debarasa de relațiile lor cu evreii și continuă totodată să facă afaceri bănești cu aceștia într-un mod lipsit de chibzuință. Totodată, ministrul von Killinger s-a referit la deportarea din luna septembrie a evreilor în Transnistria.

Vicepreședintele Consiliului de Miniștri, Mihai Antonescu, a explicat că în privința evreilor deportați a fost vorba exclusiv de elemente pro-comuniste¹. Ministrul von Killinger a spus apoi că, după informațiile sale, au fost deportați și evrei care nu și-au putut obține lăsarea în libertate prin plata unor mari sume de bani. El l-a atenționat pe vicepreședintele Consiliului de Miniștri că, oricum, este bine informat asupra problemei evreilor din România și că îi cunoaște în amănunțime pe cei aserviți evreilor, care sabotează prin toate mijloacele soluționarea problemei evreilor în România. Va avea însă grijă ca, la momentul potrivit, acestora să le fie prezentată polița spre achitare.

Vicepreședintele Consiliului de Miniștri, Mihai Antonescu, a arătat că problema respectivă nu depinde de el; Mareșalul Antonescu este de părere că situația pentru moment este prea delicată pentru a se acționa consecvent în problema evreilor.

(Richter)

SS Hauptsturmführer

II. SS - Standortenführer Böhme

cu rugămintea de a lua la cunoștință

A.N., Colecția xerografii S.U.A., Național Archives, RG 226, Records of the Office of Strategic Services, XL 13178 B.A.R., A.I., Fond XXIV, ds. 3 314, f. 71 - 72

¹ Afirmare inexactă a lui Mihai Antonescu. Pe criteriile rasiale au fost deportați în Transnistria, inclusiv în septembrie 1942, evrei din toate zonele țării. Chiar deportarea elementelor pro-comuniste avea la bază criteriul rasial, etnicii români bănuți de comunism fiind internați în lagăre din interiorul țării. În legătură cu demersul lui Killinger, menționăm că în ziarul „Bukarester Tageblatt” a apărut, la 11 octombrie 1942, articolul „Judenknechte” (Sclavi ai evreilor).

549

1942, octombrie 22, Chișinău. Situația numerică a evreilor evacuați din Basarabia.

SITUAȚIA NUMERICĂ Nr. 1
a evreilor evacuați din Basarabia

DETALII	Numărul	OBSERVAȚIUNI
Bărbați		Nu sunt date, întrucât la evacuare organele însărcinate cu această operațiune n-au ținut evidența pe categoriile cerute (bărbați, femei, copii).
Femei		
Copii		
Total	55.867	

DIRECTOR DE CABINET
Lt. Colonel (ss) Dem Rădulescu¹

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 21, f. 132

¹ Într-o altă situație numerică privind evreii rămași neevacuați, se indică, la aceeași dată, cifra de 257 de persoane, dintre care: 99 bărbați, din aceștia 7 se află la Sucursala B.N.R. Chișinău, la dispozițiunea unei comisii de anchetă: 114 femei (*idem*, 5 femei); 44 copii. (*Ibidem*, p. 133).

SITUAȚIA NUMERICĂ NR. 3

a evreilor ce nu se evacuează, rămânând în continuare în Basarabia prin aplicarea ordinului
Președinției Consiliului de Miniștri Nr. 15035 din 22 oct. 1941

DETALII	NUMĂRUL		TOTAL	OBSERVAȚIUNI
	pe teritoriu urban	pe teritoriu rural		
Bărbați	14	57	71	
Femei	73	123	196	
Copii	9	477	486	
Total	96	657	753	

DIRECTOR CABINET
Lt. COLONEL Dem Rădulescu

(*Ibidem*, f. 134).

550

1942, octombrie 29, București. Notă a S.S.I. cu privire la
atrocitățile săvârșite în Transnistria asupra
evreilor deportați.

Nota S.S.I.

MANIU a primit un raport documentat cu privire la atrocitățile săvârșite în Transnistria asupra evreilor deportați. După acest raport trupe germane speciale ar avea misiunea să execute metodic pe evreii deportați. Numărul celor executați de anul trecut și până astăzi se ridică la o cifră impresionantă.

Este inexact, de asemeni, spune raportul, că din ultimile transporturi de evrei din Vechiul Regat ar fi fost executați numai 80 de inși, cum s-a comunicat D-lui Mareșal Antonescu.

Raportul dă felurite amănunte cu privire la viața și tratamentul ce se aplică evreilor deportați.

A.S.R.I., FD. 8180, ds. 6, f. 201

1942, noiembrie 2, București. Trimiterea în Transnistria a unor patroni evrei, acuzați de „sabotarea acțiunii de românizare”.

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
Direcția Secretariatului

2 Noembrie 1942

DOMNULE SUBSECRETAR DE STAT,

Urmare a raportului Dvs. Nr. 4215 E din 31.X.1942, cu privire la ancheta făcută la carierele de piatră din Dobrogea, avem onoarea a vă trimite alăturat, în copie, nota prezentată D-lui Conducător al Statului, rugându-vă să binevoiți a lua cunoștință de rezoluția marginală din text și de următoarea rezoluție a Domnului Mareșal Antonescu:

„1. Găsesc pe D-l Matak și în alte afaceri banditești.

Să meargă imediat în lagăr un an, în plus (mi se pare că l-am mai trimis pentru cealaltă nemernicie).

D-l Berindei să-l urmeze în lagăr.

Ambii să fie dați în judecată.

2. Ion Otto și Gheorghe Daniel, să meargă imediat în lagăr, chiar dacă sunt și fiii lui Vogorides.

Și dacă ancheta pe care dispunem acum să se facă (în afară de cea de la p.3) de Ministerul de Justiție va dovedi că actele cu care fac pe românii sunt false, să fie decăzuți din categoria a doua* (prin lege specială dacă este nevoie) și trimiși în Transnistria.

Evreii cred că mă joacă și pe mine. Ei bine, le voi dovedi că nu vor reuși pentru că eu am răul obicei să controlez executarea tuturor dispozițiilor ce dau în Stat.

Raport de executare.

MAREȘAL ANTONESCU”.

Vă rugăm să binevoiți a delega reprezentantul Departamentului Dvs. care urmează a lua contact cu „Serviciul de Control și Anchete” de la Președinția Consiliului de Miniștri, pentru a ancheta în comun.

Primiți, vă rugăm, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

SECRETAR GENERAL

Ovidiu Al. Vlădescu

DIRECTOR

Petru Bănescu

Domniei Sale

DOMNULUI SUBSECRETAR DE STAT AL MUNCII

A.N., Fond P.C.M., ds. 1278/1942 - 1943, f. 15

* Prin D.L. din 9 august 1940, evreii au fost clasificați în trei categorii, cea de-a doua având unele drepturi în plus. (Vezi *E.R.*, vol. I, doc. 3).

Pe document, adnotarea:

„Rezoluția s-a comunicat:

D-lui Ministru al Justiției și D-lui Ministru al Af. Interne“.

552

**1942, noiembrie 4, Odessa. Peste 12 000 de evrei
evacuați din țară erau utilizați în șantiere și
ateliere din Transnistria.**

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTULUI GUVERNATORULUI CIVIL AL TRANSNISTRIEI
DIRECȚIA MUNCII
Nr. 734 din 4 Nov.1942

SECRET

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
Cabinetul C.B.B.T.

Avem onoare a vă aduce la cunoștință că în privința utilizării evreilor evacuați din țară la diferite munci, s-au luat măsuri și s-a ajuns până în prezent să se înființeze în județele în cari sunt plasați diferite șantiere și ateliere, în cari lucrează un număr de peste 12.000 evrei, fiind retribuiți cu 1 și 2 RKKS pe zi, conform Ordonanței Nr. 23 și pentru o parte din această remunerație li se dă alimente la cursul oficial.

/GUVERNATOR
(ss) E. Cercavschi

DIRECTORUL MUNCII
(ss) Dr. Gh. Balcăș

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 22, f. 44

1942, noiembrie 5, București. Suspendarea deportării evreilor în Transnistria nu se aplică celor condamnați pentru delikte privind munca obligatorie.

Marelui Stat Major,
Secția I-a, Nr. 102.949 din 5. Nov. 1942

Către
Ministerul Apărării Naționale.

Am onoarea a raporta Domnului Ministru al Apărării Naționale pentru Domnul Vice-Președinte al Consiliului de Miniștri, următoarele:

- În Consiliul Interministerial din 13 Oct. 1942, Domnul Vice-Președinte al Consiliului a comunicat că măsura de trimitere în Transnistria a evreilor care se sustrag de la munca obligatorie se suspendă.

Totodată, s-a dat ordin, prin Ministerul Afacerilor Interne, ca evreii ținuti arestați la polițiile din țară și din Capitală în vederea plecării, să fie lăsați liberi:

- În Consiliul Interministerial din 22 Oct. 1942, Domnul MAREȘAL mi-a ordonat verbal ca evreii care se sustrag de la munca obligatorie, după ce se vor cerceta actele lor și vor fi găsiți în vină evidentă, să fie trimiși în Transnistria, după hotărârea Marelui Stat Major.

- Cum „lotul“ evreilor găsiți în vină, propuși de corpurile teritoriale și aprobați de Marele Stat Major, așteaptă ordine de executare, rugăm să binevoiți a interveni pe lângă Domnul Vice-Președinte al Consiliului, pentru a da dispozițiuni ca ordinele date de Marele Stat Major pentru trimiterea în Transnistria a evreilor vinovați că s-au sustras de la munca obligatorie, să fie executate de organele polițienești și ale jandarmeriei.

Rugăm să binevoiți a ne comunica hotărârea Domnului Vice-Președinte al Consiliului în această privință¹.

ȘEFUL MARELUI STAT MAJOR
(ss) General I. Arhip

A.M.St.M., R.S.E.M. 937, C1069

¹ La 3 noiembrie, secretarul general al Președinției Consiliului de Miniștri, Ovidiu Al. Vlădescu, comunică guvernatorului provinciei Basarabia următoarele: „Avem onoare a vă face cunoscut că DOMNUL MAREȘAL ANTONESCU a aprobat propunerea Dvs. relativă la internarea în lagărele din Transnistria a tuturor evreilor care vor fi găsiți în afara cantonamentelor destinate detașamentelor de lucru, aceste măsuri urmând a fi aplicate și elementelor evreești care fac oficiul de legătură între detașamentele de lucru și restul țării”. (*Ibidem*, C1071).

În legătură cu hotărârea de a fi trimiși în Transnistria cei ce contravin la reglementările privind munca obligatorie să fie luată de M.St.M.. Guvernământul provinciei Basarabia considera

că „procedul acesta are ca urmare că provoacă o mare întârziere în aplicațiunea măsurilor drastice cerute de Guvernământ, ceea ce va micșora simțitor efectele urmărite“. Ca urmare, „am dat ordin organelor de poliție ale Provinciei să aresteze și să evacueze peste Nistru pe toți evreii găsiți liberi, fără escorte, prin orașe și sate [...]”

Numai faptul că au fost găsiți în afara detașamentelor și hoinărind liberi, dovedește cu prisosință vinovăția lor și face inutilă orice fel de cercetare“. (*A.M.A.E., Probl. 33, vol. 22, f. 165-166*). Șeful M.St.M., gen. I. Arhip, opina, la 14 decembrie 1942, că „sanctiunile cu trimiterea în Transnistria, care s-au operat timp de câteva luni pe întreg teritoriul țării, au fost singura măsură care a convins pe evrei de seriozitatea muncii obligatorii... “. (*J. Ancel, op.cit., vol. VII, p. 154*).

554

1942, noiembrie 6, București. Anchetă privind situația unor bunuri rămase în urma deportării evreilor din Vatra Dornei.

ROMÂNIA
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
CENTRUL NAȚIONAL DE ROMÂNIZARE (C.N.R.)

Serviciul Contencios
Str. Mântuleasa nr. 42

6 nov. 1942
nr. 88226

Către,
MINISTERUL DE JUSTIȚIE
LOCO (Fragmente)

Avem onoare a vă aduce la cunoștință că în urma D.-Lege nr. 842 din 28 Martie 1941, s-au expropriat și luat în primire de C.N.R. în orașul Vatra Dornei un număr de 214 case evrești, a căror folosință le-a fost rezervată până la 1 Octombrie 1941, când, în baza Legii nr. 903 din 10 Octombrie 1941 dreptul de folosință a fost trecut în patrimoniul C.N.R.

La această dată de 10 Oct. 1941, 2.000 de evrei au fost evacuați din Vatra Dornei, lăsând imobilele cu lucrurile casnice și de preț, precum și comercianții prăvăliile cu mărfurile în ele.

Pentru inventarierea mărfurilor celor 51 prăvălii părăsite de evrei, s-au format 2 subcomisiuni. Parte din mărfuri s-au predat contra plată la comercianți români, din necesitatea de a nu altera și a nu se stagna operațiunile de ordin economic. Din mobilier parte s-a depozitat și parte s-a închiriat refugiaților împreună cu locuința.

Cum însă multe din imobile au fost devastate și obiecte de preț însușite de diferite persoane, s-a dispus de către C.N.R. facerea unei anchete la fața locului de către un domn inspector general, care a depus un referat din care rezultă între altele următoarele, privitor la persoane cari și-au însușit bunuri pe nedrept:

2) Fostul administrator Danciu, care locuiește în casa Schieber din str. Vasile Liciu, se spune că deține multe obiecte de mare preț, ce și-a însușit pe nedrept după plecarea evreilor, de unde se impune a i se face o percheziție.

4) La o doamnă văduvă Vodnărescu, se spune că, după plecarea evreilor, în vila sa din str. Parcului, ar avea însemnate cantități de aur, bijuterii, argintării, covoare, tablouri etc., luate de la evrei, că le-ar fi îngropat prin pereții vilei de lemn ce ocupă în Vatra Dornei - și aci s-ar impune o percheziție.

7) Căpitanul pensionar Protopopescu, se spune că a luat, tot ca mandatar improvizat, magazinele cele mai mari din Vatra Dornei foste ale evreilor Wasser, Furman și Rohrllich, în cari erau mărfuri de peste 10.000.000, și-a însușit banii din vânzarea lor și are ascunse cantități însemnate de obiecte de preț, și la acesta se impune o percheziție și o cercetare.

10) Nichifor Robu, fost deputat cuzist, ocupă cea mai frumoasă casă din Vatra Dornei, fostă a evreului Nathan Clipper, în strada Regele Ferdinand Nr. 40, cu toate mobilele și obiectele de mare preț, fără aprobare C.N.R., fără contract, și fără a plăti vreo chirie.

După plecarea legionarilor, a ocupat cea mai mare fabrică de cherestea din localitate (fabrica Moldova), fostă a evreului Schieber din Vatra Dornei, fabrică cu 6 gateri și cu instalațiunile cele mai speciale pentru fabricat lăzi pentru Pirotehnia Armatei și pentru ambalaj. Se spune că ar fi avut un act de cumpărare cu evreul, dând numai o arvună de lei 250.000, iar în act se prevedea că neplata restului de preț la termenele stipulate atrage de drept anularea actului. Nu a plătit restul de preț, și între timp venind exproprierea fabrica fusese luată în primire, dar el s-a instalat ca stăpân și nu dă nici o socoteală C.N.R.-ului.

Se mai spune că s-a îmbogățit rapid intrând în asociație cu o societate forestieră „DACIA” și de curând a plătit bani gheață lei 15.000.000. la fondul bisericesc, un avans dintr-o comandă mare de butuci. Credem că și acest caz urmează a fi cercetat.

Menționăm că în felul celor de mai sus, se spune că ar fi mai multe persoane în Vatra Dornei, dar din cauza urgenței cu care mi s-a cerut lucrarea și a timpului scurt în care am executat-o, nu am mai putut identifica și alte cazuri.

*

* *

Față de cele de mai sus constatate și expuse, cu onoare vă rugăm să dispuneți a se face investigațiuni și percheziții la sus-numiții, pentru a se constata, prin organele judecătorești, însușirile de bunuri prin abuzuri și ilegalități, urmând ca apoi să se ia măsurile prevăzute de lege contra celor ce se vor dovedi vinovați, aducându-se în patrimoniul Statului și valorile și bunurile ce au fost sustrate.

DIRECTOR GENERAL,

(ss) Indescifrabil

Șeful Contenciosului

(ss) Indescifrabil

A.N., Fond M.J.D.J., ds. 128/1942, f. 270, 271

Pe document, rezoluția: „12.XI.1942. Se prezintă Domnului Procuror General al Curții de Apel Cernăuți pentru a dispune cercetări și cele legale. (ss) Indescifrabil”.

1942, noiembrie 9, Odessa. Cererea guvernatorului civil al Transnistriei pentru descongestionarea lagărului de la Vapniarka și îmbunătățirea condițiilor de detenție.

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI Odessa, 9 noiembrie 1942
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL STRICT SECRET
AL TRANSNISTRIEI

Domnului

MAREȘAL ION ANTONESCU

Conducătorul Statului

București

În lagărul de la Vapniarka au fost aduși în ultima vreme din lagărele din țară un număr de 1.179 evrei, parte din ei condamnați cu diferite pedepse de tribunalele din țară, iar altă parte trimiși pentru internări în lagăre, ca unii ce au fost sau sunt comuniști.

Situația în care se găsesc acești internați în lagărul de la Vapniarka este foarte precară. Noi nu am avut și nu avem posibilitatea să-l dotăm cu cele necesare unei cât de modeste posibilități de cazare, căci abia putem face față marilor nevoi de dotare a spitalelor de răniți.

Cea mai mare parte dintre internații în lagăr la Vapniarka, au venit în haine de vară, așa cum se găseau în lagărele din țară, fără bagaje, nu au nici o legătură cu cei din țară, nu pot primi nici un ajutor de la ei, nu au nici un ban.

Cu toate eforturile făcute de administrație, hrana care li se dă este insuficientă și ei sunt expuși, acum cu venirea iernei, unei situații destul de critice, în afară de faptul că bolile contagioase pot să apară dintr-un moment într-altul.

Noi nu avem posibilitatea ca să hrănim un număr atât de mare de oameni, fără ca aceștia să ne presteze un serviciu.

Când Ministerul de Interne ni i-a trimis aici, nu i-a trimis cu indicația că ei trebuie să rămână în lagăr.

Cum internarea aceasta se face în condiții foarte grele, iar cheltuiala ce necesită este destul de apreciabilă, vă rog să binevoiiți a admite ca să se permită să rămână la Vapniarka toți acei internați care sunt condamnați de instanțele judecătorești, până la expirarea termenului până la care au fost osândiți, iar toți ceilalți care sunt trimiși la Vapniarka cu mențiunea de a rămâne în lagăre, să fie întrebuințați la muncă în diferite centre din Transnistria, unde avem nevoie de munca lor, ținându-i în regim de pază și în conformitate cu regimul general al evreilor din Transnistria.

În chipul acesta descongestionăm lagărul de la Vapniarka, le asigurăm munca lor în schimbul hranei pe care le-o dăm, evităm posibilitatea izbucnirii unei epidemii violente, și rezolvăm și greaua problemă a aprovizionării și alimentării lor¹.

GUVERNATOR, G. Alexianu

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 20, f. 75 - 76

¹ La data de 18 noiembrie 1942, Radu Lecca comunică C.E.R. că, „în urma raportului Guvernământului Provinciei Transnistria privitor la starea celor 1 179 evrei din lagărul de la Vapniarca, îmbrăcați în haine de vară, Domnul Mareșal a ordonat să li se îngăduie a primi îmbrăcăminte din țară, prin Guvernământ”. (*J. Ancețel, op.cit., vol. V, p. 299*).

556

1942, noiembrie 11, București. Notă asupra convorbirii avute în ziua de 11 noiembrie 1942 de M. Antonescu, vicepreședintele Consiliului, cu G. Richter, la Președinția Consiliului de Miniștri.

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE

D-l Richter a venit cu D-l Lecca la mine ca să discute unele probleme evrești.

I-am arătat D-lui Richter că am instituit o conferință ministerială tocmai cu scopul să se evite unele greșeli;

Că, indiferent cum va fi judecată această măsură, am considerat-o esențială, pentru că s-au făcut unele abuzuri și acte de barbarie pe care nu le pot îngădui.

Eu am lucrat împotriva elementului economic evreesc, pentru că este o problemă rațională.

Am făcut legi de expropriere a patrimoniilor evrești cu scopul constructiv de a ajuta burghezia românească să se poată înstări prin bunurile care fuseseră acaparate de evrei într-o proporție rapidă și excesivă.

Sunt pentru stăpânirea totală a vieții economice românești de către elementul românesc, dar sunt potrivit măsurilor barbare și actelor de teroare împotriva unor sărmani oameni care nu se pot apăra și a unor oameni slabi.

Eu prefer să lovesc în activitatea economică a celor bogați, decât să fac masacre și acte împotriva săracilor sau să îngădui ca, prin măsuri administrative neregulate sau prin fraudă, să fie izbit de imoralitate întregul sistem de tratament al evreilor.

De aceea, am instituit o conferință interministerială care să se ocupe de supravegherea întregului sistem civil și militar al evreilor, care să lase libertatea de muncă aceluia care sunt utili economiei naționale, care să stărpească abuzurile și să poată urmări și pedepsi pe vinovații de fraudă și care să poată organiza un serviciu aparte pentru tratamentul evreilor, făcând ca, de la centru și până în activitatea județeană și de periferie comunală, anumiți funcționari să fie investiți cu executarea măsurilor privitoare la evrei, ca ei să fie și răspunzători și în măsură ca să facă din aceste măsuri o realitate sănătoasă, și nu o provocațiune sau o barbarie inutilă.

Ungurii pândesc, fotografiază și fac propagandă în străinătate împotriva noastră pe această temă a așa-zisei barbarii împotriva evreilor.

Excesele nu aparțin Guvernului și eu am intervenit de trei ori până azi pentru a pune ordine în tratamentul acesta al evreilor.

Unele organe periferice au făcut greșeli și abuzuri care trebuiesc curmate.

În același spirit am dat aprobarea ca să se trimită evreilor în Transnistria haine. Chiar dacă aş fi judecat din nou ca francmason sau, deşi am făcut legile de expropriere, s-ar crede că dau înapoi.

Asupra regimului evreesc, eu nu dau nici înainte, nu dau nici înapoi.

Înţeleg să iau măsuri economice pentru întărirea Neamului Românesc, dar nu măsuri sălbătice de luptă împotriva unor persoane fizice prin acte de barbarii inutile.

Aprobarea pe care am dat-o ca să se trimită haine celor din Transnistria urmăreşte acelaşi lucru: ca să nu se creadă că Guvernul Român este în stare să facă acte de sălbăticie.

Am folosit acest prilej pentru a discuta cu D-I Richter.

Această campanie a fost desfăşurată de evrei, care au crezut că noi îi trimitem dincolo de Bug şi că în mod intenţionat urmărim aceasta.

D-I Richter mi-a declarat că evreii care sunt luaţi din România şi din alte părţi sunt duşi în Polonia, unde sunt organizaţi în taberele de muncă şi supuşi unui regim care, fără să fie de lux, este totuşi de conservare fizică;

Că dacă au fost unele accidente, acestea s-au petrecut pe Bug din cauză că unităţile germane de pază din acea regiune aveau ordin de la Comandamentele lor să nu îngăduie nici o trecere de frontieră, oricare ar fi ea, şi pentru a apăra spatele frontului, să ia măsurile cele mai aspre şi sălbătice împotriva acelor care s-ar abate de la această regulă;

Că numai așa s-au săvârşit unele acte, pentru că unii au voit să treacă Bugul fără aprobarea acestor autorităţi şi că în viitor urmează ca toţi aceia ce ar trece dincolo de Bug să fie în prealabil anunţaţi organizaţiilor S.S.

Am discutat în acelaşi timp situaţia Domnului Lecca, D-I Richter făcându-mi plângeri în legătură cu unele instrucţiuni care au fost făcute în ultima vreme la Centrala Evreilor, declarându-mi că se solidarizează cu tot ceea ce a făcut acolo, având convingerea că s-au făcut lucruri corecte şi de cele mai multe ori de protecţia evreilor şi nu altfel¹.

Ibidem, vol. 10, f. 294, 296. Vezi şi B.A.R., A.I., Fond XXIV, ds. 3342, f. 59 - 61

¹ Această relatare cuprinde numeroase aserţiuni, atât ale lui Mihai Antonescu, cât şi ale lui Richter, care nu corespund realităţii, fiind puse în circulaţie numai pentru a înfrumuseţa sau atenua imaginea defavorabilă creată în unele cercuri internaţionale asupra politicii rasiale atât a dictaturii antonesciene, cât şi a nazismului, chiar dacă între acestea existau diferenţe notabile. Documentele publicate atât de Centrul de Studiere a Istoriei Evreilor din România, cât şi alte lucrări documentare privind situaţia evreilor din România în anii 1940-1944 infirmă aceste susţineri, inclusiv prin declaraţii ale lui M. Antonescu şi G. Richter.

1942, noiembrie 17, București. Cererea Crucii Roșii Române de a se aproba distribuirea de ajutoare, din partea evreilor suedezi, deportaților din Transnistria.

SOCIETATEA NAȚIONALĂ DE
„CRUCE ROȘIE“
A ROMÂNIEI

București, 17 Noiembrie
1942

Sub Înaltul Patronaj și Ocrotire a M.S. Regina Mamă Elena
Nr. 16.766

ONOR,
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI

Societatea Națională de Cruce Roșie, Serviciul Prizonierilor, Refugiaților și Internaților, în urma adresei ce am primit de la Mosaiska Församlingen din Stockholm, cu data de 6 Noiembrie 1942, avem onoare a vă ruga să binevoiți a autoriza ca această organizație să poată trimite, prin intermediul Crucii Roșii, alimente, bani și haine evreilor din ghetourile și lagărele din Transnistria.

De asemenea, vă rugăm să ne autorizați de a trimite astfel de ajutoare tot prin intermediul nostru și din partea rudelor care se află în țară, mai ales că cei internați sunt lipsiți de îmbrăcăminte de iarnă.

Autorizația de ajutorare a evreilor a fost obținută de Mosaiska Församlingen pentru cei din Guvernământul General și tot prin intermediul Crucii Roșii.

Vă rugăm să luați în considerare și acest precedent și să binevoiți a ne autoriza de a putea veni în acest mod în ajutorul evreilor internați.

Odată cu mulțumirile noastre, vă rugăm să primiți asigurarea înaltei noastre considerațiuni.

DIRECTOARE,
(ss) Eufrosina Gh. Ioan

Ibidem, vol. 15, f. 109

Pe document, adnotarea:

„Dictat răspunsul Domnului Simionescu.

«Să se comunice că am autorizat ca Soc. Naț. de Cruce Roșie să poată trimite bani și haine evreilor din ghetouri și lagărele din Transnistria. Sumele pe care Crucea Roșie le va primi de la Soc. Suedeză de protecție vor fi depuse într-un cont la dispoziția statului, iar contravaloarea acestor sume, în lei sau Reichkreditkassenscheine, care au putere de circulație în Transnistria, vor fi puse la dispoziția Soc. Naț. de Cruce Roșie a României. De asemenea, vi s-a aprobat să se trimeată îmbrăcăminte de iarnă celor aflați în ghetourile din Transnistria, din țară, comunicând lista ajutoarelor trimise. O aprobare asemănătoare am dat-o eu personal Centralei Evreilor, cu câteva săptămâni în urmă. M. Antonescu»”.

1942, noiembrie 30, Câmpulung Moldovenesc. Toți meseriașii evrei aparținând C.R. din acest oraș au fost evacuați în Transnistria.

Corpul 4 Teritorial
Bir. 9

La ordinul d-voastră C 600217 din 10 august 1942.

Am onoare a raporta că toți meseriașii evrei ce ne-au aparținut ca corp de trupă au fost evacuați în Transnistria.

Comandant Cerc. Recr. C. Lung (ss) Indescifrabil

A.M.St.M., R.S.E.M. 1161, C0650

1942, decembrie 1, București. Scutirea de taxe pentru coletele cu îmbrăcăminte uzată destinată celor internați în lagărul de la Vapniarka.

ROMÂNIA
MINISTERUL FINANTELOR
DIRECȚIUNEA VĂMILOR
Serv. Ad-tiv

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
C.B.B.T.
944783 din 1 decembrie 1942

Referindu-ne la adresa Dvs. Nr. 16562/942, avem onoarea a vă face cunoscut că am dat dispozițiuni vămii Soroca pentru a permite exportul, în scutire de taxe, a coletelor cu îmbrăcăminte, care sunt expediate din Regat pentru evreii internați în lagărul de la Vapniarka, județul Juguștru - Transnistria, bineînțeles dacă se constată că efectele ce se expediază sunt uzate.

Potrivit celor cuprinse în adresa Guvernământului Provinciei Basarabiei Nr. 4900/942, am dat dispozițiuni ca aceste colete, ce se ridică de la oficiul poștal Soroca, de organele Regiunii Guvernământului Basarabiei să fie exportate în Transnistria numai sub supravegherea și îngrijirea acestor organe.

Exportul coletelor cu alimente în Transnistria va fi exclus cu desăvârșire.

Vă rugăm să binevoiți a cunoaște că această aprobare a fost comunicată și Guvernământului Provinciei Basarabiei, ca urmare adresei acestui Guvernământ nr. 4900/c/1942, care a fost înaintată de Dvs., acestui Departament, pe lângă adresa de mai

sus, precum și Comandamentului Etapelor de Est, Stat Major Bir. 2 - ca urmare adresei Nr. 30720/942.

/MINISTRU
(ss) Indescifrabil

DIRECTOR GENERAL
(ss) Crețulescu

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 22, f. 239

560

1942, decembrie 12, Odessa. Decizia Guvernământului Transnistriei cu privire la modalitățile de utilizare a forței de muncă evreiești.

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNĂMÂNTULUI CIVIL AL TRANSNISTRIEI

DECIZIA Nr. 2927

CONFIDENȚIAL

Noi, Ion Antonescu, Mareșal al României și Comandant de Căpetenie al Armatei, Prin Profesorul Gh. Alexianu, Guvernator Civil al Transnistriei.

Văzând raportul ce l-am făcut Domnului Mareșal Ion Antonescu cu privire la mobilizarea evreilor din Transnistria, cu Nr. 820/942, strict secret.

Văzând aprobarea ce ne-a fost dată de Domnul Mareșal Ion Antonescu pe acest raport, cu adresa nr. 2087/942;

Văzând nevoia urgentă ce avem de personal pentru a putea face față tuturor ramurilor de activitate economică și industrială din Transnistria;

Văzând nevoia de a face ca toate produsele din Transnistria să poată fi strânse și dirijate în vederea valorificării cu toată grija, spre a nu se scăpa nici un sector de activitate din mână și spre a putea dirija astfel toate produsele în vederea continuării războiului;

Văzând ordonanța Nr. 23 privitoare la munca evreilor în Transnistria,

Pentru aceste motive,

În virtutea deplinei puteri acordate prin Decretul Nr. 1 din 19 august 1941, privitor la administrarea Transnistriei.

DECIDEM

Art. 1. Toți evreii care se găsesc pe teritoriul Transnistriei, precum și acei care vor fi scoși din lagăre potrivit aprobării Domnului Mareșal Ion Antonescu Nr. 2087/942, vor fi așezați în orașe sau sate, după posibilități și nevoi, și obligați ca să trăiască în ghetouri și să presteze munca ce li se impune, primind drepturile prevăzute în ordonanța Nr. 23¹.

Art. 2. Inspectoratul Jandarmeriei va întocmi de îndată o statistică a tuturor evreilor aflați în Transnistria cu arătarea profesiei și a specialității fiecăruia.

Art. 3. Toți profesioniștii calificați vor fi puși la dispoziția directoratelor respective, spre a fi întrebuințați acolo unde nevoia ar cere și în raport cu profesiunea lor.

Art. 4. Se exclude întrebuințarea evreilor în fabricile și atelierele din Odessa.

Întrebuințarea lor în Odessa nu se va putea face decât de la caz la caz și cu aprobarea personală a Guvernatorului.

Art. 5. Toți medicii evrei vor fi întrebuințați de Direcția Sănătății la combaterea epidemiilor și la îngrijirea populației.

Toți inginerii, arhitecții și specialiștii tehnicieni vor fi puși să lucreze în fabrici sau să repare și să pună în funcțiune fabricile stricate.

Toți contabilii, avocații și orice alți liberi profesioniști decât cei arătați mai sus, vor fi întrebuințați la lucrări de contabilitate de la ferme și fabrici.

Ei nu pot fi folosiți în instituțiile administrative, comune, raioane și Guvernământ.

Tot printre acești liberi profesioniști se vor alege și conducătorii de echipe prevăzuți mai jos.

Art. 6. Pe lângă prefecturile de județ, cu excepția județului Odessa și Tiraspol, se vor înființa echipe de evrei care nu au avut întrebuințări speciale conform prevederilor art. 5.

Aceste echipe vor fi conduse de câte un evreu, după cum se arată în același articol.

Echipele de evrei vor avea ramificații în fiecare raion și vor cuprinde următoarele secții:

a/. Secția străngerii pieilor și a mătelor, părului ca și a celorlalte produse de la abator.

b/. Secția colectării și împachetării ouălor, ca și ambalajelor de tot felul de produse.

c/. Secția colectării materialelor neferoase, a fiarelor vechi, a maculaturei, a zdrențelor, a reziduurilor de orice fel, a oaselor, pufului și fulgilor.

d/. Secția pentru colectarea lânii, a pieilor de karakul și păstrarea lor.

e/. Secția atelierelor de croitorie.

f/. Secția atelierelor de cismărie.

g/. Secția atelierelor de lenjerie.

h/. Secția magazinelor generale, fără a putea fi șefi de magazin.

Art. 7. Fiecare evreu de la 12-60 ani este îndatorat să presteze muncă obligatorie în una din aceste operațiuni.

Art. 8. În fiecare județ se vor înființa ateliere, iar uneltele și mașinile necesare se vor procura prin grija Guvernământului, ca și prin grija Centralei Evreilor din București.

Art. 9. Prefecții de județe vor controla îndeaproape înființarea acestor ateliere și repartiția evreilor la muncă.

Dacă numărul evreilor este superior, secții de acest fel se vor face în fiecare raion.

Ele vor sta sub controlul și privegherea nemijlocită a pretorilor.

Art. 10. Conducătorii fiecărei secțiuni și fiecărui grup de evrei răspund personal de prezența tuturor evreilor la muncă și de prezența lor în localitatea fixată, sub restricțiunile prevăzute în ordonanța Nr. 23.

Este interzis evreilor a se deplasa chiar temporar în altă localitate fără aprobarea specială a prefectului.

Art. 11. Dacă activitatea evreilor astfel organizată va da un randament apreciabil ca superior randamentului normal, la propunerea prefectilor de județ se va acorda o recompensă sub formă de precipitație de 5% din valoarea surplusului de muncă realizată.

Secțiile de evrei care se vor distinge prin muncă, disciplină și ordine desăvârșită, vor fi înscrise pe tabelul acelor evrei care pot primi ajutoare și medicamente, îmbrăcăminte și bani din țară.

Art. 12. Sancțiunile pentru abaterile prevăzute în ordonanța Nr. 23 rămân în vigoare.

Osebit de aceasta, evreii care sub orice formă se vor abate de la dispozițiunile deciziei de față, vor fi internați pentru totdeauna în lagărul de represalii ce se va înființa la Mostovoi².

Art. 13. Direcția Administrației de Stat, Inspectoratul Jandarmeriei și Inspectoratul Închisorilor sunt însărcinate cu aducerea la îndeplinire a prezentei decizii.

7 Decembrie 1942

GUVERNATOR, (ss) Gh. Alexianu

Ibidem, f. 47, 48 f/v, 48 bis, 49

Pe document, rezoluția: „Copie Dl. Lecca (ss) Indescifrabil“.

¹ Vezi doc. 396 din volum.

² Acest lagăr a funcționat între anii 1942-1944.

561

1942, decembrie 23, București. Numărul evreilor din Moldova evacuați în Transnistria.

ROMÂNIA

București 23.XII.1942

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI

Institutul Central de Statistică

Nr. 132595 - 23 dec. 1942

Domniei-Sale

Domnului General de Corp de Armată, Dumitru Popescu

Ministrul Afacerilor Interne

Loco

Conform dispozițiilor Domnului Mareșal Antonescu transmise prin adresa nr. 17304cc/942, de a se prezenta de urgență grafice care să reprezinte numeric populația evreească aflată în târgurile din Moldova înainte de luarea măsurilor de evacuare și după aceste operațiuni, avem onoare a vă ruga să binevoiiți a dispune să ni se trimită de urgență o situație care să reprezinte numeric populația evreească deportată în

Transnistria, din târgurile și orașele din Moldova. Cifrele cerute urmează să fie repartizate pentru fiecare târg moldovenesc, pe sex, pe vârste și pe profesii.

Primiți, Domnule Ministru, asigurarea deosebitei considerațiuni ce vă păstrăm¹.

DIRECTOR GENERAL

(ss) Indescifrabil

A.N., Fond M.A.I., ds. 34 I/1943, f. 97

¹ 1942, decembrie 23, Dorohoi. Situația numerică a evreilor din localitățile rurale din Moldova evacuați în Transnistria

INSPECTORATUL DE JANDARMI CERNĂUȚI
LEGIUNEA DE JANDARMI DOROHOI

SITUAȚIA NUMERICĂ
a evreilor de pe teritoriul rural al Moldovei
evacuați în Transnistria

Nr. Crt.	Comuna	Număr total	Sexul		Vârsta		Profesiunea	
			Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei
0	1	2	3	4	5	6	7	8
<u>Județul DOROHOI</u>								
1	COȚUȘCA	27	11	16	5 (2-7ani)	10 (1-10ani)	5 comercianți 1 brutar 1 fierar 4 fără profesie	7 fără prof. 9 casnice
2	CRASNOLEVCA (Crasnaleuca)	1		1		50 ani		
3	HUDEȘTI	28	15	13	5 (4-13 ani)	5 (4-13 ani)	3 comercianți 10 liberi 2 fără	5 fără ocu. 8 casnice
4	IBĂNEȘTI	33	19	14	10 (2-14 ani)	6 (2-8 ani)	7 comercianți 2 liberi 10 fără	6 fără ocup. 8 casnice
5	MIORCANI	10	6	4	3 (4-12 ani)		2 comercianți 1 cismar 1 fierar 2 fără	4 casnice
6	MITOC	63	26	37	5 (2-12 ani)	19 (2-14 ani)	16 comercianți 1 (71 ani)	10 liberi 19 casn.

7 PĂLTINIȘ	6	3	3			18 fără profesie 3 comercianți 3 casnice
8 RĂDĂUȚI	547	165	382	106 (2-9 ani)	56 (3-11 ani)	20 comercianți 22 (14 ani) 18 (14 ani) 2 brutari 17 (72-78 ani) 12 (74-78 ani) 2 măcelari 2 frizeri 1 tinichigiu 4 cismari 1 croitor 4 fierari 2 cojocari 127 fără 89 fără prof. 293 casnice
9 SUHARU	41	20	21	6 (2-5 ani)	7 (2-5 ani)	112 comercianți 2 mecanici 6 fără 8 fără profesie 13 casnice
10 VÂRFUL CÂMPULUI	41	23	18	5 (2-10 ani)	4 (7-10 ani)	17 comercianți 3 fără 6 fără profesie 12 casnice
11 ZVORIȘTEA	32	16	16		2 (75-80 ani)	16 comercianți 16 casnice
<u>Județul ROMAN</u>						
12 BĂCEȘTI	3	3				1 contabil 1 cismar 1 profesor
13 ELISABETA	1	1				1 brutar
14 BOZIENI BALȘ	8	4	4			1 comerciant 1 croitor 1 liberă 1 fără 3 casnice 1 fără profesie
TOTAL	841	312	529	166 (1-14 ani)	118 (1-14 ani)	17 (71-78 ani) 14 (74-80 ani)

(Ibidem, ds. 34/1943 I, f. 479).

1942, decembrie, Odessa. Decizii ale Guvernământului Transnistriei privind regimul deținuților de la Vapniarka și modul de folosire a acestora la munca obligatorie.

**COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNĂMÂNTULUI CIVIL AL TRANSNISTRIEI**

DECIZIUNEA Nr. 3269

Noi, ION ANTONESCU, MAREȘAL AL ROMÂNIEI, COMANDANT DE CĂPETENIE AL ARMATEI;

Prin Profesor G. Alexianu, Guvernator Civil al Transnistriei;

Văzând aprobarea dată nouă de Domnul Mareșal Ion Antonescu, privitor la utilizarea la muncă a evreilor din lagăre și comunicată cu adresa Președinției Consiliului de Miniștri Nr. 2087 din 16 noiembrie 1942;

În completarea dispozițiilor prevăzute în Decizia Nr. 2927 privitoare la organizarea muncii evreilor din Transnistria.

Văzând propunerea comisiei instituită prin rezoluția din 6 Decembrie 1942, pusă pe referatul Direcției Industriei, înregistrat sub Nr. [lipsă]/1942, în scopul de a cerceta situația fiecărui evreu deținut în lagărul Vapniarka.

Văzând dispozițiile prevăzute în Ordonanța Nr. 23 și necesitatea completării dispozițiilor prevăzute în Decizia Nr. 2927 privitoare la organizarea muncii evreilor din Transnistria.

În virtutea deplinei puteri acordate nouă prin Decretul Nr. 1 din 19 august 1941, dat la Tighina.

DECIDEM:

Art. 1. Toți evreii internați în prezent în lagărul Vapniarka și prevăzuți în tabelul alăturat, ce face parte integrantă din deciziune, se scot din lagăr și se repartizează pentru muncă după cum urmează:

Art. 2. Se pun la dispoziția Direcției Industriei: 1 ajustor, 6 blănari, 1 boiangiu, 20 contabili, 4 chimiști, 22 cismari, 6 curelari, 1 fierar, 9 ingineri, 17 industriași, 1 lumânar, 4 mecanici, 1 mecanic naval, 1 miner, 1 maestru glucoză, 4 rotari, 3 strungari, 3 specialiști fabr. ciorapi, 10 șoferi, 5 săpunari, 1 sudor electric, 5 tâmplari, 42 țesători, 1 tăbăcar, 2 textiliști și 1 tehnician.

La dispoziția Direcției Comerțului: 70 contabili, 68 comercianți, 1 expeditor vamal, 2 foști funcționari de stat, 38 funcționari de birou, 43 funcționari comerciali și 3 pachetatori de ouă.

La dispoziția Direcției Construcțiilor: 2 desenatori, 5 electricieni, 5 geamgii, 2 instalatori, 6 lăcătuși, 3 tâmplari, 11 tinichigii, 14 vopsitori, 2 zidari și 2 zugravi;

La dispoziția Direcției Sănătății: 13 dentiști, 4 farmaciști și 16 medici;

La dispoziția Direcției Administrației: 38 avocați, 11 elevi, 4 învățători, 11 profesori, 17 studenți și 6 ziarști urmând să fie întrebuințați la muncă potrivit dispozițiilor ce se vor da ulterior.

La dispoziția Direcției Agriculturii: 1 medic veterinar;

La dispoziția Direcției Pădurilor: 2 dogari, 7 pădurari și 2 tâmplari;

La dispoziția Direcției Culturii: 11 tipografi;

La dispoziția Direcției Muncii: 70 croitori (pentru a se înființa un atelier de croitorie la Olgopol și eventual un al doilea la Pesceana), 10 ceasornicari (pentru a se înființa un atelier de reparat ceasornicele armatei, la Pesceana), precum și 20 brutari, 3 bucătari, 1 bijutier, 5 brânzari, 1 călcătoreasă, 3 chelneri, 10 casnice, 3 fotografi, 14 frizeri, 6 lîngereșe, 5 măcelari, 21 muncitori, 1 morar, 1 modistă, 1 pivnicer, 1 potcovar, 1 reparator stilouri, 4 rabini și 1 remailleur, pentru care se fixează drept sediu com. Zagincov, jud. Jugastru.

Art. 3. Pentru restul evreilor menționați în tabel și nerepartizați potrivit dispozițiilor art. 2, se înființează un ghetou la Olgopol și unul la Pesceana, unde vor fi internați toți cei ce nu muncesc: copii, bătrâni, infirmi, bolnavi, etc., urmând să trăiască prin propriile lor mijloace și posibilitatea de ajutorare din partea centralei evreilor.

Ghetourile se dau în grija unui șef de colonie, care le organizează și are răspunderea acestora potrivit dispozițiilor prevăzute în Ordonanța nr. 23.

Art. 4. La Spitalul Olgopol se rezervă o secție specială pentru îngrijirea evreilor bolnavi.

Art. 5. Direcțiile vizate în art. 2 vor trimite câte un delegat pentru a alege și lua în primire evreii repartizați potrivit dispozițiilor de mai sus.

Art. 6. Toate chestiunile privitoare la raporturile dintre evreii din Transnistria și cei din țară se trec în grija Direcției Muncii, unde se formează un serviciu special în acest scop. Inspectoratul Jandarmeriei va aduna corespondența tuturor evreilor și o va preda la Direcția Muncii, iar Direcția Administrației va repartiza Direcției Muncii toate lucrările referitoare la evrei.

Art. 7. Inspectoratul Jandarmeriei și Direcțiunile vizate în prezenta decizie, se însărcinează cu aducerea ei la îndeplinire.

Data în Cabinetul nostru astăzi 31 decembrie 1942¹.

Gubernator
(ss) G. Alexianu

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 23, f. 818 f/v

¹ DECIZIUNEA Nr. 3270

Noi, ION ANTONESCU, Mareșal al României, Comandant de Căpetenie al Armatei,
Prin Profesor G. Alexianu, Gubernator civil al Transnistriei;

În completarea dispozițiilor prevăzute în Decizia Nr. 2927 și Decizia Nr. 3269 privitoare la organizarea muncii evreilor din Transnistria;

În virtutea deplinei puteri acordate nouă, prin Decretul Nr. 1 din 19 august 1941, dat la Tighina.

DECIDEM:

Art. 1. În centrele importante de evrei se instituie câte un „Birou al organizării muncii evreilor”.

Art. 2. Acest birou este format și condus numai de evrei, care vor fi numiți de Guvernământ - prin Direcția Muncii - în număr de 1 conducător și maximum 2-4 ajutoari de fiecare birou.

Art. 3. Biroul organizării muncii evreilor va sta sub dependența directă a prefectului județului și va executa întocmai toate dispozițiunile date de acesta și de Direcția Muncii Guvernământului. El va face legătura între evrei și Direcția Muncii prin intermediul Oficiului de muncă județean respectiv.

Art. 4. Biroul va ține evidența evreilor din județul respectiv, pe specialități de muncă și evidența atelierelor; el va face propuneri pentru înființarea atelierelor, în cadrul Deciziilor Nr. 2927 și Nr. 3269 pentru creerea de noi posibilități de utilizare a muncii.

Art. 5. La fiecare atelier sau întreprindere evreească se vor ține în perfectă regulă scriptele, operațiunile de contabilitate, veniturile și cheltuielile, potrivit dispozițiilor Ordonanței Nr. 23 și art. 11 din Decizia Nr. 2927.

Art. 6. Membrii biroului organizării muncii evreilor care nu-și vor îndeplini îndatoririle sau se vor abate de la regulile impuse pentru munca evreilor prin diferite ordonanțe și deciziuni, vor fi sancționați în conformitate cu art. 12 din Decizia Nr. 2927.

Art. 7. Direcția Muncii se însărcinează cu aducerea la îndeplinire a prezentei deciziuni.

Data în Cabinetul nostru 31 decembrie 1942. GVERNATOR, (ss) G. Alexianu (*Ibidem*, f. 819).

563

1942, decembrie, Moghilău. Numărul evreilor deportați în comunele din județul Moghilău.

BIROUL DE EVIDENȚĂ MOGHILĂU

SITUAȚIA NUMERICĂ
pe comune, din jud. Moghilău, a evreilor evacuați aflați în comunele mai
jos notate

Șargorod	9,21%	4 500 suflete
Murafa	7,14%	3 490 “
Djurin	8,13%	3 792 “
Jarsnica	0,41%	200 “
Derebcin	0,41%	200 “
Kapusterna	1,02%	500 “
Crasnoe	0,37%	180 “
Tivarif	1,74%	850 “
Lucineț	4,83%	2 360 “
Nemerici	0,93%	453 “

Vindiceni	1,71%	835	“
Lucineț	0,80%	391	“
Gordi	0,54%	264	“
Gronivca	0,41%	200	“
Hriniovca	0,80%	389	“
Vinoiji	0,57%	279	“
Meniovca	0,59%	288	“
Stepanca	0,76%	371	“
Ozarineț	0,82%	400	“
Ivașcăuți	1,23%	600	“
Copaigorod	3,27%	1 600	“
Gorai	0,30%	150	“
Cuniefca	0,21%	104	“
Noșcăuți	1,18%	576	“
Moghilău	27,03%	12 200	“
Scazineț	5,74%	2 900	“
Slidi	0,77%	377	“
Balchi	1,26%	618	“
Crasna	0,61%	296	“
Iaruga	1,39%	679	“
Kukavka	0,23%	111	“
Obuchov	0,59%	286	“
Popivți	1,85%	905	“
Stanislavcec	0,42%	203	“
Tropova	1,23%	600	“
Voroșilovca	0,49%	238	“
Romachi	0,58%	282	“
Marinovca	0,48%	233	“
Garișcova	0,58%	282	“
Hrabiviți	0,89%	486	“
Iuzina	0,80%	390	“
Volodievci	0,32%	156	“
Galcinți	0,46%	223	“
Cozarinți	0,57%	277	“
Jmerinca	3,79%	1 849	“
Matchi	0,42%	204	“
Martinovca	0,81%	393	“
Mateicovsca	0,26%	128	“
Ivanchivți	0,24%	118	“
Cosminți	0,36%	175	“
Kantinațov	<u>0,25%</u>	<u>120</u>	“
TOTAL	100%	48 831	suflete

Pentru conformitate,

Ibidem, vol. 20, f. 269

XVIII. MĂSURI PENTRU ROMÂNIZAREA ȘI EXPROPRIEREA BUNURILOR EVREIEȘTI. IANUARIE-DECEMBRIE 1942

564

1942, ianuarie 27, București. Farmaciști evrei solicită să fie scutiți de rigorile D.L. nr. 3275 privind anularea concesiunilor deținute de această categorie profesională.

DOMNULE MAREȘAL¹

Subsemnații farmaciști:

Răniți din Războiul Întregirii din 1916-1918.

Decorați Sanitari cu distincțiunea de război, din Războiul Întregirii din 1916-1918.

Cercetași din Războiul Întregirii din 1916-1918.

Urmașii veteranilor din Războiul Independenței 1877-78.

Încetățeniții prin legi individuale până la 16 august 1916.

Încetățeniții prin decrete-legi individuale până la demobilizarea Armatei la 31 martie 1918, și urmașii lor, toți din Vechiul Regat, licențiați sau Doctori în farmacie, ai Facultăților de Farmacie din țară; cu cel mai profund respect și nețărmurit devotament pentru Țară, Tron și Conducător, ne permitem a supune Înaltei D-vs. atenții cele de mai jos:

Prin decretul-lege nr. 3275, publicat în Monitorul Oficial nr. 284 din 28 noiembrie 1941, au fost anulate concesiunile de farmacie deținute de evrei, indiferent dacă aceste concesiuni au fost acordate pentru merite personale sau au fost cumpărate de la alți farmaciști cu bani împrumutați sau munciți din greu; tot prin acest decret-lege se acordă proprietarilor de farmacii, un termen scurt de lichidare, de șaizeci de zile, care expiră la 29 ianuarie 1942².

Domnule Mareșal, în această lege de anularea concesiunilor de farmacii evreiești anunțată mai sus, au fost cuprinși toți farmaciștii evrei din România și nici unul singur din farmaciștii: răniți, decorați, urmași ai veteranilor din 1877-1878, cercetași de război, și naturalizați prin legi individuale nu a fost exceptat. Deși prin toate legile respective

privitoare la evreii din țară au fost exceptați toți acei evrei care, prin acte și fapte personale sau distincțiuni ce li s-a acordat, au dovedit atașamentul lor față de Patrie, totuși numai decretul-lege privitor la anularea concesiunilor de farmacii evrești, nu face nici un fel de excepție, chiar dacă unii dintre noi avem suficiente dovezi și merite personale pentru a arăta, dacă mai este nevoie, complectul nostru atașament față de Patria Română, pentru care am fost gata oricând în trecut și suntem gata și acum, dacă vom fi chemați, să ne facem datoria acolo unde nevoia va cere.

Față de cele expuse mai sus, ne permitem, Domnule Mareșal, a vă ruga să binevoiți a dispune, ca noi, farmaciștii evrei din categoriile înșirate mai sus, să fim exceptați de la rigorile legii nr. 3275 enunțată mai sus, care ne obligă, dacă nu suntem exceptați, să lichidăm farmaciile noastre până la 29 ianuarie 1942.

Ne permitem foarte respectuos a vă ruga, Domnule Mareșal, să binevoiți a socoti că această exceptare corespunde Înaltei dumneavoastră concepțiuni și sentimentului D-voastră de dreptate și protecțiune pe care-l nutriți față de toți acei care și-au făcut datoria în ceasurile grele, față de Țară, Tron și Conducător.

Să trăiți, Domnule Mareșal.

Farmacist M. Beinich - Buc. Str. Nerva Traian 98, veteran de Război din 1913. Rănit în Războiul 1916-1918. Fost Farmacist Maior în rezervă.

Farmacist Preșeanu - Bârlad Bulev. Carol I nr. 25. Decorat cu „Crucea Meritul Sanitar“ cu distincțiune de război (1916-1918). Naturalizat prin I.D. Regal individual în timpul războiului 1916-1918, fost farmacist căpitan în rezervă.

Farmacist M. Horn - București, B-dul Elisabeta 19 fost farmacist, colonel în rezervă naturalizat individual înainte de Războiul din 1916. Veteran al Campaniei din 1913.

Farmacist P. Clecner din Brăila fost farmacist, lt. col. în rezervă, decorat cu Coroana României cu spade în războiul din 1916-1918.

Dr. în farmacie M. Solomon, Buc., Calea Dudești 28, fost farmacist locotenent în rezervă, urmaș al descendentului fost farmacist Colonel de rezervă A. Solomon. Încetățenit înainte de 1916.

Farmacist diriginte A. Lupovici, cercetaș de război „Cohorta Petru Rareș“ Piatra-Neamț fost locotenent gestionar în Armata Regală Română București str. Bărăției nr. 48.

A.F.C.E.R., Fond C.E.R., ds. 157/VI, f. 593-594

Pe document, rezoluția: „Nu se aprobă“.

¹ Acest memoriu a fost înregistrat la P.C.M., la data de 27 ianuarie 1942.

² Ministerul Sănătății a prelungit termenul de lichidare până la 23 aprilie 1942. Vezi doc. 565 din volum.

1942, februarie 1, București. Consilierul german Richter analizează stadiul problemei evreiești din România.

Situația problemei evreilor din România la 1 februarie 1942*

Dizolvarea „Uniunii Comunităților Evreiești din România“ și constituirea unei „Centrale a Evreilor în România“ au dus, pe lângă posibilitatea ca evreii din România să aibă o organizație unitară și sub supravegherea statului și la înlăturarea lui Filderman din postul său de conducător al evreilor din România. Așteptările sale că situația nou creată în sfera politico-evreiască ar fi numai un episod și că mai ales guvernul va reveni asupra lui la timpul oportun nu s-au realizat. Filderman se gândește din nou să părăsească România.

După ce Filderman, cu câteva zile înainte de apariția legii privind dizolvarea „Uniunii Comunităților Evreiești din România“, s-a exprimat în unele cercuri intime că are încrederea guvernului și de aceea zvonurile care circulă în oraș despre iminenta sa destituire ar fi lipsite de orice temei, o reacție violentă au provocat printre evrei apariția legii privind dizolvarea „Uniunii Comunităților Evreiești din România“ și legea privind trecerea în categoria evreilor a tuturor locuitorilor cu sânge evreiesc. În timp ce evreii bogați sunt cuprinși de cele mai mari griji pentru soarta lor în viitor, evreii săraci privesc pozitiv noua evoluție. Aceste pături de evrei săraci constituiau pentru organizația lui Filderman numai un obiect de exploatare în favoarea burgheziei evreiești. Fără îndoială, trebuie să arătăm că fosta conducere a evreilor i-a exclus în mod considerabil pe evreii bogați de la subscripția pentru Împrumutul reîntregirii în dezavantajul păturilor sărace. Evreii care astăzi mai posedă încă averi uriașe au fost puși să plătească sume relativ mici; dimpotrivă, cei aparținând păturilor de jos au trebuit să subscrie peste posibilitățile lor de plată. Filderman a fost constrâns la subscriere, în astfel de cazuri, de cele mai multe ori, sub amenințarea evreilor în particular. Așa a trebuit să subscrie 100 000 de lei la împrumutul de reîntregire, de exemplu, un medic care nu poseda într-adevăr nici o avere și care fusese evaluat, cu doi ani-înainte, de Serviciul impozite, la un venit anual de 100 000 de lei, venit pe care astăzi nu-l mai avea. Aceeași favorizare a evreilor bogați de către Filderman se întâmpla și la înscrierea evreilor pentru munca obștească. Filderman a obținut întotdeauna favorizarea unora, pe baza relațiilor sale cu personalități politice conducătoare.

Legile elaborate în decembrie 1941 și teama care domnea în general printre evrei că și în viitor vor fi elaborate alte legi radicale în viața evreilor din România au dus la o acțiune intensă de botez printre evrei. „Centrala Evreilor din România“ informează despre numeroase cazuri de convertire a evreilor la credința catolică. Acești evrei, care propagau această convertire, pretindeau că eficiența acestei treceri a evreilor la credința catolică s-ar dovedi cu prilejul deportării evreilor din Bucovina în regiunile de dincolo de Bug; pe atunci autoritățile bisericii catolice erau pentru protecția evreilor care

* Fragmente.

trecuseră la credința catolică, în fața acestor deportări. Prin aceste convertiri formale la credința catolică, evreii sperau să se sustragă deci de la alte eventuale deportări. La 19 și 20 ianuarie 1942 a avut loc, în bisericile greco-catolice din București, botezul unui grup de 40 de evrei. De remarcat este faptul că această acțiune de botez a fost întâmpinată binevoitor înainte de toate de Cassulo, nunțiul apostolic de la București, care a declarat că „evreii care trec la catolicism se vor bucura de protecția papală”. Evreii botezați își vor arăta gratitudinea lor față de strădaniile nunțiului papal, prin ridicarea unei biserici pentru convertiți. Câteva sute de evrei care au cerut să fie botezați și care urmau să frecventeze pentru trei luni o școală de rit catolic, au fost botezați între timp în mare grabă de preoți catolici. Cursurile de instruire au continuat după ce a avut loc botezul. Marton Aron, arhiepiscopul maghiar romano-catolic de Alba-Iulia, a cerut tuturor pastorilor din subordine să-i boteze pe evreii maghiari care doresc să treacă la credința catolică, să-i convertească pe oameni în mod egal la credința catolică.

Instrucțiunile la legea din 16 decembrie 1941 privind constituirea unei „Centrale a Evreilor din România”¹, care reglementează organizarea și sarcinile Centralei Evreilor, au fost semnate de mareșalul Antonescu la 30 ianuarie 1942 și au fost publicate în Monitorul Oficial din 31.I.1942. De remarcat este faptul că, în contrast cu comentariile presei germane la instrucțiunile legii din 16 decembrie 1941, presa română n-a publicat nici până acum regulamentul de organizare și nici n-a luat atitudine față de instrucțiuni.

Activitatea noului subsecretar de stat pentru românizare, Titus Dragoș, tinde să concentreze în ministerul său românizarea economiei și industriei românești. În momentul de față, pe lângă Subsecretariatul de Stat pentru Românizare (titlul exact: Subsecretariatul de stat al Românizării, Colonizării și Inventarului - n.n.) și ministerele Muncii și Economiei au atribuții de românizare și anume Ministerul Muncii se ocupă de românizarea personalului constituit din evrei din întreprinderile evreiești, iar Ministerul Economiei se ocupă de românizarea întreprinderilor evreiești economice și industriale. După cum s-a aflat, guvernul român intenționează ca realizarea românizării și rezolvarea problemei evreilor să intre în competența unui minister nou creat. Conducător al acestui minister a fost numit fiul bătrânului Cuza, profesorul Gh. Cuza².

Dragoș și-a început activitatea la Ministerul Românizării întreprinzând o serie de schimbări importante în cadrul personalului. Astfel, l-a destituit din funcția de director pentru românizare pe Octavian Maloi, deoarece acesta, abuzând de funcția sa, luase în arendă pe numele soției sale o fermă de stat. Maloi fusese destituit mai înainte din postul de secretar al primăriei din Satu Mare. Eugen Pavelescu, profesor universitar, director al Serviciului românizării din Cernăuți, a fost îndepărtat din postul său, pentru că n-a reușit să redreseze economia în Bucovina.

Greutățile activității de românizare constau, ca și mai înainte, în faptul că legislația rasială românească conține 24 de definiții legislative diferite pentru noțiunea de „evreu”, ceea ce nu face posibilă o respectare riguroasă și o utilizare eficientă a legii. De aici rezultă faptul că în cele mai multe cazuri se eludează în așa fel legile de românizare elaborate și instrucțiunile suplimentare, încât, prin deghizări mai mult sau mai puțin vizibile, românizarea apare numai simulată.

La aceste procedee lucrative s-au pretat, pe lângă foștii funcționari, funcționarii de stat destituiți și înalți funcționari militari și de stat, acum pensionari. În scurt timp au fost vândute și scoase la mezat averi de multe sute de milioane, dacă nu de miliarde, fără ca cineva să se întrebe unde au stat până acum, de fapt, aceste sume enorme de bani, de unde au fost ridicate și cum au fost folosite până acum. Acești funcționari, atât de perspicace în finanțe, nu s-au interesat în nici un fel dacă valorile estimate în contracte

deghizate corespund într-adevăr situației reale. La redactarea contractelor avocației evrei, experți și rafinați, ca unii care nu trebuiau să-și exercite activitatea decât în conformitate cu prevederile legislative, au trebuit să se consulte și, bineînțeles, să fie atenți ca litera legii să fie respectată în toate cazurile.

Termenul fixat pentru lichidarea farmaciilor evreilor a fost prelungit, printr-o dispoziție a Ministerului Sănătății, până la 23 aprilie 1942. Prolungirea termenului a fost necesară, deoarece, pentru repartizarea farmaciilor devenite libere, s-au anunțat 800 de solicitanți, a căror examinare nu se putea încheia atât de repede. După o declarație a ministrului sănătății, prof. dr. Tomescu, la 508 farmacii românești revin 178 evreiești.

Liviu Rebreanu, director general al Teatrului Național românesc, a indicat tuturor teatrelor din România să interzică cu strictețe orice amestec al evreilor în teatrul românesc. Evreii nu pot nici să colaboreze ca actori, regizori, tehnicieni, mânuitori de culise, muncitori ș.a.m.d. la reprezentarea vreunei piese de teatru, nici nu pot finanța teatre românești. Aceleași condiții sunt valabile și pentru reprezentațiile din varieteuri și localuri. Nu se pot pune în scenă piese de teatru și bucăți muzicale ale evreilor. Excepții se fac numai la teatrul evreiesc. Rebreanu a arătat că a luat măsuri severe pentru îndepărtarea evreilor din viața teatrală românească, deoarece acestea s-au dovedit a fi necesare³.

Printr-un anunț al Marelui Stat Major din 30 decembrie 1941, Serviciul prestării muncii obștești de către evrei a fost subordonat, la 1 ianuarie 1942, Inspectoratului general al taberelor de muncă și coloanelor de muncă din Ministerul Muncii⁴.

La 20 ianuarie 1942, Inspectoratul general al taberelor de muncă și coloanelor de muncă a dispus ca toți evreii care locuiesc în București și în satele din împrejurimi, în orice situație se găsesc, să se anunțe începând de la 22 ianuarie 1942 pentru transportarea zăpezii. Pentru neaprezentare sunt amenințați cu arestare și sancționare conform dispozițiilor Inspectoratului. Atât timp cât Serviciile de recrutare au fost însărcinate cu această problemă, numeroși evrei, care erau în relații bune cu șefii Serviciilor de recrutare, și-au procurat dovezi contra unei sume de la 3 000 la 5 000 de lei, prin care au fost scutiți de curățatul zăpezii.

Richter, SS - Hauptsturmführer
și consilier în probleme evreiești

A.Ń., Colecția microfilme S.U.A., rola 487, T 120-4658, K 342634-342640, Auswärtiges Amt

¹ Vezi *E.R.*, vol. 1, doc. 53.

² Această afirmație a lui Richter nu s-a confirmat.

³ Vezi doc. 68 din acest volum.

⁴ Vezi doc. 582 din acest volum.

1942, martie 14, București. Sintează statistică privind
 acțiunea de înlocuire a salariaților evrei din
 întreprinderi.

REZUMATUL STATISTIC

privind opera de românizare a salariaților evrei din întreprinderi

SOLICITANȚI

În vederea ocupării locurilor ocupate de salariații evrei, s-au primit la Oficiul Central de Românizare 6.977 cereri, repartizate astfel:

1. Pentru posturi diverse : 5.192

În această categorie sunt cuprinse 1.121 de cereri ale solicitanților cu diferite titluri academice, 643 cu licențe în drept, 175 cu licența Acad. Comerciale, 100 cereri de foști ofițeri și 353 în care nu se specifică studiile.

2. Medicină și farmacie	98
3. Ingineri	121
4. Posturi de conducere	81
5. Dactilografe	195
6. Comercianți	51
7. Vânzători	319
8. Muncitori calificați	452
9. Muncitori necalificați	498

Total 6 977

PLASĂRI :

De la 1 august 1941 până la 31 ianuarie 1942 au fost dublați 1.005 salariați evrei în Capitală, 299 în provincie, începând de la directori, specialiști, până la muncitori.

În întreprinderile din Capitală s-au plasat 2.529 români în locurile rămase libere prin concedierea evreilor.

În întreprinderile din provincie 309 români, lipsindu-ne numărul celor recomandați direct de inspectorii speciali de control ai Oficiului Central de Românizare.

REZULTATUL RECENSĂMÂNTULUI LA CAPITALĂ

S-au depus 3.395 cereri pentru menținerea evreilor în întreprinderi peste data de 31 decembrie 1941.

Aceste 3.395 firme dispun de un număr de 143.225 salariați dintre care:

salariați creștini	133 826
salariați evrei	9 399

Total 143 225

Dintre cei 9.399 salariați evrei, un număr de 4.100 sunt dublați cu români, iar restul de 5.299 sunt nedublați. Pe categorii de specialități evreii dublați se prezintă astfel: funcționari 3.503, lucrători 597, directori 30, subdirectori 3, post conducere

107, farmaciști 55, procuriști 85, chimiști 6, ingineri 61, contabili 105, funcționari 821, avocați 2, casieri 104, corespondenți 95, dactilo și stenodactilo 128, vânzători 1.405, agenți piață, voiaj 161, practicanți 315, muncitori calificați 1.470, muncitori necalificați 39.

5.299 salariați evrei nedublați

14.III.1942

(ss) Tișniță V.

B.A.R., A.I., Fond XXV, ds. 3.257, f. 55-56

567

1942, martie 23, București. Notă a M.Ec.N. despre situația întreprinderilor din județul Bacău supuse românizării.

23 Martie 1942

NOTĂ

În ramura industrială, Camera de Comerț din Bacău raportează următoarele:

Procesul de românizare întâmpină mari greutăți, nu numai datorită opunerii marilor industriași evrei la pătrunderea elementului românesc în conducere, ci și lipsei personalului românesc specializat și bine pregătit.

Industria evreești din județul Bacău trec prin momente grele și se pregătesc să sisteze orice activitate din cauza lipsei de materii prime.

Închiderea fabricilor ar cauza concedierea personalului inferior, care în cea mai mare parte este românesc și ar lipsi Statul de veniturile ce le încasa.

Propune ca - pentru moment - să se acorde conducătorilor responsabili ai industriilor evreești, cu avizul Camerei de Comerț, autorizațiile [de călătorie] pe căile ferate, în vederea aprovizionării cu materii prime. Astfel, s-ar asigura funcționarea industriilor locale, atât de necesare economiei de război a Țării.

(Ministerul Economiei Naționale).

A.N., Fond P.C.M., Cabinet, ds. 104/1941, f. 243

1942, mai 7, București. Răspuns al S.S.R.C.I. la sesizarea C.E.R. asupra naționalizării unor bunuri ale instituțiilor comunitare evreiești.

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
SUBSECRETARIATUL DE STAT AL
ROMÂNIZĂRII, COLONIZĂRII ȘI INVENTARULUI
CABINETUL SUBSECRETARIATULUI DE STAT
Eșire No. 459, 1942 Luna V. Ziua 7.

Domnului Radu Lecca
Împuternicitul Guvernului pentru
reglementarea regimului evreesc din România
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI

În referire la adresa Dvs. nr. 1771/R.D.L., înreg. la Cabinetul acestui Subsecretariat cu Nr. 709 din 7 Mai 1942, avem onoare a vă face cunoscut că în ceea ce privește cererea Centralei Evreilor din România cu privire la imobilele instituțiilor evreiești fără scop lucrativ, Domnul Ministru Subsecretar de Stat al Românizării, Colonizării și Inventarului a dispus că nu se poate satisface, fiind greu de discriminat. Justiția va avea de hotărât în aceste cazuri în conformitate cu legea în vigoare.

În ceea ce privește cererea Nr. 3544 a aceleiași Centrale cu privire la terenul expropriat din Piatra-Neamț, destinat cimitirului evreesc, Domnul Ministru a dispus ca Administratorul General P.-Neamț să refere, în care scop am trimis-o Centrului Național de Românizare.

Primiți, vă rog, asigurarea deosebitei mele considerațiuni¹.

DIRECTOR DE CABINET
(ss) M. Rădulescu

A.F.C.E.R., Fond C.E.R., Corespondență, ds. 71/VI, f. 254

¹ La 22 iunie 1942, este publicat D.L. nr. 49 prin care se stabilește: „Bunurile aparținând comunităților evreiești de orice rit pot fi trecute în patrimoniul C.N.R.”, modificându-se o serie de Legi și D.L. emise în anii 1940-1941. D.L. din 20 iunie 1942 exceptează de la trecerea în patrimoniul C.N.R. numai sinagogile și templele ce au fost inițial construite în scopul exercitării cultului și cimitirele evreiești efectiv utilizate. (Vezi *E.R.*, vol. I, doc. 69).

1942, iunie 5, București. Rezultatul procesului de românizare a întreprinderilor în perioada 1940-1941.

ROMÂNIZAREA PERSONALULUI

Rezultatele recensământului organizat
de Oficiul central de românizare (fragmente)

O STATISTICĂ COMPARATIVĂ

Iată acum rezultatele obținute în intervalul de timp de la 16 Noiembrie 1940 până la 31 Decembrie 1941, adică de la data de când a apărut decretul-lege de românizare.

ÎN OLTENIA: La data de 16 Nov. 1940, se găseau 83 întreprinderi cu salariați evrei, la care activau 631 salariați creștini și 169 salariați evrei; la 31 Dec. 1941, în aceeași regiune, se găseau numai 68 întreprinderi cu salariați evrei în care activau, de data asta, 1 180 salariați creștini și 122 salariați evrei.

ÎN MUNTENIA: La 16 Nov. 1940, se găseau 614 întreprinderi cu salariați evrei la care activau 27 323 salariați creștini și 1 154 salariați evrei; la 31 Dec. 1941, în aceeași regiune, se aflau 402 întreprinderi cu salariați evrei, la care activau 27 983 salariați creștini și numai 425 salariați evrei.

ÎN DOBROGEA: La 16 Nov. 1940, se găseau 53 de întreprinderi cu salariați evrei, la care activau 1 147 salariați creștini și 84 salariați evrei; la 31 Dec. 1941, în aceeași regiune funcționau numai 42 întreprinderi cu salariați evrei, la care activau 418 salariați creștini și 56 salariați evrei.

ÎN MOLDOVA: La 16 Nov. 1940, funcționau 2 543 întreprinderi cu salariați evrei, la care activau 10 679 salariați creștini și 5 911 salariați evrei; la 31 Dec. 1941, în aceeași regiune, funcționau numai 2 496 întreprinderi cu salariați evrei, la care activau 11 642 salariați creștini și 4 550 salariați evrei.

ÎN TRANSILVANIA ȘI BANAT: La 16 Nov. 1940, se aflau 1 141 întreprinderi cu salariați evrei, la care activau 33 430 salariați creștini și 3 001 salariați evrei; la 31 Dec. 1941, în aceeași regiune, funcționau 1 076 întreprinderi cu salariați evrei, la care activau 35 186 salariați creștini și 2 509 salariați evrei.

ÎN BUCUREȘTI: La 16 Nov. 1940, funcționau 3 888 întreprinderi cu salariați evrei, la care activau 117 262 salariați creștini și 17 906 salariați evrei; tot în București, la 31 Decembrie 1941, funcționau 3 563 întreprinderi cu salariați evrei, la care activau, de astă dată, 135 836 salariați creștini și numai 9 672 salariați evrei.

Vom publica în numărul de mâine concluziunile trase din cifrele prezentate mai sus¹.

Ziarul „Universul”, nr. 149, 5 iunie 1942

¹ În articolul publicat la 6 iunie 1942, ziarul prezenta un tablou procentual și o situație comparativă a acestui proces în diferitele regiuni ale țării. Astfel, în București, proporția salariaților evrei a scăzut de la 13,24% în 1940 la 6,7% la finele anului 1941; în Moldova, de la 35,62% la 28 11%; în Transilvania și Banat, de la 8,23% la 7,51%; în Muntenia, fără București de la 4,05% la 1,04%; în Oltenia, de la 21% la 9,3%; în Dobrogea, de la 6,8% la 5,5%. (*Ibidem*, nr. 150, 6 iunie 1942).

570

1942, iunie 9, București. C.N.R. scoate la licitație fabricile de cherestea expropriate de la evrei, în vederea arendării. Evreii nu pot participa la aceste licitații.

Centrul Național de Românzare Publicație de Licitație

Se aduce la cunoștința publică că în ziua de 25 Iunie 1942, ora 9 a.m., se va ține în localul Centrului Național de Românzare, Str. Mântuleasa Nr. 42, București licitație cu oferte timbrate, închise și sigilate pentru arendarea pe termen de 2 ani a fabricilor de cherestea expropriate de la evrei și arătate mai jos, licitația începând de la suma prevăzută în dreptul fiecăreia ca arendă anuală:

1. Drukman și Sand, com. Vama jud. Câmpulung, arendă anuală 500 000 lei.
2. Iancu A. Iancu, com. Vânători jud. Neamț, arendă anuală 150 000 lei.
3. A. Gelber, com. Breaza jud. Câmpulung, arendă anuală 300 000 lei.
4. Leon Brotman, com. Cornu Luncii jud. Baia, arendă anuală 450 000 lei.
5. Comerțul Forestier, com. Uricani jud. Hunedoara, arendă anuală 610 000 lei.
6. Max Boiner, com. Fălticeni jud. Baia, arendă anuală 300 000 lei.
7. Cingheșul, com. Solca jud. Suceava, arendă anuală 300 000 lei.
9. C. și O. Singer com. Pârtești de Sus jud. Suceava, arendă anuală 500 000 lei.
10. „Alfa“ G. Kohn, com. Calu-Iapa jud. Neamț, arendă anuală 300 000 lei.

Persoanele care doresc să ia parte la licitație trebuie să îndeplinească următoarele condițiuni: Persoanele fizice vor dovedi cu acte oficiale:

1. Că sunt de naționalitate și origine etnică română; de asemenea și soțiile celor căsătoriți trebuie să fie de naționalitate și origine etnică română.

2. Că au capacitatea tehnică necesară.

Persoanele juridice vor dovedi:

1. Că societatea este integral românească.

2. Că cei care semnează oferta au semnătură socială sau sunt împuterniciți cu mandat autentic.

3. Că obiectul societății cuprinde sau are o strânsă legătură cu exploatarea bunurilor de felul celui pentru care concurează.

Dovezile se vor aprecia de Comisiunea de Licitații.

Nu sunt primiți să ia cu arendă:

1. Funcționarii publici, celălalt soț, precum și copiii minori.

2. Societățile care nu întrunesc condițiunile cerute de art. 43 din Decretul Lege Nr. 1216 din 1941.

3. Acei care sunt declarați în stare de faliment.

4. Persoanele de origine etnică română căsătorite cu un evreu sau evreică - calitatea de evreu stabilindu-se potrivit normelor fixate prin art. 2 al D. Lege Nr. 3347 din 5 Oct. 1940.

5. Persoanele care nu au pregătirea necesară.

6. Intermediarii; prin intermediari nu se înțeleg procuratorii.

Odată cu ofertele, se va depune o garanție în numerar sau efecte de Stat de 10% din întreaga arendă, socotită după estimăția inițială și numai cu recipisa Casei de Depuneri.

Se vor considera nule ofertele la care nu s-a ținut seamă de condițiunile mai sus prevăzute, precum și acelea care conțin ștersături, răzături sau care condiționează arendarea de clauze contrarii condițiunilor de arendare. Ofertele vor cuprinde numele și pronumele ofertantului, domiciliul, bunul pentru care concurează, data licitației, prețul oferit, în cifre și litere, precum și declarația că a luat cunoștința de starea fabricii și de caetul de sarcini pe care îl acceptă fără rezervă.

Nu se vor lua în considerare decât ofertele licitatorilor care vor îndeplini condițiunile de mai sus.

Director General, Prof. A. Cardaș

Șeful Serviciului Bunuri Forestiere, Ing. C. Dumitrescu

Ibidem, nr. 154, 9 iunie 1942

571

1942, iunie 19, București. M.F. solicită P.C.M. aprobarea unui împrumut de un miliard de lei, rambursabil din vânzarea imobilelor evreiești urbane și rurale expropriate.

Nr. 646 ședința Consiliului de Miniștri 25 Iunie 1942

DOMNILOR MINIȘTRI,

Printre alte venituri excepționale ale Tezaurului, prevăzute în planul financiar pe exercițiul 1942/943, s-a înscris și produsul ce va rezulta din vânzarea imobilelor evreiești urbane și rurale.

Având în vedere că realizarea acestei operațiuni de către Centrul Național de Românilor va mai întârzia câțeva vreme și că Tezaurul are nevoie urgentă de fonduri

suplimentare pentru finanțarea războiului, am socotit necesar să contractăm un împrumut pe termen scurt de lei 1.000.000.000, la Casa de Depuneri și Consemnațiuni.

Acest împrumut se va acoperi, în primul rând, din produsul vânzării imobilelor evreești, în patru rate lunare de câte 250.000.000 lei, în lunile septembrie - decembrie 1942 inclusiv.

În acest scop, am întocmit alăturatul Jurnal, pe care îl supunem semnăturii Domniilor-Voastre.

MINISTRUL FINANTELOR, General N. Stoenescu
65066 19 Iun. 1942

A.N., Fond P.C.M., Jurnale, ds. 572/1942 f. 47

572

1942, iulie, București. Opiniile ministrului justiției privind românizarea vieții economice; între altele, se cere legiferarea „cu multă prudență și fără a se voi ca operațiunea să fie efectuată într-un termen prea scurt”.

DOMNULE MINISTRU,

Răspunzând adresei D-vs. Nr. 134 din 30 Mai a.c., prin care îmi cereți să vă dau avizul asupra propunerilor relative la românizarea vieții economice - am onoare a vă răspunde că sunt de acord în totul cu observațiunile făcute, în această privință, de dl. Guvernator al Băncii Naționale a României, prin adresa sa nr. 2589 din 2 Iulie a.c.

Insist, în special, asupra necesității de a se legifera cu multă prudență și fără a se voi ca operațiunea să fie efectuată într-un termen prea scurt.

Nu trebuie uitat că întreprinderile industriale și comerciale constituie organisme vii, care funcționează după anumite legi naturale ce nu pot fi stânjenite prin dispozițiunile legale, menite, dacă nu sunt destul de elastice, să înăbușe însăși posibilitatea unei vieți comerciale.

Dorința de a forța trecerea repede în mâini românești a întreprinderilor comerciale evreești, care funcționează de atâția ani, poate produce imense pagube economiei naționale.

Comerțiantul este un profesionist care nu este în adevăr util vieții economice decât în momentul în care a dobândit experiența necesară conducerii unei importante întreprinderi.

Trebuie să avem timp să formăm comercianți români și numai în urmă să le acordăm creditele necesare achiziționării întreprinderilor evreești.

Multe din întreprinderile industriale și comerciale care erau prospere cât timp au fost conduse de evrei au pierdut din importanța și prosperitatea lor după ce au trecut în mâini românești, pentru că cei care le-au preluat nu aveau experiența conducerii.

De aceea, deși socotesc că principiul asocierii preconizat de D-vs. este foarte bun, cred totuși că el trebuie aplicat în așa fel încât, pe de o parte, să prezinte un interes și pentru comerciantul evreu care urmează a fi înlocuit, iar pe de altă parte, să dea timpul necesar românului să devină tot atât de bun comerciant ca și evreul pe care îl va înlocui în viața economică.

Termenul fixat pentru această prefacere trebuie să fie mult mai lung decât cel preconizat în memoriul D-vs. Socotesc că un an este prea puțin. O reformă ca aceasta - pentru a corespunde scopului urmărit și pentru a nu pricinui daune economiei generale - nu se poate face decât în mod lent. Ar fi cea mai mare victorie a regimului dacă se va înfăptui bine în termen de cinci ani.

De asemenea, nu împărtășesc punctul Dvs. de vedere cu privire la regimul ce înțelegeți să faceți întreprinderilor calificate evreești, adică acelea cu o participare evreească mai mare de 40% din valoarea capitalului - căci măsurile ce preconizați (majorarea de impozite de 100%, interdicția de a contracta cu Statul, plata în titluri de rentă, posibilitate de expropriere etc.) sunt de natură a împiedica normala funcționare a acestor întreprinderi, împingându-le la lichidare sau camuflare - fenomene ce nu vor putea fi împiedicate prin legi represive. Cred, din contră, că regimul trebuie îndulcit și găsit un sistem care, sprijinind întreprinderile românizate și încurajând asocierea în vederea românizării, să nu împiedice totala funcționare a întreprinderilor evreești.

Aceasta este cu atât mai necesar cu cât din moment ce evreei nu pot fi expulzați din Țară, trebuie să li se dea posibilitatea de a-și câștiga în mod omenesc existența.

Sistemul care le interzice în mod total posibilitatea de a fi salariați în întreprinderile comerciale și industriale complectat cu împiedicarea lor de la exercitarea normală a oricărei industrii sau comerț, va pune pe evrei într-o situație de mizerie, care va constitui un adevărat pericol social.

În sfârșit nu cred că măsura moratorului acordat debitorilor români pentru sumele ce datorează evreilor este oportună în momentele actuale, după cum nu cred că se poate justifica în chip logic nici măsura exproprierii creanțelor evreilor împotriva comercianților și industriașilor români, nici aceea a declarării ca ajunse la scadență a sumelor datorate cu termen de evrei.

Asemenea măsuri excesive, fără a ne aduce vreun folos material important, pot avea consecințe grave - și de aceea socotesc că ar trebui evitate.

Primiți, vă rog, Domnule Ministru, încredințarea înaltei mele considerațiuni¹.

MINISTRUL JUSTIȚIEI,
(ss) Gh. P. Docan

Domniei Sale Domnului Titus Dragoș, Ministru Subsecretar de Stat al Românilor, Colonizării și Inventarului

Ibidem, Fond M.J.D.J., ds. 154 / 1942, f. 1 f/v, 2

¹ Fapte în legătură cu neajunsurile și erorile în procesul de românizare au fost semnalate încă din martie a.c.

Cu ocazia unei expuneri făcută presei de către Titus Dragoș, conducătorul S.S.R.C.I., reprodușă în ziarul „Universul” din 11 martie 1942, se arăta: „...Când primele decrete-legi pentru traducerea în fapt a principiului românizării au început să apară, emoția noastră a sporit. Iar grija

și preocuparea noastră nu se opreau atât la problema înlăturării străinilor din stăpânirea și conducerea vieții economice, cât la aceea a înlocuirii lor prin elemente autohtone bine pregătite, cât la trecerea bunurilor și întreprinderilor străine în mâini românești capabile, fără nici o primejdie de zdruncinare a vitalității organismului economiei naționale și a bunei lui funcționări, fără nici o primejdie de risipire a bunurilor și a avuțiilor constituite, care ar fi putut duce și la compromiterea principiului însuși al românizării.

Grija noastră apărea îndreptățită față de afirmarea unei anumite mentalități juvenile, concretizată prin acel spirit de negație și de agresivitate, care de altfel i-a grăbit și căderea“ (referire la abuzurile și actele de vandalism ale comisarilor de românizare legionari din perioada octombrie 1940 - ianuarie 1941 - n.n.).

Titus Dragoș recunoaște „lipsurile și greșelile sistemului, când averi înfloritoare au fost încredințate unor persoane nechemate, pe calea arendării și închirierii pe termen scurt de un an, fără să mai vorbim de alte bunuri - moșii, vii, mori - care au fost cedate unor refugiați din ținuturile evacuate, dar iarăși fără nici o verificare a pregătirii și a posibilităților lor tehnice și financiare de exploatare. Mulți din noii achizitori - profesioniști liberi (avocați, medici, dentiști), stabiliți la oraș au lăsat moșiile nelucrate, viile în paragină, nestropite și neîngropate, inventarul viu și mort neîngrijit, ceea ce s-a soldat cu pierderi ireparabile pentru acest valoros patrimoniu național.

Se anunță azi măsuri cari tind să pue ordine, pricepere și moralitate și în acest vital sector de activitate constructivă, începând cu înseși organele chemate să dirijeze și să înfăptuiască opera de românizare și încheind cu fixarea regimului legal de administrare și exploatare a patrimoniului supus românizării și cu organizarea unui credit practic la îndemâna «naționalizatorilor» destoinici. Acum așteptăm roadele“.

573

1942, august 19, București. Propunerile lui Titus Dragoș în vederea adoptării unor noi măsuri pentru realizarea românizării întreprinderilor.

PREȘEDINȚIA
CONSILIULUI DE MINIȘTRI

București, 19 august 1942

NOTĂ

Dl. Ministru Dragoș înaintează D-lui Vice-Președinte un studiu cu privire la românizarea vieții economice.

D-sa arată că este absolut necesar să se pornească, în scopul realizării românizării, cu măsuri mai categorice decât acelea care se aplică actualmente.

Se propune, pentru a nu produce perturbări care ar conduce la un dezechilibru grav în viața economică, legiferarea obligării evreilor ca, în termen de un an, să-și românezeze întreprinderile prin asocierea liberă cu români etnici.

Întrucât s-a dovedit că administrația de stat, oricât ar fi de bine intenționată, nu poate fi un bun și obiectiv administrator, D-l ministru Dragoș arată că singura modalitate de românizare efectivă și durabilă este asocierea concepută obligatorie ca instituție, dar liberă sub raportul alegerii persoanelor.

Acest sistem are meritul că se evită intervalul de stagnare a întreprinderii între momentul exproprierii și data instalării noului proprietar.

Obligațiunea de asociere va fi însoțită de un regim de restricție și grevări asupra întreprinderilor evreiești care nu s-ar româniza, în condițiunile legii ce va trebui să apară în acest scop.

Pentru ca întreprinderea să-și poată continua activitatea și noul patron să se poată specializa, se propune ca, pentru început procentul de românizare să fie de 60% din capital și persoane.

Românizarea totală va urma numai după ce dobândirea de către români a participației majoritare de capital în întreprindere va fi perfectată.

Astfel, patronul evreu va fi un colaborator activ, care va face ca întreprinderea să nu sufere.

Un motiv determinant pentru adoptarea acestui sistem este necesitatea de a suplea lipsa capitalului de finanțare, în numerar, prin alte mijloace de plată.

Se socotește practic înlocuirea mijloacelor de finanțare în numerar, printr-o rentă, emisă și garantată de Institutul de Credit Românesc, care s-ar da în plată, pentru dobândirea de către Români a majorității de participație.

Asociatul român va fi obligat să răscumpere această rentă din produsul întreprinderii.

După ce dobândirea majorității de 60% de către Români va fi desăvârșită prin răscumpărare sau achitarea valorii rentei emise, urmează dobândirea integrității întreprinderii de către românii asociați.

Acest lucru se va realiza prin exproprierea restului de 40% din valoarea întreprinderii în favoarea asociatului român, plătindu-se în același timp rentă și în aceleași condiții.

Pentru a nu provoca o rezistență din partea evreilor față de perspectiva de a fi cu totul înlăturați de la posibilitatea de a-și câștiga existența în comerț, se va admite ca fostul patron evreu să rămână salariat al întreprinderii, evident, cu excluderea acelor categorii pentru care viitorul statut al evreilor nu va îngădui să fie funcționar comercial.

Pentru încurajarea românizării se propun degrevări și înlesniri fiscale și un regim de preferință la contractările cu statul și administrațiile publice.

Pentru românizarea societăților anonime, se propune un termen de numai 3 luni.

Pentru a preîntâmpina orice reacțiune din partea evreilor se vor prevedea în lege măsuri de siguranță.

Se va interzice exercitarea, de către evrei, personal sau de societăți cu majoritate de capital evreiesc în întreprinderile de spectacole, editură, droguerie, morărit, cherestea, industrializarea produselor agricole, petrol, articole monopolizate, articole necesare înzestrării armatei, orice comerț în comunele rurale, articole interesând educația tineretului și comerțul de insigne naționale și oficiale.

Pentru introducerea elementului românesc în întreprinderi este necesar să se intervină în domeniul economic și cu măsuri referitoare la regimul creditelor, care pe de o parte, aducând dificultăți creditelor dobândite de evrei să grăbească adoptarea

regimului de românizare, iar pe de altă parte, aducând înlesniri Românilor să-i sprijine în acțiunea lor de pătrundere în viața comercială¹.

D-l Vice-Președinte este rugat să binevoiască a autoriza transpunerea acestor propuneri într-un proiect de lege².

Ibidem, Fond P.C.M., ds. 537/1941, f. 74-76

¹ Vezi doc. 576 din volum.

² Nici preconizatul Statut al Evreilor din România, anunțat încă de la finele anului 1941, nici o nouă lege a românizării nu au fost publicate; au fost adoptate unele decrete-legi privind reorganizarea C.N.R. (Vezi *E.R.*, vol. I, doc. 75, 79, 88).

574

1942, septembrie 10, Iași. Completări, propuneri și măsuri privind acțiunea de românizare în județul Iași.

Inspectoratul de Românizare Iași

EȘIRE Nr. 717

1942 Luna Sept. Ziua 10

Către

Oficiul Central de Românizare

Str. Calomfirescu Nr. 8, București

Avem onoare a vă încunoștința și a cere în același timp confirmarea asupra următoarelor măsuri luate în raza Jud. Iași și a Inspectoratului General:

I. Întrucât prin românizarea comerțului și a industriilor pe calea dublărilor personalului se urmărește crearea unei pătri de comercianți și industriași autohtoni, opera aceasta trebuie să constituie punctul principal în activitatea noastră. Toată atențiunea am înțeles să o îndrept asupra acestei activități. Am constatat însă că o mare parte din persoanele care solicită locuri în comerț și industrie o fac din spirit de îmbogățire. Am putut astfel clasa în patru categorii pe solicitanții acestor posturi:

Categoria I. Persoanele care de conivență cu evreii înlesnesc camuflarea.

Categoria II. Persoanele care, profitând de demoralizarea evreilor, ocupă un loc cu scopul de a încasa o sumă fără ca cel puțin să se prezinte la întreprinderile respective.

Categoria III. Persoanele care sunt nepregătite sau rău voitoare de a-și asimila cunoștințele necesare și în sfârșit.

Categoria IV. Persoanele care sunt binevoitoare și înțelegătoare a operei de românizare.

Odată constatată această situație, am luat, în cadrul drepturilor mele, măsuri pe cât posibile de remediere și în prezent sunt în curs de verificare a dublurilor, înlocuind persoanele inutile.

În acest scop, am socotit util să înființez un carnet de identitate pentru dubluri, carnet care trebuie prezentat și vizat la inspecțiile noastre. Dacă măsura noastră pe care

am constatat-o eficace și practică este aprobată de Onor Centru, atunci rugăm să ni se permită a o extinde în întreaga rază a inspecției mele.

II. Pentru motivul că majoritatea elementelor care înlocuiesc pe evrei sunt tinere și lipsite de experiență, am crezut util a face cu acest personal ședințe speciale de inițiere, ședințe în cadrul cărora să li se trezească interesul pentru comerț și industrie, arătându-le rolul pe care sunt chemați să-l îndeplinească. Această măsură, dacă e admisă de Onor Centru, intenționăm s-o impun în toată raza Inspectoratului meu.

III. Întrucât dublarea, care, în orașul Iași, am constatat că este superficială și nesinceră, cere schimbări de personal și aceasta uneori foarte urgent, vă rog a-mi îngădui ca sub rezerva deciziei Ministerului, să fac aceste schimbări, mutări și numiri în personalul ce dublează pe evrei.

INSPECTOR GENERAL DE ROMÂNIZARE

Av. M. GR. CONSTANTINESCU

A.F.C.E.R., Fond C.E.R., ds. 258/III, f. 50 - 51

575

1942, octombrie 2, București. Noi măsuri privind procesul de „românizare“.

Norme pentru dublarea salariaților evrei
Comunicat

Constatându-se că numeroase întreprinderi industriale și comerciale se abat de la prevederile art. 10 Decretul-Lege nr. 3825/940, în sensul că eludează obligațiunea de a dubla efectiv salariații evrei pe care-i mai utilizează cu aprobarea Oficiului Central de Românizare pe temeiul art. 10 al. 3 din același decret lege, se pune în vedere tuturor acestor întreprinderi următoarele:

- Nici o dublare de salariat evreu nu este valabilă fără aprobarea Oficiului Central de Românizare;

- Nici un salariat evreu menținut în serviciu nu poate fi dublat prin membrii Consiliului de Administrație;

- Nici un salariat evreu nu poate fi dublat de un român etnic din cadrele firmei, dacă nu lucrează efectiv și permanent în sfera de atribuțiuni a evreului menținut în serviciu și dacă locul salariatului român destinat dublant, fie el funcționar administrativ, tehnic sau lucrător, nu a fost ocupat de un alt român etnic, astfel că nici un salariat să nu fie titular pe un post și în același timp dublant al unui evreu pe alt post.

- Nici un salariat evreu nu poate fi dublat de un funcționar sau lucrător român, care în același timp este salariatul Statului sau al unei întreprinderi particulare.

- Nici un salariat evreu nu poate fi dublat de un român etnic dacă nu are o pregătire generală similară cu a evreului sau dacă nu este susceptibil de a-și însuși cunoștințele salariatului evreu în scurt timp.

- Nici un salariat evreu, lucrător calificat, nu poate fi dublat de un român etnic, dacă nu are cel puțin elementare aptitudini pentru a-și însuși meșteșugul evreului.

- Toate întreprinderile care se găsesc în această situație se vor conforma prezentelor dispozițiuni în termen de cel mult o lună.

- Pe viitor orice angajare de elemente etnice române în vederea românizării personalului, se va face numai cu confirmarea Oficiului Central de Românizare, care va respinge angajarea dacă nu se va face dovada că postulantul îndeplinește condițiunile cerute pentru a deveni înlocuitor sau dublant al salariatului evreu respectiv.

Tuturor întreprinderilor și patronilor care se vor sustrage de la aceste obligațiuni, li se vor retrage dreptul de a mai folosi evrei. Asemenea întreprinderi și patroni vor fi supuși sancțiunilor prevăzute pentru saboteurii operei de românizare.

Ziarul „Universul”, nr. 269, 2 octombrie 1942

576

1942, noiembrie 9, București. Propuneri aprobate de mareșalul Ion Antonescu, pentru deportarea în Transnistria a unor evrei învinuți că ar sabota „sistematic opera de românizare”.

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
Direcția Relațiilor cu Departamentele

Nr. 14.171
1942 Noiembrie 9

Ministerul Muncii, printr-un memoriu arată că întreprinderea Arly, fabrică de tricotate, proprietatea fraților Herman, David și Zaharia Golden din București sabotează sistematic opera de românizare.

În adevăr sus-numiții, prin nenumărate mijloace de corupție, precum și diferite sisteme inavuabile, se sustrag permanent de la acțiunea de românizare, refuzând angajarea personalului românesc sau creștin, trimis pentru dublarea ori înlocuirea salariaților evrei din întreprindere.

De asemenea, numiții patroni evrei salarizează meschin personalul creștin, în comparație cu cel evreu, lovind în același timp pe toate căile în interesele economiei românești, sub toleranța unui consiliu de administrație indiferent.

Ministerul Muncii propune ca, pentru a se da un exemplu drastic firmelor care ar mai încerca să saboteze opera de românizare, precum și Românilor cozi de topor, care protegesc interesele străine, să se încuviințeze deportarea în lagărele din Transnistria a evreilor patroni David și Zaharia Golden, împreună cu familiile respective.

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 22, f. 42, 43

Pe document, rezoluția:

„Să fie deportați imediat, fabricile să fie rechiziționate.

Să se ia măsuri să nu li se întâmple absolut nimic în Transnistria. Răspunzători Jandarmeria și Dl. Alexianu. Să se dea un comunicat. Românii coadă de topor, în lagăr imediat un an.

Raport de executare. MAREȘAL ANTONESCU“.

577

1942, decembrie 9, București. Consilierul pentru problemele evreiești, G. Richter, îl sesizează pe Radu Lecca asupra unor pretinse tănuiri ale bunurilor evreiești de către un român din Ploiești.

București, 9 decembrie 1942

Consilierul pentru problemele evreiești

I. Către

Domnul împuternicit al guvernului
secretar general Lecca
Președinția Consiliului de Miniștri

București

Înainte de în anexă circulara unei firme evreiești care a fost tănuită cunoașterii mele de un român, Gh. Velicu, cu rugămintea de a lua la cunoștință.

Este semnificativ că în circulara publicată de Gh. Velicu et Comp. Ploiești se atrage atenția că înscrierea la Camera de comerț din Ploiești se face numai cu acordul Serviciului central pentru românizare și a Ministerului economiei. Din circulară rezultă că fostul asociat evreu Braunstein semnează împreună cu românul Velicu ca răspunzător pentru firmă.

Vă rog să prezentați acest caz domnului subsecretar de stat Dragoș și să dispuneți ca această camuflare evidentă în acest caz să fie înlăturată conform legii din 14 martie 1942.

II. Consulatul german Brașov

III. Consulatul german Ploiești

Richter, SS-Hauptsturmführer

A.F.C.E.R., fond C.D.E., ds. III/399

XIX. MUNCA OBLIGATORIE A EVREILOR. IANUARIE - DECEMBRIE 1942

578

1942, ianuarie 12, București. Ordin al M.A.I. referitor la organizarea muncii obligatorii a evreilor.

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA
ADMINISTRAȚIEI DE STAT
Nr. 32406 A. din 12 ianuarie 1942

ORIGINAL
25.I.1942
Am luat act
(ss) Indescifrabil

DOMNULE PREFECT,

Conform Decretului-Lege Nr. 1003 din 15 noiembrie 1941, publicat în Monitorul Oficial Nr. 272 din același an, a luat ființă la Ministerul Muncii, Inspectoratul General al Taberelor și Coloanelor de Muncă.

Marele Stat Major General al Armatei, Secția I, ne face cunoscut prin adresa Nr. 70407 din 1 ianuarie 1942 că în urma acestui Decret-Lege a dispus:

1. - A trecut cu începere de la 1 ianuarie 1942 asupra acestui Inspectorat General toate atribuțiile prevăzute de Decretul-Lege mai sus menționat și anume:
- Înființarea, organizarea, încadrarea și controlul taberelor de muncă;
- Repartiția evreilor la muncă;
- Stabilirea programului de muncă al taberelor, de comun acord cu Departamentele interesate.

2. - La Marele Stat Major să rămână următoarele atribuțiuni:

- Controlul muncii;
- Directivele pentru Inspectorat de felul cum se utilizează evreii;
- Numirea delegatului Marelui Stat Major la acel Inspectorat;
- Statistica;

3. - Inspectoratul General al Taberelor și Coloanelor de Muncă, de comun acord cu Marele Stat Major, va lucra cu Comandamentele teritoriale și Cercurile de recrutare, ținând seama de dispozițiunile date de Marele Stat Major, după cum urmează:

a/ Munca de interes obștesc a evreilor va continua începând din dimineața de 8 ianuarie 1942, în orașele din care evreii fac parte.

- Începând de la 1 aprilie 1942, în detașamente organizate și încadrate, numai cu evreii ce nu au plătit taxa de scutire până la acea dată;

- În orașele din care evreii fac parte, având voie a locui acasă, munca va continua după data de 7 ianuarie 1942, conform ordinelor anterioare, pentru nevoile armatei, autorităților publice și instituțiilor de Stat.

b/ Toate scutirile de muncă aprobate până în prezent pentru nevoile economice, accelerarea împrumutului la care subscriu evreii etc., se prelungesc din oficiu până la 20 ianuarie 1942 sau până la apariția legii asupra taxelor;

c/ În repartiția ce se va face în Inspectorat, se va avea în vedere a fi satisfăcute - în primul rând - armata, autoritățile, instituțiile publice, după care se vor acoperi și alte nevoi ce se vor găsi justificate;

d) Vor fi luați la muncă de folos obștesc, în primul rând evreii ce au mai puține zile de muncă;

e) După apariția Decretului-Lege privitor la taxe, evreii ce vor plăti taxa de scutire, vor fi lăsați la vatră;

- Scutirile acordate până la acea dată precum și rechiziționările pentru lucru, se anulează pentru toți evreii;

- La muncă de interes obștesc, vor fi luați numai evreii ce nu plătesc taxele de scutire.

Dispozițiunile de detaliu, în legătură cu organizarea și executarea muncii după 7 ianuarie 1942, vor fi date de Inspectoratul General al Taberelor și Coloanelor de Muncă¹.

Comunicându-vă cele de mai sus, avem onoarea a vă ruga să binevoiți a lua măsuri pentru executarea întocmai a dispozițiilor respective.

MINISTRU

(ss) Indescifrabil

DIRECTOR

(ss) Indescifrabil

Acest ordin s-a comunicat: D-lor Prefecți de județe.

Ibidem, fond III, 1940-1944, ds. 411, f. 77

¹ La 5 ianuarie 1942, Inspectoratul General al Taberelor și Coloanelor de Muncă a transmis norme de continuare a muncii obligatorii de folos obștesc, printre care:

„Evreii se vor prezenta în întreaga țară la muncă la autoritățile, instituțiile și întreprinderile unde au fost repartizați și unde se găseau în ziua de 20 decembrie 1941.

Sunt obligați a se prezenta la Cercurile de Recrutare toți evreii între 18 - 50 ani, care din diferite motive nu s-au prezentat și nu au prestat munca.

Evreii care nu vor fi prestat cel puțin o lună de muncă, la apariția Decretului-Lege de plata taxelor, în locul muncii nu vor avea nici dreptul să beneficieze de avantajele numitului Decret-Lege și li se vor încheia și actele legale de dare în judecată.

Toate autoritățile civile și militare, instituțiile, întreprinderile etc. care au evreii repartizați trebuie să ceară imediat să li se aprobe din nou după normele fixate de Inspectorat menținerea evreilor la lucru.

Nu se vor aproba decât cererile bine motivate.

Aprobările se dau în felul următor:

Până la 20 evrei de Cercurile de Recrutare, până la 50 evrei de Comandamentele Teritoriale și peste 50 evrei de Inspectorat.

În cuprinsul Cercului de Recrutare București, unde își are sediul Inspectoratul, toate aprobările se dau numai de Inspectorat.

Durata maximă pentru care se acordă prima aprobare este până la 1 februarie 1942, după care la nevoie se va reînnoi.

Cercurile de Recrutare sunt rugate a comunica Inspectoratului la 15 și 30 fiecărei luni, felul cum au fost evreii repartizați, specificând numărul lor, unde au fost dați și disponibilul rămas.

Cercurile de Recrutare vor ridica la 15 ianuarie 1942 evreii de la autoritățile, instituțiile și întreprinderile care nu au primit până la acea dată aprobarea de menținerea evreilor la lucru.

De asemenea se vor înapoia imediat la Cercul de Recrutare evreii ce au terminat lucrul și nu mai sunt necesari.

Vă rugăm să binevoiți a vă convinge prin organele dvs. de prezența zilnică la lucru a evreilor și de necesitatea menținerii lor“. (*A.M.A.E., Probl. 33, vol. 15, f. 250*).

579

1942, ianuarie 20, București. Comunicat care obligă fiecare evreu să presteze cinci zile de muncă la curățatul zăpezii. În cazul neprezentării la muncă, evreii vor fi deportați în Transnistria.

FIECARE EVREU OBLIGAT A PRESTA CINCI ZILE MUNCĂ LA CURĂȚATUL ZĂPEZII Comunicatul din 20 Ianuarie 1942

Pentru înlăturarea zăpezii în orașele unde a căzut, la cererea autorităților Inspectoratul g-ral al taberelor și coloanelor de muncă, dispune următoarele:

- Toți evreii din cuprinsul țării, obligați prin statutul militar al evreilor a presta munca de interes obștesc, fără absolut nici o excepțiune, trebuie să presteze până la 15 Februarie 1942, cel puțin cinci zile de muncă la zăpadă.

- Programul va fi: 7-13 și 15-19.

- Repartizarea se va face de Cercurile de Recrutare, de acord cu autoritățile comunale.

- La finele celor cinci zile, se va elibera evreilor o adeverință de culoare galbenă de mărimea unei file a livretului militar, adeverință ce evreul o va purta la livret.

Dovada va fi semnată de Comandantul sau delegatul C. Recrutare respectiv și de conducătorul echipei de lucru dat de primărie.

- Orice neregulă ce se va stabili cu eliberarea acestor dovezi va atrage expulzarea evreilor din țară și destituirea funcționarului vinovat.

- Orice cerere de exceptare de la această muncă nu va fi luată în considerație.

- Evreii se vor prezenta obligatoriu la muncă, având asupra lor lopată de zăpadă, începând din dimineața zilei de 21 Ianuarie 1942.

- Evreii scutiți sau aflați la lucru în altă parte, se vor prezenta în serii, după dispozițiunile șefilor respectivi.

- La Cercul Recrutare București, se vor prezenta în dimineața de 21 Ianuarie 1942, la dispoziția autorității numai evreii în etate de: 18, 19, 20, 21, 22, 23 și 24 ani - pentru prezentarea restului evreilor C.R. București este autorizat a da înștiințări indicând locul și cine urmează a veni.

În dimineața de 16 Februarie a.c. Cercurile de Recrutare vor trimite Inspectoratul tabelă cu evrei, care nu au prestat această muncă.

Evreii care vor fi găsiți în viitor fără dovada de cinci zile muncă la zăpadă și cei care până în prezent s-au sustras în mod regulat de la muncă, vor forma primele Batalioane de lucrători evrei ce vor pleca în primăvară în Transnistria.

După apariția acestui comunicat, autoritățile comunale sunt rugate a-și trimite delegații la Cercurile de Recrutare, pentru stabilirea planului de lucru.

Ziarul „Universul”, nr. 20, 22 ianuarie 1942

580

1942, februarie 5, București. Instrucțiuni ale M.St.M. în legătură cu revizuirea evreilor scutiți de muncă obligatorie în anul 1941.

București, 1942, februarie 5

MARELE STAT MAJOR

Secția I-a Organizare - mobilizare

ÎN LEGĂTURĂ CU REVIZUIREA EVREILOR CE AU FOST SCUTIȚI DE MUNCA DE FOLOS OBȘTESC, ÎN ANUL 1941

În anul 1941. La începutul lunii august, din ordinul Ministerului Afacerilor Interne evreii au fost ridicați și trimiși la munca de folos obștesc.

Cu această ocazie nu s-a ținut seama de :

- Evreii rechiziționați pentru lucru.

- Evreii supuși străini.

- Evreii specialiști necesari vieții economice etc.

Ei au fost ridicați fără nici o deosebire.

Rezultatul a fost o stingherire simțitoare a vieții economice, iar anumite magazine și întreprinderi și-au închis activitatea, fie din lipsa evreilor, fie ca prin închiderea lor, să demonstreze că evreii sunt de neînlocuit.

Din cauza crizei economice normale provocate de împrejurările actuale, această criză mărindu-se și prin ridicarea evreilor la munci, s-a dispus de guvern o conferință interministerială care a decis în esență :

1. - Chestiunea muncii de folos obștească a evreilor să treacă la Marele Stat Major, așa cum prevedea și Decretul-Lege, privitor la Statutul militar al evreilor¹.

2. - Să se treacă la verificarea situației acestor evrei și prin anumite comisii mixte să se scutească de muncă anumite categorii de evrei.

*

Aceste comisii au funcționat în cursul lunii septembrie 1941 și ele au scutit după instrucțiunile Marelui Stat Major nr. 51.500-1941 un oarecare număr de evrei.

Situația încheiată la 1 octombrie 1941, arată că pe întreaga țară aceste scutiri, împreună cu cei rechiziționați pentru lucru, atingeau numărul de 9.366 din 84.124 evrei înscrși în controale, ceea ce nu reprezintă un procent prea mare.

În acest sistem, lucrul a continuat până la venirea iernii, când, din ordinul Domnului MAREȘAL ANTONESCU, detașamentele au fost desființate și lucrul a continuat numai în orașele din care evreii fac parte, având voie a locui și lua masa acasă.

Cu evreii de mai sus scutiți de munca de folos obștească, Marele Stat Major a procedat astfel:

- Le-a prelungit scutirea din oficiu până la 31 decembrie 1941, la cei ce le expirase.

- Iar cu ordinul Nr. 70.407-1942, când a trecut această problemă la Inspectoratul General al Taberelor și Coloanelor de Muncă, a dispus către Cercurile de Recrutare:

„Toate scutirile de muncă aprobate până în prezent pentru nevoile economice, accelerarea împrumutului la care subscriu evreii etc., se prelungesc din oficiu până la 20 ianuarie 1942 sau până la apariția legii asupra taxelor“.

*

Ca urmare a acestui ordin Inspectoratul General al Taberelor și Coloanelor de Muncă, cu Nr. 7-1942, a dispus la fel către Cercurile de Recrutare :

„Evreii ce au obținut scutirea individuală de muncă li se va prelungi această scutire, până la 20 ianuarie 1942 sau până la apariția Decretului Lege privitor la taxe“².

Aceste ordine trebuiau să aibe efect ca Cercurile de Recrutare să nu mai cheme acești evrei la muncă. Evreii însă, grijulii, fricoși, uneori forțați de alte autorități să arate scutirea pe anul 1942, au adresat cereri de prelungire. Aceste cereri au fost soluționate în spiritul ordinelor de mai sus de Marele Stat Major, de Inspectorat și de Cercurile de Recrutare.

Grija constantă a fost deci și la Marele Stat Major și la Inspectorat, ca să nu se mai provoace o criză economică similară celei din vara trecută, criză de care evreii să profite.

*

Pe anul în curs este necesar ca scutirile acordate să fie revizuite deoarece:

- 1) Mulți evrei și-au pierdut calitatea pentru care au obținut scutirea ;
- 2) Mulți nu vor fi menținuți de românizare;
- 3) Unele întreprinderi s-au desființat;
- 4) Unele scutiri au fost poate aprobate cu prea multă bunăvoință.

Față de cele de mai sus, propunem:

1) Să se revizuiască aceste scutiri, fără a se mai acorda nici una nouă astfel:

a) În București, de o comisie sub președinția D-lui LECCA, Împuternicitul Guvernului, având următorii membri:

- Inspectorul General al Taberelor și Coloanelor de Muncă; Delegatul Marelui Stat Major; Delegatul Româнизării; Delegatul Economiei Naționale.

b) În provincie: Comandantul Cercului de Recrutare; Delegatul Camerei de Comerț; Delegatul Ministerului Muncii.

2) Verificările să se facă după normele ce va stabili comisiunea de la București, într-o ședință comună, la care să fie invitat a lua parte și Dl. Secretar General al Ministerului Muncii.

3) Pentru anul 1942, se vor elibera adeverințe tip, de culoare galbenă, tipărite de Inspectoratul General al Taberelor și Coloanelor de Muncă, ce vor fi plătite de evrei cu 100 lei bucata. Din fond se vor face barăci necesare taberelor ce se vor înființa, în vara anului 1942.

Prezentele propuneri urmează a fi aprobate de Dl. Ministru al Muncii, pentru a se trece la măsurile de urmare.

DELEGATUL MARELUI STAT MAJOR, MAIOR, (ss) Popescu Eugen

A.M.St.M., R.S.E.M. 888, C0563-585

¹ A se vedea E.R., vol. I, doc. 43.

² Vezi doc. 309 din volum.

581

1942, martie 31, București. Este aprobată utilizarea (concentrarea) intelectualilor evrei la Institutul Central de Statistică.

MARELE STAT MAJOR

Secția 1-a

Nr. 93.997 din 31 Martie 1942

PREȘEDINTELUI CONSILIULUI DE MINIȘTRI

Secretariatul General

La Nr. 3649 c.o. din 18.III.1942;

Am onoare a raporta următoarele:

Prin dispozițiunile în vigoare, munca de folos obștesc a tuturor evreilor, inclusiv intelectualii, este organizată și se execută prin Subsecretariatul de Stat al Muncii - Inspectoratul Taberelor și Coloanelor de Muncă - care urmează a fi însărcinat și cu munca de folos obștesc a intelectualilor evrei în profitul Institutului Central de Statistică.

Față de acest fapt, rugăm a se reveni asupra măsurii încadrării și intelectualilor evrei la Marele Stat Major (Serviciul Statistic), cu atât mai mult cu cât statistica

militară nu a folosit evrei în lucrările ei, nici atunci când ei făceau parte din elementele Armatei.

Totodată semnalez că Referatul Nr. 13.726 din 27.II.1942 al Institutului Central de Statistică, trimis în copie cu adresa Nr. 3649 a.c./1942, poartă semnătura „Colonel Diaconescu“ ca Director General al Institutului, ceea ce pare a fi o eroare¹.

ȘEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL, I. Șteflea

Șeful Secției 1-a
Colonel, I. Mircescu

Ibidem, R.S.E.M. 886, C0417

¹ P.C.M. a transmis, la 18 martie 1942, M.St.M. referatul nr. 13726, din 23 februarie 1942, al Institutului Central de Statistică, prin care se solicită aprobarea ca unii intelectuali evrei să lucreze în cadrul acestei instituții.

Pe această solicitare, Ion Antonescu, prin ordin în rezoluție, a aprobat următoarele:

„1). Pentru lucrările suplimentare ale Institutului Central de Statistică, acest Institut să întrebuințeze munca de folos obștesc a intelectualilor evrei care poate astăzi nu dau un randament suficient în lucrările ce execută (în alte locuri - n.n.).

2) În scopul de mai sus, intelectualii evrei necesari, clasati pe vârstă, profesioni și specialități să fie concentrați în cadrele M.St.M. (Serviciul Statistic), cu care Institutul Central de Statistică ar intra în strânse relațiuni de colaborare și de la care ar primi grupurile de intelectuali evrei de care are nevoie“.

Pe adresa P.C.M. era și rezoluția ministrului apărării naționale C. Pantazi: „M.St.M. p. a se executa rezoluțiile Domnului Mareșal“.

Aceste rezoluții, transmise la 18.III.1941, au dus la răspunsul M.St.M. publicat mai sus, adresat P.C.M. și M.A.N. (*Ibidem, C0 419*).

O serie de intelectuali evrei au continuat să lucreze, până la 23 august 1944, la Institutul Central de Statistică.

582

1942, aprilie 12, București. Instrucțiuni pentru achitarea de către evrei a sumelor pe care le datorează pentru munca la zăpadă.

TITRAȚII EVREI TREBUE SĂ ACHITE SUMA CE DATOREAZĂ PENTRU MUNCA LA ZĂPADĂ

Ministerul apărării naționale aduce la cunoștință următoarele:

Toți evreii intelectuali, mari comercianți, mari industriași, precum și acei cărora din motive medicale li s-a aprobat plata în bani a prestării celor 5 zile sau 10 zile de muncă la zăpadă, sunt înștiințați pe această cale că, începând de la data apariției

acestui comunicat și până în ziua de 26 Aprilie 1942 sunt obligați să depună la CEC în contul și la dispoziția d-lui ministru al apărării naționale, suma ce datorează, pentru prestarea muncii la zăpadă, în bani și anume:

a) cei scutiți pe 5 zile suma de lei 5.000.

b) cei scutiți pe 10 zile suma de lei 10.000.

Se atrage atențiunea titraților care s-au înscris la C.R. București, pentru plata în bani a zilelor de zăpadă, că dacă ulterior în seria II-a și-au completat la unul din detașamentele unde au fost repartizați, cele 10 zile, acestea nu pot fi luate în considerare, deoarece s-au înscris pentru primele 5 zile să plătească această muncă în bani și posedă o adevăriniță albă.

În consecință, primele 5 zile le vor plăti.

[...] Toată această operațiune trebuie să fie terminată până în ziua de 30 Aprilie 1942, când cei găsiți fără adevăriniță galbenă de prestarea celor 10 zile de muncă la zăpadă, vor fi urmăriți, prinși și internați în lagăre de muncă.

Ziarul „Universul”, nr. 97, 12 aprilie 1942

583

1942, mai 12, Timișoara. Condițiile în care vor presta munca obligatorie evreii din raza C.R. Timiș-Torontal.

Nr. 23728

Anul 1942 luna Mai ziua 12

Cercul de Recrutare Timiș-Torontal

Biroul Evreilor

Către Prefectura Județului Timiș-Torontal

În conformitate cu Ord. C.7. T. Nr. 65964 din 30 Aprilie 1942.

Am onoare a înainta alăturat un stat nominal în dublu exemplar de evrei aprobați cu ordinul de mai sus pentru a presta munca de folos obștesc la carierele de piatră de la Lipova, Călnic și Lucăreți pe timp de 30 zile.

1. Evreii vor fi cazați izolați ca să nu aibă posibilitatea a veni în contact cu populația.

2. Hrana se va pregăti în limita alocației de 35 lei pe zi de om. În ceea ce privește procurarea alimentelor, ea se va face prin exploatari locale, fiind interzis evreilor de a se deplasa din oraș în oraș.

3. Întrebuințarea lor la munca de folos obștesc și asigurarea randamentului fiecăruia pe oră se asigură prin elementele Dv.

4. Orarul de muncă conform ordinelor superioare este: de la ora 8 la 12 și de la 15-20.

Duminica este liber detașamentul, având repaus conform ord. Insp. Gen. al Tab. și Colon. de Muncă Nr. 4998/1942.

5. Evreii dați sunt întrebuințați numai la munca pentru care sunt dați, fiind oprit a se folosi pentru alte scopuri.

6. Nu se va da nici o învoire sau permisie, lipsurile la apel se vor comunica acestui Cerc.

7. Randalamentul zilei este cel arătat mai jos: pământ moale 5 m la zi de om; pământ tare 4 m la zi de om; pământ pietros 2 m la zi de om.

Săptămânal se va înainta o dare de seamă de lucrările executate¹.

COMANDAMENTUL CERCULUI DE RECRUTARE TIMIȘ - TORONTAL

(ss) Pârvulescu Pompiliu

ȘEFUL BIR. EVREI,
Căpitan (ss) Ilieșu Ilie

A.TM., Fond Pref. Jud. Timiș-Torontal, ds. 19/1942, f. 82

Pe document, rezoluțiile: „13.V.1942. În tablou sunt 76 nr. curente însă Nr. 19 lipsește. Deci nu avem decât 75 evrei. M-am prezentat la Cercul de Recrutare și mi s-a spus că este o greșeală și că la o nouă repartitie se va da o persoană în plus. Subing. (ss) Indescrifabil“.

„La dosar. Conform dispozițiilor verbale ale Cercului de recrutare, evreii au fost reținuți a mai pleca la lucru fiind repartizați în alte detașamente. În locul acestora ni s-a dat în ziua de 28 mai a.c. un număr de 60 evrei, care sunt repartizați la lucru la Lipova - Călnic - Topolovăț și Simeria. Urmează să plece în ziua de 29.V.1942. T.28.V.1942 Subinginer (ss) Indescrifabil“.

¹ La 22 iulie 1942, se prezenta următorul tabel cu lucrările executate la Ocolul II Lipova, în perioada 1 iunie - 22 iulie 1942: „Gara C.F.R. Lipova, 1-7 iunie, apropierea pietrei de linia ferată; Drumul Jud. Lipova-Chizătău, km. 2-3, 8-14 iunie, săparea a 300 m.l. șanț; Cariera de piatră Lipova și Gara C.F.R. Lipova, 15-21 iunie, încărcarea căruțelor cu piatră spartă și brută în Carieră și descărcarea lor în gară; drumul Jud. Lipova-Chizătău, km. 2-3, 22-28 iunie, săparea a 200 m.l. șanț; Drumul Jud. Lipova-Chizătău, km. 10/600-11/000, 29 iunie - 5 iulie, nivelarea drumului, acostamentelor și astuparea gropilor 320 m.p.; Idem km. 11/000 - 11/120, 6-12 iulie nivelarea drumului, acostamentelor 360 m.p. și săparea a 120 m.l. șanț; Idem km. 11/300-11/440, 13-15 iulie, săparea a 120 m.l. șanț; Comuna Șișterova, 16 iulie, curățirea de iarbă a locului Monumentului Eroilor; Drum Jud. Lipova-Chizătău km. 7-9, 17-18 iulie, așternerea pietrișului 22 m.c. astupând gropile rațional; Drumul Jud. Lipova- Chizătău km. 11/300-11/420, 20-21 iulie, săparea 120 ml. șanț“ (Ibidem, f. 82).

Pentru 52 de evrei ce urmau să se deplaseze la lucru la cariera de piatră din Lucareț, județul Timiș-Torontal, Prefectura județului solicita, la 5 mai 1942, Chesturii de Poliție autorizație de călătorie. Detașamentul era însoțit de cpt. rez. Dumitru Mimuș, administratorul carierei. (Ibidem, f. 35).

La 2 mai 1942, prefectul județului Timiș-Torontal cerea Comandamentului 7 Teritorial să i se pună la dispoziție 175 de evrei pentru lucrările de drumuri județene, deoarece lucrările sunt urgente și mașinile stau fără lucrători. (*Ibidem*, f. 75).

Și în județul Brăila, 400 de evrei au fost repartizați în cadrul muncii obligatorii la lucrările de consolidare a digului de la Vădeni. (*A.B.R., fond Pref. Jud. Brăila, ds. 44/942, f. 322*).

584

1942, mai 29. Situația meseriașilor evrei din raza de activitate a C. IV A. utilizați la diferite munci.

CORPUL IV ARMATĂ, STAT MAJOR

Bir. 10 M

Nr. 18865/I

1942 luna Mai ziua 29

Către

MARELE STAT MAJOR

Secția I-a, Biroul 1

La ordinul Nr. 83550 din 13 Mai 1942 și Nr. 24197 din 20 Mai 1942;

Am onoare a înainta alăturat următoarele lucrări:

a). Una situație centralizatoare întocmită pe Cercuri de Recrutare, de toți meseriașii evrei, întocmită după modelul ordonat.

b). Programele de lucru stabilite cu autoritățile locale după cum se arată în detaliu mai jos:

1/. C.R. BAIA - Un program de lucrările ce urmează a se executa la clădirile din orașul Fălticeni și târgul Focșani.

2/. C.R. BĂLȚI - Nu are nici un meseriaș evreu pe raza Cercului, ei fiind evacuați în lagăre încă de la recuperarea Basarabiei.

3/. C.R. BOTOȘANI - Un program de lucru pentru reparațiunile la localurile din Botoșani.

4/. C.R. C.LUNG - Pe raza C.R. nu sunt decât 9 evrei, iar ca meseriași un singur dentist, nesolicitat de nici o autoritate.

5/. C.R. CERNĂUȚI - Raportul C.R. Nr. 46692/942, din care reiese felul cum sunt repartizați meseriașii evrei la instituțiile militare și civile de pe raza Cercului de Recrutare.

6/. C.R. DOROHOI - Un program de lucru de lucrările edilitare ce urmează a se executa în campania de lucru 1942/943, pe timp de 3 luni.

7/. C.R. HOTIN - Față de numărul mic al evreilor de pe raza acestui Cerc (12), nu poate organiza echipe de meseriași.

- 8/. C.R. IAȘI - Programul de lucru stabilit cu prefectura Iași și celelalte autorități, nu a fost încă întocmit, urmând a se înainta Dvs. ulterior, deoarece sunt lucrări mari la clădirile militare și a instituțiilor, și Cercul nu a avut timpul necesar pentru întocmirea acestui program, mai ales că întreg personalul Cercului a fost întrebuințat la trierea evreilor ce au fost trimiși în detașamente de lucru. Se anexează situația numerică a Cercului.
- 9/. C.R. RĂDĂUȚI - A format 2 echipe:
Echipa 1 din 7 evrei de diferite meserii lucrează la C.R. Rădăuți.
Echipa 2 din 6 evrei de diferite meserii lucrează la Primăria Rădăuți.
- 10/. C.R. ROMAN - Un program de lucru stabilit cu Prefectura Roman.
Un program de lucru stabilit cu Primăria Orașului Roman.
- 11/. C.R. SOROCA - Nu are nici un evreu pe teritoriul Județului. Trimite încă un program de lucru ce urmează a se executa de un număr de 18 echipe cu un total de 96 evrei, ce urmează a fi repartizați de Dvs. din meseriașii aparținând altor C.R., în care scop să rugăm a hotărî.
- 12/. C.R. STOROJINEȚ - Are un total de 4 meseriași evrei și nu poate constitui echipe de meseriași evrei.
- 13/. C.R. SUCEAVA - Nu are evrei pe raza Cercului¹.

DIN ORDIN

ȘEFUL DE STAT MAJOR

I. Crețulescu

Șeful Bir. 1 Mob. Org

Lt. Colonel, (ss) Cantemir

A.M.St.M., R.S.E.M. 1158, C0037-38

¹ Această situație centralizatoare a fost întocmită pe baza rapoartelor informative ale C.R. județene.

Astfel C.R. Bălți informa că „pe raza Cercului de Recrutare Bălți nu există nici un meseriaș evreu, toți evreii fiind internați în lagăre, la Est de Nistru încă de la reocuparea Basarabiei“ (*Ibidem, C0015*). Cercul de Recrutare Suceava: „am onoare a raporta că pe raza acestui Cerc de Recrutare nu avem evrei“ (*Ibidem, C0016*). Cercul de Recrutare Soroca: „am onoare a raporta că situația numerică, cu categoriile de meseriași înscriși în controalele acestui Cerc, nu o putem completa, deoarece pe teritoriul județului Soroca nu avem nici un evreu“ [...] În legătură cu necesitatea de a repara clădirile militare și ale autorităților locale, deși s-a stabilit programul de lucru și numărul de meseriași evrei pe categorii, aceste lucrări nu pot fi efectuate, deoarece în acest județ nu avem meseriași evrei“. (*Ibidem, C0017*).

Aceste comunicări ale Cercurilor de Recrutare au fost întocmite pe baza ordinului M.A.I. nr. 11274/1942, care făcea cunoscut că „Dl. Mareșal Antonescu, Conducătorul Statului a ordonat ca M.St.M., prin Cercurile de Recrutare, să organizeze în fiecare comună urbană echipe de lucrători evrei, de toate categoriile, care să înceapă de urgență reparațiunile și terminarea localurilor proprietate sau închiriate cum și școalele de toate categoriile imediat ce intră în vacanță școlară“. În virtutea acestui ordin, Primăria orașului Tulcea cerea de la C.R. respectiv

un tablou nominal de toți evreii meseriași, ca: zidari, tâmplari, zugravi și tinichigii, pentru a forma echipele trebuincioase. Acești meseriași trebuiau să fie utilizați timp de 90 de zile. (A.TL., fond Primăria oraș Tulcea, ds. 32, f. 189).

În același sens, Prefectura județului Bacău solicita Cercului de Recrutare Bacău „să ni se pună la dispoziția noastră pentru lucrările de construire a două pavilioane Centre Ad-tive Rurale în comuna Buzdugan și Borzești, pe următorii meseriași, necesari pentru intervalul 15 iunie - 15 octombrie 1942: A. Pentru orașul Bacău, la atelierul Prefecturii: 40 tâmplari, 10 vopsitori, 60 salahori, 9 lăcătuși, 5 geangii, 4 tinichigii, 6 zugravi, 9 lăcătuși, 5 sticlari. B. Pentru orașul Tg.-Ocna, pe timp de 2 luni: 4 meșteri lemnari, 2 tinichigii, 1 geangiu; C. Pentru Moinești, pe timp de 2 luni: 4 meșteri lemnari, 2 tinichigii, 1 geangiu“. (A.BC., Fond Comunitatea Israelită Bacău, ds. 21/1942, f. 119-120).

Aceeași prefectură de județ solicită, la 22 mai 1942, Cercului de Recrutare: „menținerea la muncă a celor 123 evrei aflați în prezent la noi, precum și pentru aprobarea încă a 200 evrei pentru campania anului acesta, cu care să ne servim la executarea diferitelor lucrări pe drumurile de interes militar din județ“. (Ibidem, f. 110).

585

1942, iunie 27, București. Instrucțiunile generale ale M.St.M. privitoare la munca obligatorie. Se introduce termenul „muncă obligatorie a evreilor“.

MARELE STAT MAJOR SECȚIA I-a
Biroul 10 SECRET

INSTRUCȚIUNI GENERALE Nr. 55.500 din 27 Iunie 1942
Privitoare la munca obligatorie a evreilor (fragmente)

A. - NORME GENERALE

Potrivit Decretului Lege Nr. 3984/1940 (M. Of. Nr. 287 din 3.XII.1940) și Regulamentului acestui Decret Lege Nr. 2030/1941 (M. Of. Nr. 164 din 14.VII.1941), toți bărbații evrei între 18 și 50 ani, sunt obligați a presta munca obligatorie, care are un caracter de permanență și continuitate (munca de folos obștesc fiind făcută numai de români).

Conform ordinului Domnului MAREȘAL ANTONESCU Nr. 5295M din 21 Aprilie 1942, Marele Stat Major a primit însărcinarea de a organiza, supraveghea și controla munca obligatorie executată de evrei.

Oficiul Central de Românzare, de pe lângă Subsecretariatul de Stat al Muncii, are rolul de a rezolva problema românzării sub raportul personalului, prin îndepărtarea și înlocuirea treptată, a evreilor, din viața economică a Țării.

Ambele aceste instituții trebuie să colaboreze pentru ca măsurile să fie executate în mod armonicos, în vederea atingerii scopului comun.

Evreii - în înțelesul legii, arătați în Decretul Lege Nr. 2030/1941 art. 2 publicat în M. Of. Nr. 164 din 14 Iulie 1941 - vor fi împărțiți în trei categorii:

1. - Evreii de la 20-40 ani inclusiv, care vor fi folosiți, îndeosebi, la detașamentele de lucru, în afara localității din care fac parte.

2. - Evreii în vârstă de 18 și 19 ani, precum și cei de la 41-50 de ani împliniți, care vor fi folosiți individual sau în grup, în interesul armatei, instituțiilor de stat (județ, comună), sau la întreprinderi particulare care lucrează în folosul armatei și economiei naționale și numai pe timpul cât se efectuează contractele.

Acești evreii vor fi folosiți, în principiu, în raza localității căreia îi aparțin, sau în apropiere.

3. Meseriașii evreii (18-50 ani) vor fi întrebuințați acolo unde nevoile vor cere.

B. EXCEPȚIUNI

I. Excepții de la orice muncă obligatorie.

1. Evreii supuși străini.

2. Slujitorii cultului mozaic, care vor fi indicați de către Ministerul Culturii Naționale și al Cultelor.

3. Evreii inapți pentru orice fel de muncă, care vor fi stabiliți de către comisiile medicale de revizuire ordonate de către Marele Stat Major cu Nr. 35.896 din 18.V.1942 și care anterior, au fost clasați ca impropriei, reformați sau dispensați medical.

4. Evreii invalizi în timpul și din cauza serviciului militar, în războaiele precedente ale României.

II. Excepții de la munca manuală în detașamente.

1. Evreii cu titluri academice.

2. Președinții comunităților evreiești și câte 3 membri de fiecare oficiu județean al Centralei Evreilor din România, care rămân cu obligațiunile și răspunderile prevăzute în legile și dispozițiunile speciale.

III. Repartizați pentru muncă, în întreprinderi.

Se mai pot scuti de muncă obligatorie, în detașamente, fiind în schimb repartizați în cadrul aceleiași munci, meseriașii calificați sau specialiști tehnici, titrați ai școalelor politehnice sau absolvenți ai școalelor superioare tehnico-industriale, necesari întreprinderilor noi create, sau întreprinderilor existente, la apariția prezentelor instrucțiuni și care nu au fost scutiți de către Comisia Centrală de Revizuire.

Acești meseriași sau specialiști nu se vor da, decât întreprinderilor care lucrează pentru armată sau în interesul superior al economiei naționale a Țării, pe bază de contracte.

Pentru aceste repartizări se va cere avizul Ministerului Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor, Subsecretariatului de Stat al Înzeștrării Armatei și al Oficiului Central de Românzare.

De asemenea, foștii patroni sau proprietari de întreprinderi comerciale și industriale, menținuți în serviciu după românzarea întreprinderilor respective, pot fi scutiți de munca manuală și repartizați pentru muncă întreprinderilor, pe termene limitate și cu avizul Oficiului Central de Românzare.

Evreii rechiziționați în întreprinderile prevăzute în planul de mobilizare al teritoriului, al căror termen expiră la 1 Iulie 1942 și care n-au cerut repartizarea la

muncă în întreprinderile respective, prin Comisia Centrală de revizuire, vor putea fi repartizați în aceleași întreprinderi.

IV. - Lămuriri diverse.

1. Toate scutirile de orice fel, date de Marele Stat Major, Comandamentele Teritoriale sau Inspectoratul General al Taberelor și Coloanelor de Muncă au fost anulate pe data de 1 Iunie 1942, rămânând valabile numai acelea acordate de către Comisia Centrală de Revizuire.

Evreii care au fost repartizați în detașamente de lucru și au obținut ulterior scutiri prin Comisia Centrală de Revizuire, vor fi înlocuiți prin alți evrei disponibili; cei aflați în prezent în detașamente, rămân în lucru, până ce sosesc înlocuitorii.

2. Evreii cu titluri academice sunt scutiți numai de la munca manuală obligatorie, ei putând să fie chemați, oricând, să presteze serviciile lor în cadrul muncii obligatorii, potrivit aptitudinilor și specialităților avute.

În cazul când aceștia sunt complet scutiți de munca obligatorie, vor plăti taxele prevăzute în legile, regulamentele și dispozițiunile speciale.

3. De la primirea prezentelor instrucțiuni nu mai există, pentru evrei, situația de „rechiziționați“, ci „repartizați în cadrul muncii obligatorii“.

În consecință, pentru evreii care prestează munca obligatorie, cercurile de recrutare vor face următoarele mutații în registrul special și în livretul personal: „repartizat la muncă“ și „lăsat la vatră“.

Pentru celelalte categorii, se vor face mutațiile respective (inapt, scutit etc.).

4. Repartizarea evreilor pentru munca obligatorie în Bucovina și Basarabia se va face de către Corpul 3 și 4 Armată, numai cu avizul guvernămintelor respective.

5. Evreii aflați în lagărele de internare sunt folosiți și controlați după dispozițiunile Ministerului Afacerilor Interne.

6. Evreii care nu se bucură de nici o supușenie străină (apatrizii), precum și acei care posedă pașapoarte „Nansen“ sunt obligați a presta munca obligatorie.

7. Deplasările și schimbările de domiciliu ale evreilor dintr-o localitate în alta nu se pot efectua decât cu aprobarea Ministerului Afacerilor Interne, unde solicitanții vor adresa cererile lor; cele adresate Marelui Stat Major, în acest sens, vor fi clasate la dosar, rămânând fără răspuns.

Ministerul Afacerilor Interne cu adresa Nr. 15.126 A din 17 Iunie 1942, a dispus ca toate schimbările de domiciliu aprobate pentru evrei, să fie comunicate de către prefecturile de județ, atât cercului de recrutare de unde pleacă cât și cercului de recrutare pe raza căruia se stabilesc.

Cei ce-și schimbă domiciliul, fie din oraș, fie în oraș, sunt obligați să anunțe cercul de recrutare respectiv.

Comunitățile evreiești sunt obligate să comunice cercurilor de recrutare respective, adresele tuturor evreilor între 18 și 50 ani...

9. Taxele militare precum și taxele care reprezintă echivalentul muncii obligatorii, se vor determina, plăti și încasa potrivit legilor, regulamentelor și dispozițiunilor speciale.

C. - SOLUȚIONAREA CERERILOR PENTRU EVREII NECESARI LA MUNCA OBLIGATORIE.

Cererile organelor militare, ale instituțiilor de Stat, județ sau comună precum și cele ale întreprinderilor care lucrează în beneficiul armatei sau economiei naționale, se soluționează astfel:

1. Pentru lucrări mari, efectuate cu detașamente exterioare (C.F., drumuri, cariere etc), se vor da evrei în etate de 20-40 ani și numai cu aprobarea Marelui Stat Major.

2. Pentru nevoile locale (în oraș sau în apropiere), aprobările se dau de către corpul de armată (comand. teritoriale) care vor căuta să armonizeze nevoile armatei și celorlalte instituțiuni și întreprinderi, în baza unui plan de repartitie, atât pentru muncitorii nespecializați cât și pentru meseriașii calificați.

Pentru astfel de lucrări vor fi dați, în principiu, numai evrei de 18-19 ani și cei de la 41-50 ani. Evreii între 20-40 ani, se vor repartiza numai în cazul când vor fi disponibili [...]

D. ORGANIZAREA

1. Evreii întrebuințați la munca obligatorie vor fi constituiți în detașamente de lucru.

1. Organizarea și încadrarea

a) Pentru detașamentele exterioare de lucru se va face de către corpurile de armată (comandamente teritoriale) prin cercurile de recrutare, fiecare detașament a 500 evrei între 20-40 ani, având următoarea încadrare:

- 3 ofițeri de rezervă, dintre care unul comandant;

- 3 subofițeri de rezervă;

- un fost ofițer sau subofițer de administrație, evreu, ca ofițer cu aprovizionarea (în lipsă, unul din acei trei subofițeri de rezervă arătați mai sus);

- 1 medic evreu;

- 10 grade inferioare de rezervă (câte unul la 30 evrei);

- 2 grade inferioare pentru serviciul aprovizionării.

Foștii ofițeri activi și de rezervă vor putea fi folosiți ca ajutoari sau comandanți de subunități, în lipsa comandanților români.

b) Detașamentele locale de lucru vor întrebuința, în general, evrei de 18-19 ani, precum și cei de la 41-50 ani.

Organizarea și încadrarea va fi analogă detașamentelor exterioare de lucru, cu excepția medicului și a ofițerului cu aprovizionarea, de care nu au nevoie.

Comandantul trebuie să fie un ofițer de rezervă, iar celelalte elemente, din cadre, pot fi evrei dintre foștii ofițeri activi și de rezervă.

2. Cazarea

a) Pentru detașamentele exterioare, cazarea se va asigura de către instituția care-i folosește, în corturi, barăci sau clădiri izolate.

În nici un caz să nu fie cantonați în sate, pentru a nu le da posibilitatea de a face propagandă subversivă, a întinde corupția sau întreține relațiuni cu româncele.

Evreii nu au voie a părăsi șantierul de lucru, tabăra sau bivouacul.

Fiecare evreu trebuie să-și aducă o pătură și un dos de saltea.

În cazul când evreii din detașamentele exterioare lucrează în apropiere de orașul lor de domiciliu, vor putea fi lăsați să doarmă la căminurile lor, cu condiția de a nu se diminua randamentul maxim de lucru.

b) Evreii din detașamentele de lucru locale vor dormi în familie.

3. Hrana evreilor cade în sarcina autorității care-i folosește.

Vesela individuală va fi adusă de evrei.

Pentru procurarea alimentelor necesare, se vor utiliza cei doi gradați români, prevăzuți la titlul D, cap. I, par. 1, punctul a.

4. Îmbrăcămintea

Evreii vor lucra cu îmbrăcămintea proprie, primind pentru uzaj indemnitatea prevăzută la paragraful 6, punctul c, de mai jos.

5. Asistența medicală

Se asigură de către medicii evrei.

Cazurile de scutire temporară sau internare în spitale vor trebui supravizate de medicul instituției unde lucrează, al cercului de recrutare pe raza căruia se află detașamentul sau medicul oricărei unități militare din apropiere.

Medicamentele de prim ajutor vor fi procurate de instituția care folosește evrei.

La constituirea detașamentelor de lucru exterioare, evreii vor fi vizitați în prealabil de către medicul cercului de recrutare [...]

c) Evreii

Au drepturi de soldă, întreținere și hrană ca ale soldaților, în natură sau în bani.

Pentru uzajul efectelor, se va plăti evreilor o cotă de 15 lei pe zi, socotită numai pentru zilele de lucru efectiv prestate, pe șantier.

Ajutorul de familie se va acorda în condițiunile fixate de Decretele Legi referitoare la concentrați și mobilizați, reducându-se la jumătate, cotele lunare.

Toate drepturile convenite evreilor se suportă de către instituția care-i folosește la muncă.

Drepturile pentru uzajul efectelor și ajutorul de familie, se vor acorda numai evreilor lipsiți de mijloace și care depun sânguință la lucru [...]

e) Medicii evrei luați la detașamentele de lucru sunt considerați că prestează munca obligatorie și nu se bucură de drepturile prevăzute în Decizia Ministerială No. 23.325 din 27.I.1941 publicată în Monitorul Oastei No. 4 din 15.V.1942.

Orice medic evreu este obligat a presta cel puțin 90 zile anual, muncă obligatorie, în care timp va avea drepturile de soldă, întreținere și hrană (hrană în bani) la fel cu soldații.

Cercurile de Recrutare vor asigura înlocuirea prin rotație a medicilor evrei, înștiințând, la timp, Marele Stat Major.

f. Toți evreii întrebuințați la munca obligatorie în detașamente de lucru exterioare, pot avea un concediu de 15 zile la 6 luni de muncă efectivă, aprobat de către corpul de armată (comandamentul teritorial).

În afară de acest concediu, evreii din detașamentele de lucru exterioare sau locale, nu vor beneficia de nici un fel de învoire, permisie sau concediu.

7. Regimul de lucru

a) Evreii din orice fel de detașament, vor lucra 9 ore pe zi.

Programul de lucru va varia în raport de anotimp, va fi întocmit de către autoritățile sau întreprinderile care-i folosesc și se va găsi afișat la fiecare atelier sau șantier de lucru.

Comandanții de detașamente vor fixa cuantumul lucrului ce trebuie să execute fiecare evreu pe zi și impulsiona lucrul, astfel încât cuantumul stabilit să se execute în fiecare zi.

b) Se interzice dispersarea la lucru a evreilor în grupe mici, răzlețe, deoarece acestea nu ar putea fi bine dirijate și controlate.

Ca urmare, evreii din orice fel de detașament, vor lucra întruniți sau pe grupe care pot fi supravegheate direct de către ofițerii, subofițerii sau gradații, răspunzători de prezența și activitatea evreilor, din subordine.

Comandantul sau șeful fiecărui detașament, subunitate sau grup, va avea asupra lui un carnet cu apelul nominal al evreilor, cu toate mutațiile la curent, din care să

reiasă la partida fiecărui evreu, atât numărul total al zilelor de muncă cât și al zilelor de absență.

c) Dispozițiunile și obligațiunile prevăzute la paragraful de mai sus, sunt valabile atât pentru evreii din detașamentele de lucru exterioare sau locale, cât și pentru evreii repartizați în cadrul muncii obligatorii, la diferite instituțiuni sau întreprinderi.

8. Control, sancțiuni, anulări.

Marele Stat Major, prin organele sale sau ale comandamentelor în subordine, precum și Oficiul Central de Românzare, prin organele sale, vor controla la fața locului, dacă evreii care au obținut carnet de scutire de la Comisia Centrală de Revizuire, sau acei repartizați în cadrul aceleiași munci la diferite instituții sau întreprinderi sunt necesari și prestează munca pentru care au fost solicitați.

În acest scop, organele militare și ale Oficiului Central de Românzare, vor ține legătură între ele pentru a conlucra de comun acord.

Toate abaterile constatate se vor raporta comandamentelor de corp de armată (comandamentelor teritoriale) care vor dispune anularea aprobării și ridicarea dreptului de folosință, nu numai evreilor găsiți în vină, ci a tuturor evreilor repartizați acelei instituții de stat sau întreprinderi.

De asemenea se anulează și scutirile de muncă obligatorie pentru evreii repartizați la instituțiile și întreprinderile care au încetat de a mai funcționa sau când acestea renunță la serviciile lor.

c) Instituțiile, întreprinderile și patronii, care au obținut evrei în cadrul muncii obligatorii, au obligațiunea să asigure controlul și întrebuințarea lor pe locurile pentru care au fost ceruți, precum și maximum de randament, la lucru.

La orice instituție, atelier sau șantier de lucru, se va găsi afișat tabelul nominal al tuturor evreilor repartizați la munca obligatorie, cu evidența, la zi, a mutațiilor.

Pe cei absenți sau îndărătnici la lucru, îi vor aduce la cunoștința cercurilor de recrutare, care vor raporta situația acestora, Marelui Stat Major prin corpurile de armată (comandamentele teritoriale), pentru a fi trimiși în Transnistria, cu familiile lor. (subl. ns.).

d) Unitățile militare, instituțiile civile, precum și întreprinderile care au obținut evrei pe termene limitate, sunt obligate ca la terminarea lucrului, să-i înapoieze cercului de recrutare respectiv, constituiți așa după cum i-a primit, împreună cu tabelele nominale, de predare.

Cine va contraveni acestei dispozițiuni, va pierde dreptul de a beneficia, în viitor, de mâna de lucru evreiască.

e) Românii care dublează pe meseriașii calificați sau orice fel de profesioniști evrei și nu se identifică cu meseria sau profesiunea pe care au îmbrățișat-o sau în care au fost numiți, în timpul prevăzut și recunoscut ca necesar de Oficiul Central de Românzare, vor fi internați în lagăr.

De asemenea vor fi internați în lagăr, patronii care tolerează dublurile fictive, în scopul menținerii evreilor, sabotând astfel procesul de românzare a muncii.

f) Pentru abaterile de mică importanță (întârziere la apel, delăsare, atitudine nedisciplinată etc.), efectuate în cadrul detașamentelor de lucru, comandanții respectivi vor aplica evreilor pedeapsa corporală, conform regulamentului.

g) Vor fi sancționați cu trimiterea în Transnistria, la muncă grea sau în ghetouri, împreună cu familiile lor (tata, mama, soția și copiii) toți evreii cari comit următoarele infracțiuni:

- repetă abaterile arătate la punctul f de mai sus;
 - nu execută conștiincios serviciul la muncă sau se sustrag de la lucru prin înșelăciune, cumpărare, intervenție, neprezentare la chemările făcute pentru munca obligatorie, părăsire fără voie a lucrului etc.
 - nu anunță cercului de recrutare schimbarea domiciliului, fie în oraș, fie dintr-un oraș în altul, chiar dacă au aprobarea Ministerului Afacerilor Interne;
 - vor avea relațiuni intime cu românele.
- În cazul când bărbații infractori nu se prezintă de bună voie sau nu sunt descoperiți de către organele polițienești, vor fi trimise în Transnistria familiile lor.
- Vor fi de asemenea trimiși în Transnistria și românii cari vor înlesni sustragerile evreilor de la munca obligatorie.

Aplicarea sancțiunii cu trimiterea în Transnistria se ordonă de către Marele Stat Major, în urma cererilor adresate de către corpurile de armată (comandamentele teritoriale).

h) Orice intervenție pentru favoruri este interzisă, indiferent de calitatea celui care intervine.

- Acei care vor interveni vor fi semnalăți Marelui Stat Major pentru a se cere Președinției Consiliului de Miniștri internarea în lagăr.

i) Pentru ca cercurile de recrutare să poată întocmi de îndată o situație precisă a evreilor repartizați pentru nevoi locale, toate unitățile militare, instituțiile civile și întreprinderile de stat sau particulare, care se folosesc de munca evreilor, sunt obligate să prezinte pe acești evrei cercurilor de recrutare, cu etichete nominale, în dublu exemplar, pentru a li se verifica situația și face mutațiile respective.

j) Evreii întrebuințați la munca obligatorie sunt supuși jurisdicțiunii militare, conform art. 9 din D.L. relativ la statutul militar al evreilor și art. 37 din regulamentul acestui D.L.

II. Meseriașii evrei

1. Se întrebuințează, în primul rând, pentru nevoile armatei, municipiilor, orașelor reședințe de județ și comunelor urbane unde sunt domiciliăți evreii.

Corpurile de Armată (Comandamentele Teritoriale) vor căuta să satisfacă în limita posibilităților și nevoile județelor lipsite de meseriași evrei.

2. Pentru reparațiunile și terminarea localurilor proprietate sau închiriate de autorități (cazărmi, școli, spitale, cantine etc), Cercurile de Recrutare vor organiza echipe de meseriași evrei pe categorii omogene de câte 10 meseriași evrei, sau mai puțini, când totalul unei categorii nu ajunge această cifră.

3. Asemenea echipe se vor forma și din meseriașii care nu sunt necesari la lucrările arătate mai sus (croitori, cismari, cojocari, curelari etc.).

4. Meseriașii arătați la punctele 2 și 3 de mai sus, vor fi folosiți fie în echipe omogene, fie în echipe mixte (în care caz se vor divide echipele omogene de câte 10 inși) în raport de natura și cantitatea lucrului de efectuat, în primul rând pentru nevoile armatei și apoi pentru celelalte instituțiuni de stat, județ sau comună, pe baza planului de lucru, stabilit de comun acord între comandantii unităților și șefii autorităților locale, prin grija cercurilor de recrutare respective.

5. Meseriașii evrei se vor bucura de aceleași drepturi ca și muncitorii evrei necalificați constituiți în detașamente și în aceleași condițiuni prevăzute de titlul D, cap. L, paragraful 6, punctul c.

6. Esențialul este ca munca aceasta să fie bine organizată și supravegheată.

E. UTILIZAREA FEMEILOR EVREICE

1. Corpurile de Armată (Comandamentele Teritoriale), au dreptul de a întrebuința, în cadrul muncii obligatorii și personalul evreiesc de sex feminin între 18 - 40 ani, atât la lucru manual (croitorese, spălătorese, richituitoare etc.) cât și intelectual, pentru lucrări de birou, cerându-se în acest sens, tabele nominale de la Oficiul de Românzare de pe lângă Subsecretariatul de Stat al Muncii.

Cercurile de Recrutare vor ține evidența acestor evreice.

2. La neajungere, personalul feminin va fi cerut de către cercurile de recrutare comunităților evreiești din localitățile respective.

3. Personalul de sex feminin evreiesc va fi organizat în echipe ca și meseriașii de sex masculin folosit în localitățile unde domiciliază și repartizat numai la unitățile militare și instituțiile de stat, județ sau comună.

4. - Femeile evreice utilizate la munca obligatorie intelectuală vor beneficia de drepturile de soldă, întreținere și hrană, similare cu ale soldaților, iar acelea folosite la munca manuală se vor prevala de drepturile acordate în condițiunile prevăzute la titlul D, cap. I, paragraful 6, punctul c.

5. Sancțiunile sunt aceleași ca și pentru bărbații evrei, arătate la cap. D, paragraful 8, punctele c și g [...]

6. - Odată cu situațiile periodice lunare, se va înainta și un raport asupra modului cum decurge munca obligatorie în detașamentele exterioare și locale, rezultatul controlurilor, diferite observațiuni, greutăți și propuneri.

Marele Stat Major

1. - Controlează situațiile primite de la corpurile de armată (comand. teritoriale) și face centralizarea lor pe întreaga țară.

2. - Controlează felul cum se aplică prezentele instrucțiuni de către corpurile de armată (comand. teritoriale) și cercurile de recrutare.

3. - Controlează, la fața locului, modul cum se execută munca obligatorie.

ȘEFUL MARELUI STAT MAJOR

Șeful Secției I-a

GENERAL (ss) ȘTEFLEA ILIE

Colonel (ss) E. Borcescu

Ibidem, R.S.E.M. 900, C0034 - 41

586

1942, iulie 9, București. Măsuri pentru transportul în Transnistria al evreilor neprezențați la munca obligatorie.

MARELE STAT MAJOR

SECȚIA I-a Biroul 10

PROCES-VERBAL

Astăzi 9 Iulie 1942, Subsemnații:

1. - General Vasiliu C. Subsecretar de Stat la Ministerul Afacerilor Interne.

2. - General Arhip Ioan, Subșeful Marelui Stat Major.
3. - Colonel Borcescu Enache, Șeful Secției I-a.
4. - Lt. Col. Ilie Dumitrescu, Șeful Biroului 10.
5. - Lt. Col. Selescu Valeriu de la Bir. Legi.
6. - Dl. Radu Lecca, Împuternicitul Guvernului pentru reglementarea regimului evreesc din România.

7. - Dl. Păduraru, Prim Procuror al Trib. Ilfov.
8. - Dl. Russu, Delegatul Ministerului Afacerilor Interne.
9. - Dl. Avocat Ion Dumitrescu, Delegat al C.N.R.
10. - Dl. Maior Teodorescu, Delegatul Inspect. Gl. Jandarmi.
11. - Dl. Chestor Iagolnița, Delegatul Prefect. Pol. Capit.
12. - Dl. Mironescu, Delegatul Direcțiunii G-le a Poliț.
13. - Dl. Cronț, Președintele O.C.R.

ne-am întrunit la Marele Stat Major Secția I-a, pentru a discuta măsurile de luat pentru transportarea evreilor pasibili de a fi trimiși în Transnistria ca infractori la munca obligatorie.

În vederea unei armonice colaborări între autoritățile respective, pentru aplicarea acestor măsuri, am stabilit de comun acord:

„Normele privitoare la măsurile de luat pentru transportarea evreilor pasibili de a fi trimiși în Transnistria“.

Acești evrei sunt cei prevăzuți în „Instrucțiunile Generale Nr. 55.500 din 27 Iunie 1942, privitoare la munca obligatorie a evreilor“ la titlul D (organizarea), cap. 8 (control, sancțiuni, anulări), paragraful c și g¹.

Pentru a se proceda la această operație, se vor respecta următoarele norme:

1. - Cercurile Teritoriale, prin Comandamentele Teritoriale, raportează M.St.M. Secția I-a, înaintând tabele de cei în cauză.

Odată cu acest raport, anunță organele polițienești sau jandarmi, pentru punerea sub pază a evreilor, până vor fi îmbarcați pentru trimiterea la Est de Nistru.

2. - Corpurile de Armată (comandamente teritoriale) se vor îngriji ca aceste rapoarte să ajungă la M.St.M. Sec.I-a în cel mai scurt timp prin delegat.

Evreii infractori la Instrucțiunile Generale Nr. 55.500/1942, prinși de organele polițienești sau jandarmi, vor fi ținuti în stare de arest, la polițiile respective.

Famiiliile acelor vizați pentru transportare vor rămâne în locuințele lor sub paza Centralei Evreilor din localitate.

În caz când cineva fuge de sub pază, Centrala Evreilor răspunde pentru aceștia, prin ostatecii locali. Vor fi supuși acestei măsuri: mama, tata, soția și copiii necăsătoriți ai celui căzut în vină, locuind sub același acoperiș; nu vor fi supuși acestei măsuri, membrii familiei cari execută conștiincios munca obligatorie.

În principiu aplicarea acestei măsuri se va examina, de la caz la caz.

3. - Deciziunea Marelui Stat Major de a trimite evrei în Transnistria va fi comunicată Inspectoratului G-ral al Jandarmeriei, Direcției G-rale a Poliției și Prefect. Pol. Capitalei pentru București, odată cu ordinul dat, în acest sens, corp. de armată (comand. teritoriale).

Cercul Teritorial face mutația „trimis în Transnistria“ prin ordin de zi.

4. - Atunci când Marele Stat Major a hotărât pe cei care urmează să fie trimiși în Transnistria, aceștia vor desemna la prezentarea lor, la cercul teritorial sau poliție un procurator pentru administrarea și lichidarea bunurilor mobiliare, sub controlul Centralei Evreilor din localitate, completând o procură model (în triplu exemplar, după

formularul tip legalizat de către autoritățile polițienești ale domiciliului sau reședinței lor².

Dintre aceste exemplare:

- Un exemplar rămâne mandatarului;
- Un exemplar la unitatea polițienească care a legalizat semnătura,
- Un exemplar se va înainta Centrului Național de Românilor.

Aceste formulare se vor găsi la Cercurile Teritoriale, care vor servi numai ca model, cele trei exemplare urmând să fie scrise la mașina de scris și completate tot la mașină sau de mână, mandant.

Evreii care nu lasă mandatar, vor fi comunicați C.N.R.

Mandatarul este obligat a lichida bunurile în termen de 6 luni de la data primirii procurii.

Dacă nici după această dată nu s-au lichidat averea trece în administrarea C.N.R.

5. - Trimiterea în Transnistria, fie că se face individual, pe familie, sau grup de familie, se efectuează cu trenul, până la stația cea mai apropiată de locul de destinație.

Cererile de foi de drum se vor face de către cercurile teritoriale.

6. - Hrana pe timpul transportului privește pe evrei.

7. - Paza pe timpul transportului se va asigura de către Inspectoratul G-1 al Jandarmeriei.

Drept pentru care am încheiat prezentul proces-verbal, câte un exemplar de fiecare parte.

(ss) General Vasiliu C., (ss) General Arhip Ioan, (ss) Colonel Borcescu E., (ss) Lt. col. Ilie Dumitrescu, (ss) Lt. Col. Selescu Valeriu, (ss) Radu Lecca, (ss) Păduraru, (ss) Russu, (ss) Av. Ion Dumitrescu, (ss) Maior Teodorescu, (ss) Chestor Iagolnița, (ss) Mironescu, (ss) Cronț

Ibidem, R.S.E.M. 933, C0567 - 569

¹ Vezi doc. 589 din volum.

² MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a B 10

Nr. 70.425 din 6.VIII.1942

MARELE STAT MAJOR

Secția I-a

Către.....

Urmare la ordinul Nr. 68.750 din 6 august 1942.

Am onoare a vă trimite pe verso un formular tip de procură, prevăzut cu punctul 4, din procesul-verbal din 9 iulie 1942.

Vă rugăm a da o copie de pe această procură, organelor polițienești locale.

D.O.

ȘEFUL SECȚIEI I-a

Colonel, (ss)Borcescu

ȘEFUL BIR. 10

Lt. Col., Ilie Dumitrescu

PROCURĂ GENERALĂ SPECIALĂ

Subscrisul..... domiciliat în
județul....., str..... nr..... declar prin prezenta că
împuțernicesc pe Dl..... domiciliat în
str..... nr..... județul..... ca pentru mine și în numele meu să
administreze întreaga mea avere mobilă și imobilă, oriunde ar fi situată ea, pe tot timpul
absenței mele.

În cazul când subscrisul, din orice motiv nu s-a întors în termen de 6 luni de la data
prezentei procuri, mandatarul meu este autorizat să vândă întreaga mea avere mobilă, să fixeze
prețul, să încaseze prețul fixat, să dea valabilă chitanța de descărcare, să se semneze în chip
valabil pentru mine și în numele meu oriunde nevoia va cere în scopul administrării sau
lichidării întregii mele averi mobile.

Declar că am dat prezenta procură liber și nesilit de nimeni astăzi.....
în.....

Pentru Conformitate, Șeful Biroului 10
(*Ibidem*, R.S.E.M. 900, C1263)

587

**1942, august 21, București. Cererea unor legații străine
de a-i scuti de muncă obligatorie pe evreii
solicitați pentru unele servicii.**

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA II-a
Biroul Legături Externe

21 August 1942

NOTĂ

Din cererile înregistrate la Secția II-a, Biroul Legături Externe, se constată că
numai în cursul lunilor mai, iunie și iulie, diferitele legațiuni străine au intervenit
pentru scutirea de „muncă de folos obștesc“ a nouă evrei, sub motivul că aceștia le-ar fi
indispensabili.

În tabelul anexă se vede cari sunt aceste legații și soluția dată cererilor¹.

- Faptul că opt legații, într-un interval relativ scurt, au făcut nouă asemenea
intervenții, ne îndrituiește să credem că din acest sistem, s-ar putea naște un nou
subterfugiu utilizat de evrei pentru a eluda obligațiunile ce au.

- Considerând că scutiile de muncă de folos obștească sunt reduse ca număr și au o durată scurtă apreciem că nu este cazul a se reveni asupra lor.

Pentru a evita însă abuzul și a nu da posibilitate evreilor de a-și crea astfel un subterfugiu:

Secția II-a propune ca pe viitor orice asemenea intervenție din partea legațiilor străine, să fie refuzată.

Nu putem îngădui o asemenea măsură, fără a leza cu nimic politețea și solicitudinea, pe care în mod normal trebuie să le avem față de diplomații străini, deoarece nici unul din Marile State Majore străine nu au fost atât de generoase ca noi, în satisfacerea diferitelor deziderate ale legațiilor străine.

ȘEFUL SECȚIEI II-a
COLONEL, C. Ionescu

Șeful Bir. Legături Externe
Maior, N. Boian

Ibidem, R.S.E.M. 905, CO 98 - 99

Pe document, rezoluțiile:

„24 august 1942. Domnul General Arhip. Rog să se țină seama în viitor de propunerea secției a II-a General (ss) Șteflea“; „26 august 1942. Secția I-a. Cine le-a aprobat? Eu nu. În viitor să nu se mai aprobe. Să mi se raporteze cine a aprobat. General (ss) Arhip“.

¹ TABEL

cu evreii pentru cari au intervenit diferite legațiuni spre a-i sustrage de la munca de folos obștească.

Nr. Crt.	Data	Cine a intervenit	Numele evreului	Rezultatul intervenției
1.	15 Mai	Legatia Chile	Dr. Osias KAUFMAN Cosla	Nu a fost soluționată
2.	10 Iulie	Legatia Suediei	Arhitect Leon GARCIA	Scutit 2 luni
3.	9 Iulie	Legatia Suediei	FINKELȘTEIN Kiva	Nu a fost aprobată
4.	9 Iulie	Legatia Elveției	N. ESKENAZY	Nu a fost aprobată
5.	14 Iulie	Legatia Japoniei	IEȘANU Jean	Scutit 6 luni
6.	21 Iulie	Legatia Japoniei	Emilian Katz DAVID	anulată; Scutit 2 luni
7.	21 iulie	Legatia Franței	WECSU Oscar	Nu a fost soluționată
8.	21 Iulie	Legatia Franței	HUBERT Alois Moritș	Nu a fost soluționată
9.	23 Iulie	Legatia Turcă	Ion WITTNER	Nu a fost soluționată

1942, august 31, București. M.St.M. cere C.E.R. să ia
măsuri pentru ameliorarea condițiilor de viață
ale evreilor din detașamentele de muncă.

MARELE STAT MAJOR, Secția I-a Bir. 10
Nr. 73093 din 31.VIII.1942

Către

CERCUL DE RECRUTARE

Am onoare a vă face cunoscut:

1. Evreii din Detașamentele exterioare de lucru, distrugându-și la muncă efectele cu care s-au prezentat și întrucât parte fiind săraci nu și le pot procura, M.St.M. a aprobat ca oficiile județene ale Centralei Evreilor, să procure haine și încălțăminte, prin colectă de la evrei, pentru evreii de mai sus.

În acest scop, rugăm a da dispozițiuni Cercurilor Teritoriale să ia legătură cu Oficiile județene ale Centralei Evreilor comunicându-le necesarul de efecte.

După ce Oficiile Județene vor fi adunat aceste efecte, Cercurile vor lua măsuri ca detașamentele să le primească prin delegații săi, cu inventare și să le distribuie evreilor din detașamente¹.

2. Îngrijirea evreilor bolnavi din detașamente:

- Evreii din Detașamentele exterioare care sunt ușor bolnavi vor fi tratați la infirmeriile sau taberele respective.

- Pentru medicamentele necesare, Comandamentele Teritoriale vor lua măsuri a se acorda cota cuvenită. M.St.Major a intervenit, în acest scop, la M.A.N. Direcția Superioară Sanitară.

- Evreii care trebuie internați în spitale vor fi trimiși la Spitalele Militare din localitatea cea mai apropiată, care după ce-i va examina, îi va evacua la Spitalul evreesc cel mai apropiat.

- Evreii internați în spital vor fi înlocuiți în detașamente de către Cercurile de Recrutare.

3. Se vor verifica din nou efectivele detașamentelor exterioare, căutând a se înlocui, prin evrei valizi, evreii care din cauza unor afecțiuni cronice nu s-ar dovedi suficient de capabili de muncă, aceasta în urma propunerilor Detașamentelor².

D.O. Șeful Secției I-a
Colonel (ss) Borcescu

Șeful Bir. Evrei C.7 T.
Lt. (ss) C. Sinescu

A.T.M., Fond Pref. Jud. Timiș-Torontal, ds. 19/1942, f. 51

¹ Pentru îndeplinirea acestui ordin, M.St.M. comunică lui Radu Lecca aprobarea ca Oficiile Județene ale Centralei Evreilor să trimită haine, lenjerie și încălțăminte evreilor săraci aflați în detașamentele de lucru exterioare (căi ferate, drumuri, geniu etc.), prin intermediul Cercurilor Teritoriale.

Această măsură a fost luată în urma unui control efectuat la detașamentele exterioare de lucru, care a constatat o situație foarte precară (50% dintre evrei au hainele și încălțăminte ruptă, iar 80% din ei n-au rufărie de schimb). (*J. Ancel, op. cit., vol. IV, p. 274*).

² O intervenție în acest sens face și Regimentul 5 Pionieri, detașamentul de îndiguri, către Comunitatea Evreilor din Bacău de „a trimite efecte de îmbrăcăminte și încălțăminte, precum și medicamente necesare evreilor săraci aflați la muncă obligatorie pe acest șantier, întrucât au rămas complet dezbrăcați”. (*A.B.C., Fond Comunitatea Israelită Bacău, ds. 12/1942, f. 80*).

589

1942, septembrie 14, București. Lămuriri și completări la instrucțiunile generale ale M.St.M. privitoare la munca obligatorie emise la 27 iunie 1942.

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a Biroul 10

ANEXA A

LĂMURIRI ȘI COMPLETĂRI LA INSTRUCȚIUNILE GENERALE Nr. 55.500 din 27 Iunie 1942 (fragmente)

I - Durata muncii obligatorii.

Datele referitoare la începerea și terminarea duratei obligațiunii de muncă, se aplică după normele prevăzute în legea și regulamentul recrutării, astfel:

1. În fiecare an, în luna septembrie, se face recensământul evreilor cari în cursul anului următor împlinesc vârsta de 18 ani.

2. Obligațiunea de muncă începe la 1 Aprilie a anului următor, adică anul când evreii împlinesc 18 ani (pe anul în curs ctg. 1946).

3. Încetarea obligațiunii de muncă are loc tot la data de 1 Aprilie a anului curent ce urmează, după împlinirea vârstei de 50 ani. Exemplu: La 1 Aprilie 1942, au încetat obligațiunile pentru evreii care fac parte din ctg. 1913.

Prin urmare, evreii urmează exact soarta contingentelor din care fac parte (încep activitatea la vârsta corespunzătoare premilitarilor și o încetează odată cu eșirea din elementele armatei ultimului contingent, din miliții).

II. - Întrebuințarea evreilor rechiziționați

În baza dispozițiunilor „Legii Rechizițiilor” și a „Legii asupra organizării națiunii și teritoriului pentru timp de război” (Monit. Of. Nr. 96 din 27.IV.1933), evreii de orice sex, în vârstă de 14-17 ani și 31-69 ani împliniți, pot fi obligați să presteze munca obligatorie în timp de război, în următoarele condițiuni:

a) Se va apela, în special, la serviciile titraților universitari, meseriașilor și a tehnicienilor specialiști.

b) În mod excepțional se vor întrebuița copiii și femeile, aplicându-li-se regimul de muncă (natura muncii, orarul) prevăzut în legile, regulamentele și dispozițiunile speciale în vigoare [...]

d) Cererile numerice cât și cele nominale (numai pentru titrați, meseriași și tehnicieni specialiști, cu toate datele necesare: numele și pronumele, vârsta, domiciliul, cercul teritorial, timpul necesar rechiziționării), referitoare la evreii sub 15 ani și mai mari de 50 ani, se vor aproba numai de către M.St.M.

e) Întrebuițarea persoanelor rechiziționate se va face în raport cu pregătirea profesională și aptitudinile acestora și numai în localitățile unde își au domiciliul.

f) Vor fi retribuți după tariful anual al rechizițiilor, ori potrivit dispozițiilor în vigoare la epoca respectivă.

III. - Lămuriri referitoare la excepțiuni.

1. Dintre membrii cultului mozaic - până la sosirea precizărilor de la Ministerul Culturii Naționale și al Cultelor - vor fi scutiți numai rabinii.

2. Foștii ofițeri, subofițeri, maiștri, submaiștri și gagiști proveniți din activitate, precum și foștii ofițeri de rezervă evrei sunt exceptați de la munca manuală în detașamente, putând fi utilizați astfel:

- Foștii ofițeri activi și de rezervă, precum și foștii subofițeri proveniți din activitate, la munca intelectuală (statistică, lucrări de birou, etc.) și la încadrarea detașamentelor, ca ajutori sau comandanți de subunități, în lipsa comandanților români.

- Foștii maiștri și submaiștri proveniți din activitate, ca conducători de echipe importante de meseriași, potrivit specialității lor [...]

4. Evreii supuși străini sunt scutiți de munca obligatorie, indiferent dacă sunt ai țărilor aliate sau ai țărilor cu care suntem în stare de război: se va avea în vedere raportul Nr. 16952-1942 al Direcției Generale a Polițiilor (anexat).

5 Elevii de liceu, bacalaureații și studenții vor presta munca obligatorie manuală în raport de vârstă (detașamente locale sau exterioare).

6. Scutirile acordate de Comisia Centrală de revizuire trebuie respectate, chiar dacă se crede că au fost acordate fără o suficientă documentare la fața locului, în care scop se fac următoarele precizuni:

Conducătorii și membrii Oficiilor județene ai Centralei Evreilor din România vor fi lăsați imediat liberi.

Evreii scutiți de Comisia Centrală, care în prezent se află în detașamente exterioare de lucru, vor fi readuși în localitățile respective numai după sosirea înlocuitorilor pe șantierele de lucru, trimiși de cercurile teritoriale dintre evreii disponibili sau dintre acei aflați în detașamentele locale cu însărcinări secundare.

În acest scop cercurile teritoriale vor căuta să trimită înlocuitori: în caz că nu vor avea disponibilități, vor raporta aceasta Comandamentului Teritorial, care va soluționa această problemă în cadrul disponibilităților altor cercuri teritoriale.

Nici un evreu care are carnet de scutire de la comisie nu va mai fi repartizat la munca obligatorie.

În Instrucțiunile Nr. 55.500-1942 s-a prevăzut posibilitatea anulării scutirilor acordate de Comisia Centrală, când controlurile la fața locului vor dovedi că această măsură este necesară.

IV. - Control, sancțiuni, anulări.

1. Munca obligatorie cere să fie organizată, dirijată și controlată [...]

Dorința Domnului Mareșal este ca munca aceasta să nu fie trivializată ci efectuată cu toată seriozitatea.

De aceea s-au prevăzut și pedepse severe: Bătaia aplicată regulamentar și trimiterea în Transnistria care a devenit operantă în ziua de 16 Iulie a.c. conform comunicatului Nr. 88661 publicată în ziarele cu data de 5 Iulie 1942 și trimis în copie tuturor Comandamentelor și Cercurilor Teritoriale.

Pedeapsa cu bătaia se va ordona de către comandanții detașamentelor exterioare, comandanții detașamentelor locale (când sunt ofițeri), comandanții unităților militare care foloseau evrei precum și de către comandanții cercurilor teritoriale (recrutare), pentru evreii repartizați la diferite instituții sau întreprinderi, în grupe sau detașamente locale care nu sunt supravegheate de ofițeri.

2. Prin derogare de la dispozițiunile prevăzute în Instrucțiunile Generale Nr. 55.500-1942 (Titlul D, Cap. I, paragraf 8, punctul g, alin. 7), și în conformitate cu hotărârea Domnului Mareșal Antonescu, României care vor înlesni sustragerile evreilor de la munca obligatorie vor fi internați în lagăre.

3. Evreii care au obținut scutiri de la Comisia Centrală de Revizuire pe timpul când se aflau la lucru, în detașamente și au părăsit șantierele fără voie și înainte de a le fi sosit înlocuitorii, vor pierde dreptul de scutire, anulându-li-se carnetele de către Corpurile de Armată (teritoriale). Ei vor fi trimiși în Transnistria [...]

6. De asemenea, se vor anula carnetele de scutiri acordate evreilor pentru libera practică la diferite firme sau întreprinderi din provincie, când se constată că ei fac servicii în capitală sau în altă localitate, deci nu în localitatea pentru care au cerut scutirea de muncă obligatorie.

V. - Repartizări.

Nu se vor mai face rapoarte sau da curs cererilor de permisiu pentru diferite motive (deces în familie, căsătorie etc.) ale evreilor aflați în detașamentele exterioare, întrucât prin aceste deplasări continui, se scade randamentul de lucru [...]

Se interzic învoirile, folosirea în birouri sau în interesul propriu a evreilor destinați la munca manuală, trimiterea lor în oraș după cumpărături, folosirea la lucru prin rotație, lăsarea lor în neactivitate, etc.

Nerespectarea dispozițiilor de mai sus, atunci când vor fi constatate de către organele militare de control, singure sau în legătură cu organele Oficiului Central de Românzare, vor fi considerate ca abateri grave în sarcina autorității respective și va atrage imediata ridicare a evreilor de la lucru și informarea Președinției Consiliului de Miniștri prin Marele Stat Major, asupra neregulii săvârșite.

Totodată, se va aplica sancțiunea trimerii în Transnistria a evreilor infractori (acei cari nu execută conștincios munca și se sustrag de la muncă prin orice mijloc) și în lagăre a românilor cari înlesnesc astfel de abateri [...]

7. În birourile cercurilor și comandamentelor teritoriale nu este permis să se găsească funcționari evrei.

10. Îngrijirea evreilor bolnavi.

a) Evreii din detașamentele exterioare care sunt ușor bolnavi, vor fi tratați în infirmeriile sau în taberele respective, iar acei care trebuie internați în spitale vor fi evacuați în spitalele militare din localitatea cea mai apropiată, care-i va trimite după examinare, la spitalul evreesc cel mai apropiat.

b) Evreii bolnavi din detașamentele locale vor fi îngrijiți la domiciliu sau în spitalele locale, în raport cu gravitatea fiecărui caz și după ce, în prealabil, vor fi

vizitați de către medicul instituției respective și supravizitați de către medicul cercului de recrutare.

Instituția la care au fost repartizați evreii care s-au îmbolnăvit în timpul lucrului, este obligată să controleze la domiciliu sau spitale, prezența și stadiul sănătății acestora.

Evreii care vor simula diferite boale sau, fiind însănătoșiți, vor părăsi domiciliul sau spitalul pentru interesele lor proprii, în loc să se prezinte la cercul teritorial, spre a li se face mutația în controale și a fi repartizați la muncă, fie în continuare la același detașament fie la altul, vor fi sancționați cu trimiterea în Transnistria, pe baza cererilor nominale înaintate erarhic Marelui Stat Major...

15. Evreii cari sunt trimiși în Transnistria pot lua asupra lor:

a) Suma echivalentă în mărci germane (emisiunea specială pentru teritoriile ocupate din Est), rezultată din schimbul leilor sau altor monezi străine precum și din răscumpărarea bijuteriilor sau diferitelor titluri (acțiuni, obligațiuni etc.).

Această operațiune se va face în orașele capitale de județ, unde se găsesc autoritățile competente, înainte de plecarea evreilor.

b) Ca obiecte de îmbrăcăminte, lenjerie și așternut, fiecare persoană își poate lua strictul necesar în bagaje de mână.

c) Evreii vor fi obligați înainte de plecare să-și achite impozitele către stat, județ și comună.

Faptul că nu ar putea achita decât numai o parte din impozite, din lipsă de bani, nu va constitui un motiv pentru a nu fi trimiși în Transnistria sau de a se întârzia trimiterea (Ord. M.St.M. Nr. 75873-1942)¹.

A.M.St.M., R.S.E.M., C0025 - 31

¹ Vezi doc. 585 din volum.

590

1942, septembrie 17, București. Ordin pentru deportarea în Transnistria a familiilor evreilor ce se sustrag de la munca obligatorie.

MARELE STAT MAJOR

Secția I-a, Biroul 10

MARELE STAT MAJOR

Secția I-a

Nr. 900285 din 17 sept. 1942

Către

STAT MAJOR

Urmare la ordinul telegrafic Nr. 900285 din 17 septembrie 1942 al Marelui Stat Major secția I-a.

Am onoare a vă face cunoscut că potrivit Instrucțiunilor Generale Nr. 55.500/1942 și comunicatului M.St.M. Nr. 88661 din 5 iulie 1942, aprobat de Președinția Consiliului de Miniștri, trimis dvs., cu ordinul circular Nr. 68130 din 6 august 1942 în cazul când bărbații evrei infractori hotărâți pentru a fi trimiși în Transnistria nu se prezintă de bună voie sau nu sunt descoperiți de organele polițienești vor fi trimise în Transnistria familiile acestora.

Prin infractor în acest caz se înțelege acel bărbat care s-a făcut vinovat de abaterile arătate în instrucțiunile M.St.M. Nr. 55.500/1942. Titlul D, Capitolul C aliniatul 3¹.

Prin acest procedeu evreii care vor fi ascunși pentru a nu fi trimiși în Transnistria se vor prezenta probabil pentru a-și urma soarta fanuliilor lor.

Membrii familiilor care se vor trimite în acest caz sunt mama, tata, soția și copiii necăsătoriți locuind sub același acoperământ; nu vor fi supuși acestei măsuri membrii familiei care execută conștiincios munca obligatorie.

În acest scop rugăm dispuneți de urgență întocmirea tabelelor și formelor de plecare pentru transportul neîntârziat a familiilor evreilor în cauză, întrucât numărul acestor evrei (dispăruți, dezertori, neprezentați la muncă) s-a ridicat la data 1 august 1942(neclar) 12.500 evrei².

La operațiunile de stabilire a modurilor de plecare și transport se va ține seamă de ordinele circulare ale Marelui Stat Major : Nr. 55.750 din 6 august 1942, Nr. 70.425 din 10 august 1942, Nr. 72.645 din 16 august 1942.

Rugăm înaintați imediat (neclar) tabelele nominale cuprinzând toate datele arătate în ordinul 98.500 din 14 septembrie 1942 (cap.VII, paragraf 11).

Din aceste tabele câte un exemplar va fi trimis:

Marelui Stat Major Secția I-a Biroul 10, Comandamentului General al Jandarmeriei

Chesturii Poliției din orașul de domiciliu, (Prefectura Poliției Capitalei pentru București)

Direcția Poliției de siguranță, Guvernământului Bucovinei și Basarabiei (Pentru Corpul III Teritorial)

Rugăm dispuneți de urmare^{3,4}.

Subșeful Marelui Stat Major
General, (ss) Indescifrabil

A.M.St.M., R.S.E.M. 900, C 1264

¹ A se vedea doc. 585 din volum.

² La 20 septembrie 1942, M.St.M. - secția I - Biroul 10, solicita Guvernământului Transnistriei să ia cunoștință de conținutul ordinului de mai sus și „să se fixeze localitățile unde vor trebui dirijate transporturile cu evrei sancționați cu trimiterea în Transnistria, apreciind că numărul total al membrilor familiilor acestor evrei, s-ar putea urca la circa 30.000 - 40.000“.

Totodată, se reamintește că „Guvernământul Dvs. a fixat lagărul de la Slivina, jud. Oceaov pentru trimiterea evreilor infractori la munca obligatorie iar, ulterior, Inspectoratul Jandarmeriei din Guvernământul Transnistriei a schimbat destinația transporturilor acestor evrei în lagărul de la Vapniarka“. (*Ibidem*).

³ În aplicarea acestei dispozițiuni; M.St.M., S.I., Bir. 10 a întocmit următoarea situație:

SITUAȚIA EVREILOR

ordonanți a fi trimiși în Transnistria pentru sustragere de la munca obligatorie

Regiunea	Ordonanți a pleca de Marele Stat Major	Plecați	Negăsiți de organele Poliției și jandarmeriei	Nesupuși
Capitala	375 infractori cu familii	183 infractori 120 membri de familie	54 evrei cu familii	1 756 infractori
Provincia	173 evrei cu familii	123 infractori 129 membri de familie	70 evrei	10 330 infractori
Total	554 evrei infractori	306 infractori 249 membri de familie	124 evrei	12 086 infractori

Pentru toți evreii nesupuși la muncă, s-a dat ordin cu caracter permanent să fie urmăriți și arestați în vederea trimerii în Transnistria; în cazul când aceștia nu sunt găsiți, vor fi trimise neîntârziat familiile lor. (*Ibidem*, C1259).

⁴ Vezi și Sonia Palti, *Evrei, treceți Nistrul*, însemnări din deportare, Ed. Papyrus, Tel-Aviv, 1989.

591

1942, octombrie 8, București. Restricții la trimiterea de colete, bani și scrisori pentru evreii din detașamentele de muncă obligatorie.

MARELE STAT MAJOR

Secția I-a, Biroul 10

Exemplar 2, Prin curier, Foarte urgent

Nr. 902.582 din 9 Oct. 1942

MARELE STAT MAJOR

Secția I-a

Către

P.C.M. C.B.B.T.

Am onoare a vă face cunoscut că Marele Stat Major are informațiuni că se trimit pentru evreii din detașamentele de lucru cantități apreciabile de alimente, direct evreilor, prin poștă sau chiar prin intermediari.

Apreciind că această chestiune este în dauna economiei naționale, Marele Stat Major a hotărât:

1/ Se acordă trimiterea de pachete evreilor din detașamentele de lucru exterioare, conținând numai îmbrăcăminte, rufărie și încălțăminte.

2/ Conținutul pachetelor va fi verificat la predarea la oficiul poștal, de către organele cenzurii, iar la destinație, de către comandantul detașamentului de lucru respectiv.

3/ Se interzice transmiterea de pachete sau scrisori, pe orice altă cale decât aceea a poștei.

4/ Se interzice transmiterea de bani evreilor din detașamente, atât prin poștă, cât și pe orice altă cale.

Persoanele constatate că vor fi transmis pachete sau bani evreilor din detașamentele de lucru vor fi raportate de urgență Marelui Stat Major, pentru a se lua măsuri.

Rugăm dispuneți de urmare.

ȘEFUL MARELUI STAT MAJOR

General (ss) I. Arhip

Șeful Secției I-a
Colonel (ss) Borcescu

COMUNICAT:

Corpul I - 7 Teritorial, M.St.M. Secția VI și S.II, Guvernământul Buc. Bas. Trans., P.C.M. C.B.B.T., Dir. G-rală a Poștelor, Comand. Militar al Capitalei, M.A.N. Dir. și Comandam. Geniului, Comandam. Detașamentelor C.F.R. (Brigada C.F.), Cenzura Poștală Interioară.

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 22, f. 289

592

1942, octombrie 10, București. Norme privind activitatea Comisiei pentru acordarea scutirilor de muncă obligatorie.

MARELE STAT MAJOR

Secția I-a

Biroul 10

DARE DE SEAMĂ
asupra activității Biroului 10 în
luna octombrie 1942

LUCRĂRI IMPORTANTE EXECUTATE:

1. S-au întocmit și înaintat spre aprobare la Ministerul Apărării Naționale la data de 10 octombrie 1942, lucrările pregătitoare pentru începerea activității Comisiei pentru coordonarea scutirilor de muncă obligatorie a evreilor, după cum urmează:

PRINCIPII GENERALE călăuzitoare la acordarea scutirilor și atribuțiilor diferitelor eșaloane.

- Compunerea Comisiei propusă de Marele Stat Major.
- Comunicatul ce va trebui difuzat în legătură cu acordarea scutirilor de muncă.
- Proiectul de Decizie Ministerială referitoare la taxele ce vor trebui achitate de evreii care vor solicita a fi scutiți de muncă obligatorie, însoțit de referatul în cauză.
- În prezent se lucrează la diverse piese pentru Comisie: fișe rezumative, procese verbale etc.

2. Față de noua măsură hotărâtă de Dl. Vice Președinte al Consiliului de Miniștri prin care se suspendă sancționarea de trimitere în Transnistria a evreilor

infractori la munca obligatorie, Biroul 10 a întocmit un istoric al sancțiunilor aplicate evreilor nesupuși sau cari se sustrag de la munca obligatorie.

În legătură cu aceasta, Biroul Justiției va întocmi un proiect de Decret-Lege pentru a se aplica evreilor nesupuși la muncă, pedepse similare ostașilor nesupuși și dezertori în timp de război.

3. În vederea ținerii evidenței la munca obligatorie a tuturor evreilor titrați și specialiști, s-a hotărât efectuarea unui recensământ al acestora la M.St.Major.

În acest scop, s-a întocmit un comunicat prin care toți evreii din categoriile foști ofițeri activi și de rezervă, ori cu titluri universitare (medici, ingineri etc.) și specialiști (tehnicieni, dentiști, droghiști, desenatori, conducători arhitecți etc.) sunt obligați a cere înscrierea în categoria respectivă, pe bază de acte, în termen de 20 zile de la apariția comunicatului. ...

Comunicatul a fost înaintat, cu raport, spre aprobare Domnului Ministru al Apărării Naționale.

4. Pentru a obliga pe evrei să revină la vechile lor nume adevărate evreești, s-a întocmit un proiect de Decret Lege în acest sens înaintându-se M.A.N. împreună cu o expunere de motive, pentru a fi pusă aprobării Domnului Mareșal.

A.M.St.M., R.S.E.M. 933, C0279

593

1942, octombrie 13, Brăila. Dispoziții ale lui Ion Antonescu pentru controlul strict al evreilor aflați la munca obligatorie.

Nr. 15821 d. 1942, octombrie 13

CERCUL DE RECHIZIȚIONARE BRĂILA
Către
PREFECTURA JUDEȚULUI BRĂILA

În conformitate cu Ordinul Marelui Stat Major nr. 98521 din 21 septembrie 1942.

Am onoare a vă face cunoscut că Domnul Mareșal Antonescu a dat următoarele dispozițiuni privitoare la controlul și prezența evreilor la munca obligatorie:

„Să se pună ordine prin severe și repetate controluri.

Să fie tratați omenește: hrană, cazare, muncă 8 - 9 ore maximum.

Să se ia cele mai severe măsuri contra incorecțiilor.

Contabilitatea și registrele administrative de prezență și control, să fie ținute în perfectă ordine.

Să se trimită în Transnistria toți evreii neconștiincioși, recalcitranți, dezertori, etc. împreună cu familiile lor¹“.

Vă rugăm a vă conforma întocmai dispozițiilor de mai sus².

COMANDANTUL CERCULUI TERITORIAL BRĂILA,
Colonel, (ss) Caian Ioan

Șeful Sub. bir. Evrei
Cpt. Rez. (ss) Milares M.

A.BR., Fond Pref. Jud. Brăila, ds. 44, f. 27

¹ Vezi doc. 590 din volum.

² Vezi doc. 592, pct. 2.

594

1942, octombrie 16, Chișinău. Măsuri severe împotriva evreilor din detașamentele de muncă obligatorie din Basarabia, inclusiv deportarea în Transnistria.

ROMÂNIA
GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BASARABIA
CABINETUL MILITAR

CĂTRE
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
Cabinetul Civilo-Militar

Nr. 4.423/C
1942 octombrie 16

Am onoare a raporta următoarele:

Constatându-se că evreii aduși în Basarabia pentru constituirea detașamentelor de lucru sunt slab supravegheați și circulă nestingheriți prin sate sau orașe, stabilind un primejdios contact cu populația Provinciei -, am intervenit prin Domnia Voastră către Marele Stat Major pentru a se lua măsuri drastice ca să se pună capăt acestei stări de lucruri.

Ca urmare la aceste intervențiuni, Marele Stat Major a dat Ordinul Nr. 904.466 către Comandamentele Militare, pentru ca acestea să ia măsuri de supraveghere strictă,

care să facă imposibile orice abateri și abuzuri în sânul detașamentelor evreiești de lucru.

Aceste dispozițiuni care urmează a se lua de către organele militare, trebuiesc completate prin altele mai radicale, cunoscute fiind aptitudinile speciale ale evreilor de a se sustrage și înfrânge măsurile de constrângere.

Pentru complectarea acestor măsuri, Guvernământul propune să se aplice tuturor evreilor cari vor fi găsiți hoinărind în afara cantonamentelor destinate detașamentelor de lucru, evacuarea imediată în Ghetto-urile din Transnistria.

Măsuri similare trebuiesc aplicate și elementelor evreiești cari fac oficiul de legătură între detașamentele de lucru și restul Țării.

Această dispozițiune specială urmează a fi adusă la cunoștință evreilor încă de la constituirea și plecarea detașamentelor spre Basarabia.

Credem că numai prin această măsură radicală se va putea stabili o stare de lucruri care să nu prejudicieze siguranța Statului¹.

GUVERNATOR, General (ss) C. Gh. Voiculescu

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 22, f. 177, 178

¹ Această comunicare a Guvernământului General al Basarabiei era urmarea dispozițiilor date de mareșalul Antonescu, transmise prin Ordinul Marelui Stat Major din 21 septembrie 1941.

La 5 noiembrie 1942, Marele Stat Major, Secția I, Biroul 10 reiterează dispozițiunile de mai sus.

O notă a Cabinetului Militar, Biroul 2, din 22 octombrie 1942:

„I. Marele Stat Major raportează prin Ministerul Apărării Naționale - următoarele:

1. Potrivit dispozițiunilor ordonate de Domnul Mareșal, Marele Stat Major a aprobat evreilor - care s-au sustras de la munca obligatorie - sanctiunea trimerii în Transnistria.

2) În Consiliul Interministerial din 15 octombrie 1942, Domnul Vice-Președinte al Consiliului a comunicat că măsura trimerii evreilor în Transnistria se suspendă.

II. Ministerul Apărării Naționale roagă a se prezenta această chestiune Domnului Mareșal, pentru a hotărî“ (sublinierile în text).

Pe document sunt două rezoluții: „S-a discutat azi în Cons. Colaborare“ și „23 oct. 1942. Se va comunica. Chestiunea a fost soluționată în Consiliul de Colaborare din ziua de 22.X.1942“. (ss) Indescifrabil (*A.B.R., Fond Pref., ds. 44, f. 26*). (Vezi și doc. 592, pct. 2 din volum).

1942, octombrie 24, București. Lucrări pregătitoare pentru acțiunea de revizuire a scutirii evreilor de munca obligatorie.

P.C.M.
CABINETUL MILITAR

NOTĂ
1942 luna Octombrie, ziua 24

În legătură cu operațiunile de revizuirea scutirii de muncă obligatorie a evreilor, Min. Apăr. Naționale, cu Nr. 24.905/942, înaintează lucrările pregătitoare întocmite de M.St.Major, din care rezultă:

I. - NORME CĂLĂUZITOARE LA ACORDAREA SCUTIRILOR

1) Principii generale:

- Munca obligatorie este echivalentă cu serviciul militar.
- Scutirea de muncă obligatorie echivalează cu mobilizarea pentru lucru în întreprinderi și nu se acordă decât evreilor strict specialiști și indispensabili pentru buna funcționare a întreprinderilor.

2) Stabilirea specialiștilor și indispensabililor.

- Prin specialiști se înțeleg acei a căror pregătire tehnică condiționează funcționarea întreprinderii;
- Prin indispensabili se înțeleg acei care, fără a avea o specialitate tehnică, asigură vremelnic serviciul pentru care sunt ceruți;
- Evreii îndepărtați din întreprinderi de către Oficiul Central de Românizare, nu pot fi reintroduși în câmpul muncii naționale.

3) Atribuțiunile diferitelor eșaloane:

- Cercurile Teritoriale primesc și înregistrează cererile și împreună cu Inspectoratul județean de românizare stabilește pentru fiecare cerere dacă se încadrează în: ADMIS sau RESPINS.

- Corpurile Teritoriale reexaminează dosarele, pentru verificarea celor stabilite de Cercurile Teritoriale.

- Comisiunea centrală de la M.St.Major (compunerea în Anexa 1) va hotărî asupra fiecărui caz.

- Se admit cereri numai pentru următoarele categorii de evrei (între 13 - 50 ani):

- scutiții de munca obligatorie (prin carnete sau menținuți în diferite firme);
- rechiziționații în întreprinderile prevăzute în planul de mobilizare.

II. - PROIECT DE COMUNICAT

La cereri se vor anexa toate actele doveditoare în original sau fotocopii (inclusiv carnetele de scutire sau aprobările anterioare, date de M.St. Major).

Se admit cereri numai pentru următoarele categorii de evrei (între 18-58 ani)

- Scutiți de munca obligatorie (prin carnete sau menționați în diferite forme);
- Recluziționați în întreprinderi prevăzute în planurile de mobilizare.

III. - PROIECT DE DECIZIE MINISTERIALĂ

1) Se vor plăti următoarele taxe de înregistrarea cererilor de scutire:

- 10.000 lei de fiecare evreu patron sau conducător de întreprindere, liber profesionist, titrat universitar;
- 5.000 lei de fiecare evreu salariat din serviciul întreprinderilor particulare;
- 2.000 lei de fiecare evreu aflat în întreprinderile prevăzute în planul de mobilizare;
- 1.000 lei de fiecare evreu muncitor manual.

2) Sumele realizate din aceste taxe vor fi astfel repartizate:

- 45% la dispoziția Min. Ap. Naționale pentru ajutorarea invalizilor, văduvelor și orfanilor din actualul război;
- 25% la dispoziția Consil. de Patronaj pentru opere sociale;
- 10% la dispoziția Crucii Roșii, pentru achiziționarea de materiale;
- 10% la dispoziția Subsecret. Muncii pentru întreținerea căminelor de ucenici;
- 10% la dispoziția M.St.Major pentru acoperirea cheltuielilor comisiunilor mixte de revizuire.

Domnul Ministru al Apărării Naționale este de acord cu textul proiectului de comunicat și deciziei ministeriale și roagă pe Domnul Mareșal să binevoiască a hotărî, spre a fi date publicației.

A.B.A.R., fond XXIV, ds. 3315, f. 27- 28

Pe document, rezoluția: „Aprob modificările în text. Mareșal Antonescu“.

596

1942, noiembrie 6, București. Radu Lecca dispune retragerea carnetelor de scutire de la munca obligatorie a tuturor hahamilor din țară.

MARELUI STAT MAJOR

Secția I

6 Noiembrie 1942

Nr. 4924 /R.D.L./

Avem onoarea a vă ruga să binevoiți a dispune să se retragă carnetele de scutire a tuturor hahamilor din țară.

ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI PENTRU
REGLEMENTAREA REGIMULUI EVREESC
DIN ROMÂNIA
(ss) Radu Lecca

J. Ancel, op. cit., vol. IV, p. 327

1942, noiembrie 24, București. Modalități de acordare a scutirii evreilor de munca obligatorie și a autorizațiilor pentru exercitarea profesiei.

**CUM SE VOR ACORDA EVREILOR
AUTORIZAȚIILE DE SCUTIRE DE MUNCĂ OBLIGATORIE ȘI DE
EXERCITAREA PROFESIUNEI**

Comunicat Nr. 1 al comisiei interministeriale instituită conform hotărârii
Consiliului de Miniștri din ziua de 7 Octombrie 1942

1. Toți evreii cari activează ca industriași, comercianți, funcționari, liber-profesioniști, meseriași, etc., indiferent de vârstă și de sex și cari posedă la data publicării prezentului comunicat o autorizație valabilă de menținerea în serviciu, eliberată de Ministerul muncii prin Oficiul Central de Românzare sau un carnet valabil elaborat de Comisia Centrală de revizuire a evreilor, o aprobare de scutare valabilă eliberată de autorizațiile militare (Marele Stat Major și Comandamentele Teritoriale) sau ordine de rechiziție în întreprinderi valabile până la 31 Decembrie 1942, sau dreptul de exercitare a profesiei pe baza legilor speciale ale Corpurilor organizate (medici, avocați, ingineri, arhitecți) sunt obligați să prezinte în termen de 15 zile de la data publicării prezentului comunicat Centralei Evreilor din România pentru București și județul Ilfov și oficiilor județene ale Centralei Evreilor din România pentru provincie, cereri pentru autorizarea exercitării profesiei și de scutare pentru durata primului semestru al anului 1943.

Evreii cărora li s-a anulat autorizația de scutare de muncă obligatorie nu mai au dreptul de a face cereri de scutare.

2. Sunt evrei în înțelesul prezentului comunicat cei prevăzuți de articolul 6 al legii pentru românzarea personalului în întreprinderi din 16 Noembrie 1940.

Sunt exceptați evreii supuși unui Stat străin posedând un pașaport valabil.

3. Vor face cereri chiar fără să posede vreunul din actele de mai sus, patronii întreprinderilor trecuți de vârsta de 50 de ani precum și patronii reformați definitiv de către organele militare competente.

4. Evreii de la pct. 1, vor înainta odată cu cererea de autorizare de exercitarea profesiei o foto-copie după autorizația pe baza căreia își exercită profesia.

Toți evreii vor înainta, în afară de cererea motivată trei fotografii și o declarație tip în trei exemplare. Formularele se vor găsi la Oficiile Centralei Evreilor și vor avea următoarea indicațiune corespunzătoare celor trei categorii: patroni, salariați, liber profesioniști:

Denumirea firmei. Sediul firmei. Numele și pronumele proprietarului firmei sau a reprezentantului legal, precum și domiciliul. Origina etnică a patronului. Numărul de înscriere și data de înscriere a firmei la Camera de comerț. Numărul Monitorului Oficial pentru reprezentanții legali. Obiectul comerțului sau industriei. Arătarea numărului contractelor pentru armată sau alte instituțiuni publice (natura, volumul și termenul de livrare). Forma juridică a firmei. Numărul salariaților creștini existenți în

firmă. Numărul salariaților evrei existenți în serviciu. Indicarea numărului dovezii de plata impozitelor la zi către Stat și comună. Cifra de afaceri (dacă este cazul). Numele și pronumele salariatului. Domiciliul, anul, ziua și locul nașterii. Numărul matricol al situației militare de la Cercul Teritorial (Cercul de Recrutare). Studii. Cartea de meșter. Pregătirea profesională și specialitatea. Autorizația de scutire ce posedă. Funcțiunea ce îndeplinește la firmă. De când lucrează în întreprindere. Salariul brutto și netto precum și orice alte venituri ale salariatului. Contribuțiuni la împrumutul Reîntregirii 1941. Motivul pentru care este necesară mențiunea evreului sau utilizarea lui. Dacă este dublat, de cine anume și de când precum și numărul de confirmare al dublantului de la Oficiul Central de Românzare. Dacă dublantul este prezent sau mobilizat. Volumul impozitelor către Stat și comună. Semnăturile petiționarului și ale proprietarului sau reprezentantului legal al firmei prin care se atestă că declarațiile corespund adevărului și că s-a luat la cunoștință de faptul că vor fi pedepsiți pentru fals în acte publice și separat de aceasta cu domiciliul obligator sau cu internare în lagărele de muncă, dacă se va stabili contrariul de către organele de control ale Statului.

5. - Centrala Evreilor din România va controla cererile primite și le va restitui pe cele care nu sunt întocmite conform condițiilor de mai sus. Cererile găsite în regulă vor fi înmânate Comisiilor de revizuire care vor funcționa la sediul fixat de președintele fiecărei comisiuni.

6. - Comisiunile vor fi compuse astfel:

Președinte, un magistrat numit de ministerul justiției;

Membri un reprezentant al ministerului muncii, de la Oficiul central de Românzare și președintele sau vice-președintele Camerei de Industrie și Comerț sau șeful oficiului de comerț și industrie. Pentru județele în care vor fi mai multe comisiuni, ele vor fi alcătuite dintr-un magistrat ca președinte, un membru al Camerei de comerț și un delegat al oficiului central de Românzare.

Secretarul va fi desemnat de președintele comisiunii dintre grefieri sau ajutoari de grefieri de la instanțe judecătorești.

Toate comisiunile din țară își vor încheia lucrările cel mai târziu până în ziua de 15 Ianuarie 1943.

Deciziunile comisiunilor vor fi nemotivate și se vor exprima prin „Aprobat“ sau „Respins“. Majoritatea de voturi va decide.

Se va lucra și în zilele de sărbătoare.

Comisiunile vor lucra după instrucțiunile primite cu dosarul respectiv și sunt obligate a cere în prealabil prin tabelele nominale avizul autorităților județene de care depend evreii respectivi, potrivit normelor ce se vor fixa prin instrucțiunile de serviciu.

7. Cei care se vor considera nedreptățiți, vor putea adresa până la 31 Ianuarie 1943 cereri prin împuternicitul guvernului, care le va prezenta spre soluționarea unei comisiuni centrale ce se va institui printr-o deciziune ulterioară.

Introducerea unor asemenea cereri nu suspendă repartitia și efectuarea muncii obligatorii.

8. Dosarele comisiunilor însoțite de tabele și procese verbale cu aprobații și respinșii, vor fi înaintate împuternicitului guvernului pentru a elibera autorizațiile de scutire de muncă și de exercitarea profesiunii pe primul semestru al anului 1943.

Împuternicitul guvernului va elibera autorizațiile conform instrucțiunilor superioare.

9. Împuternicitul guvernului va comunica tabelele cercurilor teritoriale respective și Oficiului central de Românzare privind pe evreii aprobați sau respinși.

10. Scutirile sau autorizațiile sunt valabile numai pentru profesiunea indicată în ele și numai la firma la care s-a aprobat cererea.

11. Retragerea scutirilor și autorizațiilor se va face numai de împuternicitul guvernului la propunerea motivată fie a oficiului central de Românzare, fie a oricărei autorități de Stat sau din oficiu.

12. Oficiul Central de Românzare va dubla pe salariații evrei revizuiți și va institui un control sever al dublanților și evreilor dublați.

Oficiul Central de Românzare va prezenta la 30 Iunie 1943 un tablou cu evreii care nu mai sunt necesari în întreprinderi unde au fost repartizați, elementele românești fiind pregătite a le lua locul.

Împuternicitul guvernului pentru reglementarea regimului evreilor din România va retrage autorizațiile de scutire și de exercitarea profesiei evreilor înlocuiți, înaintând un tablou nominal Cercurilor Teritoriale (Cercurile de recrutare).

13. De la data publicării prezentului comunicat nici o altă autoritate de Stat nu mai are dreptul de a acorda sau anula autorizații de scutire de muncă sau de exercitarea profesiei acordate evreilor prevăzuți în prezentul comunicat.

14. Toți evreii cărora li s-a ridicat autorizațiunea de scutire sau de exercitarea profesiei vor fi întrebuințați exclusiv la munca obligatorie în detașamente.

15. Împuternicitul guvernului pentru reglementarea regimului evreilor va ține o evidență a tuturor evreilor din punct de vedere al exercitării profesiei lor.

16. Personalul centralei evreilor din România, al oficiilor ei județene, al comunităților evrești și al Instituțiilor anexe, va primi autorizațiuni de exercitarea profesiei și scutirea de muncă direct de la împuternicitul guvernului, fără ca cererile lor să fie înaintate comisiunilor de revizuire. De asemenea retragerea autorizațiilor acestora se va face numai de împuternicitul guvernului.

17. Revizuirea femeilor evreice stabilită de comisiunea inter-ministerială, se va face numai după 1 Ianuarie 1943 potrivit normelor ce se vor comunica la timp.

18. Autorizațiile de menținere în serviciu eliberate de Ministerul Muncii prin oficiul central de românzare, carnetele eliberate de comisia centrală de revizuire a evreilor, aprobările de scutire eliberate de autoritățile militare, precum și ordinele de rechiziție, toate având valabilitate până la 31 Decembrie 1942 se prelungesc de plin drept, până la data de 15 Ianuarie 1943.

Ziarul „Universul”, nr. 232, 24 noiembrie 1942

1942, decembrie 11, București. Propunere neacceptată de deportare în Transnistria a unor evrei din detașamentul de muncă obligatorie din Tg.-Neamț, argumentându-se că „Transnistria urmează a fi evacuată de evrei”.

ROMÂNIA
 PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
 VICEPREȘEDINTE AL CONSILIULUI DE
 MINIȘTRI
 Nr. 9002 Cab./1942

București, 11.XII.1942

DOMNULE MINISTRU,

Am onoare a vă trimite alăturat adresele Ministerului Apărării Naționale Nr. 11.676 din 4 Noiembrie și 4 Decembrie a.c., referitor la sustragerea unui număr de 11 evrei de la munca obligatorie ce trebuia prestată la Primăria Tg.-Neamț.

Marele Stat Major cu raportul Nr. 913.259 din 30 Octombrie a.c., (anexat în copie) propune ca numiții evrei să fie trimiși în Transnistria împreună cu cei doi evrei cari le-au înlesnit aceasta.

Primiți, vă rog, Domnule Ministru, asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

DIRECTOR DE CABINET, (ss) Ion Rădulescu

DOMNIEI SALE
 DOMNULUI MINISTRU MARINESCU, PREȘEDINTELE COMISIEI
 SPECIALE PENTRU REGLEMENTAREA REGIMULUI EVREILOR
 - MINISTRUL JUSTIȚIEI -

A.N.M.J., ds. 167/VI, f. 385

**1942, decembrie, București. Rezultatele activității
detașamentelor C.F., inclusiv evrei, în
perioada aprilie - decembrie 1942.**

**Situația recapitulativă
asupra activității detașamentelor de C.F. pe timpul Aprilie-December 1942**

Detalii	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie	August	Septembrie	Octombrie	Noiembrie	Decemberie	Total
Zile hrănite	128.325	484.882	1.018.882	1.074.616	1.139.436	1.127.873	1.400.446	1.272.496	428.156	8.069.170
“ efectiv lucrate	92.420	299.511	711.562	804.614	778.152	848.433	968.849	615.850	272.250	5.391.651
“ nelucrate	35.965	185.371	301.318	270.002	361.284	279.440	431.597	656.636	155.906	2.677.519
“ efectiv la Lo	25.366	129.152	411.387	475.654	460.165	479.169	550.470	312.001	161.279	3.002.643
“ “ “ L.	66.355	169.321	291.782	326.798	293.624	328.856	344.840	265.925	86.799	2.174.300
“ “ “ D	699	1.038	8.393	4.162	24.363	30.690	44.334	10.582	4.152	128.413
“ “ “ C	-	-	-	-	-	9.718	29.205	27.352	20.020	86.295
“ “ “ terasamente	30.252	134.289	408.855	402.328	419.415	425.544	475.803	232.695	63.981	2.633.162
“ “ expl. balastiere	12.770	33.661	48.395	48.055	31.524	30.288	64.798	42.923	17.869	330.283
“ “ la alte lucrări	29.398	111.561	254.312	354.231	327.213	392.601	428.248	340.242	190.400	2.428.206
Terasamente executate m.o.	57.597	221.863	654.124	597.694	580.548	552.770	502.990	193.387	48.731	3.410.004
Randament minim la terasamente				0.728	0.573	0.345	0.523	0.448	0.183	-
“ maxim “ “	1.537	2.144	2.195	1.185	2.233	2.636	1.613	1.252	1.503	-
“ mediu “ “	1.088	1.438	1.600	1.486	1.383	1.299	1.057	0.831	0.782	1.294
Cost om zi efectiv	113,89	120,46	107,33	120,00	129,63	122,30	135,31	187,58	196,35	134,33
Cost m.o. terasament	99,37	83,77	67,09	80,77	93,50	94,15	127,99	225,70	259,83	103,72
Drepturi de încasat	10.525.620	36.080.645	76.375.080	96.592.253	100.858.997	103.767.242	131.099.047	115.528.865	53.466.888	724.294.637

Detalii	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie	August	Septembrie	Octombrie	Noiembrie	Decembrie	Total
Pentru detașamentele de evrei										
Zile hrănite			31.246	46.731	54.107	51.586	53.689	43.004	36.462	316.825
“ efectiv lucrate			21.817	34.299	37.653	35.608	37.371	24.609	19.379	210.666
“ nelucrate			9.429	12.502	16.453	15.978	16.318	18.395	17.083	106.159
“ efectiv la Lo			6.721	7.991	12.555	18.116	13.597	4.185	5.149	62.833
“ “ “ L.			10.631	19.652	19.377	12.625	21.381	20.424	14.230	123.811
“ “ “ Buzău-Nehoiși			4.463	6.586	5.711	4.867	2.393	-	-	24.022
“ “ “ terasamente			14.948	22.348	27.854	22.079	24.481	15.129	16.031	142.870
“ “ “ exploatare balastiere			-	218	20	-	-	530	-	768
“ “ “ la alte lucrări			6.859	11.663	9.779	13.529	12.890	8.950	3.348	67.028
Terasamente executate m.o.			24.139	30.706	39.207	31.245	32.384	14.051	8.882	180.618
Randament minim la terasamente			1.287	1.002	0.883	1.226	0.925	0.446	0.086	-
“ maxim “ “			1.988	2.011	1.734	1.689	1.887	1.470	1.028	-
“ mediu “ “			1.614	1.374	1.408	1.415	1.323	0.929	0.554	1.264

346

Comand. Detașamentelor de căi ferate, lt. colonel Adrian Petruș

Șeful biroului 3, lt. rez. Negulescu Ion

A.M.St.M., R.S.E.M. 899, C0153

XX. SITUAȚIA JURIDICĂ A EVREILOR CETĂȚENI ROMÂNI ÎN STRĂINĂTATE ȘI A EVREILOR CETĂȚENI STRĂINI ÎN ROMÂNIA. 1940-1942.

600

1940, octombrie 19, București. Legația Spaniei solicită menținerea drepturilor cetățenești pentru evreii spanioli (sefarzi) din România.

Legația Spaniei
BUCUREȘTI

/BUCUREȘTI, 19 Octombrie, 1940/

Dragul meu Ministru și Camarad,

Deși data sosirii la București a noului meu ministru este, cred, destul de apropiată, mă văd obligat de circumstanțe, să recurg de pe acum la bunătatea Excelenței Voastre - fără să aștept, așa cum intenționez să-o fac, prezența șefului meu - pentru a vă ruga să interveniți pe lângă Președintele Consiliului ca apărător al unei cauze a căror amănunte Vi le voi expune și pe care o încredințez bunăvoienței Dumneavoastră.

Excelența Voastră nu ignoră faptul că în colonia spaniolă din România există două grupuri, unul catolic, spaniol propriu-zis și celălalt, mai numeros, sefard, care se bucură de naționalitate spaniolă.

Acest din urmă grup se compune azi din circa 120 de persoane care, toate, au făcut dovada în recentul război civil de adevărate și lealitate față de Războiul Național și de Caudillo.

Pe de altă parte, legislația spaniolă nu cunoaște nici o deosebire între resortisanții noștri¹ și face abstracție de deosebirile rasiale și confesionale, toată națiunea noastră bucurându-se de aceleași drepturi.

Având în vedere cele de mai sus, îmi permit să rog pe Excelența Voastră de a interpuce influența Sa hotărâtoare pe lângă Conducător și Președintele Consiliului pentru a obține ca statul român să acorde acestor sefarzi spanioli un tratament identic cu acela rezervat celorlalți resortisanți din țara mea, adică să fie considerați, ca și Germania, ca simpli străini, fără să li se aplice legile excepționale în vigoare pentru evrei în general.

De asemenea, sunt în măsură să indic Excelenței Voastre că cei 120 de sefarzi, care s-au comportat ca niște buni spanioli, sunt oameni cinștiți și muncitori,

majoritatea fiind de mult rezidenți în această țară, unde și-au adus averile, foarte considerabile, creând aici industrii importante care au contribuit la creșterea forței economice a Regatului.

Nici unul dintre ei nu a fost obiectul vreunui scandal financiar sau al unei deturnări de fonduri, nici nu a încălcat legile românești, ceea ce i-a făcut să câștige cea mai mare stimă a cercurilor comerciale și financiare autohtone.

Pentru ca Excelența Voastră să-și poată forma o idee de ce reprezintă aceste interese, veți găsi alăturat o listă a industriilor și caselor de comerț stabilite în România, formate din capitaluri integral sau parțial sefarde, care azi riscă - dacă li se aplică legile în vigoare - să se găsească într-o situație cu adevărat critică.

Printre acestea, îmi permit să Vă atrag atenția asupra întreprinderii „Dacia“, al cărei capital este românesc, italian și spaniol, „Bumbac“, care lucrează cu capital hispano-român, care este prima întreprindere ce s-a consacrat cultivării bumbacului în România și care, după treizeci de ani de eforturi și de sacrificii, este în ajun de a putea plăti - pentru prima dată aceasta - ceva dividende la banii investiți. În plus, această industrie va economisi statului român suma de 800000000 de lei în devize care în trecut trebuiau afectate plății bumbacului importat [...]

Având în vedere situațiile și pentru a evita să fie aduse daune ireparabile intereselor acestor conaționali, mă văd obligat să fac apel la Excelența Voastră de îndată pentru a vă ruga să obțineți de la Președintele Consiliului de Miniștri anularea măsurilor excepționale în curs de aplicare, ce afectează supușii spanioli².

(ss) Alfonso Nerry del Val

A.M.A.E., Probl. 33, vol. X, f. 50 - 53

¹ Legația Română de la Madrid înforma pe generalul Ion Antonescu, care deținea la acea dată și interimatul M.A.E., „că după cum îmi comunică Ministerul de Afaceri Străine de aici, în Spania nu există un statut juridic pentru evrei și nu se aplică nici un regim evreilor străini domiciliați aici“.

(ss) R. Ghenea” (*Ibidem*, vol. 36, f. 7).

La 1 aprilie 1941, M.A.S. comunica M.J. că „Legațiunea Spaniei eliberează evreilor sefardiți din România, încetățeniți pe baza legii Primo de Rivera (general și om politic spaniol - 1870-1930 - a devenit prim ministru al Spaniei în 1923 „în urma unei lovituri de stat” (n.n.). (*Ibidem*, f. 125).

² Referat

Ministerul Afacerilor Străine ne comunică a socoti ca cetățeni spanioli arieni pe cei 120 evrei spanioli „sefardiți“ aflați în țară, aceasta în urma plângerilor făcute de Legația Spaniolă.

Spre a putea răspunde, am cerut relații de la Ministerul Educației Naționale, Cultelor și Artelor, spre a ne arăta ce contingență au acești evrei cu creștinismul, dacă sunt botezați și cum pot fi calificați în raport cu decretul-lege asupra statutului juridic al evreilor din România.

Sus-zisul Minister, prin adresa Nr. 53.584/1940, ne face cunoscut că acești evrei nu au nici o contingență cu creștinismul, sunt evrei pur și simplu, care se deosebesc de ceilalți evrei numai prin ritul lor;

Că „sefard“ în limba neoebraică înseamnă: spaniol, rit sefard, adică rit evreesc spaniol.

Cum decretul-lege asupra statutului juridic al evreilor nu face deosebirea pe rituri, ci pe proveniență etnică și pe faptul creștinării în anumite condițiuni, nu pot fi socotiți asemenea evrei arieni.

De altfel, Decretul-lege asupra statutului juridic al evreilor privind pe supușii Statului Român, cetățenii spanioli, de orice proveniență, se bucură de drepturile și obligațiile ce decurg din convenții.

DIRECTORUL AFACERILOR JURIDICE,
CONSILIER DE CURTE DE APEL, (ss) Indescifrabil. (*A.V., Fond M.J., ds. 104/1940, vol. I, f. 298*).

601

1940, noiembrie 1, București. Precizări ale M.A.S. privind legislația României pentru cetățenii străini de origine evreiască, ca răspuns la un demers al Legației Elveției la București.

68927

1 Noembrie 1940
f. urgent

Domnule Ministru,

Referindu-mă la adresa D-vs. Nr. 148013 din 28 Octombrie a.c. am onoarea a vă aduce la cunoștință, că acest Departament consideră, în interesul relațiilor internaționale ale Statului român, că la întocmirea Statutului evreilor domiciliați în România ar fi indicat să se țină seama și de regimul juridic al acestora în diferite țări, mai ales în acelea cu cari România a încheiat convențiuni de stabilire, comerț și navigațiune, încă în vigoare¹.

MINISTRU, (ss) Al. Cretzianu

Domniei-Sale Domnului M. Antonescu, Ministrul Justiției
A fost expediată la Min. Int. (ss) Indescifrabil

Ibidem, f. 58

¹ La 12 decembrie 1940, ministrul de interne, generalul Petrovicescu, emite un ordin în care se precizează: „pentru menținerea bunelor relații dintre România și celelalte țări și conform dispozițiilor date de Domnul General Ion Antonescu, Conducătorul Statului, este util a face deosebire dintre jidanii cetățeni români și străini de origine etnică evreească.

În orice caz trebuie evitat ca măsurile aplicate cetățenilor români de origină etnică evreiască să fie impuse automat și evreilor cetățeni străini“. (*A.IȘ., Fond Trib. Mil., ds. 17/1940, f. 46*).

1941, ianuarie 21, Atena. Legația României la Atena se arată intrigată de faptul că se prelungesc și se extind pașapoartele evreilor din România aflați în Grecia și pentru alte țări, propunând să fie „rechemați în țară pentru a răspunde acolo de infama lor activitate”.

Légation Royale de Roumanie
No. 172
anexa 1
Personal-Confidențial

Atena, 21 ianuarie 1941

Domnule ministru,

Ca urmare la raportul meu personal și confidențial din 17.I.1941 cu no. 109, am onoarea a vă înainta aci alăturat un tablou de prelungiri și extinderi de pașapoarte pentru evreii din țară aflători în Grecia.

Littman, Groedel, Stern, Weiss, Goldstein, Ciornei etc. etc., sunt acei jidani fugiți din țară și care fac azi propagandă antiromânească și antinațional-legionară în Grecia. Prolungirea pașapoartelor lor și extinderea pentru „alte continente“ (America, bineînțeles) înseamnă posibilitatea ce le dă guvernul român de a-și urmări acțiunea subversivă și criminală în largul lumii. Iar eu când cer să nu li se mai dea aceste prelungiri și extinderi, ci să fie dimpotrivă rechemați în țară pentru a răspunde acolo de infama lor activitate, mi se răspunde că Ministerul de Interne și Direcțiunea Generală a Poliției e singura în măsură a ști cui poate da sau nu da atari autorizații, Legațiunile din străinătate „făcând numai oficiu de transmitere de cereri a celor interesați”.

Păreră Ministerului de Interne o cred eronată. Eu nu sunt un oficiu de transmitere de cereri, ci reprezint aici Țara Românească. Eu sunt în măsură să știu ce fac jidanii aceștia aici și ce pernicioasă este acțiunea lor, și-mi permit să vă semnalez acestea, domnule ministru, pentru ca, înștiințând și Marele Stat Major al Armatei, să luați măsurile pe care le veți crede Dvoastră de cuviință.

Primiți, vă rog, domnule ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

(ss) C. Gane

Domniei Sale, domnului general Ion Antonescu
Președintele Consiliului de Miniștri, ministrul afacerilor străine a.i. etc. etc., etc.
București

Ibidem, Fond 71, dosare speciale, vol. 483, p. 32-33

Pe document, rezoluția generalului Ion Antonescu: „Dl ministru de interne a cerceta serios chestiunea pașapoartelor liberate de la 6 sept. Sunt ini[ormat] că s-a făcut în acest interval

de timp abuzuri mai mari ca în trecut. Totul trebuie dat la iveală și vinovații sancționați. Pentru viitor va lua instrucțiuni de la mine.

Pentru a-mi da seamă de ce s-a făcut în trecut, a mi se prezenta un tablou în care să se arate cui s-a liberat pașap. (nominal) și în ce condiții și dacă era conform cu disp. legale și ale mele. Am cerut de două, trei ori g-ralului Petrovicescu aceste tabele și nu mi le-a înmănat. Trebuia să-mi trimită săptămânal un tabel care să evedențieze pașapoartele acordate în săptămâna anterioară. Nu a executat. Se va anunța pentru viitor pe d. ministru cu începere de săptămâna aceasta. În fiecare luni trebuie să am pe biroul meu situația“.

603

1941, februarie 12, București. Ministerul Afacerilor Străine prezintă lui Ion Antonescu problema situației cetățenilor străini (inclusiv evrei) aflați în România. Avizul Consiliului Juridic și rezoluția generalului Antonescu pe document, în care cere ca evreii, indiferent cărui stat aparțin, să aibă același regim cu evreii din România.

Ministerul Regal al Afacerilor Străine Chestiunea evreilor străini

Chestiunea regimului legal al evreilor din România ce se bucură de o supușenie străină, a făcut obiectul mai multor intervențiuni ale Legațiunilor străine cari ne-au arătat că în țările respective nu există o discriminare față de evrei și că, astfel fiind, se cer ca pe baza convențiunilor de stabilire¹ să nu facem nici noi vreo discriminare între naționalii lor, după cum sunt evrei sau nu.

Supunând chestiunea Consiliului Juridic, Consiliul a dat aci alăturatul aviz pe care am onoarea a-l supune d-lui general Antonescu².

11.II.1941 (ss) Al. Cretzeanu

Ibidem, Probl. 33, vol. 10, f. 96-97

¹ Această convenție a fost semnată de guvernul României în 1936 și prevedea reciprocitatea tratamentului egal față de cetățenii străini aflați pe teritoriul României și față de cetățenii români rezidenți în alte țări, scrinatele ale convenției. Discuția asupra acestei probleme a continuat în decursul anilor 1941-1944. (A se vedea doc. 624 din volum).

² Consiliul Juridic, în ședința din 4 februarie 1941, a dat avizul nr. 21, din care rezultă că în legislația română referitoare la statutul juridic al evreilor în perioada 1938-1941 sunt abordări diferite ale problemei situației evreilor supuși străini și de aceea se impune „a se rezolva în

principiu problema situațiunii evreilor supuși străini în raport cu legislațiunea românească în vigoare și potrivit cu normele de drept internațional“.

În legătură cu aceste sesizări, generalul Antonescu a pus următoarea rezoluție: „12.II.1941. Trăim în această privință sub un regim care ni s-a impus prin faptul că am fost la discreția celor mari în perioada de constituire și consolidare a statului, cât mai ales prin tratatele de pace care au fost consecința marelui război.

Este evident că fiind declarați țară cu interese și drepturi limitate și neavând nici o putință de a ne sustrage și de a răsturna această odioasă calificare și neegal tratament a trebuit să suportăm regimul care ni s-a impus sub influența cererilor jidovești internaționale.

Invazia de după război a străinilor și în special a jidanilor cu tot cortegiul de umiliri, de jefuiri, de agitații economice, sociale și politice este consecința evidentă a regimului ce ni s-a impus de Congresul de Pace. Astăzi trebuie să facem eforturi eroice și brutale pentru a ieși din situația care ni s-a creat. România trebuie curățită cu energie, metodă și perseverență de tot vâscul care i-a supt toată seva de viață a poporului.

Momentul internațional este favorabil și nu trebuie să-l pierdem. Trebuie însă să procedăm cu înțelepciune și cu omenie.

Să începem să eliminăm pe toți străinii, unii care s-au instalat în țara noastră ca și în teritoriile românești după 1914; după aceea și într-o ultimă etapă să începem să eliminăm din viața statului și pe evreii care au venit și s-au instalat după 1878 (Berlin), ca o consecință a serviciilor care ni s-au impus prin Congresul de la Berlin.

Iată punctul meu de vedere.

Prin legiuirile care s-au făcut și care se vor mai face și care trebuiesc concretizate, trebuie să se ajungă la realizarea lui punct cu punct, fiindcă nu este un deziderat personal ci este ceea ce ne cere nația întreagă.

În consecință dl. Mihai Antonescu va convoca pe toți cei chemați să pună la punct această problemă pt. a stabili planul general de acțiune și pe baza lui a se întocmi legislația definitivă în această privință“.

604

1941, mai 16, București. Precizări ale M.J. referitor la aplicarea D.L. privind proprietățile urbane aparținând cetățenilor străini, evrei de origine.

România
Ministerul Justiției
Consiliul Superior al Avocaților Publici
nr. 884 16 mai 1941

Domnule ministru,

Ca urmare la adresa Dniei Voastre cu n-rul 26600/1941, avem onoarea a vă înainta alăturat avizul Consiliului Superior al Avocaților Publici cu n-rul 487/1941.

Totodată, vă aducem la cunoștință că Ministerul Justiției socotește că instanța jurisdicțională a Centrului de Românzare va fi chemată, conform decretului-lege n-rul 1216/1941, să decidă în ce măsură decretul-lege privitor la proprietățile urbane aparținând evreilor, poate să fie aplicat cetățenilor străini evrei de origină. Aceeași instanță va trebui să țină seama de convențiunile de stabilire ce avem cu diferite state și să decidă dacă dispozițiunile acelor convențiuni nu sunt de natură să împiedice aplicarea decretului-lege de expropriere a proprietăților evreiești față de cetățenii evrei supuși ai acelor state. În fine, aceeași instanță va hotărî asupra situațiunii bunurilor urbane ce aparțin evreilor cetățeni străini ai statului cu care România nu are convențiuni de stabilire. În toate aceste cazuri, însă, urmează să se țină seama de represaliile la care pot să fie supuși cetățenii români proprietari de bunuri în statele streine care ar protesta în contra aplicării, față de supușii lor, a dispozițiunilor decretului-lege de expropriere, dispozițiuni cu atât mai greu de aplicat streinilor, cu cât definițiunea cuvântului „evreu“ variază de la stat la stat, chiar în statele care au luat măsuri în contra acestei categorii de locuitori¹.

Ministru, (ss) C. Stoicescu
Președinte, (ss) Indescifrabil

Ibidem, Probl. 33, vol. 11, f. 71 f/v

¹ În ședința Consiliului Superior al Avocaților Publici din 29 aprilie 1941, fiind analizată această problemă, majoritatea acestui Consiliu, cu invocarea unor ample argumente juridice și politice, avizează că legiuirile privind exproprierea unor bunuri evreiești „se aplică tuturor evreilor, indiferent de cetățenia lor“. Această opinie nu este împărțită de doi dintre membrii acestui Consiliu, avocații N. Voinescu și Mihai Paleologu, care, printre alte argumente, avansează și pe acela că „aplicarea legii române și cetățenilor străini, care, după legea română, sunt considerați ca evrei de origine etnică, fără a se ține seamă de legea națională a străinului, ar provoca un conflict de legi, în cazul în care legea străină nu ar distinge între naționali săi, după criteriul legii române, că legea română nu poate crea categorii în sânul cetățenilor unui stat străin când acel stat nu deosebește pe naționali săi după religie sau origină etnică“. (*Ibidem, f. 74-75*).

605

1942, februarie 10, Paris. Cererea de eliberare a unui student evreu cetățean român arestat de autoritățile germane și internat în lagăr în Franța.

Ernestine Ferchaud
22 Rue Poissonnière
Paris

Paris, 10 februarie 1942

Domnule Consul,

Am onoarea a vă aduce la cunoștință următoarele:

Domnul Laiser GOLDENBERG student evreu român în vârstă de 18 ani și locuind la mine a fost arestat de autoritățile germane la data de 12 decembrie 1941 la Școala Superioară de Comerț, Avenue de la République, la Paris. De la această dată se află internat în Lagărul de la Compiègne și înmatriculat la Front-Stalag 122 sub nr. 2.764 [...]

Acest tânăr se află în Franța de câțiva ani pentru a-și termina studiile, el este perfect în regulă în fața autorităților române și înscris la Consulatul României pentru anul 1941.

Vă atrag în mod special atenția, domnule Consul, că Laiser GOLDENBERG, aproape un copil, n-a făcut niciodată nici un fel de politică și s-a ocupat totdeauna numai cu studiile sale. Sănătatea sa este dintre cele mai fragile, fiind suferind din copilărie și în ultimul timp el a avut o boală pulmonară foarte gravă, după cum constată și certificatul medical alăturat.

Este neîndoielnic că detenția îndelungată ar pune în pericol cu siguranță viața sa. Părinții acestui tânăr nu știu de arestarea lui și responsabilitatea mea este foarte mare. Tatăl său care locuiește la București este fost combatant al războiului din 1914-1918 și a avut o conduită exemplară pe front, după cum atestă diferitele decorații primite.

Vă voi fi foarte obligată, Domnule Consul, dacă veți interveni pe lângă autoritățile germane pentru a obține cât mai repede eliberarea acestui om.

Vă mulțumesc anticipat din tot sufletul și vă rog să credeți, Domnule Consul, în asigurarea respectuoaselor mele sentimente¹.

(ss) E. Ferchaud

Domnului Consul General al României, în Franța.
Rue Brémontier - Paris

Ibidem, Fond Paris, vol. 702, f. 109

¹ La 20 martie 1942, dna Ferchaud solicită consulului general al României de la Paris eliberarea unui certificat de naționalitate pentru Leiser Goldenberg, internat în lagărul de la Compiègne, deoarece obținuse un pașaport eliberat de acest consulat în 1942 (*Ibidem, p. 106*) La 21 martie, consulul general „certifică, că Domnul GOLDENBERG Litman Leiser, israelit, este titularul pașaportului român Nr. 264.814 eliberat de Poliția din București la 30 mai 1938, prelungit de Consulatul General al României la Paris, la 26 mai 1941; al actului de naționalitate nr. 1.232 eliberat de Justiția de Pace Urbană (probabil judecătoria de pace - n.n.) din București la 11 ianuarie 1940 și că el este în ordine în ce privește taxele de înmatriculare la acest oficiu până la 31 decembrie 1941“. (*Ibidem, f. 107*).

1942, martie 26, Berlin. Măsurile restrictive luate de autoritățile germane împotriva evreilor cetățeni români din Germania.

Nr. 2093/Evrei
 CONSULATUL GENERAL AL ROMÂNIEI
 BERLIN 35 Hanseemannstrasse 4
 26.III.1942

Domnule Ministru,

Cetățenii români de origine evreiască, stabiliți în circumscripția acestui Consulat General, mă informează că au primit din partea autorităților polițienești germane ordinul de a purta de acum înainte steaua galbenă, adică semnul distinctiv al evreilor cetățeni germani.

Cu această ocaziune li s-a pus în vedere din partea Comunității evreești din Berlin:

1/ Că sunt obligați a ceda Statului german:

- toate blănurile, toate obiectele confecționate din lână etc.

- toate mașinile de scris, socotit și amplificat, bicicletele, aparatele fotografice, binocluri etc.

2/ Că sunt opriți a dispune liberi de averea lor mișcătoare sau nemișcătoare, putând ridica din contul lor numai o sumă de RM 150 pe lună și aceasta numai în mod excepțional.

Prin aceste dispozițiuni, cetățenii români de origine etnică evreiască au fost asimilați, pentru moment, numai în ceea ce privește averea lor, evreilor de cetățenie germană. Este de presupus că vor urma și alte dispozițiuni cari vor aduce îngrădiri și persoanei lor.

Intervenind pe lângă autoritățile polițienești din Berlin, am primit informațiunea că dispozițiunile de mai sus au fost luate cu consimțământul expres al Guvernului nostru.

Cum acest oficiu nu a primit nici o instrucțiune în acest sens și cum măsurile luate de autoritățile polițienești germane se află în contradicție cu circulara ministerială Nr. 81557 din 11 Noiembrie 1941, îmi permit a Vă ruga să binevoiți a mă informa dacă între Guvernul nostru și cel german s-a încheiat un acord privitor la tratamentul reciproc al evreilor aparținând ambelor țări.

Îmi permit a observa că averile, uneori considerabile, aparținând cetățenilor români de origine etnică evreiască, sunt în realitate bunuri asupra cărora numai Statul român ar putea eventual dispune.

Mai adaug că măsurile de mai sus au fost aplicate numai evreilor de cetățenie română, slovacă și croată, pe când evreii de cetățenie ungară, bulgară, italiană, suedeză etc. nu au fost atinși de ele.

Aci alăturat am onoarea a Vă înainta, în triplu exemplar, o cerere pe care mi-o înaintează Dl. Ing. Filip Rotbart asupra acestei chestiuni¹.

CONSUL GENERAL

(ss) George Traian Gallian

Domniei sale Domnului Prof. MIHAI ANTONESCU Ministru ad-interim al Afacerilor Străine

Ibidem, Probl. 33, vol. 32, f. 75, 76

¹ Problema evreilor cetățeni români aflați în Germania hitleristă și în țările ocupate de aceasta a constituit obiectul unor discuții cu Ministerul de Externe german și al unor sesizări ale reprezentanților diplomați români în aceste țări (vezi doc. 609-610, 612-613, 615 din volum).

607

1942, aprilie 3, București. Grănicerii unguri au trecut în România 36 de evrei români.

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE

154

D.G.P. 3 Aprilie 1942

Nr. 1197 B.

T - 13

În cursul nopții de 31 Martie - 1 Aprilie a.c., autoritățile maghiare au trecut în mod forțat în România prin dreptul punctului Vaidocuța - Târnava Mică, un grup de 36 evrei, pe motiv că au fost trecuți în registrul de naționalitate „cetățeni români“, în timpul stăpânirii românești.

Evreii sunt originari din Toplița și înainte de a fi trecuți peste frontieră, au fost bătuți de către grănicerii unguri.

În prezent sunt arestați la postul de jandarmi Suplac - Târnava Mică, până la primirea dispozițiilor de la centru.

Sursă sigură.

S-a comunicat:

D-lui Ministru al Afacerilor Interne

” ” ” Externe.

Ibidem, Fond Ungaria (general), vol. 64, p. 154

1942, aprilie 12, București. Bunurile evreilor foști cetățeni germani aflați în România sunt lăsate guvernului român.

Postul telegrafic al Ministerului de Externe
Telegramă de la București, nr. 373
Nr. 4331

12/4 ora 20.50

Împuternicitul special al Serviciului de Siguranță al Reichului a comunicat - cu nr. AZ IV B 4 B 2865/42 din 5 august (1941) consilierului pentru problemele evreiești al Legației [Richter] că bunurile evreilor foști cetățeni ai Reichului, acum aflați în România, nu intră în sfera de interese ale Reichului german, ele vor fi lăsate guvernului român. Vă rog indicații telegrafice, dacă s-a dat explicația corespunzătoare Legației române la Berlin și dacă se tratează mai departe în acest sens.

Killinger

A.F.C.E.R., ds. III/399, Corespondență diplomatică a Germaniei, cu privire la problemele evreiești. Ambasada Germaniei în România, f. 2

1942, iunie 9, Berlin. M.A.S. comunică reprezentanțelor diplomatice române din Berlin și Paris dezacordul guvernului român față de măsura autorităților hitleriste din teritoriile ocupate de a aplica măsuri discriminatorii față de evreii cetățeni români.

Telegramă telefonată de la Legațiunea din BERLIN
9 Iunie 1942, orele 11,45

Referitoare la telegrama No. 1443, Ministerul Afacerilor Străine comunică:

Guvernul Român nu a fost și nu este de acord cu luarea de măsuri discriminatorii în privința evreilor români. Guvernul român urmează a cere pentru evreii români un tratament ca și pentru evreii unguri, elvețieni etc.

Veți supune din nou Ministerului chestiunea prelungirii pașapoartelor evreilor, în cazurile când titularii au drepturi neîndoioase la naționalitatea română.

Veți aplica mai departe principiile circularei 81557, 1941. Veți cere punerea în libertate a evreilor internați sau deportați, afară de infractorii penali.

Veți cere deblocarea averilor evreilor români, eventual sechestrate.
Binevoiți a comunica rezultatul demersurilor Dvoastră prin raport¹.
Bossy 12981

A. M.A.E., Fond Paris, vol. 696, f.n.

¹ Această precizare a M.A.S. a fost determinată de solicitările reprezentanților diplomați ai României la Paris, ca și de funcționari din centrala M.A.S., în legătură cu aplicarea unor măsuri discriminatorii față de evreii cetățeni români aflați în Franța și în Germania.

Astfel, la 4 iunie 1942, consulul general al României la Paris telegrafia: „Autoritățile de ocupație au luat măsura ca, începând de la 7 iunie, evreii să poarte un semn distinctiv (steaua cu inscripția evreu) stop. Conform dispozițiilor circulare ministeriale nr. 81.557/1941, am intervenit pe lângă autoritățile competente, care mi-au făcut cunoscut că măsura urmează a fi aplicată și evreilor români.

Rog binevoiți a dispune să ni se dea cât mai neîntârziat instrucțiuni în această privință.

De asemenea, rog a ni se comunica dacă va trebui, eventual, să intervenim în vederea eliberării evreilor români internați în lagăre“. (*Ibidem*).

Același diplomat telegrafia, la 6 iunie 1942, că „autoritățile competente (germane) afirmă că potrivit unui Aranjament între guvernul român și german, măsurile privitoare la steaua evreească se vor aplica și evreilor români“. (*Ibidem*).

Discuția asupra acestui acord a început încă în toamna anului 1941, când germanii se prevalau de un acord verbal al mareșalului Ion Antonescu, după care evreii cetățeni români nu ar fi exceptați de la măsurile discriminatorii hitleriste în teritoriile de sub ocupație germană. (Vezi doc. 615, 616 din volum).

610

1942, iunie 9, Paris. Consulul general al României la Paris transmite Ambasadei germane opinia guvernului român în ce privește tratamentul evreilor cetățeni români în Franța.

I.522/A

Consulatul General al României are onoarea și își permite să aducă la cunoștință Ambasadei Germane următoarele instrucțiuni ale Ministerului Afacerilor Străine al României, care au fost transmise prin intermediul Ambasadei din Berlin:

Guvernul Român nu este de acord cu măsurile speciale împotriva evreilor români în regiunile ocupate și dorește ca evreii români să aibă același tratament ca și evreii maghiari, elvețieni ș.a.m.d.

Ca urmare, vă rugăm a dispune ca evreii români să nu poarte semnul lui David.

Totodată, vă rugăm să propuneți autorităților militare eliberarea evreilor români internați în lagăre sau deportați, cu excepția infractorilor condamnați. Noi am intervenit pentru eliberarea evreilor români din lagărele de internare la 1 și 27 aprilie a.c. la împuternicitul militar în Franța și-am primit ca răspuns scrisoarea anexată (Verwaltung Pol. 285/794 din 30 aprilie 1942)¹.

Aceleași instrucțiuni ne cer să intervenim pentru deblocarea averilor evreilor români.

Vă asigurăm de cele mai mari mulțumiri, dacă ne veți onora cu un răspuns asupra scrisorii noastre.

CONSULUL GENERAL

(ss) Em. Pavelescu

Către Ambasada Germaniei, Protokoll, Rue de Lille, Paris.

Ibidem.

Pe document, adnotarea: „Remisă personal D.lui Von Kleist. (ss) Em. Pavelescu“.

¹ La demersul consulului general al României la Paris, din 27.IV.1942, împuternicitul militar german în Franța comunică acestuia: „Prin informațiunile locale din ziua de 27.IV.1942 nr. 983/A. se comunica, că un tratament special la internarea evreilor români în lagărele pentru evrei nu poate fi acceptat, căci guvernul român, după o comunicare a Oficiului Central al Siguranței Reichului (R.S.H.A.), nu a învederat asemenea tratamente“. (*Ibidem*).

611

1942, iunie 10, București. Poziția guvernului României privind aplicarea legilor discriminatorii față de evreii supuși ai statelor cu care există obligații de reciprocitate.

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE

NOTA DE SERVICIU

din 10 Iunie 1942

Guvernul a dat autorităților competente instrucțiuni de a nu se aplica legile de excepțiune evreilor supuși ai statelor cu care avem obligațiuni convenționale ce ne autoriză discriminări după origina etnică și pe bază de reciprocitate.

Aceste instrucțiuni nu acoperă deci cazul evreilor supuși ai statelor cu care suntem în stare de război și față de care convențiunile în materie nu ar mai putea fi considerate în vigoare. A rămas de asemenea nelămurită chestiunea evreilor supuși ai statelor cu care, fără a fi în stare de război, suntem în ruptură de relațiuni diplomatice.

Pentru lămurirea acestor puncte, cred că ar fi locul ca acest aspect al chestiunii să fie supus, spre aviz, Consiliului juridic.

Este de observat că problemei aplicării legilor de excepțiune i se suprapune, în ce privește în special pe evreii supuși englezi sau americani, aceea a lichidării bunurilor supușilor statelor beligerante. Guvernul nu a decis într-adevăr până în prezent de a proceda la lichidarea bunurilor supușilor statelor cu care ne găsim în stare de război. În această atitudine, el s-a condus desigur, între altele, și de considerațiunea că România are, în special în Anglia și Statele Unite, interese considerabile care ar putea suferi în urma unor măsuri de lichidare ce s-ar adopta în țara noastră. Or, aplicarea legilor de excepțiune ar putea fi considerată de statele interesate ca o lichidare a bunurilor, drepturilor și intereselor unor supuși ai acestor state din România și ar putea, deci, avea repercusiuni nedorite asupra intereselor noastre în străinătate. Aceste repercusiuni ar fi contrare scopului însuși ce s-a avut în vedere atunci când s-a decis a nu se proceda la lichidarea unor bunuri străine din România¹.

(ss) Gr. Niculescu-Buzești

Ibidem, Probl. 33, vol. 11, f. 125-126

¹ Problema situației juridice a evreilor cetățeni străini din România a făcut obiectul mai multor sesizări ale reprezentanțelor diplomatice de la București, în anii 1940 - 1941. (Vezi doc. 600-601, 603-604 din volum). Autoritățile române au luat unele măsuri, pe baza tratatului de stabilire, navigație și comerț semnat la 23 martie 1935 și de guvernul român, care stipula regimul tratamentului pe bază de reciprocitate al cetățenilor statelor respective.

Discuția a continuat și în anul 1942, deoarece nu s-a adoptat nici o lege în domeniu, deși diferite ministere cereau această reglementare juridică, așa cum rezultă din documentul de mai sus și din Nota de serviciu a M.A.E. din 14 aprilie 1942, în care se arată că „neexistând o dispozițiune legală prin care evreii străini să fie exceptați de la măsurile luate de expropriere a unor bunuri aparținând evreilor în general, urmează ca deocamdată aceste legi să se aplice, fără deosebire, în așteptarea unui decret-lege care să scoată pe evreii străinii de sub prevederile acestor legi excepționale“. (*Ibidem, f. 120*).

612

1942, iunie 20, Viena. Legația României la Viena informează M.A.S. despre măsurile discriminatorii, inclusiv deportarea în Polonia, luate față de evreii cetățeni români aflați în Austria.

No. 2992 Anexe: 2 Strict confidențial

Domnule Ministru

În urma telegramei cifrate a Legațiunei Berlin prin care sunt informat că principiile din circulara ministerială Nr. 81557 din 11 Noembrie 1941 rămân valabile,

Guvernul nostru neconsimțind la luarea unor măsuri discriminatorii împotriva evreilor români din Germania, am înaintat la Reichstatthalterei nota N. 2762 din 8 Iunie curent, aici anexată în copie, prin care ceream sistarea oricărei măsuri împotriva acestor evrei.

Această notă a fost comunicată Domnului Ministru Bossy, în cursul șederei sale la Viena, și aprobată de D-Sa.

În ciuda protestațiunilor mele energice, diferite măsuri continuă a fi luate împotriva evreilor români. Autoritățile germane, știind că voi protesta imediat pentru evreii cetățeni români cari au un pașaport valabil, ridică și deportează în Polonia pe acei evrei a căror situațiune nu este clarificată încă. Desigur că în privința acestora nu pot interveni cu aceleași șanse de succes.

Îmi iau deci îngăduința a Vă ruga să binevoiți a dispune ca să fiu autorizat telegrafic pe termen scurt să prelungesc pașapoartele evreilor a căror situațiune este găsită în regulă de Consulat, aceasta sub rezerva unei aprobări ulterioare a Ministerului. Vă fac această cerere deoarece am impresiunea că Ministerul nostru de Interne nu a adoptat norme bine definite, el revenind de foarte multe ori asupra unor avize negative pe cari le-a dat fără motive valabile. Revenirea se face însă, câteodată, prea târziu, în momentul când evreul a fost deja deportat și averea sa a intrat în patrimoniul Statului german.

Cu acest prilej, îmi permit a semna că, potrivit unor informațiuni destul de serioase dar cari nu pot fi controlate, averea mobilă și imobiliară a evreilor români din Viena întrece 2 milioane Reichsmark. Statul nostru are deci tot interesul a nu lăsa această avere să intre în patrimoniul Statului german.

*

* *

În ceea ce privește situațiunea viitoare a evreilor cetățeni români din Ostmark (fosta Polonie - n.n.) sunt informat că autoritățile locale au luat deciziunea a îndepărta de aci pe toți evreii și că tratează modalitățile de adoptat. Dat fiind situațiunea specială din Ostmark, am onoarea a Vă ruga să binevoiți a mă autoriza direct să discut în cazul când voi fi întrebat și sub rezerva aprobării Legațiunii noastre din Berlin și Ministerul Afacerilor Străine, pe următoarele baze:

1. Nu se face nici o discriminare între evreii cetățeni români și evreii cetățeni unguri sau de altă cetățenie. În cazul când măsura este generală și adoptată de toate celelalte guverne, evreii cetățeni români nu vor fi deportați în Polonia ci se vor stabili în împrejurimile Vienei.

2. Averile lor nu vor fi sechestrate ci vor trece imediat în posesiunea Statului român.

Se pare că această nouă atitudine față de evrei se datorește măsurilor luate în Protectorat, în urma asasinării D-lui Heydrich precum și zelului excesiv al autorităților în subordine, cari lucrează de multe ori pe cont propriu, fără a urma toate dispozițiunile de la Berlin.

Aci-alăturat (anexa 2) trimit o listă de subscriere pe care mulți evrei cetățeni români din Viena au înaintat-o Consulatului din inițiativă proprie. Am onoarea a vă ruga să binevoiți a dispune să fiu informat de urgență dacă Guvernul român acceptă suma de 5.000 - Rmk, subscrisă de acești evrei pentru Crucea Roșie. Date fiind însă dificultățile pe care le face Devisenstelle din Viena pentru transferarea în România a

oricărei sume în mărci, în cazul când Guvernul nostru ar accepta ofranda acestor evrei, suma ar urma să fie trimisă Legațiunii noastre din Berlin sau la o bancă din Viena, la dispoziția Statului Român¹.

(ss) C. Mareș

Ibidem, vol. 32, f. 98, 100

Pe document, adnotarea:

„Dir.Com.”

Rog a se examina sugestiunile D-lui Mareș, luându-se avizul Ministerului de Interne. 25.VI.1942 (ss) Indescifrabil“.

¹ Consulul general al României la Bruxelles informa M.A.S., la 23 iulie 1942, despre o situație similară din Belgia, arătând demersurile ce le-a întreprins la autoritățile de ocupație germane, pentru a excepta evreei cetățeni români de la măsurile discriminatorii instituite de aceste autorități. Deși acestea au refuzat, șeful Poliției administrative din Belgia și Franța de Nord a acceptat, la cererea diplomatului român, „ca până la 31 iulie evreei români de aici să fie dispensați de a purta semnul distinctiv“. (*Ibidem, f. 108*).

613

1942, iulie 9, Berlin. Adolf Eichmann, împuternicitul nazist cu înfăptuirea „soluției finale“, solicită punctul de vedere al guvernului german privind situația evreilor din țările ocupate de hitleriști, meniți a fi deportați și expropriați.

Șeful poliției
și al Serviciului de Siguranță

Berlin, 9 iulie 1942

Telegramă

Către Ministerul de Externe, pentru domnul consilier de legație Rademacher, Berlin.

Referitor la: Tratatamentul aplicat evreilor de alte cetățenii în străinătate, respectiv regiunile ocupate și în țară.

Deoarece, după cum se știe, în perioada următoare va avea loc evacuarea evreilor din Franța, Belgia și Olanda, problema tratatamentului ce se va aplica evreilor de cetățenie străină în străinătate, respectiv în regiunile ocupate și în țară, referitor la evacuarea lor, a devenit mereu mai stringentă. (De exemplu: evreei de cetățenie ungară în regiunile olandeze ocupate).

V-aș rămâne recunoscător pentru o informare în termen scurt, temeinică și amplă în legătură cu punctul de vedere de acolo, respectiv în chestiunea evacuării, inclusiv lichidarea din punctul de vedere al dreptului patrimonial și încadrarea lor în măsurile generale luate împotriva evreilor.

Din ordin, Eichmann

A.F.C.E.R., III/399, Corespondență diplomatică a Germaniei cu privire la problemele evreiești. Ambasada Germaniei în România, f. 1.

614

1942, iulie 10, București. Informare privind numirea de comisari giranți români în întreprinderile franceze aparținând evreilor români.

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE

Nr. 53776

Anexe: una

PERSONAL CONFIDENȚIAL

Domnule Consul General,

Primind de la Ministerul Propagandei Naționale, am onoare a vă trimite aici alăturat, o copie de pe o notă informativă cu privire la „românizarea la Paris“, rugându-vă să binevoiți a-mi comunica dacă într-adevăr, Oficiul Dvs. a recomandat, prin propria sa inițiativă sau din ordinul Legațiunilor din Berlin sau Vichy, comisari geranți români la întreprinderile franceze aparținând evreilor români. În caz afirmativ ne veți trimite tabloul persoanelor recomandate, menționându-se în același timp, în dreptul fiecărei persoane, întreprinderile unde au fost numite.

În ceea ce privește acuzațiunile aduse Domnului Goldner după cum tratează și adresa mea No. 53488 din Iulie 1942, vă rog să verificați personal dacă afirmațiunile sunt conforme și în care anume măsură, raportând acestui Departament, în mod detaliat părerea Dvs. în această chestiune¹.

p. MINISTRUL AFACERILOR STRĂINE

I. Magheru

Consilier de Legațiune

p. Directorul Af. Consulare
(ss) Indescifrabil

OFICIUL CONSULAR AL ROMÂNIEI LA PARIS

A.M.A.E., Fond Paris, vol. 696, p. 400

¹ Nota informativă la care se referă documentul M.A.S. arăta că „recomandarea acestor comisari cât și funcțiunea lor au dat și dau loc la traficuri fructuoase pentru autorii lor, nu fără a risca de a compromite administrația noastră în străinătate și de a leza interesele pe care statul Român le-ar putea obține în această chestiune.

Operațiunile acestora se întind uneori până la birourile Consulatului, unde comercianții și industriașii evrei români sunt convocați și unde se angajează în intimitate interesele reciproce“. În continuare, se afirmă că „unul din acești evrei români ar fi informator al Gestapoului“.

La 8 august 1942, Em. Pavelescu, consulul general al României la Paris, comunică Ministerului Afacerilor Străine: „În toamna anului 1941, autoritățile de ocupație ne-au rugat să recomandăm câteva persoane din colonia română în scopul de a fi numite comisari garanți pe lângă întreprinderile evreilor români aflați la Paris.

Am comunicat Departamentului nostru, cu adresa confidențială nr. 3100 din 30 iulie 1942, că am desemnat în acest scop pe Dnii: Triandafil și Stoia, directorii „Creditului Minier“ din Paris, Ciotori, membru al Academiei Române, Petre Alexandrescu, Directorul Camerei de Comerț Franco - Române și Dl. C. Goldner, Doctor în litere și administrator provizoriu al Școlii Române de la Fontenay-aux Roses“. (Școală creată de N. Iorga - n.n.). (*Ibidem*, f. 402 - 403).

615

1942, iulie 19, Berlin. Dispută între autoritățile germane și reprezentanții diplomați ai României, privind atitudinea față de evreii cetățeni români din străinătate și față de cetățenii străini aflați în România.

REFERAT

În conformitate cu însărcinarea primită, am fost ieri, 18 Iulie 1942, la Auswärtiges Amt pentru a vedea pe Consilierul de Legațiune Klingenfuss, referentul chestiunilor evreești, în privința tratamentului Evreilor români din teritoriile ocupate de armata germană și a-i arăta punctul de vedere al Guvernului român în această chestiune, așa cum a fost expus prin Nota Verbală nr. 3.108 din 23 Iunie a.c., potrivit instrucțiunilor din telegrama ministerială Nr. 3.460, și la care până azi nu s-a primit încă nici un răspuns.

Am accentuat că din motive de prestigiu, Guvernul român nu poate admite discriminațiunea ce se face de către autoritățile germane în teritoriile ocupate, între evreii italieni, unguri și elvețieni pe de o parte și cei români pe de altă parte, cu atât mai mult cu cât Guvernul German a cerut la București ca evreii supuși germani să fie exceptați din tratamentul la care sunt supuși evreii din România. Guvernul Român, printr-o notă verbală adresată Legațiunii germane la București în Octombrie 1941, a

admis această teză și a scos Evreii supuși germani, pe bază de reciprocitate, de sub prevederile tratamentului aplicat Evreilor români¹. Am întrebat pe ce bază s-au luat deci măsurile în chestiune față de Evreii români din teritoriile ocupate, deoarece atât Legațiunea României la Berlin cât și Consulatele generale respective ale României din teritoriile ocupate au declarat hotărât, conform instrucțiunilor primite din București, că Guvernul român n-a admis niciodată luarea unor măsuri discriminatorii în dauna Evreilor români, cărora urmează a se aplica un tratament egal cu Evreii italieni etc.

Domnul Klengenfuss mi-a spus că autoritățile germane s-au călăuzit în această chestiune de consimțământul pe care domnul Mareșal Antonescu l-ar fi dat, în decursul unei conversații avute cu Baronul von Killinger, pentru a aplica Evreilor români același tratament cu acel al evreilor localnici. Acest consimțământ ar fi fost adus la cunoștința lui Auswärtiges Amt printr-o telegramă a Ministrului german din București. Guvernul German, a continuat apoi Domnia-Sa, acordă o deosebită importanță lichidării chestiunii evreești în teritoriile ocupate; țelul său final este de a curăța aceste teritorii de toate elementele evreești prin deportarea lor treptată spre Răsărit. Sarcina autorităților germane de ocupație este foarte grea din pricina multiplelor chestiuni ridicate și îndeosebi din pricina lichidării averilor evreești. Germania ar dori să se ajungă în această chestiune la o înțelegere cu toate guvernele interesate și a și început, în acest scop, tratative. Mi-a spus că s-a căzut deja de acord cu guvernul bulgar. Cu Slovacia și Croația tratativele, de asemenea, au avansat foarte mult. S-a luat contact în această privință și cu guvernul italian și se discută și la Budapesta. Domnul Klengenfuss mi-a spus că guvernul maghiar în urma stăruințelor germane a admis ca evreii maghiari să fie supuși obligațiunii de a purta în teritoriile ocupate semnul distinctiv. Mi-a arătat chiar textul instrucțiunilor ce Auswärtiges Amt a dat în această chestiune autorităților germane de ocupație. La întrebarea mea dacă acest consimțământ al Guvernului maghiar a fost dat prin Ministrul Ungariei la Berlin sau obținut la Budapesta, Domnia-Sa mi-a răspuns că a fost comunicat aci printr-o telegramă primită din partea Legațiunii Germaniei din capitala maghiară.

În felul acesta, a adăugat Domnia-Sa, guvernul român nu mai este nevoit a considera tratamentul aplicat cetățenilor evrei români drept o lipsă de prestigiu ce ar suferi în dauna altor guverne ale țărilor Axei. Autoritățile germane țin așa de mult a lichida problema evreiască, încât sunt dispuse a renunța la tratament excepțional pentru cetățenii lor evrei din străinătate, chiar dacă lichidarea bunurilor lor, conform diferitelor legislațiuni naționale, ar aduce mari daune materiale intereselor Germaniei. Guvernul German este dispus a începe imediat negocieri în această privință cu guvernul român pentru a putea fixa, pe bază de reciprocitate, tratamentul de aplicat Evreilor celor două țări și pentru a curma în viitor orice subiect de neînțelegere. Mi-a arătat apoi că cererea germană de a se scoate Evreii germani de sub prevederile legislațiunii române a fost pricinuită de faptul că legislațiunea română este mult mai categorică în ceea ce privește delimitarea calității de Evreu. Legislațiunea germană recunoaște calitatea de „Mischling” ceea ce legislațiunea română nu prevede, considerând drept evrei pe toți aceia ai căror bunici sunt evrei. Intervențiunea germană la București a fost făcută tocmai pentru această categorie de „Mischling”, care în Germania se bucură de aproape toate drepturile cetățenilor germani și care posedă pașaport german. În dorința sa de a ajunge la o înțelegere Guvernul German ar fi dispus să renunțe chiar la ocrotirea acestor categorii de evrei. Domnia sa crede că, în

¹ Mischling - persoane provenind din căsătorii mixte.

această privință, dacă Guvernul Român ar dori să se ajungă la o înțelegere Legațiunea Germană din București ar putea lua contact cu Ministerul Afacerilor Străine român, pentru a ajunge poate printr-un schimb de note la fixarea principiilor pe baza cărora s-ar ajunge la lichidarea neînțelegerilor în privința evreilor naționali.

Am arătat interlocutorului meu că între timp evreii cetățeni români vor fi, probabil, totuși obligați să poarte semnul distinctiv, autoritățile de ocupație neadmițând până acum nici o excepțiune.

Totodată, în diferite orașe s-au semnalat chiar deportări de evrei, cetățeni români, care vor continua, de bună seamă, până la încheierea unui acord. Domnia-Sa mi-a răspuns că într-adevăr autoritățile germane cu greu ar putea reveni asupra acestor măsuri, deoarece evreii localnici ar vedea într-o măsură de excepțiune aplicată unui mare număr de evrei străini un motiv de nesupunere și de rebeliune².

(ss) C. Văleanu

PRIM SECRETAR DE LEGAȚIUNE

Berlin, 19 iulie 1942

Ibidem, Probl. 33., vol. 32, f. 111 / f/v. 112 f/v.

¹ La 21 iunie 1942, ministrul R. Bossy transmite de la Berlin: „Auswärtiges Amt îmi comunică că măsura prin care s-a impus evreilor români din teritoriile ocupate de Germania să poarte un semn distinctiv, precum și hotărârea de a-i deporta pe toți în ținuturile de la Est, au fost luate în virtutea unui consimțământ pe care Domnul Mareșal Antonescu l-ar fi dat Domnului Von Killinger, în cursul unei conversațiuni, ca evreii români să fie tratați la fel cu evreii localnici“. (*Ibidem, fond Germania [general] vol. 89, f. 107*).

² La 29 iulie, Direcțiunea Afacerilor Consulare a M.A.S. român elabora următoarea Notă:

„Din rezumatul telegramelor cifrate din 25 iulie a.c., transmise Direcției Consulare din ziua de 29 iulie reese că există o înțelegere verbală între Domnul Mareșal Antonescu Conducătorul Statului și Domnul Ministru Plenipotențiar von Killinger, în urma căreia am dat consimțământul nostru ca evreii români să fie tratați la fel ca evreii localnici.

Din textul pus la dispoziția acestei direcțiuni nu reese bine dacă acest consimțământ se referă numai la evreii români din teritoriile ocupate de Germania (adică Franța, Belgia, Olanda, fosta Jugoslavie, Grecia, Guvernământul General, Ucraina etc.) sau dacă este vorba și de evreii noștri, în Germania (cuprinzând Austria și Protectoratul).

În orice caz, îmi permit să sugerez respectuoso că ar fi cazul să dăm de urgență instrucțiunile telegrafice necesare atât Legațiunii noastre din Berlin cât și Oficiilor Consulare din Germania, care au primit deunăzi instrucțiuni precise să intervină în favoarea evreilor români ori de câte ori aceștia sunt supuși unui tratament discriminator sau contrar stipulațiilor art. 1-4 din Tratatul de Stabilire din 23 Martie 1935 în vigoare între cele două țări.

Dacă nu dăm instrucțiuni urgente riscăm ca Ministrul nostru la Berlin și Consulii noștri să-și uzeze trecerea, protestând în contra luării unor măsuri asupra cărora există de fapt un acord (purtarea semnului distinctiv, deportarea în Est, blocarea sau confiscarea averilor etc.).

Nu putem imputa Oficiilor noastre nici o vină, dacă ele fac cumva intervenții neoportune și dăunătoare prestigiului nostru, dacă nu le dăm instrucțiuni precise asupra atitudinii ce urmează să ia în această importantă chestiune de principiu“. (*Ibidem, f. 120, 121*).

1942, august 21, București. Telegrama M.A.S. privind revocarea unor ordine și circulare ale mareșalului Ion Antonescu și ale Guvernului român, prin care se protesta împotriva regimului impus evreilor cetățeni români în Germania și în teritoriile ocupate de Germania.

Anexa 2

Telegramă cifrată Nr. 5120 din 21 august 1942, adresată Legațiunii Române din Berlin

În urma unei înțelegeri între Domnul Mareșal Antonescu și Ministrul von Killinger, ordinele principale cuprinse în circulara Nr. 81.557, din 11 noiembrie 1941, și mai multe telegrame și adrese ulterioare, sunt revocate stop¹. Nu veți mai protesta în contra măsurilor eventual luate de autoritățile germane în contra evreilor noștri stop. Veți binevoi raporta amănunțit toate măsurile individuale luate, arătând regimul ce se stabilește pentru averile acestor evrei și mijloacele de lichidare proiectate sau folosite de autoritățile germane stop. Veți evita mai ales discuțiuni neplăcute pe această temă stop. În măsura posibilului, Consulatele de carieră vor dresa inventarii ale averilor imobile și chiar mobile ale evreilor noștri care vor fi înaintate Ministerului până la sfârșitul lunii curente, Legațiunea dvs. primind o copie stop. Rog telegrafiați cifrat instrucțiunile confidențiale de față tuturor consulilor de carieră sub controlul dvs., pentru uzul lor personal².

DAVIDESCU

Ibidem, f. 40

¹ Vezi doc. 615 din volum.

² Însărcinatul cu afaceri al României la Berlin, M. Stănescu, a comunicat consulului general al României la Paris, la 24 august 1942, conținutul acestei telegrame. (*Ibidem, fond Paris, ds. 606, f.n.*)

1942, august 24, București. Retrimiteră peste graniță a evreilor refugiați din Slovacia.

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
SERVICIUL JANDARMERIEI
Secția II-a Sig. Stat Biroul C.

Nr. 39.975
Anul 1942, luna august ziua 24
Inspectoratul Gen. al Jandarm.

SECRET

Către
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
Dir. Ad-ției de Stat

La ordinul dvs., Nr. 024.208 A, din 24 iulie a.c., referitor la organizația clandestină, care s-ar ocupa cu aducerea în Ungaria a evreilor din Slovacia.

Am onoare a raporta că acest inspectorat cunoaște cazuri de treceri forțate de evrei în România, însă au fost retrețuți peste frontieră.

Autoritățile polițienești au luat măsuri pentru împiedicarea acestor treceri și orice cazuri pozitive vor fi raportate și Dvs.

INSPECTOR GENERAL AL JANDARMERIEI,
General, (ss) Indescifrabil
Șeful Serv. Jandarmeriei, Colonel C. Tobescu

A.N., Fond M.A.I., ds. 502/1942, f. 272

1942, septembrie 14, Berlin. Evreii cetățeni străini aflați în Germania sunt supuși aceluiași măsuri restrictive ca și evreii din Reich.

Referat D III

la D III 769 secret

Notă

În cazul celor comunicate de „Împuternicitul special“ G. Richter - în telegrama Legației de la București nr. 4331 din 12.9.42 - consilierului (numele acestuia nu este indicat în document - n.n.) este vorba de o scrisoare a dr. SUHR. Incidentul a fost următorul: Ziarele românești au publicat informații potrivit cărora și evreii străini din

Germania ar fi fost supuși măsurilor juridice privind pe evrei, semn distinctiv, etc. La o întrebare a consilierului, Suhr a răspuns cu scrisoarea menționată că ar fi fost luate cu adevărat anumite măsuri pe linie de siguranță și poliție, semnul distinctiv și concentrarea [în lagăre] împotriva evreilor străini.

Chestiunea bunurilor n-ar fi fost încă definitiv reglementată. Ar fi în curs tratative în sensul de a aplica principiul teritorial în această problemă. Atâta timp cât nu se realizează o înțelegere în acest sens, bunurile evreilor străini evacuați vor trebui puse în siguranță.

La această ultimă remarcă se referă întrebarea oarecum nejustificată a Legației București. Îmi permit să observ că înainte cu câteva zile a fost emis decretul prin care s-a cerut Legației să poarte mai departe tratatul în baza dreptului patrimonial pe baza principiului teritorial.

Domnului subsecretar de stat Luther, cu rugămintea de a lua la cunoștință.
Berlin, 14 septembrie 1942

A.F.C.E.R., ds. III/399, Corespondența diplomatică a Germaniei cu privire la problemele evreiești, Ambasada Germaniei din România, p. 7.

619

1942, septembrie 26, București. Convorbirea dintre Gh. Davidescu, secretar general al M.A.S. și G. Richter, privind bunurile proprietate evreiască din România și din Germania.

Nota de convorbire a Domnului Ministru, Gh. Davidescu,
Secretar General al Ministerului Afacerilor Străine.

26 Septembrie 1942

1/ Domnul Richter de la Legațiunea Germaniei mi-a vorbit despre modalitățile de a se lichida averile evreilor germani din România, în schimbul averilor evreilor români din Germania. (În tot timpul conversațiunii nu a fost deloc vorba despre averile evreilor din Protectorat și cari s-au stabilit în România).

Dl. Richter crede că s-ar putea ajunge la un acord, cele două părți contractante renunțând reciproc la averile supușilor lor evrei situate pe teritoriul celeilalte părți. După părerea D-sale, acest aranjament ar fi în avantajul nostru.

În înțelegere cu Domnul Radu Lecca, am căzut de acord a se dresa de ambele părți liste ale imobilelor evreiești care vor face obiectul acestui aranjament. După verificarea datelor cuprinse în liste, ne vom întâlni din nou.

2/ Dl. Richter m-a rugat a interveni pentru a nu se mai publica articole ca acelea apărute în ziarele „Capitala“ și „Porunca Vremii“ și în care se afirmă că toți evreii vor fi trimiși peste Bug¹.

3/ După informațiile Domnului Richter, Guvernul român a declarat în repetate rânduri că nu are nici un interes în ce privește pe evreii din România stabiliți în Germania. Guvernul Român nu ar vedea nici un inconvenient să li se aplice semnele de recunoaștere, purtate în Germania, de toți evreii.

În consecință, Dl. Richter roagă a se da instrucțiuni Legațiunii din Berlin și D-lui Consul General Zaborovschi la Praga, reconfirmându-li-se acest punct de vedere al Guvernului nostru.

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 32, f. 134

Pe document, rezoluțiile: „Dir. Consulară instrucțiuni“; „S-au dat deja instrucțiunile necesare legațiunii Berlin și consulatelor“.

¹ Această cerință a lui Richter este în contradicție cu faptul că două ziare de limbă germană, „Bukarester Tageblatt“ și „Donauzeitung“, din 8 august 1942, publicau articole cu următoarele titluri: „Rumänien wird Judenrein“ și „Judenaussiedlung in Rumänien“, care anunțau apropiata deportare a evreilor din București și Ardealul de Sud în lagărele de exterminare din Guvernământul general (Polonia) și a tuturor evreilor din România, până în 1943.

În legătură cu aceste afirmații, Radu Lecca trimitea următoarea notă guvernului român:

„Populația evreească este extrem de alarmată de faptul că ziarul «Bukarester Tageblatt» din 8 August 1942, deși recunoaște că în nici una din țările europene - inclusiv Germania care este leagănul național-socialismului, care guvernează Germania de 8 ani - nu s-au luat atâtea măsuri contra evreilor câte s-au luat în România în ultimele 18 luni, anunță că în cursul acestui an vor fi evacuați evreii din Ardeal și Banat și cei triați din Bucovina, iar în cursul anului viitor toți evreii din Vechiul Regat vor fi și ei deportați, așa încât la sfârșitul anului 1943 nu va mai exista nici un evreu, așa că, închee ziarul, România va servi de astă dată drept exemplu celorlalte țări.

Cum Domnul Mareșal Antonescu a anunțat că deportarea evreilor din Basarabia și Bucovina s-a ordonat din cauza faptelor ce s-ar fi săvârșit de către aceștia împotriva armatei și populației române, cum niciodată nu s-a adus vreo imputare asemănătoare evreilor din Ardeal și Banat, nici celor rămași în Bucovina și bineînțeles nici celor din Vechiul Regat, cum Domnul Mareșal Antonescu în diverse manifestări oficiale a declarat că până la încheerea păcii generale se va asigura evreilor posibilitățile de muncă și că nu vor fi deportați decât aceia dintre evreii veniți după 1914, cari s-au îmbogățit jefuind banul public etc.; populația evreească dorește să creadă că Domnul Mareșal nu va admite o măsură împotriva unor oameni absolut nevinovați și că va lua măsuri ca atârlările ziarului «Bukarester Tageblatt» să înceteze“. (*J. Ancel, op.cit., vol. IV, p. 99*).

1942, octombrie 7, Paris. Evrei cetățeni români aflați în Franța au fost internați în lagărul de la Drancy.

Paris, 7 Octombrie 1942

M.G. 2.876
CONFIDENȚIAL

DOMNULE MINISTRU,

Am onoare a Vă aduce la cunoștință că autoritățile de aci, în zilele de 24, 25, 26 Septembrie a.c., au ridicat de la domiciliul lor și internat în lagărul de la Drancy un mare număr de evrei străini în vederea deportării lor.

Sunt informat că printre aceștia sunt și foarte mulți evrei români ridicați, fără distincție de sex și de vârstă, cu toate că au actele în regulă față de autoritățile noastre. Numărul acestora nu-l cunoaștem.

Comunicându-Vă cele ce preced, Vă rog să binevoiți a dispune să mi se comunice instrucțiuni, dacă credeți de cuvință că ar fi nimerit să facem demersuri în vederea prezervării bunurilor lor.

Primiți, Vă rog, Domnule Ministru, încredințarea înaltei mele considerațiuni¹.

CONSUL GENERAL, (ss) Em. Pavelescu
DOMNIEI SALE DOMNULUI RAOUL BOSSY
MINISTRUL ROMÂNIEI LA BERLIN

Ibidem, fond Paris, vol. 696, f.n

¹ În urma acestui demers, Ministerul francez al Afacerilor Externe a răspuns, la 29 octombrie 1942, că „a primit mai multe plângeri, verbale și în scris din care reiese că într-adevăr israeliți români au fost arestați în ultimul timp și deportați”. (*Ibidem*).

1942, octombrie 12, București. Instrucțiuni ale M.A.S. cu privire la evreii ce dețin pașapoarte românești expirate.

83165

CONFIDENȚIAL

Domnule Ministru,

Referindu-ne la chestiunea evreilor titulari de pașapoarte române expirate, care vor fi intrat clandestin în Elveția, precum raportați Ministerului prin raportul Dvs. sintetic, 1-16 Septembrie 1942, No. 2234 din 17 septembrie a.c., am onoare a vă ruga să binevoiți a avea în vedere cele ce urmează, în cazul când unii dintre acești evrei s-ar adresa Legațiunii ce conduceți, cerându-i pașaport pentru protecție:

1. Politica noastră de Stat fiind să scăpăm pe cât posibil de minoritarii evrei, se vor urma instrucțiunile date în Manual II, 11 - 12.

2. În executarea acestor instrucțiuni, veți binevoi a dispune ca evreii în cauză să completeze fiecare câte un interogator care va fi înaintat Ministerului, conform instrucțiunilor date Manual II, 12. Nu socotim necesar să ne trimeteți impresiuni digitale în asemenea cazuri (Manual II, 12 13), deoarece este puțin probabil ca Comisiunea Specială Interministerială să găsească ca acești evrei să mai aibe drept la naționalitatea română sau la pașaport național, avându-se în vedere imposibilitatea în care se vor găsi de a dovedi cu acte că n-au săvârșit fapte aducând după sine pierderea drepturilor ce vor fi avut.

3. Dacă autoritățile elvețiene ar interveni cerând eliberarea de pașaport, Secțiunea Consulară a Legațiunii va răspunde la fiecare caz că a fost supus autorităților competente din România, spre a se constata dacă cel în cauză se mai bucură sau nu de naționalitatea română.

4. În măsura putinței, veți binevoi a ridica pașapoartele naționale expirate, ce vor mai avea acești evrei, urmând ca ei să se adreseze autorităților elvețiene competente pentru a dobândi acte de apatrizi (pașapoarte Nansen etc.). Luăm act, de altfel, din raportul Dvs. sus-menționat, că evreii a căror întreținere ar fi asigurată de organizațiile de binefacere, și în primul rând de cele evreești, vor putea rămâne în Elveția, fie până la sfârșitul războiului, fie până ce li s-ar găsi posibilitatea de a emigra în America. Aceasta este și dorința noastră.

MINISTRUL AFACERILOR STRĂINE

Gh. Davidescu
Secretar General

Directorul Afacerilor Consulare
Karadja
Consul General

Ibidem, Probl. 33, vol. 32, f. 149-150

1942, octombrie 15, București. Evreii cetățeni români aflați la Praga au fost deportați.

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE
DIRECȚIUNEA AFACERILOR CONSULARE

Nr. 70

NOTA DE SERVICIU
din 15 octombrie 1942

Pe temeiul ordinului dat de Domnul Mareșal Antonescu și de Domnul Vice Președinte al Consiliului de Miniștri, Legațiunea noastră din Berlin a primit ordinul telegrafic din 21 august 1942, să nu mai protesteze în contra măsurilor eventual luate de autoritățile germane în contra evreilor „români“ și să dea Consulatelor instrucțiuni să dreseze inventarii a averilor lor în Germania, în măsura posibilului.

În executarea acestor instrucțiuni, Consutul nostru General din Praga arată:

1/ că toți evreii români din circumscripția sa au fost ridicați de la domiciliul lor și internați sau arestați și

2/ că acești evrei au fost deportați cu un preaviz atât de scurt, încât inventariile averilor lor, prezentate autorităților germane competente, n-au putut fi înmânate în copie și Oficiului nostru Consular competent.

Consutul solicită instrucțiuni dacă trebuie sau nu să ceară, prin reprezentantul lui Auswärtiges Amt la Praga, copie de pe aceste inventarii, pentru a le putea înainta Ministerului.

Avându-se în vedere că am aflat, pe cale particulară, că ar fi vorba să se încheie un acord forfetar prevăzând un schimb al averilor evreiești în România și Germania, Statul nostru obținând averile evreilor germani de aci în schimbul celor rămase încă din fostele averi româno-evreiești în Germania (fără să se mai facă inventarii), am onoarea a solicita instrucțiunile necesare¹.

(ss) Karadjia

Ibidem, f. 151-152

Pe document, rezoluția:

„Dir. Cons. Deocamdată se dresază listele persoanelor și proprietăților care vor fi atinse de acordul în chestiune. Nu s-a discutat încă nimic asupra modalităților de lichidare. Cred că negocierile vor fi reluate în curând. Principalii delegați din partea noastră sunt d-l Radu Lecca și un reprezentant al C.N.R. 15.X.1942“.

¹ Vezi doc. 619 din volum.

1942, octombrie 15, Tiraspol. O cetățeană franceză, aflată în vizită la rude la Cernăuți, a fost deportată în Transnistria.

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI
DIRECȚIUNEA ADMINISTRAȚIEI

072854. 15 oct. 1942

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
- Cabinet Civil - Militar B.B.T. BUCUREȘTI

La adresa Dvs. Nr. 11.518/1942, prin care ne trimiteți în copie adresa Nr. 66.737/1942, a Ministerului Afacerilor Streine, referitoare la evreica supusă franceză Madeleine Wolloch;

Avem onoare a vă face cunoscut că sus-numita, în vârstă de 9 ani, posedă pașaportul Nr. 17.610, eliberat de Prefectura Poliției Paris și vizat de Ambasada Regală a României din Paris la 5 iunie 1939, fiind valabil 30 zile.

În timpul războiului aflându-se la Cernăuți, la mătușa sa Adela Zontag, a fost ridicată împreună cu aceasta și trimisă în Transnistria, fiind internată în lagărul de la Cernovitz, în județul Juguastu, unde se găsește și astăzi¹.

/GUVERNATOR
(ss) Oct. Gheorghiu

DIRECTOR,
(ss) Petre Pleșoianu

Ibidem, vol. 23, f. 496

¹ La 19 octombrie 1942, Legația Franței în România face un nou demers pentru eliberarea acestei fetețe, rugând M.A.S. să intervină de urgență la autoritățile competente pentru ca Madeleine Wolloch să fie adusă cât mai repede posibil la consulul Franței de la Galați, care a primit toate instrucțiunile necesare pentru a asigura întreținerea (*J. Ancel, op. cit., vol. VII, p. 121*). La 17 noiembrie 1942, Radu Lecca comunică P.C.M. că „am intervenit telegrafic la Guvernământul Provinciei Transnistria, în ziua de 6 Noiembrie 1942 pentru eliberarea evreiceei supusă franceză Madeleine Wolloch din lagărul Cernovitz - Transnistria“. (*A.M.A.E., Probl. 33, vol. 23, f. 497*).

Epilogul acestei situații nu este cunoscut.

1942, decembrie 23, București. M.A.I. propune M.A.S. ca Guvernul român să facă demersuri pentru a intra în posesia averilor evreilor cetățeni români de pe teritoriul Reichului.

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA ADMINISTRAȚIEI DE STAT

Strict - Confidențial

Către

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE
Nr. 060140/A.23 Dec. 1942.

La adresa Dvs. 53043 și 100328/1942, privitoare la protegerea supușilor evrei români și a bunurilor lor din Germania, avem onoare a vă face cunoscut următoarele:

În România, evreii sunt încă socotiți cetățeni români, deci se bucură de protecțiunea internațională a Statului Român.

Regimul cetățenilor români din Germania este reglementat prin tratatul de „Stabilire, Navigație și Comerț”, din 23 Martie 1935, care în art. 1 prevede că „Supușii fiecăreia dintre părțile contractante vor putea, cu condițiunea de a respecta legile țării, intra liber pe teritoriul celeilalte părți contractante, călători, locui, a se stabili precum și a părăsi liber și în orice timp acest teritoriu. Ei nu vor fi, în această privință, supuși nici unor restricțiuni sau sarcini de ordin general sau local de nici un fel, altele sau mai grele decât cele impuse supușilor națiunii celor mai favorizate.

„Este stabilit că prezentul tratat nu aduce o atingere dreptului de care se bucură fiecare din părțile contractante, de a interzice supușilor celeilalte, în cazuri individuale, de a locui pe teritoriul său, fie din pricina unei condamnări judiciare, fie pentru motive referitoare la siguranța internă sau externă a Statului sau pentru motive privitoare la supravegherea celor fără mijloace, la poliția sanitară sau la poliția de moravuri”.

În alin. III al art. 1 din tratat prevede că „Supușii fiecărei din părțile contractante vor avea pe teritoriul celeilalte părți deplină libertate de a dobândi și poseda orice feluri de bunuri mobiliare sau imobiliare, pe care legile celeilalte părți contractante permit sau vor permite de a dobândi și poseda supușilor națiunii cele mai favorizate: ei vor avea în afară de aceasta dreptul de a dispune de aceste bunuri, pe cale de vânzare, de dispariție etc.

Evreii cetățeni români, cari se găsesc în baza unui pașaport român în Germania, se bucură implicit de aceste avantaje.

Situația acestora s-a modificat numai în măsura în care li se aplică de Statul Român restricțiunile prevăzute de regimul evreilor din țara noastră.

Într-adevăr, aceste restricțiuni sunt aplicabile evreilor cetățeni români, oriunde s-ar afla, fie în țară, fie în străinătate.

Nici una din legiurile române și privitoare la patrimoniile evreilor nu exceptează în vreun fel de la aplicarea lor pe evreii cetățeni români aflați în străinătate.

Astfel fiind, măsura confiscării averii evreilor cetățeni români din Austria de către guvernul Reichului, apare ca o măsură, pe de o parte contrară intereselor legitime ale Statului Român, deoarece atinge bunuri intrate prin efectul legilor de românizare în patrimoniul Statului Român, iar pe de altă parte, ca o măsură contrară tratatului din 1935, deoarece sustrage de la beneficiul acestui tratat, în mod nejustificat, o categorie de cetățeni români.

În această situație, soluția care se impune este ca, prin acel Departament și în baza tratatului din 23 Martie 1935 dintre România și Germania, Statul Român, pe de o parte să facă demersurile necesare pentru a intra în posesia averilor evreilor cetățeni români aflați pe teritoriul Reich-ului, în condițiunile prevăzute de legiurile care reglementează regimul evreilor din România, iar pe de altă parte să ceară aplicarea tratatului din 1935 și față de această categorie de cetățeni.

p. MINISTRU SECRETAR GENERAL Colonel Magistrat (ss) V.T. Gelep
DIRECTOR, (ss) Indescifrabil

Ibidem, vol. 32, f. 147 - 148

XXI. PROPUNERI ȘI MĂSURI PRIVITOARE LA EMIGRAREA EVREILOR DIN ROMÂNIA. 1940-1942.

625

1940, ianuarie 28, Sulina. Raport al Căpitaniei portului Sulina, cu privire la situația emigranților evrei dirijați prin portul Sulina.

ROMÂNIA
MINISTERUL AERULUI ȘI MARINEI
Direcțiunea Marinei Comerciale
Căpitania portului SULINA
Nr. 2
1940, luna ianuarie, ziua 28

Către
DIRECȚIUNEA DUNĂRII MARITIME*

Urmare la raportul nostru nr. 41 din 27 ianuarie a.c. și la telegrama noastră nr. 42 din 28 ianuarie a.c., am onoarea a vă raporta următoarele:

1. România are înțelegere cu Anglia de a nu permite tranzitul emigranților evrei prin teritoriul român. (Teritoriul + marea teritorială).

2. Germania având interes ca evreii săi să emigreze și România neacordând tranzitul prin țară, a trimis emigranții cu vase fluviale la Sulina, beneficiind de libertatea navigației pe Dunăre.

3. Ministerul de Interne și Direcțiunea Marinei Comerciale au aprobat ca transbordarea emigranților evrei să se facă la Sulina în vaporul Sakarya sub pav. turc, în afara apelor noastre teritoriale, pentru respectarea înțelegerii cu Anglia.

4. La 27 noiembrie 1939 a sosit la Sulina șlepul Spirula sub pav. român având 522 emigranți evrei, din Germania.

5. La 24 decembrie 1939 a sosit la Sulina vaporul fluvial de pasageri Grein sub pav. german cu 524 emigranți evrei tot din Germania.

* Fragmente.

6. Acești emigranți, în număr total de 1.044, au stat pe vasele cu care au sosit până în ziua de 25 ianuarie a.c. în cea mai neagră mizerie, fără bani, prost hrăniți, fără căldură suficientă, anemiați, demoralizați, bolnavi de febră, desinterie, histerie etc., etc.

În prezent 3/4 din numărul lor sunt într-o stare de sănătate atât de rea încât întârzierea plecării lor din Sulina, le poate periclita viața și poate compromite totodată starea sanitară a portului, orașului și chiar a întregii regiuni.

7. Îmbarcarea lor la s/s Sakarya nu s-a putut face mai devreme întrucât vasul nu avea autorizația Guvernului turc de a îmbarca și transporta emigranți evrei.

8. În ziua de 25 ianuarie 1940, s/s Sakarya, primind autorizația Guvernului turc de a îmbarca și transporta emigranți evrei, urma ca vasul să iasă în mare și în afara apelor noastre teritoriale să facă transbordul din vasele fluviale cu care sosise¹...

CĂPITANUL PORTULUI SULINA

Cpt. principal (ss) B.D. Ulic

A.D.M.C., Căpitania Port Sulina, ds. 20, vol. 2, f. 3 - 4

¹ La 27 ianuarie 1940, comandantul Alli Boran al vaporului „Sakarya“ sub pavilion turc, înregistrat la nr. 142 din 22 ianuarie 1940, a făcut următoarea cerere la Căpitania Portului Sulina: „Domnule Căpitan de Port, subsemnatul Alli Boran, Comandantul vaporului «SAKARYA» sub pavilion Turcesc, în urma ordinului dvs., de a scoate vaporul său afară la mare, după ce m-am aprovizionat cu 75 tone cărbune aduși din Constanța cu vaporul S.M.R. «Carpați» în ziua de 19 ianuarie 1940, am onoare a vă ruga să binevoiți a-mi permite să mai am iar nevoie de încă circa 100 tone.

Cu speranța că veți binevoi a-mi aproba cererea mea“.

Vă salut cu deosebit respect, (ss) Alli Boran (*Ibidem*, f. 9).

Ulterior, la 13 aprilie 1940, Ministerul Aerului și Marinei, D.M.C. informa Căpitania Portului Sulina: „Legatiunea Marii Britanii din București a comunicat M.A.S. măsurile luate de Serviciul de control al contrabandei, pentru a împiedica traficul de imigranți iliciți ce încearcă a intra în Palestina.

Vasele care transportă astfel de imigranți vor fi interceptate în plină mare și vor fi aduse la Haifa pentru a fi percheziționate.

Legislația palestiniană urmează a fi modificată în sensul că sancțiunile ce se aplică, conform legilor în vigoare, vaselor ce intră voluntar în apele palestinieniene, să se aplice pe viitor și vaselor ce intră involuntar în aceste ape...“ (*Ibidem*, ds. 19, vol. I, f. 32).

1940, iulie 4, București. Direcția Marinei Comerciale interzice vaselor sub pavilion român să îmbarce emigranți evrei sau să remorcheze vase străine cu emigranți evrei.

ROMÂNIA

Ministerul Aerului și Marinei
Direcțiunea Marinei Comerciale
Telefon 4.96.07

Str. Ion Ghica nr. 11 București, nr. 1891- 4 iul. 1940

CONFIDENȚIAL

CĂPITĂNIEI PORTULUI
SULINA

Se face cunoscut următoarele:

- Se interzice vaselor sub pavilion român să încarce la bordul lor emigranți evrei
- Este interzis remorcherelor sub pavilion român să facă remorcaje de vase sub pavilion străin care au la bord îmbarcați emigranți evrei.
- Nici un vas având la bord emigranți evrei nu poate pătrunde în porturile românești dacă în prealabil nu i s-a acordat permisiunea în acest scop de către Direcțiunea Marinei Comerciale.

DIRECȚIUNEA MARINEI COMERCIALE
(ss) Cezar Ioanițiu

Șeful Serviciului,
(ss) Indescifrabil

Ibidem, ds. 19, vol. 1, f. 33

1940, octombrie 26, Galați. Condițiile impuse vaselor ce transportau emigranți evrei și care intrau „în apele Dunării Maritime ale României“.

INSPECTORATUL III GENERAL DE
NAVIGAȚIE ȘI PORTURI GALAȚI
Nr. 127
26 octombrie 1940

CIRCULARĂ
CONFIDENȚIAL

CĂPITĂNIEI PORTULUI SULINA

Referințe : Ordinul secret nr. 5862 M din 23 Octombrie 1940 al Direcțiunei Marinei Comerciale.

Vă facem cunoscut următoarele:

În urma propunerii făcute de noi, Direcțiunea Marinei Comerciale a aprobat cele cerute și notate mai jos, cari vor fi strict executate de Dvs.

Vaselor de mare cari vor intra în apele Dunării Maritime ale României pentru a face transporturi de emigranți evrei nu li se va mai permite transbordul din vasele fluviale sau încărcarea lor de la uscat, decât numai după ce aceste vase vor îndeplini condițiunile următoare:

1. Să fie în bună stare de navigabilitate conform actelor depuse și constatărei făcută de Comisia de Experți respectivă, care își va da avizul în acest scop;
2. Să aibă amenajamente complete pentru transport de pasageri.
3. Să aibă fixat numărul maxim de emigranți ce poate lua la bord, conform avizului Comisiunei de Experți - și
4. Să aibă echipajul complex ambarcat, în regulă la bord.

Numai după satisfacerea punctelor de mai sus, li se va permite de Dvs. ambarcarea emigranților, raportând și acestui Inspectorat General executarea pentru fiecare caz în parte.

INSPECTOR GENERAL
(ss) Romulus Ștefănescu

șeful Serviciului
Căpitan de port cl. I-a
(ss) Eustațiu S. Sebastian

Ibidem, f. 37

628

1940, decembrie 4, București. Situația vasului „Darien II”, sub pavilion panamez, sosit în portul Sulina pentru a îmbarca emigranți evrei.

ROMÂNIA

Ministerul Apărării Naționale

Subsecret. de Stat al Marinei

Căpitania Marinei Comerciale

a Portului SULINA

Nr. 501/decembrie, ziua 4

SECRET

Către

DIRECȚIA MARINEI COMERCIALE

Obiect: Sosirea în acest port a vaporului Darien II sub pavilion panamez.

Referințe: Ordinele dvs. telefonice din 3 și 4 Decembrie 1940.

La ordinele Dvs. telefonice din 3 și 4 Decembrie 1940, raportăm următoarele:

Vaporul Darien II sub pavilion panamez, care urmează să-și completeze numărul de emigranți evrei în acest port, a sosit și ancorat în radă în ziua de 3 Decembrie, 1940, orele 20.

În ziua de 4 Decembrie a.c. m-am transportat la bordul vasului însoțit de comisia de experți compusă din Dl. Lt. Cdor. Dimitriu și I. Ene și am constatat următoarele:

1. Vaporul are îmbarcați din portul Constanța un număr de 160 emigranți evrei.
2. Este amenajat pentru a transporta un număr de 800 persoane în afară de echipaj, deci se mai poate îmbarca pe numitul vas un număr de 640 persoane.
3. Posedă la bord 210 tone de cărbuni și consumă 1.000 kgr. cărbuni pe oră de marș - în staționare consumă 1.500 kgr. în 24 ore.
4. Emigranții urmează să fie transportați în Port-Said.
5. Pentru echipaj și emigranții evrei, aflați în prezent la bord, posedă provizie pentru 30 zile, urmând ca emigranții ce vor sosi să vină cu provizia necesară.
6. Urmează să plece cu destinația Port-Said, după ce își vor completa numărul de emigranți ce poate lua la bord.

După ce s-a pus în vedere comandantului și agenției numitului vas, condițiunile și taxele ce trebuie să plătească vasul pentru a putea intra în canal - și fiind acceptate atât de comandant cât și de agenție, s-a permis intrarea în canal, astăzi 4 Decembrie a.c., orele 17.

Pentru a se asigura o bună pază, în scopul de a nu se permite nimănui intrarea și oprirea de la bordul vasului s-a luat contact cu Comandamentul Plotonului de Grăniceri, care a dat sentinelele necesare în acest scop.

CĂPITĂNIA PORTULUI SULINA
(ss) Cpt. de Port I. Dobre

Ibidem, f. 42

629

1940, decembrie 31, București. Propunerea de înființare pe lângă M.A.Í. a unei Direcțiuni a emigrărilor.

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
CABINETUL MINISTRULUI
102449 31 DEC. 1940

DOMNULE MINISTRU,

Domnul General Antonescu, Conducătorul Statului Român și Președinte al Consiliului de Miniștri, a ordonat ca pentru reglementarea chestiunii evreești din România, să ia ființă pe lângă Ministerul de Interne, o Direcțiune a emigrărilor.

Această Direcțiune va funcționa pe lângă Direcțiunea Generală a Poliției și sub autoritatea directă a Ministerului de Interne.

Ea va avea ca scop fixarea măsurilor de luat, pentru ușurarea și accelerarea emigrărilor.

Direcțiunea este competentă a rezolva toate chestiunile în legătură cu emigrarea, privind toate Departamentele, cari au atribuțiuni în legătură cu această chestiune.

În acest scop, în Direcțiunea emigrărilor vor figura câte un delegat de la Departamentele: Finanțe, Economia Națională, Marină și Marele Stat Major.

Acești delegați, vor putea lua hotărâri valabile și executorii în numele Departamentelor și vor fi convocați săptămânal.

În toate celelalte cazuri, când nu va fi nevoie de prezența sus-numiților delegați, va decide Directorul General al Poliției.

Față cu cele de mai sus, vă rugăm să binevoiți a da dispoziții, ca la cererea Direcțiunei emigrărilor și ori de câte ori va fi nevoie, să se facă toate formele de ușurare a transporturilor de emigranți pe lângă guvernele interesate.

Măsurile luate de Dvs., vă rugăm a ni se comunica și nouă¹.

MINISTRUL AFACERILOR INTERNE

(ss) GENERAL C. Petrovicescu

D-SALE DOMNULUI, MINISTRU AL AFACERILOR STRĂINE

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 17, f. 28-29

Pe document, rezoluția:

„7.I.1941 Dl. Secretar St. roagă a se confirma primirea adresei și a răspunde la partea finală. Am primit, (ss) Indescifrabil“.

¹ Problema emigrării evreilor în anii 1940 - 1944 a stat în atenția guvernului român, dat fiind că Ion Antonescu considera că aceasta este una din soluțiile pentru „curățirea țării de evrei“.

Astfel, la 15 noiembrie 1940, Direcția Poliției de Siguranță adresa Președinției Consiliului de Miniștri, următoarea Notă:

„Avem onoarea a raporta dvs., că Direcțiunea Generală a Poliției, pe considerațiuni de ordin național, sprijină acțiunea de organizare a emigrării în masă a jidanilor din țara noastră.

Jidanii imigrează în Palestina pe două căi: legal și clandestin.

Prin imigrarea legală, se înțelege intrarea în Palestina a acelor jidani care au asupra lor certificate de identitate-tip, eliberate acestora de către autoritățile palestinieni și de această imigrare se ocupă vechea organizație sionistă; iar prin imigrare clandestină, se înțelege intrarea în Palestina a acelor jidani, care emigrează din țările respective cu pașapoarte în regulă, cu viza pentru unul din statele Americii de Sud, de obicei Panama, Uruguay sau altul și apoi debarcă clandestin pe litoralul palestinian al Mării Mediterane și cu acest sistem se ocupă N.O.S.-ul (Noua organizație sionistă).

Și într-un caz și într-altul din punct de vedere românesc emigrarea este legală, pentru că emigranților li se eliberează pașapoarte în conformitate cu legea respectivă.

Prin acțiunea noastră de susținere a emigrărilor în masă, am reușit ca de la instaurarea regimului național-legionar să scoatem afară din țară circa 2.000 jidani.

În vederea aceluiași scop N.O.S.-ul (Noua organizație sionistă) a înființat în București un comitet central denumit „Aliyah“, care organizează emigrarea în masă a conaționalilor lor jidani.

S-a ivit însă un impediment de ordin pecuniar și anume că, societatea de navigație sau armatorii cer ca plata navlului să se facă în dolari; de la 110 la 130 de fiecare persoană - valută

forte - socotită de la portul românesc de îmbarcare și până la destinație, valută pe care societatea sionistă respectivă nu o posedă.

Pentru a se procura această valută propunem două soluții, care au fost adoptate în rezolvarea problemei emigrărilor jidanilor de către Germania, Austria și în ultimul timp de către Slovacia:

1. Direcția reglementării comerțului extern din Ministerul Economiei Naționale să pună la dispoziția comitetului „Aliyah“ sumele de dolari necesare pentru plata transportului emigranților din contul român al dolarilor blocați în U.S.A., care actualmente nu sunt utilizabili și pe care societatea sus-citată i-ar putea obține cu ajutorul organizațiilor jidănești din Statele Unite ale Americii, care susțin emigrarea.

2. Ministerul Economiei Naționale să autorizeze un export de mărfuri din România, care n-ar cuprinde nici petrol, nici alimente, cereale sau produse miniere, ci articole secundare ca: turte oleaginoase, celuloză, mazărice, lemne sau hârtie, urmând ca din produsul acestui export în dehive libere să se acorde comitetului central „Aliyah“ de pe lângă N.O.S. - prin Banca Națională a României - sumele necesare în dehive pentru finanțarea transportului de emigranți.

Dacă însă aceste două soluții nu sunt acceptabile din anumite considerente, vă rugăm să binevoiiți a dispune să se ia de urgență în studiu această chestiune de către cei în drept, pentru a găsi mijlocul cel mai potrivit pentru rezolvarea acestei chestiuni, întrucât rezolvarea emigrărilor jidanilor din țara noastră nu mai poate suferi întârziere“.

MINISTRU,

(ss) Indescifrabil

DIRECTOR GENERAL,

(ss) Indescifrabil

La 18 decembrie 1940, P.C.M. trimitea adresa nr. 3746 către M.A.E., prin care se comunica rezoluția generalului Antonescu: „18.XII. Ministerul Afacerilor Străine, cu Ministerul Internelor și al Economiei Naționale vor studia și face propuneri“ în legătură cu un memoriu al F.U.C.E. privind organizarea emigrării evreilor din România. (Vezi vol. *Emigrarea populației evreiești din România în anii 1940-1944*. Culegere de documente din Arhiva M.A.E., alcătuită de dr. Ion Calafeteanu [responsabil], Nicolae Dinu și Teodor Gheorghe. Editura Silex, 1993, p. 63-65).

630

1941, ianuarie 5, București. Poziția lui Ion Antonescu față de înlesnirea emigrării evreilor din România.

Către
Ministerul de Interne
- Cabinet -

Am onoare a face cunoscut că pe nota informativă nr. 5444/2.I.1941, anexată în copie, prezentată de Subsecretariatul de Stat pentru Marină, relativ la emigrarea și

transportul evreilor, domnul general Antonescu, conducătorul statului, a pus următoarea rezoluție:

„Trebuie să înlesnim plecarea evreilor pentru a descongiona țara de această problemă.

Nu trebuie însă să luăm nici un risc material.

Ministrul Italiei mi-a spus că stă la dispoziție pentru a înlesni trecerea evreilor prin Italia către America. Să se trateze urgent problema și pe aceste baze.

Să se urmeze grabnic.

Orice trebuie făcut ca să rezolvăm această problemă“.

General (ss) I. Antonescu

Vă rugăm a dispune executarea în legătură cu departamentele respective^{1,2}.

D.O.

Secretarul general al M.Ap.N., I. Ștefla

Comunicat:

- Minist. Afac. Interne, Minist. Afac. Externe, Minist. Muncii, Sănăt. și Oc. Soc., Subsecret. de Stat pt. Marină

A.S.R.I., F.D., 2848, f. 34

¹ Pe comunicarea trimisă Ministerului de Externe, la 8 ianuarie 1941, Alex. Crețeanu, secretar general al ministerului, punea rezoluția: „Dl. consilier de legație N. Dimitriu este rugat a vedea pe dl. Formentini și a-l ruga să ne aducă precizări asupra acestei declarații a ministrului Italiei“. (*A.M.A.E., Probl. 33, vol. 17, f. 21. Vezi și Emigrarea evreilor din România...*, p. 70). La 16 ianuarie 1941, Formentini, primul secretar al Legației italiene, îi comunica consilierului M.A.S. că „dl. Ghizi a înțeles prin aceasta că se oferă a interveni pe lângă guvernul său pentru a înlesni tranzitul prin Italia al evreilor din România, tranzit care actualmente este strict interzis.

Dl. Formentini a adăugat, cu titlu personal, că din cauza războiului din Mediterană îmbarcarea lor nu s-ar putea face într-un port italian“ (*op. cit., p. 75*). Subsecretariatul de Stat al Marinei solicita M.A.S. la aceeași dată, să intervină pe lângă guvernele beligerante pentru a obține garanția de navigație din partea lor și, totodată, siguranța vaselor românești, fie de stat, fie particulare (*Ibidem, f. 30*).

² La 5 februarie 1941, Ministerul Afacerilor Străine trimitea generalului Leoveanu, director general al Poliției, un răspuns la o adresă privind emigrarea evreilor: „acest departament nu are nici o obiecțiune de formulat când este vorba de emigrațiunea evreilor din România.

Considerăm însă primejdios de a se permite tranzitul prin România a evreilor din alte țări și care vin să se imbarce în porturile românești, fără a avea acte în regulă pentru a merge în Palestina; căci riscăm ca acești evrei să rămână la noi în țară sau să fie rețuși la noi după ce guvernul turc n-ar admite trecerea prin strâmtoare a vaselor pe care sunt imbarcați...“.

p. ministru, Al. Crețeanu“ (*A.S.R.I., F.D., 2848/1941, f. 6*).

**1941, februarie 11, București. Declarația ziaristului
G. Coandă asupra diferitelor faze prin care a
trecut chestiunea emigrării evreiești.**

Evreii se plâneau că toate tentativele lor de a părăsi țara - pentru Palestina - cu vasele S.M.R.-ului au rămas inutile.

În adevăr, până la mijlocul lunii decembrie 1940 toate propunerile, relative la organizarea emigrării evreilor prin S.M.R. s-au izbit de un categoric „nu se poate“.

La 15 decembrie am discutat chestiunea - privită prin alte prisme - cu dl. amiral Koslinsky și am sugerat soluțiuni și garanții noi pe care apoi le-am concretizat printr-o ofertă. Pe baza acestei oferte s-a alcătuit o notă informativă pentru domnul Președinte de Consiliu, iar pe baza acestei note, domnia sa a dat directivele cunoscute și comunicate și mie¹.

Am sfârșit prin a obține afretarea vasului „Carol I“, în scopul emigrării și în condițiuni extrem de avantajoase pentru S.M.R. și foarte grele pentru noi, recomandându-mi-se în același timp să lucrez cu Oficiul Palestinian. Am luat contact cu Directorul autorizat Oreschowsky. La un moment dat, acesta nemaiapărând, m-am dus, după rebeliune, la Oficiu spre a cerceta cauza; am aflat că fusese ucis. Am mai aflat că s-a luat dispoziția ca S.M.R.-ul să trateze direct cu Oficiul Palestinian - pe care îl și invitasem în acest scop, încunoștinându-l anticipat de condițiunile principale și principalele preținse (și cari erau mai grele decât cele impuse mie).

Pentru că - pe de o parte - pe bazele intervențiilor și sugestiilor mele se ajunsese a se admite voiajul acestui vas până la Haifa;

Pentru că - pe de altă parte - Oficiul nu era asistat de nici un tehnician în materie, mi s-a propus să accept a fi „consilierul tehnic“ al său. Considerând că, pe această cale, pot contribui în mod efectiv și mai activ la rezolvarea problemei emigrării, așa de arzătoare pentru toată lumea, am acceptat.

Când s-au început însă discuțiunile, am fost rugat să mai așteptăm puțin, deoarece a fost invitat și un domn Krau. Faptul m-a frapat deoarece acest nume mi se mai pronunțase în diferite ocazii la S.S.M.

Din primul moment acest Krau a fost contra acestui procedeu al Oficiului, atitudine care m-a făcut să mi se întărească bănuiala că dânsul este acela care torpilează afretarea vasului „Carol I“, lucru ce mi se insinuase din mai multe părți. Mai mult, aflând că acest Krau se ocupă perseverent de emigrarea cu vasul „Darien II“ și mai aflând despre moartea lui Oreschowsky, am ajuns la deducțiunile ce mi s-au părut logice și pe cari - cu rezervele naturale - le-am formulat prin „nota informativă“ pe care am remis-o forurilor calificate.

Ce a urmat? Cu ocazia unei vizite la S.S.M., Krau a fost luat din scurt de dl. comandor Măcelaru (căruiua îi remiseseam sus-numita notă și care, în mod cu totul eronat, s-a simțit vizat prin ea. Cum era posibil un asemenea lucru față de un om cu desăvârșire integru?).

Dar cu această ocazie Krau a aflat la ce se referea acea notă.

În urmă, zilele trecute, Krau mi-a adresat o scrisoare prin care face apel la sentimentele mele de loialitate și cavalermism, rugându-mă să-i dau prilejul de a dovedi că aparențele m-au indus în eroare etc., etc. Pentru a nu-mi altera reputația de loialitate la care țin, precum și pentru a-mi satisface o justificată curiozitate de cetățean și de ziarist într-un domeniu nou, am admis să iau contact cu dânsul, iar ulterior am început investigațiile grație cărora am aflat lucruri destul de interesante (pentru mine cel puțin) și anume:

Guvernul englez acordă anual lui „Jewish Agency“ (reprezentanța mondială a evreilor) un număr de certificate de emigrare, care sunt repartizate după țări; pentru România sunt puse la dispoziția Oficiului Palestinian un număr relativ foarte mic, (până la 2 500 anual). Emigranții care obțin aceste certificate se bucură de sprijinul Guvernului Palestinian și sunt considerați „emigranți legali“; ei au călătorit până acum cu vasele S.M.R.-ului.

Anumite cercuri evreiești (sioniste) consideră numărul acestor certificate ridicol și insuficient pentru rezolvarea problemei emigrării. S-a creat în străinătate deci o organizație paralelă cu „Jewish Agency“ al cărui scop este introducerea evreilor - pe orice cale și prin orice mijloc - în Palestina. Această organizație, recunoscută în mod tacit de către Organizația Sionistă, conduce - pe sub mână - și emigrarea clandestină, pe lângă cea legală. În acest scop ea primește aproape toate mijloacele bănești de care are nevoie. Reprezentantul acestei organizații în România este tocmai acest Krau. El este controlorul pentru activarea emigrării clandestine.

În interval, fel de fel de întreprinderi au căutat și caută să comercializeze această emigrare clandestină. Neposedând mijloacele și aparatul pentru aducerea lor în Palestina, aceste transporturi se termină sau prin constatarea unei excrocherii a oamenilor sau printr-un sinistru maritim. S-ar părea că Krau face demersuri pentru împiedicarea acestui gen de afaceri.

Mai este încă un grup însă, care se opune la orice fel de emigrare, grup compus din evreii cari speră într-o revenire asupra măsurilor de azi. Acest Krau este în luptă cu acest grup și cu evreii care-și speculează coreligionarii.

Englezii, la rândul lor, fiind interesați să nu intre în Palestina un număr de emigranți peste cota acordată, intervin sistematic la autoritățile noastre pentru a opri această emigrare „clandestină“.

Întrucât privește autoritățile noastre relativ la acest gen de emigrare, ele au concepții diferite:

Internele ar fi „pentru“ căci ele socotesc că e mai logic ca România să scape de indezirabilii săi evrei, trimițându-i în Palestina, decât acest lucru să-l facă alte țări (Germania bunăoară).

Externele și S.S.M. ar fi „contra“, pe motivul că Anglia ar putea protesta, deși aceasta (cu un vas „Agios Nicolae“ și altele) în același mod a transportat din Balci 700 polonezi, iar când același vas (cărui i se schimbase numele în „Hilda“) a încercat să transporte emigranții evrei din România, ea a protestat pe tema de umanitate.

Mai e un caz amuzant: actualul „Darien II“ (cel cu bocluc s-a chemat odată „Dagnen“ a făcut un voiaj cu emigranți evrei - cu vize legale - sub ocrotirea engleză, fără ca să protesteze consulul respectiv din Constanța. Dar același vas care azi se chiamă „Dagnen II“ nu mai prezintă siguranță (pe motiv de umanitate).

Până acum acestea sunt rezultatele cercetărilor mele pe care Siguranța Generală a Statului are mijloace mult mai puternice ca să le verifice (dacă nu le cunoaște deja).

În concluzie: convingerea mea este că pe orice cale, fie legală, fie clandestină (cu măsurile adecuate) emigrarea trebuie sprijinită în mod intens; cred că aceasta este și concepția guvernului.

Relativ la emigrarea legală, citez un pasaj dintr-un scurt memoriu, remis dlui general Antonescu:

Imposibilități și posibilități de rezolvare a problemei.

Imposibilități:

1. Atâta timp cât se va estima un vas, bătrân de aproape un demisecol (pe care-l așteaptă soarta vasului „Principesa Maria“, care a fost vândut ca fier vechi) la un milion cinci sute mii franci elvețieni, ar fi greu de găsit societatea care să-l asigure.

Când se mai pretinde că această sumă să fie depusă efectiv, aceasta înseamnă imposibilitate absolută. Unde și cine va găsi această sumă azi? Această cerință este contra tuturor uzanțelor. Teoria „ramplasării tonajului“ este extrem de șubredă. Dar debarasarea de atâția evrei nu contează? Este cazul de zis că „le bout ne vaut pas la Chandelle“.

2. Atâta timp cât nu se va obține agreementul guvernului britanic și asigurarea că vasul nu va fi atacat, capturat etc., toate cele ce preced sunt frământări inutile.

Posibilități:

1. În primul rând soluționarea punctului 2 de mai sus pe care o va pretinde orice societate de asigurare.

2. Majorarea estimației vasului la 50 milioane, la 70 sau 80 sau chiar 100 milioane, însă estimația făcută în lei de la societățile de asigurare cele mai serioase, indicate de guvern.

Cu o asemenea sumă, la care s-ar mai adăuga alta, se va putea construi ceva nou și modern.

(ss) George Coandă

Ibidem, f. 17-18 f/v

¹ Vezi doc. 629 din volum.

632

1941, februarie 17, Constanța. Telegrama șefului Comisariatului Portului în legătură cu cauzele întâzierii plecării vasului „Darien 2“ având la bord 342 de evrei.

Radiotelegramă

Direcțiunea Generală a Poliției, București

Raportăm că în ziua de 16 februarie a.c., pe vaporul Darien 2, sub pavilion panamez, s-au îmbarcat 342 evrei după cum urmează: 331 evrei din România cu

pașapoarte naționale emise de Ministerul de Interne, 5 polonezi, 1 rus nansenist, 1 chilian, 2 germani și 2 cehoslovaci. La ora 19, după efectuarea operațiunii de ambarcare, vasul a fost scos din port, urmând a i se îndeplini formele de plecare cari se vor termina în curs de 24 ore.

Motivele întârzierii plecării se datorează reparațiunilor vasului care a eșuat la Agigea, aprovizionare și tranșarea unui litigiu cu D.D.M., pentru plata sumei de 4 milioane reduse în urmă la 400 mii lei, plus timpul nefavorabil¹.

Șeful Comisariatului Portului C. Duca

no. of. 549

p. conformitate (ss) Savu C.

Ibidem, f. 61

¹ La 15 februarie, D.M.C. comunica generalului Leoveanu, director al Direcției Generale a Siguranței, că: „în urma examinării vaporului «Darien II» comisiunea numită de noi a opinat că se poate îmbarca pe acest vas 520 emigranți evrei. Vă rugăm a da urgent dispozițiuni poliției de frontieră din portul Constanța pentru a permite îmbarcarea acestor emigranți și numai în limita numărului mai sus arătat. Dacă îmbarcarea aceea este gata, vasul ar putea pleca din Constanța duminică 16 sau luni 17.II.1941“.

Pe document, rezoluția: „16 feb. 1941 - Ordin în acest sens, f. urgent. (ss) Indescifrabil“ precum și adnotarea: „16.II. ... comunicat telefonic Insp. Cța“. (*Ibidem*, f. 73).

633

1941, februarie 21, București. Referat privind dreptul evreilor ce emigrează de a scoate din țară obiecte de uz personal.

Direcția Generală a Poliției

21 februarie 1941

Referat

Direcția Vămilelor întreabă Ministerul de Interne dacă urmează să execute fără obiecțiuni autorizațiile acordate evreilor de Ministerul Economiei Naționale de a scoate din țară unele obiecte de uz personal cu ocazia plecării.

Ministerul de Interne ordonă să comunicăm noi avizul direct Direcțiunii Vămilelor.

În această chestiune, părerea noastră este că Direcția Vămilelor are obligația să execute aprobările de export date evreilor posesori de pașapoarte obișnuite românești, de Ministerul Economiei Naționale, fără să mai întrebe Ministerul de Interne, singur acel departament fiind în drept a rezolva asemenea cereri, Ministerul de Interne preocupându-se de problema emigrării evreilor din punct de vedere etnic.

*

Într-o comisiune convocată la Direcția Vămilelor la 5 decembrie 1940, la care am participat ca delegat din partea Ministerului de Interne, am prevăzut soluțiuni și pentru problema care se repune acum de Direcțiunea Vămilelor prin adresa alăturată, în sensul

că și evreii cari părăsesc țara individual și cu pașapoarte obișnuite (deci nu cu pașapoarte de emigrare și în transporturi colective organizate) să nu poată lua cu ei decât o cantitate minimă de obiecte ca și evreii emigranți, în caz contrariu fiind obligați să obțină o autorizațiune specială de la Ministerul Economiei Naționale.

Atât însă dl. ministru de finanțe, cât și dl. ministru de interne de atunci au fost de acord să nu se impună asemenea restricțiuni evreilor cari părăsesc țara cu pașapoarte obișnuite, urmând să solicite ca orice alți călători autorizarea Ministerului Economiei Naționale pentru lucrurile excepționale cu care ies¹.

Subdirector, (ss) Indescifrabil

Ibidem, f. 79-80

¹ „Lista de obiectele cu cari pot ieși din țară emigrații evrei.

1. Evreii cari emigrează individual sunt autorizați a lua următoarele obiecte:

a. 3 rânduri de îmbrăcăminte - complete - (haine, pălării, căciuli, ghete, ciorapi etc.); b. un palton și un pardesiu; c. 6 schimburi de rufărie; d. articole de toaletă; e. un ceas, un toc rezervor și inelul de căsătorie; f. 3 schimburi pentru pat; g. o cuvertură sau pled.

2. Familiile vor putea lua cu ele în plus bunurile lor casnice: veselă, ustensile de bucătărie etc., etc., fără nici o restricție. Prin familie se înțelege: capul familiei cu soția și copiii minori.

3. Meseriașii vor putea lua cu ei și ustensilele de lucru.

p. conformitate, S. Irimescu“. (*Ibidem*).

634

1941, februarie 24, București. Situația unui vas suedez aflat la Constanța și destinat transportului de emigranți evrei.

Direcția Poliției de Siguranță

24 febr. 1941

Referat

Vaporul „Lola“, proprietatea unei firme suedeze, se află la Constanța, poprit de Ministerul de Finanțe pentru o amendă de 69 milioane.

De curând, organizațiile sioniste au intrat în tratative cu proprietarul, în vederea închirierii acestui vas pentru emigrări de evrei în Palestina.

Proprietarul solicită o reducere a acestei amenzi care, după cum pretinde el, se obișnuște în uzanțele maritime.

Direcțiunea Generală a semnalat dlui general Antonescu această situațiune specială a vasului „Lola“ cu no. 1916 din 17 ianuarie 1941, semnat de fostul ministru Petrovicescu, pentru a da dispozițiuni Ministerului de Finanțe să examineze problema și să ia o deciziune.

1) Întrucât nici până astăzi nu am fost încunoștințați că s-ar fi dat o soluțiune de la Președinția Consiliului de Miniștri și nici de la Ministerul de Finanțe, suntem de

păreră să se intervină din nou la dl. general Antonescu pentru a da ordin Ministerului de Finanțe să rezolve chestiunea cât mai urgent.

2) Deoarece în momentul de față nu se găsesc vapoare străine, care să se angajeze la transporturi de emigranți evrei spre Palestina, iar vapoarele românești nu se încumetă nici ele să facă asemenea curse în Mediterană, suntem de părere să se atragă atențiunea Ministerului de Finanțe ca în cazul când ar acorda vreo reducere amenzii aplicată vasului „Lola“, să pună între altele proprietarului condițiunile următoare:

a) Vasul „Lola” să fie închiriat organizațiilor sioniste sau particularilor din România pentru emigrări de evrei din țara noastră.

b) Vasul să epuizeze mai întâi transportul emigranților legali și apoi să se poată angaja la emigrări neregulate, deoarece dacă ar transporta chiar de la început emigranți ilegali, riscă să fie confiscat de autoritățile engleze din Palestina și în acest caz emigrările din România vor stagna din nou și pentru destulă vreme.

c) Să se fixeze anumite restricțiuni care să poată împiedica supralicitarea vasului între armatori, întrucât la un navlu exagerat vor corespunde emigrări foarte puține.

*

Se precizează în mod expres că intervențiunea acestei Direcțiuni Generale în cazul vasului „Lola“ nu este de natură să impiețeze în nici un fel asupra deciziunei Ministerului de Finanțe, care are datoria să apere cum va înțelege mai bine interesele statului în recuperarea amendei menționate¹.

Subdirector, N. Ștefănescu

Ibidem, f. 146-147

Pe document, rezoluțiunile: „26.II.941. Să se prezinte și M. de F.“. „De acord cu propunerile (ss) Indescifrabil“.

¹ Ziarul „Unirea“ din 19.III.1941 publica o informație conform căreia generalul Ion Antonescu a dat un D. L. pentru ridicarea măsurilor de urmărire împotriva vasului „Lola“ după ce acesta își va achita datoria către statul român.

635

1941, martie 22, București. Raport al Inspectoratului de Poliție București cu constatări referitoare la tendința evreilor de a emigra și propaganda sionistă în acest sens.

Direcțiunei Generale a Poliției
Direcția Pol. De Sig.
Nr. 3510, 22 martie 1941

La ordinul d-voastră nr. 274 din 21 ianuarie a.c., avem onoare vă raporta următoarele:

Din investigațiunile făcute în regiunea acestui Inspectorat până în prezent nu s-au dovedit elemente propagandiste în cercurile sioniste pentru emigrarea evreilor.

Totuși din informațiunile făcute reese că există un curent pronunțat de emigrarea evreilor în Palestina și nu în Rusia Sovietică.

În afară de evreii care sunt hotărâți să părăsească România se mai află o categorie din cei care doresc să emigreze, dar nu pot pleca din cauza cheltuielilor prea mari de transport care depășește suma de 80 mii lei de persoană.

Supravegherea continuă.

Inspectorul Regiunii de Poliție București, (ss) Indescifrabil
Șeful Serviciului, (ss) Indescifrabil

Ibidem, f. 260

636

1941, aprilie 1, București. Direcțiunea Poliției de Siguranță din M.A.I. solicită relații despre evreii aflați în căminul de tranzit Constanța.

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A POLIȚIEI Inspectoratului de Poliție Constanța

La raportul dvs. nr. 10886 din 3 noiembrie 1940, binevoiți a ne înainta până în ziua de 8 aprilie a.c. un raport detaliat asupra situației actuale a căminului de tranzit din Constanța, precizând de unde au apărut în acel cămin cei 84 evrei la data de 3 noiembrie 1940, câți au pașapoarte în regulă, câți nu, cum sunt întreținuți și cine se ocupă direct de acești evrei și orice alte relațiuni care credeți că ne-ar edifica asupra provenienței fiecăruia.

Raportul va fi însoțit de un tablou care să cuprindă numele și pronumele, supușenia, locul nașterii, etatea, profesiunea, actele ce le posedă, data și punctul pe unde au intrat în țară, precum și modalitatea (clandestin sau legal).

Director General al Poliției,
General de Divizie, Em. Leoveanu

Ibidem, f. 23

1941, aprilie 10, București. Raport al S.S. al Marinei privind pregătirea pentru plecare a unor vase cu emigranți evrei, ele neîntrunind calitățile cerute pentru a fi întrebuințate în scop militar.

M.A.N.

SUBSECRETARIATUL DE STAT AL MARINEI

Secretariatul General

Nr. 30822

10 aprilie 1941

Președinția Consiliului de Miniștri

La ordinul dvs. nr. 18198 și urmare la raportul nostru nr. 30822 din 27.III.1941, relativ la plecarea yahturilor „Dor de Val”, „Hoinar” și „Crai Nou”¹.

Am onoarea a raporta că aceste vase nu se pot folosi pentru marină deoarece ele nu întrunesc calitățile necesare a ține marea mult timp și au orizont prea mic pentru a fi întrebuințate în scop militar.

Față de avantajul de a da posibilitate de emigrare din țară a unui număr de evrei, vă rugăm să binevoiți a da convenita aprobare pentru libera lor plecare.

Plecarea acestor yahturi urmează să se facă în conformitate cu legea emigrării, a dispozițiilor în vigoare pentru control vamal și a poliției porturilor, exercitată prin Căpităniile respective².

Secretar de stat pentru Marină
contraamiral adj. (ss) N. Păiș

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 17, f. 53

¹ M.A.I. comunică, la 16 aprilie 1941, Președinției Consiliului de Miniștri: „Plecarea evreilor se poate aproba. Oportunitatea plecării vaselor până în Palestina sau până la Istanbul nu intră în aprecierile mele”. (*Ibidem*, f. 52). Vezi și *Emigrarea populației evreiești din România*, p. 82).

² La 5 mai 1941, apărea un comentariu de presă cu titlul: „Aventura... navală a unui vas cu evrei plecat din Constanța pentru Istanbul”:

„Constanța. 5 - două yahturi au plecat din portul nostru cu destinația Istanbul.

Pe bordul lor se aflau 31 de evrei, repartizați astfel:

20 evrei pe yahtul «Hoinar», 11 pe yahtul «Crai Nou».

Toți aceștia intenționau să ajungă în Palestina sau în altă țară.

Până aproape de capul Sabla timpul fiind bun și marea liniștită, călătoria a decurs normal.

Aci, marea s-a schimbat în mod brusc. Valurile mari au făcut imposibilă călătoria micilor ambarcațiuni și una din ele, yahtul «Crai Nou» al ing. Tudoran a căutat un adăpost făcând calea întoarsă până în rada portului Mangalia.

Pe la 11 noaptea, marea devenind foarte agitată, pasagerii au început să strige după ajutor, de teamă că se va scufunda yahtul. Strigătele disperate ale călătorilor au fost auzite de grănicerii ce fac paza litoralului și s-a trimis o șalupă ce a adus la țărm pe cei 11 evrei, dându-li-se asistența de care aveau nevoie.

A doua zi, marea fiind mai calmă, yahtul «Crai Nou» a părăsit Mangalia plecând spre ținta lui: Istanbul⁴. (*Ibidem*, f. 55).

638

1941, mai 27, București. M.A.I. aprobă condiționat pregătirea și sprijinirea emigrării evreilor.

Ministerul Afacerilor Interne
Direcțiunea Generală a Poliției
Direcțiunea Poliției de Siguranță
nr. 30156

Organizației Sioniste din România
str. Anton Pann nr. 7
Loco

Domnule președinte,

Am onoare a vă înștiința că d-l ministru subsecretar de stat al Afacerilor Interne, cu ordinul nr. 2405 din 17 mai 1941, a aprobat cererile d-vs. cu privire la pregătirea și ajutorarea emigrării evreilor din România, prin dispoziția expresă de a se acorda toate înlesnirile în vederea emigrării, cu singura restricție în ce privește cursurile practice, care sunt îngăduite pe terenurile urbane proprii pentru agricultură și cu obligațiunea de a nu se lua locul breslelor românești.

În ceea ce privește cursurile teoretice, reuniunile, ședințele și conferințele propagandistice sioniste, activitatea Oficiului Palestinian, precum și strângerea de fonduri prin organizațiile sioniste, Keren Khayesod și Keren Kayemeth sunt încuviințate, însă numai în cercuri evreiești, fără altă restricție pentru pregătirea și ajutorarea emigrării.

Întreaga această activitate a organizațiilor sioniste și a instituțiilor ei anexe, pusă sub conducerea dvs., urmează să se desfășoare în cadru legal, ținându-se seamă de legea pentru apelul la contribuția benevolă a publicului și legea stării de asediu, cu toate ordonanțele în vigoare.

Director general, (ss) Indescifrabil
Șeful serviciului, (ss) Indescifrabil

A.M.St.M., R.S.E.M. 895, C0324

1941, noiembrie 15. Cabinetul Militar al Conducătorului Statului solicită avizul M.A.S. în problema acceptării de către România a emigrării evreilor în Palestina.

CABINETUL MILITAR AL
CONDUCĂTORULUI STATULUI
Biroul 2 Nr. 3942/M

CONFIDENȚIAL-PERSONAL

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE
DOMNULUI SECRETAR GENERAL

Subsecretariatul de Stat al Marinei și Ministerul Afacerilor Interne comunică că au fost sesizate de cereri semnate de evrei pentru autorizarea de emigrări din România.

Ministerul Afacerilor Interne opinează că emigrarea nu trebuie aprobată, întrucât evreii ar putea duce informații defavorabile țării și Axei și ar putea face propagandă anti-românească, o parte din ei înrolându-se chiar în armatele potrivnice Axei.

Opinia noastră este că, față de temerile Ministerului de Interne, stimularea emigrării evreilor oferă un complex de avantagii dintre cele mai reale.

Într-adevăr, serviciile pe care le-ar putea aduce emigranții evrei adversarilor noștri nu sunt nicidecum atât de periculoase, întrucât evreii sunt în genere de valoare militară neînsemnată, iar în ceea ce privește propaganda ce ar putea face și informațiile ce ar duce, ele nu ar depăși în valoare cele pe cari Serviciul de Informații American, care lucrează tot cu evreii, și le poate procura în țară.

În schimb, emigrarea evreilor din Regat, cei din Bucovina și Basarabia urmând a fi deportați, ar prezenta următoarele avantaje:

- s-ar micșora numărul evreilor din Regat, deveniți indezirabili;
- vor emigra evreii înstăriți, cari sunt și cei mai periculoși.

Dându-li-se un termen scurt pentru emigrare, evreii ar fi siliți să lichideze repede afacerile lor în avantajul românilor.

Emigranții își vor lăsa în țară o parte din avere, care va reveni patrimoniului național, nefiind lăsați să ia cu ei decât o parte din bani.

Emigrarea s-ar face, evident, pe mare, iar destinația ar fi Palestina. Ea s-ar efectua în măsura în care Turcia ar admite tranzitul, pentru care intervin cei interesați sau pentru care ar putea interveni și Statul Român.

Această chestiune, în afară de aspectul ei internațional, prezentând și un interes deosebit pentru puterile Axei, vă rugăm să binevoiți a dispune să ni se comunice avizul d-voastră asupra soluției pe care ar urma s-o adopte România și demersurile ce ar urma să se facă pentru a se cunoaște intențiile marilor săi amici¹.

Această chestiune urmând să fie prezentată domnului mareșal Conducătorul Statului, vă rugăm să binevoiți a ne comunica rezultatul cât mai neîntârziat.

D.O. Șeful Cabinetului Militar, colonel (ss) Davidescu

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 17, f. 2

¹ În cursul unei discuții pe care Mihai Antonescu a avut-o, la 12.XII.1941, cu G. Richter, împuternicitul Reich-ului cu problemele evreilor din România, acesta din urmă îi comunica demnitarului român opoziția sa la emigrarea a 5 000 de evrei din România, invocând următoarele argumente:

„Nu există nici o îndoială că evreii emigrați în străinătate sunt cei mai aprigi propagandiști și agitatori împotriva Germaniei și a fostelor lor țări care i-au adăpostit. Este sigur că cea mai mare parte a bărbaților evrei emigrați vor emigra în Palestina și vor fi înregimentați în armata evreiască aflată sub conducerea britanică. Mareșalul Göring a ordonat, de aceea, pentru toate teritoriile germane și regiunile ocupate, ca evreii de vârstă militară să nu emigreze. Este neîndoielnic că odată cu emigrările de masă sunt legate transferuri de avere, în care, desigur, statul nu este interesat“. (*J. Ancel, op. cit., vol. III, p. 462-463*).

640

1941, noiembrie 18, București. Starea de spirit a evreilor în legătură cu emigrările.

Direcția Generală a Poliției
18 noiembrie 1941

În cercurile evrești se afirmă următoarele:

- Astăzi 18 noiembrie a.c., urmează să înceapă deplasarea la Constanța a emigranților evrei cari pleacă din România cu vasul „Struma“.

S-a lansat versiunea că organizatorii transportului vor încerca o debarcare a emigranților la Constantinopol.

Întrucât în Constantinopol se află reprezentanți ai „Agenției evrești“ din Ierusalim, se va interveni prin aceștia la guvernul din Ankara pentru a obține viza de tranzit prin Turcia. În acest caz urmează a se atribui emigranților un număr din certificatele de imigrare în Palestina din cele destinate evreilor din România.

Această situațiune nu convine „Vechii Organizații Sioniste“ din România deoarece se micșorează numărul de certificate care urma să-i revină ei.

- posibilă
- sursă C.D.

- În cercurile evrești se discută foarte mult chestiunea transportului de emigranți cu vaporul „Struma“.

Comitetul de organizarea transportului a angajat 600 de călători, cu obligația de a-i transporta în Palestina, luându-le la fiecare câte 200 000 lei și punându-le condițiunea că chiar în eventualitatea când această călătorie nu va avea loc, fiecare va pierde câte 50 000 lei.

Întrucât în ultimul timp, plecarea - care trebuia să aibă loc în ziua de 19 noiembrie, s-a amânat pentru ziua de 21 noiembrie, din pricină că s-au mai înscris încă 200 de călători, precum și datorită faptului că vasul nu poate suporta decât maximum 350 de călători, se crede că toată această afacere se va solda cu o escrocherie.

În sprijinul acestei bănuieli se adaugă și faptul că inițiatorii și comanditarii acestei afaceri (Pandelis, Meisner și Asociațiunea „Turismul Mondial“, compusă din Barasch și Brebu) au mai organizat și anul trecut o astfel de călătorie în Palestina, însă după ce au încasat banii, transportul nu s-a mai efectuat: afacerea ajungând la Parchet și la Cabinetul I Instrucție Ilfov.

Cu ocazia înscrierii pentru noua călătorie cu vasul „Struma“, participanții dăunați cu înscrierea de anul trecut au fost obligați să dea declarațiuni că își retrag reclamațiunile.

În cazul când se va întâmpla și anul acesta la fel, se va produce un scandal și mai mare, întrucât cei înșcriși și-au lichidat toată averea pentru a putea pleca în Palestina¹.

- posibilă
- sursă C.D.
- comunicat Pref. Pol. Capitalei

A.N., Fond P.C.M., ds. 86/1941, f. 540-541

¹ În legătură cu plecarea vasului „Struma“ s-a purtat o amplă corespondență între organele M.A.I. și cele ale Ministerului Apărării Naționale, în luna noiembrie 1941.

Direcția Generală a Poliției a solicitat Marelui Cartier General să dispună eliberarea de la munca obligatorie a evreilor ce au primit aprobarea de a emigra. Ca urmare, la 11 noiembrie 1941, col. I. Georgescu cerea Secției a II-a, Biroul 2 din M.St.M. „de a aviza urgent - urmând a pleca din țară - drum verificat - nu ne putem decât bucura“. (*A.M.St.M., R.S.E.M. 896, C0741*).

O altă adresă a Poliției de Siguranță, din 15.XI.1941, cuprindea o listă de 166 de evrei ce trebuiau să emigreze cu „Struma“. (*Ibidem, C0739*). Alt tabel, cu 100 de nume, este înaintat C.R. București (*Ibidem, C0744 - 745*). Aprobând asemenea solicitări, Bir. II al M.St.M. cere ca acestea să fie comunicate cu 10 zile înaintea plecării pentru ca evreii să fie scoși de la muncă (*Ibidem, C0742*). S-au trimis și alte tabele nominale (100 de evrei) (*Ibidem, C0744-45*).

1941, noiembrie 24, București. Ordinul lui Ion Antonescu în legătură cu emigrarea evreilor din România.

CABINETUL MILITAR - BIR. 2
Nr. 4259 din 24.XI.1941

ministerul afacerilor externe
Secretariatul General

Cu onoare vă trimitem alăturat nota informativă privind propunerile în legătură cu emigrarea evreilor din România.

Pe această notă, domnul mareșal Antonescu, Conducătorul Statului, a pus următorul ordin în rezoluție:

„31.XI.1941

Să se trateze serios problema de Ministerul de Externe.

Este o necesitate să ne scăpăm de câți mai mulți evrei și să lase cât mai mult, prin bună înțelegere, în țară capitalurile pe care le-au acumulat aici“.

Vă rugăm să binevoiți a dispune și a ne comunica avizul și propunerile dvs. în această problemă¹.

D.O. Șeful Cabinetului Militar, colonel R. Davidescu

B.A.R., A.I., Fond XXIV, ds. 3315, f. 31

¹ La 23 noiembrie 1941, pe cererea lui Nusem Ianchelovici din Iași, adresată procurorului militar al Curții Militare al Corp. IV Armată Iași, pentru a se deplasa la București în vederea emigrării, a fost pusă rezoluția: „Conform ordinului d-lui mareșal Antonescu nu se mai eliberează nici o autorizație pentru evrei. Maior O. Twers“. (A. IȘ., *Fond Trib. Mil., ds. 9/1941, f. 467*).

1941, decembrie 13, București. Avantajele materiale ce puteau reveni statului român prin înlesnirea emigrării evreilor.

Ministerul Finanțelor
Cabinetul ministrului

DOMNULE MAREȘAL

În baza notei domniei-voastre, din 1.XII., transmisă prin Cabinetul Militar, privitoare la emigrările de evrei și beneficiile excepționale realizate de unele agenții care se ocupă cu organizarea transporturilor de emigranți, avem onoare a vă comunica următoarele:

a) Afacerea „Struma” a fost montată de un mic grup de greci și evrei, între care au putut fi remarcați d-nii Dandria, Pandelis și Singros;

b) cifra afacerii nu este de 17 milioane, ci de circa 150 milioane lei, fiind vorba de transportul a, după unii, 700 evrei, iar după relațiunile Căpităniei Portului Constanța, 748 emigranți evrei, care plătesc câte 200 000 lei fiecare.

c) Pentru efectuarea transportului, asociații au cumpărat vasul „Struma”, de origine bulgară, cu o vechime de circa 40 ani.

d) Deși valoarea reală a vasului este quasi nulă, valoarea sa comercială rezultată din această tranzacție n-a putut fi precizată.

e) Vaporul a fost adus de la Varna la Constanța și pus sub pavilion panamez.

f) Amenajarea lui a costat circa 17 milioane lei.

g) De asigurarea unor astfel de întreprinderi nu poate fi vorba deoarece nici o societate de asigurări nu riscă în împrejurările actuale.

h) Afacerea este montată pe riscul exclusiv al grupului citat.

În unele cazuri, înșiși evreii care voesc să emigreze se asociază și se organizează în acest scop, cotizând sumele necesare cumpărării de vase și angajării personalului navigant, totul fiind montat pe riscul lor și al personalului navigant.

Cu vasele lor proprii, de minimă valoare, ajunși în apele teritoriale palestiniene, sacrifică vasele, simulând naufragii sau acostând și debarcând clandestin, noaptea, în puncte favorabile acostării.

Ajunși pe uscat, sunt internați în lagăre speciale și apoi, după oarecare timp și cu anumite formalități, sunt lăsați în libertate.

Procedeeul sacrificării vaselor este absolut necesar deoarece, clandestin, pătrunderea evreilor este agreată de englezi, oficial însă este cu strictețe interzisă pentru a nu indispuie populațiunile arabe.

*

Datorită împrejurărilor și condițiunilor excepționale în care se fac emigrările de evrei, nu s-ar putea întrevede decât două posibilități de a se organiza aceste emigări în beneficiul statului.

1). Să se autorize singurul serviciu național de transporturi maritime, S.M.R. să organizeze emigrarea evreilor pe contul și cu propriile sale mijloace.

S.M.R.-ul posedă în parcul său un vas, Alba Iulia, care s-ar preta acestui gen de operațiuni, fiind deja la limita de vârstă stabilită de regulamentele de navigație.

Propuneri, în acest sens, au fost deja făcute de unele grupuri de evrei, care, oricând, ar avea mai multă încredere într-un vas al S.M.R.-ului și controlat de el, decât în vase grecești sau bulgărești, de reputația vasului „Struma”.

Deși vasul este evaluat astăzi la 400 000 000 lei, grupul evreilor interesați a oferit o garanție de lei 500 000 000, pe care, a dat să se înțeleagă că, la sfârșitul operațiunilor de transport, ar fi dispuși s-o doneze S.M.R.-ului, iar pentru transport câte 200 000 lei de persoană; ceea ce, la cifra de 2 000 de persoane, câte ar putea fi îmbarcate, ar da o sumă de 400 000 000 lei.

Deoarece vasul Alba Iulia se află la Constantinopol și navigația pe Marea Neagră este extrem de periculoasă, emigranții ar fi dispuși să facă drumul până la Constantinopol cu trenul, iar cu vasul numai de la Constantinopol până într-unul din porturile Palestinei.

Pentru ca această întreprindere să fie realizabilă, ar trebui însă ca guvernul nostru să obțină în prealabil asentimentul guvernelor german și italian, care controlează parte din zonele maritime pe care vasul le-ar avea de străbătut, precum și

consimțământul, cel puțin tacit, al guvernului englez și autorităților engleze din Palestina.

Reprezentanții grupurilor interesate au lăsat a se înțelege că acest consimțământ l-ar putea obține chiar ei.

Cu împlinirea acestor condițiuni, conducătorii S.M.R.-ului cred că întreprinderea ar fi și posibilă și foarte rentabilă, beneficiile putându-se cifra, în câteva luni, la câteva miliarde.

2) O a doua posibilitate ar fi ca, fie tot prin S.M.R., fie prin alte întreprinderi sau persoane interpuse, dacă s-a găsi că vasul Alba Iulia nu trebuiește sacrificat, sau dacă guvernele indicate nu ar da consimțământul, guvernul să autorize și să subvenționeze cumpărarea de vase vechi, de categoria „Struma“, care s-ar preta unor astfel de riscuri¹.

Ministru, (ss) Indescrifabil

A.N., Fond P.C.M., ds. 86/941, f. 356- 358

¹ Pe o notă care rezuma documentul de mai sus și înaintată P.C.M., la 18 decembrie 1941, Ion Antonescu a pus rezoluția: „Problema trebuie discutată și pusă la punct cu externele și marina“.

643

1941, decembrie 24, Constanța. Interzicerea pentru emigranții evrei de pe vasul „Struma“ de a-și păstra colacii de salvare proprietate personală.

„SALVAMAR“ SOCIETATEA DE SALVARE A NAUFRAGIAȚILOR ÎN APELE TERITORIALE ROMÂNEȘTI

Constituită la 14 iunie 1933 - persoană juridică

STAȚIUNEA DE SALVARE PORT Constanța

24 dec. 1941

No. 112

CĂPITĂANIA PORTULUI CONSTANȚA

Am onoarea a vă comunica următoarele:

La revizia bagajelor emigranților evrei ce au plecat cu vaporul „Struma“ unul din aceștia posedă doi colaci de salvare.

D-l inspector vamal ce dirija revizia nu a aprobat trecerea colacilor, urmând ca aceștia să fie confiscați.

A opinat însă că pot fi donați Soc. Salvamar, instituție care are nevoie de astfel de materiale.

Proprietarul colacilor a acceptat aceasta.

Colacii fiind puși la dispoziția dvs., am onoarea a vă ruga să binevoiți să fie dați Soc. Salvamar - stația de salvare Constanța, pentru a fi întrebuințați la șalupele de salvare.

Șeful stațiunii de Salvare,
(ss) Îndescifrabil

A.C.T., Fond Căpitănia Portului, ds. 132, f. 100

Pe document, rezoluția: „29.XII.1941. Se vor da colacii «Salvamarului». (ss) Îndescifrabil“.

644

1941, decembrie, București. Memoriu asupra problemei emigrării evreilor din România.

Memoriu
asupra problemei emigrării evreilor din România

Problema emigrării evreilor, în complexitatea ei, implică rezolvarea unui număr de probleme. Dintre acestea, problema cea mai dificilă este astăzi aceea a transportului de emigranți. Aceasta la rândul ei este în strânsă legătură cu chestiunile politico-economice-financiare etc.

Care sunt țările unde pot emigra evreii?

În general protectoratele engleze și în special Palestina.

Emigrarea evreilor în Palestina întâmpină dificultăți din partea arabilor.

Anglia, având interesul a avea de partea sa populația arabă acordă cu foarte multă greutate permisele de intrare a evreilor.

Tolerează însă intrarea clandestină a evreilor în această țară sub presiunea organizațiilor mondiale sioniste, organizații foarte puternice cu sediul în U.S.A.

Deoarece Anglia nu poate permite intrarea în apele palestinienne decât a unui număr limitat de vase cu emigranți legali, au luat ființă diferite orgnizații care se ocupă cu emigrarea în Palestina a evreilor clandestini. Aceste organizații cumpără vase vechi, ieftine și impropriei transportului de persoane, le amenajează superficial și încarcă pe ele un număr exagerat de emigranți pe care îi debarcă pe coastele palestinienne sub ochii poliției de coastă, uneori foarte tolerantă, grație banilor plătiți de evrei. În cazul când vasul nu este în stare să ajungă în apele palestinienne, este eșuat pe coastele stâncoase ale vreunei insule din arhipelag, iar autoritățile din acea insulă sunt nevoite să dea azil evreilor emigranți (cazul „PENCHO” sub pavilion bulgar).

Emigranții sunt imbarcați din țările balcanice printre care și România.

Din aceste transporturi organizatorii realizează beneficii foarte mari. Astfel se explică numărul mare de organizatori improvițați de transporturi cu emigranți. Dintre aceștia majoritatea sunt evrei.

Până la izbucnirea războiului, emigrarea evreilor cu permise engleze, în majoritatea lor proveniți din țările Europei Centrale și Polonia, se făcea prin Marea Neagră, cu vapoarele S.M.R., care aveau curse regulate și escale în porturile palestiniene. În cursul anului 1940, autoritățile engleze din Haifa a(u) sechestrat în acest port vaporul S.M.R. „BUCEGI”. Din această cauză S.M.R.-ul a fost nevoit să suspende cursele sale în Mediterana, iar transporturile emigranților legali a sîstat.

Pentru a preveni sechestrarea altor vase, M.A.M. a luat măsura ca nici un vas de mare sub pavilion român, chiar al vreunui armator particular, să nu poată eși în Mediterana fără un certificat din partea guvernului englez de liberă navigație și asigurarea că vasul se va putea întoarce în apele române. Pe de altă parte, a pretins armatorilor români garanții că nu-și vor înstrăina vasele lor unei alte țări în cazul când ar eși în Mediterana. Toate încercările acestor armatori de a obține certificatul englez au rămas fără succes, astfel că nici un vas român n-a mai ieșit în Mediterana.

Față de această situație s-a renunțat deocamdată la transportul de emigranți cu vasele statului sau particulare sub pavilion român, rămânând ca singură posibilitate de emigrare aceea cu vase sub pavilion străin, transporturi organizate de particulari.

După cum am arătat mai sus, aceste transporturi se fac cu vase mici și improprii.

La aceste vase autoritatea de port română (Căpitania portului) exercită un control din punct de vedere al siguranței vasului, navigației și a pasagerilor.

În această privință e necesar să insist:

România a aderat la o Convenție Internațională împreună cu alte mari țări maritime: „Convenția internațională pentru securitatea vieții umane pe mare”. Această convenție impune ca vasele care ating un port român, orice pavilion ar arbora, să fie controlate dacă îndeplinesc condițiunile de siguranță pentru a le pune la adăpost echipajul și pasagerii contra riscurilor navigației pe mare.

Aceste condițiuni se referă la: starea vasului și a mașinilor, mijloace de salvare (bărci, centuri, colaci, extincatoare, pompe etc.), spațiu minim necesar pentru fiecare pasager, un minimum de confort (un pat, spălătorie, infirmerie, medici etc.), T.F.F., apă potabilă, alimente.

Conform prevederilor acestei convențiuni, vasele care nu îndeplinesc condițiunile de mai sus nu sunt lăsate să părăsească portul decât după ce s-au completat toate lipsurile.

Dat fiind că emigrarea evreilor a devenit o problemă de interes național, Ministerul Aerului și Marinei, apoi Subsecretariatul de Stat al Marinei, prin Direcția Marinei Comerciale, a făcut toate concesionile posibile pentru ca vasele să poată pleca.

Din umanitate nu putem lăsa oamenii să fie încărcăți ca o marfă pe vase improvizate ca vase de pasageri.

Un minimum din condițiunile arătate mai sus trebuie cerut vaselor, pentru a nu fi acuzați mai târziu că România e o țară înapoiată, țară care nu-și respectă angajamentele luate.

CONCLUZIUNI ȘI PROPUNERI

Transportul de emigranți cu vasele S.M.R. a devenit aproape imposibil, deoarece englezii nu dau nici o garanție că vasele vor putea naviga libere în Mediterana și că se vor putea întoarce în țară.

Singura posibilitate de emigrare masivă nu se va putea face decât cu aceste vase și numai după război sau dacă s-ar schimba situația politică. Până atunci nu se poate face altceva decât înlesniri organizatorilor particulari de emigrări.

Din cauza nenumăratelor formalități și chestiuni de rezolvat de către diferitele departamente în legătură cu plecarea emigranților se produc întârzieri mari, neînțelegeri între autorități și până la urmă imposibilitatea emigrării.

Organizatorii voiajelor aleargă din minister în minister, de la o autoritate la alta și nu e exclus ca, sub pretextul că se ocupă de emigrări, să urmărească căpătarea de informațiuni cu alt caracter.

Conform hotărârii d-lui conducător al statului, mareșal Antonescu, s-a înființat în luna decembrie 1940, pe lângă Ministerul de Interne, Direcția Generală a Polițiilor, o Direcțiune a emigrărilor. Această Direcțiune, dat fiind complexitatea problemelor ce se cer rezolvate în materie de emigrări, urma să se ocupe și să rezolve toate chestiunile pendinte de toate departamentele prin delegații de specialitate ai acestor departamente.

Până în prezent această direcțiune nu a funcționat, iar rezultatul a fost negativ și nici un emigrant legal sau clandestin n-a părăsit țara în ultimul timp.

Cred că funcționarea acestei direcțiuni ar da roadele așteptate și o găsesc cu atât mai necesară astăzi când majoritatea evreilor se gândesc să emigreze.

Delegatul Subsecretariatului de Stat al Marinei pe lângă Direcțiunea Emigrărilor, lt. comandor Paraschivescu V.

A.S.R.I., F.D. 2848/941, f. 27-32

645

1942, ianuarie 13, București. Telegrama Legației române din Ankará anunțând sosirea la Istanbul a vasului „Struma” cu emigranți evrei.

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE
DIRECȚIUNEA ADMINISTRATIVĂ

TELEGAMĂ - CIFRATĂ
Legațiunea Ankara

Vasul Struma, sub pavilion, panamez a sosit la Istanbul aducând 750 de evrei, majoritate cu pașapoarte românești. Plecarea s-a făcut, contrar ordinelor date, pe riscul fiecărui călător și deci obligația de a nu se mai întoarce.

Rog binevoiiți a da instrucțiuni Consulatului nostru din Istanbul ca aceste persoane să nu fie primite pe vasele S.M.R.-ului¹.

DAVIDESCU

A.M.A.E., fond Turcia (telegrame) vol. 3, f. 10

¹ În aceeași zi, M.A.S. transmite Consulatului General al României la Istanbul următoarea telegramă: „Rog binevoiiți a da instrucțiuni comandanților vaselor S.M.R.-ului aflate acolo, să nu primească în nici un caz pe bordul vaselor lor, pe evreii sosiți la Istanbul pe vasul Struma, semnat Davidescu”. (*Ibidem, f. 11*).

1942, ianuarie 17, Ankara. Legația română din Ankara informează despre evreii sosiți la Istanbul cu vasul „Struma“.

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE
DIRECȚIA CABINETULUI ȘI A CIFRULUI

TELEGRAMĂ DESCIFRATĂ
De la LEGAȚIUNEA din ANKARA
nr. 12/82 Data: 17 ianuarie orele 13,30 1942

Indicată și Min.
Interne Subsecr. de
Stat la Marină

EXTERNE
BUCUREȘTI

Am transmis Consulatului General din Istanbul Instrucțiunile primite în telegrama Dvs. nr. 241, privitoare la evreii de pe vasul Struma.

Totuși am onoarea a atrage binevoitoarea atențiune a Domniei-Voastre că prin telegrama Dvs. nr. 9553 din 10 februarie 1941 ați autorizat acest Oficiu a da asigurări cu caracter general în chestiunea transitului evreilor români cerute de guvernul turc, despre care trata telegrama mea nr. 129 din 1 februarie 1941.

În asemenea condițiuni mi-e teamă că dacă evreii cu impresarul de pe acel vas nu vor putea urma călătoria lor, autoritățile turcești vor lua măsuri spre a-i respinge spre frontiera românească și în cazul când autoritățile bulgare se vor opune la trecerea pe teritoriul lor, Guvernul turc ne va obliga a-i primi pe motonavele noastre din portul Istanbul.

În acest din urmă caz voi face demersurile cuvenite și mă voi strădui a obține ca acei evrei să nu fie imbarcați pe vasele Serviciului Maritim Român. Este foarte probabil că Guvernul turc pe motivul arătat mai sus va refuza a da satisfacțiune intervențiunilor mele¹.

(ss) Télémaque
12/82

Ibidem, f. 12-13

Pe document, adnotările:

„Serv. adm. Rog a mi se arăta tot dosarul. 19.I.1942, (ss) Indescifrabil“; „Cine a dat aceste asigurări? Eu nu. (ss). M. Antonescu“.

¹ Vezi doc. 645 din volum.

1942, februarie 17, Constanța. Tabel privind vasele cu emigranți evrei ce au plecat din portul Constanța în anii 1940-1941.

MINISTERUL FINANTELOR
SECRETARIATUL GENERAL
CORPUL INSPECTORILOR GENERALI
Inspector General de Finanțe
Dr. ION I. GHELASSE
Nr. 785 din 17 feb. 1942

DOMNULE COMANDANT,

Într-o anchetă ce facem, vă rugăm să binevoiți a ne comunica la sediul Administrației Financiare locale, dacă într-adevăr pe vasul „Struma“ ce a plecat la 12 decembrie 1941 din portul Constanța cu 750 evrei emigranți în Palestina s-au mai îmbarcat de la Varna circa 100 evrei conform obligațiunei D-lui Ștefan D. Andria, în schimbul cesiunei vasului.

De asemenea câte transporturi de emigranți au făcut birourile de agentură Sterie Dalla, C-tin Dalla, Frații Singros, Xantopol, împreună cu societatea de transporturi „România“ etc. și câte persoane au fost de fiecare transport precum și yachtele „Club Român“, „Dor de val“, proprietatea dlui. Dr. Constantinescu și eventual în celelalte vase ce au mai făcut transporturi de persoane în străinătate¹.

INSPECTOR GENERAL DE FINANȚE,
Dr. Ion I. Ghelasse

A.CT., Fond Căpitania portului, ds. 132, f. 116

¹ Ca urmare a adresei de mai sus a fost trimis la 21 februarie 1942 următorul răspuns al Comandamentului portului Constanța:

„Am onoare a vă trimite alăturat un tabel de vasele care au plecat din portul Constanța în cursul anului 1940 și 1941, transportând emigranți, având toate explicațiile pe care le necesitați.

În ce privește punctul 4 din adresa dvs., sub nr. 762 din 16 crt., nu vă putem răspunde deoarece nu avem cunoștință cât s-a încasat de transportul fiecărei persoane.

De asemenea nu avem cunoștință de faptul îmbarcării pe vasul «Struma» a circa 100 emigranți din portul Varna“.

CĂPITĂANIA PORTULUI CONSTANȚA

TABLOUL

De vasele care au plecat din portul Constanța în cursul anului 1940 și 1941
transportând emigranți.

Data	NUMELE VASULUI	PAVILIONUL	Nr. Pasageri	Orig. Pasagerilor	Ag. care a agenturat vasul	Armatorul vasului
7. II. 1940	Regele Carol	Român	300	Polonezi	S.M.R.	S.M.R.
21 oct.	Eti	Turc	680	Turci	Sterie Dalla	-
3 nov.	Akbel	Turc	57	Polonezi	Fr. Solari	-
6 nov.	Alba Iulia	Român	1.000	Turci	S.M.R.	S.M.R.
7 nov.	Bulgaria	Bulgar	228	Bulgari	Sterie Dalla	-
4 nov.	Bulgaria	Bulgar	259	Bulgari	Sterie Dalla	-
15 nov.	Tzar Ferdinand	Bulgar	468	Bulgari	Sterie Dalla	-
18 nov.	Bourgas	Bulgar	282	Bulgari	Sterie Dalla	-
24 nov.	Balcic	Român	980	Turci	S.M.R.	S.M.R.
3 Dec. 941	Bourges	Bulgar	160	Bulgari	Sterie Dalla	-
19 Feb.	Darien II	Panamez	504	Evrei	Fr. Singros	Ștefan D'Andria Buc.
3 mai	Yacht Hoinar	Român	20	Evrei	Hurgmuzi Constanța	D-ra Niculița Georgescu Buc. Str. Doamnei nr. 5
3 mai	Yacht Crai Nou	Român	12	Evrei	”	C. Tudoran Buc. str. Cpt. Preoțescu nr. 37
23 nov.	Yacht Dor de Val	Român	21	Evrei	Birourile unite	Dr. I. Costinescu Buc. str. Lascăr Catargiu 2
12 Dec.	Struma	Panamez	769	Evrei	Fr. Singros	Ștefan D'Andria Buc.

CĂPITANUL PORTULUI CONSTANȚA

Cpt. de port Gh. Bibicescu

Șeful Biroului 3

Agent de port D. Ionescu (*Ibidem*, f.114/115).

648

1942, februarie 24, Ankara. Agenția de știri „Anatolia” anunță scufundarea vasului „Struma”, soldată cu moartea a 769 de evrei din România.

Agenția Anatolia a aflat din surse autorizate:

Vaporul „Struma”, sub pavilion panamez și având la bord 769 evrei din România, a ajuns la Istanbul la 15 decembrie 1941, sub pretext de a repara daunele cauzate vasului, daune a căror reparație părea dificilă și care au dat impresia de a fi fost făcute cu premeditare. Nava și-a prelungit șederea, întreprinzându-se demersuri pe

lângă reprezentanții la Ankara a unor puteri care ar putea eventual să primească pe acești evrei și s-a examinat, între altele, posibilitatea de a-i restitui țării de unde veniseră. Pe de altă parte, s-a comunicat, la diferite date, ca acești evrei să-și continue călătoria sau să se întoarcă în țara lor. Unele dintre statele la care s-au făcut aceste demersuri nu au manifestat nici un interes, altele au răspuns că nu pot primi acești evrei. Ministrul României la Ankara a declarat că acești evrei, de supușenie română, au părăsit țara lor în mod ilegal și nu putea fi, în orice caz, vorba de a fi primiți în România.

Deși reparațiile de la bordul navei se terminaseră evreii nu-și continuau călătoria și nici nu se întorceau înapoi. Ei nu vroiau să continue călătoria deoarece căpitanul și echipajul vasului erau bulgari și Bulgaria se găsea în stare de război. Astfel că nu mai exista nici o altă posibilitate decât a reîntoarce vasul în Marea de unde a venit. Reprezentanții puterilor despre care se credea că s-ar putea interesa de acești evrei au fost informați, după care, la 23 februarie, vaporul a fost întors în largul Mării Negre. A doua zi dimineața s-a primit știrea că nava s-a scufundat datorită unei explozii la 4-5 mile în largul punctului Yön, în afara Bosforului au fost trimise la fața locului vase de salvare¹.

A.M.A.E., Fond Turcia (general), vol. 8, f. 233 - 234

¹ Comunicarea de mai sus a fost însoțită și de următoarea notă:

„DOMNULE PREȘEDINTE AL CONSILIULUI, ca urmare la telegrama mea No. 12/82 din 17 ianuarie a.c., am onoarea a Vă trimite, aici-alăturat, copie de pe telegrama Agenției «Anatolia» din 24 Februarie a.c., relatând explozia vasului «Struma», care transporta o colonie de evrei, plecați din România spre Orient.

Ziarele de astăzi dimineață menționează că din cei 760 (de fapt, 770 - n.n.) evrei nu au putut fi salvați decât cca 60⁺ (în realitate numai un singur pasager - n.n.). (*Ibidem*, f. 232).

649

1942, februarie 26, Istanbul. Relatarea consulului român din Istanbul despre scufundarea vasului „Struma“.

TELEGRAMĂ DESCIFRATĂ

De la Consulatul din Istanbul
nr. 21/333 data 25/II ora 18;20

EXTERNE BUCUREȘTI

Vaporul Struma sub pavilion panamez cu 700 pasageri evrei români aflați de peste trei luni în portul Istanbul și obligat de Guvernul turc să părăsească apele teritoriale turcești, a plecat ieri seară din Bosfor spre Marea Neagră.

După ieșirea din Bosfor, la 7 mile, ar fi eșuat în urma unei explozii. S-au trimis imediat vase de salvare. Nu se știe încă precis numărul supraviețuitorilor și nu se cunosc până acum cauzele exploziei.

Se crede că vasul a atins o mină marină¹.

LUCASIEWICZ

21/333

Ibidem, f. 246

¹ La 9 martie 1942, consulul Lucasiewicz transmitea M.A.S.: „Urmare la raportul meu nr. 341 din 25 februarie. Cu privire la catastrofa vasului Struma am cerut Valiului lista oficială a supraviețuitorilor.

D-sa mi-a afirmat, personal dar neoficial, că ar fi scăpat numai un singur pasager. Pasagerul se numește David Stoloro și se află internat la spital fiind bolnav. Supraviețuitorul ar fi declarat autorităților locale că vasul a fost torpilat de un submarin necunoscut“. (*Ibidem*, f. 240).

La 14 februarie 1946, ca răspuns la un demers la F.U.C.E., Marele Rabin al Turciei răspundea: „Vă informăm... că numiții Theodor Benjamin Brettschneider, Medea Salamovici, Emanuel Chefner, David Frenck, Israel Frenck, Tivia Frenck, M. Sefal, soția și copilul său au debarcat la Istanbul înainte de plecarea vasului Struma în Marea Neagră și sunt actualmente în Palestina... Singur numitul David Stoliar a putut să se salveze din naufragiu și se află și el în Palestina... Toate știrile care au urmat după catastrofă, după care știri s-ar găsi salvați de pe «Struma» în Asia Mică, în insula Mauritius sau altundeva, toate aceste știri sunt false și trebuie să acceptați tristul adevăr că toți pasagerii au pierit în Marea Neagră. Președinte (ss) Henri Soriano“. (*A.F.C.E.R., Fond III - 1940-44, ds. 434, f. 54*).

650

1942, februarie 26, București. Ion Antonescu decide ca operațiunea de emigrare a evreilor să se facă prin înțelegere între M.F., M.A.I. și M.J.

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A POLIȚIEI
DIRECȚIUNEA POLIȚIEI DE SIGURANȚĂ
Nr. 81416.S. 26 Feb.1942

CONFIDENȚIAL

MINISTERUL DE JUSTIȚIE

Avem onoarea a vă face cunoscut că după cum ne comunică Președinția Consiliului de Miniștri cu Nr. 6773/1942, Domnul Mareșal Ion Antonescu, Conducătorul Statului, a hotărât ca operațiunile de emigrare a evreilor să se facă prin înțelegere între Ministerele: de Finanțe, Interne și Justiție.

Comunicându-vă cele de mai sus, vă rugăm să binevoiți a dispune să ni se arate care este punctul dvs. de vedere în această problemă și modalitățile de colaborare la soluționarea ei.

Cu această ocazie sesizați și de adresa dvs., nr. 16784/942, prin care ne înaintați o copie de pe buletinul rezumativ al situației interne alcătuit după rapoartele parchetelor generale și parchetelor tribunale, avem onoare a vă înainta alăturat spre orientarea și edificarea Dvs., o notă privind modul în care s-au desfășurat până în prezent operațiunile de emigrare cu vasul „Struma”¹.

DIRECTOR GENERAL
(ss) Indescifrabil

DIRECTOR
(ss) Negulescu

Documentul este însoțit de următoarea NOTĂ:

„Problema emigrării evreilor din țara noastră a preocupat și preocupă de multă vreme cercurile noastre conducătoare.

În special de la izbucnirea actualului conflict european și mai ales de când țara noastră a intrat în sfera de influență a Germaniei, problema plecării evreilor a devenit acută.

Trecându-se la soluționarea practică a ei a fost necesar ca toate chestiunile interesând emigrarea propriu-zisă și anume transportul, documentele de călătorie, vize, schimb, valută, etc. să fie coordonate unitar în vederea găsirii unei soluțiuni cât mai potrivită.

În vederea atingerii acestui scop, D-l Mareșal Antonescu, Conducătorul Statului, ordonase chiar înființarea unei direcțiuni a emigranților, pendinte de Ministerul de Interne, cu delegați de la Departamentul Marinei, Economiei Naționale, Finanțe, Externe, M.St.M. și Direcțiunea Generală a Poliției, care ar fi avut drept scop să acorde evreilor toate înlesnirile în vederea plecării efective din țară.

Această Direcțiune nu a mai luat ființă din cauza evenimentelor din Ianuarie 1941.

Prin rezoluția sa din 8 ianuarie 1941, pusă pe un raport al Ministerului Aerului și Marinei, d-l Mareșal Antonescu a hotărât că: «Trebuie să înlesnim plecarea evreilor pentru a descongiona țara de această problemă, pentru care trebuie făcut totul ca să o rezolvăm».

În spiritul acestei rezoluțiuni Direcțiunea Generală a Poliției a făcut tot ce i-a stat în putință, pentru a se înlesni plecarea evreilor, simplificând formalitățile pentru eliberarea pașapoartelor, obișnuite sau de emigrare și în general acordând tot sprijinul său organizațiilor sioniste, cari au ca scop să ajute la plecarea definitivă a evreilor din România.

În ultima vreme, regimul evreilor de la noi înăsprindu-se prin crearea lagărelor de concentrare și a detașamentelor de lucru, precum și a interdicției de deplasare a elementului semit, problema emigrării, inerent legată de un minimum de libertate necesară formalităților de plecare, s-a complicat.

În scopul acesta Direcțiunea Generală a Poliției, luând contact cu conducătorii organizației «Alyah», a făcut demersurile necesare, în sensul că cei ce urmează să plece să fie scoși în timp util din lagăre sau de la detașamentele de lucru, intervenind la Ministerul de Interne și la Marele Stat Major.

De asemenea s-au dat ordine telegrafice în provincie autorităților noastre în subordine, în vederea eliberării autorizațiilor de călătorie pe C.F.R. celor vizați.

În ziua de 8 decembrie 1941 a sosit în portul Constanța un tren special cu 769 persoane, pus sub escorta unui ofițer de poliție și trei agenți.

Controlul privitor la verificarea bagajelor, a perchezițiilor corporale la bărbați, femeii și copii, s-a efectuat în permanență de o echipă vamală sub conducerea d-lui administrator vamal Rață, a șefului vamal Cristescu, cu funcționarii respectivi, secondat de o echipă specială trimisă din partea Băncii Naționale din București, sub dirijarea D-lui Mihăescu, șeful serviciului de Control al metalurilor și pietrelor prețioase, împuterniciți cu legitimații de la Președinția Consiliului de Miniștri.

Această echipă, anterior începerii reviziei vamale, luase contact cu D-nii Comandor Ulic, Comandantul Militar al portului și cu D-I Rață, administrator vamal, stabilind în prealabil modul de verificare a emigranților din punct de vedere vamal cum și a pazei pentru preîntâmpinarea eventualelor tentative de contrabandă cu valute, metale, pietre prețioase etc.

În tot timpul cât a staționat trenul în fața gării și au decurs verificările, a fost păzit de pluton de grăniceri.

Măsurile de ordine au fost asigurate de organele Căpitaniei portului și grănicerești sub comanda unui locotenent, cu posturi fixe, atât în afara incintei vămii, cât și în interior.

Fiecare emigrant a fost verificat individual de către delegații vamali și ai Băncii Naționale și nu li s-a permis să ia cu ei decât strictul necesar.

În felul acesta li s-au oprit haine, lenjerie, obiecte casnice, diverse articole de menaj, ceasuri, inele, lanțuri și bani.

Pentru bani și bijuterii li s-au eliberat adeverințe.

După ce delegații vamali terminau verificarea unei echipe, erau dirijați din sala de revizie la cheiul de acostare al vaporului «Struma», unde o altă echipă, verifica din nou bagajele pentru a observa ca nu cumva greutatea lor să depășească mai mult de 20 kgr. pentru fiecare emigrant.

În ziua de 9 decembrie a.c. între orele 12-13, pe când evreul Blanc Osias, originar din Bârlad, se găsea pe peronul gării maritime cu o geantă conținând 160.000 lei și trei inele, încredințată de secretariatul comitetului de emigrare a evreilor de pe vaporul «Struma», a fost luat de agentul Căpitaniei de port anume Ceacu Nicolae, împreună cu un individ dat drept agent de siguranță și scoțându-l din incinta portului l-au dus în oraș într-o casă luându-i banii și inelele.

Reclamându-se cazul căpitanului Bibicescu, a arestat pe agentul Ceacu, care a declarat că banii și obiectele le-a împărțit cu pretinsul agent de siguranță, pe care susține că nu-l cunoaște.

Îmbarcarea pasagerilor s-a terminat definitiv în noaptea de 11/12 decembrie 1941, totalizând un număr de 769 emigranți prevăzuți cu pașapoarte individuale și colective, exclusiv echipajul compus din 10 persoane, iar în ziua de 12 decembrie 1941, ora 14,30 vaporul «Struma» a părăsit portul, urmat de pilotina «Istria».

A.N., Fond M.J.D.J., ds. 116/1942, f. 3-5 f/v, 6

Pe document, rezoluția: 26.2.1942

Se va răspunde, că suntem de părere a se înființa un serviciu al emigrărilor special, cu atribuții speciale executive și precise. (ss) Indescifrabil“.

651

1942, martie 5, București. Consilierul german Richter comunică președintelui Organizației Sioniste din România că Germania este de acord cu emigrarea evreilor, însă nu în Palestina.

S.S.I.
5 Martie 1942

NOTĂ

În urma invitației făcută de Richter - Obergruppenführer S.S., atașat pe lângă Legația Germană pentru chestiunile evrești - și trimisă prin Dr. Ghingold - secretarul Centralei Evreilor, Mișu Benvenisti, președintele Organizației Sioniste s-a prezentat la acesta.

Cu această ocazie, Richter i-a declarat președintelui Organizației Sioniste că, potrivit măsurilor luate de Führer, evreii trebuie să emigreze, însă nu în Palestina, fiindcă aceasta a fost atribuită arabilor.

Pregătirea emigrării se va face, a accentuat Richter, fără ca organizațiile sioniste să ia contact cu Centrala din Londra și va fi organizată conform instrucțiunilor cari la noi vor fi transmise prin Dr. Ghingold.

Totodată Richter i-a pus lui Mișu Benvenisti o serie de întrebări, interesându-se în special de: Modul cum s-au făcut emigrările. Ce piedici au avut. Felul de reeducare a tineretului sionist - mai ales în domeniul agricol.

Relațiile organizației sioniste cu Centrala din Londra.

Legăturile sioniștilor cu Dr. W. Filderman președintele dizolvatei Federații a Comunităților Evrești.

La această din urmă întrebare, Mișu Benvenisti a răspuns că legăturile cu Dr. W. Filderman nu puteau fi cordiale, întrucât președintele dizolvatei Federații era promotorul curentului asimilist, fundamental opus.

Cercurile evrești se arată surprinse de întrevederea Richter - Benvenisti, întrucât - pe de o parte - cele anunțate de diplomatul german privind soarta evreilor din România nu emană de la o autoritate românească, cât și pe de altă parte, întrucât secretarul general al Centralei a asistat tot timpul la această întrevedere.

Verificată

Ibidem, Fond P.C.M., Cabinet, ds. 107/41, f. 231-232

1942, iunie 22, București. Proiect de decret-lege pentru reglementarea emigrării evreilor, prezentat mareșalului Ion Antonescu.

DOMNULE MAREȘAL,

Am onoare a supune aprobării Domniei Voastre, alăturatul proiect de Decret Lege pentru reglementarea emigrării evreilor.

În alcătuirea acestui Decret Lege, am ținut seamă de necesitatea de a se acorda unui număr cât mai mare de evrei posibilitatea de a părăsi țara, fără ca prin aceasta ordinea economică să fie atinsă.

Am instituit, în acest scop pe lângă Ministerul Finanțelor, o Comisiune care va examina cererile de emigrare și va hotărî asupra oportunității lor. Am instituit de asemenea o taxă de emigrare, egală cu 30% din valoarea totală a averii emigrantului, precum și o taxă de 10%, socotită tot asupra averii emigrantului, din produsul căreia urmează a se crea, la Marele Stat Major, fondul pentru organizarea muncii de folos obștesc¹.

Proiectul prevede, de asemeni, o procedură administrativă expeditivă de lichidarea averilor emigranților, destinată a împiedica speculațiunile pe care le-ar provoca o atribuire a bunurilor după criteriile economice, stabilite în funcție de capacitatea de exploatare a achizițiilor. În cursul aceleiași preocupări, am instituit un drept de preemțiune în favoarea Statului, prin Centrul Național de Românzare, asupra tuturor bunurilor evreilor emigranți.

Cred că în cadrul acestor principii, organizarea emigrării evreilor va contribui la completarea și adâncirea operei de românzare a vieții economice.

Organizarea transporturilor emigranților va fi controlată și dirijată de Ministerul Finanțelor și Centrala Evreilor din România. ea va putea fi concesionată unei singure societăți particulare, pentru a exista o unitate de acțiune și răspundere.

Socotesc că acest proces va putea fi aplicat, chiar în timp de război, deoarece în prezent se produc numeroase emigrări, care dau naștere la speculațiuni ilicite.

Este necesar, deci, ca organizarea emigrării evreilor, să constituie chiar de pe acum o preocupare de Stat.

Primiți, vă rog Domnule Mareșal, încredințarea adâncului meu respect.

ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI
PENTRU REGLEMENTAREA REGIMULUI
EVREESC DIN ROMÂNIA

J. Ancel, op. cit., vol. IV, p. 22-23

¹ Într-o ședință a P.C.M. din 29 septembrie 1942, s-a discutat problema emigrării evreilor sub aspectul implicațiilor financiare.

Mihai Antonescu: S-a oferit Consiliului de Patronaj 200.000.000 de cei care vor să organizeze transporturi de Evrei. Fiecare oferă după cum bănuiesc că influențează, mai mult sau mai puțin, sensibilitatea noastră.

Generalul Vasiliu: Până acum, în afară de vasul „Struma“ au mai plecat numai 3 barcazari cu Evrei din România.

Mihai Antonescu: Este important ca statul să organizeze aceste transporturi.

Generalul Vasiliu: S-o facă inițiativa privată.

Mihai Antonescu: Dacă însă unele societăți, în colaborare cu Marina Militară, pot să aducă statului venituri serioase și efective nu văd de ce să se împiedice aceste transporturi, cu condiția însăși ca să se facă un control foarte serios asupra lor și cu condiția ca Statul să se aleagă cu o contribuție foarte serioasă...

Centrala Evreilor s-a oferit să facă aceste transporturi. Noi putem lua câștiguri fără să ne amestecăm“. (*A.S.R.I., F.P., ds. 40010/, vol. 74, f. 182 - 183, 226 - 227*).

653

1942, iulie 10, București. Acordarea autorizației de funcționare „Noii Organizații Sioniste“, în 31 de localități, având ca scop pregătirea pentru emigrare.

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA II-a
Biroul Contraintformații

SECȚIA II-a
Nr. 215/C.
10 Iulie 1942
MARELE STAT MAJOR
Secția 2-a

Către
Armata 4-a

Am onoare a trimite în copie adresa Dir. G-rale a Poliției Nr. 13610 s. din 19 Iunie 1942, rugându-vă a lua cunoștință și a dispune de urmare.

D.O.

ȘEFUL SECȚIEI II-a
Lt. Colonel, (ss) Penescu

COPIE

Motivat de petiția înregistrată la această Direcțiune Generală sub Nr. 13610/1942, a Noii Organizații Sioniste din România, avem onoare a vă ruga să binevoiți a aproba și dispune Comandamentelor D-vs în subordine acordarea de autorizațiuni pentru a ține ședințe de comitet și cursuri de pregătire pentru membrii ce părăsesc definitiv țara, la secțiunile Noii Organizații Sioniste, din localitățile enumerate în tabelul anexat.

Motivăm această intervențiune pe considerentul că, prin comitetul „Alya”, Noua Organizație Sionistă are aprobarea Președinției Consiliului de Miniștri Nr. 6773/1942 și a Ministerului Afacerilor Interne Nr. 13517/1942 pentru organizarea transporturilor de evrei ce părăsesc definitiv țara¹.

DIRECTOR GENERAL (ss) Indescifrabil

Director (ss) Negulescu

COMUNICAT:

- Armatelor, Corpurilor de Armată, Comand. Terit., Garnizoanelor interesate.

A.M.St.M., R.S.E.M. 1079, C0005

¹ LISTA SECȚIUNILOR NOUEI ORGANIZAȚII SIONISTE DIN ROMÂNIA pe data de 19 Iunie 1942:

București, P.-Neamț, Ploiești, Roman, R. Sărat, Tecuci, Constanța, Tg.-Neamț, Bârlad, Tg.-Ocna, Brăila, Vaslui, Focșani, Cernăuți, Aiud, Galați, Dorohoi, Arad, Huși, Brașov, Odobești, Deva, Bacău, Mediaș, Botoșani, Petroșani, Fălticeni, Sighișoara, Iași, Sibiu, Moinești, Timișoara, Craiova.

654

1942, septembrie 11, București. Radu Lecca cere aprobarea ca două vapoare să transporte 132 de emigranți evrei în Palestina.

11 Septembrie 1942
3772/R.D.L.

DOMNUL MINISTRU,

Ca urmare la adresa noastră Nr. 3772 din 4 August 1942 și ordinul Dvs. verbal:
Am onoare a vă raporta următoarele:

- Vasele „Pescăruș” și „Vasilichi” cer autorizația de a transporta 132 emigranți evrei în Palestina, dintre care 80 sunt stabiliți în Cernăuți, iar 52 în Vechiul Regat.
- Toți posedă autorizații de plecare eliberate de Ministerul Afacerilor Interne.
- Vasele au fost verificate și găsite bune pentru transport, de către Subsecretariatul de Stat al Aerului și Marinei și nu au fost cerute la rechiziție de către Marele Stat Major.
- Organizatorii acestor transporturi se obligă să verse următoarele sume:
- 5.280.000 lei - Ministerului Afacerilor Interne
- 13.200.000 lei - Consiliului de Patronaj al Operelor Sociale
- 3.000.000 lei - pentru instalarea Spitalului Prefecturii Poliției Capitalei

- 3.000.000 lei - Centralei Evreilor din România

ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI PENTRU
REGLEMENTAREA REGIMULUI EVREESC
DIN ROMÂNIA
(ss) Radu Lecca¹

MINISTERULUI AERULUI ȘI MARINEI

A.F.C.E.R., Fond C.E.R., emigrări, ds. 164/6, f. 8

¹ Ministrul Germaniei la București, Manfred von Killinger, informa, la 12 decembrie 1942, Ministerul de Externe din Berlin că Ion Antonescu ar fi dat lui Radu Lecca indicația să ceară Centralei Evreilor să organizeze emigrarea a 75-80 000 de evrei din România în Palestina și Siria, cu condiția ca pentru fiecare persoană să se plătească statului român suma de 200 000 de lei. Killinger a prezentat lui Lecca obiecțiile unor foruri germane față de acest proiect, îndeosebi faptul că cercurile oficiale arabe nu ar fi de acord cu o asemenea masivă emigrare a evreilor.

„După părerea mea - scria diplomatul german - mareșalul Antonescu vrea să omoare două muște dintr-o singură lovitură. Pe de o parte, vrea să obțină pentru dânsul cele 16 miliarde de lei, care-i sunt foarte necesari și, pe de altă parte, vrea să se debaraseze într-un mod abil de o mare parte a evreilor, care-i fac greutatea pe plan politic intern. El a refuzat o rezolvare radicală a problemei evreiești, dovedindu-se că evreii nu sunt bolșevici“. (*A.N. Colecția microfilme S.U.A., rola 478, T 120-4354, K 212680-K 212681, Auswärtiges Amt, Inland II, Geheim 57/1; vezi și BAR, A. I., Fond XXIV, ds. 3314, f. 75-76*).

655

1942, decembrie 14, Cernăuți. Guvernatorul provinciei Bucovina solicită P.C.M. dispoziții în legătură cu emigrarea a 500 de evrei din Cernăuți.

ROMÂNIA
GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BUCOVINA
CABINETUL MILITAR

Cernăuți la 14 Decembrie 1942
Nr. 8188

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
Cabinetul B.B.T.

Am onoare a vă aduce la cunoștința Dvs. următoarele:

1/ Oficiul Județean al Evreilor Cernăuți, cu adresa Nr. 2999, din 5.XI.1942 solicită autorizație de a organiza emigrarea primului lot de 500 evrei doritori să

emigreze din Țară. În acest scop cere intrarea în legătură cu Centrala Evreilor din România și cu agențiile de vapoare.

Motivează că societățile care au fost autorizate să organizeze emigrarea evreilor, din cauza taxelor prea exagerate ce încasează, n-au reușit să emigreze decât un număr foarte restrâns de evrei, cari au dispus de mijloace.

Această cerere este făcută pe temeiul art. 10 din regulamentul pentru organizarea și funcționarea regimului evreilor, în care se prevede că Centrala Evreilor și Oficiile județene ale Evreilor pot organiza emigrarea evreilor în conformitate cu dispozițiile Guvernului.

2/ Situația emigrărilor evreilor din cuprinsul Guvernământului Provinciei Bucovina, până acum este următoarea:

a) Prin „România”, Societatea Oficială de Turism din București s-au înscris și au părăsit definitiv țara vasele „Dacia”, „Europa” și „Viitorul”, un număr de 142 evrei.

Societatea încasează pentru călătorie sumele de mai jos:

- 440.000 lei pentru adulți
- 220.000 ” ” copii de la 4-14 ani.
- 50.000 ” ” ” până la 4 ani.

b) Prin organizarea firmei „Transporturi Internaționale M. Gheorghiu”, din Cernăuți, strada Regina Maria nr. 8, s-au înscris și urmează a părăsi definitiv țara un număr de 39 evrei.

Pentru fiecare pasager este fixată suma de lei 380.000, preț net al călătoriei, la care se mai adaugă de fiecare pasager 100.000 lei, ce urmează să-i plătească Centralei Evreilor din România, plus contribuțiunile care le va fixa Centrala Evreilor, ulterior.

Rezultă că suma ce se plătește de fiecare persoană, se ridică la aproximativ 500.000 lei.

3/ Guvernământul știe că aceste emigrări astăzi se organizează de Stat.

Față de cele de mai sus, am onoare a vă ruga să binevoiți a dispune să se dea ordine precise în legătură cu emigrările evreilor.

GUVERNATORUL BUCOVINEI,
GENERAL (ss) C. Calotescu

A.M.A.E., Probl. 33, vol. 23, f. 212

1942, decembrie 31, București. Tranzitarea prin România a 500 de evrei, majoritatea copii, din Budapesta spre Palestina.

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A POLIȚIEI
DIR. SIG. SERV. CONTROL STRĂINILOR

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
nr. 38564/31 Dec. 1942

Cu onoare se transmite cele de mai jos:

În urma raportului Domnului Ministru Subsecretar de Stat, General de Corp de Armată C. Z. Vasiliu către Domnul Mareșal, s-a aprobat tranzitarea prin România a 500 (cinci sute) evrei, majoritatea copii, care vin din Budapesta prin punctul de frontieră Curtici, cu destinația Palestina și care vor ieși din țară prin punctul de frontieră Giurgiu - Port.

Domnul Ministru Subsecretar de Stat a dispus escortarea trenului cu jandarmi, cu obligațiunea ca organizatorii să plătească misia acestor jandarmi, care îi va lua în primire, cu proces-verbal, la graniță și predând, de asemenea, cu proces-verbal la ieșirea din țară.

Data sosirii la frontieră se va anunța ulterior de către organizatori prin domnul avocat D. Tătușescu, Aleea Sapienței nr. 1, etaj 1, apartament 2, telefon 5.19.31.

Dispuneți măsuri în consecință.

DIRECTOR GENERAL,
Colonel (ss) Diaconescu

A.N., Fond M.A.I., ds. 34 I/1943, f. 14

Pe document, rezoluția:

„1 Ordin Leg. Jand. Arad spre știință și pt. a da jand. la cerere. 2. Ordin Leg. ca să ia contact cu Poliția punctului de frontieră p. a se comunica ziua când trenul intră în țară. 3. Comunicare avocat Tătușescu p. a ne da la timp data intrării în țară, p. a se lua în primire și escorta. Iden a i se arăta condițiile transportului și escortei (bani de plată) (ss) Indescifrabil“.

ADDENDA

1.	15.07. 1940	- Medici evrei scoși din funcțiunile publice	418
2.	12.07. ”	- Funcționari evrei concediați din M.L.P.C.	419
3.	06.08. ”	- Medici puși în disponibilitate sau destituiți din serviciile Ministerului Sănătății	420
4.	07.08. ”	- Personal medical, farmaceutic și auxiliar sanitar din asigurările sociale, pus în disponibilitate	421
5.	19.08. ”	- Îndepărtarea funcționarilor evrei de la M. Agr. și D.	423
6.	22.08. ”	- Medici evrei lăsați în disponibilitate	424
7.	26.08 ”	- Profesori evrei îndepărtați din învățământ	424
8.	4.09 ”	- Un lot nou de 258 funcționari superiori, inferiori și lucrători evrei îndepărtați din serviciu	425
9.	06.09 ”	- Evrei îndepărtați din funcțiune din Ministerul Lucrărilor Publice	426
10.	07.09 ”	- Baroul Capitalei a exclus erii încă un lot de avocați evrei	427
11.	08.09 ”	- Primul barou al țării a exclus definitiv din corp încă un lot de avocați evrei	428
12.	12.09 ”	- Avocați evrei excluși din baroul Ilfov	429
13.	13.09 ”	- Inginerii evrei au fost dați afară din A.G.I.R.	429
14.	27.09 ”	- Profesori evrei revocați din învățământ	431
15.	30.09 ”	- Tabel de artiștii de origină evrei din Sindicatul artiștilor dramatici și lirici	431
16.	” ” ”	- Tabel de artiștii de origină etnică evrei din Sindicatul artiștilor instrumentiști	435
17.	” ” ”	- [Tabel nominal al celor 60 de evrei eliminați din rândurile remizierilor ce lucrau la Bursa de Valori București]	439
18.	04.01.1941	- Evrei concediați din întreprinderile industriale.	439
19.	”	- Evrei dublați în întreprinderile industriale	440
20.	”	- Evrei concediați din întreprinderi	442
21.	”	- Tabelul victimelor asasinate în timpul rebeliunii legionare, întocmit de Institutul Medico-legal	442
22.	”	- Primele imobile evreiești expropriate	447
23.	”	- Lista ghetourilor și a lagărelor în Transnistria	449

1. Medici evrei scoși din funcțiunile publice

Eri s-a semnat o importantă decizie ministerială prin care departamentul sănătății publice îndepărtează din serviciile sale un prim lot de medici evrei.

Au fost astfel puși în disponibilitate, pe ziua de 15 iulie, următorii:

Dr. Feldștein Naum, medic radiolog prov. spit. Slatina; dr. Deligidisch Gherhard, medic provizoriu al circumscripției Tudora-Botoșani; dr. Rudaș Gheorghe, medic prov. circ. Merea Birnici-Dolj; dr. Kahn Artur, idem circ. Adășeni-Dorohoi; dr. Deuch Marian, circ. Mitoc Dorohoi; dr. Goldner Aron, circ. Ghiulerchioi-Durostor; Fixler Sara, circ. Făcăeni-Ialomița; dr. Rabinovici Ruhlea, circ. Iazu-Ialomița; dr. Mendel Ignat, circ. Sudiți-Ialomița; dr. Belder Ruhlea, circ. Dumitrești-Olt; dr. Abraham Samoilă, circ. Morunglav-Romanați; dr. Gartenberg Iosef, circ. Mahmudia-Tulcea; dr. Ghertner Iacob, medic sec. prov. sanatoriul T.B.C. Leamna-Dolj; dr. Reznic Tania, idem serv. san. municip. Iași (med. școlar); dr. Daghe Bela, idem spit. R. Sărat; dr. Orovanu Nicolae, idem spit. Slatina; dr. Roșu Pily, medic stag. circ. Mingir-Cahul; dr. Dascălu Iosef, circ. Domnița, jud. R. Sărat; dr. Mandel Gh., circ. Valea Mare, jud. Olt; dr. Abrudescu Teodor, circ. Siliștea, jud. Constanța; dr. Alter Adolf, circ. Alexandreni, jud. Bălți; dr. Aron Iancu, circ. Avrămești, jud. Tutova; dr. Cahana Artur, circ. Dealul Lung, jud. R. Sărat; dr. Tanershein Bercu Mili, circ. Slobozia-Conachi, jud. Covurlui; dr. Făinari Iosef, circ. Tașbunar, jud. Ismail; dr. Grünberg Moise, circ. Lipnița, jud. Durostor; dr. Harovitz Iosef, circ. Ușurei, jud. Vâlcea; dr. Lerner Idel, circ. Corbu, jud. Constanța; dr. Mandel Iuliu, circ. Rovinari, jud. Gorj; dr. Marta Zoltan, circ. Mateești, jud. Vâlcea; dr. Maior Simon, circ. Călărași, jud. Botoșani; dr. Presler Alexandru, circ. Haschioi, jud. Durostor; dr. Segal Iacob, circ. Ciuciulea, jud. Bălți și farmacistă Braester Dora, de la Institutul chimico-farmaceutic București.

*

Prin deciziunea ministerului muncii, înregistrată sub Nr. 40224 din 13 iulie 1940, următorul personal din asigurările sociale, funcționând cu titlul provizoriu și nemaiputând fi utilizat, a fost lăsat în disponibilitate pe ziua de 15 iulie a.c.:

D-rii: Iancovici Berman Etti, medic consultant Casa Asigurărilor Sociale Bacău; Sapira Saia, medic consultant Casa Asig. Soc. Bacău; Roitman R., medic consultant Casa Asig. Soc. Brăila; Zentei Irma, medic dentist Casa Asig. Soc. Brașov; Aschenazi M., medic dentist Casa Asig. Soc. București; Rosenberg Solomon, medic consultant Casa Asig. Soc. București; Seinfeld Arnold, medic radiolog Casa Asig. Soc. București; Gruber Leo, medic dentist Casa Asig. Soc. București; Sapira Bercu, medic consultant Casa Asig. Soc. București; Bittman Ludovic, medic consultant Casa Asig. Soc. București; Kaufman Haim, medic radiolog Casa Asig. Soc. București; Moses Iosef, medic extern Casa Asig. Soc. București; Kaufman Edit, agent de control Casa Asig. Soc. București; Roseblat Leon, medic consultant Casa Asig. Soc. Constanța; dr. Bercovici Iulian, medic consultant Casa Asig. Soc. Craiova; dr. Porjes Francisc, medic consultant Casa Asig. Soc. Dej; dr. Bercovici I., medic chirurg Casa Asig. Soc. Galați; dr. Abramovici Jak, medic dentist Casa Asig. Soc. Galați; dr. Schreibman S., medic oculist Casa Asig. Soc. Galați; dr. Talic Herman, medic consultant Casa Asig. Soc. Iași; dr. Ziecher Saul, medic consultant Casa Asig. Soc. Iași; dr. Iosub Iancu, medic

consultant Casa Asig. Soc. Iași; dr. Alter Iosif, medic consultant Casa Asig. Soc. Iași; dr. Schechter Ladislau, medic oculist Casa Asig. Soc. Petroșani; dr. Weisz Alfred, medic ginecolog Casa Asig. Soc. Petroșani; dr. Herman Gheorghe, medic consultant Casa Asig. Soc. Petroșani; dr. Strul Strul, medic O.R.L. Casa Asig. Soc. P. Neamț; dr. Körner David, medic consultant Casa Asig. Soc. P. Neamț; dr. Oscar Florin, medic domiciliu Casa Asig. Soc. Pitești; dr. Habat Bernardt, medic domiciliu Casa Asig. Soc. Ploiești; dr. Haim Moise, medic dentist Casa Asig. Soc. Ploiești.

Ziarul „Universul”, nr. 192, 15 iulie 1940

2. Funcționari evrei concediați din M.L.P.C.

În virtutea Decretului-Lege pentru apărarea ordinii politice unice și totalitare a Statului Român, nr. 2057, din 21 iunie 1940, a fost licențiat din serviciu un prim lot de salariați evrei de la Ministerul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor. Ingineri: Retah Solomon, Covasna Chiriș, Juster Raul, Klang Iosif, Leibovici R. Eugen, Avramsohn David, Crayer Alexandru, Leibovici Mauriciu, Nagler Mauriciu, Sufrim Dolf, Vesterstein Manase. Medici: Blum Casian, Gall Alexandru. Arhitecți: Popper Alfred. Picheri și supraveghetori, șefi de echipă: David Ilie, Laslo I. Farcaș, Grosman Saul, Weisenberg Efroim, Deremboim Mordhe, Blum Ferdinand, Herman Max, Wald Abraham, Leontescu Nicolae. Din Direcțiunea Generală a P.T.T.: ingineri Mendel Aizig, Horebegiu Max. Din Direcțiunea Generală a Drumurilor: ingineri Nulerman B., Gronich Leo, Glasberg Marcel, Waserman Adolf, Schor Oscar, Sohol Teodor, Wilner Samson.

Supraveghetori: Hendrich Valentin, Scheier Florica, Lucaci Ernest, Moritz Ismailov, Wolfsohn S., Simhovici Avram, Artnov Larisa, Leizerman Noeh, Chifeisman Miron, Safir A., Seiler Vladimir, Colincev V., Pozeciu Anatolie, Caminer Lev, Coifman Iosif, Sonov Ion, Buzinovschi Isac, Bulvoca Ioil, Liubomirschi S., Peepel Iosif, Ischingi Zaharia, Robert Eliazar, Ceadfar Benedict, Chirnanov Boris, Rotenberg Arriel, Verbeș Victor, Rudinov Geeb, Dobrov Leo, Cocosinsch Iosif, Roifensaim Zalman, Marsic L., Zavianschi Ema, Rujanschi Albert, Kohler Erich, Dorfman N., Mațiborschi P. V., Mitelman Meer, Rosebaum Daniel, Colesov Alex, Ițco Braz, Sirchis Ihiel, Cugatovschi Leonid, Abramovici Sava, Lascovici Ion, Lerner Iosif, Berber Mordhal, Kliegel Roger, Weintraub Mihail, Grusman Gheorghe, Cheis Eduard. Ajutor mecanic: Crum M. Ciorică; Mecanici: Grun Cornelia, Hiche Rudolf, Roller Vasile, Arcadi Erich, Peurr Iosif, Sanschi Ioan, Fleser Vasile, Hartenberger Ernest. Șoferi: Lascovici Ion, Herșcovici Mendel.

„Curierul Israelit”, 28 iulie 1940

3. Medici puși în disponibilitate sau destituiți din serviciile Ministerului Sănătății

Următorii medici au fost puși în disponibilitate sau destituiți din serviciile Ministerului Sănătății și Ocrotirilor Sociale, de la 1 iulie până în prezent:

Dr. Kaufman Cosla, med. șef lab. spit. I.O.V. București; dr. Mandel Gheorghe, circ. Valea Mare-Olt; dr. Talic Ruhlea, circ. Grindași-Ialomița; dr. Abrudescu Teodor, circ. Siliștea-Constanța; farm. Brester Dora, Instit. Chim. Farm. București; dr. Alter Adolf, circ. Alexandreni-Bălți; dr. Aron Iancu, circ. Avramești-Tutova; dr. Kahan Arthur, circ. Dealu Lung-R. Sărat; dr. Feirștein Bercu Mili, circ. Slobozia-Covurlui; dr. Făinaru Iosef, circ. Tașbunar-Ismail; dr. Horovitz Iosef, circ. Ușurel-Vâlcea; dr. Grunberg Moise, circ. Lipnița-Durostor; dr. Lerner Idel, circ. Corbu-Constanța; dr. Mandel Iuliu, circ. Rovinari-Gorj; dr. Márton Zoltan, circ. Mateești-Vâlcea; dr. Maier Simion, circ. Călărași-Botoșani; dr. Pressler Alexandru, circ. Haschioi-Durostor; dr. Segal Iacob, circ. Ciuciulea-Bălți; dr. Feldștein Naum, med. rad. spit. Slatina; dr. Deligdisch Gerhardt, circ. Tudora-Botoșani; dr. Rudaș Gheorghe, circ. Mierea Birmici-Dolj; dr. Kahn Arthur, circ. Adășeni-Dorohoi; dr. Deutsch Marian, circ. Mitoc-Dorohoi; dr. Goldner Aron, circ. Ghiureicoi-Durostor; dr. Fixler Sara, circ. Făcăeni-Ialomița; dr. Rabinovici Ruhlea, circ. Iazu-Ialomița; dr. Mendel Ignat, circ. Sudiți-Ialomița; dr. Beider Ruhlea, circ. Dumitrești-Olt; dr. Abraham Samoilă, circ. Morunglav-Romanați; dr. Gerdenberg Iosef, circ. Mahmudia-Tulcea; dr. Gertner Iacob, secund. San. Leamna-Dolj; dr. Reznic Tania, med. școlar Mun. Iași; dr. Dagie Bela, med. sec. Spit. Râmnicu Sărat; dr. Orăvan Nicolae, med. sec. spit. Slatina; dr. Herșcovici Iosef, circ. Grumezoaia-Fălciu; dr. Roșu Pilly, circ. Mîngir-Cahul; dr. Abramovici S.Z., med. pr. San. Alejd-Bihor; dr. Rabinovici Sifra, circ. Borăescu-Gorj; dr. Böhm Euhene, med. oraș Odorhei; dr. Tismeneșchi Nehema, circ. Lipia Bojdani-Ilfov; dr. Snapic David, circ. Slătioara-Vâlcea; dr. Leizer French, circ. Cacica-Suceava; dr. Mendelovici Abis, circ. Ștefănești-Botoșani; dr. Braunștein Lya, circ. Balint-Severin; dr. Iancu Solian, circ. Lehliu-Ialomița; dr. Einschlag Nathan, medic șef oraș R. Vâlcea; dr. Dora Lupu, circ. Popești-Iași; dr. Dulbergher Raul, circ. Terpezița-Dolj; dr. Văleanu Solomon, medic spit. Bechet-Dolj; dr. Rămureanu Aurel, circ. Strunga-Roman; dr. Roitman Lia, circ. Slobozia-Ialomița; dr. Bernard Alexandru, circ. Largu-Buzău; dr. Simon Leopold, circ. Sft. Gheorghe-Mureș; dr. Vasvari Alexandru, circ. Săvădisla-Cluj; dr. Halberg Leon, circ. Nimigea de Jos-Năsăud; dr. Dulbergher Alexandrina, circ. Borleni-Tutova; dr. Segal Maria, circ. Bumbești-Gorj; dr. Rosenzweig Gherș, circ. Becani-Buzău; dr. Schonzweig Eugen, circ. Brețcu-Trei Scaune; dr. Pertain Chelman, circ. Popești-Teleorman; dr. Smil Goldștein, circ. Boldu-R. Sărat; dr. Nicolae Rafael, circ. Bonțida-Cluj; dr. Grauenfels Eugen, circ. Cernatu de Jos-Tr. Scaune; dr. Eisicovits Carol, circ. Glodeni-Mureș; dr. Weiss Mauriciu, circ. Plăeși-Ciuc; dr. Meneș Martin, circ. Ulieșu-Odorhei; dr. Lövy Isailă, circ. Ocna-Sibiului; dr. Reidel Avram, circ. Cogealac-Constanța; dr. Rosenștein Ernest, circ. Bichiș-Târnava Mică; dr. Mironescu Maria născ. Iarmolinschi, circ. Lunca Corbului-Argeș; dr. Emanuel Iosef, circ. Zlatna-Alba; dr. Binder Lazăr, circ. Supurul de Jos-Sălaj; dr. Stenfeld David, circ. Lăpuș-Someș; dr. Hiller Gherș, circ. Ungureni-Mureș; dr. Ujhely Mihail, circ. Atid-Odorhei; dr. Vass Frederic, circ. Piuă Petri-Ialomița; dr. Balif Charlota, asist. spit. Socola-Iași; dr. Schwartz Israel, circ. Cornești-Dâmbovița; dr. Eisenberg Alexandru, circ. Valea Lungă-Dâmbovița; dr. Pleniceanu Rodica, circ.

Pătule-Mehedinți; dr. Teichman Alada, circ. Bistrița-Năsăud; dr. Manoliu Harrys, circ. Vidra-Ilfov; dr. Weiss Herman, circ. Praid-Odorhei; dr. Grosfeld Lupu, circ. Stănișești-Tecuci; dr. Scheimvitz Iacob, circ. Răchitoasa-Tecuci; dr. Rosenberg Arpa, circ. Pantelimon-Constanța; dr. Pilper Ghersin, circ. Rucșin-Hotin; dr. Mendel Sut, circ. Rădăuți-Dorohoi; dr. Bercovici Aurel, spit. în circ. Ungureni-Botoșani; dr. Grumberg Avram, medic de circumscripție Peretu-Teleorman; dr. Zisela Rachela, med. circ. Zilișteanca-Buzău; dr. Silmhovici Haim, circ. Foltești-Covurlui; dr. Mădărjac Labin Blanche, spit. Viziru-Brăila; dr. Brukner Alexa, circ. Recaș-Timiș; dr. Stein Elias, circ. Moldovița-C. Lung; dr. Nuță Feldman, circ. Coroești-Tutova; dr. Postmandir Sabina, circ. Gologani-R. Sărat; dr. Nicolaide René, sec. Inst. Obst. Timișoara; dr. Hascal Poplicher, oraș Hârlău-Botoșani; dr. Ekstein Samoilă, circ. Țigănești-Iași; dr. Werheimer Iacob, spit. Baia Mare; dr. Roitman Naftula, spit. Cobadin-Constanța; dr. Deutche Geza, circ. Guttenbrun-Arad; dr. Körth Iosef, circ. Brusturoasa-Bacău; dr. Wertheimer Eugen, circ. Balan-Trei Scaune; dr. Vartan Armin, circ. Moritzfeld-Timiș; dr. Enghel Desideriu, Zimboru-Cluj; dr. Corany Alex., circ. Sudrigiu-Bihor; dr. Hamudia Raisa, circ. Silișteea-Vlașca; dr. Orjehovschi Volf, circ. Beriu-Hunedoara; dr. Pompiliu Maximilian, circ. Ciocănești-Ialomița; farm. Diana Paker, dep. de medicamente Sibiu; dr. Redenschi Abram Moise, circ. Pâncești-Roman; dr. Zaidman Ion Elena, circ. Racova-Vaslui; dr. Liebman Ladislau, circ. Rusca Montană-Severin; dr. Löbel Carol, circ. Gătaia-Timiș; dr. Silberbusch Paul, Cernăuțeanu, circ. Călugăreni-Neamț; dr. Fonyo Adalbert, circ. Găvojdia-Severin; dr. Dascăl Strul, circ. Gloduri-Bacău; dr. Rosmarin Solomon, circ. Vela-Dolj; dr. Aronovici Arnold, circ. Cătina-Cluj; dr. Weiss Iosif, circ. Săcueni-Cluj; dr. Singer Capil, circ. Stăniilești-Fălciu; dr. Kovacs Arnold, circ. Guberdium-Bihor; farm. Schuller Iosif, chim. șef lab. Ig. Alba-Iulia; dr. Werner Nally, circ. Turcenii de Sus-Gorj; dr. Belter Polixenia, circ. Petreștii de Jos-Turda; dr. Leizer Cahan, circ. Dărmănești-Suceava; dr. Leibovici Ludovic, circ. Diciosânmartin rural; dr. Glivhiche Zoe, circ. Mirăslău-Alba; dr. Zimet Iacob, circ. Rădășeni-Baia; dr. I. Orenștein, asist. spit. Socola-Iași; dr. N. Lavrenenco, asist. spit. Socola-Iași; Dora Blinov, admin. spit. Socola-Iași; dr. Emilia Orenștein, asist. spit. Socola-Iași; dr. Mareș Cahana, spit. Diciosânmartin; dr. Cahana Taube, asist. spit. Diciosânmartin; dr. Hirschhorn Arthur, circ. Rupea-Târnava Mare; dr. Iosef Eduard, circ. Ditrău-Ciuc; dr. Isac Abraham, circ. Berghin-Alba; dr. Ioil Avram, circ. Roșia Montană-Alba.

Ziarul „Universul”, nr. 214, 6 august 1940

4. Personal medical, farmaceutic și auxiliar sanitar din asigurările sociale, pus în disponibilitate

Prin decizie ministerială, d. ministru al muncii a pus în disponibilitate pe data de 1 august 1940 personalul medical, farmaceutic și auxiliar sanitar al Asigurărilor sociale, mai jos notat, care nu îndeplinește condițiunile prevăzute de Decretul Lege nr. 1057 din 21 iunie 1940 pentru apărarea ordinii politice unice și totalitare a Statului Român.

Casa de asigurări sociale Arad: dr. Schilingher Armin, Sânnicolaul Mic, dr. Deutsche Geza, Gutenbrun, dr. Rada Lazăr, Târnova, dr. Varadi Carol, Pâncota, dr. Mesinger Iuliu, Nădlac, medici de circumscripții.

Casa de asigurări sociale Brașov: dr. Lichtenstein Tiberiu, dr. Schontzweigen Eugen, Brețcu, dr. Wertheimer Eugen, Belani, dr. Horovitz Ernest, Covasna, dr. Stein Bernardt, Boroșincul Mare, medici de circumscripții, dr. Dichter Samoilă, medic dermatolog-Honterus.

Casa de asigurări sociale Dej: dr. Fisch Coloman, Prundul Bârgăului, dr. Weinberger Zoltan, Șimleul Silvaniei, dr. Salavetz Eugen, Cehul Silvaniei, dr. Sinetar Edmund, Zalău, dr. Weigner Samoilă, Surduc, dr. Frenkel Francisc, Crasna, medici de circumscripții.

Casa de asigurări sociale Deva: Paraschiv Ana, farmacistă, Deva.

Casa de asigurări sociale Iași: dr. Corneanu Marcel, med. circ. Ștefănești, dr. Spacovici Maria, med. șef. ajut. Iași, dr. Gruparu Carol Gh., intern spitalul chirurgie Iași, Mazilu Ecaterina, farmacistă, Iași.

Casa de asigurări sociale Lugoj: dr. Seidecaru Herman, med. circ. Toplița Herculane, dr. Liebman Ladislau, med. circ. Rusca Montană.

Casa de asigurări sociale Oradea: dr. Wexler Zoltan, Beliu, dr. Florenthal Ernest, Marghita, dr. Gottlieb Mayer, Oșorhei, dr. Korany Alexandru, Sudurghiu, dr. Polak Emil, Salonta, dr. Halasz Adalbert, Baia-Felix, dr. Lenghel Desideriu, Diosig, med. circ., Eremias Rozalia, tehniciană dentară, Oradea.

Casa de asigurări sociale Petroșani: dr. Junger Maximilian, med. interne Petroșani, dr. Haber Ladislau, med. copii Petroșani, dr. Kugel Zoltan, Aninoasa, dr. Hammer Ludovic, Lupeni, med. circ.

Casa de asigurări sociale Ploiești: dr. Semian Iosif, tehnician dentar, Ploiești.

Casa de asigurări sociale Rădăuți: dr. Gaster Abram, Seledin, dr. Badian Iosif, Putila, dr. Horn David, Iacobenii, dr. Drucman Mayer, Cârlibaba, dr. Lecker David, Moldovița, dr. Harth Bruno, Vama, dr. Adlarsberg Samoil, Gura Humorului, dr. Schechter Ghidali, Ițcani, dr. Honig Samoil, Solca, dr. Koch Albrecht, Cacica, medici circ.

Casa de asigurări sociale Reșița: dr. Bihari Paraschiva, med. copii, Reșița, dr. Altman Nicolae, Brebul Dolinești, dr. Welber Eduard, Berzasca, medici circ., Bok David, farmacist, Anina, Israil Wiliam, tehnician, Reșița.

Casa de asigurări sociale Satu Mare: dr. Steuer Eugen, medic copii Satu-Mare, dr. Garda Acoș, medic dentist, Baia Mare, dr. Dteuer Gheorghe, Halmei, dr. Herșcovici Lupu, Cavnice, dr. Wiener Alexandru, Ocna-Șugatag, dr. Stern Iacob, Petrova, dr. Fruchter Ludovic, Poeni de sub Munte, dr. Steingiser Iosif, Vișeu de Sus, dr. Horn David, Cârlibaba, dr. Zisser Esfira, Câmpulung la Tisa, dr. Klein Eugen, Valea lui Mihai, dr. Katz Andrei, Livada, dr. Gal Alexandru, Șomcuta Mare, medici de circumscripții.

Casa de asigurări sociale Târgu-Mureș: dr. Gorsfeld Martin, Toplița, dr. Gherson Samoilă, Tulgheș, dr. Bercovici Iosif, Șumuleu, dr. Harnisch Marcel, Valea Uzului, dr. Siegler Emil, Hodoșa-Ciuc, dr. Weisz Maurițiu, Plăeși de Jos, dr. Herșcovici Iosif, Lunca de Mijloc, dr. Lecman Israil, Band, dr. Lederer Adolf, Gălăuțași, dr. Poenaru Eugen Kahane, Sân Dominic, dr. Roth Alexandru, Eremitul, dr. Vereș Martin, Gurghiu, medici de circumscripții.

Casa de asigurări sociale Timișoara: dr. Marcus Eugen, Sarafolie, dr. Lobl Carol, Gătaia, medici de circumscripții.

Ziarul „Universul”, nr. 215, 7 august 1940

5. Îndepărtarea funcționarilor evrei de la Ministerul Agriculturii și Domeniilor

Prin Înaltul Decret Regal No. 2771 din 16 august 1940 - la propunerea d-lui profesor G. N. Leon, ministru ad-interim la departamentul agriculturii și domeniilor, se îndeplinește pe data de 15 august c., din funcțiunile publice pe care le acupă, contrar prevederilor Decretului Lege privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România următorul personal evreu aflat în serviciul ministerului agriculturii și domeniilor și al instituțiilor pendinte de acest departament, după cum urmează:

Vaida Mihail, medic veterinar, inspector general, de la direcția economică agrară; Banet Artur, medic veterinar primar, de la circ. Podul Nou, jud. Timiș; Barteș Ladislau, medic veterinar de circ. de la circ. Iara, jud. Turda; Bolgar Ignatie, medic veterinar primar, de la circ. Șieu, jud. Mehedinți; Borger Frederic, medic veterinar primar, comuna Hălăghiu, jud. Brașov; Carmelin Leo, medic veterinar circ. de la circ. Odobești, jud. Putna; Fuhrer Beri, medic veterinar primar de la circ. Brănești, jud. Ilfov; Fegyveres Maximilian, medic veterinar de circ., circ. Sârmașul Mare, Cluj; Gottfried Fenin, medic veterinar circ., de la insp. veterinar Constanța; Halasz Iuliu, medic veterinar primar, de la circ. Radna-Arad; Hauslich Iosif, medic veterinar circ. de la circ. Câmpia Turdei, jud. Turda; Heitl Adolf, medic veterinar prim. al județului Suceava; Horvath Nandor (Ferdinand) medic veterinar comunal, Salonta Bihor; Herșcovici Ludovic, medic vet. stag. de la Camera agricolă Romanați; Iosefovici Adolf, med. vet. prim. de la circ. Ineu, Arad; Laufer, Arnold, med. vet. circ. de la circ. Ileana-Someș; Moiselman Gali, med. vet. prim. al jud. Storjineț; Pasztor Eugen, med. vet. circ. orașul Bistrița-Năsăud; Schauer Marcus, med. vet. prim. circ. Toplița-Mureș; Sebastyan Alex., med. vet. circ. la abatorul Oradia; Schertzer David, med. vet. stag. circ. Ciudeiu-Storjineț; Stadler Maximilian, med. vet. prim. circ. Mureșul de Jos, jud. Mureș; Szasz Gherasim, med. vet. insp. circ. Lugoj-Severin; Tolnay Alexandru, med. vet. circ., circ. Ighiu-Alba; Thaler Iosif, med. vet. stag., circ. Negrești-Vaslui; Vadasz Iosif, med. vet. prim., orașul Petroșani-Hunedoara; Vass Andrei, med. vet. prim. al orașului Orșova-Severin; Hodoși Geza, med. vet. circ. Moldova Nouă-Caraș; Rosen Onisim, asistent la secția de fitotehnie din Institutul de cercetări agronomice al României; Zuchner Nandor, ing. agr. șef cl. I, de la Camera agricolă Argeș; Gorzo Andrei, med. vet. prim al municipiului Craiova; Kalman Ludovic, med. vet. primar circ. Hațeg, jud. Hunedoara; Vadasz Alador, med. vet. de circ., circ. Teiuș-Alba; Marcovici Ludovic, medic veterinar stagiar de la serviciul veterinar comunal Baia Sprie, județul Satu Mare; Szekely Ladislau, med. vet. primar, circ. Chișineu Criș, jud. Arad; Victor de Mayo, ing. agr. cl. II, din direcțiunea învățământului și propagandei agricole; Segal Iosif, ing. agr. șef cl. I, de la inspectoratul agricol Iași; Kupferstein Verona, arhivară de la Camera agricolă Mureș; Eugenia Stoica, dactilografă cl. I, de la Camera agricolă Durostor; Bendetovici Clara, impiecată stagiară Camera agricolă Orhei; dr. Hușan Iancu, medic prof. conferențiar școala de agricultură Cupcui; Alexandrov Eug., contabil Camera agricolă Tighina; Alperin Mihail, conductor agricol Camera agricolă Cahul; Liuba Colomeico, impiecat cl. I, Camera agricolă Hotin.

Ziarul „Universul”, nr. 227, 19 august 1940

6. Medici evrei lăsați în disponibilitate

Următorul personal medical, farmaceutic și auxiliar sanitar definitiv din asigurările sociale a fost lăsat în disponibilitate pe data de 15 august c., deoarece nu întrunește condițiunile decretului-lege nr. 2650/940 pentru a mai putea fi funcționari publici:

Dr. Sevastos Vera, medic dermatolog, Casa asig. soc. București; dr. Schineanu Lazăr, medic interne, Casa asig. soc. București; dr. Grubea Marinel, medic preventivă, Casa asig. soc. București; dr. Rosenthal Witner, medic ginecolog, Casa asig. soc. București; dr. Novak Sinai, medic venerice, Casa asig. soc. București; dr. Aurian Blăjeni Corneliu, medic chirurgie, Casa asig. soc. București; dr. Blechman Mauriciu, medic T.B.C., Casa asig. soc. București; Popescu Ritta, farmacistă, Casa asig. soc. București; Haimovici Alter, tehnician dentar, Casa asig. soc. București; Morțun Paula, farmacistă, Casa asig. soc. Bacău; Feldman Maria, farmacistă, Casa asig. soc. Constanța; Singer Sigismund, medic interne, Casa asig. soc. Craiova; dr. Beer Emanoil, medic-șef, Casa asig. soc. Dej; dr. Herman Arpad, medic interne, Casa asig. soc. Petroșani; Feldman Avram, farmacist, Casa asig. soc. Petroșani; dr. Sternbach Iosif, medic copii, Casa asig. soc. Ploiești; dr. Richter Alexandru, medic interne, Casa asig. soc. Satu Mare; dr. Blum Edmund, medic circ. urb., Casa asig. soc. Satu-Mare; dr. Mendel Niculae, medic circ. Carei, Casa asig. soc. Satu Mare; dr. Kertes Armin, medic circ. Carei, Casa asig. soc. Satu-Mare; dr. Sternberg Vasile, medic circ. Carei, Casa asig. soc. Satu Mare; dr. Veisz Desideriu, medic circ. Sighet, Casa asig. soc. Satu-Mare; dr. Solomon Maximilian, medic circ. Borșa, Casa asig. soc. Satu Mare.

Ziarul „Universul”, nr. 230, 22 august 1940

7. Profesori evrei îndepărtați din învățământ

La ministerul educației naționale se lucrează acum la cercetarea situației corpului didactic primar și secundar de origină etnică evreească, în conformitate cu Decretul Lege privind starea juridică a evreilor.

Prin decizia nr. 149471 și 149472/940 au fost îndepărtați, în urma acestor cercetări, următorii:

DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL NORMAL

Vagner Aurel, profesor de matematici la școala normală de băieți din Bacău; Segal Gherson, profesor de științe fizico-chimice la școala normală de băieți din Bacău.

DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR

Picher Amalia, învățătoare gr. I, comuna Frumușica, jud. Ilfov; Katz Adalbert, învă. definitiv, școala Nr. 2, comuna Salonta-Bihor; Weis Irina, învă. def. comuna Ineu-

Bihor; Sugăr Magdalena, înv. prov. comuna Salar, jud. Bihor; Bar Moses, înv. gr. I, școala de băieți din C. Lung Moldova; Dechner Roza, înv. gr. II, școala de fete com. Siret, Rădăuți; Schmidt Gehrmina, înv. gr. I, școala de băieți Nr. 3, Rădăuți; Rosenkrantz Gusta, înv. gr. I, școala de băieți Nr. 3, Rădăuți; Weisenberger Alberta, înv. prov., comuna Horodnic de Jos, jud. Rădăuți; Marcovici Smaranda, înv. gr. I, școala Nr. 1 Satu Mare; Rosner Sirena, înv. prov., comuna Caraș, jud. Satu Mare; Sneider Bertha, înv. def., comuna Clit, jud. Suceava.

Ziarul „Universul”, nr. 234, 26 august 1940

8. Un lot nou de 258 funcționari superiori, inferiori și lucrători evrei îndepărtați din serviciu

D. ing. Ion Macovei, ministrul lucrărilor publice și al comunicațiilor, a dispus să fie îndepărtat din serviciu, pe ziua de 1 sept. a.c., următorul personal din direcția generală c.f.r., care nu întrunește condițiile cerute de decretul lege 2650/1940, pentru a fi funcționari publici:

Direcția administrativă: Rădulescu Rebeca, Bernstein Frima și Schachter Emil Alex.

Direcția comercială: Herer Iosif, Holitsch Dezideriu și Davidovici Francisc.

Direcția podurilor: Lerner Mauriciu, ing. Apperman Ștefan, Adler Tilia și Dreikurs I. Leopold.

Direcția economatului: Gropper Berll, Zador Czilka și 2 lucrători.

Direcția financiară: Rona Iosif, Braun Wilhelm, Zender Hugo, Miko Pavel, Friedman Henrich, Ungar Ludovic, Somogyi Alex., Fuchs Bartolomeu, Samoilsohn Sigmund, Goldenberg Paula, David Ema, Iager Iacob, Matyas Eugenia.

Direcția contenciosului: Feitelsohn Manciuc.

Direcția întreținerii: inspector conducător Meisner Bruno; șefi birou tehnic: Lichtig Wilhelm, Wiener Hugo, Reinhorn Moritz, Horvath Iosif; ing. consilier Hirsch Gustav; șef birou tehnic: Ladany Desideriu, Horodniceanu Marcu, Davidescu Mișu, Orenstein Iuliu, Kivovici Sergiu, Klein Beno, Kalman Iosif, Engler Iuliu, Grunberg Maier, Boer Iuliu, Drimer David, Vida Eugen; șefi de secție: Herman Iosif, Gutman Ludovic, Kolos Desideriu, Gutman Oscar, Negrea Jean, Gurovitz Moisei; ingineri Roclitz Vicențiu, Gottlieb Iosif, Iancu Gh., Trichter Arnold, Maletz Avram; sub-șefi de secție: Kalay Emeric, Rony Bartolomeu, Stein Georges, Winkler Gustav, Schaffer Heinrich, Gheleş Haim, Mützel Adalbert, Abramovici Alexandru, Dorneanu Mandel, Șor F. Carol; și următorii funcționari de diverse categorii: Spirer Rudolf, Berger Alex., Jszak Heinrich, Freud Raisa, Lazăr Adolf, Gredeanu Lidia Maria, Schwartz Robert, Pächt Haim Iosef, Carvatchi Maria, Handji Alex., Seinfeld Șloim, Stamer Sabina, Demian Oscar, Dehtear Sonia, Litvin Boris, Steiner Adalbert, Zwengler Samoil și Halăș Eugen.

Direcția lucrărilor speciale: ing. consilier Gyali Zoltan și Cântea Henri, șef birou tehnic.

Dirrecția mișcării: diverși șefi de gară, impiegați, casieri etc.: Freud Cornel, Altman Rudolf, Kiss Alex., Gutman Seivel, Bartfeld Hirsch, Szekeli Alex., Gitter Esos, Stein Ludovic, Weininger Jacob, Drimer M., Franckel Eugen, Moscovici David, Greiler Leon, Staindler Zollău, Grosman Alex., Schweițer Leon, Sceman Solomon, Marcovici Leo, Benda Adalbert, Schreiber B., Katz B., Polak Mihai, Nusbaum Ed., Brukner Isidor, Naftaliu Iosif, Herschovitz Ignat, Safir Efroim, Neuberger O., Denhof Adalbert Iosif, Schechter R., Neulicht E., Kaunitz S., Talic Leon, Klein Iacob, Lenghel I., Vamoș Zoltan, Reinfeld K., Moise Avram, Varany A. L., Gero N., Safir Herș, Hirch I., Iszek Oscar, Covrig Irina, Lucacs Ion, Leibovici M., Buton Victoria, Bonyhadi Iosif, Schosman Geza, Rizel Isac, Sabetai H. Saul, Beker Avram, Rasches O., Simon Adalbert, Ghisman Leia.

Dirrecția medicală: medici: Munteanu Mihail, Sevastos Vera, Schnak Isac, Benedek Iosif, Fleischer Alex., Cohen Emanoil, Lande Marcus, Bohm Eugen, Bienstoc Oscar, Bernath Iosif; dentiști tehnici: Spérer Bianca, Thenen Fany.

Dirrecția controlului: Benedek Er., Rotner Ana, Grumberg V., Unger A., Colter A., Herer Silvia, Herser Liba, Simșa S.C.

Serviciul statisticii generale: Bihari F. R., Eckstein I.

Dirrecția tracțiunii: ing. consilier Kery Aladar, ingineri: Bunea Isac, Raicu Desideriu, Szücs Eugen, Dosza Ivan, Patak Ernestin; diverși funcționari: Rășcanu Rozalia, Nadaș E., Viranyi Francisc, Brodi Iacob, Lieber Aida, Mathe Ghizela, Szabo Irina, Abraham Alex., precum și 15 mecanici, meseriași etc.

Dirrecția atelierelor: un număr de 53 lucrători, maiștri de atelier, în frunte cu: Lupescu Gh., Ursin Iosef Ioan, Friedman Avram, șefi birou tehnic, Ieremia Iancu, conducător tehnic, Freud A. Hellyn C., șef secție, Mazur Isac Ioan, referent, Marinescu Charlotte, impieगत birou și Weintraub Mina, dactilografă.

În total 258 funcționari superiori, inferiori, lucrători etc.

Ziarul „Universul”, nr. 250, 4 septembrie 1940

9. Evrei îndepărtați din funcțiune din Ministerul Lucrărilor Publice

Personalul evreu menționat mai jos este îndepărtat din serviciu, pe ziua de 1 septembrie 1940, neîntrunind condițiunile cerute de decretul-lege nr. 2650 din 1940, pentru a mai fi funcționari publici, și anume:

A. Administrația centrală: Gausfain Sofia, inginer ordinar cl. II, din serviciul central al Dirrecțiunii apelor; Jupiter Samoil, inginer ordinar cl. I, din serviciul apelor, Regiunea IV Galați; Buchen Bernard, inginer ordinar cl. I, din serviciul apelor, Regiunea I Craiova.

B. Dirrecțiunea generală a drumurilor: Fränkel Iacob Solomon, inginer șef cl. II; Roman Emil, inginer ordinar cl. I; Sinigali Rudolf, inginer; Reinhorn Benedict, inginer; Mayer Jean, inginer; Goldenberg B. Mauriciu, inginer; Ghinșberg P. Emil, inginer; Aenlender Iacob, subinginer, conductor ordinar cl. I și Liebling Margareta P., dactilografă principală cl. I.

C. Direcțiunea Generală a Poștelor, Telegrafelor și Telefonoanelor: Farcaș Elena, oft. 7/3; Koppelman Carol, oft. 7/2; Eisenthal Bernhard, oft. 7/2; Schneider Peppi, oft. 8/1; Schul (Benkö) Sarlota, oft. 8/1; Seidner Otto, oft. 7/3; Burstein Ghitla, 8/3; Kasner Wolf, fact. rur. 8/3; Pantofaru Maria, oft. 7/3; Dorfman David, oft. 8/1; Prelman (Havreliuc) Clara, oft. 7/3; David Nicolae, oft. 7/3; Herer Moses Mordache, oft. 6/2; Demian (Rosner) Taube, oft. 7/3; Horodenker Irma, oft. 7/3; Blau Sarlota, oft. 7/3; Grünwald Millo, oft. 8/2; Remetier Emeric, oft. 8/2; Riesel Marcu, oft. 7/1; Simbler Sloma, oft. 7/1; Schüfler Nenfred, oft. 8/3; Crențin (Schlesinger) Olga, oft. 6/3; Weiss Maximilian, oft. 6/3; Ludmer (Popescu) Monea, oft. 7/3; Scherman Ana, oft. 7/3; Lufer (Kelmer) Antonia, oft. 7/3; Feldman Gabriel, medic 7/3; Roza Frieda (Deutsch), oft. 8/2; Klein (Sauerquelle) Ghizela, oft. 8/3; Weiner (Ghertovici) Sofia, oft. 8/2; Kopilovici C. Victor, oft. 8/3; Fischer Ana, oft. 7/3; Heilpern (Atlas) Emil, oft. 7/1; Stup (Riesker) Berta, oft. 8/3 și Ionescu Const. 28 oft. 8/3

Ziarul „Universul”, nr. 245, 6 septembrie 1940

10. Baroul Capitalei a exclus ieri încă un lot de avocați evrei

Consiliul ordinului avocaților primului barou al țării a decis ieri, cu unanimitate de voturi, excluderea imediată din corp a unui lot nou, de 55 avocați evrei, cari deși au pretins în scris că s-ar găsi în categoria privilegiată de israeliți băștinași s-au dovedit totuși a fi - dimpotrivă - dintre cei îndepărtați de la drepturile fiilor națiunii române.

Deciziunea stabilește anume: radierea imediată din tabloul avocaților Baroului Ilfov, în virtutea art. 3, 4, 5, 7, 8, 16 și 19 din Decretul cu putere de lege nr. 2650 din 9 august 1940 a următorilor avocați evrei cari n-au produs dovezile necesare că intră în categoria II-a prevăzută de sus menționatul decret lege: Avram David (Dosar No. 4302 din 1924); Aronovici Alexandru (5584/1928); Abramovici Arthur (4832/1926); Akerman Cazimir (1644/1933); Androniu Alfred (3342/1920); Berall D. Avram (6121/1929); Braester Aron (5452/1927); Bayer Leca (6441 din 1930); Braunstein Arthur (1896/1933); Barasch I. Marco (3186/1919); Bresliska Alfred Marcel (4602/1925); Benvenisti Mișu (4291/1924); Brill Adelina (1380/1925); Barasch Leiser Avram (1851/1933); Căpulescu M. I. (5057/1927); Costiner Frieda (5445/1930); Costiner Elias (3419/1920); Codel H. Leiser (6556/1935); Comșa A. Jean (fost Cohen) (2049/1934); Chirovici Carol (5589/1951); Kan Maria Irina (Roza) (1085/1932); Kan Marcel (4604/1925); Kohn Zalman (6274/1931); Kaner Charlotte (6454/1929); Kalef Aureliu (6193/1931); Davidovici M. E. (2402/1934); Dikman Renée (5464/1927); Daniel M. S. Moise (Moise Strul Nuhel) (5358 din 1928); Elias Marcel (5136 din 1923); Ebercon Iosif (1319 din 1932); Fundoianu Martin (Fondianer) (6330/1930); Feidman Isidor (2253/1934); Filderman Leopold (6451/1935); Focșeneanu Lucia (Veinberg) (1606 din 1933); Focșeneanu S. Lazăr (4620/1925); Fischman Hugo (6102/1933); Facon Ioan (6169 din 1928); Ghimpu Ioan (Isac Ghimbaum) (3080/1919); Granet Angela (710/1931); Goldstein Haim (5180/1928); Goldstein Adolf Jean, Goldhamer Herbert (1216/1932); Gherman N. Nicu (1790/1933);

Grünberg Emanuel (1466/1933); Goldman Betty (2600/1935); Guttman H. Iancu (2493/1934); Grünberg Iosif (5597/1922); Godeanu M. Sergiu (3338/1920); Golden A. Iosif (5779/1931); Hamburger Cecilia (Kleinburg) (1764/1933); Holdtzman Iosef (1598/1933); Horovitz Leon (4915/1927); Haimovici Paula (2973/1935).

p. Decan, Constantin Algiu, Secretar General, Mircea Ionescu
Lucrările consiliului continuă.

Ziarul „Universul”, nr. 246, 7 septembrie 1940

11. Primul barou al țării a exclus definitiv din corp încă un lot de avocați evrei

Consiliul Ordinului Avocaților primului Barou al Țării a decis erii excluderea din Corp a avocaților evrei mai jos pomeniți, fiindcă s-a dovedit că nu satisfac cerințele legii pentru a putea să practice mai departe profesiunea:

Jianu Ionel (Stark), Iacobsohn Saul, Ieșeanu Nathàn, Igner Enric, Cahane Benjamin, Cofler Jiteanu Romulus, Cahane Siegfried, Chivovici Mișu, Levy A. David, Lupu Vladimir (Isidor Wolfsohn), Lorens Iulius, Littman Benedict, Leibu Iancu, Levi Mihail Piscu, Mendelsohn Moritz, Metzingher I. Nahem, Mărculescu Bazile, Michelson Otto, Michelson Mauriciu, Marcus Gh. Isidor, Manolovici Mauriciu, Mendelsohn Benjamin, Mendelsohn Valerian, Mihalovici Berthold, Mises Madeleine, Neuman Alf. Negoianu, Naftalison Ascher, Neigher Teodor (Negreanu), Ornstein Iosef, Onescu M. Marcu (Oxenberg), Penchas Adrian, Reiter Peretz, Polingher Lupu, Reisel Mayer, Reisenberg Iacob, Reich Iosif, Revici Samuel, Safirman Nichel, Smilovici Sima (Ghertler), Steinbruch Nahmias, Santo I. Alexandru, Schwartz Leiba, Simoniu George (Rosenfeld), Stern M. Adolf, Saliuanu Alex. Alfred (Silberman), Suller A. Aurel, Saxone David Valentin (Feuerstein), Safir Emanuel, Șaraga Nathan, Solomon M. Samuel, Tedescu Isac Kaufman, Tenenbaum Iosef, Wisner Jules, Witner Margo, Weisengrun Nicolae, Mihalovici Berthold, Wechsler Marcel, Weinberg Frederich, Algazi Ilie, Axelrad S., Auerbach Isidor, Aroneanu Meny, Bacalu Iacob, Beinglas Benjamin, Barahovici S. H., Bâlin Mady, Bâlin Emanuel, Braunstein David, Barad Ramiro, Beer Iancu, Blimes Leon, Blumer Adolf Sache, Brüll Herman, Bacal N. Ițic, Botoșăneanu Leon, Carniol Leibu, Candel Eduard Carol, Cohen M. Jean, Cohn B. Solomon, Ciocanile M., Casvan Ilie, Digman Adolf, Dascălu Eduard Eiscovici, Ettingher Jules Mandy, Ebner Alfred, Etingher Adolf, Carp Mathias, Cohn Zeilig, Enzer D. S., Edelstein Wilhelm, Frischof Max, Friedman Eliazare, Froimulici Simon (Plăeșu), Frölicman Ștefania, Pinteia Victor, Flacs Sami, Felder Marcel, Feldstein Virgil, Feldstein Silvain, Ghelberg Iancu, Gruber Solomon, Garthein I., Grumberg Pincu, Goldenberg Simon, Goldenberg Ionel, Goldner Matei, Gellert I., Grubea Ion, Gail Ludovig, Glaser Edvin, Hogaș Carola (Zweifel), Hornstein Elias, Haberman Hary, Hilsenrad Arthur, Hemic Teodor, Iersohn Bernard, Isreilovici Herș, Iosifescu Marcel, Hubert Mihail, Ițicovici A. Lupu, Isicovici Viorica, Isac Ițcov și Iacobsohn Herman.

Ziarul „Universul”, nr. 247, 8 septembrie 1940

12. Avocați evrei excluși din baroul Ilfov

Consiliul ordinului avocaților primului barou al țării a decis erii excluderea din corp a următorilor avocați:

Calmy Aristide (dosar nr. 6581/1930); Constantin Maxim (Caner) (4368/925); Cremer Isidor (4941/1930); Cahane Narcisse (2341/1934); Calmanovici Paulina (5021/1927); Dascălu L. Paul (2569/1935); Danilov Avram (5130/1928); Fichman Mayer Ade la (1169/1932); Finkelstein Zaharia Alfred (2468/1934); Fiñți Lucia (2174/1934); Focșeneanu I. (4820/1926); Ghelerter Solomon (6447/1929); Goldenberg Isac (693/1930); Grünberg Penchas (1195/1932); Gross I. Nathan (1982/1934); Graur Mihail (Brauer) (3075/1919); Ghinzberg Marcel (5101/1927); Elias Marcu (4174/1923); Ghelber David (3184/1919); Gross D. Sigismund (3801/1921); Gherson Doru (Gherșin) (6490/1930); Grodschi Vladimir (4497/1925); Goldștein Solomon (2170/1934); Garcea I. Alexandru (Goldenberg) (2629/1935); Glasberg Felix (5506/1930); Grünberg Lazăr (2943/1935); Horovitz N. (5717/1931); Hirsch Silviu (2197/1934); Jurescu Davila (3089/1919); Jager Armand (4155/1923); Jurist Isidor (3145/1919); Kirmaier Ionel (1320/1932); Kreindler Etita (Kaner) (2024/1934); Kamerling I. Raymond (2010/1935); Kaufman Isac (181/1931); Kaufman I. Costică (2841/1935); Kelman Alexandru (3219/1919); Klein Erna Aretia (2420/1934); Katz Nathan (5196/1928); Kron Leontina (6115/1929); Laxer Adolf (1473/1933); Lăzărescu L. M. Marcel (5330/1927); Leibovici Pepi (6240/1928); Losner Alexandru (6191/1929); Landau Emil (896/1931); Leauy Fanea (5401/1929); Lereanu Ella (6448/1929); Lucianu N-lae (4503/1924); Leibovici M. Isidor (2047/1934); Merlaub Moritz (6259/1930); Mârveanu Jean (4441/1925); Moscovici M. Paul (4551/1927); Mihalovici Teofil (3157/1919); Menicovici Samy (2431/1934); Menicovici Manuel (4871/1926); Moscovici D. Arthur (1645/1933); Merovici A. Leon (6030/1928); Margulius D. Hascal (2981/1935); Moliner S. David (6431/1932); Margulius Lazăr Volf (4248/1924); Marcovici Paulina (Moscovici) (2724/1935); Neigher Frederich (3579/1925); Oxenberg Mișu (2259/1934); Perlman Beno (6459/1932); Pollak Idel I. (6421/1931); Perlmann Alfred (3899/1922); Paves Leon (5317/1930); Panchas Carmina (2129/1934); Rozner Aron (3189/1919); Rosen Lisa (6422/1931); Rosenfeld Ida Leib (786/1931); Rosadi G. P. Jean (6099/1928) și Rosman Hermina (6310/1932).

Ziarul „Universul”, nr. 251, 12 septembrie 1940

13. Inginerii evrei au fost dați afară din A.G.I.R.

AGIR a radiat din sânul său pe următorii ingineri evrei, fără a mai face nici o distincțiune după categoriile decretului-lege care reglementează situația evreilor:

Akerman Casimir, Akerman Tobias, Abramovici Adolf, Balan Arnold, Barasch Samuel, Bauberger Heinrich, Beleavski Isac, Benedek Ernest, Blank Aurel, Blitz

Samuel, Broder Emil, Buchen Bernhard, Calman Louis, Caner Bruno, Cappon Marcel, Cofler Martin, Doiban Iacob, Elekes Stefan, Fischer Elias Emil, Freud Constantin, Galanter (Mărculescu) I., Ghelber Mory, Ghifeisman Miron, Goldenberg David, Goldenberg Lew, Goldenberg Mendel, Gropper Max, Gross Nicolae, Grunfeld Bela, Gutman Ludovic, Han Enric, Halpern Iuliu, Harth Robert Gabriel, Hartstein Emil, Herscovici Alfred, Hirsch Samuel, Horovitz Alfred, Idels Bension, Ilovici Aron, Kemeny Adalbert, Klang Iosif, Kohn Francisc, Kostenbaum Iosif, Laserson Leon, Leibovici Bruno, Leibovici Pincu, Lerner Mauriciu, Lobel Alfred, Loeventhal Isyl, Loevental Leon, Lukacs Emeric, Maller Leon, Mărculescu Max, Marcus Iosif, Mayersohn Mayer, Mendelsohn Nație, Milstein Iosif, Moscovici Benis, Mulman Benedict, Munteanu Isidor, Ormazu Leon Ioan, Paucher Alexandru, Polschi Iosif, Rosenzweig Avram, Rosenberg Gedeon, Rozen Iosif, Rotstein Meer, Rozenberg Avram, Sapira Emanoil, Sager Leon, Santoma Marcu, Saxone Aurel, Schmergel Iacob, Schwartz Solomon, Simha Ghips, Solomon Ion, Sommer Raoul Vera, Spivak Smil, Steinberg Heinric, Suchar Iancu, Sussermann Jacques, Tauber Alex., Vais Valentin, Vidor Paul, Iancu George, Albert Louis, Benderschi Moisel, Bercovici Martin, Cappon Iosif, Erdes Emeric, Fekete Samoilă, Fischer Adam, Fitterman Naum, Freier Arthur, Freud Corneliu, Fridman A., Gausfein Sofia, Gombos Adalbert, Gottlieb Iosif, Grossman Marcel, Grunberg Meier, Gutmann Oscar, Held Ladislau, Heves Vilhelm, Kaufmann Norbert, Kivocici Sergiu, Lichtendorf Leopold, Marcovitsch Charles, Margulius Gherșim, Weisner Brunno, Militineanu Ionel Gh., Moiescu Isan, Milstein Blum, Nadas Emeric, Orman Ghirs, Perlici Herman, Rapaport L., Rauch Solomon, Ripper Bruno, Rosner Alfred, Tanach Oswald, Vida Eugen, Zaitman Leon, Zwecker Hugo, Sebastian Edmund, Zahareanu Alexandru.

Un alt lot de radiați și ultimul, va urma, prin aceasta AGIR-ul reușind, în sfârșit, să-și curețe cadrele sale de evrei¹.

Ziarul „Universul”, nr. 252, 13 septembrie 1940

¹ Același ziar publica, la 17 octombrie 1940, sub titlul: „Lotul al II-lea al inginerilor evrei radiați din Asociația Generală a Inginerilor din România A.G.I.R.”, o nouă listă de specialiști evrei radiați din această asociație. Totodată, se publicau unele lămuriri și anume: „AGIR răspunde pe această cale colegilor ingineri români care au semnalat diferite cazuri de camuflări de origină sub nume românești, că în toate acele cazuri radiatorile s-au făcut în trecut.

De asemenea răspunde că d. Ernest Abasohn a fost radiat încă cu doi ani mai înainte și rămâne ca Politehnica din București să dea satisfacție românismului și intereselor superioare pe care le reprezintă, scoțându-l din cadrele corpului său profesoral“.

„Concomitent AGIR face un călduros apel la toți inginerii români să fie ajutat în opera sa de purificare a profesiei și să i se aducă la cunoștință orice alte cazuri de ingineri evrei cari fie și-au camuflat originea sub un nume românesc, sau altfel, fie pentru orice alte motive, ar mai fi rămași încă neradiați“.

14. Profesori evrei revocați din învățământ

Următorii profesori și profesoare de la liceele teoretice sunt revocați de la catedrele lor, pe ziua de 1 septembrie 1940:

Brucăr Iosif de la liceul băieți din Oravița; Sternschus Moses de la liceul „Ferdinand“ din Turda; Weinstein Siegfried de la lic. „Ferdinand“ din Turda; Hornstein Solomon de la liceul fete Tg.-Mureș; Ghitman Ruvon de la liceul băieți P.-Neamț; Zicman Feider de la liceul băieți, P.-Neamț; Carol Blum de la liceul băieți Constanța; Iacob Granirer de la liceul băieți Constanța; Adolf Linker de la liceul băieți Constanța; Moscovici Charlotte de la lic. „N. Filipescu“, Bazargic; Salzberg Iacob de la lic. „N. Filipescu“, Bazargic; Kreindler Oscar de la liceul „N. Bălcescu“, Brăila; Dermer Iacob de la liceul băieți Sighet; Nichtburg Elisabeta de la gimn. fete Turda; Halpern Iosif de la liceul băieți T. Măgurele; Merlaub Veniamin de la liceul băieți T.-Măgurele; Lockspeiser Moses-Mendel de la gimn. mixt Abrud; Maier Marcu de la liceul băieți Tecuci; Iacob Gabor de la liceul băieți Tecuci; Goldenberg Bruno, de la liceul băieți Lugoj; Ana Fischer Wetter de la liceul „Regina Maria“, Cluj; Chaje Feige Kruch de la liceul fete Botoșani; Rudolf Lichtendorf de la liceul băieți Vaslui; Isidor Vexler de la liceul băieți Vaslui; David Heyer de la liceul băieți R. Sărat; Neuman Maria de la liceul fete „C. Sylva“, Timișoara; Leon Weiss de la liceul băieți R. Sărat; Aurel Luca de la colegiul „Carol I“ Craiova.

Ziarul „Universul“, nr. 268, 29 septembrie 1940

15. Tabel de artiști de origine evrei din Sindicatul artiștilor dramatici și lirici*

Abony Klein Klara, Abramovici Abram, Acron Ladislau, Adam Dorina, Acs Ana, Anday Ella, Apostolescu Mia, Arati Jose, Aronovici V. Ronea, Almosnino Renee Rebeca, Avram Strul, Babad Eugenia, Babici Petru, Bacs Ladislau, Balasz Samuel, Barber Clara, Bardi Brau Tereza, Begovitz Emil, Beller Cornelia, Bera Rozalia, Bercovici Marcel, Bernard Segal, Bereșteanu Tina Radu, Bernard Terezia, Bernstein Moise Moritz, Bertoli Cloda, Bolintineanu Maria, Bosodi Bertha, Brateș Relly, Braun Alexandru, Breyer Magda, Budeer Iosef, Burg Magda, Braunstein Rebeca, Basarab Elena Steiner, Babici Lidya Hiculov, Banfal Roza, Bako Estera, Balint Iuditha I, Balint Iuditha II, Bandgaf Leon, Bercovici Bernard, Bercovici Blanka, Berstein Maria, Binder Rahil, Binder Sarah, Blum Anghel, Braun Peter, Brecher Agnes Maria, Brecher Ernest, Brems Ernest, Brun Feiga, Bulstein Mayer, Caler Leny, Cantor Maria, Capustin Anie, Cantor Henriette, Casvan B'Ayol, Casvan Alexandrina, Chirițescu Olga Solomonescu, Cobilovici Jean, Colieru Bernard, Coloman Martin, Coloman Sebastian, Confort Mircea, Coponi Marian, Cosmanovici Dora, Cosovschi Herman, Cosofschi Sofia, Cune Basa, Cune Bercu, Cottescu Rita, Camgusany Moise, Camgusany Rozalia, Căpităneanu Sorica, Capitanov Ițic, Cassvan Georgeta, Cleitman

* Lista cuprinde 733 de nume.

Meer, Cohn Jeana, Cohn Iuliana, Coloman Maria Fekete, Constantinescu Esther Ițelsohn, Crăciunescu Alex. Grimber, Kaufmann Moritz Leib, Dampf Rose, Devetacova Elena, Devetacova Leia Irena, Devetacova Vossy, Dulitzki Hilda, Deren Ana Eugenia, Dorinbaum Rebeca, Dula Ghizela, Einhorn M. Mișu, Enghelberger Ichiel, Ettinger Iosef, Elias Ița, Ettinger Sarah, Ettinger Iosif, Davidescu Aura, Davidescu Maria, Feinzilberg Izrail, Feldman Gertrude, Feldman Iosif, Feledy Fried Eva, Feleky Margareta, Finkelstein Bernard, Finkelstein Al Rony, Fiñți Alexandru, Foçșăneanu Ion, Földes Hans Rașela, Földesi Ștefan, Földesi Berta Paul, Friedmann Beate Fredanov, Friedman Frosa, Friedman Maximilia Fridu, Friedman Melich, Fedor Jean, Feiervogel Herman, Feinstein Solo, Friedman Edith Ruhna, Furman Liebe Estera, Giovani Alex. (Saranga Albert), Glük Edith, Glukman Sapsă, Glukman Malvina, Goh Suzana, Goldenberg Ana, Goldenberg Sigmund, Goldenberg Bernard, Golstein Sarah, Graf Leon, Graf Ladislau, Grimberg Reghina, Grof Marioara, Goldener Ilie, Goldenberg Iosef, Goldenberg Isidor, Goldstein Betty, Gamberto Fedora, Gambert Henriette, Gherasim Ida Popic, Glukman Salomeea, Gluk Sami, Goldenberg Sifra, Goldenberg Leon, Gostein Geanina, Golstei Iosif David, Gottlieb Armin, Gottlieb Clara, Gramatovici Iudith, Gropel Perlea, Gross Reghina, Gross Sabin, Grossman Gacs, Grumberg Lilly, Grumberger Laura, Gutman Eitta, Gutman Eugenia, Gutman Samuel, Grinberg David, Goldenberg Villy, Hildenbuschl V. Augusta, Herscovitz Iolanda, Herscovici Tupa, Hevesy Hirsch Eug., Gutman Tina, Haim Fux Mordco, Hirsch Sarah, Haim Wilhelmina, Hersovici Tuba, Hirsch Clara, Husca Etelca, Iasco Iolanda (Ioana de la Deva), Ianchelevici Iancu, Iancso Iolanda, Ilie Iancu Moise, Iodi Carol, Ioo Rozalia, Iscovici Carolina Ițic, Iscovici I. Kopel, Ismailov Moritz Wolf, Iuhastz Etel, Iuhasz Iolanda, Iuliu Mozes, Izmail Ernest, Izmailov Moritz Ira, Iacob Irina, Iacobi Elena Grebel, Ianchelevici Constantin, Ianchelevici Elena, Ianchelevici Iosif, Jelea Jeana, Ivachiu Charlotta, Ivancov Rozalinde, Jung Hasea, Ivanchiu Ioan, Isachievici Leontina, Kalos Klein Iosif, Kanner Nicu, Kanner Sara, Kibics Hollay Clara, King Emilia, Klein Lotty, König Gitta, Könives Ileana I, Könives Ileana II, Kornblau Kurt Ernest, Kosa Rozalia, Kozinschi Rozalia, Kovacs Dezideriu, Kovassznay Artur, Paisz Ștefan, Krausz Ariadna, Kornblau Ernest, Kreiner Francisc, Kremer Ernest, Krișan Carolina, Krisch Köves Ileana, Kuhn Editha, Kuhn Dezideriu, Kalman Holmai Iuci, Katz Izidor, Katz Livia, Katz Olga, Katz Sidonia, Katzler Irma, Kerekes Ileana, Klein Kalo Alexandru, Klein Ladislau, Klein Reghina, Keinberg M. Isac, Koh Maria Koller Ladislau, Kaizner Luisa, Körber Maria, Kosover Carol, Kovacs Efraim, Kovacs Nicolae, Kövary Eva, Köveschi Rozalia, Kozak Aranca, Kozak Elsette, Kozleaninov Alexandru Verner, Kracover Iancu, Kremer Margareta, Kriac Liana, Krauss Sarry, Klepner Bruha, Kroinstadt Zalman, Iuda Chăim Lewin, Linguraru Berta, Litmanova Betea, Livianu Aniela, Löbel Estera Erna, Lövy Elena, Lövy Iosefina, Löwy Emanuel, Ludner Feiga, Ludner Ghenea, Ludner Ana, Lupescu Leon, Lupescu Elisabeta, Lăpușneanu Moise, Lehrer Samuel, Lehrer Adela, Leibovici David, Leiba Hanza, Lenart Ettlka, Lenart Paraschiva, Ladislau Tompa, Laszko Gheorghe, Landzberg Eduard Munte, Leng Agotai Hedi, Lazăr Hilda, Lazarovici Ion (Ion Pribeagu), Lazarovici Renee, Legradi Ileana (Sandor Ica), Lebel Elena, Leibovici Cecilia, Leitham Inkacs Eduard, Levai Lob Zoltan, Lehman Ileana, Levenstein Sarah, Lipkovsca Lidia, Lipinskaia Vela, Lory Sary, Lunzer Florica, Lovi Laszlo Elisabeta, Lovi Andrei Gh., Lnzter Carol, Leibovici Simeon, Loznichi Moise, Loznichi Clara Grinberg, Leibovici Zlata (Gina Zlataia), Leibovici Herșcu Iosif, Leibovici Lilly Sidi, Meinel Mayol Florica, Mandel Ladislau Mezei, Mandy Constantin Bebe, Mărculescu Adelina, Margulis Iosif,

Marius Al., Matroi Rozalia, Mayer Ecaterina, Mendelsohn Silica, Mendelsohn Heinrich, Mihalco Ghizi, Mihaly Carol Bronstein, Milder Iulian Bradu, Misholz Kiss Stefan, Mladenovici Dalmed, Mladenovici Maria, Molner Severa Moreno, Molner Ana, Moses Hedwiga, Munteanu Virgil, Munteanu Ion Gironel, Muraton Gernstein, Muraton Elena, Madaras Rozalia, Maderer Elisa, Mak Elisabeta, Mayer Elisabeta, Man Maria, Mandy Roza, Many Marioara, Mandula Ileana, Marcovici Dora, Marcovici Feighes, Marcovici Jeny, Margulie Simon, Maurer Lia, Maxim Ifrim, Mekler Annie, Mekler Fanea, Mertz Adela, Mertz Ion, Mezaros Ileana, Mezaros Margareta, Mezaros Estera, Mezei Carol, Mezei Olga, Mihail Fritz, Mittelman Avram, Moise Eliza, Moise Ghitla, Momilovici Estica, Momilovici Ioan, Moscovici Debora, Moseanu Anie Grebel, Moise Wolf Moise, Max Morison Mirociniuc, Meidenberg Liuba Meiden, Milnitzer Isac, Nagy Caterina (Ghizela Bercovici), Nagy Rozalia, Nanu Edith Della Pergola, Nicolau Avram, Nicolschi Alazi Nicolau, Nicolschi Haric Nicolau, Niculescu F. Rosenblache, Nieri Ernestina, Nia Roma, Nadhazy Iuliana, Nadler Tilly, Nadlers David, Naghy Clara, Naghy Berta, Naghy Bibiana, Nikov Luisa Rozalia, Niscovolos Haizin, Nuhimovici Nuta, Nusem Clara, Orvosy Geza, Oleg Danovschi, Osipov Simion, Orban Marta, Orutz Berta Varvara, Ostreicher Estera, Osvath Hajnal Aurora, Palady Rozalia, Parlagy Proszes Ileana, Parlagy Lurjesz Ludovic, Pascal N. Marcu, Penzes Elena, Perenny Predics Ionas, Petrovan Ida, Palucs Wilhelmina Bronstein, Petroniu Hania, Pisci Elisa, Pleșoianu Francisca, Pop Gheza Ilie, Popliker Beno, Potozka Lidia, Presianu Renee Preissman, Proșteanu Ida, Pal Magdalena, Panga Carolina, Paramenko Maria, Kosma Paramanenco, Pascu Ionel, Peki Iosif, Penses Elena (Lilly Andreasi), Pelerman Elsa, Peternak Tibor, Petrescu Hermina, Pick Rachil (Picky Rucky), Pincasovici Rahili, Pinter Eugen, Plesneanu Basia, Pollak Reiza, Pollak Ana, Pole Francisca, Polski Mariana, Pongracz Iuliana, Popp Etelca, Popp Carolina, Prahoveanu Nelu, Racz Ghizela, Racz Iosif, Rădulescu Iosefina, Rahovi Wilma, Rapert Rozalia, Rospel Csarna, Ratonu Wilma, Rechnitzer Andrei, Reitter Ecaterina, Revecs Ion, Rica Fanea Florea, Rimoczi Elisabeta, Rosenstein Doni, Rohrlich Ecaterina, Rohrlich Mauricius, Rosenberg Ana, Rosenberg Terezia, Rosenzweig Terezia, Rossin Virgiliu, Rossler Eliza, Roth Cătălina, Roth Z. Ety, Russ Rozsa Etelca, Roșu Beatrice, Rubinstein Marcu, Rintzler Bernard, Rinzler Hana, Rinzler Liza, Roitman Bențion, Racoviță Ernestina, Ratz Lidia, Rotter Francisc, Reisfeld Alice, Retty Roth Margareta, Reijnai Ianovitz Elly, Rado Eva, Retheli Edmund, Rainai Ianovics Alexandru, Reisch Max, Retty Carmen Sylva, Roman Toth Elena, Roman Al., Roth Revesi Al., Resenstell Iosef, Rosenzweig Eduard, Rosenzweig Zalman, Rubinstein Blima, Szabad Edmund Szabato, Salschi Saruci, Sandor Andrei, Sandu Maria, Schnitzer Dorothea, Schlachter Sehazy Gina, Schmidt Iosif, Schwimmer Magda, Schneider Alois, Schonfeld Ita (Irene Libel), Scheinbaum Sulim, Sekler Mauriciu, Semet Lidia, Simon Maria, Simon Suslic, Singer Terezia, Simu Ileana, Simon A. Siomin, Sisman Aivaz Stira, Slevcovitz Saim, Smil Rozalia, Smilovici Jeni, Solomon Dida, Solomon Heinrich, Sloem Miriam Estera, Somogy Naghy Adalbert, Sor Liliana Elisaveta, Spritzman Milu, Stein Henriette, Steiner Rudolf, Stefanov Liubovic (Lia ...), Sternfeld Iosefina, Strul Nacht (Stroe Nicolae), Strul Pincus, Sugar Schusselberg Eugen, Szabo Ghizela, Salgo Strigberger Eugen, Sittler Solti Emanuel, Spitz Hegieșsy Francisc, Schreiber Alois, Smilovici Smil, Solimossy Oliver, Sikolia Stefan, Sesan Gyarmatha Iolanda, Simon Ladislau, Szizick Szenes Francisc, Szendrei Mihail, Stefanidis Iosif, Szabad Zoltan, Zsabadkai Iosif, Zsabadkai Nicolae, Zsabados Rutkai Maria, Szabo Ileana, Szabo Iuliu, Szabo Elisabeta,

Szanto Izo Fanny, Szeg Julieta, Szaz Eva, Szegedy Reitter Ella, Szekely Andrei, Szekely Dănița (Paris Rolla), Szenkovics Maria Eva, Szeplaty Tardini Rozalia, Szirma Ella, Szomorkeny Magda, Szolosy Clara, Szwovag Rozalia, Zuk Ladislau, Zisman Aivaz Stira Sisman, Sadigurski Beniamin, Sadigurski Etty, Schertzer Herman, Sternberg Iacob, Stein Lia, Schwartzman Victor (Rizantov), Schwartzman Antonina, Stein Dina Konig, Szabo Alois, Saim G. Profira, Santa Ileana, Sapsel Ghidale, Schlesinger Bernard, Schiffer Gheza, Schneider Fany, Schol Etty, Schon Martha Margareta, Schonberg Margareta, Schuch Ana, Schultz Aurora, Schwartz Elisabeta, Schwartz Rebeca, Schwartz Elisabeta, Schwartz Sarah, Schwartzman Frida, Sebok Maria, Segal Surica, Sier Sobel (Sonia Sonova), Sersunova Maria Izar, Sidelnic Sloim, Sziksay Ana, Szilagy Eugenia, Simon Mihai, Simon Moise, Simon Trudi, Singer Ghizela, Simoin Annie, Slamovici Natalia, Slobitker Tania, Socec Elena, Sokol Marian, Solomon Al., Solomon Isac, Solomon M. Solomon, Solomon Mariana, Somogy Naghy Ileana, Spacholz Maria, Spiegler Rebeca, Spitz Andrei Ioan, Spitz Annie, Sterling Reghina, Spierer Ghizela, Spivac Elena, Spivac Ghenoc, Springer Etelca, Steiner Adolf, Steinberg Iosif, Stefanides Ili, Sterling Burăh, Stiplosek Virgil, Sturza Ioan, Sugar Gita, Sugar Scher Ica, Sule Ileana, Suster Rebeca, Svob Tatiana Richman, Szabo Andrei, Szabo Ileana II, Szabo Maria, Szenkalsghi Andrei, Szaplonsay Magdalena, Szekely Al., Szekely Iuliana, Szilahy Ghizela, Szirmay Ecaterina, Szirmay Otilia I, Szirmay Otilia II, Szocs Rozalia, Szocs Iuliana, Szolosi Rozalia, Szucs Iuliana, Szucs Vilma Boriska, Schwartzman Abraham, Schoenfeld Adolf, Siegler Moritz, Siegler Erna, Siegler Ella, Siegler Roza, Siegler Selvila Pastor, Schalom Brunn, Tarkany Rozalia, Sternhel Siegfried (S. Stern), Sorochin Fredy, Teffner Lia, Teffner Gustav, Teffner Wolf, Tigai Gherș Herman, Tarsoly Ica, Tecucianu Hermina, Temesvary Gita Tejney, Tirpek Bella, Tessler Eugen, Tirpek Adalbert, Tisler Sruli, Tefner Ana, Tihani Tellman Magdalena, Tompa Al., Toth Al., Torok Szanto Maria, Tompos Iosif, Tchighir Aza, Teklasi Etelka, Teittler Aron Al., Teirler Aristide Estere, Tirelman Lucia, Torok Hermina, Ungar Ghizela Eghi, Ungar Iosif, Urmosay Magdalena, Uhlar Ileana, Urusutz Iacob, Vigny Ecaterina, Vaida Terezia, Varrara Anni, Varga Ileana, Vegh Iosif, Veinbaum Vago Lenke, Vermes Desideriu, Vessely Paul, Vild Iosif, Vimuelin Rozina, Malitz Jean, Vargovschi Malvina, Veres Magdalena, Vertan Edith Kovacs, Wall Egri Maria, Weiner Mirlea, Weinfeld Clara, Weiss Aladar, Weiss David, Weiss Eva, Weiss Maximilian, Weiss Nelly Bobșa, Weiss Magdalena, Weiss Suzana, Weisbrem Tereza, Weissner Iosif, Weissner Irina, Winkler Anton, Wolf Ivan, Woitiky Elvira, Zonda Meroza, Zausner Annie, Zausner Betty, Zatz Mindel, Zilagy Ioncsack Gaby, Zilagy Ioncsack Rozica, Zsipikov Clara, Zalman Fany, Zalman Srul, Zobl Reghina, Zalanny Margareta (Gretty [neclar în manuscris]), Zeldin Avram, Zolinsky Erna, Zilagy Adalbert, Smeureanu Lisette, Zaica Samuil (Giacomo Borelli), Zvitbaum Monus Zvit, Zelzer Jeny, Rozenveig Volodia, Stern Iosif, Liurescu Maria Bercovici, Massini Dora, Mărculescu Bernhard, Manolescu Ion, Nanu Lucian dela Pergola, Piovan Anton, Popescu Eugen Moscovici, Roisental Richard, Slit Malca, Schwartzman Dobra, Wexler Milla, Klein Sary, Korosy Iulius, Osvad Clara, Pivacsi Maria, Silagy Erjy, Rosenberg Sarry, Schuller Viorica, Satz Nuși, Ianchelevici Beniamin, Osgheld Claudia, Simon Elena, Walter Elena, Wexler Lisette, Wexler Beno, Cărbuneanu Florica, Katz Bertha, Marthon Emeric.

A.BR., Fond Pref. Jud. Brăila, ds. 17, f. 67-71

16. Tabel de artiștii de origină etnică evrei din Sindicatul artiștilor instrumentiști*

Abramovici Isac, Albahary Marcu, Aronovici Sică, Abramovici Vladimir, Auerbach Tily, Auerbach Edith, Albahary Sevilio, Avram Mendel Craioveanu, Arnovith Jeny, Arion Steliana, Avram Ioan, Anghel Iancu, Aron Goldstein, Amber Franz, Andris Sarlota, Asaltos Carol, Almai Petru, Almai Iuliu, Adorjany Carol, Adler I. Ludovic, Amdi Arif, Asch Anton, Atlas Ghizela, Anton Albert, Antal Carol, Antal Carol junior, Alyrem Wilhelm, Auerbach Felix, Anserberg Arso, Abronijy Klein Clarie, Albecher Francisc, Aberman Paul, Arpad Kelin, Adler Tali, Adalbert Hirsca, Adam Iosif, Bein Isac, Bardach Marcus, Berestein Iosif, Bernstein Zelic, Binder Iosif, Brohman Avram, Buholzer Dacober, Blum Leon, Bujur Marcu, Bercovici Iancu, Bernfeld Emil, Binder Iacob, Bernstein I., Binstein L. Marieta, Braunstein Ambrecht Gertrud, Berestein Iosif, Binstein David, Buzatescu Max, Behr Iuliu, Blumenfeld Rudi, Burdin Bedzadiel, Bider Max, Bongard Leon, Bernhard Stefan, Braunstein Iancu, Burdin Izi, Benando Mișu, Blumenfeld Rubin, Braunștein Aurel, Boris Mihailov, Bernard Dulzer (Bella), Berincher Carol, Braun Iosef, Bovroschy Iacob, Berg Katia, Berg Benjamin, Berg Boris, Bild Adalbert, Braunstater A., Behr Iuliu, Braunescher Gheorghe, Bernard Wilhelmina, Bayer Carol, Berger Iohann, Bugici Avram, Binder Mișu, Branstein Strul, Bercu Lazăr, Brautfelger Fr., Bergmayer I., Bilek Ferdinand, Berg Gustav, Bercovitz David, Bayer Arthur, Biemel Samuel, Bercovici Ernest, Brautsch Roland, Baltary Reli, Belzmiov Simion, Bergmayer I., Beh Dezideriu, Berghmaer Ervin, Buchecker Iosif, Buchecker Iosif II, Breviman Flor, Maier Hans, Breitfelder Karl, Boșcovici Max, Braun Anna, Bochis Ion, Braun Francisc, Bay Carol, Bethlendy Gabriela, Beke Ernest, Bora Iosef, Braines Iosef, Benjamin Lichtemberg, Binder Bernhard, Bar Anton, Berg Efim, Barac Moise, Braudman Ferdinand, Bernstein Henric, Barac Moise, Blumenfeld I. Leib, Braunstein Ijic, Binder Haim, Breitburd Haichel, Bider David, Binder Isac, Berman Filip, Bider Mișu, Boris Djabo, Karla Maria, Chachman Phoebus, Cobilovici Emil, Cononovici Alexandru, Contorcic Iacob, Covaldo Benjamin, Corvin Enric, Corvin Angela, Cofler Hary, Cononovici Ana, Clamer Adolf Ernest, Caplanschi Rubin, Cogan Nușia, Ceașiu Maxim, Czako Carolina, Chladoni Engelbert, Cristianovici Costela, Copchegher Boris, Csilag Samuel, Colman Gulgula, Crammer Ioan, Cotsich Henrich, Cohn Moritz, Czezcek Robert, Cozac Adolf, Caplun Iacob, Cohn Simon, Calstein Sadea, Capelman Heim, Cojeștener Mordes, Catzman Oscar, Clapes Al., Colt Wolf Iser, Colt Mendel Moise, Cozak Leizer, Cogan Iosef, Dailis Iosif, David Ionel, Dauber Heinrich, Dauber Adolf, Dauber Leon, Drasinover Isin, Drescher Ernest, Drescher Eugen, Drescher Margareta, Dain Oscar, Davidovici Nathan, Deszi Titus, Derner Ghidale Manole, Davidovici Nathan II, Dora Milișanschy, Dain Elescher, Deak Adalbert, Deak Iosif, Dipper Thaddeuss, Drachsler Emeric, Dvidov Boris, Saniberg Iulie, Dodos Adolf Adolf, Dolter Dora, Deciov Calman, Dauber Heinrich, Dauber Adolf, Dauber Leon, Daukner Wilhelm, Duczak Wilhelm, David Moise, Deneș Cozak, David Iosef Buhici, Dudi Iosef, Decsov Ludovic, Deutsch Ladislau, Demejy Iosef, Dworschi Wenzel, Dutz Anton, Diczi Iosef, Dothler Simion, Diczi Ludovic, Deusch Oscar, Drescher E., Daicov Dumitru, Daicov Mihail, Danieluc G., Ebmer Leopold, Erlich Gizi, Elson Samoil, Erlbeck Iosef, Ehschel Dain, Ettinger Leon, Edman Hary, Engl Ludovic, Erlbeck Iosef,

* Lista cuprinde 965 de nume.

Essigman Fritz, Eskenasy Aurel, Angler Benedict, Exener Frederic, Eisman Anton, Esdovici Mada, Edelman Ernst, Engi Wilhelm, Etezon Benjamin, Ester Criss, Fanico Jean, Feder Dolsa, Feldman Bela, Feldman Ludovi, Feurstein Ignatz, Fliomen Ițhoc, Fliomen Heim, Furman Eugen, Furman Oscar, Furman Millo, Fulop Magdalena, Fuchsman Beni, Felix Niesen, Frai Simon, Frida Zomer, Friederic George, Fenenhaus Izrael, Fachler Blanc Jacob, Feldman Leopold, Friedman Al., Frieda Felicia Frenkel, Finkelstein Leibn Strul, Fidler Efim, Furman David, Fidel Moise, Furman Marcela, Frey Cristain, Fulop Frederic, Freund Leon, Feldman Gheiza, Frier Carol, Frint Leopold, Francisc Muller, Fulop Elena, Finster Francisc, Frehr Anton, Friedman Al., Fecher Ileana, Farcaș Iosef, Fenyo Mohnar Elisabeta, Filk Carol, Fekete Iosef, Frandorfer Matei, Felix Otto Hary, Furman Millo, Furman Oscar, Furman Izidor, Furman Adalbert, Furman David, Franhtel Frideric, Finkelstein Richard, Fuchsman Jacob, Feurstein Albert, Frankel Herman, Fischel Carl, Fehnl Iosif, Fink Marin, Fehnl Olga, Freinlander Caroline, Fischer Francisc, Feuer Al., Farcaș Ferdinand, Finkelstein Ernest, Fischer Al., Friedman Al., Francisc P. Benedict, Fekete Iosef, Filip Emil, Fischer Desideriu, Fulop Herman, Friedman Vasile, Fischman Juna, Feldman Lazăr, Feidman David, Fridlusschy Nuchim, Farfeli Cherși, Friedman Avram, Gurhman Gherș, Gal Marcel, Geller Stefan, Geler Volf, Goldenberg David, Goldfeld Copel, Graf Leon, Goldenberg Isac, Grumbaum Leonard, Grumberg Gr. Iulian, Golstein Artur, Golstein Ana, Golstei Samuel, Gruber Jean, Golu Anatol, Gulian Hary, Golding Leo, Ganstein Mișu, Gieb Wilhelm, Grunberg Alfred (Tomos), Georgescu Lotti (născută Schechter), Goldenberg Solomon, Govisg Iosef, Goldman Moise, Giroveanu Englebert Aurel, Grumberg Sami, Grunstein M. Leibn, Gross Bernhard, Grumberg S. Moise, Gruber Eduard, Goldenberg Isac, Grumberg Sighi, Gerber Cristina, Golz Wilhelm, Golstein Avram (Abrașa), Glukman Marcus, Grumberg Bernard, Goldenberg Radu, Grossman Iosif, Gugernerger C., Gherson Lazăr, Groaman Clara, Gross Iosef, Golstein Herman, Griffer Eduard, Gherschon Franz, Gross Louise, Griffer Edmund, Grossu Mihail, Gross Carol, Goldenzweig Iosif, Goldenschmidt G., Glukster B., Gronisch Oswald, Goldenberg Bernhard, Grumberg Solomon, Groper Strul, Gerstemer Erhardt, Goldfried Henry, Gross Martin, Gober Iohann, Goges Heinerick, Gebert Andreas, Gorner Richard, Grunfeld Tiberiu, Guți Adolf, Grossmayer Nicolae, Gorbatai Lazăr, Gohfeld Avram, Gorbatai Avram, Gherscovici Crișa, Gobjila Nina, Hackmayer Heinric, Hausman Lotta, Hecher Ernst, Hermaster Emil, Hersovici Ussy, Honig Alfred, Honigberg Ernest, Honigsberg Max, Honigsberg Filip, Hudetz Breno, Hudes Nathan, Hudes Samoil, Herscovici Max (Halm), Hudes Frida, Hinz Anny, Honigsberg Hary, Herman Fekete Ela, Hoichis Clara, Halm Willy, Honig Leo, Hudes Nathan, Herscovici Bernhard, Herscovici Herman, Husar Eduard, Hoffman Clara, Hofman Felix, Herscovici Albertin, Horn Herman, Hein Eugen, Hoffman Aurora, Herman Clara, Hanel Francisc, Herschovitz Al., Harco Adalbert, Hetzner Iosif, Hirschl Emeric, Hirsch Banat Gabriel, Herscovici F. Moise, Horvath Alfred, Hejja Ileana, Hatrmann Fr., Habernal Filip, Hynst Iosef, Herscovici Izi, Herschovici Andrei, Hoja Emil, Heniz Iosef, Hitz Hlain Maria, Havelka Iosef, Hudes Izrael, Hachmayer Isac, Herman Ianchel, Herman Carol, Halm Solomon, Hirsch Adolf, Hoffman Friederic, Halm Gustav, Halm Iosef, Hersch Emanoil, Hendel Ernest, Hamacek Franz, Hutter Wilhelm, Herschovici Adalbert, Hochtheil Rudolf, Harco Carol, Herman Lazăr, Hein Nudelman, Inselberg Eduard, Ițicovici Bernhard, Iosefxovici Cecilia, Jonny Moris, Iacobsohn Alfred, Ivanovici Doicescu (Strulovici), Iancu Laib, Ivanov T., Jeftovici I., Jukasz Carol, Ionaș Iuliu, Ionaș Francisc, Ivanovici Iosef, Iusen Mehmet, Jani C. Jani, Illy Iosif, Isailă

Iancu, Iszali Ladislau, Inajia Rudolf, Iomaş G., Ianke Iuliu, Jekel Martin, Isail Emil, Jeck Rudolf, Ionaş Andrei, Isac Abramovici, Iaşevici Zenaida, Ianchel Frida, Kaham Ido, Katznan S., Kelner Arnold, Kielsch Arnold, Koganof Isidor, Kohn Solomon, Klesmer Semaia, Klesmer Roza, Klesmer Iacob, Konig Matei, Krieger Iosef, Kretkner Pinia, Klefner Marcu, Katz Emilian, Kofler Eugen, Kreisler Marcel, Kok Artur James, Kasner Fany, Kirmayer Adolf, Krauss Lizica, Kramer Leopold, Kirsch Ernest, Kris Wilma, Kaner Jean, Konig Thomas, Kutschman Franz, Kutschman Carol, Kutschman Emil, Klein Petru, Klein Franz, Klein Angela, Kirstein Mauriciu, Kovary Ludovic, Kalo Gheiza, Kohn Elemer, Krall Herman, Keller Iacob, Kiler Francis, Kollman Annie, Krug I., Krausz Leon, Kerer Adalbert, Klein Iosef, Klein Elisabeta, Kohler Anton, Kretsmayer Bruno, Kalmar Clara, Lein Ioan, Konig Eduard, Kertez Iosef, Katz Simion, Kurt Tischler, Krauss Martin, Klinsch Michel, Kardos Bella, Kramer Iacob, Kellner Arnold, Kacerek Alois, Kreiner Otto, Kreisler Isidor, Kohner Maximilian, Kobermax Lederman, Knoler Emil, Kramer Wilhelm, Klein Emil, Kohn Emil, Koltz Mendel, Kupelman Marcu, Kakoni Iosif, Keller Frederic, Kozak Iosif, Klein Edmund, Keress Bello, Kardos Coloman, Kornig Jean, Klein Emil, Kallo Carol, Klein Ernest, Karossi Andrei, Klein Schililer Elena, Klein Stefan, Krimer Leon, Kazimier Willy, Landesberg Iosef, Laiter Emil, Laiter Emil, Lehman Simion, Lupovici Ghizi, Lubitsch Abramovici, Leibovici Iancu, Leibel Iosef, Leser Leon, Leser Ionas, Lineal Al., Lazarovici Henry, Lipner Ludovic, Lerner Marcel, Lustgart Max, Lahmanovici Leon, Ladislau Radulis, Leib Iancu Muzicantul, Lovi Rozalia, Linder Isac, Linder Iulius, Lenghel Stefan, Kapitanovitz Herman, Kirali Elisabeta, Kolman Annie, Kerer Adalbert, Koffer A., Lammert Iosif, Lobe Iulian, Izekely Clara, Kirsch Simion, Katz Simion, Kurt Ktischler, Kraus Martin, Kreutzer Elsa, Khrisch Mihail, Lutsch Martin, Leibovici Iosef, Leber Ladislau, Lovas Coloman, Lampu Zoltan, Lazăr Mircea, Linder Isac, Linder Isac, Lenz Ignatz, Lobl Isidor, Lobl Frida, Lobl Fany, Leibovici Avram, Lettner Ladislau, Lettner Ghizela, Lenz Avram, Laifer Lazăr, Laifer A. Mişa, Lemeş Iţic, Littman Samoil, Leib Fidel, Leibovici Leon, Leibovici Sachi, Ligetz Leer Farcaş, Lastoci Emeric, Lazăr Toth Clara, Laslo Herman Matilda, Langer Leopold, Luxbacher Carol, Levitz Avram, Levit Gherş, Levit Haim, Lihomschi M., Madier Herman, Margulius Mihai, Marcu Jean, Marcu Moise, Margulius Saşa, Marcovici Clara, Maurer Nathan, Mendelsohn Leon, Haidman Mişa, Melen Dusano Stelian, Mişu Iulius, Myvor Laura, Marcu Sandu, Mende Oşias, Morschi Ernest, Mendelsohn Alfred, Mircea David Moritz, Micu Al., Mihailovici Olga, Max M., Maurer Andrei, Mayer Ludovic, Mojza Moise Ioan, Michel Gustav, Mirth Iosef, Mikler Maximilian, Muller Herman, Mezei Adolf, Matei Mona Carol, Maxim Ludovic, Monn Elemer, Matei David, Molna Carol, Muşta Kalman, Muller Wilhelm, Micu Emilia, Matei Kiss, Maxim Adalbert, Maxim Ladislau, Morek Carol, Mişuriş Chers, Meer Ghertman, Meer Fischer, Mittelman Avram, Maftis Romulus, Neuberger Carol, Natjy Aladar, Novicoff Lonia, Novicov Nina, Nagy Bali N., Nagy Ludovic, Nurnberger Ernest, Novak Alfred, Naty Adalbert, Neuberger Moses, Nastovici Haim, Nastovici Moses, Nastovici Izim, Nemtzer Saşa, Nayer David, Neuman Herman, Neuman Wilhelm, Nebesov Anatol, Niuma Glihman, Nudelman Ovsie, Nebesova Valentina, Nudelman Iacob, Ovici Avram, Ovici Elisabeta, Ovici Marcu, Ovici Francisca, Ovici Rozica, Ovici Paulina, Abradovici B., Onofrei Florica, Onofrei Valeria, Onofrei Ilie, Oscar Iancu, Omelschy Orest, Ovitz Clain, Oscar Katzman, Pincus D. Samuel, Precupeţ Ceka, Precupeţ David, Pergola Della Stella, Pitaru Leonard, Pury Arnold, Pau Iosif, Piatka Ferdinand, Petrov L. Leiber, Peiu C. Peiu, Paulus Ferdinand, Pelikan

Margareta, Primon Adalbert, Pihar Ernest, Poffi Iosif, Parisel Martin, Preis Marcus, Pacht A. Moses, Pincu Leiboci, Poloczi Ludovic, Puiber D., Pascu Carol, Procupeț Midai, Procupeț Leib, Procupeț Ghidale, Poliakov Sohn I., Pinconschy Sura, Precupeț Sima, Pocitar P., Pagu Timoftei, Rauch Leon, Raininger Iacob, Raininger Jaque, Raininger Solomon, Roman Elly (Golsein Elly), Romer Gerhard, Tony Marcu, Rosen Emanuel, Ruhalter Debora, Rottblum Al., Rabinovici Moise, Ruhalter Victoria, Rosen Florian, Rothfeld Ana, Rauch I. Ritz, Robert Friedman (Filip), Raininger Carol, Romea Petrea, Rauch Leo, Raichman Blanca Solomon, Raininger Jura, Rascavschy Ghereș, Romașcanu I., Rucky Roman, Rosenberg Iacob, Rakokzy Marc, Reli Honigsberg, Rosenberg Iancu, Rincover Solomon, Rozica Iancu, Ran Willy, Rosenberg S., Raininger M., Racz Golman, Racz Iosif, Rincover H. Solomon, Rotman Marcel, Renny Iosefina, Rubin Joan, Radis Magdalena, Raiter Herman, Rastl Leopold, Roth Carol, Roza Isa, Roza Francisc, Reisenhauser D., Retti Elisabeta, Rossler Gottlieb, Reber Solomon, Ruhalter Debora, Rauch Sigmund, Rauchbach Max, Rubinhers Loti, Rosner Israel, Rosenfeld Iosif, Rosenfeld Margareta, Rudi Gabriela, Rosenberger I., Rotman Clara, Rubenschy Aron, Rabinovici Solomon, Romanov Moise, Sassover Bella, Saur G. Mayer, Saur G. Mayer, Sclearov E., Scully Raul, Schonfeld Emil, Schatteltes Ludwig, Schwartz Idel, Scharfstein Iacob, Schwartz Hugo, Schor Samuel, Schmidt George, Scau Carol, Schwatzberg Wolf, Segall Iudith, Seidman Simon, Seidman Sigmund, Schreiber A. Moise, Seidler Michette, Seidler Mauriciu, Schmidt Arnold, Singer Eugen, Sielberman Iancu, Soomer Tony, Sucher Efrail, Steiner Sigmund, Stenberg Ebhurn, Stenbach Zinger, Singer David, Sterner Roszi, Sterner Felix, Segall Etty, Seidman Pepi, Segal Boris, Schocher Lazăr, Stepcovschy Iacob, Sielberman Ferdinand, Seidman Gizi, Segall Etty Fira, Seidfer Frau, Schwartz George, Strahilovici Ghitles, Strul Abram, Stiazni Luiza, Schweifel Juji, Saruga Lola, Schonberger Pavel, Singer Ghizela, Schreiber Iosif, Schul Iosif, Singer Elisabeta, Salim Iusen, Singer Ghizela, Singer Al., Schierb Anton, Simic Aurora, Stinginzer Rudolf, Schoffer Frederic, Schwach Emeric, Sommasy F. Hary, Singer Magdalena, Sross Andrei, Sarcany Edmund, Solomon Andrei Tiberiu, Gross Andis, Scharabgk Ernst, Schneider Willy, Schmid Rudolf, Sochor Venzel, Silberger Iosef, Salmen Alfred, Sandor Lazăr, Schneider Alfred, Schneider Victor, Stern Ferdinand, Susser Naftali, Seidner Morbert, Singer Artur, Schafler Nathan, Schapira Max, Sandner Carol, Schonsohn Samoil, Segal Filip, Stafek Franz, Segal Bernard, Segal I. Leon, Schwartzberg Liza, Sonia Sisman, Sapiro Solomon, Schwartzberg Bluma, Sapiro Solomon, Sclearov David, Scomorov David, Socolof Kenopol, Tapu R. Ionel, Tapfer Desideriu, Tauster Tovias, Tauster Iulius, Tauster Ana, Tauster Max, Tseigmeister Bonea, Tausing Paul, Tenenhaus Israel, Tieger Eugen, Tall Ferdinand, Totzauer Ghizela, Totzauer Iosif, Tury Solomon, Tulby Solomon, Thomas Schusta, Tobenfeld Artur, Tisengos Bențian, Tiesengos Cecilia, Uschievici Willy, Udism Persich, Udilă Ster, Wecher Luiza, Wexler Hilda, Velsch Ernest, Weiss Teodor, Weinberg Isidor, Wexler Mayer, Vitner Adolf, Vitman Iosif, Wiliger Francisc, Weiss Isidor, Vitez Albert, Wolf Heinrich, Veigl Matei, Weinstein Mișu, Wisbord Bobo, Weiserberg Max, Weiss Aladar, Vlech Iosef, Zusman Marcel, Zoltan Benze, Weiss Adalbert, Zohn Frida, Zohn Moise, Zaharia Macel, Zaharia Herman, Zeidman Edgar, Zoltan Buhozi, Zainea Iosef, Zelicovia Aron, Zinger Elisabeta, Zaharia Stella, Zimmer Iosif, Zimmer Simion, Zoltan Martofi, Zaharia Hora, Zimblar Leon, Zsiga Iosif, Zukor Kelner, Zelikovici Marcu, Zelikovici Aron, Zamfeld A., Zaltokal Carl, Zelțerman Huna.

A.B.R., Fond Pref. Jud. Brăila, ds. 17/40, f. 73-78

17. [Tabel nominal al celor 60 de evrei eliminați din rândurile remizierilor ce lucrau la Bursa de Valori București]

Leibovici Artur, Leon M. Leon, Ciuraru D. Ilie, Caras Moritz, Finkels Iuliu, Albeanu M. Albert, Covo Leon, Emanuel George, Schwartz Marcel, Snurer Berman, Hrisch Eduard Eremia, Berfeld Natan, Berladt Eduard, Gattmann Adolf, Fruedman Iacob, Steiner Moritz, Leiba Strull, Drucker Izidor, Levy Iosif, Mayer Marcu, Mayer Iulius, Levy D. Moscu, Schapira Leon, Zeidler Mauriciu, Kameol Solomon, Grunberg Ludovig, Lewy I. Iosif, Gherscovici Moise, Hrisch Alexandru, Marcu Marcel, Marcu Benedict, Rosenberg Adolf, Kohen Elias Avram, Perlmutter Avram, Almalec Isac Nisim, Zwibel August, Strich Wilhem, Ledeanu Iosif, Buiu I. Marcu, Alhalel Aron, Goldstein Moise (Bucur), Pestriacof Avram, Sasson Benjamin, Blatt Mauriciu, Farchy Maurer, Berger Aron, Bassa Iosif, Moșcuna Iocib, Ebner Lorentz, Sufrin Avram, Glassmann Natan, Leiwy Marcu, Werter Solomon, Rosenthal Marcel, Salom Samuel, Streit David, Streit Leon, Amudai Matias, Furman Leon și Zentler Moritz.

Situația celorlalți remizieri evrei rămâne în cercetare, urmând ca până la 9 noiembrie a.c. să li se clarifice situația conform decretului întocmit de Ministerul Economiei Naționale.

De asemeni cei trei suplinitori evrei Roth Emil, Segall Herman și Profeta Samson au demisionat.

În ce privește situația agenților oficiali evrei, în număr de 5: Cociu Eschenazi, S. Wexler, S. Schumann, I. Focșaner și Achil Saraga, întrucât aceștia au fost numiți prin decret regal actele respective au fost înaintate Ministerului Economiei Naționale spre a se soluționa situația acestora.

Au fost considerați de asemenea demisionați din funcțiunea de arbitri de pe lângă Camera Arbitrară, d-nii: I. Cornea și Kaufman Gustav.

În vederea pregătirii elementelor de origină etnică s-a hotărât ca să înceapă cursurile la Școala pregătitoare de remizieri și funcționari de Bursă pe ziua de 7 octombrie a.c.

Ziarul „Acțiunea”, 30 septembrie 1940

18. Evrei concediați din întreprinderile industriale

Următorii evrei vor fi concediați din întreprinderile arătate în dreptul fiecăruia la data publicării în Monitorul Oficial a prezentei decizii:

Leon Stern, din S.A.R. Forestieră „Carpatina”, București.

Samuel Solomon, din S.A.R. Forestieră „Carpatina”, București.

Alexandru Zalzberger, din S.A.R. Forestieră „Carpatina”, București.

Armin Stern, din S.A.R. Forestieră „Carpatina”, București.

Armand David, din S.A.R. Forestieră „Carpatina”, București.
Tobald Herdan, din S.A.R. Forestieră „Carpatina”, București.
Martin Rosner, din S.A.R. Forestieră „Carpatina”, București.
Schwartz Sam, de la Drogheria Standard, S.A., București.
Weiss Alexandru, de la Drogheria Standard, S.A., București.
Bernard Bercovici, de la Drogheria Standard, S.A., București.
Hendler Carol, de la Drogheria Standard, S.A., București.
Abramovici Mișu, de la Drogheria Standard, S.A., București.
Gherman Isi, din S.A.R. Fabrica de becuri „Tungsram”, București.
Herșcovici Paula, din S.A.R. Fabrica de becuri „Tungsram”, București.
Perlmutter I., de la „Zimmer & Comp.”, S.A. București.
Marcovici, de la „Zimmer & Comp.”, S.A. București.
Bercovici Noe, de la „Zimmer & Comp.”, S.A. București.
Harnig Friederich, de la „Zimmer & Comp.”, S.A. București.
Stahl Lazăr, de la „Zimmer & Comp.”, S.A. București.
Schapiro M., de la „Zimmer & Comp.”, S.A. București.
Simion Nathan, din S.A.R. „Industria Iutei”, București.
Marbe Ester, din S.A.R. „Industria Iutei”, București.
Feldman Otto, din S.A.R. „Industria Iutei”, București.
Rosenberg Moritz, de la „Langer Frères”, magazin cu stofe, București.
Lustgarten Laurian, din S.A.R. „Luteția”, laborator medical, București.
Abramovici Alfred, din S.A.R. „Luteția”, laborator medical, București.
Samoil Confine, din „Ițcani”, S.A., Fabrică de zahăr.
Adler Leon, din S.A. „Industria Iutei”, București.
Adler Leon, din S.A.R. „Ind. Rom. de Bumbac”, București.
Adler Leon, din S.A.R. „Ind. Rom. de Bumbac”, București.
Carol Sheraier, de la „Via”, S.A.R. de construcții, București.
Paul Sătescu, de la „Oțel Rapod”, S.A., București.
Emerich Gant, de la „Noris”, S.A., București.
Wieder M., de la „Philips Radio”, S.A., București.

Ziarul „Universul”, nr. 3, 4 ianuarie 1941

19. Evrei dublați în întreprinderile industriale

Următorii evrei vor fi dublați în funcțiunile lor din întreprinderile arătate în dreptul fiecăruia, la data publicării în Monitorul Oficial a prezentei decizii:

Moritz Zalmanovici, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.
Rene Lazarovici, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.
Andrei Bauer, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.
Aron Halberg, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.
Simion Naftale, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.
Alexandru Sor, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.

Max Reiss, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.
Eugen Kein, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.
Emerich Gross, din S.A.R., forestieră „Carpatina”, București.
Leon Goldenberg, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.
Iosef Stern, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.
Iosef Barasch, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.
Mircea Weinberg, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.
Zoltan Fenyves, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.
Marcus Herman, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.
Alfred Blumenthal, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.
Rebeca Zalmanovici, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.
Matei Mendelovici, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.
Heinrich Löbel, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.
Bernard Himler, din S.A.R. forestieră „Carpatina”, București.
Carmitz Iosif, din „Drogheria Standard”, S.A., București.
Teodor Birman, din S.A.R. „Franco-Română Textila”, București.
Avram Leon, din S.A.R. „Franco-Română Textila”, București.
Abramovici Iosif, din S.A.R. „Franco-Română Textila”, București.
Bauer Roland, din S.A.R. fabrica de becuri „Tungsram”, București.
Gropper David, din S.A.R. fabrica de becuri „Tungsram”, București.
Mina Schapira, din Soc. „Zimmer & Comp.”, S.A., București.
Henri Leon, din „Industria Lutei”, S.A.R., București.
Marcu Rapaport, din S.A.R. „Zimmer & Comp.”, București.
Brociner Marcu, din S.A.R. „Zimmer & Comp.”, București.
Carniol Armand, din Langer Frères, București.
Pisner Herman, din Langer Frères, București.
Stenfeld Mayer, din „Standard Telefoane”, București.
Solomon Avram, din „Dep. de Desfacerea prod.: Industria Arădeană Textilă,
ind. Mediaș etc., București.
Zimberger Eugen, din „Dep. de Desfacerea prod.: Industria Arădeană Textilă,
ind. Mediaș etc., București.
Moise Schächter, din „Papagal”, S.A.R., magazin București.
Marcovici Iuliu, din „Industria Lânei”, S.A. Timișoara.
Freund Carol, din „Industria Lânei”, S.A. Timișoara.
Erdely Stefan, din „Industria Lânei”, S.A. Timișoara.
Elizer Isac, din „Drogheria Standard”, S.A., București.

*

Se rectifică decizia în sensul că următorii evrei: Heinrich Buchner, din întreprinderea „S.P.I.C.”, Lupovici Dorina și Levy Mihail, din întreprinderea „Luteția”, S.A.R., București, urmează a fi dublați și nu concediați din întreprinderile respective.

Locurile devenite vacante prin concedierile de mai sus, precum și dublările se vor completa cu persoanele ce se vor prezenta în întreprinderi cu avize eliberate de inspectorul special de control al județului Ilfov, în conformitate cu art. 9 și 10 al decretului-lege pentru românizarea personalului în întreprinderi.

Ziarul „Universul”, nr. 3, 4 ianuarie 1941

20. Evrei concediați din întreprinderi

Următorii evrei vor fi concediați din întreprinderile arătate în dreptul fiecăruia, la data de 15 ianuarie 1941:

Abramovici Lazăr, Abramovici Sandy, Atlas Mihail, Bercu-Barbu Florea, Bercovici Mișu, Ciffer Jenny, Drukmann Arthur, Fermo Millo, Glückmann Alfred, Goldenberg Selma, Gregore Theodor, Guttman Jacques, Kelen Nicolae, Laib Bernard, Loebel Ionaș, Lupovici Mayer, Marian Alexandru, Negreanu Oscar, Samoilă Leib, Samuelli Annie, Segall Felix, Suchar Isac, Teich Nestor, Wassermann David, Weissmann Rene, Zentler Micu, din Astra Română, S.A. București.

Hornstein Malvina, Jurist Solomon, Schwartz Beatrice, Schwartzmann Rebeica, din Astra Română, S.A., D.T. Câmpina.

Haimann Jean, Halter Isidor, Russu Raymond, din Astra Română, S.A., Raf. Ploiești.

Kottlar Adolf, din Astra Română, S.A., Ochiuri.

Michelsohn Sergiu, din Astra Română, S.A., Urlați.

Ofner Efraim, din Astra Română, S.A., Giurgiu.

Mihailovici Edmund, Mihalovici Artur, Mihailovici Ionel, Grossu S., Szorenyi Carol, Wexler Max, Rosner Nobert, Stroescu M., Gaehsel Hilda, Leuchter Isabela, Berman Ionel, Bercu Avram, Michel Leon, Goldstein Claudia, Ghelberg Frida, Daver Martin, Davidovici Marthau, Loker Herman, Ziering Beno, Grünberg A., Francisc Paul, din Carmen, S.A., București.

Ziarul „Universul”, nr. 9, 11 ianuarie 1941

~~21~~ Tabelul victimelor asasinate în timpul rebeliunii legionare, 21-23 ianuarie 1941, întocmit de Institutul Medico-legal

Nr.	Numele și prenumele	Naționa- litatea	Profesiunea	Locul de unde a fost adus	Dos.
1.	Aurelian Negrescu	Român	Comisar	str. V. Tei	61
2.	Isidor Goldstein	Evreu	Funcționar	Calea Văcărești	62
3.	Ion Trandafira	Român	Gardian public	str. B. Văcărescu	63
4.	Gheorghe Suci	Român	Funcționar	str. Latină	65
5.	Gagiu Mihai Ioan	Român	Avocat	str. Latină	66
6.	Ioan Gh. Radu	Român	Muncitor	str. Roma	67
7.	Traian Pop	Român	Funcț. comerc.	str. Speranței	68
8.	Gheorghe K. Carol	Român	Mecanic	Cal. Victoriei	69
9.	Ion Marințec	Român	Muncitor	Cal. Victoriei	70
10.	Iosif Weissman	Evreu	Comerciant	Balta Albă	71

Nr.	Numele și prenumele	Naționalitatea	Profesiunea	Locul de unde a fost adus	Dos.
11.	Tudosia N. Băloi	Româncă	Lucrătoare	Piața Teatrului	72
12.	Stela Simionescu	Româncă	Croitoreasă	Piața Teatrului	73
13.	Vasile Lădaru	Român	Învățător	Piața Teatrului	74
14.	Bălașa Petrescu	Româncă	Casnică	Piața Teatrului	75
15.	Constantin Oproiu	Român	Chelner	Piața Teatrului	76
16.	Ioan Vlad	Român	Ospătar	Piața Teatrului	77
17.	Horia Valeriu Rădulescu	Român	Strungar P. T. T.	Piața Teatrului	78
18.	Alexandru Borșa	Român	Funcționar	Piața Teatrului	79
19.	Milea Purcăreață	Român	Stud. Acad. Com.	Piața Teatrului	80
20.	Florea Radu	Român	Funcționar com.	Piața Teatrului	81
21.	Vulpe Teodor	Român	Elev cl. 6 liceu	Piața Teatrului	82
22.	Panu Musuri	Grec	Funcționar	Spit. Urgență	83
23.	Dumitru Z. Borțică	Român	Elev cl. 7 lic.	Spital Urgență	84
24.	Vasile Sârbu	Român	Stud. Politehn.	str. Popa Tatu	85
25.	Ilie Mihalache	Român	Vânzător amb.	Calea Victoriei	86
26.	Vasile St. Dănilă	Român	Lăcătuș	Calea Victoriei	87
27.	Florian Traian Grigore	Român	Elev cl. 3 lic.	Cercul Militar	88
28.	Sandu G. Racu	Român	Funcționar com.	Calea Victoriei	89
29.	Chirilă Dan	Român	Funcționar	Spital Colțea	90
30.	Aurelia Dumitrescu	Româncă	Funcționar	Spital Urgență	91
31.	George Irimia	Român	Funcționar	Spital Colțea	92
32.	Robert Cucurov	Român	Copil de 9 ani	Prof. Poliției	93
33.	Sava Istrate	Român	Lăcătuș	" "	94
34.	Costache Chiriac	Român	Comerciant	" "	95
35.	Teodor Ștefănescu	Român	Ziarist	Piața Teatrului	96
36.	Ilie Bora	Român	Funcț. comercial	Prof. Poliției	97
37.	Precup Ilie	Român	Cismar	" "	98
38.	Petru Beldeanu	Român	Agent Poliție	Prof. Poliției	99
39.	Maria Drăgan	Româncă	Lucrătoare	" "	100
40.	Savu N. Ion	Român	Comisar poliție	" "	101
41.	Dan Cotonea	Român	Funcționar	" "	102
42.	Filorița Munteanu	Româncă	Muncitoare	" "	103
43.	Iordan N. Novac	Român	Șofeur	" "	104
44.	Cobrac Mihai	German	Lucrător mezelar	" "	105
45.	Badea I. Petre	Român	Muncitor	" "	106
46.	Gheorghe Comșa	Român	Șofeur	Calea Victoriei	107
47.	Bărbat neidentificat			Mașina militară	108
48.	Romulus Diaconu	Român	Funcționar	Piața Teatrului	109
49.	Bernnard Kaufman	Evreu	Comerciant	Șos. Bonaparte	110
50.	Milo H. Beiler	Evreu	Avocat	" "	111
51.	Leon Marcus	Evreu	Industriaș	" "	112
52.	Iacob Kaufman	Evreu	Funcționar	" "	113
53.	Isy Galanter	Evreu	Funcț. comercial	" "	114
54.	Constantin Ștefănescu	Român	Cismar	Spit. Urgență	115
55.	Dumitru Lega	Român	Industriaș	" "	116
56.	Hugo Haffner	German	Func. comercial	Calea Victoriei	117

Nr.	Numele și prenumele	Naționalitatea	Profesiunea	Locul de unde a fost adus	Dos.
57.	Iulius Rauch	Evreu	Comerciant	Abator	118
58.	Heinerich Sabetay	Evreu	Comisioner	"	119
59.	Moise Orehovschi	Evreu	Funcționar	"	120
60.	Alexandru Dober	Evreu	Blănar	"	121
61.	Mișu C. Goldsleger	Evreu	Rep. comerț	"	122
62.	Elias Berghof	Evreu	Medic	"	123
63.	Henri Kira Kirchen Conte de Bellagio	German	Rentier	"	124
64.	Leon Blimes	Evreu	Avocat	"	125
65.	Pincu Katz	Evreu	Avocat	"	126
66.	Iancu S. Aron	Evreu	Funcț. comercial	"	127
67.	Iancu Aron	Evreu	Comerciant	"	128
68.	Aurel Rauch	Evreu	Agent poliție	"	129
69.	Nicolae Goldberger	Evreu	Comerciant	B-dul Elisabeta	130
70.	Margareta Perșa	Ungară	Casnică	"	131
71.	Constantin Macri	Român	Funcționar	"	132
72.	Elena Lăzăroiu	Româncă	Casnică	str. Dr. Marcovici	133
73.	Leon Rosenthal	Evreu	Comerciant	șos. Mihai Bravu	134
74.	Henry Rosenthal	Evreu	Șomeur	"	135
75.	Bărbat neidentificat			"	136
76.	Rebeca Rosenthal	Evreică	Casnică	"	137
77.	Dumitru I. Leoca	Român	Gardian publ.	șos. Bonaparte	138
78.	Panu Oberman	Evreu	Comerciant	str. Pasteur 61	139
79.	Ion Vlăsceanu	Român	Funcționar	Calea Victoriei	140
80.	Șain Haber	Evreu	Comerciant	Șos. Buc.-Alex.	141
81.	Sami Röder	Evreu	Farmacist	Gara Obor	142
82.	Oscar Wecsler	Evreu	Func. comercial	Jilava	143
83.	Nathan Goldman	Evreu	Func. comercial	Jilava	144
84.	Țalic David	Evreu	Mecanic	"	145
85.	Isac Grünwald	Evreu	Croitor	"	146
86.	Lazăr Bernthal	Evreu	Func. comercial	"	147
87.	Francois Heller	Evreu	Funcționar	"	148
88.	Aron Herșcovici	Evreu	Func. comercial	"	149
89.	Iancu Gutman	"	Avocat	"	150
90.	Iosef Gutman	"	Student litere	"	151
91.	Marcel Blum	"	Funcț. comerc.	"	152
92.	Nathan Strulovici	"	Comerciant	"	153
93.	Moise Boiangiu	"	Richtuitor	"	154
94.	Noiah Rosenzweig	"	Croitor	"	155
95.	Solomon Adesser	"	Func. comercial	"	156
96.	Naftuli Herșcovici	"	Comerciant	"	157
97.	Manase Cohen	"	Func. comercial	"	158
98.	Herman Silberstein	"	Comerciant	"	159
99.	Osiat Berman	"	Funcționar	"	160
100.	Leon Neubauer	"	"	"	161
101.	Mișu Rotman	"	Vânzător ambul.	"	162

Nr.	Numele și prenumele	Naționalitatea	Profesiunea	Locul de unde a fost adus	Dos.
102.	Moise Mariasis	Evreu	Avocat	Jilava	163
103.	<u>Herman Morgenstern</u>	"	Comerciant	"	164
104.	Boruch Branover	"	Farmacist	"	165
105.	<u>Suly Morgenstern</u>	"	Funcționar	"	166
106.	Alex. Davidovici	"	"	"	167
107.	Șaim Katz	"	"	"	168
108.	Arnold Kamer	"	"	"	169
109.	Lazăr Grünberg	"	Agent comercial	"	170
110.	Meer Iancovici	"	Func. comercial	"	171
111.	Jana-Eugenia Stătescu	Româncă	Avocată	str. Londra	172
112.	Bărbat neidentificat	"	"	Hipodrom	173
113.	Olimpia M. Badea	Româncă	Funcționară	Spit. Elias	174
114.	Iosef Victor Hrinco	Rutean	Șofer	str. Londra	175
115.	Bărbat neidentificat	"	"	Spl. Unirei	176
116.	Margareta Noară	Româncă	Casnică	"	177
117.	Karl Landman	Evreu	Comerciant	Jilava	178
118.	Marcus Michel zis Mihail	"	Dentist	"	179
119.	Pepi Ionel Hirsch zis Teodoru	"	Inginer	"	180
120.	Oscar Andrei	"	Funcționar	"	181
121.	Corneliu Solomon	"	std. fisico-Chim.	"	182
122.	Jean Jacques Adlesberg	"	Comerciant	"	183
123.	Carol Hopmaier	"	Func. comercial	"	184
124.	Sabsi Dascal	"	"	"	185
125.	Maximilian Herzberg	"	Comerciant	"	186
126.	Lazăr Bălan	"	Dentist	"	187
127.	Moise Herșcovici	Evreu	Func. Comercial	Jilava	188
128.	Strul Penikis	"	"	"	189
129.	Siegmund Colin	"	Comerciant	"	190
130.	Mayer Marcus	"	Func. comercial	"	191
131.	Mișu Goldenstein	"	Funcționar	"	192
132.	Avram Schein	"	Comerciant	"	193
133.	David M. Aron	"	Funcționar	"	194
134.	Manase Reichman	"	Liberă	"	195
135.	Samuel Glasberg	"	Comerciant	"	196
136.	Gheorghe Scheer	"	Func. comercial	"	197
137.	Emanuel Isovici	"	Comerciant	"	198
138.	Froim Grunberg	"	Func. comercial	"	199
139.	Iacob Katz	"	Funcționar	"	200
140.	Andrei Klein	"	Țesător	"	201
141.	Emanuel Leibovici	"	Comerciant	"	202
142.	<u>Lazăr Schaffer</u>	"	Funcționar com.	"	203
143.	<u>Lazăr Rudik</u>	"	Funcționar	"	204
144.	Aron Ușer	"	Comerciant	"	205
145.	Aurel Mândrilă	Român	Std. drept	Spit. Militar	206

Nr.	Numele și prenumele	Naționalitatea	Profesiunea	Locul de unde a fost adus	Dos.
146.	Ludovic Opoca	German	Șofeur	Spit. Colțea	207
147.	Petre Ivănescu	Român	Comerciant	Spit. Urgență	208
148.	Alex. Capotă	Român	Geamgiu	"	209
149.	Aurel Puscașu	"	Muncitor	"	210
150.	Marin Treistaru	"	"	str. Făinari	211
151.	Ilie I. Buteică	"	Om serviciu	Calea Griviței	212
152.	Baruh Granowschi	Evreu	Comerciant	Jilava	213
153.	Iosif Aizic	"	Technician	"	214
154.	Iosub Lupu Iancu	"	Funcționar	"	215
155.	Solomon Elias	"	"	"	216
156.	Isidor Katz	"	Comerciant	"	217
157.	Avram Gavril	"	Funcționar	"	218
158.	Iosef A. Bercovici	"	Func. comercial	"	219
159.	Osiat Kopstik	"	Cantor	"	220
160.	Solomon Pecker	"	Func. comercial	"	221
161.	Marcel Gerviț	"	Radio tehnic	"	222
162.	Lazăr Bujacher	"	Func. comercial	"	223
163.	Mișu Kaufman	"	Zugrav	"	224
164.	Samuel Biller	"	Comerciant	"	225
165.	Wilhelm Marcovici	"	Vânzător ambulant	"	226
166.	Leon Goldenberg	"	Std. politehnică	"	227
167.	Gherș Raisman	"	Subcolector	"	228
168.	Vili Neiderman	"	Lucrător bijutier	"	229
169.	Calman A. L. Sufirim	"	Vameș	"	230
170.	Herman Bercovici	"	Funcționar	"	231
171.	Tiberiu Grünberg	"	Marochineur	"	232
172.	Iosef Marcoveanu	"	Comerciant	"	233
173.	Lazăr Klein	Evreu	Chelner	Jilava	234
174.	David Grünberg	"	Croitor	"	235
175.	Emanuel Zilberștein	"	Func. comercial	"	236
176.	Nahum Belilovschi	"	Comerciant	"	237
177.	Marcel Bank	"	Func. comercial	"	238
178.	Dragnea Toma	Român	Agricultor	str. Paris	240
179.	Const. Enăchescu	"	Funcționar	spt. Colentina	241
180.	Gheorghe Oană	"	Dulgher	Spt. Central	242
181.	Gheorghe Pupăză	"	Muncitor	„ Floreasca	243
182.	Rieke Adolf	German	Liniator	"	244
183.	Damaschin Piva	Român	Muncitor	"	245
184.	Chiriac Grigoriu	"	Funcționar	„ Colțea	246
185.	Petre C. Georgescu	"	Șofeur	"	247
186.	Ilie Gâlea	"	"	"	248
187.	Frusina Simion Matei	Româncă	Servitoare	str. Londra	249
188.	Ion Preda	Român	"	Spt. Colțea	250
189.	Ion Schiopu	"	Frizer	"	251
190.	Marin Alecu	"	Muncitor	"	252
191.	Const. Constantin	"	Func. comercial	"	253

Nr.	Numele și prenumele	Naționalitatea	Profesiunea	Locul de unde a fost adus	Dos.
192.	Toma Roman	"	Ucenic mecanic	"	254
193.	Savu Ianole	Român	Muncitor	Spt. Colțea	255
194.	Gheorghe Moșoiu	"	Chelner	"	256
195.	Const. Schmidt	German	Funcționar	Spt. Brâncovenesc	257
196.	Horia Cârjovețu	Român	sdț. Acad. Comerc.	Spt. Colțea	258
197.	Bărbat neidentificat	"	"	Râul Dâmbov	260
198.	Herș Leibovici	Evreu	Func. comercial	Spt. Brâncov.	261
199.	Bărbat neidentificat	"	"	" Colțea	265
200.	Iulius Șoos	Ungur	Vopsitor	"	268
201.	Gavrilă Papița	Român	Funcționar	"	269
202.	Dumitru Bădilă	"	Gardian public	" Filantrop.	270
203.	Ion Popescu	"	Lucrător blănar	" Brâncovenesc	271
204.	Dumitru Georgescu	"	Cismar	Spt. Brâncovenesc	272
205.	Nicolae Cristodor	"	Portar S.T.B.	" Urgență	273
206.	Ana Barcea	Româncă	Bucătăreasă	Spt. Urgență	274
207.	Vanghelie Petrașincu	Român	Funcționar	" Brâncovenesc	275
208.	Ion Cunța	"	"	Spt. Colentina	278
209.	Suzana Siminic	Româncă	Servitoare	"	279
210.	Gheorghe Cișmek	Român	Mecanic	" Brâncovenesc	280
211.	Natalia Nicolau	Româncă	Casnică	"	281
212.	Gheorghe Andreescu	Român	Muncitor	" Polizu	282

A.S.R.I., F.P. 40010, vol. 60, f. 216 . P.U.R. p. 442-447

22. Primele imobile evreiești expropriate

Următoarele imobile evreiești din Capitală au fost expropriate:

Sofia și Haim Eschenasy, str. Mitrop. Ghenadie Petrescu 170, Buc.; Schrenzel Ignat, str. Stoica Ludescu no. 28; Fridman F. Leontina, str. Fluierului no. 25; Lipa Lazăr, str. Cuza Vodă no. 25; Avram Munteanu (Grumberg), str. Petre Liciu no. 12; Lazăr Lazăr, Aleea Rumeoară 3 din Moșilor 244; Lazăr Lazăr, str. Emil Gârleanu no. 14; Bernard Ackerman, str. Apele Minerale 74-76, 96-98; Maria A. Nedrea, strada Gogu Cantacuzino 58; Constantin Rosin, str. C.A. Rosetti 14; Leo Vogel, str. Sf-ții Apostoli 7; Ștefan Constantinescu, fund. Bibescu Vodă 5; Simion Constantinescu, str. Carol 13; Marcu Ana, str. Clucerului 54; Ana Mihăescu (Hana Rifca Lezeț), str. Dristorului 143; Ioan și Teodora Antonescu Bernescu, str. Episcopul Ilarion 16, b-dul Regele Albert 33-36; René Maria Brătianu, b-dul Maria 61; Manolache Tilia, str. Batiștei 1, b-dul Carol 45; Gambeta Bistrișeanu, b-dul Brătianu 30; Ileana Sanda Eremia, b-dul Ghica 26, Sinaia și șos. Jianu 39, Buc.; Moise Beinich, Nerva Traian 96; Elena T. Mihăescu, str. Crăciun 27; Sanda Elena Paulian, str. Crăciun 27; Gabriela V. Stănescu, str. Crăciun 27; Iancu Chitnic, str. Epurești 7 Grivița; Abram Weiser, str.

Col. Orero 7; Emanoil (Emil) Cerbu-Florian, str. Veseliei 38; Rosa Lack, str. Stelea 17; Iosif și Sura Roșcovan, Parcul Berindei, str. E. 22; Ștef. Leonescu-Buda, str. Locot.-Col. Papazoglu 15; Eliza M. Fischer, strada Locot.-Col. Papazoglu 13; Sabina Nodar, Calea Victoriei 126a; Heinrich Schlesinger, Calea Moșilor 43; Sofia Gheorghe Simion, str. G-ral Lahovary 74; Maria Schlesinger, b-dul Pache 58; Angela Schlesinger, str. 11 Iunie 12; ing. Maurițiu Herz, str. Berna, Vultur 29; Marcu și Rașela Lerer, Nathan și Ida Tuchler, str. Parcul Ioanid no. 16 prin Foișor 23-25; Leona și Gabriela Friedman, str. Justiției 81; Maria și Iosefina Segall, b-dul Ferdinand 48; și Elvira Cristina Sușnea, b-dul Ferdinand 48; Alexandru Clementeanu, str. Mircea Vodă 26; Iosef Pincu, str. Dr. Nicolae Tomescu 7; Arnold și Betty Schwefelberg, str. Dr. Burghilea 9; Moise Benglas, str. Zori de zi 52, sub Tudor Vladimirescu; Jeana G-ral Boerescu, Griviței 36 și Sinaia vilă „Jana”; Adolf Jager, Calea Văcărești 188; Arnold Schwefelberg, Dudești-Cioplea; Alois și Emmy Hubert, str. Stelea 17; Deborah Preiss Soimulescu, str. Vulturi 51; Filip L. Filip, b-dul Schitu Măgureanu 3; Isidor și sofia Juster, str. Mitrop. Ghenadie Petrescu 179; Isidor și Sofia Juster, str. Mitrop. Ghenadie Petrescu 193; Fischer Elisa, str. Popa Soare 46; Iosef Samuel Arie, Calea Moșilor 200; Israel Fișler, Parcul Mica str. A 23; Dr. Liza Roitman, b-dul Carol 86, prin av. Nic. Rizeanu; Roitman Roza, b-dul Carol 86; Malja ing. Gh. Constantinescu, str. Sandu Aldea 5; Ghizela Tendler, str. Vlad Dracul 20; Emilian și Eliza Filip, str. Locot.-Col. Papazoglu 10, București, Predeal și Mamaia; Bela dr. I. Marcu, strada Locot.-Col. Papazoglu 10, Buc. și Carmen-Sylva; Solomon și Hermina Goldstein, str. Robert de Flers no. 12 Buc.; Moise Avram, b-dul I. Cuza no. 83; Nicu și Signora Cohe, str. Petre Liciu 14; Soc. și Templul „Caritatea” str. Legislatorului 6, Perla și Israel Stoleru, str. Nifon 23; L.B. și Beatrice Wexler, b-dul Carol 86; Noel Bring, str. Stelei 17; Nicolae Solomonescu, str. G-ral Medic Demostene 35; Dr. Katz Hirsch, str. Semilunei 5; Rachela M. Bacanu, str. Anastasia Domnița 8; Varinca Vladimir Diaconu, str. Mogoș Vornicul 4; Irina Schonblum-Bacău, str. Traian 6; Lola și Avram Dănilă, str. Ionescu-Gion 2; Ernestina și David Danilov, șos. Pantelimon 225; Frima și Leizer Heinic, Anton Pann 34; Rose Kinsbrunner, str. Ionescu-Gion 2; Stefania și Efroim Kinsbrunner, str. Ionescu-Gion 2; Mușon H. Esckenasy, str. Verdeții 10; Calust Asvadurov, administrator, str. Anastasie Simu 45; Liza Rosentuler, idem, str. Alexandru Moce 2; Heinrich Dolberg, str. Alexandru Moga 2; Aurelia Segal, str. Locot.-Col. Papazoglu 16; Rașela Laba, șos. București-Oltenița, Martin L. Focșăneanu, str. Benito Mussolini 18; Finkelstein Hascal, str. Traian 23; Rozalia I. Diamandi, str. Vasile Lupu 40; Oscar Diamandi, str. Eroilor 41; Oscar Diamandi, str. Spătarul Preda 29; Oscar Diamandi, str. Corbescu 47; Leon Rapaport, b-dul Cuza 147; Alex. Westfried, str. Vasile Lascăr 18; Iosif Westfried, str. Știrbey Vodă 20; Bela Schainer, str. 14 Martie 12; Aneta Golștein, Calea Rahovei 80; Ella Berlescu, Calea Călărășilor 36 bis; S. Catz, str. Sf-ții Apostoli 56 și str. Mântuleasa 32; Tipra și Avram Feldman, str. Anastasie Panu 31; Maria Livănescu, str. Elena Doamna 23.

Ziarul „Timpul”, an V, nr. 1550/1 septembrie 1941, p. 3

INDICI DE NUME

A

- Abason, Ernest, profesor XVI, 45, 133
- Abraham (Zisman), Ada, sionistă condamnată 1942 ~ 447
- Abramovici Ițcu - împușcat pogromul din Dorohoi 1940 ~ 21
- Abramovici, Abram 179
- Abramovici, David - agresat de legionari 1940 ~ 104
- Abramovici, Elias - împușcat în pogromul din Dorohoi 1940 ~ 21
- Abramovici, Iancu, delegat în comisia de asistență Transnistria 1942 ~ 495
- Abramovici, Ițic - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Abramovici, Moritș - aruncat din tren 1940 ~ 25
- Abramovici, Oisie - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Adam, Gh. 165
- Adam, I., colonel, prefect jud. Iași 303, 324, 338
- Aderca, Felix, scriitor 102
- Adesser, Solomon - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Adlesberg, Jacques, ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Agapie, Vasile, lt. col. lagăr Vertujeni 375
- Agelstein, David și Angela - se rechiziționează imobilul 1941 ~ 282
- Aizic, J. Aizic - împușcat pogromul din Dorohoi, 1940 ~ 21
- Alexandrescu, A., maior 134, 166
- Alexandrescu, Petre, director Camera de Comerț Franco-Română 614
- Alexandru, Dobre - ucis în timpul rebeliunii legionare, 1941 ~ 114
- Alexandru, Manoil, lt. col. 178
- Alexandru, Marius, artist 102
- Alexianu, G., profesor, guvernatorul Transnistriei ~ XXIV, 372, 334, 396, 415, 423, 490, 522n, 524, 555, 560, 562, 576
- Almosnino, Rebeca, coristă 60n
- Alper, Solomon - din Câmpulung Moldovenesc, se rechiziționează imobilul ~ 37
- Alter, David - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Ambrozio, Cezar, șef birou Siguranță ~ 90, 209, 243
- Ambrozio, Lascu 612
- Ancel, Jean, istoric israelian XIX, XX
- Andrei, Oscar - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Andreiaș, I., inspector, Directoratul Românilor, Colonizării și Inventarului Chișinău ~ 220
- Andronovici, Gh. 220
- Angelescu, F. 189
- Angelescu, N. 249
- Anghel, Z. Anghel, șef birou Siguranță 212, 313
- Angioletti, G. 235
- Anop, Alexandru, inspector 17, 18
- Antonescu, Ion, mareșal, conducătorul statului, președintele Consiliului de Miniștri ~ XVI, XVII, XVIII, XXIII, XIV, XV, XXVIII, 56, 57, 62, 64, 79, 86, 97, 99n, 111n, 113, 125, 128, 130, 134, 134, 137n, 138, 143, 147, 148n, 151, 160, 168, 174, 187, 202, 211, 231n, 252, 267, 280n, 285, 292, 314, 324, 339, 343, 345, 348, 355n, 362, 364, 370, 372, 377, 385, 393, 394, 402, 404, 409, 413, 414, 417, 423, 428, 430, 435, 438, 452, 452n, 454, 462, 463n, 468, 489, 490, 523n, 525, 529, 533n, 537, 544, 545n, 548, 550, 551, 553, 555, 555n, 560, 562, 576, 581n, 584n, 594n, 600n, 602, 603, 609n, 615n, 616, 622, 629, 631, 634, 641, 642, 644, 650, 652, 654n, 656

- Antonescu, Mihai, profesor, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, ministru de externe ~ XIX, XXV, XXVII, 224, 231n, 280, 301, 329, 343, 359, 360, 364, 433, 438, 518, 525, 548, 553, 601, 603, 606, 622, 639n, 646, 652
- Apostolide, Ioan, căpitan 395, 471
- Ardeleanu, Ecaterina 472
- Argintaru, Șulim 32
- Arhip, I., general, șeful Marelui Stat Major 463, 529, 553, 587, 588, 591
- Aron, Aizic 21n
- Aron, Elie Iosub - împușcat 1940 ~ 21
- Aron, Iancu, ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Aron, Israil - ucis în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Aronovici, Aron Șmil - ucis în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Aronovici, I. S. - anchetat la Prefectura județului Ilfov, 1941 ~ 109
- Aronovici, Villy Ronea, artist 42
- Askenasy, D. - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Atanasescu, general de cavalerie 13
- Atanasiu, Ioan, căpitan 436
- Athanasiu, D. D., maior magistrat 431
- Avram, Gavril - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Avram, Iosif, funcționar 105
- Avram, Saia - decedat în „trenurile morții” 1941 ~ 185
- Axene, Constantin, lt. rez. 416
- Axler, I. 21n
- B**
- Badiu, Constantin, plut. 243
- Baicu, Sidon 8
- Balahuți, Anton 104
- Balaș, Alexandru, lt. col. 416
- Baldovin, colonel 526
- Balea, Moise - din Drăgășani; se rechiziționează imobilul ~ 332
- Balex, Emilian, 436
- Balmuș, Stavăr, plutonier 484
- Balutzal, Vasile 16
- Banet, Artur 296
- Banjal (Marinescu), Rosa, coristă 60n
- Bank, Marcel - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Baraș, Marcu - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Barasch - implicat în organizarea plecării cu vasul „Struma” 640
- Barasch, Iuliu, dr. 458
- Barbu, Ghe., proprietar 449
- Barcan, Ion, col., pref. jud. Dorohoi ~ 136, 208, 209, 393, 399, 455, 494
- Barglachirea, A., colonel 246
- Barid, A., director Școala Primară - Israelită P.-Neamț 458
- Barotzi, colonel 162, 166, 167, 171
- Bas, Samoil Herș, fabricant 207
- Basarabeanu, Gr., director 533
- Băbeanu, P., căpitan 341
- Bădescu, colonel, insp. jand. 162, 169
- Bădiu, Constantin, plut. 243
- Bădulescu, Gh., colonel 412, 416
- Bădulescu, V., director 470
- Bălan, Lazăr - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 112
- Bălan, Marcu Craft 21
- Bălan, Nicolae, Mitropolit al Transilvaniei ~ 331n
- Bălan, Savel, slt. 21
- Bălășescu, N., general 202
- Băleanu, Constantin, Moghilev, prefect 510
- Bănățeanu, Bogdan 381
- Bănescu, Petre, director 551
- Bărbuță, Iancu - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Bechi, maior jandarmi 243
- Beiller, Millo - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Bein, Isac, corepetitor 60n
- Beinich, B., farmacist, maior în rezervă 564
- Beiunin, Pincu 24
- Belcic, Eugen, lt. col. 416

- Belilovski, Nahum, dr. - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Benador, Ury, scriitor XVI, 145
- Benu, Berr - din Iași; se
rechiziționează imobilul ~ 332
- Benvenisti, M., președinte al mișcării
sioniste 651
- Benzovski, Andrei - decedat în urma
maltratărilor suferite, fiind
considerat evreu, 1940 ~ 24
- Bercovici, Emil - împușcat în
pogromul din Dorohoi 1940 ~ 21
- Bercovici, Herman - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Bercovici, Idel - împușcat pogromul
din Dorohoi 1940 ~ 21
- Bercovici, Iosif - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Bercovici, Lițiu, sionist condamnat
1942 ~ 448n
- Bercovici, Marcel, artist ~ 112
- Bercovici, S. Ionel - din Galați 443
- Bercovici, Simon 272
- Bercu, Aclipei - împușcat în pogromul
din Dorohoi 1940 ~ 21
- Bercu, Iancu - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Bercu, Meer - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Bercu, S., invalid de război 133
- Bereș, Mendel, aruncat din tren 1940
~ 24n
- Bereș, Reghina, aruncată din tren 1940
~ 24n
- Bereșteanu, directorul Teatrului
Comedia ~ 42
- Bereșteanu, Tina Radu, artistă 42, 112
- Berescu, Grigore, lt. col. 135
- Berger, Wilhelm - se devastează
prăvălia 1940 ~ 34
- Berghoff, Elias, dr. - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Berman, Carol 130n
- Berman, L., dr. 61n
- Berman, Max 61n
- Berman, Oscar - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Berthal, Lazăr - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Bibicescu, Gh., căpitan 647, 650
- Biller, Samuil - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Bimberg, avocat (ostatec) 1942 ~ 436
- Blanc, Ozias 650
- Blines, Leon - ucis în timpul rebeliunii
legionare 1941 ~ 114
- Blonder, Leibus - împușcat în
pogromul din Dorohoi 1940 ~ 21
- Blum, I. Isac, prof. dr. inginer 45
- Blum, Leon 270
- Blum, Marcel - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Blumer, Iacob, sionist condamnat 1942
~ 447
- Bociarov, Gh., medic primar 55
- Boeriu, Traian, comandant legionar 111
- Bogaciuc, înfiază un copil evreu 501
- Bogdan, I. 225
- Bogoslava, Agnia, artistă XVI, 112
- Boian, N., maior 588
- Boiangiu, Moise - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 115
- Boianu, Costea 111
- Bolner, Max - proprietar expropriat
570
- Boloan, V., inspector regional 87
- Bonfel, Ioil 27
- Borcan, Alli, comandant Darien II
625n
- Borcescu, Enache, colonel 309, 424,
429, 460, 463, 467, 468, 470,
472, 529-535, 581, 585, 587,
589, 591
- Borgaz, Dimitriu 423
- Boroș, căpitan, regim. 16 artilerie 11n,
22
- Bossy, Raoul, diplomat român 609,
612, 615n
- Botescu, Ion, general 223
- Botez, polițist 165
- Boțan, Vsevolod, sergent 502
- Bradu, Iulian, artist evreu 112
- Braun, Alexandru, artist 42, 112
- Branover, Boris - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114

Braunstein, I. - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Braunstein, M., proprietar fabrică de
cherestea ~ 349
Brăileanu, Traian, ministrul educației
naționale, cultelor și artelor ~
65, 78
Brebu - implicat în organizarea
emigrării cu vasul „Struma”
640
Brecher, Isac, dr. 425n, 519
Brecher, Ricardo, artist 112
Brettschneider, Theodor Benjamin 653
Brickman, Jean 133
Brickman, R. - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Broistein - împușcat în pogromul din
Dorohoi 1940 ~ 21
Bronfman, Emil, sionist condamnat
1942 ~ 448
Broșteanu, E., colonel, inspector
jandarmi Transnistria 401, 430
501n, 515, 520, 521
Brotman - proprietar expropriat 570
Brotman, L., proprietar expropriat ~
349
Brucăr, I., secretar general al
F.U.C.E.R. 64
Brudariu, Adrian, avocat 107
Bucșenspaner, Herman 34
Budic, Ade la 34
Budic, Malca - ucisă 1940 ~ 34
Budișteanu, Radu, ministrul cultelor și
artelor ~ 60
Buium, Carol, sionist condamnat 1942
448n
Bujaker, Lazăr - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Buricescu, A, reg. 4 Roșiori 209
Bușilă, D. Constantin, ministrul
lucrărilor publice și
comunicațiilor 515
Burada, Alexandru, magistrat 66
Butnaru, Gherșin - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185

Butnaru, Solomon - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185
Buzdugan, E. 436
Buzea, Maria 217
Byck, Jacques, profesor XVI, 48n

C

Cajal, Marcu, medic XVI
Caler, Leny, artistă XVI, 42, 112
Calman, Chitai, sionist condamnat
1942 448n
Calmanovici, Avram - împușcat în
pogromul din Dorohoi 1940 ~
21
Calmanovici, Carol 27
Calmen, Calmen 155
Calotescu, C., general, guvernatorul
Bucovinei ~ 212, 346, 351, 355,
356, 357, 385, 388, 393, 394,
479, 487, 488, 494, 522, 528n,
655
Cantemir, lt. col. 191
Capitoliu, C., inspector 256
Captaru, D., colonel, prefectul jud. Iași
~ 89, 111, 139, 153, 155, 156,
157, 159, 160, 164, 165, 166,
169, 173, 181, 269, 272
Carabela, Neculai, supus grec 395
Caracaș, Sava, colonel ~ 237, 265,
308, 309, 344
Caragea, D., maior 529
Carciova, I., lt. col. 365
Cardaș, A., profesor 570
Cardoș, Ștefan, compozitor 113
Carlaonț, D., general, comandant
militar Iași ~ 202, 204, 216
Carmen, Ion 372
Carol II, rege al României XV, 6, 18,
388, 445, 472
Carol, Vasile 104
Carp, C., colonel, prefect Iași ~ 27
Carp, Matatias XI, XVIII, XX
Cartenberg, Șaia 21n
Cartoian, N., 142
Cassulo, Andrea, Nunțiu Apostolic
XXI, 397

- Cassvan, M. D' Aioli, artist 42, 112
Catinca, Alexandru 24
Cazimir, Otilia, insp. Ministerul
Cultelor și Artelor 80
Călinescu, Armand, președ. Consiliu-
lui de Miniștri ~ 113
Călugăru, A., director M.C.N.C. 149
Călugăru, Ion, scriitor XVI
Călugăru, D. 243
Căpetineanu, Nicolae, avocat 192
Cărăușu, M. 210, 273
Cățel, Ioan 83
Ceacu, Nicolae 650
Ceaușescu, Nicolae XIX
Ceaușu, Șloim - împușcat în pogromul
din Dorohoi 1940 ~ 21
Ceaușu, Malca - împușcată în
pogromul din Dorohoi 1940 ~
21
Cercovschi, E. 586
Cernătescu, Constantin, general
Comand. C4 Terit. 344
Chefner, Emanuel 653
Chibirșin, Gh., 221
Chițu Anghel, plut. major 243
Chirichiu, I., lt. col. 238
Chirilovici, D. C., lt. col., chestorul
poliției Iași ~ XVII, 167, 171,
212, 226, 262,
Chirnoagă, P., col., șef Stat Major 225
Christu, Ion, ministrul comerțului
exterior 2n
Cialâk, general 72
Ciocan, I., colonel 292, 412
Ciotori, Dimitrie, membru al
Academiei Române 614n
Cismaru, Lupu - din Fălticeni 440
Ciubotaru, Peisich - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185
Ciubotaru, Z. Moise 21n
Ciuhat, șef secție gardieni publici Iași
162
Clecner, P., farmacist, lt. col. rez. 563
Clejan, arhitect 428
Clipa, Arcadie, șef de poliție 134
Clipper, Nathan, fost proprietar 554
Cobilovici, Jean, artist 112
Codreanu, Zelea Corneliu (1899-
1939), șeful organizației Garda
de Fier XVI, 445
Cohen, Manasse - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Cohn, Leiba - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Cohn, Ghizela - împușcată în
pogromul din Dorohoi 1940 ~
21
Cohn, Simeon - împușcat în pogromul
din Dorohoi 1940 ~ 21
Cojocaru, Al. Gh., preot paroh 427
Cojocaru, Strul 272
Colan, colonel, comandant garnizoana
București 453
Collin, Sigmund - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Comșa, Valentin, lt. 416
Conu, Daniel - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Constantin, Gheorghe, caporal 32n
Constantin, Marta 416
Constantinescu, Șt., comisar, Poliția
Capitalei 103
Constantinescu, D., director general
M.M.S.O.S. 136
Constantinescu, M. Gr., inspector
general al românizării 574
Corciova, S., lt. col. 375
Corian, Ion 593
Corivan, Gh., lt. col. 463n
Cornescu, legionar 104n
Cornig, Peter, căpitan 416
Cornișteanu, Iosif 21n
Cosma, Romeo, insp. șc. 124
Costăchescu, lt. rez. 416
Costeanu, Emil 273
Costescu, lt. col. 453
Costinescu, I., dr., fost președinte al
„Cruții Roșii” 647
Cotfas, Vasile, 436
Craensterne, Șloim, elev - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185
Craensterne, Isac - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185

- Crainic, Nichifor, ministrul propagandei naționale 1940-1941 ~ 40, 130
- Craiu, D., colonel, prefect jud. Brașov 437
- Cramerenco, Andrei 501
- Crăciun, N., comisar 171
- Crețu, N. N., ministru Depart. Ed. Naț. 43
- Crețulescu, I., colonel 488
- Cretzianu, Alexandru, diplomat, subsecretar de stat la Ministerul de Externe, 173, 601, 603
- Cristescu, Al., colonel 3
- Cristescu, Eugen, șef S. S. I. XVII, XVIII, 168n
- Cristescu, Eugen, director general M.A.I. 68
- Cristescu, M., maior 262
- Cristi, Vladimir, lider basarabean XIV
- Cristodulo, C., artist 77
- Croici, Moise - împușcat în pogromul din Dorohoi 1940 ~ 21
- Croitoru, Calman, împușcat 1940 ~ 21
- Croitoru, Moise Volf - împușcat în pogromul din Dorohoi 1940 ~ 21
- Croitoru, Rifca - împușcată în pogromul din Dorohoi 1940 ~ 21
- Cronț, președintele O. C. R. 587
- Crutzescu, N. 77
- Cucu, V., Ilie, lt. 509
- Cudelcă, Vladimir, procuror 134
- Cușel, Marcel - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Cuprerod, Ion 17
- Curteanu, N., plut. major 209
- Cutubar, Ioan, institutor 18
- Cuza, A.C., om politic, profesor 565
- D
- D'Andria, Ștefan - implicat în cazul „Struma” 642, 647
- Dalla, Constantin 647
- Dalla, Sterie 647
- Dan, Ioan, general, procuror militar XXXVII
- Danciu, administrator 554
- Danielescu, Ilie, inginer 416
- Darabană, Mihai 21
- Dardan, Constantin, consilier 110
- Dascăl, Șapsă - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Dascălu, Abraham, sionist condamnat 1942 ~ 448n
- David, S. 313
- Davidescu, Gh., ministru, secretar general al Ministerului Afacerilor Străine 397, 512, 615n, 616, 619, 621
- Davidescu, lt. Insp. jand. Transnistria 507
- Davidescu, N., consilier 9, 225
- Davidescu, R., colonel 339, 386, 467, 639, 642, 645
- Davidovici, Alexandru - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Davidovici, Iosif - maltrat și aruncat din tren 1940 ~ 24
- Davidovici, Mina - împușcată în pogromul din Dorohoi 1940 ~ 21
- Davidsohn, Elias - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Davilla, A. Carol, diplomat, fost conducător Mișcarea Românilor Liberi 420, 445
- Dănulescu, Aurel, maior, comandant Legiune Jandarmi Moghilău 502, 535
- Dăscălescu, M., general, comandant Corp 2 Armată 526
- Della Pergola, Lucianu, artist 64n
- Del Val, Alfonso Nerry, diplomat Madrid 600
- Demetrescu, C., redactor 121
- Demetrescu, Gh., lt. col., prefectul jud. Dâmbovița ~ 200
- Demetrescu Gyr, Radu, director general al teatrelor și operelor 77, 102
- Dezideratu, Nicolae, agent public 162

Diaconescu, colonel, dir. gen. M.A.I.
647

Diaconescu, Emil 149

Diaconu, Ioan 16

Dibel, Pavel, caporal 27

Dichman, Iuliu 85

Dichman, Tiberiu 85

Dikman, Carmen 502

Dimitrescu, colonel Comand. Milit.
Chișinău 368

Dimitriu, N. 630n

Dinicu, G., compozitor 86

Dinulescu, R., lt. col. 61, 201, 304,
362

Djuvara, Neagu, istoric XXIX

Dobre, Gh., general ministru 286

Dobre, I., căpitan de marină 628

Docan, Gh., ministru secretar de stat la
Depart. de Justiție 125

Docută, Serghei, impiegat 17

Domber, Adolf, instrumentist 42

Dominic, Alexandru, scriitor XVI

Dornescu, T., director 68

Dorofteiu, Gh. 381

Dragomir, T., lt. col. 130

Dragomirescu, H., general Comand.
Terit. C4A 15, 26

Dragoș, Titus, ministru subsecretar de
stat al românilor, colonizării
și inventarului XXV, 295, 430,
454, 565, 572, 573

Drăgănescu, E. 52

Drăgulescu, maior Leg. Jand. Hotin
372

Drucker, Herșcu 130n

Drucman, Mișu 27

Drugan, Alexandru 17

Drukman - licitație fabrică de
cherestea 570

Duca, C., șef comisariat port 632

Duca, Mihail, căpitan 21

Dumitrescu, Constantin, comisar
ajutor 101

Dumitrescu, Elizeu, Secretariatul
Românizării 465

Dumitrescu, Eugen, colonel 350, 366,
368

Dumitrescu, Ilie, lt. col. 535, 585, 587

Dumitrescu, Ion, avocat 587

Dumitrescu, N. 57, 299

Dumitrescu, Polihron 493

Dumitru, Ion, colonel 449

Dumitru, Petre 243

Dunkelblum, Leon - rechiziționarea
imobilului ~ 332

Dușoveanu, Cuciuc, judecător 17

Dușu, Alexandru, colonel XXII

E

Economu, Pande 60

Edelstein, David - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185

Eftimie, Nicolae, colonel, prefect
Soroca 242, 249n, 252

Eftimiu, M. 460

Ehelberh, Hună - împușcat în
pogromul din Dorohoi 1940 ~
21

Eichmann, A., (1906-1962), fruntaș
nazist, conducătorul poliției și
al serv. de siguranță al
Reichului, SS Obersturmführer)
XXVII, 613

Einhorn, Vladimir, artist 368

Einhorn, M., sufleur 42

Eizic, Isac 27

Ekstein, Nuhăm - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185

Elena-mamă, regină 472

Elenaș, Mendel - din Galați; se
rechiziționează imobilul ~ 332

Elensohn, Rita, artistă 60n

Eli, Albert - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185

Eliad, Sandu, artist evreu 112

Elias, Monig - ucis în timpul rebeliunii
legionare 1941 ~ 114

Elias, Sandu, sionist condamnat 1942
~ 448n

Emanoil, C., lt. 33

Enăchescu, C., colonel 21

Ene, I., subofițer 18, 91

Engler, supusă germană 381

Ergas, Carolina Maria 449

Eschenazi, Cociu 70
Eschenazy, Oskar - se rechiziționează
imobilul 333
Eskenazy, N. 587
Eșanu, Șepsel - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 - 185
Eustațiu, Gabriel 18
Eustațiu, S., Sebastian, căpitan de port
627
Ezra, Solomon, inginer 130

F

Fante, Marcu 27
Farcaș, Ella - din Târnăveni; se
rechiziționează imobilul ~ 332
Farcaș, Iacob - din Orăștie; se
rechiziționează imobilul ~ 332
Făgădău, Herșcu 21
Făgărașanu, Gh., căpitan XIV
Făinaru, Strull 176
Feinblatt, Zaharia - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 176
Feinfeld, Osias - din Tg.-Jiu; se
rechiziționează imobilul ~ 332
Felea, Gh., căpitan 416
Fenieș, Henrieta - din Lugoj; se
rechiziționează imobilul ~ 332
Ferchaud, Ernestine - din Paris 605
Fichel, Marcel - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Filderman, Leopold, avocat, anchetat
la prefectura jud. Ilfov 109
Filderman, Wilhelm, dr., președintele
Federației Uniunilor de
Comunități Evreiești din
România ~ XIII, XXI, 63,
218n, 393, 428, 435, 451, 565,
651
Filimon, Gh. Ioan, șef birou Siguranță
Chestura Poliției Iași 162
Filip, Mincu 244
Filipescu, preot 209
Finkelstein, Kivu 588
Finkelstein-Rony, Al., artist 112

Finți, Alexandru, artist XVI, 42, 102n,
112
Fleter, Mendel 27
Flexor, Michel, avocat 70
Florescu, diplomat Legația României
din Londra 51
Florescu, Marin, inspector 494
Focșăneanu, Pache, artist 112
Focșaner, I. 70
Fonea, Zindel - împușcat în pogromul
din Dorohoi 1940 ~ 21
Formentini, diplomat italian 630n
Foschmidt, Solomon - din Câmpina; se
rechiziționează imobilul ~ 332
Fotea, Th., primar Bucecea 427
Frânghieru, Haim - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Frânghieru, Moise - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Freckel, Nador - din Lugoj; se
rechiziționează imobilul ~ 332
Fredanov, Beate, artistă XVI, 102n,
103
Freitag, B. Iancu - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185
Frenck, David - debarcat la Istanbul
înainte de plecarea vasului
„Struma” 649
Frenck, Israel - debarcat la Istanbul
înainte de plecarea vasului
„Struma” 649
Frenck, Tivia - debarcată la Istanbul
înainte de plecarea vasului
„Struma” 649
Frenkel, Ițic, mașinist 60n
Fridman, Avram Michel - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185
Friedman, dr. - din Ploiești; se
rechiziționează imobilul ~ 332
Friedman, David, rabin 105n
Friedman, Herman - din Sibiu; se
rechiziționează imobilul ~ 352
Friedman, Rudy, artist 42
Frochi - împușcat în pogromul din
Dorohoi 1940 ~ 21
Froimovici, Fredy XXI

Fröhlich H., ofițer german din
Comandamentul Chișinău ~
204, 246
Fruchtman, Marcus - anchetat la
prefectura jud. Ilfov 109
Fuchs, Haim, corist 60n
Fucilide, Reichart Walter, căpitan 463
Fundeanu, Victor, fruntaș 426
Furman, fost proprietar 554

G

Gahan, Felix, căpitan 416
Galanter, Isi - ucis în timpul rebeliunii
legionare 1941 ~ 114
Galea, Teodor 502
Gallian, George Traian, consul general
656
Gamberto, Fedora, artistă 42, 111
Gamberto, Henriette, artistă 111
Gane, C. 602
Ganea, Speranța 104n
Gareia, Leon, arhitect 588
Gartenberg, Jean 130n
Gavra, Alexandru, slt. 506
Gavrilescu, I., consilier 416
Geambașu, Ion 111
Gelep, T. V., colonel magistrat,
secretar general P.C.M. 432,
434, 450, 624
Genzer, David 436
Georgescu, Andrei 12
Georgescu, Constantin, comisar
Chestura Iași 162
Georgescu, Corneliu, ministru
subsecretar de stat pentru
colonizare și populația evacuată
74, 111
Georgescu, Emil 300n
Georgescu, I., colonel 201, 281, 306,
308, 392, 428, 429, 478
Georgescu, Niculița 647
Georgescu, V. 359
Gerber, Teodor - ucis de legionari în
1941 ~ 109
Gergescu, Grigore, general, ministru
M.L.P.C. 130, 285
Gervitz, Marcel - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Ghelasse, I. Ion, dr. 647
Ghelerter, Moni, artist 112
Ghelmegeanu, Mihail, ministru de
interne XII, 1, 2
Gheorghiu, Constantin 165n, 178, 181
Gheorghieș, Alexandru, general 319
Gheorghiu, Ion 18
Gheorghiu, lt. col. comand. C.R.
Suceava 392
Gheorghiu, maior, Marele Cartier
General al Armatei 178
Gheorghiu, Marin 249
Gheorghiu, Oct., guvernator 623
Gherber, Iosub - împușcat în pogromul
din Dorohoi 1940 ~ 21
Gherman, J. 348
Ghilezan, D. V. 520
Ghitler, Moșe, sionist condamnat 1942
~ 447
Gigurtu, Ion, președinte al Consiliului
de Miniștri 1940 - XVI, 2, 38,
40
Gingold, N., dr., secretar general al
Centralei Evreilor din România
435, 442, 481, 553
Giosanu, G. 166
Giovani, Alexandru, artist 112
Gisu, Elly 42
Giurgiuveanu, V., director 368, 369,
455n
Glasberg, Samuel - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Glaser, episcop 397
Glesinger, fabricant Arad 130n
Glogojanu, I., general, comandantul
militar al Odessei ~ XXIII,
XXIV, 411, 412, 416, 420, 422,
423
Göbel, Iancu Smil Herș, decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185
Göring, H., mareșal al Reich-ului
XXVII
Goga, Octavian, poet, fost președinte
al Consiliului de Miniștri 1937-
1938 ~ 445

- Goldberger, Mihai - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Goldemberg, Mihal, sionist condamnat
1942 ~ 448
- Golden, David, proprietar 612
- Golden, Herman - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Golden, Zaharia, proprietar 576
- Goldenberg, David - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185
- Goldenberg, Leiser 605
- Goldenberg, Leon - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Goldenberg, Milly 42
- Goldenberg, Moise - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185
- Goldenberg, Ovidiu - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185
- Goldenstein, Motzy - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Goldman, Naicu, decorat 133
- Goldman, Lipa - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Goldner, C., dr., administrator
provizoriu al Școlii Române de
la Fontenay-aux-Roses 614n
- Goldner, Moise - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Goldstein, Iancu Leiba - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185
- Goldstein, Isidor - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Golea, Ion 42
- Gomoiu, V., ministrul sănătății și
ocrotirilor sociale 1940 ~ 2
- Gonța, Ștefan, agronom 231
- Goran, lt. 416
- Gorcu, David, sionist condamnat 1942
~ 448
- Göring, Hermann, mareșal german
639n
- Gorsky, A., colonel 215, 225
- Gospodin, D., slt. 245
- Gotlieb, Alea 220
- Grad, Mișu, președintele comunității
din Bacău 446n
- Graleois, Idel Lazăr 27
- Gramatovici, E., prim pretor 436
- Granovici, Baruch, ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Graur, Alexandru, profesor XVI
- Graur, Constantin, ziarist 445
- Graur, Teodosia, profesoară 40n
- Grecu, Pavel 464
- Grigorescu, C. 22
- Grigorescu, N., lt. col. 373
- Grimberg, Ițic Haim - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185
- Grimberg, Lupu 104n
- Grinstein, Moise Avram - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185
- Gropu, Schmil - împușcat în pogromul
din Dorohoi 1940 ~ 21
- Grosariu, Vasile, dr. 436
- Grosman, Nissem - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185
- Grossman, Eizig 381
- Grosu, I. 493
- Gruia, I. V., ministru de justiție XV
- Grumberg, David - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Grumberg, Froim - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Grumberg, Lazăr - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Grumberg, Ușer - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Grumberg, Tiberiu - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Grunberg, S. 2n
- Grünwald, Isac - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Gültner, Walter slt. 416
- Guraliuc, Ichim - maltratată 1940 ~ 24
- Gusti, Elena, profesoară 44
- Gutman, Iancu - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Gutman, Iosef - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114

Gutstein, Strul 95
Guttman, Paul 580

H

Haber, Șain - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Hagiescu, Marga, artistă 112
Haim, Ițic - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Haimovici, Max 2n
Haimovici, Moise, decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Haimsohn (Friș), Medi, sionistă condamnată 1942 ~ 448n
Hajdeu, E., căpitan 379
Halasz, Iuliu 296
Halippa, Pan, lider basarabean XIV
Halter, Hilda-Eugenia Lăzărescu 42
Halter-Blum, Rica 42
Hanciu, P., colonel, prefectul jud. Bălți 347
Hanscurt, Iordan, slt. 416
Haraș, Froim, proprietar de fabrică de cherestea 349
Hascal, Ana 123n
Hascal, Avram 27
Hârsu, Lia 145
Heidenman, Willy - ucis în timpul rebeliunii legionare ~ 114
Heinrich, Lupu 381
Heinrich, Rozalia 381
Heller, François - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Hermes, Copol 27
Herș, Șmil - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Herș, Solomon - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Herșcovici, Daniel, profesor 48n
Herșcovici, Dron - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Herșcovici, Iosef - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Herșcovici, Iosub 27

Herșcovici, Leon - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 176
Herșcovici, Max - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Herșcovici, Moise - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Herșcovici, Naftule - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Herșcovici, Paulina, învățătoare suplitoare 123n
Herșcu, Burăh - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Herșcu, Ionaș - împușcat 1940 ~ 21
Herșcu, Leiba - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Herșcu, Meler - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Herovitz, Leon 21n
Herseni, Traian, profesor, secretar general la M. Ed. N. C. A. 88
Herslich, Cavin, supus străin 381
Hertz, Lupu - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Heydrich, Reinhard (1904-1942), conducător nazist, organizator și executant al politicii de exterminare a evreilor 359
Hilberg, R., istoriograf al Holocaustului XVIII, XX
Hielsenrath, Simon 435
Himmler, Heinrich, ministru german (1900-1945), șeful Gestapoului 592
Hirsch, Ionel Peppi - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Hitler, Adolf XXVIII, 143, 445
Hitzig, avocat 24
Hoană, I. 275
Hoffman, Ana-Maria 381
Hofmayn, Carol, ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Hollinger, Abraham, profesor XVI, 48n
Holțman, Leon, decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Honoreanu, Dumitru 427

Horn, M., farmacist, colonel în rez.
563
Horovitz, Carol, sionist condamnat
1942 448n
Horowitz, Malvina - din Vaslui; se
rechiziționează imobilul ~ 332
Hortolomei, Nicolae, dr., ministrul
sănătății și ocrotirii sociale 2
Hrișcu, Peter 17
Hulubei, Octav, slt. 244
Hurguzi, Constanța 647

I

Iacob, Mendel-Froim, învățător 255
Iacob, Strul 272
Iacobici, Iosif, general XXII, 287, 315,
413, 414, 416, 419, 420, 423
Iagolnița, Emil, chestor 98, 620
Iamandi, Stelian, maior 404, 513n
Ianchelevici, Beniamin, artist 42, 112
Ianchelovici, Nusem 641n
Iancovici, Meer - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Iancu, A. Iancu - licitație fabrică de
cherestea 570
Iancu, D., chestor 90
Iancu, Leib 32
Iancu, Leon - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 176
Iancu, Lupu Iosub, ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Iancu, Mendel 27
Iancu, Ofelia - se rechiziționează
imobilul, 1941 ~ 282
Ianculescu, Ioan 2
Idel, Lazăr 27
Idel, Michel - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Idelovici, Calman - împușcat în
pogromul din Dorohoi 1940 ~
21
Idelovici, Isac - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Idelovici, Solomon - din Iași; se
rechiziționează imobilul ~ 332
Ieșanu, Jean 588

Ierhan, Dionisie, invalid de război 436
Iftimie, Timcu, refugiat 436
Ignat, Gheorghe, lt. col. 334
Ihelovici, Iancu (ostatec) 583
Ihitelman, Gherș - soldat aruncat din
tren, 1940 ~ 24
Ilcusu, I., general, ministrul apărării
naționale 11, 14
Ilieșu, Ilie, șef birou evrei C.R.
Timișoara 583
Iliescu, D., comandant Leg. Jand.
Soroca 374, 387
Iliescu, I. 280
Ingusz, Izidor 130n
Ioachimescu, I., subprefect 381
Ioan, Gh. Eufrosina 557
Ioanid, Radu, istoric XXI
Ioanițiu, Al., general, șef M.C.G. 189,
202, 355n
Ioanițiu, Cezar, director, Marina
Comercială 626
Ionașcu, N., colonel 190, 318
Ionașcu, Tr. rezident regal 27, 30, 32,
54
Ionescu, Șt., colonel 163, 318, 326
Ionescu, Augustin, lt. col. 200
Ionescu, C., colonel 544, 588
Ionescu, C., general 367
Ionescu, C., legionar 141
Ionescu, D. 647
Ionescu, I., căpitan 200
Ionescu, Ilarie, căpitan în armata
austriacă 510
Ionescu, Mangu, colonel XXIII, 420
Ionescu, Nicolae, lt. 54n
Ionescu, Radu, slt. 16
Ionescu-Sișești, Gh., ministru 1940 ~ 2
Ionescu, Virgil, comisar 17
Ionovan, Gh., 107
Iordănescu, Virgil, procuror 23
Iorgulescu, P., slt. 416
Iosef, Aizic - ucis în timpul rebeliunii
leginare 1941 ~ 114
Iosef, Oisic, decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Iosif, Strul Moise - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185

Irimescu, A., inspector 54n
Iscovescu, Jean - anchetat la Pref. jud.
Ilfov 1941 ~ 109
Isovic, Samoil - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Isovic, Emil - agresat de legionari
1940 ~ 105n
Isovic, Iosif 104
Isopescu, Modest, lt. col. 524
Ițic, Leib - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Ițic, Oisie (zis Herșcu) - din Buhuși
511
Ițic, Roza - din Buhuși 511
Ițic, Sura - din Buhuși 511
Ițicovici, Lazăr 130n
Iurgran, Israel - Gura Humorului 436
Ivanov, Ana 419
Ivanov, Vasile 501
Ivașcu, Alexandru 132
Ivănescu, căpitan C.M. Odessa 419

J

Juster, Ozias - din Câmpina; se
rechiziționează imobilul ~ 332

K

Kahane, Haim - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Kaner, Nicu, artist 42, 112
Kapel, Iancu 276
Karadja, C., diplomat român 621, 622
Karețki, A., istoric XXVII
Katz, Chiva 83
Katz, Emilian David 586
Katz, Iosef - devastată prăvălia 1941 ~
34
Katz, Isidor - ucis în timpul rebeliunii
legionare 1941 ~ 114
Katz, Pesi - devastată locuința 1940 ~
34
Katz, Pincu - ucis în timpul rebeliunii
legionare 1941 ~ 114
Katz, Sandu - ucis în timpul rebeliunii
legionare 1941 ~ 114

Kaufman, Bernard - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Kaufman, Iosef (George Val) 42
Kaufman, Jacques - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Kaufman, Mișu - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Kaufman, Osias, dr. 586
Kaufman, Roza - împușcată în
pogromul din Dorohoi 1940 ~
21
Kern, Valentin, căpitan 416, 420
Killinger, Manfred von, ministru
plenipotențiar al Germaniei în
România XIX, XXVII, 364,
466, 548, 608, 615, 646, 654n
Kinel, Eduard 381
Kiselevski, A., colonel 177
Klein, Andrei - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Klein, D. 2n
Klein, Lazăr - ucis în timpul rebeliunii
legionare 1941 ~ 114
Klein, Solomon - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 109
Klein, Victor 42
Koenig, Iacob, profesor 48n
Kofler, Harry, instrumentist 42
Kopstück, Osias - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Kostiner, Otto - din Gura Humorului
436
Koter, Șmil 209
Krakover, I. (Revo Jean), artist 42
Krammer, Arnold - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Krausenber, Nisim, decorat 199
Kreindler, Arthur, medic XVI
Kreindler, Oscar, profesor 48
Kremer, K. 373
Kuperfeld, Ițic - molestat în tren 1940
~ 24n
Kurtzberg, Melich 519

L

Lacatos, Iosif - din Beiuș; se
rechiziționează imobilul ~ 553

- Lack, Rosa 52
 Laivandman, Strul, profesor 123n
 Lalescu, Traian, profesor 45
 Landau, Guttman, delegat comisia de asistență Transnistria 1942 ~ 495
 Landau, Haim Ițic - maltratată și decedată în tren 1940 ~ 24
 Landezberg, J., artist 114
 Landman, Carol - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
 Langher, Haim - decedată în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
 Lapp, Abraham 2
 Lascăr, C. 91
 Laszlo, Hugo, medic veterinar 296
 Lăzăreanu, Romeo, artist 43
 Leahu, Gheorghe, chestorul poliției Iași 171, 433, 441, 449
 Lecca, Radu, împuternicit al guvernului pentru reglementarea problemei evreiești din România 407, 409n, 427n, 465, 466, 481, 487, 507, 521, 541, 543, 544, 543, 544, 554, 555n, 560, 566, 577, 583n, 598, 619, 622, 633, 654
 Lecher, Isac, învățător 124n
 Lefeovici, Maria 506
 Lefter, M. I., conducătorul organizației legionare „Buna Vestire” 101, 109
 Leib, Ițic - decedată în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
 Leib, Pincu - decedată în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
 Leiba, Iosub 179
 Leiba, Mendel Avram - decedată în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
 Leiba, Nuță - decedată în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
 Leiba, Schmil 42
 Leibovici, Emanoil - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
 Leibovici, Estera, învățătoare 124n
 Leibovici, Farkas - decedată în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
 Leibovici, Fobia 27
 Leibovici, Herș - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
 Leibovici, Isac (Ion Manolescu), artist 60, 112
 Leibovici, M. - din Reșița; se rechiziționează imobilul ~ 232
 Leibovici, Stein - împușcat în pogromul din Dorohoi 1940 ~ 21
 Leibovici, Șmil - decedată în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
 Leizăr, Zina - împușcată în pogromul din Dorohoi 1940 ~ 21
 Leizer, Oisie Leib 27
 Lender, Solomon 272
 Leneea, Ioan, gardian public 162
 Lenghel, Samoilă - se rechiziționează imobilul 332
 Leon Matilda 104n
 Leon, Gh. 2n
 Leon, N. - decedată în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 176
 Leoveanu, Emanoil, general, director general al poliției XVIII, 630n, 632n, 636
 Liteanu, Gh., general 4
 Liveanu, Dorel, artist 112
 Lobél, Ionel 139
 Logadi, Petru, subsecretar de stat pe lângă Depart. de Interne 120
 London, Max - ucis de legionari 141
 Lotica, Ioan, jandarm 243
 Ludwak, Solomon - Gura Humorului; se rechiziționează magazinul ~ 436
 Luhar, Pascal, împușcat 1940 ~ 24
 Luhov, Ion, plut. major 242n
 Lupașcu, Gheorghe, învățător 18
 Lupașcu, Ion, medic șef 176
 Lupatiu, A., comisar șef 195
 Lupovici, A., farmacist, lt. 563
 Lupu, C., colonel, comandant de garnizoană Iași XIX, 162, 166, 171
 Lupu, Gh. slt. 66

Lupu, Hertz, decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Lupu, Iancu - din Iași; se rechiziționează imobilul ~ 332
Luther, Martin, subsecretar de stat la Ministerul de Externe nazist 618

M

Machtel, Leon 381
Macici, N., general XXII, XXIV, 411, 413n, 419, 420, 423
Maciu, Gh. 560
Marcovici, Cici, artistă 112
Madarjac, A., lt. col. 372
Maftai, Gheorghe, plut. major 243
Magheru, I., consilier de Legațiune 614
Maican, I., inspector al teatrelor 77
Maimuca, I. 77
Maisler, Alfred dr. - se rechiziționează imobilul 1941 ~ 282
Maloi, Octavian 565
Marcoveanu, Iosif - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Marcovici, Wilhelm - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Mandache, Lupu, plut. 416
Mandache, Vasile 165
Manoliu, Mircea, sg. major, legionar ~ 155, 167, 168, 171
Maniu, Iuliu, președintele Partidului Național Țărănesc 445, 550
Manoliu, Iordache, jandarm 189n
Manoliu, Nicolae, maior 126
Manu, V. 111
Marantz, Simion, slt. 199
Marche, Max, profesor 42
Marchreiter, Alexandru 258
Marcovici, I., proprietar 349
Marcovici, Ichil, delegat Comisia de asistență Transnistria 1942 ~ 381
Marcovici, Lazăr 381
Marcu, Șloim 179
Marcu, Aron - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185

Marcu, Ancel Moisa - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Marcus, Edy, artist 221
Marcus, Leon - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Marcus, Mayer - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Mardare, colonel 355n
Mareș, C., diplomat 612
Margulis, Iosif 2n, 523
Margulis, Leon - maltratat în tren 1940 ~ 2n
Marian, Eliza 150
Mariasis, Moise - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Marin, Cristache, lt. 502
Marinescu, chestor Poliția Chișinău 183
Marinescu, I. C., ministrul economiei naționale 228, 430, 454, 533n, 598n
Marinescu, lt. Reg. 8 Dorobanți 32n
Markovitz, N. - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Marthon, Aron, arhiepiscop catolic 565
Massini, Dora, artistă 60n
Massoff, Ioan 102n
Mateescu, Gh. 166
Matieș, Ermil, colonel 237
Matiescu, Constantin, comisar 17
Maximilian, Herberg - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Mayer, Elena 35
Mazarini, N., general, șeful M.St.M. 290, 295, 304, 305, 306, 329, 416
Mazas, Ghizela, agresată de legionari 104
Măcărescu, Nicolae, arhitect 416
Măcelaru, comandor 631
Mălineanu, H., compozitor 112
Mănescu, Ștefan 416
Mănescu, lt. col. C.M. Odessa 412
Mărculescu, B. 63n
Mărculescu, Moise - se rechiziționează imobilul 1941 ~ 282

- Mărgărit, Ion 27
- Măneacuță, colonel, inspector jandarmi
245, 247, 295, 399, 494
- Mârza, T. 134
- Meculescu, T., colonel, inspector
jandarmi Chișinău ~ 243, 243n,
246, 255, 263, 374, 378, 405
- Meer, Bercu - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Meier, Moise - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Meir, Suher - aruncat din tren 1940 ~
24
- Meler, Herșcu - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Mendel, Max 105
- Mendelovici, Herșcu - împușcat în
pogromul din Dorohoi 1940 ~
21
- Mendelsohn, I. Ilie 130n
- Mihăescu, căpitan, șef birou 4 Corp 5
armată 265
- Mihai, fost rege al României 472
- Mihail, Ștefania 38n
- Mihail, I., general 30, 31
- Mihail, Vasile 104n
- Mihăiescu, inspector M.F. 650
- Mihăilescu, Aurel 176
- Mihăilișteanu, Leon 21
- Milarea, M., căpitan 593
- Milcoveanu, Șerban, comandant
legionar 113n
- Milker, Carol 130
- Millian, Angela, artistă 112
- Mîncu, Filip, plut. major 243
- Minei, N., publicist XXVII
- Mircu, Marius 22, 356
- Mironescu, delegat al Poliției Capitalei
587
- Mironovici, Radu, legionar, prefectul
Poliției Capitalei 99
- Mititelu, Alecu 24
- Mitrany, Sevila 42
- Mitulescu, lt. col., șef Stat Major
Odessa 420
- Moantă, A. 337
- Moise, Nuhăm 27
- Moldovan, Victor 38
- Moloco, V., procuror 371
- Molotov, Viaceslav, președintele
Consiliului Comisarilor
Poporului al Uniunii Sovietice
XII, 9, 11
- Morar, Ioan, plut. 381
- Morariu, Petre, plutonier 502
- Moraru, Paraschiva 27
- Morgenstern, Herman - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Morgenstern, Nisem 272
- Morghenstern, Sully - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Moriș, Alois Hubert 588
- Moscovici, Ștrul - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Moscovici, David - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 176
- Moscovici, Leib 27
- Moscovici, Meier - împușcat în
pogromul din Dorohoi 1940 ~
21
- Moscovici, Samuel 24
- Moțoc, Constantin 27
- Mozes, Beno (zis Marian) - Galați 443
- Mozes, Hedviga, artistă 42
- Munteanu, C. D. 469
- Munteanu, Gr. 225
- Munteanu, Tiberiu 317
- Murafa, Vladimir, comisar adj. 18
- Murar, Iosif - soldat aruncat din tren
1940 ~ 24
- Mușat, C., avocat 393, 400
- Mușat, Gh., șef serviciu 135

N

- Nacht Ștrul (N. Stroe), actor 42, 78,
112
- Naciu, Constantin, jandarm 13
- Naftaly, Mihaela - din Blaj; se
rechiziționează imobilul ~ 329
- Naftaly, Wilhelm - din Sighișoara; se
rechiziționează imobilul ~ 276
- Nansen, Fridtjof, om de știință,
inițiatorul pașaportului pentru

refugiați care îi poartă numele ~
134
Nasta, Alexandru, colonel, prefectul
jud. Timiș-Torontal 317
Nădejde, Felix, primar 328
Năescu, Victor, colonel 276
Năsturaș, C., colonel, prefect jud.
Moghilău 525, 526, 539
Natanson, Henrich 229
Nathan, Emanoil, caporal 204
Neamțu, Volf-Vigder - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185
Neculau, Constantin 179
Negulescu, Alexandru, director
general D.G.P. 259
Nemțeanu, Bibu 145
Neubaeur, Leon - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Neurbeger, Noe Abraham, supus străin
381

Never, Peter, lt. col. rez. 416
Nicolae, arhiepiscop și mitropolit 138
Nicolau, V., lt. col. 540
Nicolescu, A., legionar 141
Nicolescu, E., căpitan 157
Nicolicescu, N., maior 502
Niculaescu, A., general 2n
Niculescu, E., căpitan 372, 420
Niculescu, M., lt. col. 167, 512
Niculescu, Traian 372
Niculescu-Buzești, Grigore, diplomat
611
Nisipeanu, Mihai, maior 416
Nistor, Ioan Silviu, istoric XXI
Niță, lt. Rgt. 6 Vânători 206
Nițulescu, J., medic 178
Noh, Moise 155n
Novicov, Eugen 416
Nusibaum - din Deva; se
rechiziționează imobilul ~ 332

O

Oberman, Pincu - ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Oisie, Iosep - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185

Olariu, Gheorghe 436
Omra, Moise 176
Oncu, Ovidiu, maior 413
Onișor, Ioan 436
Operman, guvernatorul Ucrainei XXII
Oprea, Ioniță, comisar 101
Opriș, Romulus, legionar 141
Orășeanu, Gr. 132
Oredovski, Moise, ucis în timpul
rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Oreschowsky, director Oficiu
Palestinian 631
Orezeanu, C. T., colonel, director
general C.F.R. 191, 294, 300
Oringher, L. Z. 2n
Oroveanu, Oreștein Țuți, artistă 42
Ostfeld, Iechil, evacuat 436
Otel, V., căpitan 206
Otoiu, Adrian 70

P

Paht, Rina (Rahel), sionistă
condamnată 1942 ~ 476
Paiș, Moise - maltratat și aruncat din
tren 1940 ~ 24
Palade, I., col. 16, 21, 162, 259, 372
Pană, A., 454
Pană, Sașa, scriitor 145
Pandelis - implicat în organizarea
călătoriei cu vasul „Struma”
642
Panfil, șef poliție Dorohoi 393, 400
Pantazi, C., general, ministru al
Apărării Naționale 72, 454,
478, 581
Panu, G. Gheorghe, consilier Curtea
de Apel Galați 438
Panu, Vasile, consilier Curtea de Apel
Iași 438
Papadopol, I. Paul, publicist 456
Paraschivescu, căpitan Comp. 23
Poliție 373
Paraschivescu, V., lt. comandor 644
Parola, Maria Berta 381
Parosz, Armin 2n
Pascal, A., comisar 17
Pascal, Avram 27

- Păscar, Nicolae, comisar 18
Pascu, comisar Poliția Ploiești 92
Pascu, primarul orașului Dorohoi 21, 399, 400
Pascu, V., colonel 217
Pascu, Iosif, sergent 519
Pavlid, N., colonel 483
Pavelescu, Em., consul general la Paris 128, 610, 614, 620
Pavelescu, Eugen 565
Pavelescu, Gh., lt. 18
Pavelescu, maior magistrat (Procuratura Militară) 22n
Paximade, A., inspector de poliție Chișinău 258, 259
Păcuraru, căpitan 426
Păduraru, prim procuror Trib. Ilfov 617
Păiș, V., amiral adjutant 91
Pălângeanu, general 256, 292, 362
Pătruțoiu, N., colonel 127n, 184, 197, 198, 214, 218, 224, 284, 288, 303, 334
Păunescu, inspector B.N.R. 373
Pântea, Gherasim, primar general al Odesei XXIII, XXIV, 423
Pânzaru, T., comandant legionar 67
Pârvolescu, Gheorghe, administrator 475
Pârvolescu, Pompiliu, comandant Cerc de Recrutare Timiș-Torontal 583
Pecher, Solomon - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Pelea, Ioan dr. 110
Pelin, Mihai, istoric XV
Peltz, I., scriitor XVI
Penchis, Strul - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
Penescu, lt. col. M.St.M. 653
Perett, Leon - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 176
Petrar, Chana - împușcată în pogromul din Dorohoi 1940 ~ 21
Petre, Ion 112
Petrescu, Gheorghe, lt. col. 355n, 406, 525
Petroniu, Nutzi, artistă 112
Petrovicescu, C., general, ministru secretar de stat la Depart. Internelor 90, 97, 601n, 602, 629
Petrovici, I. 430, 472
Petruș, Adrian, lt. col. 599
Pincu, Helman, supus turc 443
Pincu, Marcu, invalid de război 199
Pisarevski, Alexandru, avocat 18
Plăcintă, Emilian, caporal 16
Pleșoianu, Petre, director 623
Plesnilă, E., maior 189, 293, 321
Plesoianu, Gh., consilier 458
Poetar, A. 270
Pogoneanu, V., diplomat 178
Poitevin, Jean 247
Poker, Șulim - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Poltrojan, Iacob - aruncat din tren 1940 ~ 24
Poly, C., maior 446
Polzer, Moise - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
Pop, Gheorghe, refugiat 436
Pop, Guvernământul Basarabiei 366
Pop, Theodor, căpitan 163
Pop, Traian, ministru însărcinat cu inventarierea avuțiilor publice 2
Pop, Valer, ministrul României în Ungaria 67
Pop, Sever 568
Popescu, A. Ioan, maior 506
Popescu, C. I., general, ministru adjunct la M.A.I. 454
Popescu, Corneliu 333, 327
Popescu, Cristea 111
Popescu, Cristian XXV
Popescu, D. I., general, ministru la Depart. de Interne 27, 30, 41, 121, 134, 148, 151, 161, 164, 174, 187, 188, 211, 218, 230, 291, 302, 312, 317, 430, 457, 463, 560, 597, 601n, 602
Popescu, E., maior 281, 294, 295
Popescu, Ioan, maior 501
Popescu, Petre, agent de poliție 162
Popescu, Stelian, ziarist, director al ziarului *Universul* 445

- Popescu, Virgil, căpitan 241n
 Popoiu, Constantin, lt. 243, 378
 Popotnic, Moise - aruncat din tren
 1940 ~ 24n
 Popovici, Dumitru, lt. col., primar 252,
 261, 436
 Popovici, Gh., director general 315
 Popovici, I. 248
 Popovici, lt. col. 493
 Popovici, Traian, primar general al
 municipiului Cernăuți (1941-
 1942) 367, 481
 Popovici, V., director Seminar
 Teologic Chișinău 231
 Popovici, Virgil, pretor 163
 Popper, Maximilian, prof. univ. dr.
 XVI, 47n, 53
 Portocală, Radu, subsecretar de stat 2n
 Portweiss, Walman 27
 Porumbeanu, Paul 225, 426
 Porumboiu, Mihail 200
 Potopeanu, Gheorghe, general,
 ministrul economiei naționale
 1941 130
 Pozarimchin, Iacob 187
 Pralea, T., prefect al jud. Ismail 352
 Preissman, Rene Preseanu, artistă 44
 Preșeanu, farmacist, căpitan în rez.
 563
 Preușescu, I. 371
 Priboianu, M., ministrul înzestrării
 armatei 2n
 Procopiescu, Emil, colonel 144
 Profeta, Samson 70
 Prohoi, Ana 27
 Protopopescu, căpitan 554
 Protopopescu, N. 351
 Pungă, Constantin 215
 Pușcașu, slt. Comp. 10 Poliție 373
- R
- Rabinovici, Agripina, profesoară 48n,
 52
 Rabinovici, F. 27
 Rabinovici, Iosif - maltratată și aruncată
 din tren 1940 ~ 24
 Rabinsohn, Henrich, secretar al CER
 Bacău 446n
 Rackmuth, Chaim - evacuat 436
 Racoviță, Alexandru 99n
 Radian, Al. 2
 Radu, Ilie, lt. col. 297
 Ramadan, Victor, căpitan 18, 374
 Rapaport, Malvia - din Suceava 570
 Rauch, Aurel - ucis în timpul
 rebeliunii legionare 1941 ~ 114
 Rauch, Iulius - ucis în timpul
 rebeliunii legionare 1941 ~ 114
 Raufenger, avocat 18
 Rădulescu, D., colonel 26, 26n
 Rădulescu, Dem, lt. col. 549
 Rădulescu, Edgar 188n
 Rădulescu, Ion, director de cabinet
 100, 598
 Rădulescu, M. 566
 Răileanu, Gh. 196
 Răsuceanu, M. D. 234
 Răvaru, Roman 16
 Rebreanu, Liviu, scriitor, director
 general M. Ed. N. C. A. 315,
 505
 Regenstreif, A. D., artist 112
 Regus, M. Mafta 296
 Reichman, Manasse - ucis în timpul
 rebeliunii legionare 1941 ~ 114
 Reickstein, Aura, artistă 112
 Reisentak, Revicka, coristă 60
 Reisman, Gherș - ucis în timpul
 rebeliunii legionare 1941 ~ 114
 Reizer, Pepi - din Bacău 486
 Revesz, dr. - din Sibiu; se
 rechiziționează imobilul ~ 332
 Ribbentrop, Joachim von, ministru de
 externe al Germaniei hitleriste
 XII, 9, 359
 Richter, Gustav, consilier al Legației
 germane la București 343, 364,
 525, 542, 548, 565, 577, 618,
 619, 651
 Rioșanu, Alexandru, lt. col., ministru,
 împuțernicit pentru
 administrarea Bucovinei 98, 99,
 103, 113, 240, 355n

- Rizel, Eli - împușcat în pogromul din Dorohoi 1940 ~ 21
- Robot, Alexandru 145
- Robu, Nichifor, fost deputat cuzist 554
- Rödl, atașat special pe lângă Legația Germană 364
- Rödler XXIII
- Roeder, Sami - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Roiu, Fl., director 32, 53
- Rolea, C., inspector școlar 459
- Roman, Anselm, scriitor 145
- Roman, Elly, compozitor 42, 112
- Roman, Victor, lt. col. 178
- Romantienco, Anatolie 337
- Ronea, V., artist XVI, 112
- Roosz, Iacob 2n
- Rosen, Alexandru, tatăl lui Lucian Rosen (elev) 101
- Rosen, Lauster, soldat - bătut și aruncat din tren 1940 ~ 152
- Rosen, Lucian, elev - ucis de legionari 1940 ~ 109
- Rosensteck, Iosef, corepetitor 60n
- Rosenthal, Henry - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Rosenthal, Leon - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Rosenthal, Rebeca - ucisă în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Rosenzweig, Noe - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Rosetti, Radu, general, ministru secretar de stat la Depart. Ed. Naționale 1941 ~ 125, 130, 138, 142
- Roșca, Augustin, lt. 372, 395
- Rotaru, Senlo - împușcat în pogromul din Dorohoi 1940 ~ 21
- Rotbart, Filip, inginer 606
- Roth, Mendel 92
- Rotter, Iancu - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Rottman, Mișu - asasinat în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Rovices, Isac - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Rozen, Froim - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Rozenbaum, Eizig, zis Leitner - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Rozenkrantz, Mariana, sionistă condamnată 1942 ~ 447n
- Rozin, general, comandant garnizoana Iași 160
- Rozinger, Maximilian, farmacist 222
- Rudich, Frida - împușcată în pogromul de la Dorohoi 1940 ~ 21
- Rudich, Iacob 519
- Rudich, Lazăr - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Rudich, Mina 519
- Rudik, Iacob - împușcat în pogromul de la Dorohoi 1940 ~ 21
- Rudik, Moise, copil - împușcat în pogromul de la Dorohoi 1940 ~ 21
- Rudik, Tom, copil - împușcat în pogromul de la Dorohoi 1940 ~ 21
- Rudrig, David - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 176
- Rusescu, lt. col. cdt. Bat. 1 reg. 8 Vânători, prefect Vrancea 47n
- Rusescu, Valeriu, lt. col. 188
- Rusnac, Teodor 17, 18
- Russo, N. 66n
- Russu, delegat M. A. I. 587
- Rusu, V., director 475

S

- Sabath, Samuel, dr. - se relichizionează imobilul ~ 332
- Sabetay, Henrich - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Sachelarie, Vl., lt. col. comandant Legiunea Jandarmi C.F.R. 12
- Safcu, Vasile 255
- Saia, Avram - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Salamovici, Medea 649
- Samsonov, V. 252
- Sandu, Maria, artistă 42, 112

- Săhleanu, Filaret, procuror 22
 Săvulescu, Alice, profesoară 48n, 52
 Schächter, Iacob, delegat Comisia de asistență Transnistria 1942 ~ 495
 Schaffer, Lazar - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
 Schauer, Paul, profesor 132, 133
 Scheer, Gheorghe - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
 Schechter, Felix 227
 Schein, Avram - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
 Schlager, Rica 381
 Schlaiform, Aron-Zelic - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 176
 Schlezinger, Gerescu, artist 112
 Schlid, Malca, coristă 60n
 Schlutter, guvernator german al jud. Nicolaev XXII
 Schönherr, Klaus, istoric militar german XVII
 Schnam, Emil - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
 Schuman, S. 70
 Schwartz, Aizic 179
 Schwartz, David - agresat de legionari 1940 ~ 104n
 Schwartz, Friedrich - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
 Schwartz, Lazar 27
 Schwartz, Leib Idel 179
 Schwartz, Mauriciu, maior 199
 Schwartz, Richard - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
 Schwartz, Copel 130n
 Schwartz, Friedrich 92
 Schwartz, Gy. 42
 Schwartz, I., artist 112
 Schwartz, Mendel Hers - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
 Schwartzberg, Mihel 393
 Schwartzman, D., coristă 60n
 Schwarzfeld, M., publicist, folclorist 458
 Schweifelberg, Arnold, avocat XXI, 435
 Schwitzer, Maximilian, medic din Rădăuți 425n
 Scripcă, Alexandru, procuror 21
 Sebastian, Mihail (Iosif Hechter), scriitor XVI, 88, 102
 Sefal, M. 649
 Segal, Leib - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 176
 Segal, Leon, soldat - maltratată în tren 1940 ~ 24
 Segal, Smil - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
 Segall, B., muzician 80
 Selescu, Valeriu, lt. col. 587
 Semeniciuc, Vasile 243, 243n
 Serghie, Cella, scriitoare 145
 Serter, Rubin - agresat de legionari 1940 ~ 104n
 Sever, Dan 70
 Severin, comisar Chișinău 18
 Sfeclă, Petre, președinte al F.R.N. Soroca 17, 18
 Sichițiu, Ion, general, ministrul agriculturii și domeniilor 430
 Sigler, Avram - maltratată 1940 ~ 24
 Silberstein, Emanuel - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
 Silberstein, Herman - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
 Sima, Horia, conducător al mișcării legionare 97, 105
 Simionescu, reprezentant Crucea Roșie 557n
 Simionescu, A., căpitan 134
 Simo, Ileana, artistă 112
 Simon, Iancu 179
 Simonovici, I. - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
 Sin, Ițic Leib - împușcat în pogromul din Dorohoi 1940 ~ 21
 Sinescu, C., lt. 589
 Sinevici, C., președinte 458
 Singer, Curt - licitație fabrică de cherestea 570

- Singer, O. - licitație fabrică de cherestea 570
- Singher, Vili 2n
- Singros, implicat în organizarea călătoriei cu vasul „Struma“ 642, 647
- Sireteanu, C., colonel 286
- Sirkis, David, maltratată 1940 ~ 24
- Sizoff, Lorentz 145
- Slăvescu, Victor, ministru 2n
- Socolescu, Vladimir 83
- Sofiuc, Spiridon 16
- Sokoroi, Francisc 296
- Solomon, A., farmacist, colonel rez. 563
- Solomon, B. 27
- Solomon, Corneliu - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Solomon, Ițic 272
- Solomon, Jacques - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Solomon, Marcu - grav rănit în tren 1940 24n
- Solomon, Rifca Idel - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
- Solomon, Simon, medic - aruncat din tren 1940 ~ 24
- Solomon, Sur 366
- Solomonovici, Zina - din Botoșani; se rechiziționează imobilul ~ 332
- Sonenthal, Carol - Rădăuți; se rechiziționează imobilul ~ 332
- Spătaru, Constantin, serg. major 416
- Sperber, Ioșca 42
- Spitz, Andrei 112
- Stalin, I.V. 18
- Stamatiu, Ion, colonel, prefect al județului Tecuci 190
- Stan, C. 348
- Stanislav, Froichi, pianist 42
- Stavrescu, general, comandant M.U. 155, 156, 162, 167, 171
- Stănculescu, comisar șef Poliția Iași 171
- Stănculescu, Romulus, maior, fost prefect jud. Roman 181
- Stănescu, Gh., avocat 18
- Stănescu, M., diplomat, însărcinat cu afaceri la Berlin 616
- Stănescu, N., colonel 403
- Stănescu, N., maior 61
- Stârcea, Gheorghe, șef birou siguranță 200
- Stein, Abraham 519
- Stein, Ana - Suceava; se rechiziționează imobilul ~ 332
- Steinberg, Heinrich, director 42
- Steiner-Basarab, Elena, artistă 60
- Stelzer, consilier al Legației Germane 512
- Stepancovschi, avocat Chișinău 386
- Stern, Salomon 519
- Știhi, V., căpitan 116, 237
- Știnghe, M. 294
- Stoenescu, C., colonel 130
- Stoenescu, N., general, ministrul finanțelor 224
- Stoenescu, N. N. 571
- Stoia, Gheorghe 104n
- Stoica, director Creditul Minier Paris 614
- Stoica, N. N. 70
- Stoicescu, C. Constantin, ministrul justiției 57, 125n, 130, 430, 438, 454, 515, 604
- Stol, comisar Chișinău 17
- Stratan, A., chestor poliție Iași 236
- Streitmon, Iosefina 85
- Stroe, St. 372
- Strugaru, Dumitru 381
- Strulovici, Natan, ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Sturdza, Eugen, controlor general de stat 31
- Sturza, Radu, maior 209
- Suciu, Simion, caporal 189n
- Sufer, Calman - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
- Sufer, Lanca Fani 123n
- Suhățeanu, C., inspector general sanitar al armatei 108
- Suhr, dr. diplomat 618
- Surany, Elvin, farmacist 222

Surchis, proprietar de fabrică de
cherestea 349
Szöny, Rudolf 396

Ș

Șafran, Alexandru, dr., Șef Rabin al
Cultului Mozaic din România
(1940-1947) XII, XV, XXI,
138, 525

Șaia, Avram - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185

Șapira, Aron 21

Șapira, Ițic - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 176

Șaraga, Achil 70

Șaraga, Albert, artist 42

Șaraga, Fred, delegat Comisia de
asistență Transnistria 1942 ~
XXI, 495

Șaraga, Lupu - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185

Șeifer, Bernard, rabin, agresat și
aruncat din tren 1940 ~ 24

Șerban, A. Gheorghe, consilier Curtea
de Apel Timișoara 438

Șerbănescu, Ion, legionar 111

Șmilovici, Șloim Pincas - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185

Șmilovici, Șmil, vânzător ambulant
105

Șmilovici, Ițic - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185

Șmilovici, Jeni, artistă 112

Șmilovici, Moise - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185

Șmilovici, Sorin 32

Șnap, Moise, fost proprietar 385

Ștefan, Andrei, lt. 417n

Ștefan, Bucur, maior 416

Ștefan, Carol, șef gardieni publici 34

Ștefănescu, căpitan Reg. 6 Roșiori 16

Ștefănescu, Guță, inspector 121

Ștefănescu, Mihail, prefect 178

Ștefănescu, N. 634

Ștefănescu, N., director general M.A.I.
4

Ștefănescu, Romulus, inspector șef
navigație Galați 627

Șteflea, Ilie, general, șeful M.St.M.
581, 585, 630

Știrbu, Barbu 331

Știrbu, Bercu Ioil - decedat în
„trenurile morții” iunie-iulie
1941 ~ 185

Știrbu, Mihai 32

Șuler, Izu, sionist - condamnat la
moarte 1942 - 448n

T

Tailler, Emilia 145

Taitelbaum, Samuel, medic Rădăuți
425n

Talbert, Moritz 27

Tanasievici, Mihail, maior 440

Tarnovschi, chestor Poliție, Tighina
493

Tarnovschi, maior, M.C.Gl. Bucovina
399

Taşcă, Dumitru 11, 14n

Tătăranu, general, șef de stat major
164, 181, 192, 224, 261, 355,
413, 415, 419

Tătărescu, Gh., om politic, fost prim-
ministru 2

Tătușescu, D., avocat 656

Teitelbaum, Samuel, dr. 519

Teitler, Adolf 272

Teitler, Iosif - decedat în „trenurile
morții” iunie-iulie 1941 ~ 185

Telemaque, diplomat la Legația
României la Ankara 646, 648

Teodorescu, I., general 446

Teodorescu, lt. 83

Teodorescu, maior 32

Teodorescu, Paul, preot 165

Teodorescu, V., general 446

Tepper, dr. 272

Theiss, Franz 2n

Timofeiu, Parfenie, caporal 16

Tiodor, Rita, sionistă - condamnată la
închisoare 1942 ~ 448

Titulescu, Nicolae, fost ministru de externe 445

Tobescu, C., colonel, șef al Inspectoratului General al Jandarmeriei XX, 617

Toma, Albert, artist 112

Tomaziu, George, artist plastic 533

Tomescu, Petre, dr., ministrul muncii, sănătății și ocrotirilor sociale 332, 430, 568, 569

Tomescu, Ioan, colonel 389

Tomescu, Ion, căpitan, medic 503

Tomescu, maior Insp. Jand. Chișinău 263

Topor, Ioan, general 209, 232, 235, 245n, 355n, 372, 375, 404

Totoescu, Aurelian, comisar de poliție 101n, 178

Trahtemberg, Adolf 27

Traian, Marcu 163

Traian, T. dr. 199

Trăilă, lt. rez. Odessa 416

Trestioreanu, general șef M.St.M. Vrancea 410, 412, 413n, 415

Triandaf, director Creditul Minier 614n

Triandaf, Aurel, slt. 178, 192

Trifa, Viorel, președintele Uniunii Naționale a Studenților Creștini Români 113

Tudor, P. A., profesor, director de cabinet 142

Tudose, D., colonel 372, 373

Twers, Otto, maior magistrat 344, 641n

Ț

Țapu, Ionel, artist 112

Țenescu, Fl., general 14

Țepordei, V., preot 373

Țințum, I., maior 21

U

Ulic, B. D., căpitan principal Sulina 625, 650

Ulnar, Iosif Moise - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185

Ungar, Adolf, medic veterinar 296

Ungureanu, Bernard - se rechiziționează imobilul 1941 ~ 282

Ungureanu, M., căpitan 55

Ursoiu, lt. col., pretor Divizia 8 inf. 233

Ușer, Aron - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114

Uță, soldat Jandarmeria Orhei 243

Utză, A., colonel 205

V

Vadu, Pincu 27

Vald, Leon 199

Vartic, Gheorghe, maior 18

Vartolomei, diriginte Poșta Soroca 18

Vaserman, Pincu 179

Vasii, Ilie 104

Vasilache, V., artist 77

Vasilescu, Ulyse 225

Vasilii, C. Z., general subsecretar de stat M.A.I. 466, 483, 484, 495, 587, 652, 656

Vasilii, Ghiță, primar Galați 451

Vasilii, lt. col., șef birou studii M.A.N. 72

Vasilovici, Octavian 436, 600

Vașvari Alexandru, procuror general 545

Văgăunescu, M., lt. col., primar Bacău 444, 457

Văleanu, C., prim secretar de Legațiune 615

Vătaru, Aizic, Dorohoi - 444, 457

Vătaru, Fany, Dorohoi - deportată în Transnistria ~ 523

Vătaru, Froim, Dorohoi - copil deportat în Transnistria ~ 523

Vătaru, Liza, Dorohoi - deportată în Transnistria ~ 523
 Vătăm, Ghizela, Dorohoi - copil deportat în Transnistria ~ 523
 Vântu, Gheorghe, subsecretar de stat pe lângă Ministerul de Interne 13
 Veiga, Francesco, istoric spaniol XVI
 Velicu, Gh. 572
 Verea, A., scriitor 145
 Verea, Beno, artist 112
 Verea, Lizette, artistă XVI, 42, 112
 Vernescu, C., profesoară 47
 Vetu, Gh. Ioan, căpitan 372
 Viberman, Natan - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 176
 Vicol, căpitan, șef centru Rechiziție, 316
 Vizante, slt. Bat. 2 Grăniceri 209
 Vlad, lt. col. Odessa 416, 420
 Vlădescu, Ovidiu, secretar general al Președinției Consiliului de Miniștri 32n, 64, 254, 258, 262, 280, 351, 362, 370, 404, 409, 499, 513, 533, 547, 552, 553n
 Vlase, A. 111
 Voiculescu, Gh. C., general, guvernatorul general al Basarabiei 345, 349, 366, 373, 379, 380, 385, 394, 477, 513, 532, 594, 647
 Voinescu, N., 225
 Volf, Ernestina - decedată în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
 Vulpescu, C., director 140

W

Wagner, Israel 2n
 Waisberg, I. 27
 Waisman, Haim - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
 Wasserman, Aizig - împușcat în pogromul din Dorohoi 1940 ~ 34
 Watts, Larry, istoric XXVIII
 Wechsler, Mina, artistă 60n

Wechsler, Oscar - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
 Weccsu, Oscar 588
 Weidemann, maior armata germană, Odessa 412
 Weinberg, Emanoil 2n
 Weinberg, Ernest, medic 222
 Weiner, Meier 519
 Weinstock, dr. 129
 Weissman, Iosef - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
 Weiss, Iosef 92
 Weissman, Leiba 60n
 Werpoler, Bercu - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
 Wexler, S. 70
 Wexler, Zaltman 222
 Wittenberger, Elisabeta 222
 Wittner, Ion 588
 Wolloch, Madeleine - internată în ghetoul Cernăuți 623
 Wolman, Israel 2

Z

Zaccinschi, Avram 272
 Zadov, Grigore 255
 Zahalca, Traian, lt. 378
 Zaharia, Nicolae, comisar 162, 171
 Zahorovschi, consul general la Praga 619
 Zait, Iancu - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
 Zalic, David - ucis în timpul rebeliunii legionare 1941 ~ 114
 Zalman, Mendel Perler - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
 Zalman, Moritz, învățător 123
 Zamfirescu, P. 190
 Zehler, Mihail 413
 Zeida, Bernard - decedat în „trenurile morții” iunie-iulie 1941 ~ 185
 Zeingher, Leiba - împușcat în pogromul din Dorohoi 1940 ~ 21
 Zglobiu, A., comisar șef 471

Bibliografie

- Antonescu, Ion. *Citiți, judecați, cutremurați-vă*. Ediție îngrijită de Ion Ardeleanu și Vasile Arimia. București, „Tinerama“, 1991, 110 p.
- Antonescu-Hitler. *Correspondență și întâlniri inedite (1940-1944)*. Vol. I și II. Coordonator științific dr. Florin Constantiniu. București, „Cozia“ Ed. Cs., 1991, 216 p. (Vol. I); 215 p. (Vol. II).
- Antonescu, Ion. *Istoria mă va judeca*. Academia de Înalte Studii Militare, 1993, 208 p.
- Antonescu, Ion, Mareșalul. *Secretele guvernării. Rezoluții ale conducătorului statului (septembrie 1940 - august 1941)*. Cuvânt înainte, selecții, note și indice de Vasile Arimia și Ion Ardeleanu, București, Editura „Românul“, 1982, 288 p.
- Arendt, H., *Originile totalitarismului*. București, Editura „Humanitas“, 1994, 675 p.
- Așezările evreilor din România. Memento statistic*, vol. II. Congresul Mondial Evreiesc. Secțiunea din România. București, f.e., 1947, 273 p.
- Brunea-Fox, F., *Orașul măcelului. Jurnalul rebeliunii și crimelor legionare*. București, Editura „Luceafărul“, 1944, 112 p. Ediția a 2-a. București, Editura A.P.P., 1990, 73 p.
- Bădescu, Faust, *Studii legionare postbelice*. Timișoara, Editura „Gordian“, 1994, 140 p.
- Campus, Eliza, *Viața evreilor din București în etapa septembrie 1940 - ianuarie 1941*. În: „Revista istorică“, București. Serie nouă, tom III, nr. 3-4, martie-aprilie 1992, p. 357-363.
- Carp, Matatias, *Cartea Neagră. Suferințele evreilor din România, 1940-1944*, vol. I-III. București, Atelierele Grafice Socec CO și Societatea Națională de Editură și Arte Grafice „Dacia Traiană“, 1946-1948. Ediția a 2-a, îngrijită de Lya Benjamin, vol. I-III, București, Editura Diogene, 1996, 213 p. (Vol. I); 198 p. (Vol. II); 526 p. (Vol. III).
- Crăcea, Dinu, *Dezvăluiri legionare*, Vol. II. București, Editura Fundației „Buna Vestire“, 1995, 274 p.
- Dobrinescu, Florin, Valeriu, Constantin Ion, *Basarabia în anii celui de-al doilea război mondial (1939-1947)*. Iași, Institutul European, 1995, 374 p.
- Documents Concerning the Fate of Romanian Jewry During the Holocaust*. Selected and Edited by Dr. Jean Ancel, vol. I-XII. New York-Jerusalem, 1985-1986 (The Beate Klarsfeld Foundation).
- Dorian, Emil, *Jurnal din vremuri de prigoană*, ediție de Marguerite Dorian. București, Editura „Hasefer“, 1996, 367 p.
- Emigrarea populației evreiești din România în anii 1940-1944*. Culegere de documente sub îngrijirea dr. Ioan Calafeteanu (responsabil), Nicolae Dinu și Tudor Gheorghe. București, Editura „Silex“, 1993, 255 p.
- Evreii din România între anii 1940-1944*. Vol. I. *Legislația antievreiască*. Volum alcătuit de Lya Benjamin. Coordonator științific Sergiu Stanciu. București, Editura „Hasefer“, 1993, 485 p. (F.C.E.R., Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor din România).

- Evreii din România între anii 1940-1944*. Vol. II. *Problema evreiască în stenogramele Consiliului de Miniștri*. Volum alcătuit de Lya Benjamin. București, Editura Hasefer, 1996, XL+623 p. (F.C.E.R., Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor din România, Izvoare și Mărturii).
- Generații de iudaism și sionism. Dorohoi, Săveni, Mihăileni, Darabani, Herța, Rădăuți, Prut (România)*. Vol. I. Alcătuire și redactare: Shlomo David. Tel Aviv, Israel, 1992, 256 p.
- Gheorghe, Ion, general. *Un dictator nefericit, Mareșalul Antonescu*. București, Editura „Machiavelli“, 1996, 365 p.
- Gutman, Israel (Editor în Chief). *Encyclopedia of the Holocaust*. Vol. I-IV, New York, „Macmillan“, 1990.
- Hilberg, Raul, *The Destruction of the European Jews*. London, W. H. Allen, 1961, 788 p. Ediția în limba franceză: *La destruction des juifs d'Europe*. Traduit de l'anglais. Fayard, 1988, 1052 p.
- Hilgruber, Andreas, *Hitler, Regele Carol și Mareșalul Antonescu. Relațiile germano-române (1938-1944)*. București, „Humanitas“, 1994, 421 p.
- Ioan, Dan, *Procesul Mareșalului Ion Antonescu*. București, Editura „Tempus“, 1993, 303 p.
- Ioanid, Radu, *Sabia Arhanghelului Mihail. Ideologia fascistă în România*. București, Editura „Diogene“, 1994, 211 p.
- Jägendorf, Siegfried, *Jagendorf's Foundry. Memoir of the Romanian Holocaust 1941-1944*. New York, Harper Collins Publishers, 1991, 209 p.
- Karețki, Aurel, Covaci, Maria, *Zile însângerate la Iași (28-30 iunie 1941)*. București, Editura „Politică“, 1978, 126 p.
- Kirițescu, Constantin C., *România în al doilea război mondial*. Vol. I și II. Sub îngrijirea lui Gh. Buzatu. București, „Univers Enciclopedic“, 1995, 360 p. (Vol. I); 408 p. (Vol. II).
- Litani, Dora, *Transnistria*. Prefața: Ițhak Arți. Tel Aviv, 1981, 188 p.
- Magherescu, George, *Adevărul despre Mareșalul Antonescu*. Vol. I și II. București, Editura „Păunescu“, 1991, 472 p. (Vol. I); 363 p. (Vol. II).
- Maniu, Iuliu - Antonescu, Ion. *Opinii și confruntări politice. 1940-1944*, ediție îngrijită de Ion Calafeteanu. Cluj-Napoca, Editura „Dacia“, 1994, 218 p.
- Mareșalul Antonescu. *După 50 de ani, puncte de vedere*. În revista: „Lumea Magazin“. București, martie 1996.
- Martiriul evreilor din România, 1940-1944. Documente și mărturii*. Redactor responsabil: Sergiu Stanciu. București, Editura „Hasefer“, 1991, 317 p.
- Mircu, Marius, *Pogromurile din Bucovina și Dorohoi*. București, Editura „Globus“, 1945, 147 p.
- Mircu, Marius, *Pogromul de la Iași (29 iunie 1941)*. București, Editura „Globus“, 1941, 100 p.
- Mircu, Marius, *Tot șapte momente din istoria evreilor din România*. Haifa, 1983, 192 p.
- Mircu, Marius, *Oameni de omenie în vremuri de neomenie*. București, Editura „Hasefer“, 1996, 237 p.
- Nistor, Ioan Silviu, *Istoria românilor din Transnistria*. București, Editura „Eminescu“, 1995, 159 p.
- Ornea, Z., *Anii treizeci. Extrema dreaptă românească*. București, Editura Fundației Culturale Române, 1995, 475 p.

- Pantelimonescu, V., *Statutul evreilor din România. Legislația de la 1918-1941. Expuneri de motive. Deciziuni ministeriale*. București, Editura ziarului „Univers“, 1941, 192 p.
- Pe marginea prăpastiei, 21-23 ianuarie 1941*. Vol. I și II. București, Editura „Scripta“, 1992, 208 p. (Vol. I); 256 p. (Vol. II).
- Pelin, Mihai, *Mareșalul Ion Antonescu, Epistolarul infernului*. București, Editura „Viitorul Românesc“, 1993, 432 p.
- Pelin, Mihai, *Legendă și adevăr*. București, Edart, 1994, 125 p.
- Petrescu, Cristian, *Economia națională și problema evreiască*. Caietele ALACI, nr. 6. București, 1942, 27 p.
- Populația evreiască în cifre. Memento statistic al evreilor din România: 1940-1944*. Congresul Mondial Evreiesc, Secțiunea din România. București, Tipografia Curții Regale, 1945, 125 p.
- Procesul Mareșalului Antonescu. Documente*. Vol. I și II. Ediție prezentată și îngrijită de Marcel Dumitru Ciucă. București, Editura „Saeculum I.Q.“ - Editura „Nova“, 1995, 414 p. (Vol. I); 478 p. (Vol. II).
- Schaferman, S., *Dr. W. Filderman, 50 de ani din istoria iudaismului român*. Tel Aviv, 1986, 300 p.
- Schönherr, Klaus, *Wehrmachtul în marș demonstrativ pe străzile Bucureștiului*. În: „Magazin istoric“, anul XXX, nr. 1 (346), ianuarie 1996, p. 9-15.
- Scurtu, Ioan, Hlihor, Constantin, *Anul 1940, drama românilor dintre Prut și Nistru*. București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1992, 141 p.
- Scurtu, Ioan, Hlihor, Constantin, *Complot împotriva României, 1939-1947. Basarabia, Nordul Bucovinei și Ținutul Herța în vâltoarea celui de-al doilea război mondial*. București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1994, 226 p.
- Sima, Horia, *Istoria mișcării legionare*. Timișoara, Editura „Gordian“, 1994, 135 p.
- Sima, Horia, *Doctrina legionară*. București, Editura Majadahonda, 1995, 204 p.
- Stoian, Mihai, *Ultima cursă, de la Struma la Mefkure*. București, Editura „Hasefer“, 1996, 332 p.
- Șafran, Alexandru, *Un tăciune smuls flăcărilor. Comunitatea Evreiască din România 1939-1947. Memorii*. București, Editura Hasefer, 1996, 391 p.
- Șapira, Solomon, *Să nu uităm!* Ierusalim, 1990, 314 p.
- The Tragedy of Romanian Jewry*. Edited by Randolph L. Braham, Columbia University Press, New York, 1994, 384 p.
- Tomaziu, George, *Jurnalul unui figurant, 1939-1964*. București, Editura Univers, 1995, 267 p.
- Troncotă, Cristian, *Eugen Cristescu. Asul serviciilor secrete românești. Memorii 1916-1944*. București, Editura Roza Vânturilor, 1994, 473 p.
- Veiga, Francesco, *Istoria Gărzii de fier, 1919-1941, Mistica ultranaționalismului*. București, Editura „Humanitas“, 1993, 384 p.
- Volovici, Leon, *Ideologia naționalistă și „Problema evreiască“. Eseu despre formele antisemitismului intelectual în România anilor '30*. București, Editura „Humanitas“, 1995, 255 p. Seria Istorie.
- Yad Vashem Studies, Jerusalem, nr. XIX, XXIII.

Tiparul executat la
S.C. ROMCARTEXIM S.A.
Tel. 211.30.16; Fax: 211.27.52
București

